

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

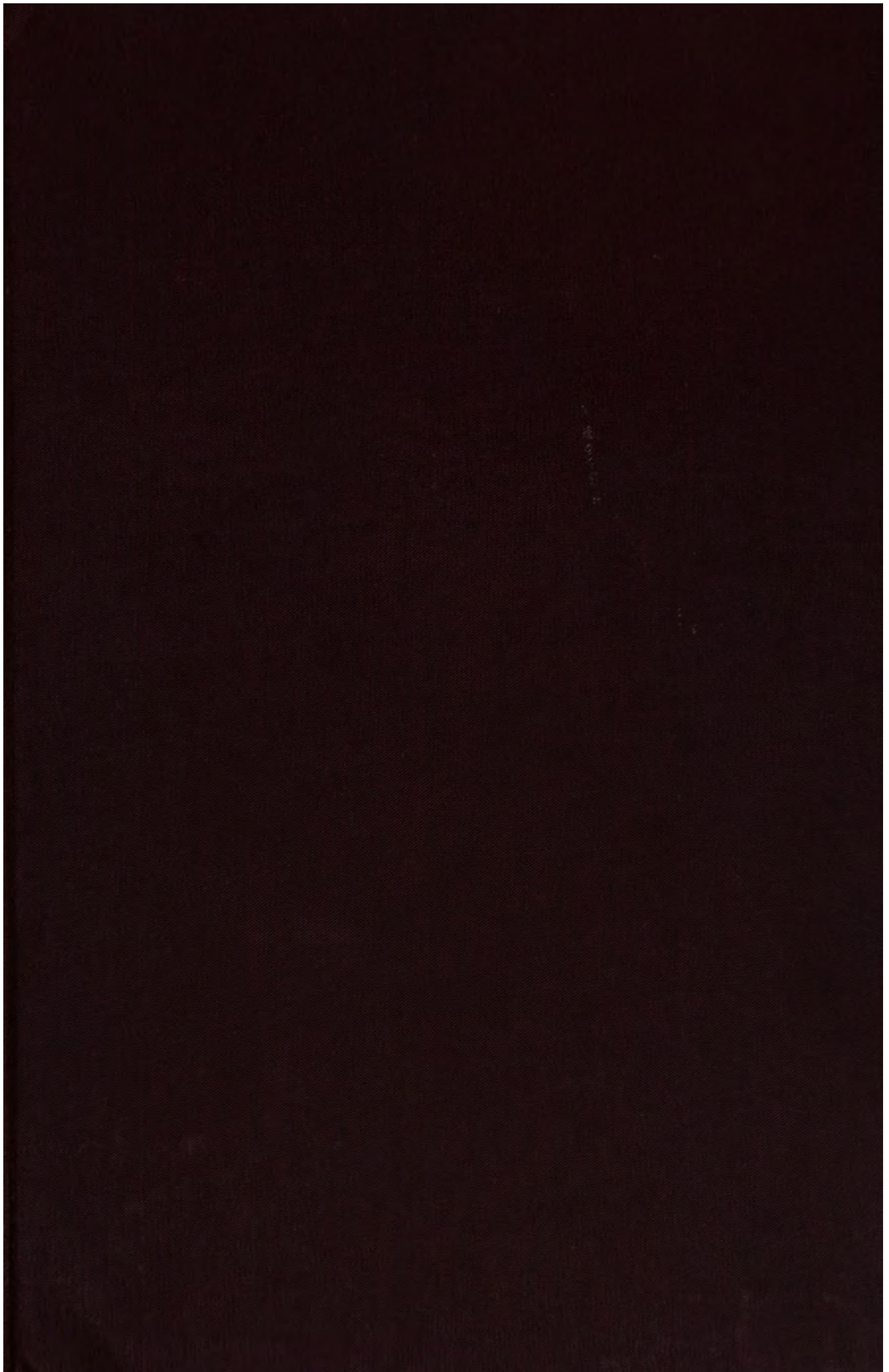
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

C/1814
IP

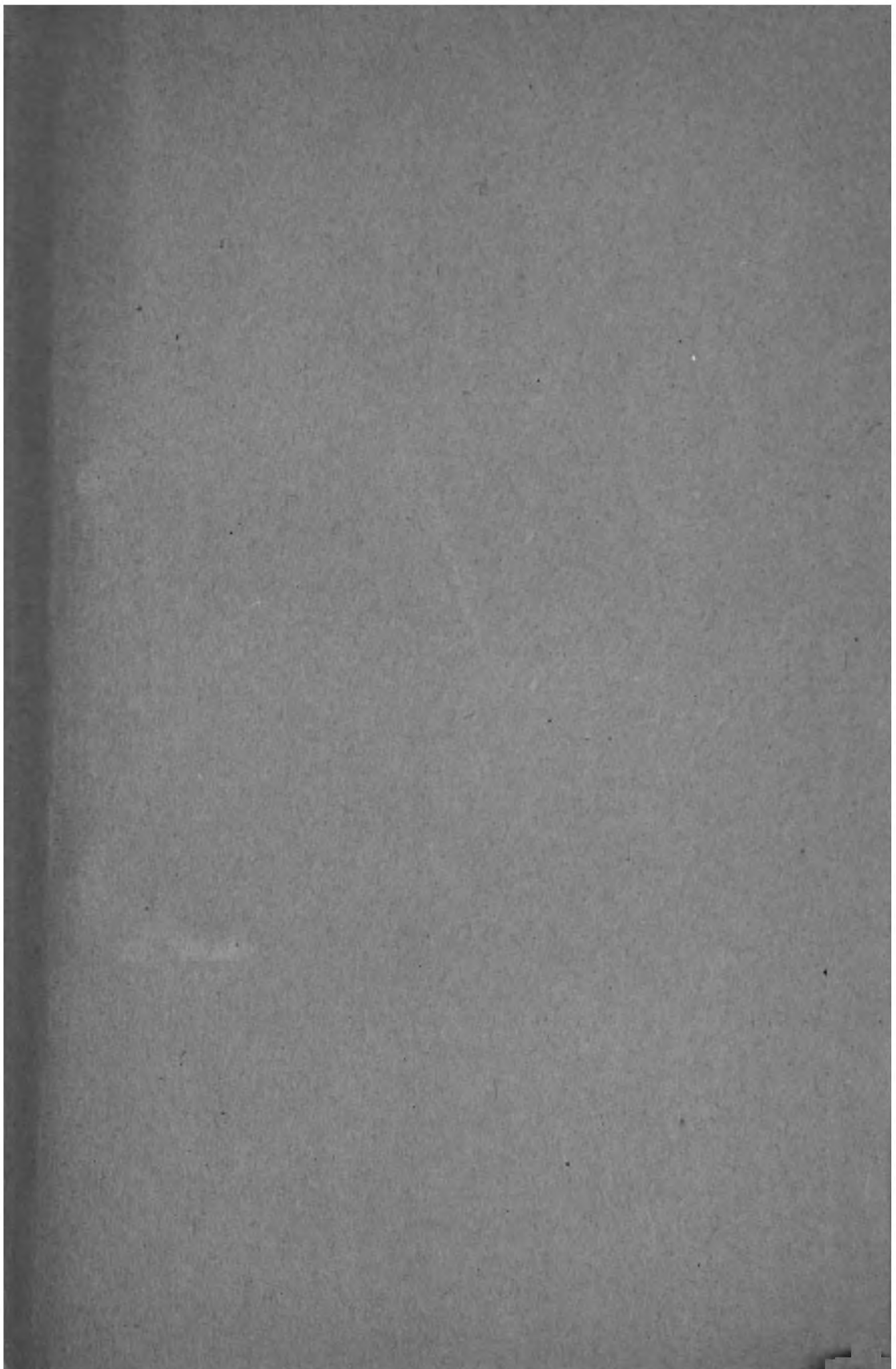
[5157

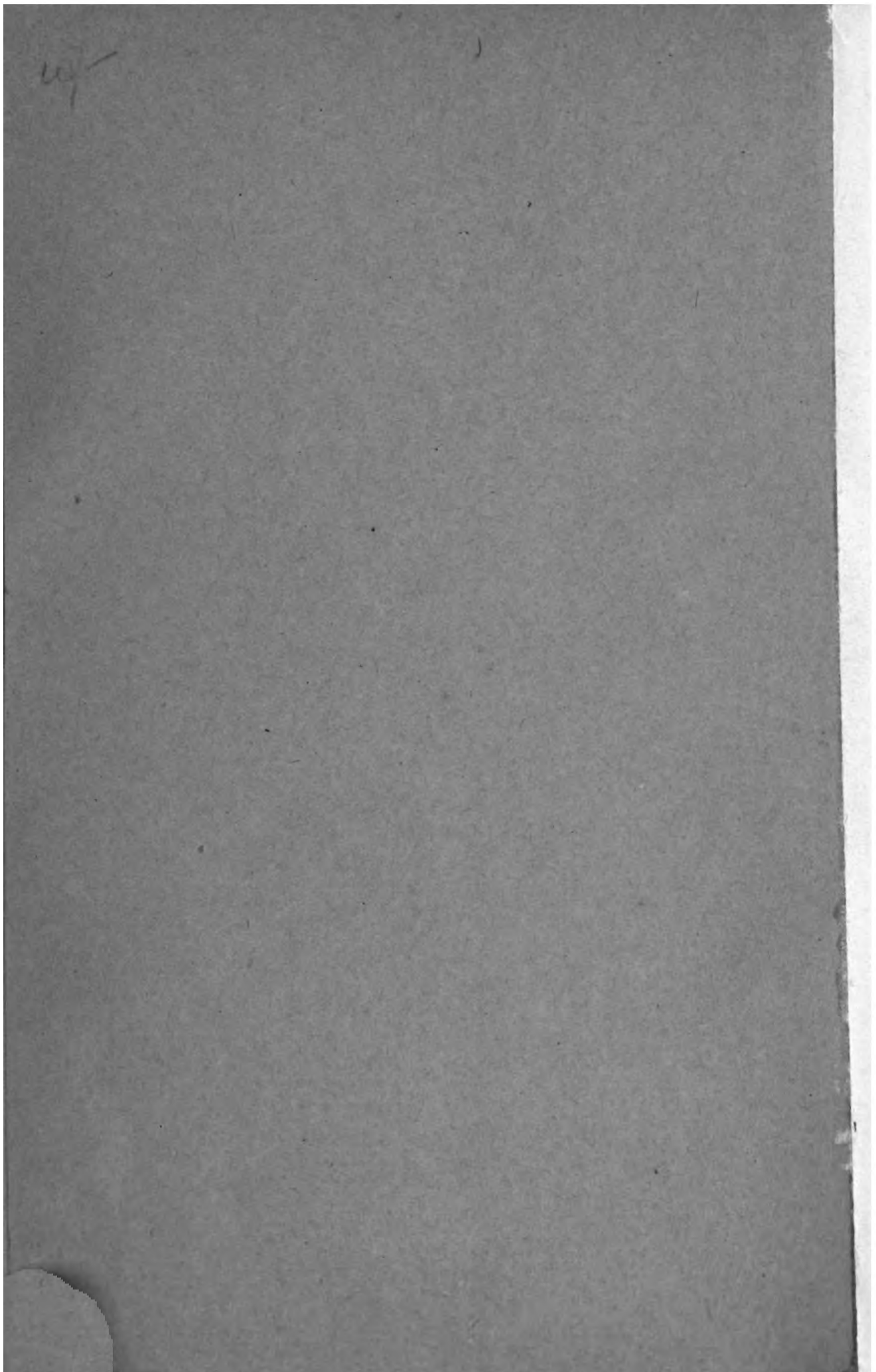

C4031.20

Lettic I F. 52

159

THE POETRY
OF
THE GOGYNFEIRDD

FROM
THE MYVYRIAN
Archæology of Wales:

WITH AN
INTRODUCTION
TO THE
STUDY OF OLD WELSH POETRY,

BY
E. ANWYL, M. A.,

Professor of Welsh and Comparative Philology at the University College of
Wales, Aberystwyth;

Chairman of the Central Welsh Board for Intermediate Education.

DENBIGH:
PRINTED AND PUBLISHED BY GEE & SON, LTD.

MDCCCIX.

THE POETRY

OF THE

MYVYRIAN ARCHAIOLOGY.

THE following introduction to the Poetry of the MYVYRIAN ARCHAIOLOGY has been written with a view to the guidance of those who have but a slight acquaintance with Mediaeval Welsh. Consequently the form which it takes is for the most part grammatical, since, with the exception of the account of Mediaeval Welsh contained in Zeuss' Latin work the Grammatica Celtica, there is in existence no continuous manual of the Welsh of the Middle Ages; and even Zeuss' monumental work deals only to a very limited extent with the peculiar forms and usages of Old Welsh Poetry. The present introduction does not profess to deal with this body of poetry exhaustively, but references are given to books and articles whereby the information which it gives may be supplemented.

Aberystwyth.

E. ANWYL.

CONTENTS.

<p>Preface 3</p> <p><i>Introduction by Professor Anwyl.</i></p> <p style="padding-left: 2em;">The Sources of the Poems ... 7</p> <p style="padding-left: 2em;">The Cynfeirdd Poetry ... 8</p> <p style="padding-left: 2em;">The Gogynfeirdd Poetry ... 10</p> <p style="padding-left: 2em;">Grammar of Old Welsh Poetry ... 11</p> <p><i>Meïr</i> (1120—1160).</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on Grufudd ab Cynan ... 28</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on Trahaiarn and Meilyr... 30</p> <p style="padding-left: 2em;">The Death-bed of Meilyr ... 30</p> <p><i>Gwalchmai</i> (1150—1190).</p> <p style="padding-left: 2em;">Gwalchmai's Boasting ... 30</p> <p style="padding-left: 2em;">Gwalchmai to Owain Gwynedd ... 32</p> <p style="padding-left: 2em;">Eulogy on Owain Gwynedd ... 33</p> <p style="padding-left: 2em;">Odes to Owain Gwynedd ... 33</p> <p style="padding-left: 2em;">An Ode to David, son of Owain Gwynedd ... 34</p> <p style="padding-left: 2em;">To Rodri, son of Owain ... 34</p> <p style="padding-left: 2em;">A Panegyric on Madawg, Prince of Powys ... 35</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on the same ... 35</p> <p style="padding-left: 2em;">The Dream of Gwalchmai ... 37</p> <p style="padding-left: 2em;">An Ode to Eva His Wife ... 37</p> <p><i>Cynddelw</i> (1150—1200).</p> <p style="padding-left: 2em;">Panegyrics on Owain Gwynedd... 37</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on the same ... 39</p> <p style="padding-left: 2em;">A contention with Seisyllt for the chair of Madawg ... 42</p> <p style="padding-left: 2em;">To Madawg, Prince of Powys ... 42</p> <p style="padding-left: 2em;">Verses to the same ... 42</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on the same ... 43</p> <p style="padding-left: 2em;">Address to Madawg's family on his death ... 44</p> <p style="padding-left: 2em;">Verses to Owain son of Madawg ... 44</p> <p style="padding-left: 2em;">A Verse to the same ... 44</p> <p style="padding-left: 2em;">A Panegyric on the same ... 45</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on the same ... 45</p> <p style="padding-left: 2em;">A Virgin Eulogy to Eva, daughter of Madawg ... 45</p> <p style="padding-left: 2em;">Verses to Llywelyn, son of Madawg ... 47</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on Cadwallawn, son of Madawg ... 47</p> <p style="padding-left: 2em;">An Ode to Owain Cyveiliawg ... 49</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on the family of Owain Gwynedd ... 51</p>	<p>The reconciliation of the lord Rhys 52</p> <p>A Panegyric on the same ... 54</p> <p>Elegiac verses on Rhiryd Flaidd ... 55</p> <p>Verses to the same 55</p> <p>Elegy on the same 55</p> <p>Elegy on Einion ab Madawg ab Iddon 57</p> <p>Verses to Owain Cyveiliawg ... 58</p> <p>The reconciliation of Rhys son of Grufudd 59</p> <p>Elegy on Ithel, son of Cadifor, the Gwyddelian 62</p> <p>Elegy on Iorwerth Goch, son of Maredudd 62</p> <p>The Circuit, or battles of Llywelyn 63</p> <p>To Gwenwynwyn 64</p> <p>Verses of praise to the same ... 64</p> <p>Verses to the same 64</p> <p>An Ode to Tysilio 65</p> <p>To God 67</p> <p>Sonnet to a Damsel 71</p> <p>Verses to Ednyfed 71</p> <p>Elegy on the sons of Dwywg ... 71</p> <p>Verses to an alien of Llansadwrn ... 72</p> <p>A Verse 72</p> <p>Verses to Hywel, son of Ieuaf ... 72</p> <p>Elegy on Bleddynt, the bard ... 72</p> <p>Verses to Dygynnelw, his son ... 73</p> <p>The tribes of Powys 73</p> <p>The privileges of the Men of Powys 74</p> <p>An Ode to Hywel, son of Owain ... 74</p> <p>To Llywelyn 77</p> <p>To the Monks of Ystrad, who refused him burial 78</p> <p>The death-bed of Cynddelw .. 78</p> <p><i>Owain Cyfeiliawg</i> (1150—1197).</p> <p style="padding-left: 2em;">An Ode to Hirlas, or the blue long horn 78</p> <p style="padding-left: 2em;">Verses on the Circuit of Wales ... 80</p> <p><i>Daniel ab Llosgwrn Mew</i> (1150—1210).</p> <p style="padding-left: 2em;">Elegy on Owain Gwynedd ... 80</p> <p><i>Gwynvardd Brycheiniawg</i> (1160—1220).</p> <p style="padding-left: 2em;">To the lord Rhys 81</p> <p style="padding-left: 2em;">To Dewi or St. David 82</p>
--	--

<i>Gwilym Ryfel</i> (1160—1220).		
Verses to David, son of Owain ...	84	
Verses of reconciliation to the same	84	
<i>Hywel ab Owain Gwynedd</i> (1140—1172).		
Love Odes	85	
War Odes	85	
A Love Ode	86	
Hywel's boast	86	
A Love Ode	87	
<i>Llywarch ab Llywelyn</i> (1160—1220).		
Ode to David, son of Owain ...	87	
The threatening of David ...	88	
The gratulation of David ...	89	
An Ode to Rodri, son of Owain	89	
A Panegyric on the same ...	90	
Another	90	
An Ode to the same	91	
Verses to Grufudd ab Llywelyn	91	
A verse to Bleddynt	91	
An Ode to Grufudd ab Llywelyn	91	
The threatening of Grufudd ab Cynan	92	
An Ode to the same	92	
Elegy on the same	92	
An Ode to the fiery ordeal ...	93	
To Grufudd ab Hywel ab Owain	93	
Elegy on the same	94	
An Ode to Gwenlliant, daughter of Hywel	94	
An Ode to Rhys Grug	95	
Elegy on Hywel ab Grufudd ab Cynan	96	
To Madawg ab Grufudd of Maelawr	97	
Elegy on Iorwerth ab Rotpert ...	97	
Elegy on Maredudd ab Cynan ...	98	
Odes to Llywelyn ab Iorwerth ...	98	
The Minor Ode to the same ...	102	
A Panegyric on the same ...	103	
To God	103	
To Llywelyn ab Iorwerth ...	105	
<i>Davydd Benfras</i> (1190—1240).		
Odes to Llywelyn ab Iorwerth ...	105	
Elegy on the same	107	
Elegy on Grufudd, son of Llywelyn	108	
A Sonnet	109	
Elegy on the three sons of Llywelyn	109	
Elegy on Davydd ab Llywelyn	110	
In praise of Llywelyn ab Grufudd	111	
The progress of Llywelyn ...	111	
Moral Verses	112	
Elegy on Grufudd, son of Ednyfed	113	
<i>Einiawn ab Gwan</i> (1200—1260).		
To Llywelyn ab Iorwerth ...	113	
<i>Meilyr ab Gwalchmai</i> (1170—1220).		
Divine Odes	114	
<i>Einiawn ab Gwalchmai</i> (1170—1220).		
Elegy on Nest, daughter of Hywel	118	
Ode to Llywelyn, son of Iorwerth	118	
Divine Odes	119	
<i>Einiawn Wan</i> (1200—1250).		
Elegies on Madawg ab Grufudd Maelawr	120	
Elegies on Llywelyn, son of Iorwerth	121	
The reconciliation of Davydd, son of Llywelyn	122	
Ode to Grufudd, son of Llywelyn	123	
<i>Gwgawn</i> (1190—1240).		
Verses to Llywelyn ab Iorwerth	123	
<i>Seisyll</i> (1160—1210).		
Elegy on Iorwerth, son of Owain	123	
Elegy on Owain Gwynedd ...	124	
To the lord Rhys	124	
<i>Llygad Gwr</i> (1220—1270).		
An Ode to Grufudd Maelawr ...	125	
To Llywelyn, his son	125	
To Grufudd Maelawr	126	
To Llywelyn, Prince of North Wales	127	
To Llywelyn fab Grufudd ...	143	
<i>Elidyr Sais</i> (1160—1220).		
The reconciliation of Llywelyn ab Iorwerth	128	
Elegy on Ednyfed Vychan and Tegwared	129	
Elegy on Hywel ab Arthen ...	129	
Elegy on Rodri ab Owain ...	129	
Divine Odes	130	
An Ode to Lent	133	
A Divine Ode	133	
<i>Llywelyn Vardd</i> (1230—1280).		
Elegy on Cedivor ab Genillyn ...	134	
To Owain ab Grufudd ab Gwenwynwyn	134	
To Owain Vychan ab Madawg	134	
An Ode to Llywelyn ab Iorwerth	135	
A Panegyric on Owain	135	
To Cadvan—A British Saint ...	136	
Signs preceding the Day of Judgment	138	
<i>Bleddyddyn Fardd</i> (1250—1290).		
Elegy on the three sons of Grufudd ab Llywelyn ...	139	
To Davydd ab Grufudd ab Llywelyn	139	
Elegy on the same	139	
Elegies on Owain ab Grufudd ...	140	
Elegy on Llywelyn ab Grufudd ab Llywelyn	141	
Ode to Rhys ab Maredudd ab Rhys	141	

Elegy on Davydd ab Grufudd ab Owain ab Madawg ...	141	Elegy on Trahaiarn the Bard, son of Goronwy ...	164
Elegy on Goronwy ab Ednyved	142	<i>Llywelyn Brydydd Hodnant</i> (1280—1330).	
Elegy on Hywel, son of Goronwy	142	Verses to Ieuan ab Grufudd Voel	164
To Grufudd ab Iorwerth ab Maredudd ...	143	To the same ...	165
Elegy on Davydd Benfras	143	<i>Hillyn</i> (1280—1330).	
The death-bed of Bleddyn	143	To Ieuan Llwyd ab Grufudd Voel ...	165
<i>Grufudd ab Gwrgeneu</i> (1210—1260).		To the same ...	165
Elegy on Grufudd ab Cynan ab Owain Gwynedd ...	144	<i>Iorwerth Vychan</i> (1290—1340).	
Verses to his friends ...	144	Odes to a fair woman ...	166
<i>Phylip Brydydd</i> (1200—1250).		<i>Llywelyn Ddu</i> (1290—1340).	
An Ode to Rhys Gryg ...	145	To Llywelyn ab Gwilym ab Hywel ...	167
A conciliatory address ...	145	<i>Llywarch Llaety</i> (1290—1340).	
Verses to Rhys, the younger ...	145	To Llywelyn ab Madawg ab Maredudd ...	167
An Ode to the same, on a con- tention with poetasters ...	146	<i>Anonymus.</i>	
The contention with the poetas- ters ...	146	Various Odes... ..	168
Elegy on Rhys, the younger ...	147	Ditto	235
<i>Prydydd Bychan</i> (1220—1260).		<i>Casnodyn</i> (1290—1340).	
Elegy on Rhys, the younger ...	147	To Gwenlliant, daughter of Cynan	170
Verses to Maredudd ab Owain	147	To Ieuan, abbot of Aber Conwy	170
Elegy on the same ...	149	To Ieuan ab Grufudd ...	171
To Owain ab Grufudd ab Rhys	149	Elegy on Madawg ...	172
Elegy on the same ...	150	Ode to the Trinity ..	174
Elegy on Rhys Goch ...	150	<i>Rhisserdyn</i> (1290—1340).	
Elegy on Morgant ab Rhys ...	150	To Hywel ab Grufudd	177
Elegy on Cynan ab Hywel ...	151	<i>Grufudd ab Mareddydd.</i>	
Elegy on Rhys, the bald ...	151	To Tudur ab Goronwy	180
Elegy on Rhys ab Llywelyn ...	152	Elegy to the same ...	182
Elegy on Madawg Mon ...	152	To Tudur ...	183
Elegy on Bleddynt ab Dwywg ...	152	To Tudur, in his illness	183
Elegy on Gwên, son of Goronwy	152	To Tudur ...	184
Elegy on Llywelyn ab Rhys ...	153	To Goronwy, son of Tudur	185
Elegy on Blegywryd ...	153	To Goronwy, in his illness	187
Elegy on Goronwy ab Ednyved	153	Elegy on Goronwy Vychan, who was drowned ...	188
Verses to Owain Goch ab Gru- fudd ab Llywelyn ...	154	Elegy on Hywel ab Grufudd	189
<i>Einiawn ab Madawg Rhahawd</i> (1230—1270).		To Goronwy Fychan ab Tudur	190
An Ode to Grufudd ab Llywelyn	154	Elegy on Gwenhwyfar	190
<i>Gwerneg ab Clydno</i> (1270—1320).		To a fair woman ...	192
Moral Verses ...	154	The Sabbath ...	193
<i>Hywel Voel ab Grijfri</i> (1240—1280).		To the Cross, at Chester	194
To Owain ab Grufudd ab Lly- welyn, in prison ...	154	Ode to a fair woman ...	196
To the same ...	155	Ode to Awd ...	196
<i>Grufudd ab yr Ynad Coch</i> (1260—1300)		Ode to Angharad ...	197
Elegies on Llywelyn ab Gruf- udd ...	155	To Mary ...	198
Divine Poems ...	156	To God ...	201
<i>Madawg ab Gwallter</i> (1250—1300).		To the Virgin Mary ...	203
Divine Poems ...	160	To the Deity ...	203
<i>Gwilym Ddu</i> (1280—1320).		To Christ ...	232
Ode to the months ...	163	<i>Iorwerth Beli.</i>	
To Sir Grufudd Llwyd in prison	162	To the Bishop of Bangor	204
<i>Grufudd ab D ab Tudur</i> (1290—1340).		<i>Grufudd ab D ab Tudur</i> (1290—1340).	
Ode to a fair woman ...	205	Ode to a fair woman ...	205

To the well of St. Cedig ...	205	<i>Iorwerth Llwyd</i> (1310—1360).	
To thank Hywel for a Bow ...	206	To Hopcyn Thomas ...	216
To a fair woman ...	206	<i>Meurug ab Iorwerth</i> (1310—1360).	
<i>Prydydd Breuan</i> (1290—1340).		To Hopcyn ab Thomas ...	217
To Maredudd ...	208	<i>Goronwy Ddu</i> (1320—1370).	
<i>Y Proth</i> (1300—1350).		Elegy on Goronwy Ddu ab Tudur	218
To Thomas ab Hopcyn ...	208	To a fair woman ...	218
<i>Dafydd y Coed</i> (1300—1350).		<i>Mab y Clochyddyn</i> (1330—1370).	
To Hopcyn ab Thomas ...	209	To Gwenhwyvar, daughter of	
To Grufudd ab Llywelyn ab		Madawg ...	219
Ieuan ...	210	<i>Hywel ab Einiawn Llygliw</i> (1330—1370).	
A lampoon ...	211	An Ode to Mevanwy of Dinas Bran	220
To Ieuan Llwyd ab Ieuan ...	211	<i>Llywelyn Goch ab Meurig</i> (1330—1370).	
To the fall of the Wye ...	212	To Hopcyn ab Thomas ...	221
A verse to the Author ...	212	To Llywelyn and Rhydderch ...	221
A pious Ode ...	212	To Llywelyn, Abbot of Ystrad	
Another ...	232	Flur ...	222
<i>Trahaiarn</i> (1300—1360).		To Goronwy ab Tudur ...	225
To Hywel of Llandingad ...	212	To Rhys ab Grufudd ab Ednyfed	226
To Cadwgan—a lampoon ...	213	To God ...	233
<i>Goronwy Gyriawg</i> (1310—1360).		<i>Hywel Ystoriyn</i> (1330—1370).	
To Gwenhwyvar, daughter of		A lampoon on Adam the Tinker	223
Madawg ...	213	<i>Tudur Ddall</i> (1340—1370).	
To Madawg, Bishop of Bangor ...	228	Verses ...	225
<i>Sevryn</i> (1320—1370).		<i>Peryn ab Cedivor</i> (1160—1200).	
To Angharad ...	214	To Hywel ab Owain Gwynedd ...	227
To Llywelyn ...	214	<i>Grufudd Grug</i> (1330—1370).	
Elegy on Iorwerth Gyriawg ...	215	A divine Ode ...	227
<i>Iorwerth ab y Cyriawg</i> (1320—1360).		<i>Merddin ab Morfryn</i> .	
To a fair woman ...	216	The Gorddodau ...	229
A pious Ode ...	234	<i>Dafydd Ddu o Hiraddug</i>	
<i>Llywarch y Nam</i> (1310—1360).		A pious Ode ...	234
To Llywelyn ab Madawg ab			
Maredudd ...	246		

THE GOGYNFEIRDD.

I.—THE SOURCES OF THE POEMS IN THE MYVYRIAN ARCHAIOLOGY.

IN the case of the *Cynfeirdd* the editors of the MYVYRIAN ARCHAIOLOGY followed copies of the *Gododin* and of the Book of *Taliesin* that are to be found among the *Panton MSS.* (see Dr. *Gwenogfryn Evans'* catalogue of the *Panton MSS.*, No. 14). These copies were made by the Rev. *Evan Evans (Ieuan Brydydd Hir)*. Dr. *Evans* points out that the copy of the "*Gododin*" was made from an older copy written by *Thomas Williams*, of *Trefriw*, one of the greatest Welsh scholars of the early xviith century. The copy of *Taliesin* was made from a copy that was in the famous Dr. *Davies* of *Mallwyd's* handwriting. In the same MS., p. ii., and in MS. 15, there are also some poems by *Meilir* and *Gwalchmai*. Dr. *Evans* states further that *Ieuan Brydydd Hir* handed over his MSS. to *Paul Panton, Esq.*, of *Plas Gwyn*, in *Anglesey*, who, in return, allowed him an annuity of £20 per annum. Another MS. used by the editors of the *Black Book of Carmarthen* is *Panton MS.* (No. 33), taken indirectly from the *Black Book of Carmarthen* and the *Red Book of Hergest*.

The sources of the MYVYRIAN poems of the *Gogynfeirdd* (xii.—xiv. centuries) have been the subject of a valuable article by Professor *Loth*, of *Rennes*, in the *Revue Celtique* for 1903.

The various abbreviations used in the MYVYRIAN ARCHAIOLOGY are explained as follows:—O. L. E. D. (O Lyfr Edward Davies). This *Edward Davies* was *Edward Davies*, of *Olveston*, in *Gloucestershire*.

O. L. D. D. (O Lyfr Dr Davies). This work is a transcript made by Dr. *John Davies*, of *Mallwyd*.

O. L. P. P. (O Lyfr Paul Panton). This is a MS. in the possession of the *Paul Panton* already mentioned.

O. L. L. M. (O Lyfr Lewis Morris). This is a MS. formerly belonging to *Lewis Morris*, now in the *British Museum*.

In the article in question *M. Loth* says that a rapid but adequate collation of MS. 14869 (Add. MSS. Brit. Mus.) with the MYVYRIAN ARCHAIOLOGY has convinced him that this MS. is the principal source of the poems therein contained from the xiith to the xivth century. In the MYV. ARCH. it is represented by O. L. D. D., but often enough it is unmentioned. On folio 235vb are the words:—"finis 16 April, 1617; totum scripsi ego J. Davies. Hyd hyn allan o hen lyfr ar femrwn a scrifenasid peth ohonaw ynghylch amser Ed. 2 ac Ed. 3, fel y mae'n gyffelyb; a pheth ynghylch amser Henri 5. Yr hen lyfr hwnnw fuasai yn eiddo Gruff. Dwnn ac yn eiddo Huw Llŷn ac yn eiddo Rys Cain, ac yr awr hon sy eiddo Robert Vychan o'r Wengraig, ger llaw Dolgelleu. Scrifenyddiaeth y llyfr hwnnw oedd fel hyn yn y llaw hynaf." Then follow some examples of the orthography of this MS., wherein t was used for dd; t and d stood for final d; v (internal) was written as u, and f (= v) as w. In several of the MYVYRIAN poems the orthography is of a modernized character. For a full comparison by *M. Loth* of the MS. and the text, see *Revue Celtique* for 1903, p. 13.

MS. 14877 (Add. MSS. Brit. Mus.), according to *M. Loth*, is perfectly identical with the previous MS. It was furnished, leaf by leaf, to *Lewis Morris* by his brother *William*, and finally bound. According to *Lewis Morris* it was a copy of the *Old Book of Gwern Eigron*; and he also states that *Lord Macclesfield* had a copy of the same MS. This copy, *M. Loth* says, was written by *William Morris*, of *Cefn-y-Braich*, after a *Hengwrt MS.*, which had been in the possession of *Gruff. Dwnn*, *Huw Llŷn*, and *Rhys Cain*. Thus the two MSS. in question clearly go back to the same source. Unfortunately, the

Gwern Eigrion MS. is not now known to exist. In both MSS. the beginning of the Gogynfeirdd poetry is wanting.

It may be further noted that some of the poems of the Gogynfeirdd are found in MS. as follows:—

Peniarth MS. 3 (= Hengwrt MSS. 411 and 408), written about 1230—1250, contains (1) the greater part of Dadolwch yr Arglwydd Rhys, divided into eight awdlau, the first beginning with the line

Mal kadarn yn kadv y bryaut.

(2) Marwnad Einion fab Madawg fab Iddon, divided into six awdlau, and (3) Marwnad Rhirid Flaidd, ac Arthen ei rawd, divided into two awdlau.

The Red Book of Hergest also contains a considerable number of poems by "Gogynfeirdd" authors. For a list of the contents of this MS. see the Catalogue of Jesus College MSS., by Dr. Gwenogfryn Evans.

For the history of Welsh orthography to the xiiiith century, the reader may with advantage consult an appendix on the subject by the present writer in Stephens' "Welshmen" (Western Mail Co., Cardiff), entitled "The development of the Welsh Language from the seventh to the thirteenth century," and for the xivth and xvth centuries; the introductions to Llyfr Ancr Llanddewibrefi (Prof. J. Morris Jones), and the Mabinogion and Bruts (Dr. J. Gwenogfryn Evans).

II.—THE "CYNFEIRDD" POETRY.

The works which the Editors of the MYVYRIAN ARCHAIOLOGY classed together under the heading 'Y Cynfeirdd' are the following:—

1. Y GODODIN.—This poem is found in the Book of Aneirin, a Manuscript of the xiiiith century, now in the Cardiff Free Library, but formerly the property of Sir Thomas Phillips. This MS. also contains, in addition to the "Gododin," Gorchan Tutwylch, Gorchan Cynfelyn, Gorchan Adebón, and Gorchan Maelderw. The last named poem has many lines that are identical with lines in the "Gododin." Gorchan Maelderw is at-

tributed, however, in the MS. not to Aneirin, but to Taliesin. The name Aneirin comes from the Latin Honorinus.

2. ENGLYNION Y MISOEDD.—A late composition consisting of a string of proverbs, classed together under the names of the different months.

3. POEMS ATTRIBUTED TO TALIESIN, taken indirectly from the Book of Taliesin, a MS. of the late xiiiith century, now in the Peniarth Library. This collection contains a few poems that belong to the same zone as the Gododin and the Gorchanau, forming possibly the oldest nucleus of the book, and a number of poems that are essentially metrical versions of some of the typical studies of the Welsh monasteries, including scraps of Bede, "De rerum natura," Isidore of Seville's list of divine names, treatises on the geography of the Holy Land, the Imago Mundi, and the like, interspersed with fragments of Welsh history and local legend derived from much the same sources as the materials of the Four Branches of the Mabinogi and the Arthurian legend. The poems are preceded in the MYV. ARCH. by a sketch in Welsh of the story of Taliesin, said to be "o'r Mangofion." Then follow two short metrical versions of the same life, that are not in the Book of Taliesin, and are evidently later. Other poems, too, are here printed with the "Taliesin" poetry, from sources other than the Book of Taliesin, such as certain dialogues from the Black Book of Carmarthen, and Gorchan Maelderw from the Book of Aneirin, the latter because it is assigned to Taliesin in the Book of Aneirin. Some of the poems of the Book of Taliesin are vaticinations of similar type to those of the Black Book of Carmarthen, and the Red Book of Hergest. In addition to the pieces already mentioned there are in the MYV. ARCH. some late pre-Reformation poems such as "Bustl y Beirdd," which were put into the mouth of Taliesin by their anonymous authors. Along with the poems of Taliesin, too, are printed "Englynion y Beddau," which have closer affinities with the "Llywarch Hen" than with the "Taliesin" poetry. These englynion come ultimately from the Black Book of Carmarthen.

4. POEMS ATTRIBUTED TO LLYWARCH HEN.—Some of these occur in the Black Book of Carmarthen (a MS. of the 12th century), while others are derived from the Red Book of Hergest, a MS. belonging to Jesus College, Oxford, of the end of the xivth and the beginning of the xvth century. The poems of the Llywarch Hen series are among the most poetical of the "Cynfeirdd" writings, and are distinguished by a certain tinge of melancholy and pathos, arising from a sense of contrast between the present and the past; as we see, for example, in the oft-quoted and oft-translated lament of Llywarch over his old age, his lament over the death of his sons, his elegies on Cynddylan and on Urien Rheged, together with the description of winter. Probably many of these poems are an accretion around an older nucleus, and, in view of the frequency in them of place-names from Powys and the neighbouring parts, it is not improbable that they were chiefly composed in that district. In style and metre many of the Llywarch Hen poems show a remarkable resemblance to a fragment of poetry in the form of "tribanau," contained in the Juvencus Codex, now in the Library of Corpus Christi College, Cambridge. This fragment probably belongs to the ixth century. It is printed in Skene, *Four Ancient Books of Wales*, Vol. II.

5. MYRDDIN POEMS.—These poems are "Gwasgargerdd Myrddin" and "Cyfoessi Myrddin a Gwenddydd ei Chwaer," from the Red Book of Hergest, and the "Afallenau" and "Hoianau," from the Black Book of Carmarthen. These are all vaticinia probably of the 12th century, based on the legend of Merlinus Silvestris.

6. MISCELLANEOUS POEMS, partly from the Book of Taliesin (*Armes Prydain Fawr*), the Red Book of the Hergest, and the Black Book of Carmarthen, together with a few poems from other sources.

The poems contained in the Black Book of Carmarthen, the Book of Aneirin, the Book of Taliesin, and the older poetry of the Red Book of Hergest have been printed by Skene with a translation in his "Four Ancient Books of Wales." The antiquity and historicity

of these poems have been a subject of considerable controversy, and the origin of their oldest nucleus, though doubtless associated with the stock of Cynfarch, is still obscure. The whole question of the classification and affinities of these poems has been re-opened and considered from new points of view by the present writer in his "Prolegomena to the study of Old Welsh Poetry," printed in the Transactions of the Cymmrodorion Society for 1905. In the case of the Black Book of Carmarthen, there is a valuable introduction by Dr. Gwenogfryn Evans to his printed edition of that work (1907).

It is clear to any careful reader of the Cynfeirdd poetry that the oldest portions of it are closely associated with the fortunes of the family of Cynfarch, who are also known collectively as Cynverching. To this family Cynon ab Clydna Eiddin, the central hero of the "Gododin," Urien Rheged and Llywarch Hen himself belonged, and the origin of the poetry in question is to be looked for in the family and ecclesiastical circles of some Welsh prince who was descended from the same stock. Hence arises the importance for these literary studies of the old Welsh genealogies. In its present form the Gododin probably contains portions of poems of different dates, which have been disturbed in course of time from their original sequence. The language of the Gododin is in general similar to that of the older Gogynfeirdd, but more archaic. Some of the chief facts concerning its verbal form are given in the Grammatical Introduction.

BIBLIOGRAPHY.—The Black Book of Carmarthen, with Introduction and Notes, by Dr. J. Gwenogfryn Evans; *Y Gododin*, by T. Stephens (Cymmrodorion Edition); T. Stephens, *The Literature of the Kymry*; Skene, *Four Ancient Books of Wales*; Rhys, *The Welsh Englyn*; Loth, *Métrique Galloise*, Vol. II.; E. Anwyl, *Prolegomena to the Study of Old Welsh Poetry* (Cymmrodorion Society Transactions, 1905); ditto, *Wales and the Britons of the North* (*Celtic Review*, October, 1907, and January, 1908); ditto, *Appendix to Stephens' Welshmen*; Zimmer, *Nennius Vindictus*; San-Marte, *Die Sagen von Merlin* (Halle, 1853).

III.—THE "GOGYNFEIRDD" POETRY.

The body of poetry commonly known as that of 'Y Gogynfeirdd,' which is contained in the MYVYRIAN ARCHAIOLOGY, forms one of the most important, yet one of the most difficult portions of Welsh Literature. Though all the poets comprised under this head are not all of equal difficulty, yet they all, in a greater or less degree, follow a tradition in respect of grammar and vocabulary which they inherited from their predecessors, and which is often far removed from the Welsh of our own day. Even in their own day these bards employed word-forms which are scarcely ever met with in the corresponding prose of the period, so that their usages may be viewed as a professional linguistic survival from the traditions of older stages of the language. To the student of Welsh Historical Grammar no less than to the student of Welsh Literature the works of these poets are of great importance, inasmuch as the poems, with very few exceptions, can be assigned with certainty to definite historical periods. Their authors were for the most part court-poets until the death of Llewelyn ab Gruffudd, and afterwards poets associated with certain patrons of Welsh literature, so that the poems which have come down to us are chiefly eulogies and elegies to members of the princely families, or poems arising out of the poet's relations with these families. They contain numerous historical allusions, and thus form a valuable supplement to the historical prose documents, such as Brut y Tywysogion, for the same period. Like the latter they reflect vividly the struggle of the Welsh princes with the Norman barons; and not a little of their difficulty arises from the fact that their vocabulary is that of warfare, which, in the more peaceful Welsh life and literature of to-day, has sunk into the back-ground of the national consciousness. But it is not the vocabulary of war alone that has now become largely archaic, but much of the vocabulary of Welsh princely and lordly government has, through its disuse, consequent upon the loss of Welsh independence, become largely antiquated also. It will thus be seen that we have here an atmosphere of ideas and a

corresponding vocabulary, which scarcely ever come within the sphere of our modern poetry, but it would be a mistake, nevertheless, to suppose that themes more consonant with the later Welsh Muse are entirely absent. The poem entitled "Gorhoffedd Gwalchmai" (Gwalchmai's delight), Cynddelw's poem to Eva, daughter of Madog ab Maredudd, and another by the same author to a lady, the elegy of Einiawn ab Gwalchmai on Nest, daughter of Hywel, the love-odes of Hywel ab Owain Gwynedd, and the odes of Llywarch ab Llywelyn to Gwenlliant Deg, not to speak of the various elegies and the religious poems of the period, show clearly that the Welsh Muse was even then not unfamiliar with more peaceful themes. When the struggle of Welsh warfare had abated with the death of Llywelyn ab Gruffudd, we find Welsh romantic and love-poetry, possibly under the influence of the Prose Romances, as in Gruffudd ab Maredudd and Gruffudd ab Dafydd ab Tudur (about 1300), emerging more and more from the back-ground, until we find it in Dafydd ab Gwilym brought into the very fore-ground of Welsh poetry in combination with a highly poetic treatment of nature, and a series of poems produced which, in a brilliantly descriptive setting, essentially describe the various episodes and incidents of a love-romance. It is significant, too, that, as this type of poetry develops, much of the older archaic tradition of poetic diction and vocabulary is discarded, and poetry assumes a simple style, approximating to that of contemporary prose. (For the Grammar of Dafydd ab Gwilym, see Safonau Dafydd ab Gwilym, by E. Anwyl, Y Geninen for 1907). The allusions of the Gogynfeirdd, too, are of great service in showing what legends were familiar to the Welsh poets, and the latter poets especially show a marked familiarity with the native and translated prose romances. From the point of view of metre it is remarkable that in the Gogynfeirdd there is no example of the Cywydd metre, the favourite metre of Dafydd ab Gwilym and his successors. The elegies and eulogies of the Gogynfeirdd chiefly lay stress on the valour and generosity of the men whom they commemorate; and, as they deal for the most part with historical characters, they should be read

in close conjunction with Welsh history and mediæval biography. The language employed is often terse in the highest degree, and the vocabulary and grammar abound in archaisms. Much of the terseness is due to a fondness for compound words, the absence of the verb "to be," and the frequency of constructions having no preposition where one would now be used. There is also a marked fondness for apposition, and this construction is often employed where in later usage some word introducing a noun or phrase of comparison would be needed.

BIBLIOGRAPHY.—Stephens' Literature of the Kymry; Loth, La Métrique Galloise, articles by Mr. D. Lleufer Thomas and Prof. J. E. Lloyd in the Dictionary of National Biography; articles on Meilir, Gwalchmai and Cynddelw in "Young Wales," by E. Anwyl; article in Eriu on "ry" and "dy," by the late Prof. Strachan; Loth, on the Sources of the poetry from xii.—xivth century in the MYV. ARCH., in Revue Celtique for 1903, p. 13; E. Anwyl, The Welsh words aches and reges, in Zeitschrift für Celtische Philologie; See also articles on the rarer Welsh words by Loth in Archiv für Celtische Lexicographic.

IV.—GRAMMAR OF OLD WELSH POETRY.

In order to assist the reader of old Welsh poetry, the following account is given of its chief grammatical features. It should be studied in connection with the author's Welsh Grammar (Sonnenchein & Co), in the notes and appendix to which there are several references to mediæval usage, and with the author's articles on "Safonau Dafydd ab Gwilym," which deal with the linguistic usages of the period immediately succeeding that of the Gogynfeirdd. These latter usages follow in part the tradition of the Gogynfeirdd period, as in the initial mutations, while in part they approximate more to the usages of Modern Welsh. In the Grammar here given the orthography followed for the sake of convenience will be that of the period of the Red Book of Hergest, but it should be borne in mind that the poets of the 12th century used

an orthography like that of the Black Book of Carmarthen, which was in a state of transition. In this latter mode of spelling t was used for dd; d (final) often stood for d; w was used for v, etc. (See the writer's Appendix to Stephens' Welshmen).

THE NOUN.

The chief differences with respect to the Grammar of the Noun between the usage of old Welsh poetry and that of the present day consist in

- (a) Difference in gender.
 (b) " " the formation of the plural.

From the point of view of the understanding of the poems (a) will cause little difficulty. The difference of gender shows itself either in the form of the adjective that follows, in the mutation of the initial consonant of the noun (this, however, was not always indicated in writing in Mediæval Welsh), or in the initial mutation of the genitive case following the noun. (This, too, is not always indicated in writing). It may be noted that heul, to, and llys, which are now masculine, were treated as feminine in the Gogynfeirdd, while dawn, now feminine, was treated as masculine.

In the case of (b) the differences that occur are important for the reader, and consequently an alphabetical list is here given of obsolete plural forms found in the Gogynfeirdd for his guidance.

A.

Aberth, *sacrifice*, aberthon (Gwalch. and Cynddelw).
 Ach, *pedigree*, achoed (Llywelyn Fardd).
 Aer, *battle*, aeroed (Gruff. ab Maredd).
 Aes, *shield*, aessa6r (Meilir, Cyndd., Llygad Gŵr, Llyw. Fardd, Howel Foel, Risserdyn, Gr. ab Mar., Mad. Dwygr., Meur. ab Iorwerth).
 Afall, *apple tree*, efill (Gwalchmai).
 Angel, *angel*, engylyon (Gwalchmai).
 Anghof, *forgetfulness*, anghofyeu (D. Benfras).
 Alaf, *booty*, alafed (Gr. ab Mar.).
 " " alafeu (Gr. ab Mar.).
 All6ed, *key*, all6eda6r (Gwalchmai).
 Amrant, *eyebrow*, amranneu (Cynddelw).
 Amws, *stallion*, emys (Cynddelw).
 Anoeth, *precious object*, anoethyon (Llyw. ab Llywelyn).

Ardal, *district*, ardaleu (Llygad Gŵr).
 " " ardelyd (Daf. y Coed).
 Ard6rn, *wrist*, erdynn (Casnodyn).
 Atch6edyl, *news*, atch6edled (Cynddelw).
 Athro, *teacher*, athraon (Cynddelw).

B.

Baed, *boar*, beid (Llyw. Fardd).
 Bann, *summit*, banned (Gwynf. Brych).
 Ban6, *sow*, bein6 (Llyw. Fardd).
 Bard, *bard*, beirdyon (Cyndd. and Llyw. Br. Hodn.).
 " barda6r (Cynddelw).
 Bas, *shallow*, beis (Llyw. ab Llyw.).
 Ber, *spear*, beryon (Gwalch. and Cyndd.).
 " " bereu (Cynddelw).
 Bleid, *wolf*, bleidya6r (Cynddelw).
 Bl6ydyn, *year*, blynyded (Risserdyn).
 Bra6t, *brother*, brodoryon (Cyndd. and Llyw. ab. Llyw.).
 Bra6t, *judgment*, brodyeu (Einion ab Gw., G. ab Mar., y Br. Fadawg).
 Bre, *hill*, breon (Seis. Bryff.).
 Breint, *privilege*, breinhyeu (Ein. ab Gwalch.).
 Brenhin, *king*, brenhined (D. y Coed).
 Breyr, *nobleman*, breyreu (Gwalchmai).
 Bro, *district*, broed (Hyw. ab O. G.; D. Benfr.).
 " broyd (Elidr Sais, Iorwth Fychan, G. ab Mar., Mab Clochyddyn).
 Bryd, *thought*, brydeu (Gwalchmai).
 Bual, *ox*, bueil (G. ab Mar.).
 Bugeil, *shepherd*, bugelyd (O. Cyfeiliog).
 Bwlch, *gap*, bylch (H. ab O. Gwynedd).
 Bwrđ, *table*, byrd (Cynddelw).
 Bydar, *deaf*, bydeir (G. ab Mar.).
 Bydin, *army*, bydina6r (Cyndd., Llyw. ab Llyw., and Bleddyn Fardd).
 " bydineu (D. Benfras).
 " bydinoed (Y Pryd. Bychan).
 Byg6th, *threat*, bygythyeu (Llygad Gŵr).

C (K).

Cabyl, *slander*, ceibyl (Risserdyn).
 Cat, *battle*, host, cadoed (Gwalch., Cynddelw, Ein. Wann, Howel Foel, G. ab Mar.).
 " " cadeu (D. Benfras).
 Cadwent, *squadron*, cadwennoed (Gwalchmai).
 Caer, *fortress*, caeroed (Llyw. ab Llyw., Gwilym Ddu o Arfon).
 " " caereu (Ein. ab Gwalch., and Llygad Gŵr).

Caer, *fortress*, ceiryd (G. ab Mar., and Iorwerth ap y Cyrriawg).
 Caeth, *slave*, ceith (Meil., and Dan. ab Llog. M.).
 Cam, *wrong*, cammoed (Elidr Sais).
 Camlw, *false oath*, camlyeu (H. Foel and G. ab Mar.).
 Cân, *song*, caneueu (y Brawd Fadawg).
 Cana6 (cena6), *whelp*, canaon (Cyndd. and D. Benfras).
 " " cynafon (Gr. ab M.).
 Cantref, *hundred* (*div. of land*), cantref-
 oed (Gwalchmai).
 " " cantrefyd (Gwalch.).
 Carn, *hoof*, carnial (Cyndd. and Llyw. Fardd).
 " " carned (Llygad Gwr).
 Cathyl, *song*, cethlyd (Hywel Ystoryn).
 Ceing, *branch*, ceingyeu (Ein. ab Gwalch.).
 Celfydyt, *art*, celfydodeu (Llyw. ab Llyw. and Einion ab Gwalchmai).
 " " celfydodyon (Llywarch ab Llywelyn).
 Cerd, *song*, cerdeu (Meilir and Gwynf. Brych.).
 " " cyrd (Cynddelw and Ow. Cyfeiliog).
 Ceryd, *rebuke*, cerydeu (Anon. poem).
 Cethr, *nail*, cethri (Howel Foel and Gr. ab M.).
 " " cethreu (Howel Foel, G. ab Mar. and Llyw. Goch ab Meurig Hen).
 " " cethron (Casnodyn).
 " " cethryd (Llyw. Goch ab Meurig Hen).
 Ci6da6t, *tribe*, ciwdodoed (Gwalch., Ein. ab Gwalch., Gr. ab Mar.).
 Cno, *bite*, cnofein (Cynddelw).
 C6f, *memory*, cofyeu (Gwalchmai).
 " " cofeu (Gr. ab Mar., Gr. ab D. ab Tudur).
 " " cofyon (Gr. ab Mar.).
 " " cofyein (Cynddelw).
 " " cofein (Gr. ab D. ab Tudur).
 Creadur, *creature*, creaduryeu (D. Benfras, Llyw. Fardd, and y B. Fadawg).
 Cun, *lord*, cunyeit (D. Benfras).
 Cyved, *carouser*, cyvedon (Yw. Cyfeiliog).
 Cyfla6d, *praise*, cyfla6don (Llyw. ab Llywelyn).
 Cynghor, *counsel*, cynghyr (Yw. Cyfeiliog).
 Cyngnan, *prince*, cyngreinion (Cynddelw).
 Cymra6t, *comrade*, cymrodyal (Cynddelw).
 Cynnadyl, *meeting*, cynnadloed (Elidr Sais).

{ Cyntor, *front of battle*, cyntora6r (Cyn-
ddelw).
{ Cynhor, " " " cynhora6r (Gwalch-
mai).
Cystlwn, *kinship*, cystlyned (Madog
Dwygraig).

D.

Daear, *earth*, daeëryd (Anon).
Dalen, *leaf*, deilyadon (Llyw. ab Llywelyn).
Da6n, *gift*, donyon (Llyw. ab Llywelyn
and Meil. ab Gwalch.).
" " donyeu (D. Benfras, Meil. ab
Gwalch., Ein. ab Gwalch., and Howel
Foel).
De (obs. = da), *good*, deon (Cynddelw).
De6in, *wizard*, de6inyon (Cyndd.).
Diafol, *devil*, dieuyl (Meilir).
Dilit, *pursuit*, dilideu (Meilir).
Dreic, *dragon*, dreigyoed (Elidir Sais).
Drwc, *evil*, drygoed (Gwynf. Brych.).
Dwfyf, *water*, dyfyr (Hyw. ab O. G., Gr.
ab Mar.).
" " deifyfyr (Gr. ab Mar.).
" " dyfred (Hyw. Foel and Hyw.
Ystoryn).
Dwrn, *fist*, dyrn (Cyndd. and Llyw.
Fardd).
Dyd, *day*, dieu (Meilir).
Dyffrynt, *valley*, dyffryned (Hyw. ab O.
Gwynedd).
Dylif, *flood*, dylifein (Llywelyn Fardd).
Dyn, *man*, dynyadon (Cyndd., Llyw. ab
Llyw., Ein. ab Gwalch.,
Ein. Wann., Elidir Sais,
Llyw. Fardd, Howel
Foel, Gr. ab Mar.,
Meurug ab Iorwerth).
" " dynyoneu (Daf. y Coed).

E.

Edyn, *bird*, ednein (Cyndd.).
" " edneint (Cyndd., Elidr Sais,
Gr. ab Mar., and Daf. y Coed).
Egl6ys, *church*, egl6ysseu (Llyw. Fardd,
and Gr. ab Yr Ynad Coch).
Engyl, *angel*, engyleu (D. y Coed).
Eil6y, *minstrel*, eil6yon (Cynddelw).
Eli, *ointment*, elifed (Iorwerth Llwyd).
Er6, *acre*, er6i (Llyw. Goch ab Meurig
Hen).
Eryf, *troop*, eryfoed (Cynddelw).
" " eryfein
Eryr, *eagle*, eryron (D. Benfras, G. ab
Maredudd).
" " eryrot (Gr. ab Mar.).

Escar, *enemy*, ysgereint (Cyndd., Llyw. ab
Llyw., Gwynf. Brych.,
Hywel Foel).
" " ysgarant (Cyndd., Llyw. ab
Llyw.).

G.

Gaeaf, *winter*, gaeafa6r (Llyw. ab
Llywelyn).
Gal, *enemy*, galon (Cynddelw).
Ga6r, *shout*, ge6ri (Gr. ab Maredudd).
Gelor, *bier*, gelora6r (Cynddelw).
Gna6t, *habit*, gnodyd (Gwalchmai).
Gobr6y, *prize*, gobr6yeu (Y Br. Fadawg).
Godre, *border*, godreon (Gr. ab Mar.).
Gofal, *care*, gofaleu (Gr. ab Mar.).
Gor6yd, *steed*, gor6yda6t (Gwalch., Cyn-
ddelw, and Llyw. Fardd).
" " gor6yda6r (Cyndd., Llyw. ab
Llyw., and Llygad Gŵr).
Gre, *stud of horses*, greon (Dafydd Benfras).
Gro, *gravel*, groyd (Mab Clochyddyn).
Groec, *Greek*, Groegyon (Llyw. ab Llyw.).
G6ae6, *spear*, g6ae6a6r (Cyndd., and Gr.
ab Mar.).
G6eithret, *deed*, g6eithredu (Ein. ab
Gwalch., and Howel Foel).
G6ely, *bed*, g6elydon (Cynddelw).
G6elygord, *tribe*, g6elygyrd (Madog
Dwygraig).
G6ic, *grove*, g6igein (Cynddelw).
G6lat, *country*, g6ladoed (Gwalch., y
y Prydydd Bychan, and
Risserdyn).
" " g6leidyadon (Gwalchmai).
" " g6ledyd (Sefnyn).
G6r, *man*, g6rya6r (Meilir).
G6reic, *woman*, g6reigyeit (Hyw. ab Ow.
Gw.).
G6ych, *brilliant one*, g6ychein (D.
Benfras).
G6ydel, *Irishman*, G6ydyl (Meilir).
G6ylan, *seagull*, g6ylein (Gwalch., Cyndd.,
Llyw. ab Llyw., and Gr. ab Mar.).
G6yll, *ghost*, g6yllyoed (Cynddelw).
" " g6yllloed (Llyw. Fardd).
G6yllt, *wild country*, g6ylltoed (Llyw.
Fardd).

H.

Ha6l, *claim*, holyon (Gr. ab Mar.).
Heint, *disease*, heinyeu (Gronw Ddu).

LL.

Llafyn, *blade*, llafna6r (Gwalch., Cyndd.,
Llyw. ab Llyw., and Einion
ab Gwalch. and Llygad Gŵr).

Llafyn, *blade*, llafneu (Cynddelw, D. Benfras, Gr. ab Gwrgeneu, and Y Prydydd Bychan).
 " " lleifyn (Y Prydydd Bychan).
 Llais (Med. lleis), *voice*, lleisyon (Cynddelw).
 Lla6er, *a number*, lla6ered (Gwilym Ddu o Arfon, Gr. ab Mar., Madog Dwyg., Hywel Ystoryn, and Daf. y Coed).
 Lle, *place*, lleu (Ein. ab Gwalch., and Gr. ab yr Ynad Coch).
 Llestyr, *vessel*, llestreu (Hywel Ystoryn).
 Llethyr, *slope*, llethri (Hywel Foel, and Mad. Dwygraig).
 " " llethryd (Iorwth Vychan, and Mab Clochyddyn).
 Llia6s, *multitude*, lliosydd (Meilir, Gwynf. Brych., Llygad Gŵr, Elidr Sais, Bleddyn Fardd).
 Lli6et, *troop*, lli6ydoed (Gwalchmai).
 Lluruc, *corslet*, lluruga6r (Gwalchmai).
 Ll6, *oath*, llyeu (Gruffudd Gryg).
 Llyr, *flood*, llyryon (Llyw. ab Llywelyn).

M.

Mab, *son, youth*, meibionein (Cynddelw).
 Maen, *stone*, mein (Elidr Sais).
 Maer, *steward*, mehyr (Gwalchmai).
 " " meiryu (Gwalchmai).
 Maerdy, *steward's house*, maerdyeu (Risserdyn).
 Menestyr, *attendant*, menestri (Gwalchmai).
 Merthyr, *martyr*, merthyri (Meilir and Gr. ab Maredudd).
 Mesur, *measure*, mesuroed (Casnodyn).
 Mil, *thousand*, milyoed (Cynddelw, Gr. ab Mar., and Gwynfardd Brych.).
 M6r, *sea*, myr (Hyw. ab Ow. Gwynedd).
 Myn6ent, *graveyard*, myn6enhoed (Llyw. ab Llywelyn).
 Mynydd, *mountain*, mynyded (Hyw. ab Ow. Gwynedd, Hywel Ystoryn).
 Myrd, *myriad*, myrddyoed (Cynddelw, and Llyw. ab Llywelyn).
 " " myrdoed (Llyw. ab Llyw., and Casnodyn).

N.

Neidyr, *snake*, nadred (Cynddelw, Mad. Dwygr., and Daf. y Coed).
 Nerth, *power*, nertheu (Y Br. Fad, and Gr. ab Mar.).
 " " nyrth (Daf. y Coed).
 Neuad, *hall*, neuada6r (Phylip Brydydd).

O.

Oes, *age*, oessydd (Meilir).
 Oryan, *organ*, oryein (Cynddelw).

P.

Paladyr, *spear shaft*, peleidyr (Cyndd., D. Benfr., G. ab Mar., Rhisserdyn, Trah. Br. Mawr).
 " " " peleidryat (Cynddelw).
 Pall, *tent*, pyll (Cynddelw).
 Par, *spear*, pareu (Meilir, Cynddelw).
 Pebyll, *tent*, pebyllyeu (Cyndd., and Howel Foel).
 Penn, *head*, pennein (Cynddelw).
 " " penna6r (Cyndd., and Llywarch ab Llywelyn).
 Pennaeth, *chief*, pennaetheu (Cynddelw).
 Pennant, *stream-head*, penneint (Gwynf. Brych.).
 Pla, *plague*, plaed (Elidr Sais).
 Pluf, *feather*, plua6r, (Gwalchmai).
 Pobyl, *people*, pobylyadon (Llyw. ab Llywelyn).
 Portha6r, *gate-keeper*, porthoryeu (Howel Foel).
 " " " porthoryon (Howel Foel).
 Preid, *herd, booty*, preidyoed (Gwalchmai).
 " " " preidya6r (Cyndd., and Llyw. ab Llywelyn).
 " " " preidyeu (Cynddelw).
 Pryt, *time*, prydoed (Elidr Sais).
 Pryder, *anxiety*, prydereu (D. Benfras).
 P6yllat, *thought*, p6ylladoed (Gwalchmai).
 " " p6ylladeu (Ein. ab Gwalch.).
 Pysc, *fish*, pysca6t (Cynddelw).

R.

Rayadyr, *cataract*, reeidyrr (Cynddelw, Risserdyn, Gr. ab Mar., Trahaiarn Br. Mawr).
 " " reidyrr (Hywel Ystoryn).
 Ri, *lord*, rieu (Meilir).
 Riallu, *royal host*, rialluoed (Gwalchmai).
 Ried, *lord*, riedeu (G. ab Mar.).
 Rifed, *number*, rifiedeu (Cynddelw).
 Ryfed, *marvel*, ryfedeu (D. Benfras).
 Ryfel, *war*, ryteleu (D. Benfras).

S.

Salm, *psalm*, seilym (G. ab Maredudd).
 Sant, *saint*, seinhyeu (Gwynfardd Brych. y Brawd Fadawg, and Gr. ab Maredudd).
 Sarph, *serpent*, sarphot (Hywel Ystoryn).
 Seren, *star*, syr (Sefnyn).

T.

Tafarn, *tavern*, tefyrn (Ein. ab Gwalch.).
 " " tefeirn (Gr. ab Mar., and Sefnyn).

Talar6, *furrow end*, teleirw (Cynddelw).
 Teyrn, *lord*, teyrned (Gwalchmai, Gwynf. Brych., Madog Dwygraig).
 " " teyrnein (Gwalchmai).
 " " teyrnon (Cynddelw).
 Tir, *land*, tired (Meilir, Gwynf. Brych., Cyndd., Elidr Sais, D. Benfras, G. ab Mar., Dafydd y Coed).
 " " tiryon (Cynddelw).
 " " tiroed (Gr. ab Maredudd).
 Torf, *crowd*, torfoed (Gwalchmai, Llyw. ab Llyw., and Cynddelw).
 " " tyrf (Cynddelw).
 Torment, *herd*, tormenhoed (Gwalchmai, and Cynddelw).
 Trefn, *order*, trefneu (Gwalchmai).
 Treth, *tax*, trethoed (Y Prydydd Bychan).
 Tro, *turn*, troeu (Gwynf. Brych., and Hywel Foel).
 Trum, *ridge*, trumein (Cynddelw, Ein. Wann, and Seisyll Bryffwrch).
 T6ll, *hole*, tyll (Cynddelw).
 Tŵr, *tower*, tyryoed (Llyw. ab Llyw., Llygad Gŵr).
 " " tyreu (D. Benfr., and Llygad Gŵr).
 T6ryf, *crowd*, tyrfein (Cynddelw).
 Tymhor, *time, home*, tymhyr (Gwalchmai, and Cynddelw).

U.

Unben, *lord*, unbyn (Cynddelw, and Philip Brydydd).
 Urd, *order*, urdyein (Llyw. ab Llywelyn).
 " " urdein (Ein. Wann, and Gr. ab Mar.).

Y.

Ymadra6d, *utterance*, ymadroeu (Gwilym Ddu o Arfon).
 Ymyl, *edge*, ynyleu (Gr. ab Mar.).
 Yscot, *Irishman*, Yscodogyon (Meilir).
 Ysc6yt, *shield*, ysc6yda6r (Gwalchmai, Bledlyn Fardd, Cynddelw, Llyw. ab Llyw., and Einion Wann).
 " " ysc6ydeu (Cynddelw).
 Yspryt, *spirit*, ysprydoed (D. Benfr., and Gr. ab Maredudd).
 " " ysprydeu (Hywel Foel).
 Ystl6n, *stock*, ystlyned (Llyw. ab Llywelyn).
 Ystyllen, *board*, ystylla6t (Meilir).

It will be observed from the foregoing list of obsolete plural forms that several are formed by the addition of the suffixes -a6r and -ein, and a few by means of

the suffixes -yal, -yat and -a6t, as well as the double suffix -yadon. Plurals formed by internal change of vowel only were more frequent, too, in the older stages of Welsh. The student of Historical Welsh Grammar can with advantage compare the forms given in the preceding list with those given by the present author in his "Safonau Dafydd ab Gwilym."

THE ADJECTIVE.

For the guidance of the reader the following points may be noted:—

1. Obsolete plural forms.

Bydar, *deaf*, bydeir (Gr. ab Maredudd).
 Cadyr, *strong*, ceidryon (Cynddelw).
 G6an, *weak*, g6einyon (D. Benfr., and Y Br. Fada6c).
 G6el6, *pale*, g6eil6on (Cynddelw).
 " " g6eil6 (D. Benfras).
 G6ych, *brilliant*, g6ychein (D. Benfras).
 Llathyr, *bright*, lleithryon (Gwalchmai).
 Ma6r, *great*, moryon (Llyw. ab Llywelyn).
 Mwth, *swift*, mythyon " " "

When used as a noun *mad, good*, has plural *madyoed*. Note also the plural *deon, good men, nobles*.

2. Comparison.

In Mediæval Welsh the Comparative proper ended in -ach, the Comparative of Equality in -het, and the Superlative in -haf, consequently it is in the Comparative of Equality and the Superlative only that b, d, and g are hardened to p, t and c owing, to the "h:" e.g. *tec* (pron. teg), *tecket*, *tegach*, *teckaf*.

Occasionally, as in *tromhaf*, the Superlative has the adjective in the feminine form.

The suffix -llyt becomes -llet in the feminine, as in *g6aedlet*, *creulet*, *g6yarllet*, *pridlet*.

3. In the poetry of the Gogynfeirdd certain adjectival endings occur, which are now either obsolete or greatly restricted in use: e.g. -in, in the words *deyerin, earthen*; *g6irin, true*; *heyernin, iron*; *eurin, golden*; *mebin, youthful*; *br6ydrin, warlike*; *ffysgiolin, routing*; *cyfie6in, yoked*; *buelin, made of ox-horn*; *hefin, summer-like*; *der6in, made of oak*; *glessin, blue*.

-d(d)e, as in *tande, blazing*; *creude, bloodstained*; *fflamde, flaming*; *trymde, heavy*; *eurde, golden*; *ysgarde, separated*.

-a6t (later awd), used sometimes in an adjectival sense, sometimes like a past participle passive.

e.g. penna6t, *appointed*; daera6t, *buried*; breua6t, *decayed*; dura6t, *hardened*; traetha6t, *uttered*.

-awc: e.g., deifnya6c, *dipping*; gorvynna6c, *jealous*; geua6c, *false*; anvona6c, *sent*; roda6c, *giving*.

-ic: e.g., diessic, *warlike*; treissic, *oppressive*; ane6ic, *musical*; budic, *victorious*; gbynvydic, *blessed*; pellynnic, *distant*; Arvonic, *belonging to Arfon*.

-ein and yein (later -iain): e.g., mirein, *beautiful*; madyein, *good*; hiryein, *long*.

-a6r: e.g., g6rya6r, *brave*; prioda6r, *owning*; e.g., Gwyndeyrn Prydein prioda6r ut (Gwalchmai).

-at and -yat (later -iad), used to form nouns, and also adjectives, having the force of present participles: e.g., beidyat, *daring*; achubyat, *seizing*; gordyfnyat, *draining*; eirchyat, *beseeking*; g6einyat, *piercing*.

THE PRONOUN.

The personal pronouns used in Mediæval Welsh were the following:—

1. Postvocalic. These could be used not only in the Accusative as in Modern Welsh, but also in the Dative. The postvocalic possessive adjectives, too, are historically simply the genitive case of the personal pronouns, and may be here treated as such.

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. m	n
2. th	ch
3. e, s.	e, s.

In Mediæval Welsh the apostrophe was not in use. The use of "s" as a postvocalic personal pronoun has been obscured in Modern Welsh, where it survives only as a meaningless clement of nis (*not*), and os (*if*). The forms m, th, s, have arisen from mme, tte, and sse respectively, the initial consonant in each case having been strongly accented and stressed.

2. Simple. These forms have preserved their vowels through being accented.

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. mi	ni
2. ti	ch6i
3. m. ef	6y
3. f. hi	6y

3. Reduplicated Emphatic. These correspond in formation to the Latin sese.

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. mivi	nyni
2. tidi	ch6ych6i
3. m. evo	6ynt6y
3. f. hyhi	

Efe is known to the writer only in one passage in Mediæval Welsh, namely, in the Hystoria Siarlymaen.

4. Conjunctive. These in Mediæval Welsh were mainly emphatic pronouns.

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. minheu, minneu	ninheu, ninneu
2. titheu	ch6itheu
3. m. ynteu	6ynteu
3. f. hitheu	6ynteu

In Mediæval Welsh hwythau is nowhere found.

POSSESSIVE ADJECTIVES.

In addition to the postvocalic forms given above, we have

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. vyn, vy	an, yn
2. dy	a6ch, ych
3. y	y, eu

The forms "ei," "ein," and "eich" appear to be due to William Salesbury, who thought that ei was derived from the Latin eius.

It is probable that these forms are in origin derived from the Genitive Case of the personal pronouns. The Mediæval Welsh derivatives from the Indo-European forms corresponding to meus and tuus, are meu and teu: e.g., y tŷ meu, *my house*; y g6eith teu, *thy work*.

MEDIÆVAL WELSH EQUIVALENTS OF THE POSSESSIVE PRONOUN.

In Mediæval Welsh the forms meu and teu, preceded by the article could be used as the equivalents of *mine* and *thine*: e.g., y meu (emphatic y meu vi), *mine*; y teu (emph. y teu di), *thine*.

The forms corresponding to the modern yr eiddof, etc., were in Mediæval Welsh as follows:—

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. yr eiddof	yr einym
2. yr eiddot	yr ein6ch
3. m. yr eida6	yr eiddunt
3. f. yr eidi.	

THE EQUIVALENT OF A REFLEXIVE PRONOUN.

Generally in Welsh the reflexive sense of the verb is conveyed by the prefix *ym* (Irish *imm*), an old preposition (= *am*) meaning *around*. When the pronominal form is required, the following are the forms used in Mediæval Welsh:—

	<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1.	my hun	nu hunein
2.	ty hun (dy hun)	a6ch hunein
3.	ehun	e hunein

THE DEMONSTRATIVE PRONOUNS AND ADJECTIVES.

The Mediæval forms for *this* are *h6nn* (m), *honn* (f), and *hynn* (n), and for *that*, *h6nn6* (m), *honno* (f), and *hynny* (n). For *y naill*, *the one*, the singular form *y lleill* is sometimes used. *Y gilyd* (= *ei gilydd*), a phrase originally meaning *its fellow*, was used for the 3rd singular only.

Pob was used for *each of two*; *o bop parth*, *from each side*. For *pob* the form *peb* is sometimes found.

With numerals *pob* is used in a distributive sense: e.g., *pob tri*, *three by three*.

The use of *sa6l* and *meint* preceded by the article, and followed by a noun should be noted: e.g., *y sa6l dyn*, *that number of men*; *y meint gouut*, *that amount of trouble*.

In Mediæval Welsh certain adverbs were largely used after nouns as demonstrative equivalents: e.g., *y ty racko*, *the house yonder*; *y dyn gynneu*, *the man (we saw) just now*; *y lle gynt*, *the place (known) of old*. In Mediæval Welsh, too, traces are seen of the use of the form *yr* of the Article even before consonants. Sometimes, as in Irish, the definite article is used where we should use none.

THE RELATIVE PRONOUN.

In Mediæval Welsh the uses of *a* and *yd* (= *yr*), *y*, do not correspond entirely to their uses in Modern Welsh in relative clauses, *a* being often used where we should now use *yr* (*y*). Sometimes a postvocalic personal pronoun follows "*a*" where no such pronoun would be now used: e.g., *Y Ruffud gloy6 ud æe cud tud6ed* (Meilir), *to Gruffudd the brilliant*

lord whom the sod hides. In Med. Welsh "the man whose head I saw" would be—*Y g6r a 6eleis y benn* (not *y g6leis*). The origin of *a* and *yd* (*yr*) is extremely uncertain. In Med. Welsh they are used to introduce the verb in principal as well as subordinate clauses: e.g., *As g6dant yn dysc yn discyblyon*, *Our pupils know our teaching*. *A* is often omitted where it would now be used: e.g., *g6aet g6yr goferei*, *men's blood dripped*. *Yr h6nn*, in Mediæval Welsh, except in translations, was much rarer than at present, and was used for the most part in a way more akin to its original use as an antecedent = *y g6r*, *y dyn*, etc. It was its constant association with relative clauses that caused it to be psychologically classed with the relative.

Note the form *padi6* (*pydi6*), *to whom*: e.g., *G6ynn y vyt padi6 du6 yt rag6y*, *Blessed is he to whom God shall grant*.

THE INTERROGATIVE PRONOUN.

In Mediæval Welsh it should be noted that in addition to *p6y* the forms *pa* and *py* are used substantively.

e.g., *Py uyt glew a llew a llauyn greu-la6n?* (*Cynddelw*).

Who will be brave and lion-like with a blood-stained knife?

Py geid6 yr gord6fyr rac pob gord6y? (*Llywarch ab Llywelyn*).

Who shall keep the flood against every invasion?

Sometimes *py* has the sense of *wherefore*: e.g., *Py da6ant anant na phrydant 6a6t?* *Why do they cease from music, (why) do they not compose poetry?*

THE INDEFINITE PRONOUN.

In Mediæval Welsh *neb* was supplemented by the forms *nebun*, *some one*; and *neba6t*, *some, something*. *Neb* and *neba6t* could be used either adjectively or substantively.

e.g., *Ny vynnei gamh6r garu neba6t*.
The champion wished to love nothing.

Ny duc neb keinyat nac ohona6t.
No minstrel took a refusal from thee.

Heb neba6t eissy6et.
Without any need.

THE VERB.

The Verb in Mediæval Welsh has several forms, especially in poetry, which are no longer in use. Frequently the verb-noun, too, had a different suffix from that which is in use at present. It will be convenient in this account of the Mediæval verb to give first the Mediæval paradigm, and then any forms which deserve special mention, notably those which differ from the forms now used.

INDICATIVE MOOD. PRESENT TENSE.

S. 1. caraf	P. 1. car6n
2. cery	2. cer6ch
3. car	3. carant

For S. 3 a form in -it occurs, especially in proverbial statements.

In the older poetry there are a few traces of the conjugation in -yf (S. 1), and also of a form yn yd (=ydd), side by side with y for the 2nd pers. singular. The instances which occur in the Gogynfeirdd of yf are kenif, cwyniff, bytif (=byddyf), dygif, gweinif, caryf, cerif, dylif, g6yndigyf, dylif occurs in all about five times.

The forms yn yd (ydd) of S. 2 are rare even in the Gogynfeirdd, and seem to be confined to clywyd, *thou hearest*, and g6einyd, *thou servest*. The interchange of forms here found appears to be parallel to the forms trefi and trefydd, eglwysi and eglwysydd.

The forms for S. 3 are important, and often show the older type which has been supplanted in many verbs by the use of a suffix "-a" by analogy with the "-af" of the 1st person. The following is a list of the chief forms now obsolete found in the Gogynfeirdd poets:—

Ach6yd, *he falls*.
 Am6c, *he defends*.
 Beirn, *he judges*.
 Bendic, *he blesses*.
 Bref, *he lows*.
 Bri6, *he bruises*.
 Brydeich, *he betrays*.
 Brys, *he hastens*.
 Ceryd, *he rebukes*.
 Cl6yf, *he wounds*.
 Crein, *he wallows*.
 Cra6n, *he hoards*.
 Cryt, *he trembles*.
 Cur, *he beats*.
 Cyfeirch, *he addresses*.

Cyfreing, *he contests*.
 Cynghain, *he agrees*.
 Cyhud, *he accuses*.
 Cynheil, *he sustains*.
 Cynnyd, *he increases*.
 Da, *he comes*.
 Deily, *he holds*.
 Dettyt, *he undoes*.
 Dieinc, *he escapes*.
 Diflan, *he vanishes*.
 Differ, *he defends*.
 Diffyc, *he fails*.
 Diffyn, *he defends*.
 Dychre, *he begins*.
 Dyhud, *he comforts*.
 Dyly, *he ought*.
 Dy6eit, *he says*.
 Echeid6, *he keeps*.
 Echyr, *he returns*.
 Enneirch, *he addresses*.
 Ergyt, *he aims*.
 Ergryt, *he trembles*.
 Esgein, *he ascends*.
 Esgyr, *he separates*.
 Gedeu, *he leaves*.
 Gof6y, *he visits*.
 Golo, *he buries*.
 Gorchud, *he covers*.
 G6alla6, *he pours*.
 G6archae, *he shuts in*.
 G6einyd, *he ministers*.
 G6ercheid6, *he guards*.
 G6erendeu, *he listens*.
 G6yl, *he sees*.
 G6ynnyc, *he avenges*.
 G6esgryn, *he quivers*.
 G6ledych, *he rules*.
 Haed, *he grasps*.
 Hepcyr, *he foregoes*.
 Lla6ch, *he protects*.
 Lla6d, *he praises*.
 Llefeir, *he speaks*.
 Lle6ych, *he shines*.
 Ll6ng, *he swallows*.
 Madeu, *he lets go*.
 Meigl, *he entangles*.
 Na6d, *he protects*.
 Peirch, *he respects*.
 Peisc, *he feeds*.
 Pyrth, *he carries*.
 Rang, *he satisfies*.
 Ran, *he shares*.
 Syll, *he gazes*.
 Tau, *he is silent*.
 Tebyc, *he thinks*.
 Tereu, *he strikes*.
 Tervysc, *he disturbs*.
 Traeth, *he utters*.

Treid, *he penetrates.*
 Treing, *he perishes.*
 Treul, *he consumes.*
 Twng, *he swears.*
 T6yll, *he deceives.*

THE PAST IMPERFECT TENSE.

The forms of the Past Imperfect were as follows:—

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
P. 1. car6n	cerym
2. carut	care6ch
3. carei	cerynt

In the case of S. 3 a form in -i is found in the case of certain verbs. In the case of Y Gogynfeirdd the following are the forms that occur:—renni, *he shared*; profi, *he tried*; ceri, *he loved*; lloch, *he protected*; perchi, *he honoured*; g6eli, *he saw*; dirperi, *he provided*; gorsefi, *he stood over*; peri, *he made*; differi, *he defended*; rodi, *he gave*; cly6i, *he heard*.

For the 3rd pers. sing. a form in -it (id) with an active meaning is occasionally found: e.g., sefit, *he stood*.

THE AORIST.

The following are the typical forms of the Aorist in Mediæval Welsh:—

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. cereis	caryssam
2. cereist	caryssa6ch
3. car6ys (6s)	caryssant (ont)

In the case of S. 3 there are several endings in use in addition to -6ys.

1. -t or -th, corresponding to the t of the "t" Preterite of Irish.

2. -ssit (-essit) an old ending rare even in the Gogynfeirdd.

3. Remnants (like -6ys) of the old conjugations in the endings -as, -es, and -s.

4. -a6d (mod. -odd) rare in the Gogynfeirdd until Gruff. ab Maredudd.

5. -idyd also found as a noun-ending in llamhidyd. This ending is very rare, and both in the case of the noun and the verb it may be in origin derived from an old participial ending in -it-ios.

For the reader's guidance the following forms used by the Gogynfeirdd are here given:—

1. Forms in -6ys (6s).
 Ard6yre6ys, *he extolled.*
 Bendig6ys, *he blessed.*
 Breiny6ys, *he honoured.*
 Bryssy6ys, *he hastened.*

Car6ys, *he loved.*
 Cerd6ys, *he walked.*
 Coffa6ys, *he commemorated.*
 Cred6ys, *he believed.*
 Cre6ys, *he created.*
 Cych6yn6ys, *he started.*
 Cyhyrd6ys, *he touched.*
 Cymhell6ys, *he compelled.*
 Cymmyrr6ys, *he shortened.*
 Cynnyd6ys, *he extended.*
 Cyrch6ys, *he attacked.*
 Cyssynhy6ys, *he consented.*
 De6iss6ys, *he chose.*
 Dial6ys, *he avenged.*
 Differ6ys, *he defended.*
 Diffryth6ys, *he made unfruitful.*
 Digy6ys, *he was angry.*
 Di6reid6ys, *he uprooted.*
 Dyfn6ys, *he drained.*
 Dyrchaf6ys, *he raised.*
 Dysg6ys, *he taught.*
 Ebr6yd6ys, *he hastened.*
 Ellyg6ys, *he let go.*
 Gad6ys, *he left.*
 Gall6ys, *he was able.*
 Gomedd6ys, *he refused.*
 Gordyfn6ys, *he drained.*
 Goresgynn6ys, *he overcame.*
 Gorwisg6ys, *he covered over.*
 Gostyg6ys, *he lowered.*
 G6isg6ys, *he robbed.*
 G6ledych6ys, *he governed.*
 G6rygy6ys, *he flourished.*
 G6ystl6ys, *he pledged.*
 Llithy6ys, *he let loose.*
 Lluny6ys, *he fashioned.*
 Llygr6ys, *he ruined.*
 Medr6ys, *he attained.*
 Mynn6ys, *he willed.*
 Parth6ys, *he divided.*
 Pebylly6ys, *he pitched his tent.*
 Pech6ys, *he sinned.*
 Pesych6ys, *he coughed.*
 Pregeth6ys, *he preached.*
 Pryn6ys, *he bought.*
 Rann6ys, *he shared.*
 Re6ys, *he rose.*
 Ruthr6ys, *he rushed.*
 Syrthy6ys, *he fell.*
 Traeth6ys, *he uttered.*
 Trefn6ys, *he arranged.*
 Treidy6ys, *he penetrated.*
 Trem6ys, *he peered.*
 Tremyn6ys, *he gazed.*
 Treuly6ys, *he spent.*
 Trych6ys, *he pierced.*
 Urd6ys, *he honoured.*
 Ystyry6ys, *he considered.*

2. Forms in -as. The following are the forms in -as (S. 3) found in the Gogynfeirdd:—

Bendigas, *he blessed.*
 Cafas, *he obtained.*
 Creas, *he created.*
 Dyfnas, *he drained.*
 Gallas, *he was able.*
 Seas, *he sowed.*
 Swynas, *he enchanted.*

3. Forms in -es. The following are the forms in -es (S. 3) found in the Gogynfeirdd:—

Anuones, *he sent.*
 Bodes, *he was drowned.*
 Canmoles, *he praised.*
 Coches, *he reddened.*
 Codes (= coddess), *he insulted.*
 Colles, *he lost.*
 Cronnes, *he hoarded.*
 Cyfodes, *he rose.*
 Cymmyrres, *he shortened.*
 Cynnognes, *he satisfied.*
 Cysgoges, *he shook.*
 Didoles, *he separated.*
 Didorres, *he shattered.*
 Digones, dichones, *he made.*
 Dodes, *he placed.*
 Dofes, *he tamed.*
 Donyes, *he gave.*
 Dygyuoryes, *he stirred.*
 Esgores, *he liberated.*
 Ffoes, *he fled.*
 Gwadoles, *he endowed.*
 G6allofyes, *he poured out.*
 G6eles, *he saw.*
 G6rthodes, *he thrust back.*
 Hoffes, *he admired.*
 Holes, *he claimed.*
 Holltes, *he split.*
 Llofyes, llofes, *he handled.*
 Llosges, *he burnt.*
 Moles, *he praised.*
 Porthes, *he carried, fed.*
 Priodes, *he married.*
 Profes, *he attempted.*
 Ragores, *he excelled.*
 Rodes, *he gave.*
 Tolyes, *he deducted.*
 Torres, *he broke.*
 Troses, *he crossed.*
 Ymborthes, *he fed himself.*
 Ysgoges, *he moved.*

4. Forms in -is. The following forms occur in the Gogynfeirdd:—

Cedwis, *he kept.*
 Ceinis, cennis, *he seized.*

Cynhelis, *he sustained.*
 Chweiris, chweris, *he procured.*
 Dechennis, *he seized.*
 Dedlis, *he argued.*
 Defnis, *he dripped.*
 Dellis, *he held.*
 Diengis, *he escaped.*
 Enwis, *he named.*
 Erchis, *he besought.*
 Gedewis, *he left.*
 G6einis, *he served.*
 G6erched6is, *he guarded.*
 Hunis, *he slept.*
 Perchis, *he honoured.*
 Peris, *he made.*
 Sefis, *he stood.*
 Trenghis, *he perished.*
 Unis, *he united.*

5. Forms in -th and -t (corresponding to the Irish -t preterite).

(Amwyth, *he defended.*)
 (Arwyreith, *he extolled.*)
 Cymerth, *he took.*
 (Cynfaeth, *he nurtured.*)
 Diffyrth, *he defended.*
 (Dyrreith, *he came.*)
 (Gwalaeth ?).
 (Gwneith, *he did.*)
 (Gwreith, ,, ,,).
 (Maeth, *he nurtured.*)
 (Meith, ,, ,,).

To these forms may be added g6ant, *he pierced*, and cant, *he sang*. The forms dy6a6t, *he said*; g6ara6t, *he saved*, are not "t" Aorists, but Perfect forms with a different vowel grade from the present stem: the "t" being here part of the root. The forms enclosed in brackets (like aeth, daeth, and gwnaeth), may be derived from old deponent past participles in -tos.

6. Forms in -ssit (sid). The only forms of this archaic type found in the Gogynfeirdd are the following:—

Cenytesid (= cynydessit), *he ruled over.*
 Delyessit, *he held.*
 Llwydessit, *he succeeded.*
 Medressit, *he attained.*
 Prynnessit, *he bought.*
 Rodyssit, *he gave.*
 Torressit, *he broke.*

Probably derllessit, *he poured*, is an Aorist of this type.

7. Forms in -a6d. These first emerge into prominence in Gruff. ab Maredudd.

Adeila6d, *he built.*
 Bendiga6d, *he blessed.*

Ber6a6d, *he boiled.*
 Byrya6d, *he threw.*
 Bydina6d, *he waged war.*
 Cara6d, *he loved.*
 Cymera6d, *he took.*
 Darpara6d, *he prepared.*
 Dysga6d, *he taught.*
 Ffynna6d, *he prospered.*
 Gordyfa6d, *he drained.*
 Goreura6d, *he gilded.*
 Heilya6d, *he poured out.*
 Huda6d, *he enticed.*
 Llada6d, *he slew.*
 Llethra6d, *he inclined.*
 Llidy6d, *he was angry.*
 Llithra6d, *he slipped.*
 Maga6d, *he nurtured.*
 Palla6d, *he failed.*
 Pryna6d, *he bought.*
 Tala6d, *he paid.*
 Trafaelya6d, *he toiled.*
 Trefna6d, *he arranged.*
 Urda6d, *he ordained.*
 Yfa6d, *he drank.*

8. The forms in -idyd are probably from a participial ending -itios, from which are also derived certain nouns of the type llamhidyd, *a leaper*; dringhedyd, *a climber*. The forms eithyd, *he went*; g6neithyd, *he made*, are probably of similar participial origin from forms in -tios.

The following forms in -idyd are found in the Gogynfeirdd:—

Ced6idyd, *he kept.*
 Ch6elidyd, *he scattered.*

In addition to the foregoing, another Aorist formation found in Mediæval Welsh to a greater extent than at present is the following:—

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. dugum	dugam
2. dugost	duga6ch
3. duc	dugant

In the case of g6nn, *I know*, the plural forms were g6dam, g6da6ch, g6dant.

Similarly gorugum, *I did*; amugum, *I defended*; ceintum (S. 3 cant), *I sang*, and a rare S. 3 guc. ceintum is sometimes syn-copated into ceint. There is found a S. 1 roessum, *I gave*, and in Dafydd Benfras ceniddum (S. 1) occurs once. The form g6eint (for g6eintum), occurs in Gorhoffedd Gwalchmai.

In the case of af, deuaf and g6naf the Aorist S. 3 forms are aeth, deuth and doeth, and g6naeth. These verbs have

the periphrastic perfect forms ath6yf, etc.; doth6yf, etc.; g6ned6yf, etc., and the pluperfect forms athoed6n, dathoed6n, and g6nathoed6n respectively.

The Aorist goreu, *he did*, possibly shows traces of a suffix -av- or -ev-.

THE PLUPERFECT.

The typical Mediæval forms for the Pluperfect are as follows:—

<i>Singular.</i>	<i>Plural.</i>
1. caryss6n	caryssym
2. caryssut	carysse6ch
3. caryssei	caryssynt (eint)

The Pluperfect is rare in the Gogynfeirdd poetry. The following are the forms that are found:—

Ass6ynyss6n, *I had blessed.*
 Carass6n, *I had loved.*
 Carassei, *he " "*
 Ca6ssynt, *they had obtained.*
 Ceissassei, *he had sought.*
 Cerdessynt, *they had walked.*
 Dyfnass6n, *I had drained.*
 Dyfnassei, *he " "*
 Gordyfnessein, *they had drained.*
 G6elssym, *we had seen.*
 G6elssynt, *they " "*
 Haedassei, *he had attained.*
 H6ylyessynt, *they had sailed.*
 Lladessynt, *they had killed.*
 Magyssei, *he had nurtured.*
 Nofiessynt, *they had sailed.*
 Parassei, *he had caused.*
 Prynessynt, *they had bought.*
 Puchs6n, *I had wished.*

IMPERATIVE MOOD. PRESENT TENSE.

The Mediæval forms are as follows:—

1. car6n
2. car
3. carhet
2. cer6ch
3. carent

In Mediæval Welsh a form in -it (S. 3) is sometimes found. A form in -ha6t used also as Subjunctive is used.

Bri brython, breit Saesson sagma6t.
The honour of the Britons, may the English scarcely tread!

SUBJUNCTIVE MOOD.

PRESENT TENSE.

The typical forms in Mediæval Welsh are as follows:—

1. car(h)6yf	1. car(h)om
2. cer(h)y ch	2. car(h)och
3. car(h)o, car(h)6y	3. car(h)ont, car(h)6ynt

Even in Mediæval Welsh the "h" is omitted in many forms. When preceded by b, d or g, it generally hardens these consonants into p, t or c.

In the forms *el*, *del*, and *g6nel*, as well as *duch* (= *ducho*), the "o" is absent.

In the *Gogynfeirdd* the form *-6y* (S. 3) is not uncommon, but the form in *-6ynt* (P. 3) is very rare.

IMPERFECT TENSE.

In Mediæval Welsh the Imperfect Subjunctive differed from the Indicative in the typical forms by having in the ending the characteristic "h" of the Subjunctive, whose traces show themselves in some forms in the hardening of the preceding b, d or g: e.g., *dyck6n*, *I might bring*.

It is a characteristic of Mediæval Welsh that the Imperfect Subjunctive was then regularly employed, for example after *pei*, *if*, where we should employ the Pluperfect.

PLUPERFECT TENSE.

This, in the few instances where it occurs, is identical in form with the Pluperfect Indicative.

PASSIVE VOICE AND SUBJECTLESS FORMS.

This voice in Welsh is of a double origin. Some of its forms (those in *-r*) appear to have been originally active impersonal (or subjectless) forms governing an accusative case, while the forms in *-d* (Mediæval *-t*) are undoubtedly derived from Past Participles Passive ending in *-tos*, used at one time as in Latin, with the verb *to be*, but not infrequently with the omission of that verb. The constructions of both types have now been assimilated to one another. Some, like *fe'm gwelir*, *fe'm gwelwyd*, are explicable only in the light of the impersonal forms, while others, like *lledir dyn*, *lladdwyd dyn*, show by their non-mutation of their subject at the present day that they are now regarded and mentally classified as passives. In a few forms *defnydadoed*, *he was used*; *magadoed*, *he was nurtured*; *ganydoed*, *he was born*; *anuonadoed*, *he was sent*; *gossodadoed*, *he was placed*, the passive character of the form in *-d* is made clear by the retention of the verb *to be*. The verb *to be* and other intransitive verbs have subjectless forms.

INDICATIVE MOOD. PRESENT TENSE.

The usual ending for this tense in Mediæval Welsh is *-ir*, but a form in *-ha6r* is sometimes found. The most remarkable forms, however, are those in *-ta6r* and *-tor*. Of these forms *Gwalchmai* has one (*g6elitor*), *Cynddelw Brydydd Mawr* has twenty-five instances, *Llywarch ab Llywelyn* has two, *Einyawn ab Gwga6n* has one (*molitor*), *Meilir ab Gwalchmai* has one (*traethitor*), *Seisyll Bryffwrch* one (*traethitor*), while *Llywelyn Fardd* has five. In some of the "*Cynfeirdd*" poems another rare form in *-anha6r* is found, but in the *Gogynfeirdd* no instance of it appears to occur. (See below statistics of forms found in the *Cynfeirdd* poems).

PAST IMPERFECT TENSE.

The passive ending for this tense is *-it*, doubtless in origin an old past participle passive of the *-i* conjugation: e.g., *cerit*, *was loved*.

AORIST TENSE.

The regular Mediæval endings for this tense were *-et* and *6yt*, but an ending *-at* is sometimes found. The following forms in *-at* occur in the *Gogynfeirdd*:—

Caffat, *was obtained*.

Creat, *was created*.

Dyfnat, *was drained*.

Gallat, *was attained*.

S6ynat, *was charmed*.

A form in *p6yt* sometimes occurs, as *g6anp6yt*, *was pierced*, when *p6yt* is a part of the verb *to be*.

PLUPERFECT TENSE.

The Pluperfect Tense, which is rare, ends in *-yssit*.

IMPERATIVE MOOD. PRESENT TENSE.

The Mediæval ending for this tense was *-her*: e.g., *g6elher*.

SUBJUNCTIVE MOOD. PRESENT TENSE.

In Mediæval Welsh the regular ending for this tense is *-her*, but a form in *-(h)a6r* also occurs: e.g., *llea6r*, *achretta6r* (= *achredha6r*), *g6asgara6r*. The *h* hardens b, d and g to p, t and c.

PAST IMPERFECT TENSE.

The Mediæval ending for this tense was *-hit*, but the "h" was even then often omitted: e.g., *cer(h)it*.

PLUPERFECT TENSE.	
This tense in Mediæval Welsh is very rare, and is identical in form with the Indicative.	e.g., Bit e6yna6c tonn tu porth 6gyr. <i>Foamy is the wave on the side of Porth Wygyr.</i>
THE VERB 6YF AND ITS COMPOUNDS.	Indic. Imperfect S. 3 buei, <i>he was</i> ; P. 3 buynt, b6yynt, <i>they were.</i>
These forms correspond for the most part, <i>mutatis mutandis</i> , to those of modern Welsh. Of the special features to be noted, the tendency to harden initial "b" into "p" in certain forms may be mentioned: e.g., poet for boet. In the compounds: e.g., g6yp6yf, p, where it occurs, has often arisen from b + h.	Indic. Aorist S. 3 (personal), budyd, <i>he was</i> ; (impersonal), b6yat, <i>it was</i> ; am b6yat, <i>it was to me (= I was).</i>
The following rare forms of the verb <i>to be</i> , which occur mainly in the Cynfeirdd poets, may be given here:—	Indic. Aorist P. 3 b6yant, <i>they were.</i> Subjunctive, Pres. S. 3 b6yr, <i>it may be.</i> A form bydat, of uncertain meaning, also occurs.
Indic. Pres. S. 1 6ytif, <i>I am</i> ; S. 3 bit, <i>it is</i> , used especially in general statements.	In the compounds of han and bot, the dental spirant d (=dd) was sometimes substituted for the labial spirant f (v), and then hardened back into d. In the Subjunctive f + h became ff. In the compounds of dy and bot, the "b" is sometimes kept, sometimes mutated in accordance with the old method of mutation after dy, ry and ny.

THE VERB IN THE CYNFEIRDD.

The rare verbal forms found in the "Four Ancient Books" are as follows:—

	<i>Black Book of Carmarthen</i>	<i>Book of Aneirin.</i>	<i>Book of Taliessin.</i>	<i>Red Book of Hergest.</i>
Forms in -tor and -taur ...	{-tor (4), -taur (1)}	-tor (1)	18	7
Indic. S. 1 in -yf ...	2	2	3	1
" " 2 " -yt (=ydd) ...	13	0	3 (?)	5
Pres. and Impf. S. 3 in -i ...	2	12	5	2
Passive forms in -anha6r ...	0	2	3	0
The Future (sigmatic) g6ares ...	0	0	2	1
Aorist budyd ...	0	2	3	0
Aorists S. 3 in -idyd ...	0	0	4	1
Impf. Ind. P. 3 in -ideint ...	0	3	0	0
Subj. Pres. S. 3 b6yr ...	1	0	1	0
" " " ryma6yr ...	0	0	3	0
" " " roth6yr ...	0	0	1	0
" " " rythalh6yr ...	0	0	1	0
Ind. Pres. S. 3 -cia6r ...	0	2	3	0
" Perf. S. 3 gogyffra6t ...	0	1	1	0
" Aor. S. 3 dyrreith ...	0	2	2	0
" " " g6reith ...	0	2	1	0
" " " g6rith ...	0	0	2	0
" " " dat6rith ...	0	0	1	0
" " " -6yth ...	1	0	4	0
" " " -6yreith ...	0	2	1	0

In Dr. Gwenogfryn Evans' printed edition of the Black Book of Carmarthen there is a useful list chiefly of verbal forms contained in that MS. In the *Revue Celtique* for 1883—1885, Vol. vi., p. 14, there is a most valuable article on the Language of Old Welsh Poetry, by Sir John Rhŷs.

THE NEGATIVE ADVERB.

The negative adverb in Mediæval Welsh is *ny*, before vowels, and before consonants, as well as to negative individual words *nyt* (= *ny* + *yt*). The origin of *yt* is unknown.* *Na* and *nat* were also used, but their use was far more restricted than in modern Welsh. In negating such an expression as *ef am roes*, *he gave to me*, the negative was generally placed before *ef*, as *nyt ef am roes*, *he did not give to me*.

PREVERBAL PARTICLES.

For the assistance of the reader, attention is called to the following preverbal participles used in Mediæval Welsh:—*ry* (= Irish, *ro*); *dy* (= Irish, *do*); *neu* (= Irish, *no*); *nu*, possibly a weak form of *neu*; *hu*, especially with the verb *to be*; *yt* (later *yd*); and finally *a* and *yd* (*y*) (largely but not exclusively used in relative clauses).

The particle *yt* sometimes coalesced with other words giving *nyt* (= *ny* + *yt*); *ot* (= *o* + *yt*); *pet* (= *pe* + *yt*); *neut* (= *neu* + *yt*); *hut* (= *hu* + *yt*).

These particles played an important part in the development of the language, and it is to them, when they consisted of a vowel or ended in a vowel, that the post-vocalic personal pronouns are attached.

PREPOSITIONS.

The prepositions of Mediæval Welsh are in the main identical with those of modern Welsh, but their combinations with pronominal suffixes sometimes differ from the forms now used. The typical forms are the following:—

1. Forms in -af.

S. 1. arnaf	P. 1. arnam
2. arnat (t = d)	2. arna6ch
3 m. arna6	3. arnunt
3 f. {arnei	„ arnu
{erni	„ arnud
	„ arnadunt
	„ arnadu
	„ arnadud

2. Forms in -of.

S. 1. hebof	P. 1. hebom
2. hebot (t = d)	2. heboch
3 m. hebda6	3. hebdu
3 f. hebdi	„ hebdu
	„ hebdu

*It may perhaps be a form of the verb *to be*, *Pres. Ind. 3 S.*

3. Forms in -yf.

S. 1. 6rthyf	P. 1. 6rthym
2. 6rthyf	2. 6rthy6ch
3 m. 6rtha6	3. 6rthunt
3 f. 6rthi	„ 6rthu
	„ 6rthud

In Mediæval Welsh the 1st P. Plural sometimes ended in -n instead of m: e.g., *atan*, *to us*; *genhyn*, *with us*.

In the *Gcynfeirdd* the following forms occur that deserve notice:—

(a) *Ganthud*, *with them*; *arnadud*, *on them*; *yndanadud*, *about them*; *yndud*, *in them*; *udud*, *to them*; *kyfryngthud*, *between them*; *ragdud*, *before them*.

(b) *Atan*, *to us*; *genhyn*, *with us*. *Gan* makes 2 Pl. *genn6ch*, and *6rth* makes *6rthy6ch*.

(c) S. 3 f. of *gan*, *dan*, and *ar* are *genthi* (*genti*), *deni*, and *erni*.

(d) The preposition *o* in Mediæval Welsh sometimes takes the form *a*, as in the expression *ys ma6r a beth*, *it is a great thing*.

(e) The unmutated forms *ker* and *kan* are often used in Mediæval Welsh.

The Celtic prepositions mostly ended in vowels, and it is to these vocalic forms that the personal pronouns, which now remain as pronominal suffixes, were originally added.

ADVERBS.

The Adverb presents no special features in Mediæval Welsh. The differences as compared with modern Welsh are chiefly matters of vocabulary, such as *racko* for *acw*, *yman* by the side of *yma*, *avorucher*, *to morrow night*, etc. It may be noted, however, that the adverb was then more extensively used than in modern Welsh for supplementing the demonstrative pronouns in such elliptical expressions as *y g6r gynneu*, *the man (we saw) just now*; *y mil6r gynt*, *the soldier of old*.

CONJUNCTIONS.

The Conjunction *hagen*, *but* (never placed first), *pan* and *pyr*, both meaning *that*, should be specially noticed.

SYNTAX.

The following remarks on the Syntax of Old Welsh poetry are given primarily for the purpose of enabling the reader to

grasp the chief points of difference between Mediæval and Modern Welsh, and thereby to unravel with greater ease the meaning of the poems. The chief points that deserve special notice are the following:—

1. Compound Words.

The language of Old Welsh poetry is very rich in compound words, and it is this that accounts very largely for the terseness of the verse. They are a very marked feature of the style of Cynddelw Brydydd Mawr, one of the most concise of the Gogynfeirdd poets. In reading the Gogynfeirdd special attention should be paid to the structure of compound words, not only when the two elements are nominal, adjectival, or verbal respectively, but also when the first syllable is a prefix. Such intensive prefixes as *cyfr-* and *afr-* are not uncommon. Another prominent intensive prefix, followed by the aspirate mutation of *p*, *t*, and *c* is “*a*” (originally *ad*), which is the first element in *athrist* by the side of *trist*. The following forms are examples of its use:—*Agaró*, *rough*; *achrefu*, *to beg*; *achadó*, *to keep*; *athreidyáó*, *to penetrate*; *athechaf*, *I retreat*; *achul*, *thin*; *achróm*, *bent*.

2. The Structure of the Sentence.

In Old Welsh poetry, by the side of sentences corresponding to those of normal order, where the verb comes first, there is a marked fondness for a form of expression whereby the subject is placed first in a kind of absolute construction, and a statement either with or without a verb is then made concerning it. The later construction is exemplified in the following lines:—

Rheen nef | mor ryfet i ryfetawd.
The Lord of Heaven, how strange is his marvel.

Rieu rwyf elfyt | rwyf i volawd.
The Sovereign, the Lord of the World, how easy (it is) to praise him.

Rex regwm | rybyt rwyd ei voli.
The King of Kings, easy will it be to praise him.

Gruffut grym cyhoet | nid oet gutiaó.
Gruffudd of noted might, he was not given to hiding.

Crist cyflawn anwyd | boed trugarawc.
Christ of perfect nature—may he be merciful.

In these cases, whether the noun precedes or follows the verb, it is liable to be qualified either by other nouns in apposition to it, or by other qualifying phrases.

Ni chronnai na seirch na meirch
gweilyt |

Gwladoet ofynaic | draig Gwyndódyt |
Gwr a roddei gad kyn dybu i dyt |

Gruffut | grym angor | eissor merhyt. ||

And it is the frequency of these appositional and qualifying expressions that form one of the most characteristic features of the style of the Gogynfeirdd.

3. The absence of the Verb *to be*.

Instances of this construction are exceedingly frequent, and are to be regarded not so much as elliptical expressions from which the verb “to be” has been omitted, as typical modes of expression, whereby the relation of one idea to another is conveyed by the juxtaposition of the words that express them. There is a similar mode of conveying information in the Hebrew noun sentence “David, He King.” The following may serve as examples. A cross indicates the junction of two ideas without a verb.

Mochdwyreawg + huan | haf + dyfestin
Maws + llafar adar | mygyr hyar + hin.
Early rising (is) the sun, summer hastens;

Sweet (is) the sound of birds, pleasant (and) joyous the weather.

Gwylain + yn gáre | ar óely lliant
Lleithrion + eu pluaó, | pleidyau edrin.

Seagulls playing on the bed of the sea

Bright (is) their plumage, noisy companies.

Llewychedig + eur | ar fy nghylchóy.
Gleaming (is) gold on my shield.

4. The Order of Words.

In the matter of the order of words in Old Welsh poetry, the following points may be noted:—

1. The subject sometimes precedes the verb, with or without a.

Duw o nef | ae gwarawd.
God from heaven has saved him.

Gwyrd heli Teifi | tewychei.
The green brine of Teifi grew thick.

2. The subject when following the verb is sometimes separated from it by intervening words.

Dyphorthynt | y seirch | meirch ry-
gynga6c.

Far stepping steeds bore his harness.

Oed | amlwg | ysgwyd am Weunysgor.
*Conspicuous were shields around
Gwaenysgor.*

3. The genitive sometimes precedes the noun on which it depends.

Teir lleng y daethant | liant lestri.
*In three legions they came, vessels of the
sea.*

Pressent penadur.
The sovereign of the world.

Difa draig wron | weinion wascawd.
*The destruction of a dragon-like hero,
the protection of the weak.*

Gordyar ei dreis | Emreis eryr.
*Noisy was his violence, the eagle of
Emrys.*

This construction is extremely common in Old Welsh poetry.

4. Mor is sometimes separated by the verb *to be* from the word which it qualifies.

Mor | wyf | gerd geinrwyf hyglwyf
hagen.

Mor | wyf | hygleu uart o ueirt
Ogyruen.

Mor | wyf | gwyn gyfrwyf nyd wyf
gyfyrwen.

Mor | oet | gyfrin fyrt kyrt kyrriduen.
*How skilful I am in song, yet sick at
heart.*

*How melodious a bard I am of the bards
of Ogyruen.*

*How familiar I am with complaint, I
am not a man of smiles.*

*How mysterious were the ways of the
songs of Kyrridwen.*

5. The use of *ys, it is*, to introduce the psychological predicate.

It is a characteristic of the older stages of Welsh, in prose as well as in verse, that a complex sentence, beginning with a form of the verb *to be* (S. 3), was often used where we should now omit this verb.

e.g., Ys glut a beth | yd ymdidanyssam
ni.

*It is an intimate conversation that
we have had.*

In the oldest constructions the form of the verb *to be* varied in tense, according to the tense of the dependent clause.

e.g., Oed | Maelgun | a uelun yn
imuan.

It was Maelgwn I saw fighting.

But later *ys* came to be stereotyped for all tenses.

The use of *mai (taw)* and *pe* in modern Welsh are survivals of the same construction. See the writer's Welsh Syntax (Appendix).

The use of *sef (= ys ef)* is frequent in Mediæval prose, but rare in verse.

Sometimes *ys* is not the verb, but the preverbal particle *y + s* (the postvocalic personal pronoun 3 S. and P.).

In the older poetry, however, *ys* is frequently used apart from a complex sentence.

e.g., Ys imi dystyon | am testun
ganhud.

*These are to me witnesses who have
my testimony.*

Ys cad fyrf ys car kyrt kyflef.

*He is firm in battle; he is a lover
of united song.*

Sometimes *ys* is followed immediately by the verb.

e.g., Ys elont | nef arnun.

May they go to heaven together.

6. Agreement of the Verb with its Subject.

The verb even when it precedes its subject is often in the plural in Mediæval Welsh. As the subject in these cases is mutated, this would appear to be an ancient construction, the mutation being caused by the vowel of the primary ending *-nti*.

e.g., Cnoynt frein | friwgic o lid llawryt.
*Ravens ate broken flesh from un-
restrained passion.*

Atcoryn deyrnet | yn weinytawc.
Kings returned in servile guise.

Ni wtant fanfeirt | ny fawr gynnyt.
*Puny bards of no great success do
not know.*

7. The Syntax of the Noun.

One of the most interesting features of the Syntax of the noun in the Gogynfeirdd is the survival of constructions derived from the synthetic stage of the language where the noun can be used

without a preposition. The chief cases in point are the following:—

(a) In the expression of place.

(b) In the expression of time.

(c) In the expression of attributes or qualities.

(a) In the expression of place.

Bid ewynawg ton | tu porth Wygyr.

The wave is foamy on the side of Porth Wygyr.

Dywed an dyuod | Lelyn.

Say that we have come to Lelyn.

Ys elont | nef arnun.

May they go to heaven together.

(b) In the expression of time.

Cwynym dragon dwfn | dygn diwrnawd.

We bewailed the general of the world on a burdensome day.

(c) In the expression of attributes and qualities. This is a survival of the use of the Genitive, and probably other cases.

Gruffut | grym cyhoet | nid oet gutiawc.

Gruffudd of famous might was not given to hiding.

Oed cadarn angor | dyfnfor diffraith.

He was a powerful anchor for the waste deep sea.

Ac wedy da6n a6en | amgen ynni.

And after the gift of the muse with varied power.

With (c) is closely allied the use of an ablatival phrase, as

Teir lleng | y daethant liant lestri.

In three legions came the vessels of the sea.

8. The use of Nouns as Adjectives.

The use of nouns as adjectives is seen in Mediæval Welsh, not merely in such superlatives as *g6rhaf*, *most valiant*; *amserach*, *more timely*, but also in the case of certain nouns used as positive adjectives, such as *lla6r*, *humble*, and the nouns so used in the following instances:—

Difa dreic 6ron weinyon 6asca6t.

The perishing of a dragon-like hero, the protection of the weak.

Oed buelin blas, g6anas g6aedreith.

He was (like) a tasty ox horn, the support of the judgment of blood.

God6ryf a gly6af godor drein 6ay6a6r.

I hear a noise, the noise of thorn-like spears.

Gor6yda6t fyryfna6t fa6 gym6ynas.

Steeds of firm flesh, a famous benefaction.

9. The use of the Verb-noun as a Participle.

The use of the verb-noun participially is very important for the right interpretation of Old Welsh poetry; it is analogous to such modern constructions as *plentyn newydd eni*, *a new-born child*; *dyn newydd ddyfod*, *a man who has just come*.

e.g., *Modrydaf Cymru erchi farcha6c.*

The glory of Wales demanding a knight.

Carad6y 6ledic wladoed nodi.

A loveable sovereign protecting countries.

Anwyt proph6yt prud ioli.

The nature of a prophet thoughtfully praying.

With this construction is closely allied that of using the verbal stem participially.

e.g., *Carafi eos Fai forehun lud.*

I love the nightingale of May that hinders morning sleep.

10. The use of the Postvocalic Personal Pronouns.

These are used in Mediæval Welsh before the verb not only with an accusative, but with a dative sense.

e.g., *Neum rodes oe fud heb oludias.*

He gave me of his gain without any unreadiness.

Car am oed nym oes.

I had a friend whom I have not.

lit., *A friend was to me who is not to me.*

The above are the chief points of syntax that have a practical bearing on the interpretation of Old Welsh poetry, but the reader should pay very careful attention in addition to the use of the suffixes -a6t, -yat, -yeit, -a6c, and -ic, which, in combination with verbal stems, form what are practically participial adjectives. In addition to the suffixes -edic and -ad6y, the rarer suffixes -edi6 (as in *teledi6*, *menedi6*, should be noted). The simple suffix -6y is also sometimes used to form verbal adjectives.

The study of the syntax of Old Welsh poetry raises many important questions, especially as to its relation to the syntax of spoken Welsh, but a discussion of these points would transcend the limits of the present introduction.

Y GOGYNVEIRDD.

CANUAU MEILYR.

Meilyr Brydyt a gant yr Awdyl Varwnat hon i'w vreiniawl uchelrat Gruffut ap Kynan Tywysawc Gwynet diffynwr a tharyan Kymru oll. A uu uarw yn niwet y ulwytyn 1137 wedi itaw deyrnasu yn uilwreit 50 mlynat.¹

RHEEN nef mor rhyfet i ryfetawd
Riau rwyf elfyt rwyf i folawd
Rex radau vruo ryn fynghardawd
Rec rydeirinam ynn² rhan drindawd
Pann dyfo dofyt yn nyt pennawd
Peryf par urthfynn yn erbyn brawd
Pann gaffwyf i y gan glain glan gyflogawd
Can dyddaw angeu angen drallawd
Ac eu³ dra drymhaf trengi metwawd
Llys lleufer ynys gurys gorfyndawd⁴
Py dawant anant na phrydant wawd
Y Edwyn⁵ terrwyn torf y forawd
Nid adfarn certau nid gau daerawd⁶
Ni duc neb ceiniad nag o honawd
Yn awen gyfrif kenif draethawd
Y ri a roai heb esgusawd
Gruffut glew dywal ar orfetawd⁷
Gwir gwae i werin gwin eu gwirawd
Gwr a lywai lu cyn bu breuawd
Blait bytin orthew yn derw blynghawd⁸
Yr perygl preitwyr peri flossawd
Pascadur cynrain⁹ Prydain briawd
Handoet gadgyffro¹⁰ o Anarawd
Ac ail o Run Hir ryfel durawd¹¹
Gwanai ynghynghor eissor Medrawd
Mal Urien Urdden ai amgyffrawd
Gweled i ben llu ni bu defawd
Mur cadeu neuaddeu o ystyllawd
Cyn myned mab Cynan y dan dywawd
Ceflid yn i gyntet met a bragawd
O olo Gruffut yn rut fedrawd¹²
Cwynym¹³ dragon dwfn dygn diwrnawd
Ergyr waew brwydrin cyn rhewin rhawd¹⁴

¹ *Neu val hun*—Marwnad Gruffudd ap Kynan ap Iago ap Iwal ap Meurig ap Idwal Foel ap Anarawd ap Rhodri mawr brenhin holi Gyuru.

² Rec rydeiri namyn

³ Ac yn.

⁴ Gorfywdawd.

⁵ I Edwyn, Ebuyn.

⁶ Gan daerawd. [fetaut.¹² Fedrawd.

⁷ Orwetawd, orwetawt, or-

⁸ Deno blygawt.

⁹ Pascadur cywrain.

¹⁰ Handoed gan gyffro.

¹¹ Dduawd, dinawt.

¹² Fedrawd.

¹³ Cwynyn.

¹⁴ Ruawd ryawt

Rynn ruthrai dorfeit oet² rybarawd
Ry gadget³ Rufain reg atwyndawd
Ni fynnai gamhur garu nebawd
I gymeriait⁴ lyw dotyw dyrnawd⁵
Difa draig wron weinion⁶ wascawd
Gogwyppo i Dduw oi diwetawd
Nad el⁷ yn rygoll oi holl bechawd
O gyfranc brenhinet brain fotawc⁸
Pan fai gyfluyt⁹ o wyr gwychawc
Ateoryn deyrnet yn weinytawc¹⁰
Pob pump pob pedwar yn war weiniawc
Gwylunt golithrynt yn ogclawc
Rhag un mab Cynan y cyndyniawc
Yr arynaic lew llaw diferiawc¹¹
Ni lut i erlid yn odidawc
Ceiniad cas agarw¹² syberw serchawc
Ced galwed unic¹³ nid oet ofnawc
Ar boh rai reitiai yn aur rotawc¹⁴
Rag bytin Emrais drais drahawc
Cadau didudyt¹⁵ cletyf durawc
Cwl clywed cystut¹⁶ ar grut mynawc
Can gertau cyhoet oet arterchawc
O Ysgewin barth hyd borth Efrawc¹⁷
Dybu brenhin Lloegr yn lluytawc
Cyd doeth ef nid aeth¹⁸ yn warthegawc
Ni yn Eryri yn reiawc
Ni thorres i baur a fu breitiawc
Gruffut grym cyhoet nid oet gutiawc
A diffyrth i wyr yn Orwythawc¹⁹
Cyfamuc i wyr²⁰ a mil farchawc
Clywed i gyna ut tra bannawc²¹
Brenin brwydr efnys gwrys gwellyniawc
Penn riau parau anoleithiawc
Perchen peir ystre o re fyngawc²²
Modrydaf Cymry erchi farchawc²³
Ar wyneb neuat yn amniferawc

¹ Eryn.

² Oeth

³ Ry gaded

⁴ I gymercid

⁵ Dyrnawd.

⁶ Fron-weinion.

⁷ Pan el.

⁸ Ffotawc.

⁹ Gyfluyt.

¹⁰ Reinytawg, reenydawc, renetawc.

¹¹ Diferiawg, difeiriawc.

¹² Cennad (kenyad) cas a garw.

¹³ Kyd bei unyo.

¹⁴ Reidyoi yn eurodawc anrhodawc.

¹⁵ Llatau (ladeu) didudyt.

¹⁶ Cwl clywynt, clywyd.

¹⁷ Eurawg.

¹⁸ Cyd daeth nid aeth.

¹⁹ A dyphyrth y wyr yn orwetawg, orwytwawc.

²⁰ Cyfamug ei wir. [awg.

²¹ Clywed a gyna yd traban-

²² Perchen peufer (peuur) ystre or re vygawc.

²³ Ei rhi (erhi) varchawc.

Nerth Rodri rei rywascarawc
 Cyn myned mur ced yn dawedawc
 Dym gue neum goruc yn oludawc
 Yfais gan deyrn o gyrn eurawc
 Arfod faet feitiad¹ anghad weiniawc
 Yn llys Aberffraw yr ffaw ffodiawc
 Bum o du gwledig yn lleithiawc
 Eilweith yt aethlum yn negessawc
 O leufer llyw camawn iawn dywyssawc
 Bu fedd aegylchwy² yn fodrwyawc
 Torressid gormes yn llynghessawc
 Gwedi tonnau gwyrte gorewynawc
 Dyphorthynt i seirch meirch rygyngawc
 A fu³ neud gweryd yn war weiddiawc⁴
 Gwae a ymtiried wrth fyd bradawc
 Ni wyl⁵ cychwil feirt cyhusseitiawc
 Tymp pan dreing terwyn torf diffreidiawc⁶
 Cwyniff ni bytif⁷ diebreidiawc
 Delw yt am gyrrwyf bwyf cynheiliawc⁸
 Crist cyflawn anwyd boed trugarawc
 Wrth Ruffut Gwynet gwylet fotawc
 Yngwlad nef boed ef yn draftadawc
 Nad i enaid hael yn waeletawc
 Hael a ri a renni ynny rhyhyt⁹
 Ni chronnai na seirch na meirch gweilyt
 Gwladoet ofynaic draig Gwyndodyt
 Gwr a roddei gad kyn dybu i dyt
 Gruffut grym angor eissor merhyt
 Marchogai escar ar elorwyf
 Arbennic cenfaint ceraint weinyt
 Cynrheinion¹¹ ysgwyd ysgororyt
 Yn i fu weryd i obennyf
 Ni bytai diwyth i lwyth oswyf
 Amugei dragon udd Mon meindyf
 Men yd las Trahaiarn yn Gharn fynyt
 Y dau dywyssawc deifniawc dedwyf
 Brenhinet Powys au Gwenthwyssyt
 Gorau gwaith gwynniaeth ai gyweithyt
 Pan gedwis i wyneb heb gywilyt
 Cutynt cyfnofant cant cyfoedyt¹²
 Cyngen gymmynid gwytfid wryt
 Taer tertyn assau talau trefyt
 Torri calchdoet turet trenyt
 Am drefan dryffwn rac eirolyt
 Tyrfae rac llafnau pennau peithwyf
 Caith cwynynt certynt gan elfyt
 Cnoynt frein friwgic o lid llawryt
 Llenwyf dwreawr¹³ i fawr faessyt
 Delid meirch amlw a biw elfyt
 Gwern Gwygyd gwanai bawb yn i gilyt
 Gwaed gwyr goferai gwyrarai onwyf
 Or maint a dyfu ar eu edryt

¹ Arnot uaet ueithyat.² Eurgylchwy.³ Anu, a ni.⁴ Weidiawg, feitiawg.⁵ Ni wyr.⁶ Difreityawc.⁷ Cwynis ni byddis.⁸ Delw yt amgyrws bwys

oynheilwawg.

⁹ Yny rhyt.¹⁰ Guladoet (ef) ouynneic dreic gwyndodyt.¹¹ Kyureinion.¹² Kutynt kyfnouant cant

kyuoedyt.

¹³ Llenwyd dwy reawr.

A duc oe gadau chwedlau newyt
 Cad rag Castell march maur ewedyt¹
 A Chadau Cynwric wyrenic wlyt
 Y gad gynghywair² ym Meirionnyf
 Arglwyf glew gadarn haiarn dyfyt
 Ni fotes mawret en merweryt³
 Yngwaith y Waederw chwerw chwelidyf⁴
 Cad Geredigiawn gyfiawn gywyt
 Crefynt⁵ gwraget gwetw gotiwedyf
 Cad yn Iwerton dirion drefyt
 Gan ai canfu ni bu feryt⁶
 Cad rag tal Prydain prennial fethyt⁷
 Gruffut a orfu rag llu gwythryt
 Cad rag castell Mon mor digeryt
 Dybu oi gyffred gwared bedyt
 Dewissais in hau nid gau defnyt
 Ar emys i lys ai luossyt
 As rotwy fy ren rann dragywyf
 Yngwerth a rotes ar lles Prydyt
 Ni wtant fanfeirt ni faur gynnyf⁸
 Pwy a ennillo or do y syf
 Edewis eurwas clas Cymreyt
 Canawon mordai mynogi ryt
 Dytwyreo Owain Eingl didudyf
 Ennillot llyw ystrad lle i gilyt
 Gwelant glyw Powys i bell oessyt
 A hawt i ergyrd hyd lew divyt
 Cadwallawn gedawl o gynfedyt
 Cyntaic ar gann calan weinyt
 Gnawd gwarchan a gan eu haweinyt
 Yr arfod⁹ adwy hwy a orfyf
 Gruffut grym wriawr oe fawr vevyt
 Nim didoles nu ny bu gelwyf¹¹
 Yn i fwyf gynnefin a derwin wyt
 Ni thorraf am car fy ngharennyt
 Carennyt y syf herwyf trined
 I Gristiawn ys iaun i gyrrhaeted
 Crefyt y Creawdr i cyfrifed
 I Ruffut gloyw ut ae cut tudwed
 Hyd nas gwnel pechawd pell eiliwed
 Pedrydawc deyrn uch cyrn Coned
 Cenif nis dygif yn diabred¹²
 Marwnad mur tewdor mor dilyed¹³
 Cadernid rhewid¹⁴ cynn noe fyned
 Ergrynnai fy mhwyll o bell gerted
 A dyfo mab Cynan maur amgyffred
 Can Grist cain forawd¹⁵ gwlad ogoned
 Pan gaffo penn gwyr peur ymtired¹⁶
 Gan engylion foes nym oes neued
 Un undawd Drindawd drwy rybuchedd¹⁷
 Gan glain gloyw addef yn nef drefred.

¹ Edwdyt.² Goglyweir.³ Y merweryt.⁴ Gwelidyf.⁵ Crenynt, creuynt.⁶ Bo feryt.⁷ Prenuyal uthyt.⁸ Genfyf, gynfyf.⁹ Yn arfod.¹⁰ Feuyt, ueuyt¹¹ Ni wybu (wy bu) galuyt.¹² Diabred.¹³ Nor dilyed.¹⁴ Rewyt.¹⁵ Ceinfolawd.¹⁶ Pefr ymtired.¹⁷ Yn undawd.

I DRAHAEARN A MEILYR.

Meilyr Brydyt a gant yr Awdyl hon yn y lluyt y llas
Trahaearn vab Caradawg, a Meilyr mab
Riwallawn vab Cynvyn.

GWOLYCHAF ym Ren rex awyr
Arglwyt a wyr uym pryder
Pryder pryderaf yn fawr
Am uy arglwyt llawr llyw niuer
Ny dotynt dros uor etwaeth
Pobyl anhyuaeth Nanhyuer
Gwytyl dieuyl duon
Ysgodogion dynion lletfer
Cad a uyt ym mynyt carn
A Thrahaearn a later
A mab Rywallawn rwyf myr
O'r gyfergyr nyd aduer
Difieu ym pen y teir wythnos
Tru a nos¹ yd ith later

DIWEDD.

MARW YSGAFYN VEILYR
BRYDYT.

REX regwm rybyt rwyd ei voli
Ym arglwyt uchaf archaf weti
Gwledig gwlad oruod
Goruchel wenrod
Gwrda gwna gymmod
Yryngod² a mi
Adref adfant cof dy rygodi³
Erof ac eduiar y digoni
Digonais geryt
Yg gwyt duw douyd
Vy iawn greuyt
Heb y weini
Gweini fi⁴ hagen ym Reen ri
Cyn bwyf deierin diuenynni⁵
Diheu darogant
I Adaf ae blant
Y ry draethysant
Y prophwydi
Bod Iesu ym mru merthyri
Mair mad ymborther y beichogi
Baich rygynnulleis
O bechawd annoueis⁶
Ry dy ergryneis
Oe gymbelri
Rwyf pob fa⁷ mor wyt da wrth dy ioli
Ath iolwyf ry purwyf cyn o'm⁸ poeni
Brenhin holl riet
Am gwyr nam gommet

¹Tu a nos, trayan nos. ⁶Diuenynhy.—MS.
²Gryghod, yryghod, MS. ⁷Ua & wa.—MS.
³Adureu aduant cof dy rygodi.—MS. ⁸Nom.—MS.
⁴Gweiniui.—MS.

Am y drugaret

Om drygioni

Ceuais i liaws awr eur a phali
Gan vreuawl rieu er¹ eu hoffi
Ac wedy dawn awen amgen ynni
Amdlawd fy nhafawd ar fy nhewi²
Mi Veilyr Brydyt bererin i Bedyr
Porthawr a gymmedyr gymhes deithi
Pryd y bo cyfnod yn cyuodi
Y sawl y sy³ met armää fi³
As bwyf yn adef
Yn aros y llef
Y lloc a achef
Aches wrthi
Ac ysi didrif⁴ dideul eberi
Ac am y mynwent mynwes heli
Ynys veir uirain
Ynys glan y glain
Gwrthrych dadwyrain
Ys cain yndi
Crist croes darogan
Am gwyr am gwarthan
Rag Ufern afan
Waban westi

Crea6dyr a'm cre6ys am cynn6ys ym plith
Plwyf gwirin gwerin Enlli

Tervyn bardoniaeth Meilyr Brydyt.

GORHOFET GWALCHMAI.

E HUN AI GANT.

MOCHDWYREAWG huan haf dyfestin
Maws llafar adar mygyr hyar hin⁵
Mi ydwyf eurbedf diofn yn nhrin⁶
Mi ydwyf llew rag llu lluch fy ngordin
Gorwyliais nos yn achadw fin
Gorloes rydau⁷ dyfyr dygen freidin
Gorlas gwellt didrif dwfyr neud iesin
Gordyar eaws awdyl gynnefin
Gwylain yn gware ar wely lliant
Lleithrion eu pluawr pleidiau edrin⁸
Pellynig fy nghof y' nghyntefin
Yn ethryb caru caerwyd febin⁹
Pell o Fon fain ydwyti dwythwal werin
Esmwyth ysyd¹⁰ yn aserw gyfrin
Yd¹¹ endewis enau yn achlysur gwir
Ar lleferyd gwâr gwery ei lain
Ac er¹² lles Owain hael hual dilyn
Dychysgogan Lloegyrr rag fy llain

¹Yr.—MS. ⁷Lleithryou eu pluawr
²Amdlawd uyn tavawd ⁸Rydyau.—MS.
ar uyn tewi.—MS. pleidyau etrin.—D.D.
³Arma a ui.—MS. ⁹Ethrip caru kaerwys
⁴Ac yssi ditrif.—MS. vebin.—D.D.
⁵Mygy hear hin.—MS. ¹⁰Yssyt.—MS.
⁶My ytwyf eur detyf di- ¹¹Yt.—MS.
ofyn yn rin.—MS. ¹²Acar lles.—MS.

Llchar fy nghledau lluch yd ardwy—glew
Llewychedig aur ar fy nghylchwy
Cyfun westlawg dyfyr dyd neud gafy¹
Cathl o ar adar awdl osymwy
Gorfyng² fy mhwyll ymhell amgant
Hedyw wrth athreidiaw tir tu efyrrwy
Gorwyn blaen a fall blodau fagwy
Balch caen coed bryd pawb parth yd
garwy

Caraf Gaerwys fun fenediw deithi
Cas genyf genthi ni gynhelwy³
Gennilles a'm llif ced a'm lladwy—ar air
Fy muner nid mawr imi fy ngofwy
Gwyn ei fyd padiw Duw yd ragwy
Rieinged rwyh wry wared Lywy
Llchar fy nghledyf lluch ei anwyd
Y' nghad llewychedig aur ar fy ysgwyd
Lliaws a'm golwch nym gwelsant er moed
O rianed gwent gwyllt ym crybwylleid
Gweleis rag Owain Eingyl a'u hadoed⁴
Ac o du ribyll rebyd y' ngreid
Gwalchmai ym gelwir gelyn y saeson
Er⁵ lles Gwledig Mon gweint ym mhlym-
nwyd
Ac er bod Llywy lliw eiry ar goed
Pan fu aer rag caer cyforiais waed

Gwaedreid fy nghledyf a godrud y'
nghad
Y' nghyfranc a Lloegr llawr nid ymgud
Gwelais o arfod aerfab Gruffud
Rialluoed trwch tebed ossud
Gwaith Aberteifi terwyngad Owain
Gwyndeyrn Prydain priodawr ud
Gorisymed⁶ glyw o'i glywed yno
Rag gorwyr Iago⁷ gwyar drablud [Eingl
Gwalchmai ym gelwir gal Edwin ac
Ac i gynnwrf lluch⁸ wyf llofrud
Ac ys imi dystion a'm testyn ganthud⁹
O essillyd cyuan coeling dad hanud¹⁰
Ac er bod a'm deu feirch¹¹ o du balch fre
Freidyn
Nid athethaf drin drwy ym gythrud
Carafi eos fai forehun lud
A golygon hwyr hirwyn ei grud¹²
Caraf eilon mygr maith arnadud
Eiliwed asserw a seirch cystud
Ni charyf llawyr fy llawr gy¹³
Chan gynif cynnor gwyth gwned
Hut—ny hwynt¹⁴ a mi mor wyf dirr

¹ Cyun westlawg dyuyr ² Ac ysymy Dyston am
dyt neud gawy.—MS. testun ganthut gan-
& cawy.—MS. thud & ganthunt, MS.

³ Goruyntic fym pwyll.—¹⁰ Dad hanut.—MS.
&c.—MS. ¹¹ Deuueirch.—MS.

⁴ Cynhalio ¹² Y grut.—MS.

⁵ Eu hatod.—MS. ¹³ Geiriau yn y banau ar ol
⁶ Ar.—MS. wedi eu dileu yn yr

⁷ Gorisymet.—MS. hen lyvyr.

⁸ Iago tywysawg gwyned ¹⁴ Huynt.—MS.

⁹ Ac y gynhwyrf, &c.
—MS.

Er gwyl: gweilging¹ porffor pwyll
Ni dirmygaf gof² cyfyrdelid y
Nym rodwy rwyd eirioes v. /
Ach llywy o gynllewyth huc,
Air yd gyfachlud

Achubais rag llu lliwed
Llwyprynt llenwynt
Gynnwys Owain yn argl
Lyais or gyfergyr cr

yn ehegyr
Cymynid ar dres droch lynges lyr
Lluch fy nghledyf fy ngheiniaw ni llwyd³
Ni lludiaf ym llaw llad ni gwyr
Gwelais angerd ri rag craig Gwydyr
Pan amwyth ud Mon maws o'i dymyr
Gwelais yn Rudlan ruthr flam rag
Owain a chelaned rain a rud fehyr⁴
Gwelais yn ymo⁵ yn amrygyr
Tewi ganlyw awyr o anystyr
Tored Caerfyrdin y' ngwrthrin gwyr⁶
Gordyar ei dreis⁷ Emreis eryr
Dychluded teyrned teyrnged idaw
Gwledig Aberfraw a gwlad Ynyr
Endewais i eaws a'm ryhiraeth er gwyl⁸
Gweilging porfor pwyllad fyfyr⁹
Pell nad hunawg gwen gogwn pa hyr
Pan dyfrigtrawd blawd blaen a fallgyr¹⁰
Bid ewynawg ton tu porth wygyr
Bid swysawg serchawg banawg breuyr
Breudwydiaw er bun balchliw arien dos
Ys odidawg nos neu ym hepeyr, hawd
wyr di er gwendir goleithychir honaf
eu gorfelyn eu ongyr¹¹
gerdawl fymarch mawr ys profais
wng penwaed barth a phorth Gemais
an haelion hywyd hawd y treidiais¹²
charedig bobl ba hyd dulliais
Owain a unis fy mryd¹³
ew hyder hud ys cefais
ryg mygr y gwelais y
gwr gwr i eurais, Gwaith
y ystofysid cynnif cyn
llad o Loegr llew Din Emraes
Carafy yr ednan a'i llarian llais
Cathl fodawg coed cadr ei ethais¹⁴
Cyfum goluth bun ban ym dyneirch¹⁵ o
bell
Pwyllid erof ar ni lefais
A minnau o'm cof cefais defnais
Defawd oi adawd oeth ystyflais

¹ Gweilgig.—MS. ⁹ Uyuyr.—MS.
² Ny dumygaf, &c.—MS. ¹⁰ Pan deurictrawd blawd
³ Nyllwyt.—MS. blaen euellgyr.—MS.
⁴ A chalanet rein a rut ¹¹ Y ongyr.—MS.
uehyr.—MS. ¹² Hywyt hawt y troit.—
⁵ Ymo & ymro, MS. [MS. MS.
⁶ Yg gwrthin & gwrthrin. ¹³ Unis vym mryd.—MS.
⁷ Gortyary dreis.—MS. ¹⁴ Cathyl nodawc coed ca
⁸ Am ryhiraeth yr gwyl, dyr y etheis.—MS.]
—MS. ¹⁵ Deuueirch.—MS.

Dymhunis tòn wyrdd wrth Aberfraw
 Dychyrch tir tremud dychlud anaw
 Diyssig¹ yd gân ednan arnaw
 Argoed nwy asswe² aserw yndaw
 Ail wydle didrif didwrf gyfiaw³
 Adawd⁴ ym gwrthrawd gwrthred hod-
 iaw⁵
 Angerdawl fy march ym maes caeaw
 Er⁶ lles ner Cynan cynwediawn faw⁷
 Arglodig gwendyd gwyn assymed pawb⁸
 Prydain allwedawr oll yn eidiaw⁹
 Endeweisi eryr ar ei gidiaw, dyfyn
 Dyraith Gwyned gwyar idaw
 Pan amwyth Owain aur a threfi Dinbych
 Dyd yn ystrad aesawr dreuliaw
 Dybrysaiais innau yn aroloed i Eingl¹⁰
 Dyfryded yn Lloegr rag llwybr fy llaw
 Derllydid fy nedf fy newisaw¹¹
 Y' nghadelleng fro dy siliaw¹²

Dymhunis tòn wyrdd wrth aber Dau
 Dychyrch glan glaswyn glwys y frydau
 Diessig yd gân ednan enau
 Addawd¹³ ym gwrthrawd gwrthred geraw
 Adwen gwellt didrif pan dyf diau
 Adwen balch caen coed cadr ei flodau
 Adwen yfeisi fed a'i fenestri o aur
 Yn llys Owain hir hwyr dilidau¹⁴
 Dymgwallofied ei win¹⁵ o'i wen adaf ud
 Yn Arfonig Gaer ger hiriell bau¹⁶
 Derllesid i'm llaw llad ym godau
 Yngwaith Maesgarned gan freyrau
 Dyhepcyr alaf¹⁷ elyf doniau
 Dychlud clod Brydain bedrydanau
 Dygwystlir idaw o Din Alclud¹⁸ gogleid
 Draig yw yn dyhed drawen yn dehau

A Duw yn cyntefin cain hindyd
 Araf eriw haf hyfryd dedwyd
 Adfwyn dydaw dyfyr dychward gwyr
 wrth echwyd
 Ogfaw a chegin a chlawedawg drydyd
 Dymhunis tòn mor y merweryd
 O Abermenai mynych dyllyd
 Dy gogleid gwenyg gwyn gyngreawdyr
 fynyd
 Morfa Rianed Maelgwn nebyd
 Neu dreidysi¹⁹ tra lliw Lleudiniawn dre-
 fyd
 Neu dremyrth eurawg caer Aderyd
 Ac wrthyf cyferchyd o deyrned Prydain

¹ Diessig.
² Aswy.
³ Eil wytle didrif didwrf gyfiaw.—MS.
⁴ Adawd.—MS.
⁵ Hotyaw.—MS.
⁶ Ar.—MS.
⁷ Faw.—MS.
⁸ Assy met pawb.—MS.
⁹ Eityaw.—MS.
¹⁰ Arfloed i Eingl.
¹¹ Derllytid uyn detyf uyn dewisaw.—MS.
¹² Yg gadellig uro dysiliaw
¹³ Adawd.—MS.
¹⁴ Hwyr dilideu.—MS.
¹⁵ Dym gwallowyed.—MS.
¹⁶ Yn arvonie caer ger hir-
 iel beu.—MS.
¹⁷ Dy hepkyr alaf.—MS.
¹⁸ Dunbarton.
¹⁹ Neu dreitysy.—MS.

Pa fron heilin haelaf y syd
 A minnau ym cyhud heb gywilyd
 Ef ydoed Owain hir hywystl bedyd
 Ac amdawd o fun nenwawl defnyd¹
 A dyfnwys a mi maith garennyd
 Ac ym daerawd y draul o dra newyd
 Ac amrant hirwrwn a grud hirwlyd
 Ac yn llys afneud² ym eidunir
 Hynoeth oeth dybydaf o dybwyf ryd
 Ac os Duw o nef neu ym cynnyd
 Ceinfod gan Llywy oni lawr ymhunyd³
 DIWEDD.

GWALCHMAI AI CANT I OWAIN.

ARDWYREAF hael o hil Eneas
 Adwyreaf glew llew lluch efras
 Ardwyreaf dechaf o deyrned Prydain
 A theyrnas cain Owain eur-was
 Ardwyrews fy nhad⁴
 Ei fraisg⁵ frenhindad
 Ar awen am nad
 Ei rad ragfras⁶
 Ardwyreaf innau fan cynhorawr fosp⁷
 Ar barabl perwawd ar draethawd dras
 Am cyhud am ud iawn eissillyd Idwal
 Nid el heb dial mal galanas⁸
 Ac yn llys Cadwallawn gan gedwellin
 Lliwed ai cofaed ced gyfadas
 Cynhelweis o draig dragon wanas
 Cymhwylleis Gemais Gymry dinas
 Neum carws Owain cerdawd yn was⁹
 Gnawd wedi ryserch ryseiliau cas
 Neum rodes o'i fud heb oludias
 Gorwydawd fyrf gnawd faw gymwynas
 A mi neud adwen ar naid ym laen¹⁰ y
 gas
 Gawr aml¹¹ a llafnawr ar flawr flaid
 A braid ym arwar ar bar golias
 Abrywsgyl ei faran¹² ar gân y glas
 Gloes eisioes esgar
 A'm cur mal carchar
 Ac angerd anwar
 Gnaws dar dan ias
 Ac yn orau dyn Duw rygreas¹³
 Cyn ei far arnaf neuaf na'm llas
 Ac o'r maint y syd
 Arnaf o geryd

¹ Defnyd.—MS.
² Llys afneued.—D. D.
³ Ceinuod gan lywe ymy lawr ymhunyt.—MS.
⁴ Yn tar.—MS.
⁵ Y vraise.—MS.
⁶ Y rad racuras.—MS.
⁷ Cyntorawr fosp.—MS.
⁸ Dial mal galanas.—MS.
⁹ Certawd yn was.
¹⁰ Neid ym laen, amlaen.
¹¹ Amyl.—MS. [-MS.
¹² Y faran.—MS.
¹³ Ry kreas.

Cymyd a'th brydyd¹
Ni byd yn fas²
Mab Grufud greid am dias
Maith dy dreisiau drag Euas
Ath lawdaf ith lawn urdas
Ath lawd³ pawb pen teyrnas

DIWEDD.

ARWYRAIN OWAIN.

GWALCHMAI AI CANT.

ARDWYREAF hael o hil Grufud
O adian Cynan ceinwydiawn ud
Owain yd elwir
Arglwyd hywyd hir
Ef am dir yn wir
Yn wyth gyhud
Ef y'ngraid y'ngrew yn llew llofrud
Ef y'ngryd y'ngryn yn ryn rybud
Ef gwr gwelitor
Goleith y dewdor
Rag ofn yn angor
Hyd oror morrud⁴
Ef gwnaeth yn ungad dwy gad digud
Yn undyd herwyd herwyr
Cad fawr Faes Garsed
Cad ystrad Astyrwed
Cadarn gywrysed
Cedeirn ossud
Cant a dau y'ngrau⁵ y'nghrair achlud
Cnud a chnud a fud ymdanadud
Cad ar grad arall
Cad gawad guall
Cad mal bad a ball
A phellt ar grud
Cad a chedwyr Lloegr a llwgyr y fud
A gorfod i fod i fab Grufud

DIWEDD.

GWALCHMAI AI CANT I OWAIN
GWYNED.

ARDWYREAF hael o hil Rodri
Ardwyad gorwlad gwerlin teithi
Teithiawg Prydain
Twyth afyrdwyth Owain
Teyrnain ni grain
Ni grawn rei

Teir lleng y daethant liant lestri
Teir praf prif lynges wy bres brofi

¹ Cymyt ath brydyt.—MS. ² Ath lawt.—MS. Ath
³ Ny bryd yn uas.—MS. lawd.
⁴ Rac ofyn an angor hyd oror mor rut.—MS.
⁵ Deu yg kreu, &c.—MS.

Un o Iwerdon
Arall arfogion
O'r Llychlynigion
Llwrw hirion lli

A'r dryded dros for o Nordmandi
Ar drapherth anferth anfad idi
A draig Mon mor drud ei eissillud yn aer
A bu terfysg taer i haer holi
A ragdaw rewys dwys dyfysgi
A rewin a thrin a thranc cymri
Ar gad gad greude
Ar gryd gryd graende
Ac am dal Moelfre
Mil fanieri

Ar lad lad lachar ar bar beri
A fwyf fwyf fyrfgawd ar fawd fodi
A menai heb drai o drallanw gwaedryar
A lliw gwyr gwyr yn heli
A llurygawr glas a gloes trychni
A thrychion yn dud rag reidrud ri
A dygyfor Lloegr a dygyfrang a hi
Ac eu dygyfwrw yn astrussi
A dygyfod clod cledyf difri
Yn seith ugein ieith wy feith foli

DIWEDD.

GWALCHMAI AI CANT I OWAIN
GWYNED.

ARDWYREAF hael o hil Iago
A gennys dra chas dra Chors Fochno
A gyrchws glyw Flandrys a flemychws i
eu bro
A bar yndaw yn diolo
A lithws llwydgun ar fun fo
A borthes branhes Brynaich gyfro
A gymhellws treth o Dwr Penfro
A elwir o wir orau Cymro

DIWEDD.

ARWYRAIN OWAIN GWYNED.

GWALCHMAI AI CANT.

ARDWYREAF hael o hil balch run
O Faelgwn Gwyned gwinafaeth reidun
O Gadwallawn Law hir llawrfab Ein-
iawn Yrth
O arth orben aerbost catgun

DIWEDD.

AWDL

A GANT GWALCHMAI I DAFYD MAB OWAIN.

ARAF haf hear gweilgi
 Eirioes coed oergled celli
 Allwynin ossid o symud arglwyd
 Erglyw Duw fy ngwedi
 Anwyd prophwyd prud ioli
 Ud nefoed reg oed rodi
 Amser ym ceri ef carwn dafyd
 Y defawd am llochi
 Ni llwyd fy llechfod hebdi
 Carenyd Dafyd dyfn fri
 Nym rwyd geidw rodri nid reidus
 wrthyf
 Nid gwerthfawr ganthaw fi
 Nym gwna o neb tra trosi
 Tròsof ir gof arglwydi
 Mor yw gwael eu goloi
 A gwlad Cymru mor gymri
 Nyd mod mau dewi heb honni pwy
 oedynt
 Prynesynt eu moli
 Owain angerdawl anaw anfeidrawl
 Aer wrawl wrhydri
 Cadwallawn cyn ei golli
 Nid oed a lludw y llawdai fi
 Cadwaladr cerdgar cerdau cyfarwar
 Cyfarfu a'm perchi
 Madawg madioed godoli
 Mwy gwnaeth uy mod no'm codi
 Un mab Maredud a thri meib grufud
 Biau bud beird weini
 Irdud urdas gymhelri
 Callon clywaf yn llosgi
 Lleaws teyrned lliaws dyfryded
 A'm dyfrys eu trenge
 Trangaf truafruenu
 Tranc am cennis cyn no mi
 Medyg a iolaf
 Medyg plant Adaf
 Y Duw uchaf erchi
 Archaf arch i Grist celi
 Wy gaffael caffaf rei
 Cynhysgaeth dofyd
 I gynnif dafyd
 I gynnal ei deithi
 Can glod a gorfod gofri
 Gwyr a thir a hir hoedli

DIWEDD.

CANU A GANT GWALCHMAI I
RODRI FAB OWAIN.

DYMGWADOLES Duw dyfyn bwylladoed
 Dymgwallofies bod bud ar gyhoed

Dymgoluch gogled gweglyd luoed
 Dymgodau dehau dyhynt breidicoed
 Dychrymynt fy nghlod y' nglud fandoed
 Dymcyfeirch pawb ym mhob lleoed
 Pwy gorau gwledig yn y gwladoed
 Dysgwrtheb gwrthrawd gwrthrod i honni
 Hwnnw yw Rodri rwyd ar oloed
 Ar wehelyth byth brys wy anloed
 Adaw wy wallaw o well gadoed
 Arlludiaw Rodri i rodwyd y del
 Nyd gochel ryfel rialluoed
 Nyd gwr gwyr i amug aml gnuod gynfedyd
 Ai chantrefyd ai chantrefoed
 Nyd ef Rodri mawr mur ciwdodoed
 Nwy pen cynnalled pob cenedloed
 Ys ef Rodri hir huysgwr deyrn
 Huysgwthyr cedeyrn y cadwennoed
 Ac o Rodriawg rwyf lliwydoed
 Rodri rad gymryd y byd fydoed

Bid ged gynnefawd gynnefin cyfrein
 Cyn twrf dwyrein dwyre brwydrin
 Bid wych y gogled uch gwled uch gwin
 Bid lew yn deheu yn ehang fin
 Bid gymry ny gnaws yg gnawd feithrin bar
 Ac ym cyfeillt car corf fysgiolin
 Ac os mi ai haed herwyd twyllrin
 Nym bo un cyfieith namyn Cain
 Caraf Rodri draws dreis gyfredin ei enw
 Yn Efrai ac yn Lladin
 Ac ym mhob cyfieith yn gyfiewin
 Hyd yd breswyl hwyl haul Fehefin
 Gollewin wledig wlad teithiawg hael
 Gwyr ail gyfael gwrawl gofawg
 Gorsaf teyrned gwersyll wychawg
 Gorsed i lluoed gorsaf nerthawg
 Gorsefyll yn ryd rodawg annibellt
 Nid heb waed ar wellt ar wallt peithiaog
 Ac o Rodri oed y Rodriawg
 Mae yntau orau un tormennawg
 Tormennoed anloed an llyw tiriawg
 Torfoed eurdorch oed am eurdorchawg
 Teyrnfab Owain tremynniad trais hir
 Treth treulir a'i dir yn digasawg
 Traethaf o honaw honnaid farchawg
 Tra ym donwy Duw dawn arderchawg

Ban yd ran ei rad i rodolion byd
 Balch ei fenwin beilch ei faon
 Ban bref biw yn riw rag edeon
 Pan orch eol cad cedawl wron
 Ban beisg berion a bwystgunion—coed
 Cadr bonhed bud a berthon
 Cyflafan taerdan rag teyrnon
 Cain felaig pen draig a phendragon

Dragonawl feidriawl fadiain yn elfyd
 Alaf geinryd elw dy ganrain
 Dy ganred dy ged dy gyfwyrain

Dy gynnif dylif dedlid gymain
 Dy gymri gymryd
 Dywyn dy wynfyd
 Dy gangau genyd
 A'm pryd a'm prain
 Dy wasgar cynnygyn rag dyrain
 Dy gwesgryn drudwyn drudwyr Lludain
 Dymgorllwyd arglwyd argrain wyr Grufud
 Dadanhud anghyd angerd Owain
 Dychyrrhws fy llyw llew mawr mirain
 Dechennis dewis deurud goelfain
 Dy warae orau dy orwyrain
 Dy orofyn ar bawb hyd bell Rufain
 Dysgwedwn gwelsant ar gan celain
 Am draeth Edrywy adrywed brain

Erbyned erfai
 Eur falchwawd walchmai
 Yn awr difai
 Yn urdedig

Yn synwyr yn llwyr yn llunedig
 Yn faith ferth yn gerth yn goethedig
 Yn enw un orig, yn emeinig emyd
 Ediebrid ny diodrig
 Nys muner na fer na fynedig
 Nys difeirn cedeirn cad arglodig
 Nyd yn wry yn war
 Yd wesgryn esgar
 Yn wythtar yn weithfudig
 Yn hywyd yn rwyd rag hwyedig
 Yn ried Gwyned gwynfydig
 Yn gar gan Dofyd yn ei garennid
 Yn dragywyd annhranghedig

DIWEDD.

ARWYRAIN MADAWG MAB MAREDUD.

GWALCHMAI AI CANT.

ARDWYREAF deyrn eurgyrn adawd
 Eisor cor cwblawn estrawn drallawd
 Ystryw dra-mesur
 Ysgawl pybl pobldur
 Present penadur
 Prysus durawd
 Prydain â danad
 Prydydion borthiad
 Boed cyfoed dy rad
 A'th wlad a'th wawd
 Ethiw dy ergryd
 Yn eithafoed byd
 Arthur gadernyd
 Menwyd medrawd
 Madawg maws odrud
 Mygrfab maredud
 Meiriau drablud
 Drablawd fosawd

Ac yssid arnad ar neb uwy gnawd
 Na mwy gronni eur nog erwaint flawd
 Ni ryd rwysg eryr
 Hyd troed o'i dymhyr
 Yr ofyn herwyr
 Yn herw ystawd
 Nyd haws yth esgar esgor dy gosbawd
 Na chaffael tywyn ni bo tywawd
 Nid oes gystedlyd
 I hael hefelyd
 Or a pyrth bedyd
 A fyd a fawd
 Nyd ydyw yn fyw
 Ni daw ni dodyw
 Ni chynan ni chlyw
 Ni chlud molawd
 Hyd pan del Cynan cain adfwyndawd
 A Chadwaladr mawr mur pob ciwdawd

DIWEDD

MARWNAD MADAWG MAB MEREDUD.

GWALCHMAI AI CANT.

CARU Duw diwellig ymdired
 Cyrchaf car cerennid afneued
 Car am oedd nym oes
 Corawg fynawg foes
 Corf eirioes, aur fy nghed
 Caru dyn nyd dilys ogoned
 Can dyddaw i fraw frwyn dynged
 Cerais ud Powys
 Cerifi fordwys
 Cosb lloegrwys llaw hyged
 A hedyw ni hawdd wyf oy fyned
 Nym byd bun nym beidd dyn dyhuded
 Dyhed dym goryw
 Diwed arwyd yw
 Diliw ryw, rin golled
 Rewin mawr am wyr wawr waredred
 Rwyysg heb warth
 Rwyd o'i barth ymborthed
 Rydost fy mhenyd
 Rydrwm fy nhrityd
 Rym ergyd oer goded
 Rag galar garw afar efrifed
 Ryfei farw cyn Madawg mad aned
 Cynawon cadud
 Cadrfeib Maredud
 Cad gyhud gynnired
 Cyn arfod yn oes fod fy nghed
 Mor gresin frenhin gwyn gogoned
 Gruffud gredf uwel
 A grym hy hywel
 A hywyd oloed
 A hwyaf arnaf ernywed
 Ar deurud Fadawg fod tudwed

Tudwed to yd edrith fyth fyd cymry
 A chymri a chymrwyn
 A chymradw a hirgadw hirgwyn
 A hirgur o dolur ei dwyn
 Ac i duw o'i dawn
 Yd archaf i arch iawn
 Awdl frwythlawn
 Frwyth gymmwyn
 Cyfedmig geilig gal wenwyn
 Cyfeisor êchdor ach drylwyn
 Trilliw ei lafnawr
 Treulyn ysgwydawr
 Trylew fawr falch derwyn
 Tyrfa torf terfysg heb difwyn
 Heb diwad yn orwlad orllwyn
 Gorllecheisi eisiau
 O'i oesfriw aesfrau
 O'i angau anghlaear
 O freidin freenhin freidgar
 O Fadawg o'i fod yn daear
 O nenbren Powys
 O draig dragonwys
 O diphwys ei dafar
 O difeithiad Lloegr llafn dyar wrth ud
 Nyd wrth fedr ei alar
 Galwaf Duw gan deifniawg adfar
 Gal ofyd huenyd huarwar
 Hywir draws draglew
 Hywerth feirch orthew
 Eurllew llech ysgar
 Lluch ysgwn pan esgen ufeliar
 Llawch eirchiad llaw borthiad adat
 Llerw falch farchawg
 Llafr fawr fam Fadawg
 Llary llysawg llyosgar
 Llywelyn llyw diarchar
 A llawen cyn y bo llafar
 Llawfryded frydau
 Yr Madawg ys mau
 Marth gofiau gyfesgar
 Aes gychwyn ysgwyd wyn wanar
 Ysgor corf ysglyf torf taerfar
 Esgud ei angad
 I esglywu gwlad
 Gwleidiadon gyngwasgar
 Gwae gymry gymri gyfagar
 Goloed grud hyged hygar
 Hygar glew hael ud
 Hael fab Maredud
 Hawl odrud gwaedreid cad
 Ced eglur cedeirn gur gyrrhiad
 Cad amlwg crai cyflwg cywlad
 Cywleidiadon cyhoed nerth oed nawd
 Cun gynnawd gynnifiad
 Cenytesid llawr llwyr drefad
 Llesgen deg llysoed cyfarad
 O ben Pumlumon
 Hyd borth Caerlleon
 Pair dragon draig furthiad

O Fangor fangeibr oleuad
 Hyd orwyd Meirionyd meidriad
 Medresid mawr ri
 Mawr ran gan deithi
 Arwystli arwyste rad
 Aur hwysgynt wyr Bledynt bleiniad
 Aergorf torf terfyn achubiad
 Och Duw na dodyw
 Dydbrawd can deryw
 Derwydon weini nad¹
 Diwreidiws Powys peleidriad, ryfel
 Ry farw ud gwlyb ystrad
 Astrus chwedl ry chweiris i Gymry
 Ystryw chwerw nid chweriau i ryle
 Ail marth mawr mor de
 Ail yrth ail syrth fe
 Ail gawd gne gnawd gyfre
 Ail diliw dilain draig erhy
 Ail dyd brawd braw ystawd ystle
 Ail llam am edfyn
 Yw llad llywelyn
 Ail dechryn am dechre
 Ail dewr ud ai trymgud trymde
 Ail drais wael am hael am hynny
 Am orwyr Bledynt
 Ym gorflawd lledecynt
 Aml edfynt am dyle
 Am adfod arth arfod arf he
 Heb edfryd y' ngweryd wely
 Gwelais dorf am dwr
 Gwelais wyr am wr
 Am wledig Edeyrniawn
 Gwelais frad a chad a chamawn
 Cyfrwng llew a llyw Merfyniawn
 Gwelais Loegr y' ngrwn
 Gwelais ais yn dwn
 A thonwaed ar estrawn
 Gwelais haul yn heiliaw ban llawn
 Yn medu medged i oru eirchiawn
 Gwelais wehelyth
 Ac eu trefnau tryth
 Ac y treth ni ogawn
 Gwelais gynt wy cenynt cw dawn
 Rag Madawg mechdeyrn Lleifiawn
 Lliaws twr twnfriw
 A gwaed freu am friw
 A Ffranc trwch trathawys
 Lliaws torf o derwyn Argoedwys
 Am ud glew a glywid a Lloegrwys
 Lliaws bard a borthid ar ei wys
 Ar ei fed o felged gwlad achrwys
 Lliaws eurfeil fawr
 Yn llys llary a llawr
 Heb hyd fawr orffowys
 Lliaws aes esmwyth falch Gaerwys
 Ar ei helw a hwylynt trallynwys
 Lliaws cledyf clae
 A glaif rud raid aer
¹ Neu, weinin'ad.—D. D.

A gawr daer drag i wys
 Lliaws teth rag treth tra brimwys
 A bydin a bedrawd tu eglwys
 Lliaws gorwyd gwelw gwalch frowys
 Frwysg fferffraeth fraisg grawn faeth gre-
 Lliaws gwinau fadw frawd tywys [wys
 Tu hir tref tremyniad amdyfrwys
 Lliaws llwyd a llai
 Lliaws erch erfai
 Lliaws grai grym diffwys
 Lliaw coch ceinwiw
 Cynfyn ford fawliw
 Felaig riw redecdwys
 Lliaws du a dwn a mygdwn melyn
 A milwyr dragonwys
 Can ry gallas Duw draig Powys
 Crei dechryn dechreu garawys
 As rodwy fy ren reidun drugarawg
 I Fadawg fad gynnwys
 Gan lain y' nglan Baradwys
 Gan engylion gloywon glwys DIWEDD.

BREUDWYD GWALCHMAI.

BOED ym dysgwy Duw dwywawl annwyd
 Mal y dysgws Duw Dafyd brophwyd
 Boed ym dysgwy Duw dwys ym gadwyd
 Rag cadeir enweir yn weitheu rwyd
 Kym llywy Duw yn diarswyd
 A dyly arglwyd a erglywyd
 Ry llofies yntef
 Undawd gyfadef
 Gan engylion nef
 Neu ry-urdwyd [nwyd
 Er mawr gwymp Madawg modur plym-
 Am bost cad ced goeth oeth ym uthrwyd
 Ni'm ethrefig Duw a digfryd osseb
 Ny lludiwn i neb newid breudwyd
 Nyd breidgof genyf cen bwyf llwyd
 Lleas goronwy gwr yn ysgwyd
 Nyd gau o'i angau ym hangenwyd
 Yn agal gofal dyual dyfrwyd
 Dyfryded fonhed fennig yd wyd
 Dechryd hun a hoen hon pan dodwyd
 Dychyrrh cyfarwyd dychyfarwyd, a mi

O drechryni y tri yd ym treulwyd
 Genilles gnaws aur awr a ducpwyd
 Cwl oed fy ngadu cany adwyd
 A adwy creawdyr mad y crewyd
 Ei wadawl er Duw diawd a bwyd
 A dillad i noeth nawd rag anwyd
 A gwely a thy a thes aelwyd
 Eli freienhin elwch cyd wyd
 Nyd el yth blegyd neu ryblygwyd
 Ac am bo o'm bud ym niwedwyd¹
 Bod Duw ym diheu cadwyd
 A chadw dy gyfraith
 Hyd ym cyfranc a'm llaith
 A'm llwydaw golochwyd DIWEDD.

AWDYL

A GANT GWALCHMAI I EFA EI WRAIG.

CALAN hydfre cain cynwre
 Cyfarwyd dwfyr yn y dyfyrllle
 Cyfarwar ac wyf ar gywir garu
 Ac afar gynwre
 Cennyn can ein Duw neud de
 Cyfryw atreg cof atre
 Cyfdaerant y ron a rin a cheryd
 A chur gnodyd ar ne
 Gnaws edyn adnabod bore
 Gnaws am ban benial ystre
 Gnawd o'm gwawd gwychran i falchlann²
 Gnawd o drin dres aele [febin
 Gnawd gwedi ryserch ryse
 Sylwed gwyth gwrth y dwyre
 Gnawd erof hiraeth a dygyllaeth echen³
 Ac uchenaid fore
 Gnawd march o feirch rabire
 Yn farch dewr yn farch dyre
 Gnawd gwraig gwell genthi
 A fo gwaeth idi
 Fy adas ni debre
 Dilyw a dyfu dydbrawd a dyfi
 I dygyfor i gynne
 Yd y gyfwrw enwir yn enwerys goll
 Y' nghyllestrig dande

¹ Ymruetwyd.—Ll. D. D. ² Hiraeth edgyllaeth echen.
³ Neu. Valchlaun, falchlafn.

CANUAU CYNDDELW BRYDYD MAWR.

ARWYRAIN I OWAIN GWYNED.

CYNDELW AI CANT.

ARDWYREAF hael hwyl gyfrgain yg cad
 Hwrd gleisiau feidiad flaid cyfwyrain
 Yn ail arwar mawr myn yd gyngain

Yn ail awduriaeth medfaeth madiain
 Yn falch awyd gwalch goradain
 Yn ail awen dofn o dwfn gofiain
 Yn ail arwraid fy huadain
 Yn ail arwyre ail arwyrain

Yn ail gerd i'm rwyf yn rwyd yd fain
 Yn ail gair moliant moli Owain
 Cyfarw ag Eingl am Degeingl dired
 Gwaedlaw ar darwed gwaed ar darwain
 Cyfarfu dreigiau riau Rufain
 Ac essilyd ran fud y gwigain
 Dragon o dwyrwg draig o dwyrain
 Draig wen ollewin well y dichwain
 Oed cleudaer oed claer cledyf uch gwain
 A llinon yg gnif a llafnae llain
 Llafn yn llaw a llaw yn llad pennain
 Llaw ar llafn a'r llafn ar llu nordmain
 Ac eryfoed trwm rag tremid angau
 Wyned creu ac eryfain
 A gnawd y cigleu adneu ednain
 Ar edrywan gwan gwayw yw yn adain
 Ar edrywed gwaed gwaedai gigfrain
 Marchogynt feirw ar fil frain
 Marchogion Brynaich branhes Owain
 Celyrfed dachwed celaned crain
 Calenig udud coelud celain
 Cynt yd awn am dawn am dadwyrain
 Cerdorion amryw am rod Owain
 Ar ha cadr cadell hiriell hiriain
 Ar berging coeling am eu coelfain
 Ergyrwayw cludlain clod huysgain
 Eryr huysgwr ysgwyd arwain
 Erchwyniawg trylew trylwyn uch prain
 Tryliw ei ongyr angyr rysgain
 Gwaith Aberteifi torrynt grain waywawr
 Fal gwaith Fadon fawr wriawr oriain
 Gwelais gadau geirw a rud feirw rain
 Oed ryd i fleidiau eu hargyfrain
 Gwelais eu hadaw heb eu hadain
 Y dan draed adar gwyr gwanar gwain
 Gwelais eu trychni trichant celain
 Gwelais wedi cad colud ar drain
 Gwelais rag terfysg twrf adfirain
 Torfoed ymosgryn tarf ymysgrain
 Gwelais trydar crain y ar drumain mor
 Gwelais ei hesgor ysgar dilain
 Gwelais beleidr gwyr am fagwyr fain
 Gwelais parau rud rag ruthr Owain
 Gwelais ar saeson trychion truain
 Cyn dyd difedyd fedel cyngrain
 Gwaith fudig gwledig gwlad feibionain
 Gwaith bryn dyganwy au dyganrain
 Gwelais yn Rudlan yn rudlanw cain
 Torf arwr am wr am orwyrain
 Gwelais rag Penfro penadur digard
 Gwelais rag Penard pen ar digrain
 Gwelais eu berthl wrthlu yg crain
 Yn yd byrth berthdud golud gwylain
 Gwelais dyrff dygyn gwelais dyrain
 Gwelais dyrwr awr arwyd dadfain
 Gwelais darf ar gyfarf ar gyfaniain
 Gwelais aer uch caer uoh coed Llwyfain
 Nyd oedynt wyned wryd fychain
 Nyd oedud fygwyl fugail Prydain.

DIWEDD.

ARWYRAIN I OWAIN GWYNED.

CYNDELW A'I CANT.

ARDWYREAF hael hawl diachor
 Aerdarf arynaig aerdorf angor
 Aer fawr fud fawr far aer bar bedrof
 Aerfawr fud fawr falch gwalch gweilch
 Aer gyngwrwn ysgwn aedwn eisdor [oror
 Aer gyngredf annedf anniolor
 Aer a wnaeth ar draeth a dreithitor
 Rwnng Arfon peues a mynwes mor
 Aer rag dinas caer cadr dyodor
 Cadarn gyfarfod gwrthod gwarthfor
 Oed dygyngwed Eingl oed digyngor Lloegr
 Llu Prydain yn ymatgor
 Oed anystwyth gwyth gwaith anesgor
 Am Deifi am dwr am dwrf angor
 Oed amdroch llynges aches achor
 Oed amgen gwaith Fon a gwaith Fangor
 Oed amgoch ystrad am ystryw por
 Oed amlwg ysgwyd am weun ysgor
 Oed amlw gelau oed aml gelor
 Oed am dinau crau clau clywitor
 Oed gwrd am alaf am Alun drefred
 Oed gyr ban brofed cyfred cyfor
 Greid goluch dyluch dilochitor
 Grym afrdwl Ercwl ar grynitor
 Teyrnas fy rwyf rwyg Edifor
 Teyrnfoes eirioes eiriachador
 Teyrned ai gwyl a gwelhator
 Teyrnged yth law taw telitor
 Teyrnaig arwar arfollitor gwen
 Teyrngerd awen amgen am gor
 Arwred Gwyned gweinidator
 Arwyrain Owain cain cenitor
 Arglwyd a'm cynfaeth cyn fy hepcor
 Ar feirch pasg yg gwasg yg gwisg porfor
 Arglwyd am porthes porthle teudor
 Porthloed ysgwydawr pyrth mawr marmor
 Arglwyd far gwrdfar gwrd faes oror
 Arglwydaf gwraf gwrhyd echdor
 Arglwyd Duw hedyw boed hawd amor llary
 Llid esbyd ysbar ysbydawd ior
 Nyd amdlawd nam gwawd nam gweditor
 Yth fyw Faelgwn ryw ran gyfeisor
 Nyd af y genyd mynwyd mawrior
 Nyd athwyf drais wr dros dy gyngor
 Nyd adwyd hebof heb gof heb gor
 Nyd ediw hebod raclod ragor
 Nym golo Gymro gwr diohor
 Nym golud golud golythator
 Nym gomed oi barth borthfeirch efrifed
 Beirnaid am regyd beird am ragor
 Ath folant feirdion derwydon dor
 O bedeiriaith dyfyn o bedeir or
 Ath gyfarwyre bard bre breudor
 Cyndelw cynhelw yno cynnor
 A'th gyfeirch ce wr cyfurdator
 A'th gyfarchaf well pell itor
 Hanpwyf well o honawd gawd gweditor
 Hanpych well o honaf

ARWYRAIN I OWAIN GWYNED.

ARDWYREAF hael o hil Einiawn yrth
 Ni cheuir ei byrth erbyn berthnawn
 gwalchlid gweilchlawn
 A oru gwythlawn
 A orfu ar llurawn
 A oreu cadau Caredigiawn
 cynnygir coelfain cyflawn
 A budlaw bodlawn
 A dylud cyfrwythlawn
 A dy cynnif canys dichawn
 A dyly Cymry ai cymer drwy barch
 Fal y cymerth march gwedi meirchiawn
 A dyryd ei fud i feird proestlawn
 A dyran atan ataw yd awn
 A fo balch dulliaw o dull cyfiawn
 A fo traethadur traethed ei dawn
 A fo bard digard o myn digawn
 Cer bron bro lydan gochaan gochaawn
 Y dangos nad byw llary llyw Lleisiawn
 I geisiaw mynawg myned a wnawn
 Ni cheisiaf drostaw medyliaw myned
 Nid ceisiaw caled ced Caswallawn
 Nis llud llu cyngredd dedf Dyfnwallawn
 Dyfnwallaw anaw anewig dawn
 Nis card cyrd amnad anghad anghrawn
 Nis car llid fyged lledfegin grawn
 Nid lle..gan lluchfar lluchfeirch erchrawn
 Nid lle...an helder crynoder crawn
 Crynai Faes Carned rag carnial ei feirch
 Rag tarf dihefeirch tyweirch tir dawn
 Crynai flaen bra...d brad gad greulawn
 Rag bar braisg wledigfal brig briw gawn
 Crynai elorfeirch bre bryd nawn
 Crynai elen rud rag ei we.....
 Crynai gylch cadlan cadle estrawn
alch llafar llas eithiniawn
 Crynai a chwr ysgwydawr
 Pan dorres wr Mebwyniawn
 Crynai ys is gwyn fynawn
 Mau fad gwaywdawn
 Trydar ffawdawn
 Trylew
 Tryliw eu peleidr pan fo
am fedgwyn am fedgyrn llawn
 Tyrrant am eu rwyf rwysg anogawn
 Torfoed amnifer am ner am nawn
 Am eryr cedwyr a'm ceidw yn iawn
 Cedwid.....nef nerth Merfyniawn

MARWNAD I OWAIN GWYNED.

CYNDELW B. M. AI CANT.

CADWEDIG ym cof codiant om arglwyd
 Cor dygwyd caer dygant
 Aros marw mawrgoel darogant

D

Armes draig dragon pe lrydant
 Llid ergryd esbyd esborthiant
 Llydw amnawd oesgawd ysgarant
 Llwrw branes llormes ormant
 Llyw llafnawr llew llawr dichwant
 Llwybr llanwed llenwis yant
 Om prydest ym prydain amgant
 Amgre bryd o bryder adfant
 Am drist beird am if diyrdant
 Amgen fyrd o'e gyrd yd gerdant
 Am Owain Gwyned yd gwynant
 Mur moreb deu wyneb dyfnant
 Dyfnais rod o'i fod o'i fediant
 Medgwyn maith a'n maeth o'i ariant
 Medgyrn dyrn dyrniad fant
 Medel cyfriau cyrifant
 Ffwyr ffyrdder ffer ffyniant
 Yn gwrhyd ardduniant
 Gwrdeifor eisillyd Morgant
 Nid aeth trais tros Emrais aiant
 Oi amrawd gwarthflawd gorthoriant
 A saint saith mil dybuant
 Saith angerd seg yn difant
 Glas feraw heirynd heasant
 Glas lafar gwasgar gwisgasant
 Am dwyll marchogion marchogasant wyr
 Am du a lliant
 Am ardal Caer Dathal doethant
 w amdrai amdrwch yd aethant
 Am aid fleiniaid flaid anant
 Am drychioed am drychu naw cant
 Amdrychion berion buant
 Angoch bryn a phenryn a phant
 Aml celain y'nghrain y' nghreunant
 Y g.....creulanw ewyngant
 Dor ysgor ysgwyd eliphant
 Elyf nawd adrawd edrywant
 Edewyd arneu ernywiant
 Er nad byw rywr ryw runblant
 Card anghard anghen a'm peidiant
 Car cerdau cerdorion ramant
 Cadarn farn feirniaid gwestifiant
 Cyrd Forach cyfedach carant
 Kerddgar cyfarwar cyfarwyd yw Duw
 Diwedwr cyn trychwyd
 A'm rodes nid rod gwaradwyd
 Trech wyned haeloned hylwyd
 Traul gordrud golud goleurwyd
 Coel calan cyman cymhenrwyd
 Glew gloywrad gloyw gyngad gynghwyd
 Cyn canfeirch o duch ceirch cynnwyd
 Cynwan torf terfysg ymorchwyd
 Cynwayw gwyth gweith fudig arglwyd
 Gwedi gwalch gwladlawch gwladlwyd
 teyrnas
 Teyrned gkwyd
 Gwedi gwawr gwriawr gwreidrwyd
 Gwraid ri gwesti gwastadrwyd

Gwedi gwr arwr ar orwyd
 Ner orug orau bei canmlwyd
 Ni thwyll pwyll pellnod heb arglwyd
 Ni thyf cof rag codiant ebrwyd
 Ryd euras riau ryd afrwyd
 Ryd euras Emrais amrygwyd
 Neud efryd cerdawr neud afrwyd cerded
 Cerd am ged am gerthrwyd
 Can ethyw llawr llyw llawn awyd
 Llawch Gwyndyd gwendud ehangrwyd
 Beird borthiad braint neirthiad nerthrwyd
 Braw Brynaich ysgwyt faich ysgwyd
 Balch edlid yssid ys arwyd
 Ys ernyw ys arnaf yd gwyd
 Ys wyf wedi rwyf rodrwyd
 Bard difro dyfryd heb arglwyd

Arglwyd glew aerllew ydan eurlain gled
 Gledyfal gynwyrain
 Arglwyd rwyd rud fu ei gigwain
 Arglwyd hael hirglod dadwyrain
 Arglodig arglwydi orchrain
 Argledr llawr arglwyd mawr madiain
 Aryf eryf eryr Nanhoeunain
 Araf yw arwyd y dichwain
 Ardrud walch gwrfalch goradain
 Ar hil Run rud weryd a main
 A dragon coeling nid coelfain, ei dwyn
 Ys coel brwyn braw dilain
 I gerdawr a'm preidiawr a'm prain
 I eilwyon am eirchion archfain
 I flaid rud i fraw fud i frain
 I feird dwfn dyf yd a gofain
 I gyndelw oed ardelw urdain
 Urd wledig llurig llu aergrain
 Urdws Duw diwyrnawd Owain
 Urdawl ben priawdnen Prydain
 Mal gwaith Arderyd gwyth ar dyrfain cad
 Yn argrad yn aergrain
 Uch myrd wyr uch myrdin oed cain
 Uch gwalchlan uch gwalchlad pennain
 Uch gwayw ryn yn rudaw adain
 Uch gwaed gwynt golau hynt gwylain
 Uch gwaed lyry gwaedlanw gwaedai gig-
 Uch gwaed frau uch adnau ednain [frain
 Yg gawr huysgwr huysgain yn wybr
 Yn ebrwyd gyfarwain
 Y gwrfoes yg orfaes cyfrgain
 I gornawr gwriawr goradain
 Ygwrial ygwryd Owain
 Ygorun aergun aegyfrain
 Yn aergad yn Argoed Llwyfain
 Ym pen draig dremynt oed celain

Calenig beird byd buched redusion
 Bugail Mon mall dired
 O'i fawrwlad morad maraned
 Ym roded rided anryfed
 Ym aelwyd yd barthwyd berthod

Berth wartheg anreg anryded
 As dygaf ys dygyn atchwedled
 Ei fawr glod hyd fawr glwyd rossed
 As duch Duw yny dangnefed
 A dug trais tros Erch a Heled
 A wnaeth anfadrans anfedred ar wyr
 Ar weryd maes Carned
 Pan amug Tegeingl teg rysed
 Rysfa cad cadellig foned
 Oed tramawr trameirw yn dyhed
 Oed trymle gweithle gwythloned
 Oed tromwan coelwan calfed
 Oed tramawr tremynai tachwed
 Oed tremid cyfnewid cochwed
 Cledyfal clau dywal diwed
 Clwyf efnys dyfrys dyfryded ys mau
 Braw gofiau brau gyfed
 Porthi hoed argoed argywed
 Porthloed gwawr porthes llawr llaried
 A'm rodes rud aur gymmyred
 As rodwy Trindawd trugared
 Gwrawl hawl haelonaeth gorfed
 Gwrfalch balch bwch y difaed
 Gwr efrais yn trais yn trofed
 Gwr afraid ei farwnaid i fed
 Gwr gwaedrwyf aerglwyf eurgled oed ei arf
 Eurgorf tarf torf hywled
 Gwlyd wrth wlyd wrth wlad gyfanned
 Garw wrth arw wrth awr gymined
 Chweg wrth chweg wrth chwedd ei fawred
 Chwerw wrth chwerw wrth chwant cyw-
 Gwrd wrth wrd wrth ordrud gwned [rysed
 Glew wrth lew wrth lyw teyrned
 Gwyl wrth wyl wrth ellwng refed
 Gwn oed hwn oed hiriell Gwyned
 Gwyned ar gynnan aer gynnygn rebyd
 Gwystyl bedyd byd eilig
 Ym buched haeloned hilig
 Hil haelion heilyn dychymig
 Hawl greulawn hael hwyrgrawn hirgryg
 Hard i fard ei fwrdd nadolig
 Oed aelaw caer aelwyd Beblig
 Pobl ar wled yn hed yn hirdrig
 Mygr dragon gwron gwyrenig
 Medw medlys melus eumestig
 Meiriau angau angheinmyg ei farw
 Ei farwnad ni difyg
 Aerllew tarf torfoed friwenig
 Arllaw lles arlleg tres treisig
 Cyrd cerdynt mal cynt Celliwig
 Ar wyr wawr ar feirch mawr mawrthig
 Fraeth leision leisiaid cynnhebig
 Ffriw eurdo ffrwyngno ffroen dyfrig
 Ffrawd wallaw anaw anewig
 I fynu i fyned am dirmyg
 Baran llanw ger llynges gerrig
 Blaid aerflawd amnawd amnwythig
 Berth nerth der haelder huenyg
 Burthiad cad cedeirn ar drysug

Bud am bu am bo i edmyg
 Bod am rod am rwyd galenig
 Buelyn am win am wenyg o fed
 Feird orsed wersyllig

Gwersyll torfoed tew llew lladai
 Gorsaf tarf taerfalch fal Gwalchmai
 Gorfaran gwrfan gorfydai
 Gwr yn aer yn aros gwaed fai
 Bryd Erof gryd arf grau a dodai
 Brwydr aergrwydr eurgrawn ni gudai
 Bradawg waith gwyniaith gwynygai
 Brys briwgad brig bragad briwai
 Brwysg lafnau yg crau yg crai celaned
 Cymined cymynai
 Gwyrd heli Teifi tewychai
 Gwaedlan gwyr a llyr ai llanwai
 Gwyach rud gorfud goralwai
 Ar doniar gwyar gonofiai
 Gwydfeirch ton torrynt yn ertrai
 Gwythur naws fal traws ai treisiai
 Gwydfid Eingl yg clad ai trychai
 Gwydgwn coed colled au porthai
 Gwydwal dyfneual dyfnasai...fy mod
 Fy mediant a gafaai
 Collais arglwyd call nym collai
 Corf eurdorf eurdal am rodai
 Cof cadflawd a'm cawd a'm carai
 Car cerdawr cerdau a'i cyrchai
 Gryd wasgar lluchfar a'm llochai
 Grym dillud dullus fab eurai
 Gredf greidwyr a chyfyr a chai
 Glew defawd glyw oestrawd aestrai
 Ystre hynt wastad gwestai—gwyndigyf
 Gwyn eu fyd bieufai
 Gwyth ysgor tra mor tra menai
 Gwlyd elfyd elwais o honai
 Tra fu Owain mawr ai medai
 Med a gwin an gwirawd fy dai
 Gwyned wen Gwyndyd len ledpai
 Gwedi gwawr cad fawr ai cadwai
 Pa wladwr arwr ar wyndai
 Pa wledig a wledych arnai
 Gwledychws ar wlad ar wledolion med
 A mediant ar dirion
 Gwledychawd molawd mil feirdion
 I foli telthi teyrnon
 Gwladoed pair cadair cadfaon
 Yn nherfysg yn nherfyn Saeson
 Yn nhorfoed cyhoed cyngreinon
 Yn nharf enwerys gwrys gwron
 Yn nhwrf llu a llef ysglyfion
 Cyrn cenynt cerdynt carn-weilwion ar dir
 Ar derfyn Caerlleon
 Eurllew byd esbyd esborthion
 Aur llyw llwyth lleithig prydydion
 Aur golofn aur diotin deon
 Aur anreg redeg rodolion
 Eurgor dor dinas cerdorion
 Eurgorf torf teyrnas nwython

Eurdraig Eryri eryron—fyhyr
 Eryr gwyr golluchon
 Dangosed gweithred gwaith Fadon
 Yn nyd gwyth gweithfudig dragon
 Ar llwrw ysgwydfwrw ysgyrion
 Arllwybyr llad a llafnau rudion
 Ar greulif ar greulyd feirwon
 Ar greulan baran berion
 Ar greulen ar greuled Arfon
 Creulanw gwaed am draed amdrychion
 Amdrychid erfid arfogion—i lawr
 Am eurglawr mwynfawr Mon
 Nid gair gau ef gorau gwron
 O For Ud hyd for Iwerdon
 Hyd Elfed trefred trag Idon
 Hyd Elfael eilfa Gwenhwyson
 Hyd weryd wryd orchordion
 Hyd warawd reidgnawd reidusion
 Hyd Gaer Gaint i gadw baint Brython
 Hyd Gaer Llyr a hyd Gaer Leon
 Hyd Ystreigl hyd Eingl hyd Aeron yd aeth
 I bennaeth o Benmon
 Pennaf gwr nid gorwag hofder
 Pen riau riallu ymher
 Tres trachwres trochiad ei wrymder
 Prain Prydain preidwyr ehofnder
 Pair enwair enwawg y glewder
 Par anwar anwas yn racter
 Pobl wasgawd ysbydawd oesber
 Post esbyd oesbarth elifer
 Asbarn mwy dadfarn ai dadfer—yn iawn
 Na wnaeth crawn crynoder
 As molaf mal yd adroder
 Mal ym cant o bob cant cymer
 Am hirwnaeth hiraeth hiramser
 Hil Maelgwn Maelgynig ener
 Marw mawrdraig mawrdrwg y dadfer
 Mab Grufud cledyfrud clod fer
 Maws medgyrn teyrn tyner—a'm rodai
 Nid rodion ni daler
 Nid a gwad a rad ym roder
 Am rodes rwydles rwyf nifer
 O'i alaf amliw biw breufer
 O'i breidiawr o'i fwynfawr funer
 O'i winllyn o'i winllad ucher
 O'i wenllen o'i wenllys
 O'i wenllaw anaw anober—nym doeth
 Can doeth ym a llawer
 O gynnif o gynnal iawnder
 O gyngredf o dedf o dyfnder
 O difryd Gwyndyd rag gwander
 O warthrud gwrthryn gwyn gwarther
 O dyrru ar llew llu llwydrer
 Llyw llwydras llwydras y nifer
 O dorri o derwyn ober
 O gadau rifedau rif ser
 O gadwyd Prydain rag pryder—gorwlad
 Gorflodiad gorflyngder
 Boed llawenyd boed lleufer
 Boed cyfadef nef ym Ner

AMRYSON

CYNDELW A SEISYLL BRYFWRCH, AM BENCERD-
IAETH FADAWG MAB MAREDUD. A CHYNDELW
A DECHREUWYS.

Ym hyfryd yn cymryd cylch
Gan llyw cyfed llew cyfwlch
Marchogwni marchogaeth falch
Marchogion meirch gweilwon gweilch

SEISYLL.

Gweilch cadau yn cadwyd maes
Gwyr gwanar gwawr trydar trais
Gwynfyd beird bod yn eu hoes
Gwendorf gwyn deyrn Powys

CYNDELW.

Cyd bei tau wledig hyd wlad bor—eur-
Aer farchawg deifniawg dor [awg
Rybydei fau faith ragor
Rybydwn bencerd ben cor

SEISYLL.

Am faes tref galw lys twrf emys—a glyw
A glywir yn hysbys
Twrff gawr gorwydawr gochwys
Fal twrf torredwynt am brys

CYNDELW.

Cyd bei tau wledig wlad Run—am Mael-
Maelgynig a borthun [gwn
Kyd bydei fau fed anhun
Rybydwn bencerd ben cun

SEISYLL.

Mi biau bod yn bencerd
O iawn llin iawn-llwyth Culfard
A hyn Cyndelw fawr cawr cyrd
O hon ni henyw beird

CYNDELW.

Rym gelwir yn fyrf yn fyfsg—arab hwyl
Yn arabhawl derfyfsg
Yn fyrd cyrd eerd dafawdlysg
Yn brydyd yn brifard dysg

DIWEDD.

ARWYRAIN MADAWG FAB
MAREDUD.

CYNDELW BRYDYD AI CANT.

ARDWYREAF naf o naw ran—fy ngherd
O naw rif angerd o naw ryw fan
I foli gwron gwryd Ogyrfan
Gorun morgymlawd ai goglawd glan
Par-goch glyw glewdraws maws mab Cad-
fan
Pell yd wledyeh wyr wledig Arran
Perging cyniwair pair Pedrydan

Pedrydawg Fadawg farchawg midlan
Fy mard lef is nef nid anghylan
Fy mardair ith barth nid gwarth nid gwan
Taer am aer am gaer am gain walch-lan
Tew am lew trylew traul arian gan
Tarf am galenig torf am galon
Twrff ton fraeth am draeth am draed gwylan
Perierin y' ngofur y' ngofan—fy ngawd
Pergnawd parch folawd fal nas diflan
Erchwyniawg esgar ysgwyd trywan
Yr yfais i' th lys leisiawn gyman
Eurmydedawg lyn erbyn eurban
Eurgyrn buelin bueilgyrn ban
Eirioes y perthaist parth ac atan
Emys llaw llamhir a dan lluman
Erechlyfn archlyn ceirw uch cain ebran
Eiliw pysgawd glas gleisiad dylan
Ermid ei greulaw ar ei greulan
Eryr argyfrain er yn gyngran
Ergyrwayw cyncad ar ferch cyncan
Erlyniad fleiniad flaid cynfaran
Arwar fy ngwrdfar ar fy ngwrdfan—rwyf
Canwyf py ganwyf cad clwyf cludfan
Canaf can caraf can wyf gwaethylfan
Canu cerd am borth am byrth cloduan
Cyfodwch cenwch cenyf o'm ban
A mi feird imewn a chwi allan DIWEDD.

TRI ENGLYN

A GANT CYNDELW FAWR I FADAWG FAB
MAREDUD.

MADAWG ai ceidw can urdas
Bryn diormail diormes
Bre uchel braint ardangos
Lle trydar Llech ysgar llys

Yssid yth llys liaws dyn
A chedyrn a chyrrn amgen
A gwawd gwedi gwirawd gwin
Ac aur llathr yn llaw deon

Deon unged yn ungoel
Ys berth yd borthir y' ngwyl
A glew ynial yn ynniail
Y glyw ym myw Madawg hael
DIWEDD.

LLYMA ENGLYNION

A GANT CYNDELW FAWR I FADAWG FAB
MAREDUD.

Ym maes bryn actun canhun neu rifais
Am rhudlawn ar fy nglun
Ar untrai trychan catcun
Ys elont nef ar nun

Ym maes didlystun oed duhun ein glyw
Nid oed glod gwarafun
Pob llary ar llyfnfarch diffun
Pob llew a llafn ar glun

Ym maes y croessau croessassam deon
Marchogion meirch gwinau
Hawlwy hwylynt am breidiau
Haelon cledyfau rhudion clau

Ym maes tref galw lys torf emys ein glyw
A glywir yn hyspys
Twrf marchogion meirch gochwys
Mal turf torredwynt am brys

Ym maes mathrafal mathredig tyweirch
Gan draed meirch mawrydig
Ar dadl cynnadr ced fudig
Arwyd iawn wladwyd wledig

Nis gwyr namyn duw a dewinion byd
A diwyd Derwydon
O eurdorf eurdorchogion
Ein rif yn riweirth afon

Llawer gorwyd blawr yn llanfawr llog-
Llemenyc yn ionawr [awd
A llawer gwr gwrdd yngawr
Gan Llywelyn lles kerdawr

Llawer gwr a march ym maessing hedyw
Hedychdir digyffing
A llawer gwr gwrdd yn ing
Gan hael o hŷl gadelling

Yn ystrad langwm ystyriais ein glyw
Ystyrient a genais
Torf fadawg fynawg fur trais
Torf lywelyn rywelais

Rhan Llywelyn llyw aere
Or rug hyd ym mudug wre
Llawer marchog march dyre
Lliaws gwas ar hyd glasfre

Ban in dyfynnwyd i gynwyd gadfor
Ein cyngor cynnigiwyd
Cedwyr balch bwlech eu hysgwyd
Hyd y pasg in gwascarwyd

Nid adawo duw dyn yn fyw bellach
Deu byllawg er deryw
Marw madawg mawr ym eilyw
Llad llywelyn llwyr dilyw

Hawdamor waelest edwy
Ar llys gan ystlys dyfidwy
A lle teg tebyg i draeth
A wnaeth fy hiraeth fwyfwy

Hawd ammaur i gwmm brwynawg
Ar tai ar terfynau enwawg
A lle ni llyssir cynnran
Ar llan od uch llys fadawg

Er pan yw marw madawg wynn
Nid llawen llawer unbenn
Gwae yw y byd hyd i gwmm
A braint diffaith y weithion

Canys bu marw tarw trydar
Ac nid byw fy llyw llawhir
O thyrr calonn rag galar
Y fau a fyd dau hanner

Pei byw llary lleissawn
Ni luestai wyned ym mherfed edeirniawn
Heb wyr llad gan llyw camawn
Llith berion lluydion llawn

Ym mywyd madawc ni feidiai undyn
Dwyn terfyu tra hyfryd
Nid medwl medu hefyd
Namyn o duw dim o'r byd

MARWNAD FADAWG FAB MAREDUD.

CYNDELW AI CANT.

CYFARCHAF ym ri rad obaith
Cyfarchaf cyferchais ganwaith
I brofi prydu o'm prifiaith—eurgerd
Ym arglwyd gydymdaith
I gwynaw Madawg medfaith ei alar
Ai alon ym mhob iaith
Dor ysgor ysgwyd ganhymdaith
Tarian yn aerwan yn eurwaith
Twrf grug yg godug yg godaith
Tarf esgar ysgwyd yn nylaith
Rwyf myrd cyrd cerdorion wobait
Rud dilud diledf gydymdaith
Ry-gelwid Madawg cyn noe laith
Rwyd galon difogion diffaith
Rwyd attaf ateb fy ngobaith
Ryd wisgoed wesgwyn ganhymdaith
Rud ongyr Bran fab Llyr Llediaith
Rwyd ei glod o gludaw anraith
Rudfoawg faon ny olaith
Rad wastad wystlon ganhymdaith
Llafn argrad y' nghad y' Nghynllaith
Llafn gwyar a gar o gydwaith
Llaw escud dan ysgwyd galchfraith
Llyw Powys peues diobaith
Hawl ofyn gwr ny myn mabwaith
Hwyl ysgwn ysgwyd pedeir-iaith
Hil teyrn yn heiyru henwaith
Hael Fadawg ueuder anhywaith

Can deryw darfuam o'i laith
 Can daerawd darfu gydymdaith
 Oed beirdgar bardglwm dileidiaith
 Oed cadarn angor dyfn for diffraith
 Oed hir ei drwyded oed hyged hygar
 Oed llafar gwyar o'i gyfarwaith
 Oed buelin blas gwanas gwaedraith
 Oed earllew o aerllin gadiaith
 Oed difarn gadarn gydymdaith—unbyn
 Oed dyrn yn heiyrn haearn dalaith
 Ai diwed ys bo can bu ei laith
 Y difwyn y cam gymaint ei afaith
 Y' ngoleuder saint y' ngoleudaith
 Y' ngoleuad rad rydid perfaith

DIWEDD.

EGLYNYON

A GANT CYNDELW Y DEULU MADAWC. M. (R-
 EDUT, PAN UU UARU MADAWC. AM
 GLYBOD EU GODWRYF.

GODWRYF a glywaf am glawr maelenyth
 Mur eluit eiluann¹ gawr
 Teulu madawc mad anawr²
 Mal teulu bann benlli gawr
 Godwrf a glywaf am glawr yeithyon hir
 Hydyr y wir ar saesson
 Teulu madawc mur dragon³
 Mal twryf tormennoet kynon
 Godwryf a glywaf godor drein waewawr
 Gwae wyr lloegr⁴ yn dyt kein
 Teulu madawc mur prydein
 Yn llwythawc yn llithyaw brein
 Godwryf a glywaf am glawr llafur rei
 Ryuelglod disegur
 Teulu madawc⁵ mawrglod mur
 Mal gawr toryf teulu Arthur
 Godwryf a glywaf⁶ am glawr uagu glyw
 Glew⁷ vadawc bieufu
 Trinua cyua kynytu
 Trydyt tri diweir deulu
 Tyll eu hysgwydaur teruyse vawr vaon

DIWEDD.

EGLYNYON A GANT KYNDELW
Y YWEIN.

M. MADAWC.

YWEIN aer dilein a dylif yg gawr
 A llafnawr llat heb rif

¹ Eلفan.—Ll. du.² Anhawr.—Ll. du.³ Galon.—Ll. du.⁴ Gwae lloegr.—Ll. du.⁵ Eglur mur.—Ll. du.⁶ Ar.—Ll. du.⁷ Gloew.—Ll. du.

Ac o du gwaedlafyn gwaedlif
 Ac ar dir kynnygyn kynnif
 Kynnytws aeruleit aerulawt teyrnet
 Teyrnas gyquadrawt
 Ny bu trwy lunaw tra hawt
 Ny bu trwy gyscu gasgawt
 Gosgortuawr keduwawr cadw amuod
 wrthyf
 Y wrthyd nam gwrthod
 Om bot ny bytwn hebod
 Nyd ef oet uy mot uy mod
 Gan vod yn unvreint yn unvryd am llyw
 Llaw urydet nym ergyd
 Dragonawl wrawl wrhyd
 Dreic wynua dragon wynuyd
 Gwynuydic y ueirt oe uawrdawn rebyt
 Gwr am ryt rut eurdawn
 Arleg toryf rac twryf kamawn
 Ual twryf ebyr yn llyr llawn
 Llawn am lyw estrawn am lyw ystrad
 mawr

Gwyr am lawr gwyr amlad
 Ac yn dyt rebyt rotyad
 Rotyon o ueirch rutyon rad
 Rad wallaw anaw yn oed awyt kyrt
 Cawt arnaw ny gyflwyf
 Pryder dragon rotyon rwyf
 Prydein glawr eurglawr arglwyf
 Arglwyti gyntwryf gyntorawr yn toryf
 Yn teruyse bytinawr
 Marchawc balch bwlech y aesawr
 Meirch anvonawc mynawc mawr
 Mawr ged agkaled ygkalan yonawr
 Mawr llyw llawr llaw gyfran
 Pan dygyrch cludveirch cloduan
 Pan vyt kyd kedwyr am pann
 Am pennaeth yt ym am pennaf terrwyn
 Tyrrant veirt am alaf
 Teyrneit hael teyrnaf
 Teyrnet orset orsaf
 Nyth orseif esgar esgynvaen mawruro
 Mawrvrydic yth adwaen
 Gwawr glyw glew diuwg blwg blaen
 Gwalch yn eurgalch yn eurgaen
 Eurgolofyn arwr yn arwein eurgrwydy
 Yn eurgreir gywyrein
 Yn aergreu mawr yn aergrein
 Ergryd byd bid rac ewein. Ewein

AWDYL I EWEIN.

EWEIN arwyrein yr oroet ar bawd
 O bybyr genedloet
 Mygyr varchawg deifnyawg da oet
 Mygedvys y magadoet

ARWYRAIN EWEIN VAB
MADAUC.

CYNDELW AE CANT.

ARDWYREAF dreic o drud veith awon
 Llew llawen llawr osbeith
 Llewenyt llu bedyt bydreith
 Llyw anaw llauyn eurllaw aerlleith
 Llary ywein lloegyr dilein dileith
 Llid ysgwn ysgwyd pedeiryeth
 Pergyg glyw glewdraws maws metueith
 Par greulyd peir gwrhyd gwr reith
 Pedrydawc pwyllawc pwyll goteith
 Pell y glod o gludaw anreith
 Preit wasgar dreisuar driseith gyuarpar
 Yg gwear yg gwynyeith
 Ry gelwir gelyn agkyfyeith
 Celeu rut geloreu dyrreith
 Gretyf diletyf dilut gyuarweith
 Glew difraw glyw ganllaw gunlleith
 Brys yg gwrys yn efnys ouyn wreith
 Bryd yg gryd yg greidyawl afeith
 Breisc abrwysc abrwysgyl anorreith
 Bleit a blwg a blaengar gyweith
 Bro amnawt oesgawt oesgeith y gynnygyn
 Y gynhal nyd hawt weith
 Dremhynt hynt hirualch walch osgeith
 Dremrut prut preityawr rwy canwreith
 Dor dewdor deon arwyreith
 Doeth dewrgoeth dewrglod ganhymdeith
 Drud aerlud aerlew yn aerlleith
 Dryd aergwys aergun gedymdeith
 Dwrn dradwrn dradegyn yd peith
 Dyrnheyrn haearn y daleith
 Bre drydar arwar anoleith
 Braw bronndor bar dyfynuor dyuynueith
 Blawt esgar ysgor yn diffeith
 Balch eryr baran llyr lledyeith
 Brad eurgrwydyr gynurwydyr gynureith y daryan
 Yn aerwan yn eurweith
 Byrt kyrt cadw agkadw agkyureith
 Breint ongyr angert agkyuleith
 Brein borthyad gweiniuyad gwinueith
 Gwin a met a metgyrn rwy meith
 Ry talaf ym rwyf om rwyllweith molawd
 Nyd molyant o uriweith
 Delw ym peirch a meirch mygyr hydeith
 Mynw eilon mal gwyllon gwellueith
 Delw ym daw oe law lawer gweith
 Prif ragor plu porfor perfeith
 Delw yt wytt pen rieu pen reith
 Yt wyf pen prifueirt om prifyeith
 Delw yt wytt wawr toryf coryf kyureith
 Yt wyf dann deduryd wyd oleith
 Nyd wyf uart dylaw wyf dyleith ar gert
 Wyf dilut ym pob yeith
 Dym keinuye om kuinualch areith
 Aros gwarth yr gwrthod auyeith

Nyd wyf dlawd om gwawd om gweiryueith
 Gweiryud bryd bryssyaw y ymdeith
 Heirt veirt vut ar ueirch rut rawngeith
 Hael hebod ny hefaf nosweith
 O honawd handid uy goocith
 O honaf hanbych well ganweith

MARWNAD YWEIN UAB
MADAUC.

CYNDELW AE CANT.

LLEITH ywein llith brein breit urys y uar-
 Auarwy aet uab klys [an
 Llafur llafyn dolur dilys
 Llid carant cad wrygyant wrys
 Gwrys aerureu dechreu un dechryn a hwnn
 Honneid uyt y deruyn
 Lloegyr al am eur mal melyn
 Er lleas duw ny llas dyn
 Dynyadon oesgawt as gwtant oe uarw
 Gwr oe uar am peidyant
 Coll arglwyd call argledyr cant
 Eurglet y muchet mochnant
 Mochnant diheuchwant erchwynawc gw-
 Gwlad vrochuael ysgithrawc [edic
 Dyfynuet a orchut deifnyawc
 Detyf hael mad auael Madawc
 Madawc essillyt oes ellwg aergawt
 Eurged beirt neud echwg
 Kedernyd bleit aergryd blwg
 Ked wallaw kadoet ollwg
 Neud kygkolled ym colli rwyf mechein
 Rwym achaws oe gygklwyf
 Ar goreu yt ym gyrwyf
 Am gar neid auar neud wyf
 Nyd wyf diletkynt am diletcawt hael
 O hil yoruert hirlawt
 Colled gwr eurged aergawt
 Oe golli teui nyd hawt
 Nyd hawt ym wybod neud anobeith kyrt
 Kertoryon neud ynt geith
 Oeh nad byw keinllyw kynlleith
 Achaws uu liaws oe leith. Leith ywein

RIEINGERT EUA VERCH VAD
AWC, M. MAREDUT.

CYNDELW AI CANT.

GORVYNAWC drythyll goruynt a dygaf
 Wrth ar a volaf a voleisy gynt
 Kymrawd ewyn dwfyr ae dyuriw gwynt
 Kymraec laesdec o lys dyfrynt
 Kyfleuer gwawr dyt pan dwyre hynt

Kyfliw eiry gorwynn gorwyt epynt
 Rin woleith woletyf woleu dremynt
 Riein nym rifei y ked am riuynt
 Rienet iti a dywedynt
 Rieingert eua a vawrheynt
 Tremyn y treitwny treuyn a gedwynt
 Treitle glyw powys pei am getynt
 Pan dreiteisy yno ynyt oetynt
 Trwy fenestri gwydyr yt ym gwelynt
 Trybelid wylein a wyllynt arnaf
 Treul attep attaf a danuonynt
 Llawen y carwn y kenym kerynt
 Llawuorynyon gwery gwiryon oetynt
 Amgall a bwyllad a bell bwylynt
 Am gyndelw brydyt yd bryderynt
 Gorwynawc drythyll golwyth yolwyf
 Gordawc pall eurawc pell nas gwelwyf
 Goruelyn called colledic wyf
 Colleis gall attep y nep am nwyf
 Ym pwyllad newid neud adwyf am vun
 Yn anhun anhed kyd rys porthwyf
 Gorthewisi wrthyfy gwerth uy hirglwyf
 Nyd gorthaw a wnaf wrth a garwyf
 Keladwy lywy liw tonn am rwyf
 Rwy gennyf gennyd yr nad ydwyf
 Cadyr amneid ganneid ged ath yolwyf
 Cany wney dy erofi yr a ganwyf
 Na wna ui veinwen val na hunwyf
 Nyth wnafe ernywed yr nath gaffwyf
 Nyd yr chwetyl amgen yt amgyrwyf
 Namyn amgaru ny gerytwyf
 Nym dawr verch pennyath pryd nath
 welwyf
 Nyd yr keisyaw tal tros a ganwyf

Gorwynawc drythyll gortyuyn dy uyned
 Gwrthdrych lys leissyawn y ystlyned
 Llys y daw deon yw darymred
 Llys eua y veirt y digoned
 Llyseit y hirdwf oe heur duted
 Llaes wenn gall wennann wengaeen decked
 Llif dragon vanon valch y thyged
 Lliw ewynvriw tec rac tonn nawued
 Nawued rann ym poen yr pan aned
 Nys ryborthes nep na thebyked
 Ni riuafy ar vun vod yn galed
 Nyd clod uyg gwrthod wrth uyndaed
 A dywed yno eniwed o honaf
 A dywan attaf ac attep ked
 Ac yrofi na chel vy ryweled
 Ac yrti yt wyf o nwyf nym kred
 Ae yrod titheu nam amheued
 Ae er peryf nef nam diuanwed
 Diuanw am goreu kyn nom gwarded
 Y gwardet oet reid pei rybued
 Gwarvart wyf iti o dyled
 Gwar eir ym kyueir nym kyuaered
 A chenym karo nam keryted uyth
 Om kerytawd nawd nam ditoled

Pell ym treit treitgof oe rygollod
 Preit preitwyr preitiwr yg kynired
 Pargoch gad gadarn rac calchdoed
 Pergig kynverchin kynn noe vyned
 Gwedy hael ywein hawl ordiued
 Hwyl dihwyl diofyn am y drefred
 Neud wy ae gofwy nyd gouyged
 Goualon eilon aelwyd reged

Gorwynauc drythyll gortyfyn dy gyweith
 Gortawn ked kyrtuawr kertawr kyureith
 Gortyfnyad bual buarth metueith
 Goreu ar veinwen vyned eilweith
 Na chymyt a hi o hir obeith
 Na chymer wrthep a dan wrthyeith
 Nyd af y ar hir dwf ny dal hirdeith
 Y ar draed awel y drydeweith
 Ny theweis er moed oe moli mal drud
 Ny pheir gossymud ym gossymdeith
 Ac nym rify gwenn rieu ryuet a weith
 Ac ym oet y llaw uy llawen reith
 Ac nyd oes uart dwfyn dunus gyfieith
 A garwy yn hwy o hir obeith
 Nym athreity meingann meingadyr y hyst-
 Nym hu vrys oe llys y llaes ymdeith [lys
 Gwiryon dec dawel y chyuaryeith
 Gwann detyf dof ym cof ym canhymdeith
 Gwery uanon vanwl gwar uetwl veith
 Gorme gwawr vore ar vor diffeith

Gorwynawc drythyll gortyuyn dy arlwy
 Arlwyaw erlid gobrid gobrwy
 Gorwynawc drythyll syll na (fy) saffwy
 Y saffwn yt wyf o nwyf neud rwy
 Neum rydraeth hiraeth uetuaeth uakwy
 Am a rygarafy kenym karwy
 Neud llutedic glann rac glas vordwy
 Neud llawen awen awel neud mwy
 Neud llawer ym llify lliw amaerwy tonn
 Ban llewych y bron ger y breichrwy
 Golwc dof dewis gan ae syllwy
 Goleuliw golwc yr ae gwelwy (caffwy)
 Gweleisy ystlys glwys gloyw y gylchwy
 Ny ry weleis tec nwy ry gwelwy
 Ac adan rut em ruteur vodrwy
 Ac uch wynep gwyd gwineu vagwy
 Deuawd a gatwaf can ae catwy
 A berthyn rac dyn nwy dylynwy
 Uy rin a rieu nys rybuehwy
 Nys gwybyr rewt nys ry gelwy
 Keledic uy hun yn hir ofwy lle
 Y lledrad vore gan auarwy

Gorwynawc drythyll gortyuyn dy gywir
 Eil gwynn gorwynawc gorpwy enwir
 Manyled meinwenn mal yt yolir
 Mal yd ardunaf ym ardunir
 Ardunedic dyn a dwe y ffynyant
 Arduniant molyant mal yd glywir

A gŵych chwi deon a dywedir
 A dyweid rlein ny ry geblir
 Yg golud amliw amyl ym rotir
 Nyd amgen ym ryt nym rybuchir
 Handid om kyuoeth om kyuarth pan wyf¹
 Om rieu om rwyf² ry gystlynir
 Bart llywelyn hael hud ym gelwir
 Geleurut gelyn y bob enwir
 Enwawc ym keinyoes ym keinmygir
 Anwar vy lluchvar onym llochir
 Pall gwyluann gwylein gwylualch wrth
 gertawr
 O ruteur gwerthvawr y gorthoir
 Pellynnic vyc cof yg caerwys dir
 Pell yt wyf ym nwyf ony thelir
 Petestres wedeit yn hydreit hir
 Petestric yolic³ pa hyd yth yolir

DAU ENGLYN

A gant CYNDELW i Gynyddion Llywelyn am Madawc,
 Am Maredud ac iw gyn o achos rodi ido y carw a
 ladassant yn ymyl ei dy. A llyma yr Englynion.

BALCH ei fugunawr ban nefawr ei lef
 Pan ganer cyn cydawr
 Corn Llywelyn llyw lluydfawr
 Bon ehang blaen hang bloed fawr

Corn wedi llad corn llawen
 Corn llugynor llywelyn
 Corn gwyd gwydr ai can
 Corn rueinell yn ol gellgwn

MARWNAD CADWALLAWN M.
 MADAWC.

CYNDELW A'I CANT.

DYMGWALLOUWY duw diheudawn awen
 Awdyl urten amgen amgall digawn
 Yn ardunyaw gwr gwrthuar eigyawn
 Yn awdur llavur lleueryt yawn
 Y ganu marwnad y gadwallawn
 Mal pan gant moruran marwnad einyawn
 Neum bu om caru can ut carawn
 Cymyrret a met a meirch crychrawn
 Neud meu oe agheu dagreu digrawn
 Digrifwch dragon dreig yoruertyawn
 Neum dotyw defnyt dyt dyuytlawn
 Dyud y gyfnod y gadwallawn
 Edmygaf radeu rieu radlawn
 Rad wehynn grannwyn guld anogawn
 Adref adraut veirt heirt hiraethlawn
 Adrawt gan hiraeth a wnaeth a wnawn
 Am eryr mawrwy meruynyawn yt wyf
¹ Kyveirch panyw. ² Om ryw. ³ Petestric yolyd.

O diua uy rwyf yn ry dristlawn
 Gwedy gwawr cynry cymreisc gwrth nawn
 Kymrwysc rwysc rwyf gawr
 Fraeth lawr frwyth lawn
 Pwy keidw o haelon hil cadwgawn
 Teudor am ysgor am iscell grawn
 Py uryc cyflauan yn gwan gwaewdawn
 Py uriw lliw llassar o lin lleissyawn
 Py uyt glew a llew a llauyn greulawn
 Py uyt glyw aerllw ar llwrw camawn
 Py uyt llary llysseit llysoet hylawn
 Hylawch prydytyon prydein ogawn
 Py uyt cart oleith olud angkrawn
 Py uyt cert olwch oestrwch estrawn
 Py uyt cad wryaf rac cadwryawn
 Py uyt ced wallaw ual cadwallawn
 Cadwallawn radlawn rodri essillyt
 Cadeu ysgymyt ysgymodi
 Cad asgen ysgwn ysgwyd veli
 Ced ysgein gwynyein gwn y golli
 Neu cholleisy arglwyf rwyf yn roti
 Neum rotesy hil run rut a phali
 Neu chyuyd ynof cof ym koti
 Cotedic yt wyf o diglloni
 Neum bu oe aghad rad ragori
 Ragor vut heb gut heb gyntoli
 Rec ouyt oetwn oe daeoni
 Gan gyueisor por pawb ae gweli
 Gweleis am eurllew am eurllestri
 Yn llysoet llisseit ymgegenni
 Ymsag toryf am goryf am gert westi
 Amsathyr kyrt a byrt a bartoni
 Amser am kerid gan lyw keri
 Caradwy wledig wladoet noti
 Carasswn aestwn as dirperi
 Carassei am bot am bod yndi
 Gwedy gwalch kedwyr am kedwis gan yawn
 Ny gadwei na chrawn na chrynoi
 Ryhir y tawaf tawel wyfi
 Ny bytaf dawel nyd meu tewi
 Am gadwallawn mawr gwawr gwrhydri
 Gwryd gwyr deheu bareu beri
 Am gadwaladyr bael hawt y uoli
 Pan voled haelon haelach nor tri
 Am vorgant gormant gormes uenlli
 Gormeissyad bleinyad blaen dyuysgi
 Am dreic argoedwys bowys berchi
 Un perchen parchus ar y deithi
 Am vadawc mynawc mynw haeloni
 Medel glyw glewdraws maws mynogi
 Am ywein prydein pryderi haul
 Prennyal ymdial ymdiodi
 Gwr ny orseuyid a orseui
 Gwr gorsaf gwrhaf gwrth yg kyni
 Gwr a wnaeth argel ar galedi
 Argae kedernyd kadarnualch ri
 Gwr a wnaeth kymry mal nad kymri
 Gwr a wnaeth kymryd gwrhyd gwrthi
 Gwr a wnaeth gwrthod gwrthuot dewi

Gwrthwyneb lloegyr heb eu llochi
 Gwr a wnaeth gwaedlif gwaedlauyn gochi
 Gwr a wnaeth gwaedlan gwaed kann deiui
 Kymysgei greu gwyr a gwyr heli mor
 Mawr diwyrnawd wrth y hoffi
 Hoffi digoni a digones llew
 Ar llu tew trylew trwy varanres
 Hofder nyd ouer val y dœues
 Ygkefyn yr aelwyd oet aelaw tres
 Eruyd a drychid rac y drachwres
 Arueu pendrychyon cochyon coches
 Aruawc tormenawc toryf agkynubes
 Agkymessur cart kerteu achles
 Agheu cad ortwy rwy rym rotes
 Aghen am lut gwen gwae rwy golles
 Neus gwarchae mynwent y mynwes daear
 Neud gwar gwawr trydar trin orllawes
 Er pan llas llyw ked neud neued nes
 Neuaf nas gwelaf ual ym gweles
 Eissyeu am dygyrch, ym dygyn afles
 Nyd aflwyr ym gwyr ym gotiwes
 Oet brwysc breise lafnawr ban breityawr
 bres
 Oet bwlech y ysgwyd nyd ysgoges
 Oet balch y ragor kyn noe reges
 Clod itaw raedaw y ragores
 Ugein punt oe uot cam rotes yn rot
 Oe varannet nym ditoles
 Nys ditolwy duw oe deyrnles
 Teyrneit ormeil teyrn ormes
 Yttwyf am danaw val ym donyes
 Yn goleith adneir mal yd adnes
 Rys molaf om kert om kein aches
 A beidyad bleinyad a bleit neges
 Beirt ganhelw ganherth berth ry borthes
 Yn amwyn ednob edneint ar gues
 Yn llat esgarant pan esgores
 Ny bu esgorueich bryneich branhes
 Branes ymborthyad nyd amborthel gabyll
 Nyd oed gablawd a obrynei
 Nyd oet ef am grawn a grynœi
 Nyd oet ef gronnyad ual a gronnei
 Nyd oet amdlawd fyrt kyrt ae kyrchei
 Nyd oet ny geffyn or a gaffei
 Nyd oet agcloduawr llawr pan llatei
 Nyd oet agcloduan y uann yd uei
 Nyd oet e dressic yt odrossei
 Namyn y dreissyaw dros a welei
 Nyd oet am galan yt ymgelei hael
 Nyd hauturyd yr ae kotei
 Gwalch hyder glewder glewdraws diuei
 Gwaew hydwn ysgwn ysgwyd amdrei
 Gwartheruab madawc aruawc eruei
 Gwawr mawr milwryaeth metuaeth morderi
 Mordaf heuelyt ryt ym rotei
 Rotyon gwelw gwyllion dym gwallouyei
 Gwallouyad anaw anoeth aduei
 O blegyd beirt byd bieuyteu
 Amgylch kymynawc kymynei saesson

Ar swyt wynnogyon yd wynnogei
 Ac oet mal gwr ae gorsauei
 Gorsaf teyrnet het ny haetei
 Ac oet mal trochyad yt y trychyei
 Trychwys eigyl trychyon y hadawei
 Y loegyrwys hwysgynt lledeynt nyd llei
 Can llas llid aerlew llew nwy llochei
 Neud etiw milwr mal na ryuei
 Neud ydiw hetiw hetwch arnei
 Arnaf ernywaf ernywed am clwyf
 Am gletyfrut rwyf ym rygoted
 Cotyant a llywyant rac eilywed
 Eilyw am dotyw duw ym gwared
 Aele om dygnet yt ym dogned
 Ry dogneis uawr gert am y vawrged
 Mawrgor gar llachar llacheu gyfred
 Gan vawrdraws arglwyd rwyf ym roted
 Gan vawrdreis emreis amryw duted
 Kyuym doeth kyuoeth kyuym daered
 Kyfliwyon gweilwyon gweilch ogyfred
 Kyuystrawd eurgalch mygyrualch myged
 Mygedawc uarchawc veirch yn ehed
 A hetiw ym daw dywrthred oe dwyn
 Handwyf dirrwyn urwyn oe vraw golled
 Yn amwyn eluael pan wnaeth elued
 Eluyten greulawn elvyt greuled
 Nyd oet ym erbarch ked kyuarched
 Yt oet ymerbyn heb ymarbed
 Yd gilyei pob llwfyf yny llated
 Yd gyrchei pob glew yn yd glywed
 Yd kwytynt pennawr penn o draed
 Yd gystlynei pawb oe gystlyned
 Yd oleithid gwr gwrt ry weled
 Rac ked ellwg blwg bleit kynired
 Rac kadwallawn llary llaw egored
 Agored y lys y les eilwyon byd
 Eithid y espyd y esportlyon
 Ymyw mynw aches buchies beirtyon
 Ym buchet gwledic gwlad orchorton
 Gortyfns udut but a berthion
 Gorwytawr tuthuawr tu hir gleisson
 Gwr eil uleit gwreit gwrhyd nwython
 Gwrawl gletyual gwryal gwron
 Prif arglwyf bro lwyt bro din eithon
 Priodowr cloduawr clud ac aeron
 Pan brofer traethawd traethaduryon call
 Nyd kolledic uyg kyueillyon
 Cyndelw wyf hyd tra uwyf traethawd gys-
 son
 Treithitor ygkert yg kein osson
 Gnawd om gwawd gorvod yn amrysson
 Mal pan oruyt llen yn llyuyr canon
 Canaf yn esgud yd gwn pa hon
 As gwtant yn dyse yn discyblon
 Gwedy cadwallawn rwyf yawn rotyon
 Rotuawr gwaur gwendyd gwynuyd gwein-
 A eirchyeid prydein a phrydytyon [yon
 Nyd gwaclaw adaw adaf rutyon
 Edewis y ron gan gofyon galar

A geleu rut yg gwelydon
 Edewis terrwyn teyrn veibyon
 A edeu geleu yn y galon
 Tri ergyrwaew glyw glew ganaon
 Tri eryr ongyr angertolyon
 Tri chyurin a thrin ac a thrychyon
 Tri chyfred a ched a chertoryon
 Tri ehorth am borth am byrth saeson
 Tri ehouyn diouyn dialuoryon
 Tri chyfaryf rac taryf rac toryf haclon
 Tri chlodian gwalchlan gweilch urodoryon
 Golchynt eu deurut dewr weissyon o gad
 Gwastad gymynad gymynogyon
 Can etyw an llyw llew teyrnon
 Teyrnet ohen dreic nenn dragon
 Canys dir hepcor dewrdor deon
 Deus Dominus duw boed gwiryon
 As deupo casnar kar kyngreinyon
 Colofyn cadellig cadell brython
 Yg goleuad gwlad gwledic veinyon
 Yg kein adef nef nawt eggylyon

CANU Y YWEIN KYUEILYAWC.

KYNDELW BRYDIT AI CANT.

DYSGOGAN derwyton dewrwlad y esgar
 Y wysgwyd weiniuyad
 Dysgweinid kyrt kydneid kydnad
 Kyd uolyant gwr gormant gormeissyad
 Dysgweyd keinyeid kyua enad eu rwyf
 Eu rwytuot yn amhad
 Dy brydeich brwydyr daer aer aerurad
 Dybriw dreic dragon beleidryad
 Dybrys alaf deifyr y drefad Bowys
 Y beues y hendad
 Dygostwng arthan dy gwystyl.....
 Waew dy gwan dywynnyc oe aghad
 Dygwisc amgenwisc amgeinyad
 Dy gwasgar trychyeid mal trochyad
 Dychanaf ym naf ym neirthyad ywein
 Peir prydein preit gyrchyad
 Breisc y doryf am goryf am geinrad
 Beirt gynnull am drull am dri llad
 Botawc y rodawc y rodyaw toruoet
 Twryf kyhoet kyhutyad
 Bot rot rann gyman gymynad
 Bolch lauyn goch heb guchyed o gad
 Brondor wrt ortrud ordyuynyad knudoet
 Uch knawd meirw ar ystrad
 Bron hyged hygawt y gywlad
 Bro hygadw a diuradw a diurad
 Diurad dygymrad dygymrwyn ognaw
 Digymrut wrth eirchyad
 Dilwfyf ut dilut vut veityad
 Dilyw glyw glewdraws gynniuyad
 Difwys beith odwys beithynyad glud glwys

Argoedwys argleidrad
 Diachris cartwys cert vorad
 Diechrys llwry llwyrwys llwyprad
 Diechig wellig wallouyad
 Diachor wosgort wosgrynyad
 Diachar llachar lluchyad y laspar
 Llacheu uar llaw weinyad
 Llewenyt preitwyr preitwr yaww
 Lleithiawc ywein llwyth ogawn
 Lleithyar llym grym gryd
 Lleityad kad kert glyd
 Kedernyd katwallawn
 Pasgen wrys pascueirch urysc vreiscedawn
 Pascadyr toruoet twryf eigyawn
 Pascle kun kyflawn kyflafan goteith
 Gwyth gwynnyeith wrth wynnawn
 Par odrut parawd vut votlawn
 Paladyrgoch paladur estrawn
 Gwnaeth gwrff gwrhyd vann
 Gwrualch yg gwalchlan
 Gwawr creulan mal creulawn
 Gwaew drwy benn drwy beri camawn
 Gwaed ar wallt rac allt gadwallawn
 Yn llannerch yn lleudir meruynyawn
 Yn llew glew yn llyw rac lleissyawn
 Llatei llauyn gasnar llathrei galch llassar
 Mal llachar llaw digrawn
 Digrawn rwyf rwyf vann rwyuan rwy dig-
 rifwch
 Digrifwch dragon dreic ofrwy
 Dinas gwestiuyeint gostygws mal gwr
 Gwestun dwr dorrady
 Gwesti gwlet gwledic aruordwy
 Gwesti gwyr yn gwastad gwarwy
 Gwesti gwastador
 Gwastad rad ragor
 Gwawr tewdor toryf arlwy
 Gwesti ked kedernyd uwyuwy
 Gwesti kyrt keiryadawc ouwy
 Gwesti gwystyl greu
 A gwystyl degeu
 Gwesti creu a chymwv
 Rutbres kad beityad beirt wantwy
 Rutbeir bar llachar ban llatwy
 Rutbraf y saffwy ny syll ae olwe
 O olud ny rotwy
 Rut bareu a beir yn adwy
 Ryt bebyll rynn gestyll gystwy
 Rut uyt gryd grym aer
 Ysgor glyw glewdaer
 Ysgwyd glaer glod arlwy
 Rut ongyr angert alasswy
 Rut lwybyr gwaed gwae lwuyr ae gwelwy
 Run auael auwy rugyl ordwy ortrud
 Ar erdrych auarwy
 Rut uedel ryuel ryuerthwy
 Ruthyr uthyr ualeh eurgaleh y gylehwy
 Kylehwy kyuryuel kyureith orden rwyf
 Kynnygyn glwyf glod urten

Kyuaruod oruod orawen
 Kyuaryf taryf twryf llu yn dyrwen
 Kyfle niueruot kyflaun y eiryoës
 Kywlad loes moes maxen
 Mawrdraws dreis dra llyr henuelen
 Mawr bar beir o bedeir echen
 Marchawc meirch canwelw
 Meu genhyd gynnhelw
 Mi gyndelw gert ogyruen
 Brwyse rwyse rwyf tewdor dor dygen
 Brwyd rwyd rad rannawc om awen
 Brwydyr gygrwn gygres
 Bryssyws bwyd branhes
 Uch kawres kaer amgen
 Balch ongyr angert uruoën
 Ball ar lyw am lanneu hafren
 Braw rac y wryawr gwrtaawr a gwrthwan
 A gwrtaawc yn aghen
 Blaengar glew gletyual uryen
 Bangor toryf taerlew llew llawen
 Blaengar y volawd yn hartawd hystestyl
 Yn hywestyl yn hywen
 Baranres aeruleit aeruen y waedlafyn
 Ae waedlan disgywen
 Disgywen gorten gordawn fraeth gordwy
 Hydwr goryw uilwryaeth
 Gorpo teyrnuar tywysogaeth brut
 Ar brydein dirogyaeth
 Goruawr glyw glewyd dialaeth
 Gorulwg aryf aeruetaawc bennaeth
 Gorchynnann gosgort gwasgawd calchdoed
 Gwasgargert gwisgogaeth
 Gorwytawd pen keirw pennhilluaeth an ryt
 Anrydet uarchogaeth
 Gorun toryf twryf aches ar draeth
 Gormes draws gwenwynuaws gwinuaeth
 Gortyfniad bual butugolyaeth ualch
 Ny uwlch dyn y aruaeth
 Aryf toruoet teruyse eigyl yg kydoch
 O vangor hyd vangeibyr dydoch
 Amyl ywch veirt yw vut
 Emys llys nyw llut
 Emys rut ruthyr gwytuoch
 Y ordawn a ordyfyn drosoch
 Y ueirch kann kyfran kyfryngoch
 Y ysgwenn gynnif y ysgwyd yg gnif
 Y yscwyteu vochuoch
 Y dreiswawc y dreiswan mor groch
 Y drosset ny dreissir nemoch
 Y drylew yn riw
 Y doryf drylwyn wiw
 Y daryan dryliw droch
 Y bareu y arueu aruoloch
 Y bebyll y byll y ball coch
 Kochiw y osgort am byrth marmor mawr
 Mab gruffut greid oror
 Coch y lauyn o lat yn ragor
 Yn raclan yn raclym eissor
 Koch arueu aeruan kochliw luman

Rac baran beirt vangor
 Koch rodawc pedrydawc pedror
 Y ar orwyt pedrogyl pedreindor
 Koch bwlich y lein o drin o drydar
 Koch y bar o borfor
 Porthes gwr gwrualach ygkyntor
 Gwyth vore yn racre rac yor
 Treis ar ysgwyd rac ysgor dinteirw
 A gwyr meirw rac mur cor
 Tres rac llew rac llyw pedeir or
 Treis ar lloegy a llu wrth agor
 Taryf rac twryf glasuor a thewdor a ther-
 uysc
 A thrylew a thrylwyn vrontor
 A thrychyon a thrychan elor
 Gelyn traws ryuel tros ruuein yd wys
 Tros y llys yn llundein
 Mynw ehofyn colofyn kyfwyrein
 Mur metgyrn mechdeyrn mechein
 Mwyn ouyt y veirt y veith goelwein rann
 Meirch mygyruann kynkan kein
 Yn rith rynn ysgwyd
 Rac ysgwenn blymnyhd
 Ar ysgwyd yn arwein
 Yn rith llew rac llyw goradein
 Yn rith llauyn anwar llachar llein
 Yn rith cletyf claer clod ysgein yn aer
 Yn aroloet kyngrein
 Yn rith dreic rac dragon prydein
 Yn rith bleit blaengar vu ywein
 Ewein awytuaawr argledyr toryf twryf gawr
 Angert llawr llu gyngwrn
 Ny hirgeidw ar geirch meirch mygdwn
 Ny hwyrgrch cludlann clod adwn
 Ny fy rac teruyse rac taryf yg gosgort
 Tarw tewdor dor dyrwn
 Ny phlyc y brafaw ym pryfwn
 Ny phyrth gwarth gorthrum y gystlwn
 Nys ergryd goruryd
 Na gorthrwm glewyd
 Nys treuyd nys traethwn
 Nys crawn ked escud rac ysgwn
 Na thaeawc mygawc na mygdwn
 Ny dodaf uyg kert yg kynhelw camdull
 Om kynnull canys gwenn
 Nys llut llew llauynuriw kanmiw krwnn
 Ny dotwyf archavael hyd ar hwenn
 Horitor y glod o gyflawnder kyrt
 Kertoryon ae daduer
 Dychyuyd glewyd glew hyder
 Dychyfy fossawd iwyr gnawd fer
 Dychynne flandreis y dan flamdei lloegy
 A phlant eigyl yg gwander
 Dyglud glod mal y clyw llawer
 Dychyrch ead dy rann rad rif ser
 Dychymell prydein or pryder yd vu
 Prif deyrn ae differ
 Drud ysgwenn ysgwyd dau hanner
 Drud auyrdwyth amnywth amniver

Drudyon a veirtyon
 A vawl neb dragon
 Namwyn dreic ae dirper
 Drud wr gwrtrud y lasuer
 Drud rwyf toryf twryf llanw yn aber
 Druduleit gawr drud vwynuawr vuner
 Drud lachar drudlauyn a gymer
 Drud lawn y eurdryn
 O lad y eurgyrn
 Am luyrn am lettuer
 Drud urwysc ri drudureisc y haelder
 Drud uannyar druduar drudualch ner
 Drudlwyf y drafwyr y ar drafun veirch
 Oe draferth rac fordun
 Saeson sag dyllest yg gwestun
 Bu creu eu callon eu kymun
 Gwrtlann dihauech
 Gwrtneun perchen parch
 Y ar erchuarch veinllun
 Gwruawr glyw a glewyd arnun
 Gwr osgeth o wisc borforun
 Scodic rac cart kert orun deyrn
 Kledyr kedeyrn cad eitun
 Ysgryd gryd rac greid eborthun
 Ysgrud wlyt ar wlet y mellun
 Ys gnawd rac ywein
 Ys gauael y urein
 Ysgauaeth y veit kun
 Ar ysgwyd rwyd rofwyt ual run
 Ysgawl toryf rac trefred alun
 Ysgordor dyrwn
 Ysgwn oet ysgwn
 Ysgwyd twnn tal rugun
 Taer peir par llachar lloegyr diwael
 Taryf lutyaw toryf gyuyaw gyuael
 Kynwalch valch uygyrdor
 Kyuachauael cor
 Kyuechei ueint kafaal
 Eryr cad gwrthodyad gwarthwael
 Erchwyn greid eirchyeid archauael
 Erchwynyawc pedrydawc pedryael y lenn
 Powys wenn wlad urochuael
 Eurdyn wal gletyual glywael
 Ettiuet kynuyn kert auael
 Gauael glew yg cad gauaeled y wlad
 Gauaelant ueirt y ged
 Gal dywal dyual diarbed
 Gwawr ofrwy kylchwy calchdoed
 Granwynnyon trychyon trachywet eitun
 Trachwytynt benn o draed
 Yn lliw yn llydan drefred
 Yd wanei wanar yd waned
 Baryf ar uaryf ac aryf yn greuled
 Tâl tra thal trannyal tra chaled
 Yn llys ywein hael hu anred y wir
 Hydyr y dir ae daered
 Yny mae gwaret a gward
 Yny mae gwarae gwaradred
 Yny mae yued heb neued heb nao

Heb nebawd eissywed
 Gorpo teyrn twryf llanwed
 Yn teyrnas nef noted

MARWNAD TEILU YWEIN
 GWYNET.

CYNDELW AI CANT.

EWEIN arwyrein aur wron kymry
 Kymroeyd orchordyon
 Mur metgyrn mechdeyrn mon
 Meu hoed am hoetyl y dragon
 Dragonawl kedawl cad uarchawc melyn
 Llywelyn llaw deauc
 Aerdaryf glyw glew dywyssawc
 Aer goryf aer doryf eur dorchawc
 Eurdorchauc deifnyauc o dyfnant ragor
 Rac ysgor esgarant
 Ny bu uethyl ny bu vethyant
 Ny bu uagawd meirch morgant
 Mor gynneuyn trin tra latei ysgwyd
 Ac ysgwyt a danei
 Gortiuann annwaws traws trei
 Goronwy ualch uab gwalchmei
 Gwalch gwaedrwyf hynwyf vnac a gereis
 A garaf y edmyc
 Blaen blawt bleinyad gwerennyc
 Bleit gawr bletynt uab kynwryc
 Cyrchyd kynniuyeid kert aryal drudyon
 Clwyf ehofyn cletyfal
 Nyd kyrt nyd cart anwadal
 Kein awen canawon yal
 Canawon keidryon cadyr yd uolir glyw
 Glew dragon a gwynir
 Deu vadawc enwawc enwir
 Deu gyuet gyuoed hoed hir
 Hir y kedwir kof ked vawr oronwy
 Cad ortwy ortaun vawr
 Gwrt y law ar y lafnawr
 Gwyl hael gwrtrud auael gwryawr
 Gwruan gynuaran gynuelyn angert
 Angut gert gart elyn
 Aer deruysc am y deruyn
 Aruaeth haelonaeth heilyn
 Hael hygleu urydeu uryd eryr yn aer
 Yn aros kyuegyr
 Hirgwyn brwyn brwydyr diechyr
 Hiruraw amdaw am dudyr
 Tud achles butles botlawn kertoryon
 Kertessynt am y nawn
 Breinrut brwydyr breisc ualch y dawn
 Bryd ar llwrw ar llary einyawn
 Llary einnyawn lluchdawn llochessid
 Veirtyon vab kynon clod venwyd
 Llaw rottyad llew yg glewyd
 Llafetheir yfo fort byd

Byd trist wyf o glwyf am glaer dechryn
 Can treghis llid erwyn [treul
 Lloegyrulawt gadyrgawt gyngelyn
 Llyw mawr llew llawr llywelyn
 Llywelyn llachar lluch uaran gyuet
 Ny gyuyd oe vablan
 Bu llw cloduawr bu cloduan
 Y law y liaws kynran
 Kynran rann gyfran gyuradw wellyg bart
 Balch digart digyuyg
 Mor dec moli mor deilyg
 Milwr mawr mal maelogyg
 Maelogyg mwynauwr mynw gyuod y gad
 Mygyr uleinyad uleit ossod
 Angut vrt ortwy hynod
 Angert ulawt anglawt anglod
 Clod wasgar aesgar eisgur gyuaruod
 Gyuaruawc bennadur
 Bleit blaengawr bar dyrawr dur
 Beirt anael hart acardur
 Haetassei wawr glyw glod dengyn gyuet
 Gwirawd uet gwir oet ynn
 Gwae am vab gennillyn
 Gwae veirt kymry gwedy gwynn
 Gwyn gwaednawt aerulawt aeruleit anael
 Aryf trylew treis allael [lew
 Llawrotyad llaw rot gaffael
 Nyd llaw vytac vytei hael
 Haelon eiuyonyt hil merwyt marw ynn
 Hil kedwyn cad ouyt
 Eissyeu glyw ynn byw an byt
 Eissor balch bwlech eissillyt
 Essillyt merwyt mawr a letkynt yw
 Nad ynt vyw vegys gynt
 Llas llary vrodyr gwyr goruynt
 A chyd lletyd llatesynt
 Llas asser aerllew aerllid uuelyar
 Aerbeir bar baet eruid
 Llyw glyw glewdraws yg goid
 Llew toryf taryan eur gymid
 Llas goronwy hael hwyl ueidyauc yn yg
 Hil kyuyg kaduarchawc
 Gwrolwalch balch bwlech y rodawc
 Gwrueint gwrvtreint garanawc
 Llas morgant mur gawr llassar wawr wanar
 Llary llachar llawch kertawr
 Mab y ewein prein preityawr
 Wyr y ewein madyein mawr
 Llas rys ruthyr efnyd afneued y dawn
 Aer greulawn aryf greuled
 Rwyse vrwyse vreise vreuawl dyghed
 Rwyd vrwyd vrwydrglwyf rwyf rwygged
 Llas deu gymynawc am gymynad eigyl
 Am degeingyl dec ystrad
 Einyaww wyl olud rotyad
 Einnyaww diwyl diofyn cad
 Llas mab gwyrengyn gwyruriw y baladyr
 Gwr oet gadyr y gadw riw
 Rwytuut ueityad gad geithiw

Rut y waedlafyn o waedliw
 Llas rys fynhonwys fynedid hygar
 Gwar y gar y gynwys
 Gwr yn gware a lloegyrwys
 Gwalch balch oet bwlech ar bowys
 Llas arglwyd grwytrun gwyuriw y baladyr
 Gwaladyr cadyr yn cadw riw
 Gwan garthan gyrrh yn ymliw
 Gwan wrth wan gwaed luman liw
 Pan llas gwas sanfreyd frawtged y gymry
 Oet kymraw y glywed
 Oet gwr gwrawl y weithred
 Oet gwalch balch bwlech y goiled
 Eny llas arterch yn ardiffryd llu
 Y llas ku can vy mryd
 Coryf toryf teruyse fyse flamgryd
 Cor eissor eissyeu yr byd
 Eny llas madawc mur dygyuorth uar
 Meu auar car kynnorth
 Oet anwas cas acad ehorth
 Oet anwar par yn y porth
 Tra rwy ym gouwy gual gogywec
 Am vab tec tudawal
 Baran lew llew lloegyr oual
 Lleduegin gwin gwyrth ual
 Gwae ui gletyf glan gloewdrud yth arwein
 Oth ai wet ossymud
 Medel draws a dreis latud
 Meuryc beuyr bieuoetud
 Gwae ui gletyf glan gloewdrud ym llaw
 Or llachar diwyrnawd
 Llas trauswalch treis y deuawd
 Ual yd las ureichuras y vrawd
 Kut vedrawd ae ceidw wedy kein wotew
 Arllwybyr llew lloegyr dylein
 Ar win ar breitin ar brein
 Ar uet o uetgyrn ywein

DADOLWCH YR ARGLWYT RYS.

CYNDELW AI CANT.

Am rotwy rwyf nef rwyse awdurtawd kert
 Nym gwnel cart o nebawd
 Y uoli mab duw dibechawd
 Dibechdoeth kyuoeth kyuundawd
 Eil digabyll parabyll parawd
 Per awen parhaus hyd urawd
 Ar lles llawr llyw llafnawr llwyprawd
 Ar llwybyr ywan or dawn ym daerawd
 Delw ym bo yr bot y drindawd
 Trugaret tros waret tros wawd
 Y adrawt aerulawt eurulawd y ysgwyd
 Mal ysgwyd rwyd rahawd
 Mur mawrgor treithitor traethawd
 Traeth om bronu tra thonn tra thywawd
 Mur mawrdir mawrdoryf amgyffrawd

Mur mawrdut uch medut metwawd
 Mur mawr daryf mawr dwryf gorwytawd
 Mur mawdreis mawdraws gynnefawd
 Yth gueir vn kwbleir cablawd
 Nys keneis kenif dy uolawd
 Molafwr klydwr klutawd y eirchyon
 Y eirchyeid ar blanhawd
 Y eryr eiryoës moes medrawd
 Ny welaf ny welir kydurawd
 Gweleisy vt nym gwarthrut gwrthrawd
 Gwrthurwydyr crwydyr creulawndybytwawd
 Gweleisy wledic dic diofnawd
 Ofny y ofyn y efnyis giwdawd
 Gweleisy gleis a threis a thrallawd
 Cletyual dywal diwyrnawd
 Gweleisy glod a rod a rawd o beleidr
 A reeydr rut o gnawd
 Gweleisy hael o hil anarawd
 Ae gweles gwelei ryuetawd
 Mal cadarn yn cadw y briawd
 Mal cadwr cadwei a dywawd
 Kedweis kyghaws maws mae ystawd deheu
 Duw o nef ae gwarawd
 Gwr gwrthaw gwrthrych ys defawd
 Gwrth uchyr gwrthrychyeid ys gnawd
 Gwrth eurdro eurdruill gno gnythawd
 Gwrth eurdal bual bugunawd
 Buelin oreurin wirawd
 Buarth llat llonyt o uragawd
 Buches kyrt kertornon wasgawd
 Buchet glyw gloyw ystryw aestrawd
 Burthyad cad kyrchyad kyrchynawd
 But beirton barteir om tauawd
 Briwgoch bric ongyr brythawd
 Breithgad gwyr brydyeu llyr lloegyrr dif-
 Bri brython breit saesson saghawd [rawd
 Bre bronndor bronndewrdor durawd
 Bryd grydd grynn grannwynn greid wor-
 grawd
 Brisc risc reu rieu rad barawd
 Brwysc rwysc rann gyman gymendawd
 Brwydyr eurgrwydyr eurgreir bydyssyawd
 Breisc rebyt yn ryt yn rwynt nawd
 Y gwna rys rietawc o dlawd
 Braw bryneich branar eu bedrawd
 Bro kreugyl braugoel ysptyawd
 Bolch y lauyn o lavur fossawd
 Bwlch y glet balch y gletyuawd
 Cletyfrut gwrvtut gwr a deffyr clod
 Gwrawl rod rodawc hy
 Gwr kyrchyad kyrchwn yw uawrdy
 Mawr dal kert nyd cawt y uelly
 Gwr gwaedrwyf gwlad vn rwyf vn ry
 Gwr gwaedlann nyd gwr gwann gweery
 Gwr golud gwaetkaud gwaedkny calanet
 Kelennic a dyry
 Gwr creulawn creulan ae kyffry
 Kyffro cad cadellig wely
 Gwr a wyr yn dyt fwyr na ffy

Gwr a wnn y a hwnn yw hynny
 Gwr yn twryf yn toryf ar hyl
 Gwr yn taryf yn teruyse wedy
 Gwr yg gryd gwyr gwrhyd gwr hy
 Gwr greidyawl ual greiduab ery
 Treis dreon trinheion nyw try
 Traws trydar trydyt hacarnilly
 Gwryf eigyawn ny grawn ny gryny gornot
 Alaf rot elifry
 Grym ertrym aerdreic ae dyly
 Glyw uyged glew vugeil kymry
 Kymry difreidyad
 Kymrwyn y gywlad
 Kymwy cad cas venwyn
 Kyrd wadawl cerd gamawl ganwyn
 Ked gyfred gyfrieu gadwyn
 Kadeir cor cadeu dor dirrwyn
 Kar kerteu kertoryon wo rilwyn
 Gwrllyw glyw glewdraws maws metgwyn
 Gwr llwrw llu lloegrwys digyflwyn
 Gwr gwrutuann am aduan atwyn
 Gwrt uann gawr gwrtuar vawr venwyn
 Efgoreu val gwr yn adwyn
 Yn ceint cler cletyual ar drwyn
 Llathrei lafyn uch ayn vch auwyn
 A llif creu a lliw freu ar frwyn
 Llatei dreic ar dragon drylwyn
 Tryliw goch trylew droch drachwyn
 Am eururwydyr am eurgrwydyr eurgwyn
 Am eururo am eururon terrwyn
 Toryf anwar trydar trydolwyn
 Twryf taerueith goteith gwaeanhwyn
 Teulu a thewlu a thewlwyn waewawr
 A gwyr mawr ymasswyn
 Fyryf deruyse fyse dydyse dydwyn
 Fwyr fysgyad fal fleimyad flamdwyn
 Frwyth wellig welluaeth fraeth frawdwyn
 Frawt wallaw anaw aniuwyn
 Llwrw milueirt milueirch dygyflwyn
 Llwybyr molyant metyant met ankwyn
 Llyw kemeis oth goteis yth gwyn
 Llew camawn kymer y difwyn
 Llawvrydet am dwe om dwyn y wrthyd
 Lloegyrr eruid braw lid brwyn
 Brwydyr asgen brwysc nenn breisc adef
 Brein borthyad achryuyad achref
 Bradw ysgwyd bryd ysgein wrth lef
 Brydeu tan treulwan trin wotef
 Ys arglwyf ys arwyf ys ef
 Ys cad fyrt ys car kyrt kyflef
 Gwledic dec cantoryf a dec cantref ri
 A rugeint kyuadef
 But barawd baran gwynt hydref
 Bugeil byd biw gymryd gymref
 Coryf keindoryf can dothwyfy adref
 Yth edryt yth adrawt is nef
 Par eurglawr erglyw uy martlef
 Peir prydein profwn yn tagnef
 Tagneuet am nawt amniuerwch rif

Riallu diheidwch
 Nyd achar llachar llauarwch
 Nyd achles afles arafwch
 Nyd achlut eurgut argelwch
 Argel kart kertoryon wolwch
 Dor yscor yscwydeu amdrwch
 Doeth a drud am dud am degwch
 Taryf aergawt aergwl gadarnwch
 Toryf eurgoryf eurgwyn gyuedwch
 Kyuetach uorach uireinwch
 Kyuetwalch kyuetweilch elwch
 Elyf dreic dragon digrifwch
 Alaf lyw lluoet amgelwch
 Angelet brython brythwch teyrnon
 Teyrnas ynyalwch
 Teilu rys teilwg gwrys gwryssywch
 Gwrys arloes eiryoed eiryolwch
 Chwi gennyf gynnifyeid sefwch
 Mi gyndelw a gynnelw gennwch
 Beirt wogawn bart vrtawn vrtwch
 Vrtawl kert kan edifarwch
 Angut but beirneyid gyuradwch
 Ongyr vrt angert uatholwch
 Angertawl grefawl grefyt vnhwch dywal
 Am dywed llonytwch
 Can dotwyf a digerytwch
 Na dala uar casuar cas hetwch
 Nam gwrthvrawd om gwawd om gwarwch
 Nam gwrthrynn grannwynn greid wolwch
 Nam gwrthod eiryf drauod aryfdrwch
 Ny wrthyd mab duw dadolwch
 Dadolwch llachar
 Llacheu gyuarpar
 Yn aeruar yn arueu
 Llydw ysgor ysgwyd bytineu
 Llid ysgwn asgwnn ys goreu
 Y gymryd an kyd kyn bareu
 Y gymmod an dyuod an deu
 Dy uoli uilwr hyd angheu
 Dy uolawd ystanwawd ys teu
 Dy uart da dothyw yth oteu
 Dy uar gwert gortyfyn y vateu
 Ti hebof nyd hebu oet teu
 Mi hebod ny hebaf uinheu
 Hir yth ardrethir ar dretheu o bell
 Hil cadell kell kerteu
 Hil coelig pergig pennaetheu
 Hydyr am datyl kynnatyl kennadeu
 Hil rodri gwesti gwystyluereu
 Gwastad gryd gwystlon byd boed teu
 Hil gruffut rwyf rwytuut radeu
 Rwyse rynnawt morgymlawt mawrgleu
 Hil maelgwn milcant adodeu
 Hil tewdwr diwetwr deheu
 Brwydyr orchwyt ny orchut tlysseu
 Nac aryant nac eur yn adneu
 Brwyse rwyse rwyf brolwyt bro seithbeu
 Breisc am ged am gadeu [dyued
 Preit preitwyr preitwalch gyureieu

Priodawr prydein prein preityeu
 Pressennwr prysswr pres oleu
 Preswylyawc uarchawc ueirch gwineu
 Gwynnydic wrthurydic urydeu
 Gwynfyd cyrd ceinfyrd cyfedeu
 Gwynnyd gwyr gwrawl deuodeu
 Gwynnyd beirt beirnyad wyf uinheu
 Gwr glewyd yn ergryd aergreu
 Gwr gwledic ar wladoet nyd geu
 Gwr g...wy gwrtrych ysgwydeu
 Gwr gortrin golud geloreu
 Gwert uaran kyfran kyureidyeu
 Gwr uannyar gwert uar gwynn doleu
 Gwr a dengys llat a llafneu rutyon
 Llew dragon llyw dreigyeu
 Dreic ehofyn ehag y deruyn
 Dragon rwyf rwyf walch gygelyn
 Dragonuart dragon ualch uytyn
 Dragonawl dra ganwyf o dyn
 Canaf wawd yr priawd ae pryn
 Prif arglwyt brolwyt bron heilyn
 Breisc anloet beirt borthloet berthyn
 Brwyse brydeu brwydyr dechreu dechryn
 Brad bryneich branes ae canlyn
 Braw dachwet gyminet gymyn
 Gwrys efnys dechrys dechryn y ongyr
 Y angert nyd eduyn
 Gnawd vch knawd knudoet ar gylchyn
 Arllwybyr llawr neud llawer blwytyu
 Llew llyssuet llysseit y deruyn
 Llys ehorth llu adorth llewyn
 Gwyf wossut llofrut lloegyr dilyn
 Gwyr wosgo wosgort diergryn
 Gwrw wasgar o wiscoet keinwyn
 Gwyr ossed gwr goruod goruyn
 Gwedy mydw a met gorewyn
 Am hirwlet am hirwlad y hyn
 Am gedawl am gadeu dilyn
 Am gyrt wawr am gyrr mawr melyn
 Gorpo hael haelonath wobryn
 Hawl modrut hil mawrvut mervyn
 Gwawr gwendoryf gwendud oe gylchyn
 Gwennvlad nef gwir adef gwiryu

ARWYRAIN YR ARGLWYT RYS.

CYNDELW AI CANT.

Yn llyfyr arall hon yw wythfed Awdyl y Dadolwch.

ARDWYREAF dreic fwyf seleic ser
 Ardwy kedernyd menwyd muner
 Ardemyl ehagdoryf am ehangder
 Am eurdal bual buarth hydruer
 Hydyr yd gert uyg gert ygkyflawnder
 Yg gyflawn voli ri rwy dirper
 Yn urtyant molyan mal yd glywer
 Yn awen barawd awdyl burawd ber

Yn anwfyf yn dwfyf yn dyfynder yd uarn
 Nyd bart ae daduarn beirt ae daduer
 Yn taryf yn teruysc yn fyse fyryfder
 Yn twryf yn toruoet hudoet hyder
 Ynghyfragor glyw am eu glewder
 Clos y clyw llawer
 Yn agkyflwyth gwyth gweith nanhyfer
 Yn agkyfle llwfwf llafur ouer
 Yg kemeis yn treis yn traws ober
 Peunyt oet newyt newid ruteur
 Peunoeth oet pennaf gwedy pynner cad
 Can llary llawrotyad llad a llwyrd
 Llowyt yw ganthaw heilyaw haelder
 Hil gruffut hael ut hawl diaber
 Kart wahan kadwan kadwalch nifer
 Kert wetawl gedawl gadell ener
 Kadarn vleit uleinyad cadyr neirthyad ner
 Kadyr yt ym dengys rys yn racter
 Rac twll y gylchwy pan am gylcher brwyd-
 Nyd bradawc arglwyf yn yd wneler [yr
 Kynifwr kynnyf nid diouer
 Kynnifyad kynnetyf Alexander
 Teyrnas dinas dyn a gymer
 Ymerawdyr llywyawdyr llyw amniuer
 Teyrnuro a geidw o gadarnder
 Teyrnuron heilyn haelon daduer
 Teyrnet osgryn mal gwynn gwarther
 Teyrneit gwreit gwr yn ygder
 Teyrnweilch prydein gwedy pryder
 Teyrnged kymry ef ae kymer
 Kymeraf ut naf na uid ofer
 Ym na uid ouid yggwenwynder
 Pan gychwynws gwr gwrt yn trymder
 Ny bu a gwalltan y gwrth gwallter
 Oet fyseiad fleimyad flam gan ucher
 Yn seith neid awyr yn seithwyr ser
 Pan aeth sarf cadlan seint cloduan cler
 Cletyfeu cochyon cochyn vriger
 Ysgor ymdiffyn pan ym differ gwlad
 Nyd ef gwledic a orsauer
 Pan amuc teyrn teifi aber
 Nyd abar y gwnaeth nyd saeth salwder
 Yn ran orfowys yd gynnwyser
 Yg kynnwys rydid gleindid gloewder
 Yg goleuad rad ry damuner
 Yg goleu ureisc ure yn lle lleuuer
 Yggoleureint seint yt asswyner
 Yg goleu adef nef yt noter

EGLYNYON MARWNAD Y
 RIRID VLEIT.

CYNDELW BRYDIT AE CANT.

RIRID rwyf gwrhyd gwrhaf o gyfet
 A gefeis y alaf
 A duw ae due y arnaf
 A dwc pawb a vo pennaf

E

Pennhaf y treitem trwy ryuyc gwron
 Ffroen wynyon friw dyfryc
 Lles beirt heirt oe hart wenyc
 Lles kelynyn kelynnyc

Kelennic ruteur am rotei riryd
 Nym rotes a vei lei
 Nyd aruanwl vut vytei
 Nyd ar vanarch yn parchei

Nyd ar an perchis an peirch y weithon
 Or deon diheueirch
 Yny kyrchem karcharueirch
 Karcharoryon kecoron keirch

Gwnaeth goronw gwr anlew
 Gyflauan anhelediw
 Adlat ririd rwyf anaw
 A byth nys beitei bei byw

KYNDELW AE CANT Y RIRID
 VLEIT.

MAE ym vleit am car om caffael wrthaw
 Yn wrthep archauael
 Nyd bleit coed coll y auael
 Namwyn bleit maes moesawc hael

Cledyf clod wasgar a wisgaf ar glun
 Rwg uy llun am llassar
 Cledyf cloynneu hygar
 Cledyf ririd uleit vlaengar

Priodawr pennant pennaf uchelwr
 Uchelwyr uodrydaf
 Nyd y uleit preit y prydaf
 Namyn y vleit glyw y glewhaf

MARWNAD RIRID ULEIT.

CYNDELW BRYDIT AE CANT.

Ym peryf digart bwyf dygen geinyad
 Yr mab yr mawrdad rotyad uy reen
 Yr yspryd vchel or vn echen
 Yr arglwyf gwlad lwyf gwledic moysen
 Mor wyf gert geinrwyf hyglwyf hagen
 Mor wyf hygleu uart o ueirt ogyruen
 Mor wyf gwyn gyfrwyf nyd wyf gyfyrwen
 Mor oet gyfrin fyrt kyrt kyrriduen
 Mor eissyeu eu dwyn yn eu dyrwen
 Aessawr andianc oes anien [doden
 Mor wyf dirrwyn urwy nam urwydyr a
 Breisc uab gorgeneu brydeu braduen
 Mor debic uy mod megys gwydyen
 Gogwyttaw peb llawr ker llaw y benn
 Mor nawd pob rahawd na byt ryhen

Mor wenwyn ym kwyn am yd ym ken
 Mor wyf godedic dic disgywen
 Mor uynych mor veith lleith llwyth pobyen
 Gwyr yn auyrdwl gwyr gwerin vrten
 Gwyr yn auyrdwyth gwyth yr gweith
 ueigen [gwet
 Gwyr yn amwyn greid gretyf ychen yg
 Gwyr yn kywrysset gwyr gwlet gwlytyen
 Gwyr yn kyd berehid uch gwid gwenen
 Gwr an kyd barchei oe barch amgen
 Gwyr y huam y gyd am ged orten
 Nyd ym gyd am vut am vetu gwen
 Ny threuyd hebof aghof aghen
 Aghen ririd wynn wedy arthen
 Kyn kanwyf o dwfyn o dofyn awen
 Awyt neud aflwyd neud aflawen

Neud aflawen wyf neud aflauar drist
 Neum rym cotes crist creawdyr trugar
 Neud amrygwyn ym neud amrygar
 Neud amrygar kyrt kyd ymarwar
 Neud am dragon dwfyn dyfneisy auar
 Neud am dreic bennant bennaf galar
 Neud gwaruet meuet mynwent uranar
 Neud gweryd riryd rwyf uuelyar
 Neud gordiuanw hoen hoetyl abar lledkynt
 Neud gordiuynt hynt gwynt gwrth don-
 Neud wy ae gouwy neud gordyar [nyar
 Neut gordiwet gwr gwrty y uannyar
 Gwr ny oet hygawt a oet hygar
 Hygyrch y neuat kyn llat llachar
 Gwr oet gyhauel diel dyar
 Ar goreu a vu o veib gleissyar
 Gwr oet ueirt aruoll kartgoll kertgar
 Gwr oet vleit llysseit llyssid y uar
 Gwr oet rut y lauyn o lif gwyr
 Gwr oet ruthyr aruthyr ar y escar
 Gwr athrygyad aer gwr athrugar
 Gwr athrist y ueirt oe vod yn war
 Gwr am gwnaeth hiraeth hir ysgar ac ef
 Yny del llu nef a llu daear
 Gwr gweinnyad yg cad gwr gwanar yn yg
 Gwr o dinodyng gwr bergig bar

Parauad oe adaf kyn noe adaw
 Pareu post enweir peir pedrylaw
 Pedryliw y lauyn y lat raedaw
 Pedrylef kwynuan kyrt am danaw
 Pedrydawe deifnyawc dyfneis y gwynaw
 Kwynaf ym er moed hoed o honaw
 Eil kwyn am tremyn tremid yrdaw
 Eil gwr gwrty gorten arthen eirthyaw
 Eduynt edryuynt wrth edriuaw rot
 A geueis oe vot o vut ganthaw
 Eryr glyw glewaf neuaf na daw
 Edlid a berid oe bericlaw
 Emnywed arnasy o uod arnaw
 Deyerin derwin dir eu kutyaw
 Er pan yw tawel ryuel rwyuaw

Rwyuan tan taerwres trachwres trinnaw
 Rymgwnaeth yn athrist athreityw pennant
 Ae phennyadur wedy syrthyaw
 Priodawr dinmawr prutuawr preityaw
 Preityn oet y gwyn kyn noe gwytaf
 Prydein am galwant om gwarandaw
 Prydyt ny hepcyr yr breyer braw
 Pryder am danuer prydaf itaw
 Prydeis y rwyf treis cyn treul athaw
 Athal eur vual a vu eityaw
 Ethiw hael hebofy athwy hep daw
 Nyd etiw om kof keissyaw uyg kyuet
 Kyuoed oueret y uetylyaw
 Y mywyd riryd wryd wognaw
 Delw ym doeth anoeth ym doeth anaw
 Delw yt oetwn vart y ueirt ganllaw
 Canlles am rotes ruteur wallaw
 Delw yd oreu duw y dewissaw
 Dewissed y duw y dwyn attaw
 Delw y doeth ataf alaf oe law
 Delw yt oet wrthyfy yt wyf wrthaw

Wrth ar am carei caraf gymen gadw
 Kerrynt aessawr bradw brad gyghallenn
 Ruthyr aruthyr eirthyaw arthen vnbenn
 Run venwyd riryd rut y onnen
 Nyd oet dylaw dreic dragon woen
 Nyd oet vleit amprut nyd oet ampren
 Eurdwrn oet y lauyn yny lofen
 Eurglet kymynet kymynei benn
 Eurdorchogyon dewr deyerin lenn
 Edlid ym dilid yw eu dilen
 Aervleiteyid vleinyeid vleitieu kyuaruod
 Erlynassant glod yr bod yn benn
 Ergrynynt eu bar seirff saffar senn
 Ergyr waewawr treis traus y gynhenn
 Eryron trychyon trychwyd orfenn
 Yr yuassamny uedw vet y drefwenn
 Ym buchet gwledic gwladodet berchenn
 Madawc mur kyhoet niueroet nenn
 Meidryad cad cadyr dor car cor kyuyrbenn
 Medreis uot uy rwyf ar uy rwyhren
 Mechdeyrn metgyrn metgwyn pennyadyr
 Medel gwyr gwaedvur oesgur asgen
 Maws massarn cadarn callon yaen
 Moes ysbwys ysbys echrys ochren
 Mygedawc y hoedyl hoed ar orfen
 Mygyr yd latei loegyrd hyd lewdir trenn
 Mynw traglew llew llawr mwynauwr mes-
 prenn
 Mur gwryd gwynnyd gwenn eluyten
 Nyd llawen uy mryd y mro gyngen
 Ar llary llaw hyged gweled gwytlenn

Gwytlenn ae gortho gorthaw dristlawn wyr
 Gwytlan ae gwerchyr gorchut gwythlawn
 Gwytuat eu gwytua gwytuat estrawn
 Gwytun am rotes butles botlawn
 Gwytuairch eirch erchlyuyn erchliw
 krychrawn

Gwytuiled gyfred gratyuyged grawn
Ymuchet mur treis traws y gamawn
Creshwyr fwyr faglawr fraethlawr frwyth-
lawn

Can riryd rwyf cad kunyad creulawn
Callon oet agraff kedoet agrawn
O rotyon gwron gorun eigyawn mor
Madawc mur tewdor cor caswallawn
Gogyman cluduan cludueirt wogawn
Cludeisy alauoet llysoet lleissyawn
Gwedy pargoch grym parllym peirllawn
Kyrchwn hael dinmael dinmawr nyd awn
Duw damnaut eiryoes einyoes einyawn
Mawruab ytnyued mawrged gyflawn
Nym golut mawrvut mal riwallawn
Llyw llafnawr llew llawr llystynwallawn
Ririd nym gochel am gochawn oe breit

Wedy riryd uleit vlawt hacarndawn
Toryf aergoryf argoed hoed hiraethlawn
Twryf taerdreul taerdan yn gwan gwynawn
Aer daer deruyse daryf aryf aradryawn
Arth warth wrthodyad am nad am nawn
Tra vu vyg kyuet yg kyuoeth yawn
Nym llauarei y nep nam bei digawn
Nym ditolei y lary o lawer dawn
Nym goruc dewr wr deurut warthlawn
Ny bu warthlef kert kynverching werin

O benn talyessin bartrin beirtrig
Barteir om kyueir ny byt kyuiig
Ym kyuetu breu brwydyr diedig
Handoet eu hachoet kyn eu hechig
Y merw derw duruet vuchet vethig
Or kedeyrn kedawl hawl hirdiug
O gadell ener o gadelling
Or glan essillit gloew essillig
Or glyw glew dywal ny dal ny dig
O vonet koelig coelvut kertoryon
O arvon o uon o vaelgynig

Wedy cad wosut mawr mygyrvut mig
Wedy ced wosep neb nym deiring
Llew llawr lliid enweir llydw beir bergig
Llwrw trylew llawr llew llurig deilig
Ym buchet arthen arthuar yn ig
Y mywyd riryd ruteur wellig
Rotynt rut a gwyrt rwyf kyrt kunig
Roted arduyant ar dinodig

MARWNAD EINYAWN,
M. MADAWC, M. ITON.

CYNDELW AE CANT.

KYWRYSET brydein ysy bryder ynn
Y sy brid i lawer
Armes gwr gwythlawn y ober
Argleidryad vleinyad uleit niuer
Aervur uar aerbeir bar bynnyer

Aruod uygyr a vagei haelder
Digones pen glyw pan glywer hyd urawd
Peir fossawd fwyrnawd fer
Kymyrws y hoedyl y hyder
Kg gorwyt glasure rac glasuer
Yn tryngleis yn treis yn trynder
Yn tromgad yn tramgwyt wener
Yg kyflaundal kyrt yg kyflaunder but
Ny bwyad diaber

Yny vvw ny vytei ouer
Yny varw y vart ae daduer
Teilwg ym talu a roter
Treth volawd traethawd nawd nawsber
Teruyse yn racfysc yn racter a wnaeth
Twryf tonn fraeth fraw aber
Ysgryd glud glewyd uyd valchder
Ysgryd gryd greidyawl hawl hydruer
Ysgor gadw ny gedwis llyuyrder
Ysgwn walch ysgwyd deu han ner
Ysgawl gwyth gwaethaf nad anuer y
hoetyl

Neud y hoed a gwyner
Kwyn kyrt kyuaenad na water
Kwytaw llary ar llau vart beuder
Kwyn kydneid keinyeid ae kymer
Cof colli a roti rif ser
Gwaethyl edlid om bron pan brouer ky-
Yr kyuran y doter [rein
Gwasgawd gwaud gwisgoet diouer
Gwasgarei gweiscueirch mei muner
Gwaedlann vlaut amnaut amniuer
Gwaedlyry vyry varan elifer
Gwae ni ueirt uyned yn dyuynder dacar
Gwaur trydar traus lewder
Gwarth wrthrynn gwaewrut gwynn
gwarther

Gwas a las o leissyawn ener
Llary einnyaun llyu lluyrdaun lluru ner
Llew doethlyw dothyw y amser
Amser ym perchis parch dillut berchen
Aerbeir benn preitnenn prut
Rwysc aches am rotes rwytvut
Rwyf cadeu yr cadw y deurut
Ny tholyes uy lles llyw rybut
Ny tholyaf a ganaf heb gut
Nym gwnaeth golut glyw golud am anaw
Nam gorthaw nam gwarthrut
Kertoryon kertassant rac dut
Ar llary uronn ar uryneich gystut
Kerteu dwfyn deifnyawc y sy utut
Kwyn kynran kyfran kyfryngthut
Oet eityaw eu kert oet eitut eu kadw
Or kadyrwalch nwy dihut
Diurad hael oet haelach no nut
Diuraw dreic dragon dadanhut
Dyuryd uyt uytaw drwy gythrut
Am ben cun kenetyl varedut
Dyurydet y veirt varw achlut einyawn
Dor breisclawn brwyse lofrut

Llofrut glyw glewdor gor gadwyd
 Lloegyr dachwet gyminet gymwyd
 Neum hirdeul hirdreit na atwyd
 Hael kedawl hoedyl ureuawl ureutwyd
 Pan ym daw anaw o annwyd uyg cert
 Uyg kyeuillt neud adwyd
 Neud adwyf o nwyf nad ydwyd
 Ruthyr aruthyr eryr dihywyd
 Ruthyr kynwan kynan ab kynwyd
 Ruthyr kynon vab kul uanawyd
 Ruthyr torredwynt gwrtdordyfnwyd ar
 Ar breitin y magwyd [brein
 Ef oe barth neud gwarth gwardewyt
 Gwaud volaud val y derllytwyd
 Ef gunyad a gad ni gilwyd
 Ef latei ef wanei wanwyd
 Ef gwnaeth a gwaedwaew gwaed abwyd
 y urein
 O uryneich tra adwyd
 Gwaew kynllew kynllat y annwyd
 Gwaew kynulawt kynvleit kyn ulaen
 rwyd
 Gwaew ysgwn esgud ym plymnwyd
 Gwaew gweinnyad gwenwyn y dysgwyd
 Gwaew gwanar gwawr aeruar aer uwyd
 Gwaew gwaedrwyf gwawr dirglwyf dor-
 glwyd
 waew yg koryf yn torf yn tryfrwyd
 wryaf
 Y orssaf oet arswyd
 Gwaew trwy vlg trwy vwg truy uortuyd
 Gwaew y dreis yn eis yn ysgwyd
 Gwaew einnyawn creulawn creulanw
 wyd o lid
 A lithyei ganaw llywd
 Llwytessid y uut y veirtyon llwybyr an-
 Anaw prydyton [ant
 Llwyr ym treit tremid goualon
 Treulgawt hoen¹ hoetyl uyrr gyueillyon
 Treulyws vvg grutyau
 Cofyon kyueissyau
 Kyueteu kyuoedyon
 Un am clwyf ar cletyf rutyon
 Un a vu a dyvu deon
 Un catgaut cadulaut uleit galon
 Un kadkun val cadki aeron
 Un a vu haelaf o haelon kymry
 Un kymreise y rotyon
 Un mawr llary mawrllwrw kynreinon
 Un mawllew mawrllwyw kertoryon
 Un mawrwalch mawrualch mur dragon
 Un mab mawr madawc ab idon
 Un llorut prydein pryderwn y gert
 Pryderus y kanwn
 Bleit blaengar bar dyar dyrwn
 Beirt ganllaw bart itaw oetwn
 Ym pwyllad am braffgad bryffwn
 Praff edlid ysid y saffwn

¹Treulgawd hoed.

Dyfnasswn vreiscedawn o vreisrot ein-
 yawn
 Da digawn a dygwn
 Nyd oet nep a gynnhebykwn
 A llew treis pan y treityasswn
 Nyd oet llary mor llary lludawn hynt
 Handid kynt y kwynwn
 Nyd oet drwc ar dreic valch gystlwn
 Ad oet da y deduryd a wnn
 Nyd oet nawd nebawd na bytwn
 Yny bei am veirch mei meindwnn
 Nyd oet ny gaffwn or a gaffai hael
 Ydoet hael tra vu hwnn
 Hunn oet digrif hael hun oet digraun
 Hwonn oet lew o leissyawn [gleu
 Aerdaryf taryf teruyse yg camawn
 Aerdoryf toryf twryf gotewith wrth gawn
 Ar uyg grut am veirt uut valchdawn
 Neud diwvg¹ deigyr dillwg digllawn
 Neud meu hoed am hoetyl anwogawn
 Neud wyf gwyn gotedic digawn
 Neur gyrcheis ar oestreis estrawn
 Emys pasc pycawdliw eigyawn
 Dihauarch gyuran² a duc y gadlan
 Ar gaduarch kann krychrawn
 Dinac dreic a dragon kreulawn
 Dinas gawr garwlym y waewdawn
 Diwethaf y canaf³ can yawn
 Diwetgof Diwetgoll einyawn

ENGLYNYON

A GANT KYNDELW, Y EWEIN KYUEILYAWC.
 GWIRAWD ywein draw dra digoll uynyt
 Mor vynyeh y haruoll
 O win kyuyrgein nyd kyuyrgoll
 O vet o vuelin oll

Gwirawd am daerawd am daw gan rebut
 Am rybuch oe wenllaw
 Pennyadyr cad ked wallaw
 Penn cor penkert wyf itaw

Gwirawd a dygyr a digawn atan
 Gwin a bann rann radlawn
 Yn llys lles glyw llyw lleissyawn
 Yn llaw llew cad kyrn llad llawn

Gwirawd ywein llary llawen yd rotir
 Yny tir tu hafren
 A threul hygar yw hagen
 A thraw y daw a dygen

Gwirawd ywein llary llachar y deruyse
 Ar deruyn y esgar

¹Neu, dwyng.—Ll. D. D.

²Neu gyuran.—Ll. D. D. ³Neu, Cadwaf.—Ll. D. D.

Balch y daw yn llaw lluchuar
Metw y thoryf met y thonnyar

Gwirawd an gwrthuyn gwrth syr a lleuad
Gan rwyf rad rut vyhyr
Am hiruryn hirvreisc eryr
Am hauren hyuryd gwen gwyr

Ar llaw ywein hael hawl dilin gwrualach
Y mae gorvlwch eurin
Anrydet gwyp arwet gwin
Anrec brifdec breynhin

Vt yssym etiw ar geir
Nys arueit llew a dau lloer
Gwaew crwm yn dyt trwm trwy fwyr
Gwan fysc yn eurwrysc yn aer

DADOLWCH RHYS FAB RUFFUDD.

CYNDELW AI CANT.

ASSWYNAF nawdd duw diamheu dy ddawn
Ath ddoniawg wyf finneu
Ar dy wyr eryr aereu
Ar dy wlad wledig deheu

Asswynaf archaf arch vawr y beryf
A beris nef a llawr
Nawdd rac dy var car cerddawr
Ar dy byrth ar dy borthawr

Asswynaf archaf eirchiad ym gelwir
Nawdd cywir cyngwastad
Ar dy ddryseu aur drwsiad
Ar dy ddrysawr gwawr gwenwlad

Asswynaf awch nawdd na chelwch awch
porth
Can perthyn attregwch
Gostegwyr llys gostegwch
Gosteg beirdd bardd a glywch

Asswynaf nawd hawd haelon deheubarth
Diheuborth cerddorion
Ath dwrf oth darianogion
Ath dorf ath deyrnfeibion

Asswynaf nawd hawd haeloned worsaf
Nith orseif teyrnedd
Ar dy dorf corf cywrysedd
Ar dy deulu teilwng medd

Meddgywn eu gwirawd meddgyrn au gw
Au gwarcheidw yn eurdyrn
A gloyw y fed yn edyrn
A glyw dewr a glew deyrn

Teyrnweilch prydein prydaf awch prifgerdd
Awch prifglod a ddygaf
Awch bardd awch beirniad fyddaf
Awch porth perthyn yw attaf

Atteb a ganaf a ganwyf arglwydd
Erglyw fi can dothwyf
Lleisiawn llyw y llew glew glewrwyf
Llaesa dy far dy fardd wyf

Wyf cerddawr ym rhwyf rhwysg morgym-
mlawdd gwyrdd
Rhwysg ffyrdd cyrdd cerdd wahawdd
Aswyn aserw herw hirflawdd
Aswynaf ar udd naf nawdd

Am rhoddwy rhwyf nef rhwysg awdurdawd
cerdd
Nim gwnel cardd o nebawd
I foli mab duw dibechawd
Dibechdoeth cyfoeth cyfundawd

Eil digabl parabl parawd per awen
Parhaus hyd frawd
Ar lles llawr llyw llafnawr llwybrawd
Arllwybr iawn or ddawn ym daerawd

Delu ym bo er bodd y drindaud trugared
Tros waredd tros wawd
I adrawdd aerflawdd eurflawd
Ei ysgwyd mal ysgwyd rhwyd rhahawd
Mur mawrgor treithitior traethawd
Traeth om bronn tra thoun tra thyuau
Mur mawrdir mawrdorf amgyfrawd
Mur mawrdud uch meddud meddwawd
Mur mawrdarf mawrdwrf gorwyddawd
Mur maurdreis maurdraus gynnefawd
Ith gyfeir un cwbleir cablawd
Nis cynneil cennyf dy folawd
Molaf wr clydwr cludawd
I eirchion i eirchiaid ar blanhawd
I eryr eirioes moes medrawd
Ni welaf ni welir cydfrawd
Gweleis i udd nimgwarthrudd gwrthrawd
Gwrthfruydr cruydr creulaundybyddawd
Gweleis i wledig dig diofnawd
Ofn i ofn i efnys giwdawd
Gweleis i gleis a threis a thrallawd
Gleddyfal hywal hw yrnawd
Gweleis i glod a rhod a rhawd
O beleidr a rheidr rhudd o gnawd
Gweleis i hael o hil anarawd
Ai gweles gwelei ryfeddawd
Mal cadarn yn cadw ei briawd
Mal cadwr cadwei a ddywawd
Cedwis cyngwas maws maiestawd
Deheu duw o nef ai gwarawd
Gwr gwrthaw gwrthrych ys defawd
Gwrth uchyr gwrthrychieid ys gnawd

Gwrth eurdro eurdrull gno gnythawd
 Gwrth eurdal bual bugunawd
 Buelin oreurin wirawd
 Buarth llad llonydd o fragawd
 Buches cyrdd cerddorion wasgawd
 Buchedd glyw gloew ystryw aestrawd
 Burthiad cad cyrchiad cyrchnawd
 Bud beirddion barddeir om tafawd
 Briwgoch brig ongyr brythawd
 Breithgad gwyr brydeullyr lloegr difrawd
 Bri brython breint saeson sangawd
 Bre brondor bron ddewrdor ddurawd
 Bryd gryd grynn granwyn greid wor-
 grawd
 Brisg risg reu rieu rad barawd
 Brwysg rwysg rann gyman gymmendawd
 Brwydr eurgrwydr eurgreir bedyssawd
 Breisg rebydd yn rhydd yn rhyuddnaud
 Y gwna rhys rhieddawg odlawd
 Braw Bryneich branar eu beddrawd
 Bro Brengyl brangoel yspyddawd
 Bolch ei lafn o lafur ffosawd
 Bwlch ei gledd balch ei gleddyfawd

Cleddyfrudd gwrfrudd gwr a ddeffry
 Clod gwrawl rod rodawg hy
 Gwr cyrchiad cyrchwn ei fawrddy
 Mawrdal cerdd nid cardd y felly
 Gwr gwaedrwyl gwlad un rwyf un rhy
 Gwr gwaedlan nid gwr gwan gweccry
 Gwr golud gwaedcnud gwaedcny
 Calanedd calenig a ddyry
 Gwr creulawn creulan ai cyffry
 Cyffro cad cadellig wely
 Gwr a wyr yn nydd fiwyr na ffy
 Gwr a wnn i a hwnn yw hynny
 Gwr yn twrf yn torf arhyly
 Gwr yn tarf yn terfysg wedy
 Gwr yngryd gwyr gwrhyd gwr hy
 Gwr greidiawl fal greid fab ery
 Treis dreon trinheion nwy try
 Traws trydar trydydd haiarnly
 Greddf eigiawn ni grawn ni gryny
 Gormodd alaf rodd elyfy
 Grym erddrym aerddreig ai dily
 Glyw fyged glew fugeil cymry

Cymry diffreidiad
 Cymmrwyn i gywlad
 Cymmwy cad cas wenwyn
 Cyrdd waddawl cerdd ganmawl ganmwyn
 Ced gyfred gyfriew gadwyn
 Cadeir cor cadeu dor dirrwyn
 Car cerddeu cerddorion worllwyn
 Gwrllwyw glyw glewdraws maws medd-
 gwyn
 Gwr llwrw llu lloegrwys dygyfiwyn
 Gwr gwrddfan am adfan addfwyn
 Gwrddfan gawr gwrddfar wawr wenwyn

Ef goreu fal gwr yn addwyn
 Yn saint cler cleddyfal ar drwyn
 Llathrei lafn uch afn uch afwyn
 A llif creu a lliw ffreu ar ffrwyn
 Lladdei dreig ar dragon drylwyn
 Tryliw goch trylew droch drachwyn
 Am eurfrwydr am eurgrwydr eurgwyn
 Am eur fro am eurfron terwyn
 Torf anwar trydar trydolwyn
 Twrf taerfeith goddeith gwacanhwyn
 Teulu a thewlu a thewlwyn waewawr
 A gwyr mawr ymasswyn
 Ffyrff derfysg ffysg hyddysg hyddwyn
 Ffwyr ffysgiad fal ffeimiad fflamddwyn
 Ffrwyth welling wellfaeth ffræth frawd
 wyn

Ffrawd wallaw anaw anifwyn
 Llwrw milfeirdd milfeirch dygyfiwyn
 Llwybr moliant meddiant medd ancywyn
 Llyw cemeis oth goddeis ith gwyn
 Llew cammawn cymmer y difwyn
 Llawfrydedd am dwg om dwyn i wrthyt
 Lloegr erfid brawlid brwyn
 Brwydr asgen brwysg nen breisg addef
 Brein borthiad achryfiad achref
 Bradw ysgwyd bryd ysgein wrthlef
 Bradeu tan treulwan trin oddef
 Ys arglwydd ys arwydd ys ef
 Ys cad ffyrdd ys car cyrdd cyflef
 Gwledig deg cantorf a deg cantref rhif
 Ar hugeint cyfaddef
 Budd barawd baran gwynt hydref
 Bugail byd biw gymryd gymref
 Corf ceindorf can dothwyf i adref
 Ith edryd ith adrawdd is nef
 Par eurglawr erglyw fy marddlef
 Peir prydein profwn ein tangnef
 Tangnefedd am naud amniferch rhif
 Rhiallu dihe ddwch

Nid achar llachar llafarwch
 Nid achles afles arafwch
 Nid achludd eurgudd argelwch
 Argel cardd cerddorion wolwch
 Dor ysgor ysgwyddau amdrwch
 Doeth a drud am dud am degwch
 Tarf aergawdd aergwl gadarnwch
 Torf eurgorf eurgwyn gyfeddwch
 Cyfeddach forach fireinwch
 Cyfeddwaleh cyfeddweilch elwch
 Elyf dreig dragon digrifwch
 Alaf lyw luoedd amgelwch
 Amgeledd brython brythwch
 Teyrnnon teyrnas yniawch
 Teulu rys teilwng gwrys gwrysiwch
 Gwrys arloes eirioes eiriolwch
 Chwi gennyf gynnifiad sefwch
 Mi gynddelw a gynnwlw gennwch
 Beirdd wogawn bardd urddawn urddwch
 Urddawl cerdd can edifarwch

Angudd bndd beirniaid gyfradwch
Ongyr urdd angerdd fatholwch
Angerddawl greddfawl greddf unhwch
dywal

Am dywed lonyddwch
Can doddwyf a digeryddwch
Na ddaly far casnar cas heddwch
Nam gurthfraud om gaud om guaruch
Nam gwrthryn granwyn greid wolwch
Nam gwrthod eirif drafod arfdrwch
Ni wrthyd mab duw ddadolwch

Dadolwch llachar llacheu
Gyfarpar yn aerfar yn arfeu
Llydw ysgor ysgwyd byddineu
Llid ysgwn asgwn ysgoreu
I gymryd ein cyd cyn bareu
I gymmod an dyfod ein dau
Dy foli filwr hyd angeu
Dy folawd ys canawd ys teu
Dy fardd da dothwyf ith oddeu
Dy far gwrdd gorddyfn ei fadden
Ti hefaf nid hebu oedd teu
Mi hebot ni hefaf finneu
Hir ith ardrethir ar dretheu
O bell hil cadell cell cerddeu

Hil coeling perging pennaetheu
Hydr am ddadl cynnagl cennadeu
Hil rhodri gwesti gwystlfereu
Gwastad gryd gwystlon byd boed teu
Hil gruffudd rwyf rwyddfudd radeu
Rhwysg rhynawdd morgymmlawdd
mawrgleu

Hil maelgwn milcant addodeu
Ail tewdwr diweddwyr deheu
Brwydr orchwydd ni orchudd tlysseu
Nag ariant nag eur yn adneu
Brwysg rwyg rwydd brolwydd bro
Seith beu dyfed

Breisg am ged am gadeu
Preidd preiddwyr preiddwalch gyfreieu
Priodawr prydein prein preiddieu
Presen wr pryswr pres oleu
Preswylawg farchawg seirch gwynnieu
Gwynfyd wr frydig frydeu
Gwynfyd cyrdd cennyd ceinfyrdd cyf-
eddeu

Gwynfyd gwyr gwrawl ddefodeu
Gwynfyd beirdd beirniad wyf inneu
Gwr glewyd yn ergryd eurgreu
Gwr gwledig ar wladoedd nid geu
Gwrddfaran cyfran cyfreidieu
Gwrdd fanniar gwrddfar gwenddoleu
Gwr a ddengys llad a llafneu rhuddion

Llew dragon llyw dreigieu
Dreig ehofn chang ei derfyn
Dragon rwyf rwyddwalch gyngelyn
Dragonfardd dragon falch fyddyn
Dragonawl dra ganwyf ei odyd
Canaf wawd ir priawd ai pryn

Prif arglwydd brolwydd bronheilyn
Breisg anlloedd beirdd borthloedd berth-
yn

Brwysg brydeu brwydr dechreu dechryn
Brad bryneich branas ei canlyn
Braw dachwedd gyminedd gymmyn
Gwrys efnys dechrys dechryn
Ei ongyr ei angerdd nid etfyn
Gnaud uch cnaud cnudoedd ar gylchyn
Ar llwybr llawr neud llawer blwyddyn
Llew llysoedd llyseidd ei derfyn
Llys eorth llu adorth llywelyn
Gwyd wosudd llofrudd lloegr ddilyn
Gwir wosgo wosgordd diergryn
Gwyrdd wasgar o wisgoedd ceinmyn
Gwrdd wosod gwr gorfod gorfyn
Gwedy myddw a medd gorewyn
Am hirwledd am htrwlad i hynn
Amgedawl am gadeu dybyn
Am gyrdd wawr am gyrr mawr melyn
Gorpo hael haelonaeth wobryn
Hawl wodrudd hil mawrfudd Merfyn
Gwawr gwendorf gwendyd oi gylchyn
Gwenwlad nef gair addef gwir yn

Arddwyreaf i ddreig ffwyr ffeleig ffer
Arddwy cedernyd fenwyd funer
Ardenl ehangdorff am ehangder
Am en dal bual buarth hydrfer
Yr gerdd fy ngherdd ynghyflawnder
Ei gyflawn foli ri rhwyddirper
Yn urddiant foliant fal yt glywer
Yn awen barawd awdl burawd ber
Yn annwfn yn nwn yn nyfnder—yt farn
Nid beirdd ai dadfarn bardd ai dadfer
Yn tarf yn terfysg yn ffysg yn ffyrfer
Yn twrf yn torfoedd hudoedd hyder
Ynghyfragor glyw am eu glewder
Ynghyfragod clod y clyw llawer
Yn anghyflwyth gwyth geith nanhyfer
Yn anghyfle llwfr llafur ofer
Ynghemeis yn treis yn traws ober peu-
nyd

Oedd neuyd neuid y rudver
Penoeth oedd o penaf gwedy pynier cad
Gan llary llaw rodiad llat a llwydr
Kenyd yw ganthau heilyau haelder
Hil gruffud hael ud haul diaber
Kardwahan catwan catwalch nifer
Cerdd weddawl cedawl cadell ener
Carn fleidd fleiniad cad neirthiad ner
Cadr ydd ymddengys rhys yn rhacter
Rhagtwll ei gylchwy pan amgylcher
brwydr

Nid bradawg arglwyd yn yt glywer
Cynnifyw cynnif nid diofer
Cynnifiad cynneddf Alexander
Teyrneidd gwyr theidd rhag gwynn
gwarther

Teyrnfro a geidw o gadarnder
 Teyrnfron heilyn haelon dadfer
 Teyrnwalch prydwalch wedy pryder
 Teyrnged cymry ef ai cymmer
 Pan gylchynnwys gwr gwrd yn nhrym-
 der
 Ni bu a gwalltan i gwr gwallter
 Oedd ffysgiad ffeimiad fflam gan ucher
 Yn seithfed awyr yn seithwyr ser
 Pan aeth sarff cadlan saint clodfan cler
 Cleddyfeu cochion cochyn onger
 Ysgor amddifyn pan ymddiffer gwlad
 Nad ef gwledig a orsafer
 Pan amwg teyrn teifi aber
 Nid abar y gwnaeth nid saeth salwder
 Yn rhan orffwys yt gynhwys
 Yg kynnuys rhydid glendid gloeuder
 Yngoleuad rhad rhy ddamuner
 Yng ngoleu freisg fre yn lle lleufer
 Yn ngolefeint saint ydd asswyner
 Yng ngoleu addef nef yt nodder

D. S. *Mae hon yn dri chanu yn y Ll. COCH: "Asswynaf ar udd naf nawdd," yn diweddu y gyntaf; "Gwenlad nef gair addef giwr yn," yn diweddu yr ail.*

MARWNAD ITHEL AP CADIFOR WYDDEL.

CYNDDELW AI CANT.

MAB cadifor kat wormeil
 Maurg ot adas mygrwas mael
 Ysgwn bryffwn braff diwyl
 Ysgwyt llathreit hyneit hael
 Hael anuar guenuynuar guyn
 Huyluleid¹ vleiniad ygkatlan
 Perchennauc parchus luman
 Peir glyv periglus unben
 Unben daun amgen ni div
 Unbenn balch bulch yn hediv
 Rudei pan llatei rac lleu
 Rud onnen oe lovlen lau
 Llau hylat ar llafyn hylurch
 Llunyei glot lleu² dihavarch
 Mynu tonn tremit y dygyrch
 Maengann wedy meingan veirch
 Marchauc llaur lleith unbenn
 Maurgof argychedyl yu yn³
 Kyt ragor a duc ragon
 Catvab gruffud am rudlan
 Yn rudlan rug deu niver
 Pan gyfreing gwavaur a guyr
 Lladaud a hi llith adar
 Llavyngreu keneu kedivor
 Mab cadifor, &c.

¹ Ysgwn.—Ll. D. D.

² Mynneu glod glew.—Ll. D. D.

³ Ae glod ar gychwetyl gychwyn.—Ll. D. D.

MARWNAD IORWERTH GOCH AP MAREDUDD.

CYNDDELW AI CANT.

IORWERTH aer gannerth eur ganhorthuy
 Nyt kerdaur nyu moluy [kyrd
 Nyt cablout ys molaut muy
 Moli hael mal y haedy
 Haeduys deifnauc ri devnyd vymbardaur
 Lluru llavnaur llaur llauryd
 Llary llit aerleu lleu lluyd
 Lleissyaun llas y hynevyd
 Hynevyd argluyd ar eurglaur powys
 Porthes glwys gloes waewaur
 Glyw lovrud geleurud gaur
 Glewdrut golut geloraur
 Bu gelyn bryneich branes gyvuyrein
 Bard goelvein beird gyvles
 Bleidgruydyr bruydyr brydeu aches
 Bryt yn arvot a dodes
 Ny dodes vygkerd ygkyvreith eryoet
 Dreic argoet hoed hydyrveith
 Hirwaur toryf coryf kyvarweith
 Hirvalch gwalch gwae ui oe leith
 Lleithicluyth hyduyth hyd wasgar o gat
 Brwysc luchiat breisc lachar
 Ef oed leu oed lyw trydar
 Ef oed lary o lin gasnar
 Kaswallaun eissyor eisseu y dyvot
 Balch arvot bwlech arveu
 O beleidyr reeidyr rudgreu
 O beleidryat kat kigleu
 Kigleu beleidyr briu brith o gyvergyr
 O gwaet gwyr y ar wlith
 A gwyach hylef hylith
 A guydva bleid yn y blith
 O blith guyr a chyrd a chein amser guin
 A guiraut wrth leuver
 Berth yt borthynt amniver
 Am iorwerth amnwych nerth nêr
 Aervlaud kyvadraud kyvadref kerdeu
 Cledyr cadeu kat wodef
 Ny tholyes bud beird achref
 Ny tholyir gaut guedi ef
 Ef oed gatvarchauc get verchyr am cluyf
 Cledyvrud nyt etkyr
 Gueilchlyu glyu gleudraus eryr
 Gwalchlann gannerth gualchnerth guyr
 Gur ygaur dyraur deryu ygreulan
 Hael am rann am ruythvyu
 Bu truy lewyd voes gloes glyu
 Nyt o lvyrder y deryu
 Kan deryu dor glyu glot diogan hael
 Kann bu grael an guahan
 Ny chel vygkerd vygkuyvnan
 Ny chud vyggrud vyggridvan
 Gridvan darogan drycyruerth am cluyf
 Clotvan ruyf ruydget nerth
 Aervualch balch bulch y darmerth

Aryf taryf toryf agor¹ yorueth
Iorwerth aer gannerth, &c.

CYLCH LLYWELYN,

SEF BRWYDREU LLYWELYN AB IORVERTH.
CYNDELWAI CANT.

CRIST celi poet mi om meithveint synuwr

Ae synnuwr kyn heueint
Crist kreaudyr llyuyaudyr lluru seint
Cret krevyd celvyd kyureint

Nyt kywreint y neb kywryssed am ruyt

Yn ryvyc guythloned
Tut glyu tir mynyu neus med
Tir torvoed tervyn guyned

Guyned ny ryssed yn rysswryaeth gluy

A glywant men yd aeth
Mai toryf nyw tervysc alaeth
Mal tonn treis trytlon tros traeth

Traethaf canmolaf kan mil gwyr ysgun

Haud esgyn eu heryr
Calchdoet seith rivet syr
Cylch vy ruyf yn y rechtyr

Rhechdyr croesoswallt cryssyasant onn

Amyl dragon pedrydant [dreic
Guyr gortho bro bryn a phant
Guir cymry cymhellasant

Pebellyuys rywyr rywodic lluoedd

Llywelyn weithvydic
Ym bro loegrays diffuys dig
Ym bryn gwyth yn amwythic

Amwythic wledic wlat om hydyr y breint

Am ud breisc ny chyhydyr
Uch uch y dydd herwydd hydr
Yssic dyd osuyd oeswydyr

Godreis a ladaud o lu trycheit lloegyrr

Llywelyn arhonnet
Ae bobloed cyhoed kytneit
Ae byll ae bebyll ny beit

2. Pebyll llywelyn llew cat a welet

Yn oleu arthanat
Yn llutwau llidum yn rat
Yn llu gorseddu gorwlat

3. Pebyllywys fy llyw yn llu hyvryt praff

Ar pryffwn o wyndyt
Gorthoei drei draws a hyt
Gorthir y gelwir gerwryt

¹Aerdoryf.—Ll. D. D.

4. Pebyllywys vy rwyf yn uyt gurdgyn-
Gwyr gynnif ym plymnuyt [nygyn
Yggwendut glut yt glywyt
Yngwenweun bevyr bell o gluyt

5. Pebyllywys teyrn teu arnat y henu

Ef henyu o gancat
Llyw gwyned gwynvydic wlat
Llwyth llewdir ystwyth ystrad

6. Yn ystrat meuruc anystywell lu

Y am lyw bro hiriell
Ni savei racdun ruych pell
Nac aer na chaer na chastell

Petuar castell poeth peith ryuyc ystuyth

Y am ystrat meuryc
Lluyt usuyd nyt plyd nyt plyc
Clot gyhoed caeroed cerryg

Kerrynt a dugam ny dygerd ereill

Ar alltmor ae agerd
Pebyllva peir cyva cerd
7. Pennal dir engir angerd

Engiryawl rubeth am rybyd angerd

Ar gerd gerd geiryonnyd
Dybuant dybydant vyd
8. Dy walwern drywern drevyd

Tremynuys ryssur rossed diabret

Am diebryt gwyned
Lloegyrr gylchwyn ae mynn ae med
Llywelyn llyw teyrned

Teyrndut leissawn accalassuy dir

Y deyrn deganwy
Kam yr Kymro nyu hoffuy
Kynnif kadwallawn nyt muy

9. Pebyllywys fy llyw yn llyssyn drevat

Am drevret wenwynwyn
Claur powys peues unbyn
Canmil canmoles duv hyn

Pebyll llywelyn pawb etwa ae gwyl

Val y gwelsawch chuy yma
Ygkaer ygkarrec hôva
Ygkaer vyrdin vyrdyoed bla

Pla oed ar gyhoed ar gytcam cynnygyn

Eu cynnif rywnaetham
Arthur gynt ffuyr luchynt fflam
Ae keissei val y kawssam

Kawssam ar bowys beues goeth gestyll

Eu gostung oed annoeth
12. Tri tryuan kynan kyvoeth
13. Pedwar enwauc peithyanc poeth

Peth ae dilyet gan dylun breint
Bro beli ae medu
Kavas kyn lleas kan-llu
Keissyet pen tytwet pob tu

Tued a thired a thi neut haval
Neut hyvaul dy westi
Eang yw yt rydit ri
Ehovyn a golovyn geli

CYNDELW I WENWYNWYN.

Ysym argluyd gurd gordivung y var
Gorduy neb nyu hystung
Glyu diwreid gurdvleid gorvlung
Glew dyual ny dal ny dung

Yssit ym argluyd aergluyf ner nerthvaur
Aerlleu llaur llauch niver
Ny oleith lleith yr llyvyrder
Ny odef kam nyu kymmer

Yssit ym argluyd eurgledyfrud gaur
Breisc lavnaur bruysc lovrud
Ny daul wrth ae maul maurvud
Ny graun golut ny golud

Yssit ym argluyd argledyr anau beird
Am bardeir yn eidyau
Am karyat kadarn arnau
Am kerd am kynhelu o honau

Yssit ym argluyd argledyr cat a tharyf
A thervyn ar gyulad
Klotvaur llaur llau angkaeat
Korf torf tervysc oe aghat

Yssit ym uledic ulad ymdiffyn llary
Llauer dyn ae govyn
Gualchlan¹ wosparth warth wrthryn
Gwalpar² gwanar gwenwynwyn

ENGLYNION MOLYANT Y WENWYNWYN.

CYNDELW AE CANT.

DETHOLEIS o les o leissyawn uy rwyf
Yn rwytualch am y dawn
Yn hawl wrt ortyfyn camawn
Yn hael digraff yn digrawn

Detholeis uy rwyf yn rwyse aerllew toryf
Yn teruyse a thrylew
Yn anreith odeith odew
Yn wrt ortrud yn lud lew

¹Gwaedlan.—Ll. D. D. ²Gwychuar.—Ll. D. D.

Detholeis uy rwyf yn rwyf rad wasgar
Yn llachar yn lluchyad
Yn llary llawr yn llaw rotyad
Yn llew glew glyw difreidyad

Detholeis uy rwyf yn rwyd gelynyon
Gal ynal ym plymnwyd
Yn wawr glyw glew diarswyd
Yn walch balch bolch y ysgwyd

Detholeis uy rwyf yn rwyf am olud
Rwyf wan rut yn rodwyf
Yn rotawc vriw vreise arwyf
Yn argledyr ym yn arglwyf

Detholeis uy rwyf yn rad wellig mawr
Llwythuawr llawr llaw derchwyn
Yn eurllyw glyw glew degyn
Yn eryr gwyr gwenwynwyn

Detholeis rwyf llu lluryglas deyrn
Llugyrn gyrn gyuadas
Yn doethgar kertgar cartgas
Yn dor cor coelig dinas

Dinas teyrnas teyrnweis ohen
Teyrnwalch din Emreis
Bu da dethol a geueis
Bu doeth mal y detholeis. Detholeis, &c.

ENGLYNION

A GANT CYNDELW I WENWYNWYN.

GWENWYNWYN erchuyn eirchyeit yrmolyant
Mur milcant maelgun greit
Haul waul wastat reinyat reit
Hael wael waret get gytneit

Kytneit kynnivyeit kynniviat argluyd
Didramgwyd o dromgat
Cas draus drablaud caud kywlat
Cadeu dôr car cor kyrchyat

Kyrcheis eryr treis tres oheb heb gud
Kat wossud ket wosseb
Ar wr ar wir y wyneb
Ar wyr waur wrach no neb

Gwrhyt diogel diogan fysgyat
Yn fysgyau biu garthan
Aerva wawr aerwawr eurwan
Eurwalch balch bolch y daryan

Taryannauc enwauc enweir anghynnuy
Aergoeduy bowys beir
A dyrr ongyr angerd weir
Ac ny dyrr y deyrneir

Teyrned orduy ordyvnyat gorllin
 Yn gorlluyn duy gawat
 Ynghyvaryf taryf toryf amnat
 Ynghyvarvot kyvnot kat

Katuyn kyvreieu kyvruid yn rodi
 Ket westi wastadruyd
 Gryt worllwyn a greit worllwyd
 Glyw argledyr a gleu argluyd

Argluyd teithyauc tuythvaur yn arveu
 Yn arvruydyr bydinaur
 Argae toryf rhac twryf aessawr
 Argleitryat vleinyat vleid gaur

Gaur beird¹ huysgun huysgein a vyd
 Am vedul mab owein
 Gaur valch rac preidualch prydein
 Gaur vaur am breidyaaur am brein

reid wasgar anwar anwas y gelwir
 Enwir hir hydyr y gas
 Enwauc dreic dragon wanas
 Glyu dinac a gleu dinas

Dinas teyrnas teyrn orun toryf
 Twryf aches anodun
 Ruyf dragon rodyon reidun
 Reidrud rodyat ruydrat run

Run gyggredyf gynnedyf gynnevaut oreu
 Rud bareu rod baraut
 A dal eur mal yr molaut
 Ac ni beirch peiseveirch pasnaut

Gnaut gredyf ae ysguyt ac² ysgun teruyn
 Ym prafduyn ym pryffun
 Llit odrud llud llu gyngrun
 Lluoed ortheu lleu llavyndun

Y lavyn ynghreulif ygkreulyn guyar
 Ygkreulaun ymwrthryn
 Gwychyry y gwylch gwelch amdifyn
 Gwalch gwenwynvalch gwenwynwyn

CAN TYSSILYAW.

CYNDELW AT CANT.

Duw dinac dinas tangneved
 Duu dy naud nam caud ym camued
 Duu doeth i deithi teyrned
 Teyrnes uerin³ uas uirioned
 Duu am⁴ dug im dogu⁵ anryded
 Yw wenulat yw rat⁶ yw ried

¹ Gavrveit, neu gavrveit. - Ll. D. D.² Neu, ar ysguyd ar. - Ll. D.³ Teyrnas wen. - Ll. E. D. ⁵ In. - Ll. E. D.⁴ An. - Ll. E. D.⁶ Wlad. - Ll. E. D.

Yn eluch yn heduch yn hed
 Yn hodyat¹ yn haud varannhed
 Ac eilrod² eilrot gyhyded
 Areildec³ eildec dryganed
 A ganuyf ym ruyf om racued
 Ragor nam rat ram rygyrwed⁴
 Tyssilyaw teruyn gyuryssed
 Parth am naud a draud a dryssed⁵
 Peris nêr o'r niver nadred
 Praff uiber uibyat amryssed
 Mab gardun ardunic naured⁶
 Mabolyaeth arvolyaeth wared
 Mab Brochuael bron Hael haul orned
 Gorpu nef yn eivyonyd duded⁷
 Mat gyrchaud garchar allduded
 Kyrch cyvlaun cyvle divroed
 Mat gymerth arnau prau pruded
 Prif obruy obryn trugared
 Mat ganet o genetyl voned
 Mauruledic maurulat tyllued
 Mat goreu madeu marthoed
 Ac yr duu diovryt guraged
 Gureic enuauc anuar y throssed
 Ae treidyuys bu truy enuired
 Llanvechan vychot y byrthed
 Llan⁸ ymron y challed
 Dynyaul⁹ bobyl ny borthant iauned
 Iaun i duu divanu eu reued¹⁰
 Ar eu bryt ae bratauc vuched
 Ae gueryt ac ef ae gommed
 Cedawl ud cadell etived
 Cadeir cor yn cadu haeloned
 Ceduis dreic dragon gynnadled
 Kassau caru creuloned
 Karet baub ceraduy diued
 Kerennyd cyn ceryd cared
 Keritor vy ngherd ygkynted
 Yn yt gar guyr guaner guinwled
 Caraf y lan ar llen dan gadred¹¹
 Ger y mae gwydvarch uch guyned
 Guitvile gluyde gleu deachued¹²
 Guyd vynuient guydva brenhined¹³
 Beird neuet niverauc orsed
 Vreise adorth ehorth ehovned
 Breiniauc loc leudir cyvanned
 Meivod wenn nyt meuvyr¹⁴ ae med

II.

Nys med treis nys treid ysgereint
 Nys daeret trevret y triseint
 Mwy yndi gwesti gwesteivyent y balch-
 naud

¹ Hoddiawg. - Ll. E. D.⁷ Dudwedd. - Ll. E. D.² Neu, eilvod.⁹ Llan. - Ll. E. D.³ Ac eilrheg. - Ll. E. D.⁹ Daiarawl. - Ll. E. D.⁴ Rhagor fan rhag rhan¹⁰ Rheufedd. - Ll. E. D.⁵ Adrawdd adryssedd. -¹¹ Caraf y lan ar llen gan-

Ll. E. D.

¹² Gwiddfidleglywde glew⁶ Mab gardyn arddunig¹³ ddeachwedd. - Ll. E. D.

fawredd. - Ll. E. D.

¹⁴ Brenhed. - Ll. E. D.¹⁴ Meiwyr. - Ll. E. D.

Noe amrawt amraint
 Ae balchlann rug y balchneint
 Ae balchvur ae balchuyr testeint¹
 Ae balchuys egluys eglureint²
 Ae balchrad ae balchrot trameint
 Ae balchwawr yn awr yn deueint
 Ae balchgor heb achor echureint
 Ae balch offeiryat ae hofferiyeint
 A pharaud³ offeren hofferint
 Balch y bagyl baguy eur y hemyeint
 Balch y lloc nac y llifeiryaint
 Anhebic ir bleit a blyc heint⁴
 Affleu ffreu a phryvet llyffeint
 A than poeth porthoed digofyeint⁵
 Uffern carn⁶ ffurf y henneint
 Kyn arnaf erniued uytheint
 Uyth p't wythprif cymmeint⁷
 Kyn ergryt penyt poenofaint
 Porthuyr duu poet huynt vygkereint
 Pan vo paub pan vuyf heb heneint
 Yn oed deur dengmluyd ar hugeint
 Pan dau⁸ braut rac bron uchelseint
 Am rodny creaudyr kyrreiveint
 Kyn minneu kyn y buyf gyureint
 Kyndelu uyf kynheluaf⁹ o vreint
 Kerd neuyd ym rebyd rygeint
 Kein awen gan auel bylgeint

III.

Pylgeineu radeu am rodir
 Rod ruydgall ruyd gatyr yt geuir¹⁰
 Cann dreic prydein a brydir
 O bryder berthvalch yt berchir
 Berth y mae meivod ae rhandir¹¹
 Berth eluyd rac elved enuir¹
 Berth y lloc urth lleu¹³ babir
 Berth y chlas ae chyrn glas gloyuhir
 Berth radeu rieu rygredir
 Ae creduy creduch na thuyllir
 Tranc ar duu traethaf na ellir
 Traut ar dyn ae tremyn truy dir
 Truy dir¹⁴ periglus pellus pell dygir
 Pall arnau puylaf y doguir
 Pressuylgoll truydoll egir
 Present vradu vradauc y geluir
 Pobyl byd yn an guyd yn geluir¹⁵
 Paub o honam yn cam¹⁶ yn cospir
 A unel iaun ratlaun ry molir
 A vyd ryd y dyd yt vernir
 A fo gwyl goleu yd nodir¹⁷
 Goluc duw arnau a dodir

¹ Ai balchwyr ai balchwir ⁹ Cynhelwyf. — Ll. E. D.
 tessaint. — Ll. E. D. ¹⁰ Genir. — Ll. E. D.
² Eglurfaint. — Ll. E. D. ¹¹ Hamdir. — Ll. E. D.
³ Ai pharawd. — Ll. E. D. ¹² Berth elfydd elfed enwir.
⁴ Blyghaint. — Ll. E. D. — Ll. E. D.
⁵ A than poen porthloed ¹³ Lleu. — Ll. E. D.
 digofaint. — Ll. E. D. ¹⁴ Nid ynt — Truy dir yn
⁶ Wern. — Ll. E. D. Ll. E. D.
⁷ Wythbrif wythbrifwyd ¹⁵ Neu, guyd yn gaelir.
 cymmmain. — Ll. E. D. ¹⁶ Am ein cam. — Ll. E. D.
⁸ Pan ddol. — Ll. E. D. ¹⁷ Ban o L. E. D.

A va guan urth uan urth iaunuir
 Yn lluru puyl pell yt adrodir
 A vo llary llauen rygyrchir
 c a vo llachar ry llochir
 A vo guar guell yt nodeir
 Nac a vo anuar ac enuir

IV.

Enuir dyn a el yth erbyn
 Enuauc vyd vegys y hervyn
 Enu dreic dragon amdeffyn
 Anuar var vedgyrn eissydyn
 Tissiliau teyrned gylchuyn
 Treis uenuyn teruyn toryf erchuyn
 Pan aeth gur gormes uuelyn
 Gweith goguy guythyat ymostryn¹
 Pan gyrchuyt ymlynuyt ruyt ryn
 Yn pluyf plyninest ymorthryn²
 Yn reidun orun oresgyn
 Yndyd reit arodauc yggyrn
 Yn rotuyd ebruyd yn erbyn
 Yn rodle guyach guyarllyn
 Ygkyvrgein cyvuyrein cyverbyn
 Ygkyvrgell tewdor dor dychlyn
 Ygkyvranc Powys pobyl degyn
 Ac Oswallt fab Oswi a eluyn³
 Yn aele oval amovyn⁴
 Oed aelau coel cuynau canvryn
 Yn ryvel yn ryvaur disgyn
 Wrth disgyr ketuyr kadyr uehyn⁵
 Ygkynnif sarff unbyn
 Sevis ef seint⁶ duu gennhyn

V.

Kan vot duu yt vun y dilenn⁷
 Tut uledic eluic Eluydenn⁸
 Tir gureid goruyf rac unbenn
 Tirion mon meillon y morbenn⁹
 Tissiliau teyrned nenbrenn
 Teyrnas dinas diasgenn
 Teyrn¹⁰ ae kan kadyr eurbenn
 Teyrnauat teyrnuyr kyngenn
 Kynnyduys¹¹ kynnif kygorffenn
 Kynuys glein kynglas¹² dyuarchenn
 Kynadyl kerd kerennyd gymenn
 Gein¹³ uenuas heb gas heb gynhenn
 Llann a wnaeth ae lauvaeth loflen
 Llann llugyrn llogaut offerenn
 Llan Trallyr tra lliant uydrleyn¹⁴
 Llan drallanu drallys Dinorbenn
 Llan llydaw gan llytued uohenn
 Llan benguern bennaf daearenn

¹ Gwythgad ymosgryn. — ⁷ Yd fu ei ddilen. — Ll. E. D.
 Ll. E. D. ⁸ Tadwledig elwig elfydd.
² Ymhlymnaid ymwrth- ⁹ en. — Ll. E. D.
 fyn. — Ll. E. D. ¹⁰ Meillion y morbyn. —
³ Osswi aelwyn. — Ll. E. D. Ll. E. D.
⁴ Am ofyn. — Ll. E. D. ¹¹ Teyrnfardd. — Ll. E. D.
⁵ Wrth ddeigr cedwyr cad ¹² Cynnyddwyr. — Ll. E. D.
 cadrwehyn. — Ll. E. D. ¹³ Cyn glas. — Ll. E. D.
 Gair cyrch ar goll yma. ¹⁴ Geni. — Ll. E. D.
⁶ Sefut. — Ll. E. D. ¹⁵ Wyrddlen. — Ll. E. D.

Llan bywys baraduys buruen
Llan gamarch llau barch y berchen

VI.

Perchen cor keid¹ wosgor wasgaut
Ketuascar cas llachar lluchnaut
Lluchvaran lluch van y volaut
Arvolyant urddyant² urdd enuaut
Keid³ veivot o virein logaut
Lloc vaurveith am vedveith vedraut
Tervyn tec ym terwyn beidaut
A ueles ny uelir hyt vraut
Caer ruvein ryved olygaut
Caer uchaf uchel⁴ y devaut
Caer ehang ehofyn y chiudaut
Ny chyvret y phobyl ae phechaut⁵
Caer ar heul caer didreul didraut
Caer bellglauer o bellglot adaut
Caer barchus barhaus baraut
A beryt y bererindaut

VII.

Pennyadury kergyl keressyt
Ket a chret a chrevyd y gyt
Periglaur periglus wyndyt
Gwyndaut⁶ guynn guiryon ormodbryt
Pereit naut pernaut perheyt
Per volyant esborthant esbyt
Peir kyvreith kyvruyd yn kyuyt
Cyuoeth duu an dug yggwynuyt
Kyva vyd yr prydyd ae pryt
Prydest loyw pryder diheuyt
Diuhard y vard y venuyt
Difflaistor teutor tor divryt⁷
Diffyrth hael hir brochuael broglyt
Gradunel⁸ greidyaul y urhyt
Guyrth a unaeth ny uneir hyt ennyt
Ny unaethpuyt eiryuot yr yn oes byt⁹
Oe ataf etuyn canllyt¹⁰
Y dyvu a deil ar y hyt
Guyrth arall guerthvaur y detvryt
Granyggre dybu dybryt
Gre yggredyt¹¹ yn lledyf yn llucvryt
Ygkarchar yn daear yn yt
Post Powys pergig kedernyt
Pob¹² argledyr argluyd diergryt
Porthloed bud porthloes oe vebyt
Yn eluyd Penn mynyd penyt

VIII.

Pennydur pennaf y grevyd
A greduys y duu deus dovyd
Cretet baup y peir lluoosyd
Lluoosauc y daun y detuyd

¹ Cerdd.—Ll. E. D. ⁷ Diffryt.—Ll. E. D.
² Arfoliant urddant.—Ll. E. D. ⁸ Gradifael.—Ll. E. D.
³ Berth.—Ll. E. D. [E. D.] ⁹ Cyn oes byd.—Ll. E. D.
⁴ Cael uchel uchaf.—Ll. E. D. ¹⁰ Oe ataf etewyn tanllyd.
⁵ A phechawd.—Ll. E. D. —Ll. E. D.
⁶ Gwyndyd.—Ll. E. D. ¹¹ Gre yn neddf.—Ll. E. D.
⁷ Poby.—Ll. E. D. ¹² Poby.—Ll. E. D.

Credaf da ny diva ny divya
Ny diffyc onyt y diffyd
Credaf vi vy ri vy rybyd¹
Vy Llyuyaudyr creaudyr credovyd
Credaf y auen² am reen am ryd
Mat gynnull maur weryd³
Credaf y post pressent pressuylulyd
Am peris or peduar defnyd
Credaf y peryf nef yn eluyd
Am gunaeth o buraur yn brydyd

IX.

Prydyd uyf rac Prydein dragon
Piaut kerd kadeir prydydyon
Glyu am ryd ragorveirch gleisson
Gleissieit liu glas ganoligyon
Meu detvryt meint guryt gueron
Mal y gunaeth mechdeyrn haelon
Meirch ar geirch yn garcharoryon
Meith gerdet mygyr gydret geitryon
Y meivot y maent aruydon
Arureid y wreid vrythyon
Ymauruled ymed ymaon
Y threthau yn traethaduryon⁴
Y deugreir gyueir⁵ gyweithon
Y gyvyt yn gyvoethogyon
Y hynaf henu henu oe thiryon⁶
Handit ryd rung y duy avon
Y sygyrnau⁷ gleu gloeu rodyon
A volaf, a volant beirdyon
Caraf i barch y harchdiagon
Caradauc vreinauc vreise rodyon
Card oleith olud esborthyon
Periglaur perthuaer pebyllyon⁸
Delu yd ym yn diamrylon⁹
Am luyr am gyrr am geinyon
Yn untref yn untreul wledolyon
Yn undaut undat vrodoryon
Can trugar can war werydon
Can terwyn can toryf egllynyon¹⁰
Can dorvoed niveroed neivion
Can vot duu can vot uiryon
Am rod vygguledic guleityadon
Drefret gulat waret worthordyon
Kyndelu ae kant
Terfyn cân Dyssiliaw

CANU I DDUW.

DEUDENGRAD beu berchen brad briodaur
Deudengrad dyweirwlat mor vat mor vaur

¹ Rhebydd.—Ll. E. D. ⁶ Ei hynaf henyw oi thir-
ion.—Ll. E. D.
² Credaf nen.—Ll. E. D. ⁷ Ei sugn fab; neu, y sy
gynfab.—Ll. E. D.
³ Wawr ddull werydd.—Ll. E. D. ⁸ Berthfawr (porthfawr)
powysion.—Ll. E. D.
⁴ Ei threthau i'w thraeth-
adurion.—Ll. E. D. ⁹ Diamryson.—Ll. E. D.
⁵ Ynwir.—Ll. E. D. ¹⁰ Englylon.—Ll. E. D.

Dau deura'r pellir pwyllaur on kynnhenn
 Dilenn o brassen ban yn bryssyaur
 Deu edryd y syd a synhwyrur
 Deu erbyn agkeu anghychwiau
 Doethwlat ny adef adaf wychuaur seil

Uffern yu'r eil dureil dyraur
 Over divuner llyther lleaur
 Ofyd a chrevyd yt achrettaur
 O ffryfyoli tri o draethaut berffaith
 Oe gwyded ieith oe gwydaur
 Berthidau riau ryuasgaraur
 Ny mat borthes mam mab nuy didaur
 Pe rothit donyeu byt dynyaul o gaur nann
 Dynyadon betheu benn bob euaur
 Parchus ruyf ratlaun daun deburaur
 Porth yn guaut tavaut digarcharaur
 Berth gyvoeth lluyrdoeth lleuychuaur
 beunyd

Am elyt vedyd am elvyd glaur.
 Gwedy golodyd o dyuyllaur
 Guedy goluc vrat goleuat guaur
 Gurth keli yoli kynn neithyaur dacar
 Guyl drugar dy gar vo dy gerdaur
 Kyt uypuyf hediw haud vot uch llaur
 Ny uyf yn hynny a uyf heuaur
 Guyr reen ymreit ryd iolaur
 Rac yn perigleu heb periglaur
 Gudam yn gorlluc gwr lluyduc llaur
 Gur hydyr veu gheu yggygellaur

II.

Rygolli maur duu mor dybryt y neb
 Kyghall nuy goheb oe gynvebyt
 Kyntoraur yssyd ys ef ancryd
 Kyghallen dilenn orffen orffryt
 Kygeudon adau o diovryd Crist
 Kygavauc kyvrdrist kyvrdost benyt
 Kanyu y dyn divanu y vryt
 Kygreif diaul kygul kyuyd
 Kygaus a vyd traus a ved tristyt meith
 Kyvreith dioleith cyn lleith lletryt
 Kywyrdoeth ryu gogel brat annel bryt
 Kyvyrduyth kyvavyrduyth prifuyth prifuyd
 Kyvarvaeth amaeth am arvedyt tuyll
 Kyvranc geu gymuyll am pwyll ym pyt
 Kyvrnaut ymweudaut devaut hevyt
 Kyvredec a chuec chuerau hir ennyht
 Kyvreit oed ym pleit oed ym plegyt vot
 Kyvragot dyvot tu vyggueryt
 Yn Huru lluyth eluyd dovyd an dyt
 Yn llaur lliwettaud anglaud anglyt
 Yn llur yt yd guyd hyd yggueryt llaur
 Yn lluru im kyvaur yd yn kyvyt.
 O areu agheu aereu eigyt
 O oerued poenued paub y vyuyt
 O aruar daear dofn y gyt
 O aruen pechaut lletraut lletrvryt
 Ny rygar trugar tra syberuyd
 Ny rydau anau oe anwylyd
 Ny rygoduyf ruyf rymgueryt o dygyn

Nyt ruyd uy gynnygyn gyndiebryt
 Ny rygolluyf duw o deured byt
 Ny rygolles nef ny bo ynvyt

III.

Anfydryd auyd euyc laur duun
 An uedy y karun punn penyadur
 Heb synyeit yn reit ruyd echlysur
 A heb wybot bot byt mor ampur
 Rybu *Erthyst* ynn rybu *Arthur* [sar
 Gynt rybu amgyvrant guynt guan tra mes-
 Rybu *Ulassar* keissassei *Fflur*,
 Y gan *Ud Prydein* prit y hesgur
 Rybu *Vran vab Llyr* llu ruym adur mat
 Ygkamp ygkyulat ygkat ygkur,
 Rybu *Erculff mawr* rwyse didaur dur
 Ryvyc agredvaul greidyaul greidur
 Rybu gamuedauc *Madauc* modur ffau
 Rybud vu idau dilau dolur
 Bu *Alexander* byt lywiadur
 Hyt sygnoed nefoed ny bu segur
 Pam na uyl pobloed paub yn dostur pla
 Pob traha yn diva ac yn divur
 Pob naf pob niver pob ner pob nur
 Pob nenn ym pressen yn ampryssur
 Gurthot ruyf hollawl holl ysgrythur eith
 Gurthuyneb a ueith yu y wneuthur
 Gurth auyd traguyd tra guyladur
 Guarchedid eluyd dyspyd dispur
 Gurthefin vrenhin vreise pennyadur byt
 Gurthladet om bryt pryt pechadur
 Gorthywys nef oed nyued eglur
 Gurthuif ay bo trist Crist creadur

IV.

Creaduryeu nef naud dialaeth saint
 Cyrreivieint gymmeint gymmedrolaeth
 Cared ym ynni neut mi ae maeth
 Caru a mynnu vy mabolaeth
 Caraf yolaf tri truy drudannaeth ket
 Carret om guaret yr auch guyrdaeth
 Can ryd duu dovyd daun ehalaeth
 Can ran goleudeur ffrytheu ffraeth
 Can clyw am cenyw kymhuylluriaeth
 Cein llyuyaudyr creaudyr credun rywnaeth
 Caud catuent pressent pressuylyaeth an-
 hydyr
 Canys breu mal guydyr hydyr hudolyaeth,
 Y teir person byt bit yth arvaeth
 Yr tri yn iaunuir iaun wrogaeth
 Yr unduw undyn na vit hydraeth brat
 Yr mab rat yr tat tec henavyaeth
 Kan duc pumwhan Crist pumoes o gaeth
 O yg o gyvyg gymmydogaeth
 O angor teudor tut alaeth
 Gymuyll otuyll ottuyll dyuyssogaeth
 Yn dyn dit ympryt ymru pan aeth
 Yn dolur ygkur ygkorforaeth
 Kynnyduys maur ur maur vreuolaeth guil
 Yngkynnif y brif briodoryaeth.

Kyvyt vu vinheu heb suyseau saeth
Gan an duu vry vrenhinyaeth.

V.

Brenhined benn ban yth anet hael
Bro oed ysgavael ys govunet
Brenhin Pob ffin pob ffau dyghet
Brau kuydam ygyt yngkryt agkret
Yn uffern gethern goeth dreslet eruan
Yn affan poethvan peithauc druydet
Yn daffar taervar tan amgyffret
Yn arffaruyd¹ lle ny lluyd kerdet
Yn y daeth Kayn can y weithret
Cam ygkyueithas nam nym bo vynet
Gudam bob anuar daear dyret
Godef grun ysgun anysgoget
Godesun guydun-guaelaet arvan
Guyth gyman yn llan yn lluyr gywet
A mi am a vyd yngehevet
Yn avrinau Duu yn efrifet
Archaf danc cyn tranc truy eiryolet Meir
Hyt nam gunel kellueir koll agkyffret
Cyn dylau gychwyn tydyn tytwet²
Cen dalu y Duu y dylzet
Can lleng engylyon kein lliuet obeith
Cyn lleith rhac kyvreith kyvreithaeth³
Caffuyf o yoli Crist Keli ket
Kaffel yn adef naud nef nodet Amen

KYNDELU AE CANT

VI.⁴

Un Argluyd kyvruid kyvreithgar Uledi⁵
A uledych heb avar
Un mab Duu diffuys y daffar⁶
Un Dovydd tragyuyd trugar
Un rieu ruyf nef a daear
Un goron⁷ guraul y daffar
Un af uen⁸ o uedi glaeear
Ym peryf kyn perigl buyf car
Om cared caravuy edifar
Ny bu dull vadeu dalv vydar
O dyn Duw a bryn yn brifgar
Ryverthir enwir yn anwar
Yn Argluyd Uffern wern wanar
Rygyrchant unpeir¹⁰ teir trydar
Kynnadledd kenedloed ampar¹¹
Llu Brithyon¹² brodorion bruytyrgar
Eil gurthlu¹³ gordu gordyar
Trydydd llu nyu llud kyvarchuar¹⁴
Llu guynnyon guynvydic a gar
Yn huenyd naud yn huanaw nef
Buyf adef aduyngar

¹ Arffuruyd.² Tytueth.³ Neu, kyveilhaet.⁴ Yr awdyl hon yn dechreu⁵ y canu yn Ll. E. D.⁶ Wledig.—Ll. E. D.⁷ Yn canlyn y mae y ban⁸ hwn yn Ll. E. D.—Un⁹ mab Mair meidrawl di-¹⁰ archar.⁷ Gwron.—Ll. E. D.⁸ Afwen.—Ll. Coch: Add-⁹ wyn.—Ll. E. D.¹⁰ Ni fo dull faddeu dall¹¹ fyddar o ddyn. Ll. E. D.¹² Rhychyrchant un pair.¹³ —Ll. E. D.¹⁴ Am par.—Ll. E. D.¹⁵ Neu Brython.—Ll. E. D.¹⁶ Gwythlu.—Ll. E. D.¹⁷ Cyfarwar.—Ll. E. D.

Kyn buyf guan esgus guyn esgar
Buyf guas Duw gwesti dialar
Kyn buyf anghenauc anghenwar
Hoedyl hoedran hoen eban abar
Kyn aghen agheu athrugar
Arglywet gloes glasswed glar
Kyn dirvaur gyvaur gyvyssgar
Kyn nom duyn ym diued garchar
Kyn oergaud aglaud aglaear
Ygguasc ygguisc deru a guyar
Urden ren reithvaur guaur guar¹
Iudex Rex rei² ovyd hygar
Yhedaul³ kedaul ket wascar
O irchiat⁴ llaw rodyat llachar
Iaun om daun doeth arllavar
Yaul heb daul heb doli arwar⁵
Yolyd uyf o nuyf yn avar
Yolaf y Duw y disuyn y var.

VII.⁶

Rac bar an peryt⁷ pen haelonaeth
Dyfun deifnauc vyd y alaeth
Yn anoes y mae moes mauruaeth
Maur drygeu brydeu brauduryaeth
O agkret agkristonogaeth
Agkrevyd⁸ yssyd yssyuath
Guell gobrit gobruyon eduaeth⁹
Heb heneint heb heint heb hiraeth
Kyn gortho guarther varchogaeth
Kyn guarthrud kythrud kythreulaeth
Nyt guallauc vradauc vraduryaeth
Mab Duu yr mab dyn dirparaeth
Pan gymmerth maur ur maruolaeth
Ym prenn crog an creaudyr ni a aeth
Ef an car an kyvarthaus ynaeth¹⁰
O uffern craunuern creulonaeth
Ef bieu radeu ratlonaeth
Uch nau torf¹¹ nau tyuyssoogaeth
Ef is nef uch nef uch nautraeth yssyd
Ny symmut y bennaeth
Ef an ruyf yn ruyd¹² veidrolaeth
Guellivyat¹³ guallovyat guellvaeth
Ef a ved¹⁴ a vedyr oe arvaeth
Aryf haf naf nestic hynafaeth
Ef yn vreisc yn vron ehelaeth
Ef a dau i dangos a wnaeth
Guaun¹⁵ yrdau kyn brau breuolaeth
Dioheb wosseb wasanaeth
Erbyn braut brau vyd braduryaeth
Dovydd barnant ryd ar y gaeth¹⁶
Yr amser y ffriyner pob firaeth

¹ Goar.—Ll. E. D.² Rhag.—Ll. E. D.³ Iachw ddawl, neu iach-⁴ wyddwl.—Ll. E. D.⁵ Eirchiad.—Ll. E. D.⁶ Iawn (iawl) heb ioli ar-⁷ war.—Ll. E. D.⁸ Yr ail awdyl yn Ll. E. D.⁹ Perys.—Ll. E. D.¹⁰ Angreddf.—Ll. E. D.¹¹ Etwaeth.—Ll. E. D.¹² An cyrchaws yn aeth.—¹³ Ll. E. D.¹⁴ Terf.—Ll. E. D.¹⁵ Rhwyf.—Ll. E. D.¹⁶ Gwel'igrad.—Ll. E. D.¹⁷ Iawl heb ioli ar-¹⁸ war.—Ll. E. D.¹⁹ Ef a fydd.—Ll. E. D.²⁰ Gwnawn.—Ll. E. D.²¹ Dofydd barned rhydd e²² rhvgaeth.—Ll. E. D.

Ni ueryt meuyt miluryaeth¹
 Guran guyl ni a gueleddigaeth
 Guelat vy guelitor yn aeth²
 Muy yt gar guaur guyr gurdaaeth
 Noc yt gar car cerd kebydaeth
 Llei yt gar llavar no llauvaeth
 Muy yt gar llauryd no llaugaeth

VIII.³

Lleuenyd llu nef llawena vy mryt
 Yth vynet⁴ yth wynva⁵
 Mab Duw byu vy llyu am lleha
 Om lle drwc am dyduc ym da
 Daioni vy ni⁶ am rydha
 Ryd rybuyf gan vy ruyf⁶ ruy gwna
 Reen reithleu rieu rat gyva⁷
 Ratlaun doethruyf kyvaeth koffa
 O gan treigyl attreguch yma
 Ac an cam an cymmer etua
 Trugarauc Argluyt trugarha
 Urthyf⁸ y urthyt nym⁹ pella
 Pell yduyf o nuyf yn echua
 Ar ny vo puyllauc nys puylla
 Eithr oric ny thric ny threfna
 Hoedyl etvyn hoen dyn dibarha
 Hoetran hydyr hydreid ae treidia
 Treul trydar am car am cassa¹⁰
 Nam golud ym golychwyda
 O gatwent pressent y bryssya
 Dial blas aval blys Eva
 O amraut amreint diara
 O amryu amryvus vuyta
 O bu chuant chuennychu trah
 O bu chuec bu chueru odynd
 Chuerdit byt bradauc an diva
 Yn divanu divant¹¹ y dâ
 Yn chuetyl atveilyau¹² yt atveilya paup
 O'r pobloed ny bara¹³

Peris ef peryf nef nodfa
 Per adaut Paraduys Wydva
 Pereit loc y enu yna
 Y Adaf adef ny vuyna
 Ffruyth luythlen wastadwen westva
 Yn fruythlaun o fruytheu terra¹⁴
 Terwynaul iechedaul iacha
 Bard a'th yaul a'th vaul a'th vaurhâ

IX.¹⁵

Maur defnyd bedyd bendigeit ricu¹⁶
 Ruyf eneityeu¹⁷ rat volyeit
 Molaut Duw molaf ae dyweit
 Ae moluy nys molaf ofeit¹⁸

¹ *Neu*, mawrwriaeth. — Ll. E. D.
² *Wenaid*. — Ll. E. D.

³ *Gwelant hwy* (vig E. E.)
⁴ *Gwelitor yn aeth*. — Ll. E. D.
⁵ *Y drydedd awdyl yn Ll.*
⁶ *Ith wynfyd*. — Ll. E. D.

⁷ *Fy rhi*. — Ll. E. D.
⁸ *Gan rwyf*. — Ll. E. D.
⁹ *Gynna*. — Ll. E. D.

¹⁰ *Wrthyd*. — Ll. E. D.
¹¹ *Nam*. — Ll. E. D.
¹² *Nam cassa*. — Ll. E. D.
¹³ *Yn ddiifant*. — Ll. E. D.
¹⁴ *Adfeiliawg*. — Ll. E. D.
¹⁵ *Oi bara*. — Ll. E. D.
¹⁶ *Ban o L. E. D.*
¹⁷ *Y bedwaredd awdyl yn*
¹⁸ *Ll. E. D.*

Am obruy am ebrit vy reit
 Am Iessu caru cyrbuyllyeit
 Caraf y dreth a draethant genyeit¹
 Traethaut ber i burau eneit
 Rac oerveru uffern wern woneit²
 Rac oeruel uchel ucheneit³
 Rac koryf agkyscot agkyseit kuynvan
 Rac turyf tan taer yneit.
 Rac auyd avruyd nyt avreit
 Rac avrduyth avrdul gyuydeit
 Rac buched gan bechaduryeit
 Rac treul hoen yn hir boen yn huwr beit
 Yn hirguyn guenuyn gueinivyeit
 Rac gorthrud kythrud kythreulyeit
 Kythreul-glas⁴ gurthgas gurthgrivyeit
 Rac gormeil yspeil yn yspeit pechu
 Rac pechaut ordyvneit.
 Gordyvyn vi goreu ri ruyf greit
 Yn ruydvreint yn rann seint seinyeit
 Yn ruylluyr⁵ yn synuyr synyeit
 Yn ruydhaul huyrdaul hir dodeit
 Ym pridull cynnull kynheilweit
 Ym pri doeth kathyl kyvoeth koethyeit⁶
 Ym pryssur llavur llyvyr doneit
 Ym pressent ym pressuyl eneit
 Yn adorth ehorth ehovneit kyvrgein
 Kyvuyrein glein gloewheit
 Duw am rod ruyd vod vedlyeit
 Rann didann gorchlan gorcheithleit
 Turyf⁷ eurin uerthevin urth reit
 Yth gerdaur guerthvaur gurthfynnyeit
 Rac braut rann baran⁸ barn beirnyeit
 Pan varner tri niver truy neit
 Bernit⁹ Duw an duyn i uenbleit nevol
 Y nefoedd yn yneit. Amen.

X.¹⁰

Nyt ynat neb drut ny drevnuy
 Guascaut cynn guiscaw avaruy
 Avar maur ym bron¹¹ llaua bann lluythuy
 Mor vyd lluyd llonyd llau daduy¹²
 Mor attrec pob chuec pan chueruy
 Mor advuyn¹³ divuyn digonuy
 Crist kuluyd poet ruyd ymranghuy¹⁴
 Om rang¹⁵ lles neges nam naguy
 Duu am due om druu y dramuy
 Y tremyn y dremit o vruy¹⁶
 Mor deduyd a dreid a draguy
 A huy¹⁷ ar haelvron tra gyrchuy
 Kan kyrchuy¹⁸ Dewys diarduy

¹ *Neu*, dreith a draethant
² *geiniaid*. — Ll. E. D.
³ *Wenaid*. — Ll. E. D.
⁴ *Mae y ragvlaenawl ar ol hon yn Ll. E. D.*
⁵ *Cythraul glas*. — Ll. E. D.
⁶ *Yn rhwyddlwyf*. — Ll. E. D.
⁷ *Neu*, koelhyeit.
⁸ *Torf*. Ll. E. D.
⁹ *Rhag brawd rhag barnu*. — Ll. E. D.
¹⁰ *Barned*. — Ll. E. D.
¹¹ *Y bummed awdyl a'r olaf yn Ll. E. D.*
¹² *Cymron*. — Ll. E. D.
¹³ *Llawddadwy*. — Ll. E. D.
¹⁴ *Addfwyn*. — Ll. E. D.
¹⁵ *Neu*, ynnanguy — Im rhagwy. — Ll. E. D.
¹⁶ *Rhag*. — Ll. E. D.
¹⁷ *Neu*, ovruy, ovnuy.
¹⁸ *Ar hwyl*. — Ll. E. D.
¹⁹ *Cyrchwys*. — Ll. E. D.

Kyrch clotvaur am dirvaur diruy
 Pumhoet pobyl¹ rhac pobyant orduy
 Pumhoes byt a hevyt yn huy
 Guae vab dyn dilyt y gamduy
 Ygkamlit² eithr gobrit gobruy
 Ysgeryd ysgared vuyvuy
 Caru guyt yn ryhyt yn ruy
 Yn ruy yd amuc ac amunuy³ bryt
 Ry benyt ny bechuy.
 Pechadur pechodeu dirpruy
 A dirper pryder pryt arluy⁴
 Ar luyn cyn kystlun kestuy
 Keissau nef guar adef guaruy
 Kan goreu an Duu an datpruy⁵
 Truy gethreu a chreu a chrymuy⁶
 Can gueryt creaudyr ae crettuy
 Kan gwaraut guerinwalch nevuy
 Kan diffyrth Trindaut tri Maccuy o dan
 Tri meib⁷ glan glein ovuy
 Kanys ef a ved a vynnuy
 Kanys myn mynnaf a garuy
 Keritor car cor caraduy
 Kanret cret crevyd am roduy
 Kan guledych guledic eur gylchuy
 Kylch huan Kynnan nyu kannuy
 Kynheilwat kynheilwet vuyvuy
 Gan Gyndelu kynhelu kannorthuy. Amen.

CYNDELU AI GANT.

CYNDELW A GANT YR
 AWDYL HON.

GWELEIS ar vorwyn vwyn vawr rydic
 Golwc diserchawc syberw keinmic
 Lliw goleu tonneu taenverw gwenic
 Llanw ebyr ar llyr lle ny mawdrdic
 Mynych ymanuon dygyn gofyon dic yrof
 Arien gannwyll ryuic
 Mal ydwyf yn kelu kalon yssic
 Ny mat gyrchawd gwenn gwely eidic.

LLYMA ELYNYON

A GANT KYNDELW Y YTNYUED BRYF CROGEN
 VAB MADAWC AB GWALLAUC.

ETNYUED aerllew a dan eurlliw clauer
 Ar daryan daer daluriw
 Am danaw ny daw ny diw
 Nym gad adoed hoed hetiw

¹ Neu, pibyl. ⁴ Prif arllwy.—Ll. E. D.
² Ynghamlaid.—Ll. E. D. ⁵ Dirprwy.—Ll. E. D.
³ Neu, a camunuy.—Ll. ⁶ A chymwy.—Ll. E. D.
 P. P.—a damunwy.—⁷ Trineis.—Ll. E. D.
 Ll. E. D.

Hetiw ym kyfliw yt ym kyflut gwen
 Gwynn y kawt ar vygrut
 Hoen am amdrei am draus lofrut
 Hoed hydyr am hoedyl wydyr wodrut

Godrut uar anwar anwas ysgwytwyr
 Arwar kyrt kyn lleas
 Gwisgeis glwyf am glod wanas
 Gwisgws llid llew lliw glew glas

Glasuet y ortho y orthaw ym byw
 Am ernyw yr na daw
 Trwm ynof cof ced wallaw
 Tristuart uytaf am na daw

Trist yw ynof cof kawt erbyn ymbryd
 Yr brawdaueth llywelyn
 Trwm a barthred yd berthyn
 Y duc duw dewis ar dyn

Dewissws uyg kert dewis y enw
 Y anaw rym kedwis
 Bu wrth wruyrt kyrt keinis
 Bu wrth uryd gwyr y gweinis

Gwenidawc rodawc rad wellig keinyad
 Kyrchyd cad ken ehyg
 Kyrchws glyw bar glew bergyg
 Kyrch ehofyn yn olyn yn yg

Oet digyuyg mewn mynwent uyged hael
 Beirt auael wael wared
 Milyoet am gyhoet am ged
 Mil uyrnt molyant ydnyued
 Ednyued, &c.

MARWNAD MEIBYON DWYWC
 UAB IORUERTH.

KYNDELW AB CANT.

KERTGAR kyuarwar kyuaruoloet brwydyr
 Bryd vchel yg kyhoet
 Glewdraws kyghaws kenetloet
 Glyw dinac ual dinas oet

Nyd oet amrylaw nac amrylon wr
 Amryliw oet y onn
 Ny threfyt brwynuryt om bronn
 Nac om cof nac om callon

Callonvleit wreit wrt elyn yg gawr
 Gwrtlew llawr llaw gymyn
 Beirt ouynac dinac dyn
 Breint archauael hael heilyn

Heilyn haul dechryn o dechreu y hoetyl
 Y hoedran yssy veu

Haetad vleinyad vleit cadeu
Haelwalch balch bwlech y eissyau

Eissyau yssy veu yssy vawdruc ym
Nym dawr dim nym diwc
Dygyn gofyon deon am dwc
Diua dewrblant da dwywc

Diuefylwyr frodyr urwydyr efmys yn trin
Yn trydar anuelys
Cad enwired enwerys
Keidweid greid grugunan lys

Grugunawc eryr grugunan gynnetyf
Ny gymysc am ogan
Glew lew lachar taeruar tan
Grym gyflym am gyflauan

Kyflauan trathan tratherwyn y haul
Traws gedaul gad orllwyn
Gwr goreuras gwas gwenwyn
Gwawr gwanar hygar hygwyn

Hwynwyf o dyrwyf o dyraur annyan
Am erwan am eurwaur
Ach gwynaf er ych gwynaur
Er ych gwynant kant kertawr
Certgar kyuarwar, &c.

KYNDELW

A GANT Y TRI ENGLYN HYN, Y VAB EILLT O
LANSADWRN.

TRA fu uyw glyw bu glewgadyr trydar
Bu trydyt gwaed raeadyr
Peryng par gweilgyng gwaladyr
Pum dryll gunei pyll oe paladyr

Bed pyll pwyll enwir enwauc yn trydar
But wasgar beirt wisgawc
Dan llen dirgel oeruelawc
Yn llan diuradw gadw gadauc

Guaedlyd y lein gwanar seuyll lwrw
Gwaew aerfwrw gwan aerwyll
Guaedfreu gwaew diheu deudryll
Gwaedryd gwaew veirt byd am byll

ENGLYN, A GANT CYNDELW ?

EURWAS kyn lleas yn llysoet enwawc
Mygedawc magadoet
O bob da defnytdoet
O bob defnyt deifnyawc oet

LLYMA EGLYNYON

A GANT KYNDELW Y HYWEL VAB YEUAF.

REITUN am rotes hywel
Reitiawc veiniawc vannawc vil
Keueis gan dreth ortethol
Tarw tec talgarth yg gwarthal

Llef a glywaf gloew eilyrth
Llef eilon yn eilwyt uerth
Llef bon corn blaen cad ehortth
Lleis garw a llef tarw talgarth

MARWNAD ULETYNT VART.

KYNDELW AE CANT.

YN aerdwryf yn aerdoryf yn aerdorvf
aerdew¹
Yn ardwy rac trylew
Y dan llafnawr lleith wotew
Y dan llassar glas llas llew

Llas gwas gwawd digart digabyly gwynaw
O dis llas llys bennart
Bleit glyw glewyd diwahart
Blaengar bleituar bletynt vart

Bart hart ehelaeth bart ae meithuaeth met
A meuet marchogaeth
Y aruod oet y aruaeth
Y enw y anaw ry gwnaeth

Ban wnaeth y angert engy hynt yw glod
A glyw deifyr ae gwelsynt
A vnbyn powys pwy gynt
Ae flam ae bleitlam bletynt

Bletynt bleitadwy yn adwy yd las
Y dessid a vei hwy
Mabolaeth uetuaeth uaccwy
Mab o oed ae hoed yn hwy

Hwyaf ym athreit a threisuar y dwyn
Hawl wenwyn hwyl gwanar
Yny redei rut wyar
Raeadyr ar paladyr ar par

Oet parawd cletyf cleudaer ym bartrin
Yn dyt trin ger traeth caer
Llid ysgwn ysgwyd kanhaer
Llew keinllew kyn llofrut aer

Yn aerdwryf yn aerdoryf, &c.

¹Mal hyn hwyrach—aerdaryf yn eurdoryf aerdew.

LLYMA EGLYNYON

A GANT KYNDELW. Y DYGYNNELW Y UAB.

Yg kynnossod clod claer dyleith bytin
Ny bytud wrth gyureith
Oet anawt llauyn adrawt lleith
Dygyannelw dy ganhymdeith

Tric yn hartureint seint senet gyd eurglawr
Arglwyf nef ath weryd
Dygyf yw hebod bod byd
Dygyannelw a duw gennyd

Gwr ae gwnaeth yn dyn yn delw boenedig
Pan aduc dygyannelw
Kan duw ny bo kwyn dielw
Cutuet keindiwet kyndelw

GWELYGORTEU POWYS,

KYNDELW AE GANT.

Auch rotaf arawd orawen gyffes
Auch rotes auch reen
Wrth awch bot awch bod yn llawen
Wrth awch bryd awch breint o ueigen

Auch rotaf arawd arovun a wnaf
Aruogyon gydyhun
Ygwythlid yggwythlawn orun
Yg gwaedlann yg gwaedle gwytgyn

Auch rotaf arawd auch rotyon am keidw
Ked wallaw kaduaon
Bendith duw gennwch gynureinyon
Gnawd y vart vendigaw haelon

Auch rotaf arawd aerwosgryn bowys
Argoedwys dwys dengyn
Uy mawret uy mawreir ae mynn
Uym bareu uym bar an kychwyn

Auch rotaf arawd aerdihauarch wyr
Nym gwehyr gwahan arch
Neum kymwys dreic bowys trwy barch
Neum arwar neum car neum cyuarch

Cyuarchaf y duw cyfarchdawn volyant
Y vilyoet enwogawn
Eurdorchawe uarchawe ueirch agkrawn
Eryr gwyr gwelygort lleissyawn

Eil welygort vawr veirt wellig am peirch
Ar ugyrueirch ar ugyr uyg
Bleityeu toryf teruyse diechyg
Bleinnyeid kunyeid kadellig

Trydet welygort trydar ordiuwg
Treis wollwg vlwg vlaengar
Lloegyr lleityeid llofrutyeid llachar
Yorueirthyawn y vurthyaw esgar

Pedwaret welygort pedweryt molawd
Molafy ly ae dyrillyt
Mawr doryf daryf gyuaryf gyweithyt
Madogyon madawc essillyt

Pymhed welygort pymhedran om kert
Keritor yn eu bann
Aerwyr gawr aruod vawr varan
Arotyawn creulawn rac creulann

Chweched athrugar athraon cadwallawn
Eil llutyawn llafyn rutyon
Kyunewid eruid aruogyon
Kynnifyeid kunyeid caer eillyon

Seithued welygort oleugor tros wawd
Ae traethawd traethitor
Gwrt uytin veityeid yn tewdor
Gwyr weirnyawn gwrhyd diachor

Wythued iwyth gynnwyth gynwan eudety
Eu dewis gyflauan¹
Llawen doryf am goryf am gyuyrdan
Llaurotyon llofrutyeid garthan

Nawued eu riued rut wet yg kyfranc
Kynn bu tranc eu trosset
Tygyryawn tyghed oruolet
Ny charws tyngyr tagneuet

Decued yw am klyw om clud eurdaun kert
Kenitor canys yawn
Toryf ysgwn ys gnawd yg camaun
Taryf rac cad rac kwcwll uyrryaun

Undec uad awen vndecued awyt
A weinyt vyn tyghed
Om gwawd rann om bann om bartged
O walch ualch o weilchyawn² giwed

Deudecued amgen am geinwiw garthan
Gyrth yn gwan rac gwaeduriw
Hydyr eu gwir or gwr ny diw
Hil gwryaeth ysgoew ysgwyduriw

Trydet yw ar dec a digawn raclod
Yn ragod ragor dawn
Flam luchlam y luchlat estraun
Faw gynghyr fwyr wyr fynudyawn

Pedwaret ar dec ardunyant a geiff
Ardunwawd diatrec

¹Eu dewis gyflan.—*Ll. D. D. o'r Ll. Coch.*
²*Neu, feilchyawn.*—*Ll. D. D.*

Kynnifyeid cynnygyn ogywec
Cyndrwyn kyndelw ae hanröc

Auch rotaf arawd orawen gyffes
Auch rotes auch reen
Wrth auch bot auch bod yn llawen
Wrth auch bryd auch breint o ueigen.

BREINYEU GWYR POWYS.

CYNDELW AE CANT.

KERTAWR huenyt huanaw auch mawl
Kert hep dawl heb dwyllaw
Kert uchel antawel antaw
Nyd kagert kosgort dyssilyaw
O dawn mawr mab duw dilyaf ardelw
Dull kynhelw kynhalyaf
O gerteu bleityeu blaen gwryaf
O ganon kertoryon kanaf
Canaon selyf seirff cadeu meigyen
Nyd meigoll y kigleu
Kynniuyeid kynneurawd oreu
Kynnytws brenhinet breinhyeu
Cynnytws powys per uolyant yr pell
Nyd pall yr digonssant
Dragon dwfyn deuawd a gadwant
Dreigyeu dewr deu prid ny dalyant
Ny thelir o wir o wreitrwynt breise
A brwysgaw yn rodwynt
Ebediw gwr briw braw dygwyt
Yn dyt brwydyr rac bron y arglwynt
Ny thal gwyr powys penn reith ar gymry
Gan gymryd ag kyureith
Wedy treul trylew dioleith
Wedi trin traean o anreith
O anreith y dyvu dioual anreo
Anrydet kyuartal
Ermydet terrwyn teyrnual
Eur hybarch hebauc a bual
Buant kyd yg gryd yg gretyf kyuaruod
Kyuaruogyon diletif
Y wrthod annod ac annetyf
O greulan o greulawn gynnetyf
Cynnetyf gwyr metueith metgryn ortyfneid
Metgwyn greid gretyf heyrn
Gwyllyoet gynt ny gedwynt gedeyrn
Gwyl bentan am dan am deyrn
Cynnetyf y aergun argoedwys werin
A warawd rac lloegrwys
Rann y vrawd y vreint ae towys
Rann y chwaer ny cheir o bowys
Cynnetyf y bowys benn ymadrawt gwyr
Veh gwirawd eur gymlawt
Yn nep llys yn nep lle anhawt
Nad ef daw ar eu llaw lledcawt
Cynnetyf y bowys kynossod yn aer

Yn aros eu raclod
Ym blaen cadeu cadw aruod
Ac yn ol diwetwyr dyuod
Cynnetyf y bowys ban el ar dremyn
Y deruyn diogel
Na bo tro tramwy gyuarhwel
Na bo caeth na bo carr dichwel [ssaf
Cynnetyf ywch bowys ban wnaethauch gor-
Auch gorset na bei gaeth [waeth
Glyw gwyrthuawr gwyrthodwch chwi et-
Gwrthodes rywyr righyllaeth
Cynnetyf yr dreigyeu uegys dragon berth
Ny borthynt anetuon
Yn eu byw ar eu ryw rotyon
Na rennid ranneu kynytion
Cynnetyf a warawd y werin argoed
Nyd argel om bartrin
Nas gouwy gordwy na gortin
Goual tal teledic brenhin
Cynnetyf yr cedwyr ced ysgein y veirt
Cedweilch heirt hart yd uein
Eil gwerth gwarth gwrthodes kynrein
Eil gormeil gormesgylch riein
Gwrthodwch auch cam cenedloet—powys
Peues cyrt a chyhoet
Glyw kyrchuawr kylchynueirch nyd oet
Gwyl hebauc heboch neud adoet
Nyd adoet uyn dawn yn ouer—om gwlad
Am gwledic ae dirper
Nym gwna tro treigylueirt un amser
Nym twyll pwyll pam ym kyuarcher
Gwyr powys pobyl disgywen
Cad orllawes orllawen
Pedeir kynnelyf cadw cadyr vrten
Ar dec yr dugant o ueigen

CANU A GANT KYNDELW Y HYWEL M. EWEIN.

CADER beir beryf
Kannyad duw gennyf
Cadyr deissyf heb dissut
Dawn kyflawn digawn digyflut
Digart gert y ged diorchut
Diheueirch gystut diruawr vut gwrtulwg
Trin trablwg trablwt ut
Treis ormeil ormant ormes lofrut gawr
Gortwy llawr gorten ut
Rygallas rec dinas rac dut
Oe hygder ehagdud varedut
Pan wnaeth balch odrut bylchu flemissyeid
Fleiniyeid greid gryd lofrut
Brwysc auad o gad oet ganthut
Brwydyr a chrwydyr a chryd arnadut
Brwyngwyn gyuamwyn gyuamrut asyr-
dwyth

Gwyth beich bwyth bu eidut
 Gwyth yt aeth traws bennaeth trostut
 Gwrt eissor eissillit gruffut
 Gwybu bawb heb gel
 Gwyth gwrt hwrt hywel
 Yn ryuel kyn rybut
 Gwyt briw gleu a llafneu lledrut
 Gwytuid gwyr yg weryd achlut
 Gwyr y glyw trychyon rac tra chythrut
 gwaew
 A gwedlin ar eu grut.
 Grut vutic wledic wlad ohen
 Grugunan rwyuan rut onnen
 Nyd o nerth llaesgad yd geif llesgen—dir
 Hy molir meint y lenn
 Hud uriw calch am ualch eluyten
 Hud wyf uart y ueirt kyghallen
 Hud af yg kyntoryf yg kynhen—am kert
 Am kynhelw om perchen
 Hud aruoll archoll yn archlen
 Hud arwet arueu ae loflen
 Hud arueit tra chron
 Treityaw y alon
 Treul dragon saesson ssen
 Hud ysgithyr y esgar yn dilen
 Hud ymbyrth y ysgwyd asgen
 Hud ymbraw am breityaw breisg nenn
 Hud ymbeirch diheueirch a diheubenn
 —glyw
 Deheubarch o gollen
 Hud amnawt hirulawt hir wenn—y ysgor
 Hir gor dor doeth gymen
 Huan wrys hawl echrys ochren
 Hual gryd kedernyd kyngen
 Kyngen gywryset am gywrys—deheu
 Llary llacheu heuelys
 Llathrei lafyn oe law ar gyuys
 Llachar glaer yn aer yn dyrys
 Ac ysgwyt yn rwyd
 Rac ysgwn plymnwyd
 Ac ysgwyd ar y ystlys
 A phareu yn phyrif hyd enuys
 Yn eis meirw a meirch yn cochwys
 Ac ar gastell gwis gogwys yd orvu
 Godwryf llu lluchyad gwrys
 Arwr ualch ar uolyant ysbys
 Ar uoloch dragon dreic efnyys [yawr
 Pan arurwydyr arurys arlwy blys—bleit-
 A gwaewawr uch gwregys
 Pan dineu gwyar greu ar grys
 Arueu gwr gwron ae dengys
 Aruod anwarded enwerys—yg gawr
 Angert llawr lloegyr echrys
 Anlloet kynr teyrn teir ynys
 Anhawel hywel hawl gyfrwys
 Antywalt y lys o liaws eirchyeid
 Pan archant y emys
 Emys fraeth yn frwynuawr am daw
 O frawt vot ut heb lutyaw

Caffwn y radeu
 Caffad an gwawdeu
 Cathleu cleu kerteu caw
 Karwedros cauas y ganthaw
 Kadarn dan gwan trywan trwytauw
 Camp ragod aruod arueityaw—ac aryf
 Ac arhos heb gilyaw
 Cas trymdras trymdreis ardwyaw
 Kar kedyrn caen heyrn heidiyaw
 Kaereu divuryaw cad arllaw—aerllew
 Arlleng glyw glew difraw
 Cart wrthryn y wrth aberfraw
 Canys tec teyrnas idaw
 Teyrnet yntaw ynteu dayarglas
 Ry allas rwyf anaw
 Taryf taeruar trydar vawr yndaw
 Tarw bytin dylin dyludaw
 Taryf ar ysgwydaw terrwynyaw a dysc
 Teruysc fysc festinyaw
 Terrwyn ri yn torri arnaw
 Teyrn dreic a dragon wrthaw
 Twrwf tonn torchawc hael trwm oet y
 glywel
 Tur kynuael yn kwytaw
 A flameu odrum yn edrinaw
 Ac angert ac ongyr yn llaw
 A gwyr gyrth am byrth yn burthyaw—
 gorwlad
 A bragad yn briwaw
 A brwydyr a breis rwysc yn brwyseyaw
 A breuolyon ewyn yn cwymppyaw
 Yn aber ystwyth yn ystrywyaw—gwyth
 Gweith uadon ym dullyaw
 Gosgort llawr kyn llat o honaw
 Gwisgwys llary lluryc amdanaw
 Gwasgawd gwawd gwaet nenn
 Gwr yn gwisgaw penn
 Gwasgarei bawb raedaw
 Gosgort wrt a ordyfyn preityaw
 Gosgrynwent kadwent ked wallaw
 Gwallofyad alaf gollewin eryr
 Aryf dewrwyr y dwyrein
 Rutuoawc uarchawc uarch ysgein
 Riallu ry allas yg crein
 Pan ruthrws hil run ar rut grein—gwaew-
 awr
 Gwawr gwryawr goradein
 Raclydawt ae gletyf uch gwein
 Raclym vu yn pannu penueein
 Rac pareu rien rut gicwein
 Rac teiui yn torri twr mein
 Teyrn glyw terrwyn tyrrynt prein— yn
 drud
 Y gwn knud uch knoueiu
 Rygnassant ryf naw cant kelein
 Kalanmei kelennic y urein
 Kred a ched a chert ry chygein yth bleid
 Yth blegyd y dichwein
 Echel dor echdor gor goeluein

Vcheluar vcheluab ywein
 Echrys par llachar lluch gyfwyrein—gawr
 Lluoet gwawr mawr madyein
 Gryd ortwy grym uwyuwy uirein
 Glyw llywyaw llewenyt kyngrein
 Glew otef gloes lef a glas lein—ar glun
 A glywir ym prydein
 Prydein par praf drydar dranhyal
 Prydytyon gadeir gadyr nyal
 Pryduerthle kyhoet kyhauual—meruyn
 Hawl edwyn hil Idwal
 Pryssur dewr dragon dreic goual
 Pryffwn gawr priodawr preitwal
 Prydesteu kymry kymrodyal—kynhelw
 Neud kyndelw ae kynnhal
 Can amdaw anaw anwadal
 Anhyet kyfred kyuartal
 Eurdorchawc a ryt eurdal—ym yr kert
 Am keinyon o vual
 Frawt ystryw estronyon hual
 Fysc dyfysc diffwysgad ardal
 Fyryf deyrn rac kyrn rac carnial—emye
 Fwyr dyfynurys dyfneual
 Kyssynhyws kysseuin dial
 Ar dir caer yr cadw y aryal
 Cletyfeu goruthur cletyual—ar wyr
 A oruc yn difal
 Hywel hael heuelyt eidal
 Hywr glew gwledic diofal
 Hwysgynt huysgwr—ysgwyduwrw ysgwn
 Ys gwtualch ymprennyal
 Hwyl taerdan tra wan trwy wyal
 Hwrt afwyr mal hirdwyr hoewal
 Hoewal hawl gadarn hart gedawl—y eir
 Mal yd greir yd gredir
 Greid gyfred gyfrawt nawt gywir
 Gryd gyffryd gyffro ny foir
 Grym gyffuryf gyfor a geffir—y vut
 Ae vetgyrn wrth pabir
 Gwryd hwylurys haeluron a honnir
 Gwyr gwasgawd devawd divoir
 Pan wesgir ar lloegyr pan gosgor teudor
 Pan osgort wasgerir
 Pan wasgar heyrn pan heir
 Pan wesgrynn camawn camp enir
 Pan llat yn lluchyad pan lloehir—yn llym
 Yn llachar yd vernir
 Pan gymrwy ryuel ry hoffir
 Pan gymer glewder yd glywir
 Pan gymyn yg kad pan gymysc lluoet
 Pan gyhoet gyhutir
 Pan gychwyn arueu pan gochir
 Pan arueit pan breit pan brouir
 Pan wnel butugawl beteu ir—uoch uoch
 Bytyn droch a drychir
 Nyd arllutyaw ri ry ellir
 Nyd yr lles nyd erlleuessir
 Traws trochyad kyrchyad pell kyrchir—y
 ueirch

Ac y ueirt yd rotir
 Taryf ar dres oe dreis a welir
 Twryf yn toryf yn teruysc am dir
 Trwm yt ergryner crynoder y uar
 Y uannyar a uolir
 Tryfrwyd wawd ym priawd prydir
 Trefred uawr treul gawr y gelwir
 Tryliw y ysgwyd ysgydwir—yn torment
 Y gadwent yd gedwir
 Trylwyn yw am glyw am glewhir
 Trydar bar berchen a berchir
 Trydyt hualawc huelir—yn dygyn
 Y gynnygyn gan y dir
 Trwst trathrwst tretheu a dygir
 Trwy ortwy yd wrt gymellir
 Ar digart gyngan
 Kyn gorun gwaedlan
 Y gloduan yd gludir
 Cluduan clod yn cledrwy ysgwyd
 Cleis o dreis o draws y annwyd
 Creulawr gawr gyrchyad
 Garw gymwyd gywlad
 Yn kyflat ym plymwyd
 Kein uyged am drefred dryfrwyd
 Kert gan gyrt amgylch y aelwyd
 Keffid eu keinllith kwn kunllwyd
 Keffynt veryon voreuwyd
 Keffitor ymdwr am drwyd—heuelyt
 Twrch teryt y ar vwyd
 Caffawd beirt eu but yn yt wyd
 Keffid noeth noted rac anwyd
 Keffitor ym prafnad ym proffwyd—areith
 Ym pryffwn waedwyd
 Kenir ytt kenetloet gadwyd
 Keinwalch gyrch reid y dotwyd
 Keinnyad gryd grym llew
 Keinnhyeid glew dew doryf
 Am dy goryf dysgorwyd
 Kedwyr dor am gor am gyrwyd
 Kadarn prein yn pen yt adwyd
 Ked ebrwyd kyn arwyd kyuarwyd
 A llat a llafneu trwy vortwyd
 Mor gyfran gyfred y donyon
 Mur mawrgor morgant arwytyon
 Mor gadarn y fwyr ar faraon—freinc
 Ac ar frawt o wystlon
 Am deu ystlys dwfyr dofyn auon
 Ymdibustlynt gyn gyngreion
 Ymdibustlei lew ar lan aeron—berth
 Pan borthes eryron

 Ry dirwy dyrawr y hollyon
 Ry dylawch eirchyad ac eirchyon
 Ry dylat yn drud ran canaon—knud
 Ry dylud alltudyon
 Ry dyly dilein gwleidyadon
 Ry dylif kynnyf cadnaon
 Ryd erwyll rwyf dreic rodolyon eirchyeid
 Ry dalant eu rotyon

Ry dysgaf disgywen veirtyon
 Rym gedir y gadeir amrysson
 Ry dirllid uyg cert yg keinyon—o uct
 Yg kyntet teyrnon
 Yg kyghawr gwrawr a gwron
 Yg kyghest gorchest gorchordyon
 Yg cantref emreis yn ymryuel gwr
 Yn ymhwrt am haelon
 Yn aber muner meneiuyon
 Yn anweir yn diweir deon
 Yn enwoc yn anwar
 Yn aerbeir yd aerbar
 Yn erbyn ywerton
 Yn tewdor yn aruor aruan
 Yn aruod ac arueu rutyon
 Pan wnaeth penn dragon pen drychyon o
 wyr
 Pan drychws y alon
 Gal ysgwn ysgwyd agkyuan
 Garw esgar yn ysgor gaduan
 Gnawd gan draws lyw maws luman—
 archauad
 Yn aergad y ar gann
 Gnawd rodawc rac marchawc midlan
 Gnawd kynteiryf kyntwryf yn arnan
 Gnawd nny gyman gymyrret am heirt
 A glwysueirt vch glas pann
 Gnawd ataw itaw a ruteur oe law
 A rutueirch y danan
 Gnawd ym ri rutueirt o uaran
 A roti rut wisic am danan
 Gnawd y gwna rut lanw amgylch rutlan
 —gaer
 A rut liw ar dylan
 Gnawd gosgo gosgort yn diflan
 Ual ymosgryn mawr gawr gamlan
 Gnawd canaf y volyant ual auan vertic
 Neu uartwawd arouan¹
 A uo kert ny uo cart nny rann
 Ny uo gwaeth no gweith y berllan
 Am byrth caer uyrin
 Porthes gwyr gwaedlin
 A gwawr trin bu trechaf
 Gwal teilu tal ym a ganaf
 Gnawd yw honn om bronny y brwydaf
 Brydeu anaraf brythwch gaeaf—garw
 Bytin darw deyrnaf
 Brwydyr edrin breenhin breisc naf
 Bryssws glew bresswyl a honnaf
 Brwyse rwyse rwyf trydar
 Bwrw lwrw lid anwar
 Bwyd adar oe adaf
 O voli peir deon pyr dawaf
 O dor cor coelic kynnelwaf
 O golofyn prydein y prydaf—yn geluyt
 Or defnyt y dyfnaf
 O prydest o dyllest a dullyaf
 O dawn duw can dotyw attaf

¹ Neu, aronaa.

Or mor pwy gilyt py gelaf—uy geir
 Y gadeir a gadwaf
 O gadwent o gadwyd eithaf
 Athwyd uyth ath enw yn uwyhaf
 Ath dir ath degwch
 Ath elyf ath elwch
 Ath wolwch ath alaf
 Ath urondor ath vro gadarnaf
 Ath uolchlafyn ath ualch ymorsaf
 Ath volir ath welir ath welaf—yn uynud
 Ath olud ym danaf
 Ath uolant veirt byd ath volaf
 Ath uo hael hil run a unaf
 Ath orchymynnaf gan y mawr drugar
 Pleid a gar plant adaf

 CYNDELW I LYWELYN

LLYWELYN heilyn haelaf—o undyn
 O undawd plant Addaf
 Nis gwna pawb na bo pennaf
 Ni wnaeth Duw fwch ar falchnaf
 Naf ym mhressent yw ner wennwlad—
 rhwyf
 Yn rhodd Duw ai garhiad
 Trosti nid traws twyll na brad
 Trois nyw llefais na lladrad
 Ni bu ledrad cad cadr Aber—Conwy
 Cyn nechrau fy udd ner
 Cynnygn fy llyw oedd llawer
 Cwyddynt yngnif seithrif ser
 Rhif ser rwy cigleu cigwledd rad—i frain
 O freisgwyr ardwyad
 Cerhynt fy llyw nid lledrad
 Cwir gogof cyrrheidd coscad
 Cadwent pan gyrchaist gyrch union—senig
 Sangei bawb ei alon
 Parthred gwyth mal gwaith fadon
 Porth athwy myrdd ofwy mon
 Ym Mon bendragon ban dreigiau—Prydain
 Wyt prydfawr ith arfau
 Cefeist a donaist yn dau
 Cad anhawdd y coed aneu
 Cedwaist cad orfod caen orferw—gwaedlin
 A gwaedlaif yn ymherw
 Cyd tan trwy wan trwy agerw
 Ced hy cad fry fron yn erw
 Erwan teyrnedd teyrn udd—Prydain
 Pryder Lloegr ai cythrudd
 Ai law braw bryneich gystudd
 Alun rac hil run bu rudd
 Rhuddgreu ei arfeu arfeidd erlyn—Lloegr
 Lliaws bardd o'i gylchyn
 Dawn fu pan ddyfu yn ddyn
 Dydd llawenydd Llywelyn

¹ Allan o L. E. D.

LLYMA ENGLYN

A gant CYNDELW gwedi anfon Mynach o Fyneich
Yschad Marchell iw wrthod ac i ddywedyd nas
cleddynt yn eu Monachlog.

CEN ni bai ammod dyfod—i'm herbyn
A Duw gwyn yn gwybod
Oedd iawnach¹ i fynach fod
Im gwrthfyn² nag im gwrthod.

MARWYSGAFN CYNDELW

Y GELWIR Y PUM-AWDL HYS. I DDUW.

CYFARCHAF i Dduw cyfarchwel iawn
I foli fy rhi rhwydd rhadlawn
Un mab Mair a bair pyrnhawn—a bore
Ac aberoed ffrwythlawn
A wnaeth coed a maes a mesur iawn
A ffrwythau a doniau Duw ry ddigawn
A wnaeth gwellt a gwydd
A grug ym mynydd
A wnaeth dedwydd—yr dedfryd iawn
Ac arall ar wall ar wellic ddawn
Yn eissiwedig ac yn ddigllawn
Archaf i fab Duw canys digawn
Commod o'n pechod pechu nid iawn
A chynnwys yn naf yn arnodded
Ir wlad eidduned myned a wnawn
Cyfarchaf i Dduw cyfarchaf
Ceinfolawd ardraethawd i ti a draethaf
Neud milioedd ath fawl fodrydaf
O'th dorfoedd ith derfyn uchaf
Neud mi a fynwn fy naf—o'th ganiad
O'th gariad i'th gredaf
Neud cennyd cerdd glyd cynnelwaf
Ced wallaw na ad wall arnaf
Neud oedd fwy no rhaid rhad mwyaf
Rhwyf cedyrn yn cadw ar eithaf
Neum dychryn meddwl a feddyliaf
O bechu a bechws Addaf
Neud wyf alltud drud o dreigl dy wendud
Ath wendorf am danaf
Neud beirdd yr eglwys egluraf
Neud eu porth a barthwyd attaf
Neud hyfryd ny llwrw y lle a gyrchaf
Neud gobaith wrth benrhaith rhin a geisiaf
Brenin pob gwerin gwared arnaf
Gwedi treiglaw byd budd arnaf
O ganiad y tad teyrneiddiaf
Ar mab ar yspryd glendyd gloywaf
Yngoleuder deddf dedwydd fyddaf
Yngwarf engylion gwirion gwaraf
Yngwenwlad wledig nef a archaf
Gwledig arbenig pan ith aned
Dyfu waredd ynn dyfu wared
Dyfu Addaf blant o blaid angred
O anghyfraith faith o gaithiwed
Dyfu yn gofwy un gofuned

¹Iawn.—Ll. P. P. ²Derbyn.—Ll. P. P.

Ry ddyfu wrhydri hydr afneued
Dyfu Grist ynghnawd priawd prifaed
Dyfu ym mru mair mab dymuned
Dyfu bumod byd o boen galled
O dwyll o dywyll trydwyll trefred
O anghyffred gadwo gadarn—alar
O garchar esgar pan ysgared
Ac ef yw ein llyw an llwyr nodded
O farn wrth ein gwaith ar ein gweithred
Ac ef Arglwydd nef tangnef tynged
An dug o gyfrgoll pan archolled
Ac ef dwyre ynn ac ef daered—ei fudd
Ac ef Udd nin lluddan llessaed
Ac ef yn osseb yr ossoded
Yn hollawl meidrawl hawl huanred
A roddo i Dduw ei ddegfed—oi law
Heb luddiaw iddaw ei ddyled
Nid wyf fardd digardd ymdigoned
Ar helw fy nghreawdr llywiawdr lliwed
Mi Gynddelw geiniad rhad am rhodded
Mihangel am gwyr am gwrthfynned
Gwledig arbennig pan genais—honawd
Nid ofer draethawd a rydreuthais
Nid eissiwed ced man y cefais
Nid ef ym crews dewys diffleis
I wneuthur amhwyll na thwyll na thrais
Nid ef digrefydd
A gretto Ddofydd
Nid ef ai cedfydd—clwyf defnydd clais
Nid ef ddihunaw ar handdenais
Nid ef rhoddir nef ir neb nyw cais
Nid rhwydd yr arwydd a weinyddais
Nid rhwy o obrwy ry obrynais
Nid perthyn ryfyg ryfegais—im bryd
Nid porthi penyd ryfeddyliais
Yn adawd rheen ry deiddunais
Rhyd im enaid rhaid rheolais
Gwledig arbennig erbyn attad
Er barch gogyfarch o gyfaened
Yn ddigabl ar barabl ar ei bariad
Fy ngherdd ith grybwyll canwyll canwlad
Can wyt priodawr can wyd meidriad —
mawr
Can wyd cynhorawr—gwawr goleuad
Can wyd bronn broffwyd can wyd ynad
Can wyd rieu hael can wyd roddiad
Can wyd athro ym nam eithriad—oth fanu
Oth faran oth irein wlad
Nam diddawl oth fudd udd echeiniad
Nam gwellyg ym mhlyg ym mhlaidd irad
Nam gwallaw oth law gwallus drefrad
Nam gollwng gan llu du digarad. TERFYN.

HIRLAS EUEIN.

EUEIN KYVELLIAUC E HUN AI CANT.

GUAUR pen ddyre gaor a doded
Galon yn anvon anvut dynged

Geleurut ein g6yr g6edi lluted tr6m
Tremid gov6y mur Maela6r Drevred

Deon a yrreis dygyhyssed
Diarf6yd ar vr6ydyr arvau goched
A rygot6y gle6 gogeled ragta6
Gna6d y6 oi dygna6 devnyt coted

D6yalla6 di venestyr gan vothaed
Y Korn yn lla6 Rhys yn llys lly6 ced
Llys E6ein ar brait yt ryborthed eirioe
Porth mil a gly6i pyrth egored

Menestyr am gortha6 nam ada6ed
Estyn y Korn er cyd yved
Hiraethla6n am lly6 lli6 ton na6ved
Hirlas i ar6yt aur i duted

A dyt6c o vraga6d 6ira6d orgred
Ar lla6 Wgan dra6s dros i 6eithred
Kena6on Goron6y g6rt gynnired g6yth
Kena6on hyd6yth hydyr ei g6eithred
G6yr a obryn tal ympob caled
G6yr ynga6r g6erthva6r g6rt ym6ared
Bugelyt Havren balch eu cly6ed
Bugunat cyrn met ma6r a 6na neued

Dy6alla6 di y corn argynvelyn
Anrydetus vet6 o vet gore6yn
Ac o'r mynni hoedyl hyd un bl6ytyn
Na dida6l i barch can nid perthyn
A dyt6c i Rufut 6ay6rutelyn
G6in a g6ydyr goleu yn ei gylchyn
Dragon Ar6ystli ar6ystyl tervyn
Dragon O6ein hael o hil Kynvyn
Dragon i6 dechreu ac ni6 dychryn cat
Cyvlavan argrat cymy6 erlyn
Ket6yr yt aethant er clod obryn
Kyveton arva6c arvau Ed6yn
Talassant i met mal g6yr Belyn gynt
Teg i hydrevynt tra vo undyn

Dy6alla6 di y corn canys amcan cen-
nyv

Yt ymgyrry6 gly6 gloe6 ymtitan
Ar lla6 deheu ein lly6 gyvlavan
Lluch y dan ysg6yd ysga6n lydan
Ar lla6 Ednyvet lla6r diogan le6
Ergyr6ay6 tryle6 trei i darian
Tervyisc dyfyse deu diovn anian
Torrynt torred6ynt uch teg advan
Teleir6 ynghyngrein ynghyvran br6ydr
Tal ysg6yd eurgr6ydr torrynt yn vuan
Tryli6 eu pelydr g6edi pen6an
Tryl6yn yn am6yn am6i6 Garthan
Kigleu ym Maela6r ga6r va6r vuan
A gar6 disgyrr g6yr a g6yth er6an
Ac ymgynnull am drull am dram6yan
Fal i bu ym Mangor am ongyr dan

Pan 6naeth dau deyrn heb cyrn cyvrdau
Pan vu gyvetach Vorach Vorvran

Dy6alla6 di'r corn canys myvyr gennyf
Men yt amygant met a'n tymmyr
Selyv diars6yt Orsav G6ygyr
Gogelet ai ca6t calon eryr
Ac unmab Mada6c en6a6c Dudur hael
Ha6l bleitiad lleitiad lluch ar ysgyr
Deu ar6reit deu le6 yn eu kyngyr
Deu arial dy6al deu vab Ynyr
Deu ryt yn nyt cat eu kyvergyr
Kyvargor diachor camp diachyr
Arvod lle6od g6rt g6rt6an ced6yr
Aer gunieid lunieid coch eu hongyr
Treiser6yr yn f6yr fa6 ehgyr
Trei eu d6y aesa6r dan un ystyr
Gorvu g6ynt g6aetvan uch glan glasvyr
Gort6y clau tonnau Talgarth ystyr

Dy6alla6 di venestr na vun angau
Korn can anrydet ynghyvetau
Hirlas buelin breint uchel hen ariant
Ai gortho nid gortheneu
A dyt6g i Dudur eryr aereu
G6ira6d gyssevin o'r g6in g6ineu
Oni da6 i me6n o'r met gorau oll
G6ira6d o ban dy ben vateu
A lla6 Voreitig llochiat certau
Kertyn hyn i glod cyn oer adnau
Dieithr vrodyr vryd ucheldeu
Diarchar arial a dan daleu
Ced6yr am gorug g6asanaetheu
Nid ym hyn dihyll nam hen deheu
Kynnivieid gyrrhieid vleinieid vleitiau
Kynvaran creula6n creulyd vereu
Gle6 gly6 Mochnann6ys o Bo6ys beu
O gle6 g6net arnatunt deu
Achubieit pob rheit rhut eu harveu
Eched6ynt rag tervyisc eu tervynau
Moliant y6 eu rann y rei g6ynnau
Mar6nad vu neud mi ne6id y dau
O chan Grist mor drist 6yv o'r anaeleu
O goll Moreitig mawr ei eissieu

Dy6alla6 di'r corn can nim puchant
Hirlas yn lla6en yn lla6 Vorgant
G6r a dyly g6a6d g6ahan voliant
G6en6yn y at6yn g6an edry6ant
Areglyt devnyt dioteviant llavn
Llyvn i deutu llym ei hamgant

Dy6alla6 di venestr o lestr ariant
Kelennyg edmyg can urtuniant
Ar lla6r G6estun va6r g6eleis irdant
Ard6y Goron6y oet g6eith i gant
Ced6yr cyvarvaeth yt ym6naethant
Cad ymerbynieid eneid dich6ant
Cyvarvu ysg6n ac ysgarant aer

Llas aer lloset maer ger mor lliant
M6ynva6r o garchara6r a gyrchassant
Meurig vab Grufyt grym darogant
Neud oet goch6ys pa6b pan atcorsant
Neud oet la6n o heul hirvryn a phant

Dy6alla6 di y corn ir cynnivieid
Cena6on Euein cyngrein cydneid
Wynt a dyrlytant yn He honneid
Glud men yt ant gloy6 heyrn ar neid
Mada6c a Meilir g6yr gortyvneid treis
Tros gyver6yr gyverbynneid
Tariannogion torv terfyisc dysgeid
Trinheion vaon tra6s ard6yeid
Kigleuam dal met myned dreig Kattrraeth
Ky6ir eu harvaeth arveu lli6eid
Gosgort Vynyta6c am eu cysgeid
Ka6ssant y hadra6t cas vla6t vleinieid
Ni 6naeth a 6naeth vynghed6yr ynghalet
Vaelor
Dill6ng karcharor dullest voleid

Dy6alla6 di venestr vet hidlaid melus
Ergyr6ay6 g6rys goch6ys yn rheid
O gy n buelin balch oreureid
Yr gobryn gobr6yei heneid
O'r gynniver anhun a borth cynneid
Nis g6yr namyn Du6 ac ai dy6aid

G6r ni dal ni d6ng ni byt 6rth 6ir
Daniel dreig cannerth mor verth he6ir
Menestr ma6r a g6eith yd ioleithir
G6yr ni oleith lleith oni llochir
Menestr met anc6yn a'n cydrotir
66rttan gloy6 goleu g6rtloy6 babir
Menestr g6elud dy g6yth yn Llid6m dir
Y g6yr a barchav 6ynt a berehir
Menestr g6elud dy galchdoed kyngrein
Ynghylchyn E6ein gylch6y en6ir
Pan breit6yd Ka6res taer6res tr6y dir
Preit ost6ng orvl6ng a orvolir
Menestyr nam dida6l nim didolir
Boed yn mharad6ys in cynh6ysir
Kan pen teyrnet poed hir eu tr6yted
Yn i mae g6eled g6aranred g6ir Amen.
EUEIN KYVEILYAUC EHUN AE CANT.

Tywyssauc Powys yttod: Owein Gwyned a Rys o Deheubarth au hymlityassyn6e ulat Anno 1167 ynteu ai henillaud hi yn ol drwy gymhorth y Norddmyn ar Saeson dan Harri yr 2ed.

EGLYNYON

A GANT TEULU YWEIN KYVEILYAWC I
GYLCHYAU KYMRY.

TEULU ywein llary lluoet anhun—treis
Yn eu traws a6ovyn

Fyrt kyrt kyucteu duhun
Pa fort yt awn o vortun
Dos was yn ebrwyt heb roti—geirda
Yr gwrda y sy yndi
Dywan wan trywan trwydi
Dywed an dyuod y geri
Dos was o geri ac archwn wrthid
Rac an llid an llochi
Diwet y doetham i ti
Dywed y down arwystli
Dygyehwyn gennad gan vawrydic—doryf
Y deruyn keredic
Dywan ar wyllt ar wallt pic
Dywed y down benwedic
Dos o benwedic boen ouyt—gennad
Gan yth wna kewilyt
Dywan ar gynan gynyt
Dywed y down veiryonnyf
Dygychwyn gennad gyuyll mordwy—gwyrft
Gordyar y gylchwy
Dywan yr traean tramwy
Dywed y down Ardudwy
Dygychwyn gennad gein deruyn—y wlad
A wletychwys meruyn
Dos y west ar nest neuyn
Dywed an dyuod leyn
Dygychwyn gennad o gylch dragon—llary
Lluossawc y galon
Dos varchawc aruawc aruon
A dywed an dyuod von
Teulu ywein hael hawl dioleith—lloegry
Lluossawc am anreith
A ennir wedy hirdeith
A annwny yn ros nosweith
Dos was y gennyf ac nac annerch—nep
Ony byt uyg gorterch
Dywan ar vuan veinerch
Dywed an dyvod lannerch
Dygychwyn gennad gadyr ardal—teulu
Teilwg met o vual
A dywan dyno Bydwal
A dywed an dyuod yal
Kychwynyw theruyn pathawr—eu hoowet
Hirvelyn eu gwaewawr
Dywan diw calan yanawr
Dywed an dyuod uelawr
Dos was na olut na oleith—dy lwrw
Dy lutyaw nyd hawtweith
Dywan o vaelawr vawrdeith
Dywed an dyuod gynlleith
Dos was a chyghor na chygein—an toryf
Ual teiluoet bychein
Dywan dwe rybut hytwein
Dywed an dyuod uechein
Teulu ywein rwyf rwystrassam—wladoet
Poed gwlad nef a welam¹
Kyrch kyfrwyt kyflwyt adlam²
Kylch kymry kymerassam

¹ Ein adlam.—Id. Coch. ² Cyflam.—Id. Coch.

MARWNAD YWEIN GWYNET.

DANTEL AB LLOSGWRN MEW AE K.

OCHAFY duw o dyuod y leith
 Llyw gwynet ae gwyndyd obeith
 Ochaf duw na daw ef eilweith
 Ymyd ymydawl ossymdeith
 Diouryd ewein dygyn a weith
 Y vnbyn gwynet ae metueith
 Nyd oet wr dwy awr dwy areith
 Wrth neb ny thorrid gyfreith
 Gwr a wnaei ar lloegyrr llwyr anreith
 A dwyn y dynyon yn geith
 A chwytaf raddaw rif seith—riallu
 Ny ellid y oleith
 Oet gwr hael rac gwael rac gwynyeith
 Oet kymreise oet kymry dyleith
 Oet ysgwnn oet twnn taleith—y daryan
 Oet cadarn kyuarweith
 Drwc y lliw y llaw oet benreith y luoet
 Kyhoet kanhymdeith
 Nym arwar na char na chyweith — nym
 arha
 Aros agkyuyeith
 Am retyf angor dyuynuor diffeith
 Yd lysc vy ghallon yg cof meith
 Mal y lysc gwynnawn gan oteith
 Ny thawn pei bytwn keluyt
 O uoli mab duw diwenyt
 Kyn yn dwyn yn herw yn herwyt—
 daear
 Yn herwr ar douyt
 Moch gwnelwyf mal y gwna dedwyt
 My a duw diheu gerennhyt
 A welei Ewein yn lluyt—yn lloegyrr
 Yn llosci y threuyt
 Gwelei doryf ar doryf y gilyt
 Gwelei daryf ar dyrrua osswyt
 Ny weled o gred a betyt—etwa
 Y gynna gystetlyt
 Ny wnaeth duw neb dyn dwywawl fyt
 Ny maeth mam mab y heuelyt
 Mi nyd wyf lawen o lewenyt—bryd
 Am bryder yr vndyt
 Am ewein am dwyreid dyrillyt
 Am deyrn am gedyrn gyduyt
 Am rotes meirch re rewyt a danaf
 Neud nad ef ae dyryt
 Mi nym dawr ken del dros eluyt
 Llanw o uor a llif o uynyt
 A mi bei gallwn ymgeryt—a duw
 Yt oet ym y defnyt
 Dwyn uy rwyf a dwyn uy rihyt
 Dwyn uy ner uy nenn kyweithyt
 Yny uwyf hynwyf hyneuyt—galar
 Yn auar yn ouyt
 Cof Ewein ym callon yd uyt
 Diunner vcher ac echwyt

GWYNNUART BRYCHEINYAWC

A GANT YB AWDYL HONN YB ARGLWYT RYS.

VYN duw vyn neirthiad uad rad rannu
 Vyn nerth am kannherth ym kynytu
 kynneir om cadeir cadarn ganu rys
 Kymry wrys ysbys ysbyd wetu
 Kynwan coryf rac toryf twryf elyflu
 Kynrabad kyncad wlad wletychu
 Kymhendraws kyghaws kygretyf morgyn-
 lawt
 Kymhentawt canclawt uar ulawt ulaen
 Kymhendreic penn eic yn pennaethu
 Kymhenaf pennaeth yr wnaeth yessu
 Kymhendoeth a choetha chaeth yr molyant
 Pebyrdor pedrydant pebror gylchu
 Kymhenrwyf gyfrwyf gyfrwys tra haetu
 Kymhenreith gyfreith gobeith pob tu
 Kymhenvrwydyr am vinwydyr pan eur-
 grwydyr wasgar
 Seri gyuarpar sathar sathru
 Seith wyr ser gyfnifer am ner a vu
 Seith cad a seith cant seith riallu
 Wyth cad ac wyth cant ac wyth teulu taer
 Cannhaer am cancaer kyn hetychu
 Naw cad a nawcant gormant gorfv
 Dec cad a dec cant deccaf a fv
 Yscafyn niuer rys yn llys dinefwr fyrt
 Myrt gyrrth glydwr glod chwennyachu
 Fort wosgord diwosgort diwasgaru
 Fort aergun odorun wadwryf teulu
 Fyrt kerteu a threthau a thraethu molawd
 Milyoet wawr wasgawd wennawd
 wetu
 Fwyr dra fwyr dra llwyr dra lloegyrr vethiv
 Frawt dra frawt dra chawt drachynhennv
 Frwst dra frwst dra thrwst tretheu o lun
 dein
 Traethadur prydein wyf yn prydu
 Treis tra threis tra thraws tra threun
 gyrchu
 Twryf tra thwryf tra thoryf tra tharyf
 racdu
 Tew tra thew dra thro o dra thrychu trin
 A gwaedlin am deulin yn yn gwanecu
 Taer tra thaer am drom aer drwm gymynu
 Am deruysc am deruyn am deruynu
 Am biw deifyr dewr escor yt ysgymu hacl
 Ac am dreth dinmael trauael tri llu
 Am deyrn am gedeyrn heyrn heu
 Am degeigyl am dir eingyl yn ymdyru
 Am gydurawd medrawd myrdin darogan
 Am orwyr kynan kert echlyssu
 Am dyfyrdwy am ordwy wrt disgynnu
 Am hafren am orten am wrt luestu
 Am hyfyd kymryd kymry ben baladyr
 Am aber taradyr yn tremynv
 Am byrrh ysgewin yn goresgynnv
 Am borth wygyr y mon yn menestr

CANU Y DEWI.

GWYNNUART BRICHEINYAWC AE CANT.

AM roto dyuot dedwyt deweint
 Awen gan awel pan del pylgeint
 Awt boet kyfrwyt kyfreith bartoni
 Kynnelw a dewi y deukymeint
 Ny dyly corn met keinon metweint
 Bart ny wypo hwn hynny dy geint
 Nyd ef y canaf can digyofeint—yymmryd
 Namwyn mi ae pryd kywyd kywreint
 Ys mwy y canaf kyn no heneint
 Canu dewi mawr a moli seint
Mabsant syw gormant gormes heint—ny ad
 Na lledrad yn rad rwyd ysgereint
 Yssid rad yny wlad a mad a meint
 Yg gyfoeth dewi difefyl gereint
 A rydid heb ofud heb ofyn amgen
 Heb ofal kynhen kylch y beneint
 Onyd bleit a dreit drwy y wythneint
 Neu hyt goruynyt rewyt redeint
 Ef kymmerth yr duw dioteifyeint—yn dec
 Ar donn a charrec a chadw y vreint
 A chyrchu ruuein ran gyreifyeint
 A gwest yn efrei gwst diamreint
 A gotef paluawd dynawd trameint
 Y gan vorwyn difwyn diwyl y deint
 Dialwys peirglwys perig dyfneint
 Ar ny las llosged lluoet llesseint [vreint
 Dyrchafwys brynn gwynn breinyawl y
 Yg gwyt seith mil mawr a seith vgeint
 Archafael kaffael gan westeifeint
 Dyrchafwys dewi breui ae breint
 Y freint wrth y vryd yn vreinyawc y ssyt
 Ae eluyt yn ryt yn rietawc
 Ar iwerton wlad ys rad rannawc
 Ar deheu ef bieu a phebidyawc
 A phobloet kymry a gymer attaw
 Ac a ryt yn llaw llwyr deithyawc
 Tra el yn erbyn yrparch nodawc
 Padric ae luoet yn lluosawc
 Ac ef an gwrthuyn wrth nad ofnawc
 Ar drugaret Duw ar drugarawc
 A garo dewi da diffreidyawc
 A gaho ae caro ual caradawc
 A garo ual Dewi deu eiryawc na vid
 Na chared na llid na lleidyr difyawc
 A garo dewi diofredawc
 Cared efferen len lawerawc
 A garo dewi da gymydawc
 Cared ymwarded ac yghenawc
 A garo dewi ual difutyawc doeth
 Ry gelwir ef yn goeth yn gyuoethawc
 Deu ychen dewi deu odidawc
 Dodyssant hwy eu gwarr dan garr kynawc
 Deu ychen dewi vrterchawc oetynt
 Deu gar a gertynt yn gyd preinyawc
 Y hebrwg anrec yn redegawc
 Y lasgwm nyd oet trwm tri vrtassawc

Edewid bangu gu gadwynawc
 Ar deu ereill ureise y orycheinyawc
 Ban del gotyn arnam ny rybytwyn ofnawc
 Rac gormes kedeirn cad dybrunawc
 Ar duw a dewi deu niuerawc
 Yd gallwn bressen bresswyluodawc
 Amen.
 Breinhyawl uyth uydaf ban delwyf yno
 Ny byt yn eu bro a bryderwyf
 Gwelafy offeiryeid coetheid canhwyl
 Canaf eu molyant men y delwyf
 Gwelafy wir yn llwyr a llewenyt mawr
 A llen vch allawr heb allu clwyf
 Gweleisy am vcher vchel eu rwyf
 A gwraget rianet rei a garwyf
 Gweleisy glas ac vrtas vrthedic haelon
 Ym plith dedwytyon doethyon dothwyf
 Ym plwyf llan dewi lle a volwyf
 Yd gaffwyf y barch kyn nys archwyf
 Ac o bleid douyt diheuuart wyf
 Ac ar nawt dewi y diaghwyf
 A digoneisy o gam o gyglwyf difri
 Y duw a dewi y diwykwyl
 Canys dichawn dewi nys dichonwyf
 Gwnaed eiryoled ym am a archwyf
 Archaf rec yn dec a digeryt wyf
 Y erehi ym rwyf rwyd gerenhyt
 Y duw gessefin dewin dofyt
 Ac y dewi wynn wedi douyt
 Dewi mawr mynyw syw sywedyt
 A dewi breui ger y broyt
 A dewi bieu balchlan gyfelach
 Lle mae morach a mawr greuyt
 A dewi bieu bangeibyry ssyt
 Meidrym le ae mynwent y luossyt
 A bangor esgor a bangeibyry henllann
 Yssyt yr cloduan yr clyd ywyt
 A maenawr deifi dioruynyt
 Ac aber gwyli bieu gwylwlyt
 A henuyniw dec o du glennyt aeron
 Hyfaes y meillyon hyfes goedyt
 Llann arth llan adneu llanneu llywyt
 Llann gadawc lle breinyawc rannawc rihyt
 Nys arueit ryuel llann uaes lle vchel
 Nar llann yn llywel gan nep lluyt
 Garth bryngi bryn dewi digewilyt
 A thrallwg kynuyn ker y dolyt
 A llann dewi y crwys llogawd newyt
 A glascwm ae eglwys gyr glas uynyt
 Gwyteluod aruchel nawd ny achwyt
 Kreic vuruna dec yma tec ymnynt
 Ac ystrad uynhid ae rydid ryt
 Rotes duw dofyt defnyt oe voli
 Dewi ar ureui urynt llewenyt
 Ragor mawr vch llawr rac lluosyrt
 Penn argynan coned cred a bedyt
 A bod oe gylchyn kylch y veyssyt
 Haelon a thiryon a thes drefyrt
 A gwerin a gwin a gwirodyt

A goruod gwared lliwed llonyt
 Llwyth daniel oruchel eu hefelyt
 Nyd oes yn cadw oes a moes a mynudyt
 Llwyth maryed mawretus eu merweryt
 Gwell pob vn duun dewr noe gilyt
 A dewi an differ an diffyn uyt
 Ae wyrth an diffyrth rac pob diffyt
 A dewi an gweryd rac kryd keryt pechawd
 Y maes maestawd dytbrawd dybyt
 A dewi ae goruc gwr bieifyt
 Magna uab yn uyw ae uarw deudyt
 A dewi ryweled nny rihyt
 Ual kyfliw a heul hwyl ysplenhyt
 Yssid a dewi da gyweithyt
 Wrth wann a chadarn a chadw y prydyt
 Ac itaw y mae mal y dedwyt
 Dedwytyon breui nny broyt
 O vedru canu coeth anrec y hael
 Kefeisy archafael kaffafy ostec
 O gyrchu breui breint ehedec
 Dym gorden yn llawen llawer gosteg
 Y voli dewi da gymraec ehofyn
 O vot bryd a bronn o brydest chwee
 O brydest dyllest dull ychwanec
 Y vreui a dewi doeth gymraec
 Diogel y nawt yr neb ae kyrcho
 Diogan y uro diogywec
 Rac creiryau dewi yd gryn groec
 Ac iwerton tiryon tir gwytelec
 O garawn gan yawn gan ehoec
 Hyd ar dywi auon uirein a thec
 Or llyndu lled vu lliid gyhydrec
 Hyd ar twrch teruyn tir a charrec
 Dothyw y dewi deheuparthec beir
 Y dial ual diweir dwyn y warthec
 Dothyw y dewi yn deheuec
 Gan borth duw porth dyn yn diatrec
 Dothyw y dewi diffreidyad tec
 Rys mawr mon wledic reodic rec
 Ry metylieisy hynn y honni vrtawl
 Y vrtas anvedrawl a vedyr roti
 Rwyd radeu bieu beirt iw voli
 A llen a llyureu a llenn bali
 Pan deuth o freinc franc o erchi
 Yechyd rac clefyd rac clwyf delli
 Wynepclawr ditawr dim ni weli
 Pafychwys tremwys drwy uot dewi
 Merch brenhin dwyreid doeth y vreui
 A phryd a gweryd y gyd a hi
 Wrth glywed dahed tyghed dewi
 Ae vuchet wiryonet wirion ynni
 A el ym medrawd mynwent dewi
 Nyd a yn vfern bengwern boeni
 A pheulin a pheunyt yggorelwi
 Y geisyaw difryd yd ecrwi
 Ny allwys gwerin gwared iti
 Hyd ban y gwarawd gwirion dewi
 Ac adar ae haroy nyd arhoiynt wy neb
 namwyn dewi

Ar ef ae dytuc oll heb eu colli
 Yn vn ysgubawr vawr ar llawr llenwi
 Pan del ryuel a rwys fichti
 Ros eluyt pob kelwyt geilw dewi
 A gwrtheu a oruc gwerthuawr dewi
 Bu obeith canhweith kyn noe eni
 Danvoned itaw ditan perchi
 O nef dec adef adwyn westi
 Allawr dec ny eill dyn disgwyl arnei
 Ychwanec kyuoeth kreuyt peri
 Kredwch a glywch kedwch dewi
 Yn ych llaw a llu y byd gyd a chwi
 Ar uagyl eur y phenn ffowch recdi
 Val rac tan tost yd wan tyst duw iti [peri
 Ae vreich ureisc ae vryn gwyn vchaf vchel
 Arllech dec dros wanec a thros weilgi
 Ae dytuc dybu duw wrth y throssi
 Ac nad bo nny uro breint a theithi
 Eithyr tri mwc yn amlwc oe amlenwi
 A uynn duw dybyt byth wy voli
 A uynno noted kyrched dewi
 Duw a volaf yr eiryoled ym
 Kany allafy dim heb duw trined
 Dewi yn ehag yn rann rwygged
 Ac yn yg dietig dewi wared
 Dewi mawr ar y mor mynych noted
 Ry gelwir ar y tir rac dy wrthred
 A gwestua y dewi gwestei roted
 Ar pob sant gormant geugant goned
 A dewi ae treitywys tros tydwed eluyt
 Ar seint sywedyt dedwyt dyghed
 Ac y uynyw ethwyf eithaf dyued
 A theyrnet ethynt a theyrnged
 Ar uab nonn haeluronn hawt ogoned
 A dewi uab sant syndal duted
 Dewi mawr myniw mad y gweled
 Penn ar gynnan bedyt crefyt a chred
 Ny chronnes rotes radeu wallofyad
 Ruteur a dillad uad uerthideu
 Ny cheffid gan naf nac oe eneu
 Ny chaffad gwrthep namwyn gwyrtheu
 Gwrthebed hyged y hygleu gertawr
 Gwyrthuawr briodawr briawd detfeu
 Or daw llyghes drom drwm y geiryau
 Y geissyaw kymraw kymryd preityeu
 Rwg mynyw ar mor mawr a droeu
 A uyt ar eu llu wy lliw dyt goleu
 Collant ar llygeid ar eneidyeu
 Ny welant na liant nac eu llogen
 A chyghor a wnant a chennadeu
 Y hebrwg itaw ebrwyt dretheu
 Trydy pla wytyl aflwyt diheu
 Try dybut mynyw mynawc bieu
 Peufydwys trefnwys diffwys trefneu
 Yn amgant hotnant ormant oreu
 O anuot boia¹ bu diamheu
 Y doeth ef y uynyw syw synhwyreu [eu
 Keisswyd kythreulaeth gwaeth gweithred-

¹Bora.—Ll. Coch.

Ny allwyd a unnywyd methlwyd wynteu
 Ellygwys gwraget eu gwrecysseu
 Rei gweinyon noethon aethan vateu
 Y gwerth eu gwrth warae gwyrth a oreu
 Kertassant gan wynt ar hynt agheu
 Edewis padric drwy die dagreu
 Lloneid llech llauar hygar hygleu
 Pan aeth y werton y wyrth ynteu
 Ac eigyl raodaw draw dra thonneu
 A duw ae myunwys myniw y dewi
 Kyn geni yn ri y enryueteu
 Pan pregethwys hael pregeth oreu
 Ual corn yd glywid gloyw y eirieu
 Kyn syrthei urwynen ar uryneuo o nef
 Neuoet y gadeu oe hanoteu
 Ny syrthei yr llawr uawr uilltinueu
 Namyn ar dyn vrtawl vrthynt seinhyeu
 A dewi oet bennaf or pennaetheu
 A duw yn gwybod y deuodeu
 Ac ef oet vchaf yr yn dechreu byd
 A hefyd kertynt ygyd a ninheu
 Dewi differwys y eglwysseu
 Dichones rac gormes gormant greiryeu
 A phynnawn dewi ae phynnhonneu llawn
 Llawer vn radlawn frwythlawn frydeu
 Ac ol y uarch ae ol ynteu
 Ys adwaen y maen y maent ell dev
 Yssid hynn ar vrynn gwynn goleu vchel
 Gan ochel drygoet drygweithredeu
 Mynogi a pherchi a pharch beinkeu
 Yn eglwys a chynnwys a channwyllieu
 Yssid gyfetach gan gyfeteu
 A charu duw yn drech no phennaetheu
 Yssid gan vnbyn vnbarch dynyolaeth
 Yssid vnbennaeth vnbennesseu
 Yssid escob llary uch alloreu dewi
 Pym allawr breui breint yr seinhyeu
 Ac y uoli dewi dothwyf yr deheu
 Boed doeth uon am clyw am gwerendeu
 Y gwr a volaf gwir ogonet
 Ny wnaeth na gwaeth na gwythlonet
 Namyn o bell dygymhell gwell gwiryonet
 A dygynnnull seint yny senet
 Seint angaw a llydaw llu edrysset
 Seint lloegyrrwys ac iwys a seint y goclet
 Saint manaw ar anaw ac ynysed
 A seinhyeu powys pobyl enryuet
 Seint iwerton a mon a seint gwynet
 Seint dyfneint a cheint a chynnattled
 A seint brycheinyawc bro hywret
 A seinhyeu maelenyf eluyt uannet
 A seinhyeu present worment turet
 Dy buant y gyd yn vn orsset
 Y ureui ar dewi da y vuchet
 Y gymryd dewi dy gymrodet
 Yn bennaf yn deccaf or teyrnet
 Or digonsam ny gam o gymaret
 Kyuodwn archwn arch diomet
 Drwy eiryoled dewi a duw a uet

Gwae anad gwennwlad gwedy masswet
 Drwy eiryolet meir mam radlonet
 A mihagel mawr ym pob aruet
 Dychyferuytwn ny lu am y laryet
 Dycheferuytwn ninheu am drugaret

EGLYNYON

A GANT GWILYM RYUEL E DAUYT UAB YWEIN.
 HANPYCH well dauyt dawn gaffael fal turn
 Teyrnged or israel
 O duw deon archauael
 Ac o dyn hawl erwyn hael
 Hael vt cletyfrut clod ueith nam gwrthod
 Mawr wrthyd vgy gobeith
 Anaw dreullyaw drin wosbeith
 Enw bell hanpych gwell ganhweith
 Cannhweith mal vn weith enw bell ohanawd
 Heneuyt bro hiryll
 Hanbwylleis gemeis gymell
 Hanbwyll o hanaf hanbych gwell
 Hanbych gwell dauyt &c.

EGLYNYON DADOLWCH

A GANT GWILYM RYUEL E DAUYT VAB EWEIN.
 DAUYT uab ywein bwyf vn uryd a thi
 Yth dewruawr anwylyd
 Cas cart kertoryon venwyd
 On trydar trydyt hael byd
 Dy vyd wrth dy vryd vranhes oborthyant
 Wyd berthdud oddiwes
 Dawn kyflawn kywlad ormes
 Dauyt duw ytty ae rotes
 Rotes duw dri dawn y drin wychyd naf
 Nerth ercwlff ywr trydyt
 Doethineb sselyf yssyt
 A phryd adaf ar dauyt
 Nyd gnawd yt dauyt nad ei bryd am vut
 Yn votlawn y gennhyd
 Gnawd ytt dreic dragon wynnuyd
 Dygant rutaw am gant ryd
 Ryuet eithyr gwynet gwenwyngawt kywlad
 Kyn kyflechwylf rynnawt
 Uym myw am uy llyw nym llawt
 Uymryd nyd hyuryd hyd hawt
 Hawt y bawb a thi yth wyneb am vut
 Ymueitiaw am attep
 Yth aruod ossod ossep
 Yth arueu nyth arueit nep
 Neb ny oruc duw wrhyd benlli gawr
 Bannllef beirt yth uoli
 Trin elyn tranc arglwyti
 Treul metgyrn teyrn val ti
 Tidi o mynny ym einyoes arglwyti
 Erglyw vi yth gynnoes

Hebawc bryn brenhin eiryoës
 Hebu ym hebod nid oës
 Nyd oës ym dauyt dawn oruod ar bawb
 Arbennigyawl hebod
 Cadyr rwyf cadarn glwyf glybod
 Can llonyt byw vn dyt bod
 Can uod yn wirion wrhyd hywlyt hir
 Y archaf ytt dauyt
 Dygen vt llaweu llawryt
 Dygant dreic py gerennhyt
 Kerennhyt herwyt or ua (er na) heteis val
 Ar vreyenhin kemeis
 Y harchaf llary naf lledneis
 Llyw gwryaf trin eithaf treis
 Treis dwyn glyw asswyn glew essayng oual
 Ofyneic maelgynig
 Mab ywein coeluein coeling
 Mawrad gwallouyad gwellyg
 Gwell gennhyf arnaf ernyw elyn lloegyrr
 Walloyfad eur melyn
 Noth uar uawret gar ganlyn
 Bar y ssy ar y daear o dyn
 Dyn wyt galon rwyd goleu y deruyn
 Nyd arueit nep y teu
 Duw ath wnaeth or pennaetheu
 Yn orofyn pawb yn oreu
 Goreu vn goreu gerennyt y dyn
 Yr honn duw tragywyt
 A goreu eil gerennyt
 Wedyn ronh duw ronh dauyt

HYWEL VAB YWEIN A GANT
YR AWDYL HONN.

KARAFY gaer wennglær o du gwenylan
 Mynydd gar gwylded gweled gwylan
 Ydgarwny vnyed kenym kared yn rwy
 Ry eitun ouwy y ar veiugann
 Y edrych uy chwaer chwerthin egwan
 Y adrawt caru can doeth ym ran
 Y edryt uy lleduryd ae llet ourwy
 Y edryt llywy lliw tonn dylann
 Llilyant oe chyfoeth a doeth atann
 Lliw eiry llathyr oeruel ar vchel uann
 Rac ual ym cotidy yn llys ogyruann
 Chweris oe hadaw hi adoed kynrann
 Ethyw am eneid y athwyf yn wann
 Neud athwyf o nwyf yn eil garwy hir
 Y wenn am llutir yn llys ogyruann

HYWEL AB YWEIN AE CANT
YR AWDWL HON.

KARAFY gaer ualehweith or gyuyllchi
 Yny bylch a balchlun vy hun yndi

Enwawc drafferthawc a dreit iddi
 Anwar don lauar leuawr wrthi
 Dewisle lywy loyw gydteithi
 Glaer gloew y dwyre o du gweilgi
 Ar wreic a lewych ar eleni
 Ulwyddyn yn ynyal aruon yn eryri
 Ny dirper pebyll ny ssyll pali
 Nep a rwy garwy yn uwy noti
 Pei chwaerei y but yr barddoni
 Nebawd nossweith y byddwn nessaf iddi

HYWEL AB YWEIN AE CANT.

ASSWSISWNY heddiw uarch gloywliw glas
 A threiddyaw arnat geinwlat gynlas
 Y haeddu daddyl ueith kyn lleith lleas
 Gan hwn arlludyaw hoen arlludyas
 Ac ym bei arwyd yr yn was etmyc
 E lliw oed debyc gwenyc gwynlas
 Hiraythawc vgy kof yg kyweithas
 Hoet yrddi a mi genti yn gas
 Kyt gwnelwyf ar ddyn vrdd o uolyant
 Nym gwna poen rwydyant bodya
 ba dras
 Tonn a gallonn honn oet a gavas
 Yr twf mein ricin rwdour wanas
 Nyt ydyw heddyw nyd hu adas ym portb
 Yn ymyn yd oed vym perthynas
 Or a vn mab duw o deyrnas nef
 Kyn addef goddef gwae ui nam llas

HYWEL AB YWEIN AE CANT.

PAN vei lawen vrein pan vrysyei waed
 Pan wyar waryei
 Pan ryuel pan rudit e thei
 Pan rudlan pan rudlys losgei
 Pan rudam rudflam flemychei hyt nef
 Yn addef ny noddei
 Hawd gwelet goleulosc arnei
 O gaer wenn geir emyl menei
 Treghissant trydydyd o uei trychanllog
 Yn llyghes vordei
 A deckant kyman ae kilyei
 Kyuaryf heb vn varyf ar venei

HYWEL AB YWEIN AE CANT.

PVM vcher vchet pan achubet froine
 Pann faraon foet
 Pan vu yryf am gyryf am galet

Pan vei aryf am varyf a wryyet
 Yng goet gorvynwy yng gordibet lloegyr
 A llygru y threfet
 Llaw ar groes llu a dygryset
 A llad a lliwet a gwaetlet y lauyn
 A gwaetliw ar giwet
 A gwaetlenn am venn a vannet
 A gwaetlan a grann yn greulet

HYWEL VAB YWEIN AE CANT.

VYN dewisy riein virein veindec
 Hirwen nny llenn lliw ehoec
 Am dewis synhwyr synhyaw ar wreicyeit
 Bau dyweid o ureit weteit wouec
 Am dewis gydran gyhyd rec a bun
 A bod yn gyurin am rin am rec
 Dewis yw gennyfy hartliw gwanec
 Y doeth yth gyuoeth dy goeth gymraec
 Dewis gennyfy di beth yw gennyf ty ui
 Beth a dewi di dec y gostec
 Dewisseisy vun ual nad attrec gennyf
 Yawn yw dewissaw dewistyn dec

GORHOFET

HYWEL VAB YWEIN E HUN AE CANT.

TONN wenn orewyn a orwlych bet
 Gwytua ruuawn bebyr benn teyrnet
 Caraf trachas lloegyr lleudir goglet hetiw
 Ac yn amgant y lliw lliaws callet
 Caraf am rotes rybuced met
 Myn y dyhaet myr meith gywryset
 Caraf y theilu ae thew anhet yndi
 Ac wrth uot y ri rwysaw dyhet
 Caraf y morfa ae mynytet
 Ae chaer ger y choed ae chein diret
 Ae dolyt ae dwuyr ae dyffrynnet
 Ae gwylein gwynnyon ae gwypm wraget
 Caraf y milwyr ae meirch hywet
 Ae choed ae chedyrn ae chyannet
 Caraf y meusyt ae man veillyon arnaw
 Myn yd ganas faw fyrf oruolet
 Caraf y brooet breint hywret
 Ae diffeith mawrueith ae marannet
 Wy a un mab duw mawr a ryuet
 Mor yw eilon mygyr meint y reuet
 Gwneuthum a gwth gwaew gweith ar
 derchet
 Y rwg glyw powys a glwys wynet
 Ac y ar welw gann gynnif rysset
 Gorpwyf ollygdawd o alltudet
 Ny dalyaf diheu nny del ymplaid

Breutwyd ae dyweid a duw ae met
 Tonn wenn orewyn a orwlych bet
 Tonn wenn orewyn wychyr wrth dreuyt
 Gyfliw ac arien awr yd gynnyf
 Caraf y morua y meiryonnyf
 Men ym bu vreich wenn yn obennyf
 Caraf yr eaws ar wryaws wyt
 Yg kymer deu dyfyr dyffrynt iolyt
 Arglwyt nef a llawr gwawr gwyndodyt
 Mor bell o geri gaer lliwelyt
 Esgynneis ar velyn o vaelenyf
 Hyd yn hir reged rwg nos ymy a dyt
 Gorpwyf kyn bwyf bet butei newyt
 Tir tegygyl teccaf nny eluyt
 Ked bwyf karyadawc kerted ouyt
 Gobwylled uy nuwy uy nihenyf
 Tonn wenn orewyn wychyr wrth dreuyt
 Cyuarchaf yr dewin gwertheuin
 Gwerthuawr wrth y uod yn vrenhin
 Kyssylltu canu kysseuin
 Kert uolyant ual y cant mertin
 Yr gwraget ae met uy martrin mor hir
 Hwyr wetawc ynt am rin
 Pennaf oll yn y gollewin
 O byrth caer hyd borth ysgewin
 Vn ywr vun a uyt kysseuin uolyant
 Gwenlliant lliw hafin
 Eil ywr llall or pall pell uy min y wrthi
 Y am orthorch eurin
 Gweiruyt dec uy rec uy rin ny geueis
 Ny gauas neb om llin
 Yr uy llat y a llafneu deuuin
 Rym gwalaeth y gwreic brawdaueth bren-
 hin
 A gwladus wetus wyl uebin vab wreic
 Gouyneic y gwerin
 A chenaf ucheneid gyfrin
 Mi ae mawl a melyn eithin
 Moch gwelwyf am nwyf yn etein y wrthaw
 Ac ym llaw uy llain
 Lleucu glaer uy chwaer yn chwerthin
 Ac ny chwart y gwr hi rac gortin
 Gortin mawr am dawr am daerhawd
 A hiraeth y sswaeth yssy nawd
 Am nest dec am debic afallulawd
 Am berweur beruet uymhechawd
 Am enerys wry ny warawd ym hoen
 Ny orpo hi diweirdawd
 Am hunyt defnyt hyd dytbrawd
 Am hawis uy newis deuwad
 Keueisy vun duun diwyrnawd
 Keueis dwy handid mwy eu molawd
 Keueis deir a phedeir a ffawd
 Keueis bymp o rei gwypm eu gwyngnawd
 Keueis chwech heb odech pechawd
 Gwenglaer vch gwengaer yt ym daerhawd
 Keueisy seith ac ef gweith gordygnawd
 Keueisy wyth yn hal pwyth peth or wawd
 Ys da deint rac tauawd [yr geint

AWDYL

A GANT HYWEL VAB EWEIN.

KARAFY amsser haf amssathyr gorwyt
 Gorawenus glyw rac glew Arglwyt
 Gorewynawc tonn tynhegyl ebrwyt
 Gorwisgwys auall arall arwyt
 Gorwenn uy ysgwyd ar uy ysgwyt y dreis
 Kereis ny gefeis gefeiawyt
 Kecedwen hirwen hwyrwann ogwyt
 Kyfeiliw gwenn wawr yn awr echwyt
 Klaer wanllun wennlletyf wynlliw kywyt

Wrth gamu brwynen breit na dygwyt
 Bechannigen wenn wann y gogwyt
 Bychan y mae hyn no dyn degmlwyt
 Mabineit luncyit lawn gweteitwyt
 Mabdysc oet iti roti yn rwyt
 Mabwreic mwy yd feic fennedic rwyt ar
 wen
 No pharabyl oe phenn aghymhenrwyt
 Petestric iolyt am byt y eilwyt
 Pa hyd yth yolaf saf rac dy swyt
 Adwyfy yn anuedret o ynvydrwyt caru
 Nym ceryt yessu y cyfarwyt

CANUAU LLYWARCH AB LLYWELYN, SEV
 PRYDYDD Y MOCH.

CANU

A GANT PRYDYT Y MOCH Y DAUWT M. YWEIN.
 KYUARCHAF duw naf neuawl dad keli
 Keluetyd heb afrad
 Y uilwr arwr arwein vad
 Y voli ked westi wastad
 Y uilwyr eryr aryf gwennwlad a gwaed
 A gwytgwn ysborthiad
 A dauwt lawryd lawr gyrchyad
 Y deuawd eirhyaw detyf neirthyad
 Priodawr pennwaet pan gaffad ut ner
 O nerth duw ae cread
 Prif deyrn kedyrn kydwet rad
 Preityei bawb y bob digarad
 Pendeuic fraw aber frawt cad
 Prydein hydyr hudoet ymduad
 Heb reith heb gyfreith heb gyfrad a gwan
 Na gweini keleurad
 Heb ysgor hygor hygarad
 Heb ysgar ysgwyd ac aghad
 Heb ysgarant blant yd blygyad kymry
 Oet kymrwyn y delwad
 Pan doues peir trachwres trochyad
 Par trwy var trwy uyrt ysgwytyad
 Por eissor aessawr weiniuyad
 Pan racdaw bu faw bu fysgyad
 Penn brynn keredic nyd karyad ae duc
 Yn deyrn pymthegwlad
 Namyn gwaew yn gwan oe aghad
 A llafyn coch yn llaw gynnifyad
 A brwyscaw a briwaw bragad
 A brwysglet a breisc lat trwm yad
 A bytinawr gwert gortyfnyad kynnnygyn
 Yn kynnif ar ysdrad
 Kedwitt duw an kedwis heb wad
 Kadyr hetwch hytyn am winllad
 Kad wyllyon dauyt da gyrchyad
 Ked wallaw cad wallawn amhad

Ked orllwyt arglwyt argleidrad kymru
 Kymreiscloed dyrchauad
 Y anaw a daw a dyfnad
 Y anant y eni bu mad
 Y eur rut yn rot oe geinyad
 Ae emys ae amryw dillad
 Y bali porffor parth nad a wyrthya
 Ae werthuawr ysgarlad
 Ef oreu rieu ry gread
 Vt edmyc traws ryuyc treissyad
 Ef yn wyl yn olud rotyad
 Ef yn daer yn aer yn anllad
 Ef vlawt kyfrieu ef vleityad yn dygyn
 Ef kynnnygyn kymynad
 Ef ysgrud ef drud ef drussyad
 Ef doethaf ef doethuawr ygnad
 Ef goreu a vu o vab tad
 A mab gwreic gwrygwys y pwyllad
 Pwyllaf a ganaf a genwch veirtyon
 Y vawrdawn a geffwch
 Kert dauyt kein rebyt kenwch
 Kor eissor hyfor kyfetwch
 Kart wahart a wahan volwch
 Ar dreicyeu dragon amdistrwch
 Kabyl arnaw ut fraw a frouwch nyd oes
 Nyd assw y gwelwch
 Ef digawn dyhet a hetwch
 Ef dwyre dewrueirt uireinwch
 Ef dyrran dyt kalan cadrwch
 Ked eirchyon yr kedawl erchwch
 Ef dyryt heityt a heitwch anaw
 Ef anant kyuolwch
 Ef goreu aereu arafwch
 Ef gorfu goruawr y clywch
 Ef goruc am geryc mor llwch
 Am vuarth caduan cad arrwch [anet
 Ef gwnaeth tu pentraeth penn trwch cal-
 Gal ac ef na cherwch

Gwyr yn digyn yn dygyrrydwch
 Gwerin ner yn aerdawelwch
 Gwar hywel hoewal kyuetwch
 Gwrt yn llat a llafyn deu avwch
 Gwyr hoetylwydyr gwr hydyr yn y hwch
 Kyn noe vawr attregwch [ae var
 Teyrnet prydein pryderwch
 Rac teyrn gwynet yd gwynwch
 Teyrnllaw uy llyw ryddygwch
 Teyrnllw teyrnllid gennwch
 Teyrnged heb rif hebrygwch oe lys
 Ywch llessaf os gwnewch
 Rac talu y agheu telwch
 Rac talarw cadeu cwt uytwch
 Rac diuei deyrn diuennwch
 Rac dauyt awch kilyt kilywch
 Ef uawrlliw mawrllid mallolwch
 Chwi vawr wyr y vawr wr gwystlwch
 Ef a daw y dwyn yr einwch
 Ef æ dwe ac nyw diolwch
 Chwi raodaw y gyd ny gedwch yn rwyt
 Na rydewr ynyalwch
 Ef y uaes y uaws gadarnwch
 Chwi y goed y gad nwy beitwch
 Ef y vrynn y vreinyawc kyfrwch
 Chwi y bant diuant dyurydwch
 Ef aer dyrch awch kyrch nys kyrchwch hyd
 Chwi oe fawd yd fowch [urawd
 Gnawd oe law lawrfeirt gyuradwch
 Gwan o aer a gwinn o evrvlwch
 Gwaew a llafn yn llat yn deutrwch
 Gwae ae cawt nyw dyhut dadolwch
 Dadolwch teyrn tarw catve pryduawr
 Gwyr prydein rwy goruc
 O vro echeifyeint vhelgruc
 Hyd wynn urynn llundein lle clod luc
 O Pennwaet dyfneint dim nyd fvc
 Hyd pentir gafran yd gysyrduc
 Alaeth y pennaeth ar bob engiryawl
 O hir wawl hir aduc
 Ef wrawl oe orofyn rwy duc
 Hyn nyd feith yn faeth pob sarruc
 Gwr goruawr gorflwg pan amuc
 Gwyr gystwy gwrt gastell y ruc
 Ef gwnaeth yn erthyst byst bochgluc
 A glyw briw branes dy orlluc
 Ef ae gwna nym gwnel gorchyfluc
 Y wytgwn eu bod or wytgruc
 Ef goreu rieu hyd y rudyc heul
 Hwyl diruawr diffeithuc
 Meith y ry yr hynn nym aduc
 Meirch breischir vch brasgeirch haflluc
 Mwth myggann hir llam haerlluc
 Na bwynt gynt na rywynt vch ryd nuc
 Mab ywein gyfwyreid gaduc
 Mad ganed mad uam ae hymduc
 Dauyt hael y haual nyd fuc
 Dyn nys gwyr a duw nys goruc
 Mam wyr æ colles kylllestrioyawl wisic

Ae osget gorphorawl
 O chwanta eua efnys hawl
 Y assen bu assw kythrawl o urya
 Amryuys amryuawl
 An hendad handym agheuawl
 Dybu yr gwared gwr detuawl
 Grist yg knawd an brawd bu breinyawl
 Mab an tad an tud rwyf hollawl
 Ac an teid ac an tad dwywawl
 Y gwr a oruc wrawl deyrnllin
 Breyenhin bron gedawl
 Breisc dauyt o deuawd yth yawl
 Brenhinet vrt vonhet vrtawl
 Bre ganre geinrad ganhwynawl
 Bro gynnyt ar gynnygyn breuawl
 Meith oth rad heb reid eu heiryawl
 Mythyon ueirch fwyr tyweirch fortawl
 Mur gwerin goreu bedytyawl
 Milueirt hynt mwyn mawrwynt meiryawl
 Meu ofyneic dreic dragonawl prydein
 Prif deyrn canhwynawl
 Wrth uyn duw na vyn uy nitawl
 Ac wrthyd orthywys greidyawl
 Uy reen am rotes heb dawl
 Rwyf myrtoet mawrdawn ysprydawl
 Nam dod ut mandoet ym mantawl æ eur
 Ac emys hyganawl
 Ti deyrn derrwyn butugawl
 Mi brydyt brydest annyanawl
 Ti wron oreu eneidyawl
 Mi digart dy vawrvart ath uawl
 Ti aerwr arwr arwynyawl fossawl
 Mi ath wawd ath watawl
 Ti eryr ongyr angertawl
 Teu yth lys lestri eurinawl
 Teu vvg kert angert engiryawl
 Meu dud ior ath cor ath canmawl
 Boed teu ben rieu bot neuawl douyt
 Balch dauyt da uydawl
 Boed agored pyrth pedyr a phawl
 Yth erbyn arbennic dynyawl
 Bych gwr het yn hawturyd ar sawl
 A geif tud an tad ysprydawl

BYGWTH DAUYT.

PRYDYT Y MOCH AE CANT.

KALAN hyturef tymp dyt yn edwi
 Calaf gan lloer uann llwrw uenegi
 Kyntwryf yn ebyr llyr yn llenwi
 Kyngyd gaeafawr hwylluawr heli
 Keluytodeu reen rannwyd a mi
 Megys na rannwyd am rieni
 Kychwetyl am dothyw am dwythualch ri
 Kywythyawn am dawn om dielwi
 A gwrtyt adwyn agwedi uyg kert

Agarw y angert engyr a hi
 Anmynetus vum vyr kadeithi
 Enwawc orthywys om gorthewi
 Nyd adawaf hael o hil beli
 Na bwyf bwyll sarruc o bell sorri
 Gwn yny ganwyf gwenwynic ui
 Gwyth wastaawd tavawd nas tyf eli
 Gwythlawn yw vyn dawn yn diuysgi
 Gwaethyluann yg kyman yg kymelri
 Gollycha dy uar ueirtyon westi
 Gollachar y uar o vartoni
 Gwyl dauyt lawrty lawr orthorri cad
 Cedawl ar ogel uy ysperi
 Gwyllon teyrnon tud amnoti
 Golluthon dragon dreic eryri
 Gollewin deyrn gwella ui
 Gwellygyaw uyg kert yw uyg koti
 Gwell ytt wyf hael rwyf no riuedi meirch
 Marchogwyr hyd bell ar dy deithi
 Gwell wytt vn edmyc treissyc nor tri
 Mordaf nut ryderch yn detyf roti
 Gwellynyawc deyrn gedeyrn gospi
 Gwallaw ym anaw enw dy uoli
 Gwallouyad eur rad rodri essillyt
 A syll dy uy mody ym cuelli
 Nam gyrr y wrthyd nam gwrthod ui
 Nam gad ar gychwyn dytyn dewi
 Gwyn deyrn prydein prawf vy llochi
 Ath eur rut ath vut ath uynogi
 Gwynnygawd dy glod hynod honni
 O angert am kert am kymelri
 Gweleis ueirt yn gryc nyd egrygi
 Gal vlawt yn adrawt dy wrhydri
 Keneis dy volyant val nas ry ganant
 Milwr pedrydant pedrydawc ri
 Gogwyr doethyon dwfyn nad ofyn tlodi
 Doethgert lawr werthuawr yt wyf wrthi
 Gogwn duw pryffwn y proffwydi
 Nad advc oe dawn y daeoni
 Gogwybyt dauyt detyf elifri
 Na ryweilyt ny rwyoli
 O chygein hael vt hwyl ym ynni
 A chygor angor ym agori
 Ny byt keladwy uod kaledi
 Y men ym chwrrer yr chwant kronni
 Teyrnuab ywein teyrnet aergrein
 Teyrnas uirein varan benlli
 Na gwna eryr gwyr gordiogi
 Am dadyl ut trwyhatyl yn detyf troi
 Na orsag dy lenn dy les wyf i
 Na orssaf ar naf yr neb ynni
 Nam arwerth yr eur y arglwyti ereill
 Nym arwar arall yr uym perchi
 Dym gweta vrtas dym gwadawl hi
 Megys y dewrwr y dywedi
 Dydotyw y dyt dauyt dyuynfri
 Detyf hael ym kaffael neu ym colli
 Dydel kyn ryuel y rott a mi
 Engyl tagneuet tanc heb drengi

Am bo vt kedawl kyduod a thi
 Ath uo hwyr hatlet a hir hoetli

KYUARCH GWELL DAUYT.

PRYDYT Y MOCH AE CANT.

HANBYCH well dauyt handid o deuawd
 Gogyuarch teyrn gogwyr teyrnuart
 Gogyfurt torment gogyfyaw toruget
 Gogawn teyrnueirt gogawn teyrnuro
 Termud torment terrwyn deyrn
 Eryres ormes eryron dyrrua
 Eryr teyrnon yr yn deyrngein
 Eryr dreic ormant arduyant prif ueirt
 Eurdwrn prydytyon arwynawl pryduar
 Ar wyneb prydein
 Hud wytt yth edryt hud wyf yth eduryd
 Hydryueirt oth edrych hud ynt yth adrawt
 Eiryoad dy ang car aerawd dyt angkeu
 Eurawc dy aghad eirynt ym anghen
 Teyrnllu teyrnet teyrnllaw teyrnllin
 Teyrnllwyw teyrnas teruysc torment
 Teruyn tir gadw terrwyn
 Teyrn ar gedyrn eur gedawl dauyt
 O devawd angertawl
 Rwym kynnygyn kynnogyn ditawl
 Rwyf prydein prydyt ath vawl

AWDYL

A GANT PRYDYT Y MOCH Y RODRI VAB YWEIN.

ANTYRRON daear antyrron
 Ampryfleu donyeu dinyadon
 Amryw uyd lle beynt urodoryon
 Vu cain ac afael wirion
 Ny bu bryd eisyau absalon
 Nac alexander na iason
 Bu kedyrn or tri trinheion
 Treul efrei afyrdwl groegyion
 Ercwlff a samswn seirff galon
 Ac echdor gadarn gad wyllon
 Doeth vu or trioeth teir canon
 Teir colofyn y keluytodyon
 Marcwlff a chadw gadyr swysson
 A selyl benn sywedtyon
 Rannws duw dewys donyon angkymwys
 Angkymhes veibyion
 Ran y bawb o bobyl yadon
 Rei yn drud eraill yn doethyon
 Kei tra llwfyrr tra llauar eu son
 Ac ereill taerlew termudyon
 Rei digart yn hart yn haelon
 Mwy no rwy o rei kybytyon

Yn om dawn om daw kyflawdon
 Am olud termud teyrnon
 Vyn tauawd yn vrawd ar vrython
 O vor ut hyd vor iwerton
 Mi ym detyf wyf diamrysson
 Or prif ueirt ym prif gyfeillyon
 Neum roted gweled golygon
 Tro orid trwy wyr a gweissyon
 Gweleis uyrt o ueirt yn osson
 Yn moli rodri rwyf dragon
 Wynt kenynt nas kelynt pa hon
 Keblynt or kwbyl an defon
 Ef yn vawr yn llawr yn llyryon angert
 Yn angut y rotyon
 Ef yn wyl yn olud anuon
 Ef diwyl diwyll gweidyaton
 Ef oreu rieu nyd ron y gynna
 Ef kynnif tud uoryon
 Ef bu ryt or rwyf gorchordod
 O angant llys dygant uab don
 Ef a vo gan vot egylyon
 Yn naw grat ym dewret gwiryon
 Ef ym myd ym mawruryd ym mon
 Yg kemeis yg kymaws deon
 Hil ywein prydein praf wron
 Hil rodri yn helw rodolyon
 Yn eryr prifwyr priodoryon clod
 Yn cludaw anoethyon
 Yn eurdud terrwyndrud tirion
 Yn eurdwr yn eurdorchogyon
 Yn eurdoryf kyntoryf kynreinon
 Yn eurgoryf yn toryf antyrion
 Antyrion daear antyrion

ARWYREIN RODRI VAB YWEIN

PRYDIT Y MOCH AE CANT.

ARDWYREAF hael o hwyl aches kyrt
 Nyd kartwawd agkyfres
 Yrdang nad plygyad plymnyd bres
 Ardwyad gorwlad a gormes
 Aryfle ysgwyd eur yn armes kynnygyn
 Yn kynnif ry dodes
 Ar ysgwyt didramgwyt didres
 Aryal hy ny fy ny foes
 Ny chwsg y gywlad ny chyscoges glew
 Glyw prydein rwy proues
 Nyd kynna itaw eidol nes
 Noc Arthur eirth dragon walhes
 Nyd kynnwys y lu nyd kynnhes y lid
 Y lochi nyd affes
 Nyd ef rif kynnif kyuynces
 Ny wtant cwt ant rwy cotes
 Yn dyrlid molyant mal yt es
 Yn moli milwr uaranres
 Ef yn ateb ny dywaes nac

Nac vchel na hanes
 Ef milwr ar vilwyr didres
 Ae uilyoet kyhoet kyuaeres
 Ker aber congwy kynnognes dwy dreic
 Deu dragon yn ygres
 Deu dremud am dud ae dodes
 Dwy uytin orllin orllawes
 Deu deyrn derrywn didorres yn llid
 Llu daear ae hoffes
 Vn ar dir ar doruoet ry dres
 Yn aruon yn arwar trachwres
 Ac arall mynawc y mynwes mawrvor
 Ymawr uar agkymhes
 Yn esguraw hawl hawt adnes
 Yn esgar y bawb am beues
 Yn yscwthyr trydar yn ysgwn darpar
 Yn llachar nyn lloches
 Ar draethell ny draethwyd neges
 Mor orlwg gyulwg gyuaeres
 Ar honn rodri mon mwyn claeawres
 Heul—hael dauyt ae rotes
 Duc eil ruthyr troch aruthyr trachwres
 Tir lleyn yr llithyaw branhes
 Tu goror halluor holles ysgwytawr
 Ar ysgwydeu gwyngnes
 Dy gyuarth pob parth ef porthes
 Dec am vn ef dygyuoryes
 Deu cann waew terrwyn torres bar dygrwn
 Pan ysgwn esgores
 Kyn ysgar llew llachar lluchwres
 Ae alon ae al angkymhes
 Kynnifyeid bleinyeid bleidyeu armes cad
 Bleityeu coed ae llewes
 Kynna hwn neus gwn nas gweles
 Dyn y myw or meint ry ganhes
 Cart arnaw vt fraw frawt odiwes clod
 Bei clywed oet eres
 Mor wrawl y hawl pan holes
 Mor gadarn yd geidw hyd reges
 Mab ywein prydein priodes gwendud
 Gwyn deyrn eryres
 Mad gogant molyant rwy moles
 Mal mertin ym marteir kyffes
 Milueirt mawrurydie ryd anuones duw
 Dyn ym myd ae gwares
 Rodri mawr rwym llawr rym lloues
 A ryt but y bawb y gymhes
 Cafaf cor mawrnaf mawrnerth aches llydw
 Handid lled uym muches
 Cafant uyrt o veirtyon eu lles
 O voli rodri ryodes

ARWYREIN RODRI VAB YWEIN.

PRYDIT Y MOCH AE CANT.

ARDWYREAF naf vt neirthyoid prydein
 Prif deyrn kynnifyeid

Aerdoryf goryf gwr t derrwyn y neid
 Y gynnif ar gynnygyn trechyeid
 Ardwy cad argrad eurgreid teyrneit
 Teyrngert ordyfneid
 Llew trylew trylef y geineyid
 Llwrw beirt byd esbyd esporthyeid
 Llaw rodri gwr ri gwrth amygeid gwlad
 A gwr gwlyt wrth eirchyeid
 Llary ysbar ysbenyt y neid
 Llew wrth aer a llwfywr wrth eirchyeid
 Llaw didawl gwrawl gwr ny dyweid nac
 Uy neges yw synnhyeid
 Yn eryr ar llawr wyr lleityeid
 Yn adon medwon met kynteid
 Yn ardwy beirt dwfyn dyfneid y alaf
 Y elyff ueirch canneid
 Yn erchlyfyn yn erchliw gleissyeid
 Yn eruawr froenuawr friw eureid
 Ym pob lliw keinwiw can ryuygeid dyn
 Yn velyn yn voleid
 Ef ae ryt yn rwyf eruynnyeid
 Ef rywr ryweryd digreid
 Ef gogel gogan gymhwyllyeid
 Ef gogawn glyw kamawn keimhyeid
 Ef gogwyt galon geleurutyeid aer
 Y oruod y yspeid
 Ef dreissyec ny blyc y blygneid
 Ef dreissyad ac wynteu dreissyeid
 Ef gyrchyad ragor wy gyrchyeid rac kwys
 Wy loegrwys lofrutyeid
 Ef ysgydw am ysgor y deid
 Ysgwydawr llethriduawr llathreid
 Ef eryr prydein priawd wy gwrthau gwrth-
 Pan oruc keili keluytyeid daear [rychyeid
 Dynyadon edeifnyeid
 Ef goreu vn gwron ym pleid
 Kymry vawr kymrwy gynnyrcheid
 Ef mwyhaf y met adrotyeid
 Ef haelaf ef teccaf teleid
 Ef medrws modur henuryeid
 Mal medru modrydaf ar heid
 Yn wyaf balchaf bwlech liueid lafynawr
 Yn wryawr ordyfneid
 Yn gymynher ner nerth pob reid
 Yn gymhen yn gymhan ygneid
 Y gwnaeth duw deifnyawc ar honneid
 Rodri hael ae hafal ny gwneid
 O dwfyr ac awyr ac eneid a phrit
 A frawtus tan ny pheid

AWDYL

A GANT PRYDIT Y MOCH Y RODRI.

HAEL rodri ryodres edneint
 Hawl gretuawl tra gwawl tra gwyneint
 Hanbych well o duw diechwreint deyrn
 Teyrnet westiuyeint

O wynet yn het yn hartureint
 O Bowys o beues dyfneint
 O ynys brydein briawd ureint
 Ae their rac ynys rec hofeint
 Teyrnas yth law lid gereint nyd chwith
 Yr chwydad esgereint
 Nyd bath llath yn llaw ysgereint
 Ny byt byth bydawl y gymeint
 A thrugar kertgar cad wytheint
 Ath roto creawdyr kyrreiuyeint
 Ath lwyto mawruro a mawrureint
 Athro ked bych kydurawd a seint

EGLYNYON

A GANT PRYDIT Y MOCH Y RUFFUT M.
 LLYWELYN.

GRAESSAW anaw angut ym prydein
 Ym pryduawr dadanhut
 Engiryawl arwynyawl ut
 Angertawl gretuawl gruffut
 Gruffut gryd lofrut a lawurydet dygyn
 Y dugost bobyl wynet
 Bar gwanar y gwin ae met
 Ae gwyr goruych or diwet
 Diwet wyr eryr ar gymry hu bych
 Hu byt bawb ae dyl
 Wrth duw yt yolaf hynny
 Wertheuin vreyenhin vry
 Breisc deyrn kedeyrn cad ognaw llawhir
 Gan llewenyt wrthaw
 Metwl pawb porth uyt itaw
 Metyant y grissyant graessaw

EGLYN.

NYD yr da y hwfa hen
 Namyn yr maws ym y hun
 Y molafy vletyn vleit trin
 Haelwas hwywys yg garthan

AWDYL

A GANT PRYDIT Y MOCH Y RUFFUT M.
 LLYWELYN.

ARDWYREAF dreic dragon nenn prydein
 Llawer bart pryduawr yny ohen
 Ardwyad cancad kyn ked oe benn
 Ys kynt no rywynt uch rut wybren
 Yr kertgar ysgar ysgarlad lenn
 Ys gwyr vwrw yn uieren
 Ys gwybuam gam am ganhunben
 Gwrth herw dyt osswyt oes o yaen

Dillyngws keli ual kwlwm dolen
 Eu carchar anwar amhar am penn
 Ny bu haws udut ual trablut trenn
 Noc anhawt gwahawt gwynt yg gwden
 Neu wtam nad cam kymryd yn benn
 Mab llywelyn hael hylwyt berchen
 Ar wyneb prydein prif eluyten
 Eryr huysgwr hyd ysgoen
 Aer orun ual run rut y onnen
 Eryr teyrnet y wynet wenn

BYGWTH GRUFFUT VAB KYNAN.

PRYDYT Y MOCH AE CANT.

ARDALY nef ardunya fyn dliid
 Arglwyt duw yn dyn yth enid
 Erglyw ui am vuner ossid
 Yg canyad oth rad oth ry did
 Na dos hael yn helw dy dwydid
 Y wrthif na mi y wrthid
 Am parabyl oth dawn ym perid
 Parhawd o nebawd y nid y hael glew
 Y gloduawr hu bid
 Y gybyt y gabyl ae ouid
 Rac beieu rieu yny rennid but
 Dy rybut ruffut a rybuchid
 A thitheu aryf kadeu kydlid
 A thrugar kertgar kyuyrdelid
 Ytt heu vvg cert nac ef uid
 Mal heu rac moch meryerid
 Ac ystyr brif vnbenn mor brid
 Eur auya os ef ny erchid
 Ny ystyr llythwyr uy llethrid ym kert
 Gyrr di yr cart y wrthid
 Ac onys gyrry di gyrraf wrid
 Yth deurut ath dewrwarth ganlid
 A glywo dy wyr wy erlid
 Ath orwyr ym llamwyr ym lliid
 A hwde dewis or rydid
 Cabyl neu glod om dyuod dybid
 Dym dotyw edliw ac edlid
 Am haelon haelder kynhenid
 Llas ioruerth aernerth eur newid a char
 Och yrdaw nyd odid
 Mab madawc llaw deawc lleudid
 Y uawr uyw y vawrueirt pob hid
 Marw einyawn mawr anaw dibrid
 Myrt ry wneith yn gyureith gymid
 Mab Tegwared hael hawl dremid galon
 Gal ac ef ny borthid
 Ny llat bleit vch blaenwel gwituid
 Nys dwc lleidyry uy llawrgert o did
 Neud llei dy ouyd neud dy ouid ked
 Cadwgawn ry delid
 Mab llywarch dihawarth dyndid
 Mab duw nef boed nerth wy rydid

Ny mag nac neges amollid
 Ny myc rot yn rann edewid
 A minheu magator om dilid
 Bot y duw a bod yg gleindid

AWDYL

A GANT PRYDYT Y MOCH Y RUFFUT AP KYNAN.

RAC rwy dygannwy dygynwyre glyw
 O uon hyd uynyw llyw llu agde
 Dy ryd y doryf dy re orwydawl
 Hyd y llewych llawr gwawr gwypm
 vore
 Dychymysc airffysc yn aryfle aedur
 Ae gledyf flamdur ay glot dyre
 Mab medel vt kyrn heyyrn dy he
 Gruffut teyrnud tut elisse
 Mab cor dor dewred ef dwyre prifgat
 Megys y hendat oe rat rodre
 Molawt yw ygnif mal ym danure
 Edeinueirch a seirch serygyl kynnw
 Moladwy y ryd rod y bore
 Moidyd essillyd ny syll eurde
 Moleis y rwyf kemeis hamre ysgaylan
 Yn amwyn garthan gyrch y dandol
 Moli haelder ner nyt aghyfle
 Aghyflym uuner ueirch fer fyryfne
 Pan divwng trawsulwng tros vre y dreiss-
 Ysgyluyon ysgylue [yon
 Rac colouyn lliaws maws mab nwyfre
 Rac gelyn bryneich branhes dychre
 Ny byd arodryd ar odre prydein
 Prydydyon arwyre
 Ef yw fenn fynnyant dibelre
 Ef ae dwc oy dec werydre
 Ef kymer hyder hyt uudugre lys
 Ef dengys emys amyl eu gorne
 Ef yn freu tereu tarole saysson
 Mur eryglon mon mynestyr greude
 Poet ef y orffen orffywysle
 Arfedawc eirchyeit arch oe vnle
 Ygkyuaruot clot cludueird dyle
 Ygkyurwys gynnwys gan wawr y le

MARWNAD RUFFUT VAB KYNAN.

PRYDYT Y MOCH AE CANT.¹

HAEL gruffut dilut dilawch teyrnet
 Teyrnveirt neus gwtawch

¹ Llyfr arall a ddywaid mai Daniel ai gwnaeth ar pen-
 nill diweddfaf yma sy gyntaf yno. Gruffudd ap
 Cynan ap Ywein Gwynedd ydoedd hwn. Bu farw
 Anno 1200 ac a gladded yng Nghonwy mewn cwll
 abad neu fynach, Caradoc. 253.

Periglew glew a glywssawch
 Peir prydein pryd nad oet rawch
 Rychwynant anant anhawtgoll teyrn
 Teyrnueirt kymry oll
 Can y hoed hyd ynt aruoll
 Cant callonn yn donn yn doll
 Tyllon y alon y al a gedwis
 O gadwent ac ynyal
 Hoetyl ureu hydyr gleu gletyual
 Hyd gaer ae aer ae eur mal
 Molaf milyoet naf niuer eurdeyrn
 Mor kedeyrn cadarn ser
 Caeth faeth y feirt maeth mwth ner
 Coeth doeth drud termaud tyner
 Tyner wrth lawer wrth lu byd yn llwyr
 Yn llwry ysp a menwyd
 Echel var vu an car kyd
 Vchel goryf gwendoryf gwyndyd
 Gwynet gwawr drosset gwr drud am der-
 uyn
 Am dyrua beirt akhnud¹
 Cwtant oll teyrngoll tud
 Gruffut mynawc vt mynud
 Mynud wrth uolud wrth uilwyr bu gwr
 Bu gordwy ar allmyr
 Cadyr wrhyd bryd bran vab llyr
 Cedawl arwynawl eryr
 Eryr teyrnet teyrnwawr prydein
 Pryder beirt neud ryuawr
 Myned vt but bytinawr
 Mynawc llary y mynwes llawr
 Llawr gruffut llary ut llawen gymwyn ysb
 Llawer osb nad ydwyd
 Ethynt veirt er pan athwyd
 Heb eur seirch heb ueirch heb uwyd
 Bwyd y gnod a drud a dreic vu ruffut
 Vt angut angert ueic
 Agor cor cad o feleic
 Ac or pennaetheu penn eic
 Eigyawm mwyn terrwyn tyrua man a bras
 Bu brys beirt kylch huan
 Mawr llawr llwrw² prydein a chlan
 Mab mad kynnyfyad kynan
 Kynan darogan derwyton dy daw
 Ef dy diw o urython
 Anaw kwynaw kertoryon
 Vn oet well vt mwynbell mon
 Mynawc arderchawc ardyrchauael beirt
 Llawer bart llawn auael
 Aerawd gwawd gwedy allael
 Aer dalmithyr eur hylithyr hael
 Hael Arthur modur myd angyt am rot
 Hael ryderch am eur vut
 Hael mordaf hael mawrdec nut
 Haelach gretuolach gruffut
 Hael gruffut dilut &c.

¹ Neu, achlud.

² Neu, Llyw.

AWDYL YR HAEARN TWYMYN.

PRYDYT Y MOCH AE CANT.

CREAWDYR nef crededun y was
 Credwn y hwn val y credwn yonas
 Dur ynad detyf rad ry sswynas douyt
 Dof wyf yt yn wanas
 Dywynnyc dy wir dy wynnyas
 Dy wynnuyd ym kywyd nyd kas
 Edrych pan vernych ueint uyn tras
 Creadur poethgur path greas
 Archaf arch y bedyr o berthynas crist
 A duc crog yn vrtas
 Trwy eiryawl tec ymyawl tomas a phylip
 A phawl ac Andras
 O afeu uy llaw a llaun wyn las
 O afeith goleith galanas
 Da haearn diheura pan llas
 Lleith madawc nad om llaw y cauan
 Noc ae ceif cain ae glas
 Rann o nef ae naw ternas
 A minheu mynnaf gyweithas
 Bot duw ym a dianc oe gas

PRYDYT Y MOCH AE CANT

Y RUFFUT AB HYWEL AP YWEIN GWYNEU.

Duw douyt dym ryt reitun awen ber
 Ual o beir kyrridwen
 Arwar ut gwetwar gorten
 Eryr gwydyr gweith ueigen
 Meu gynnelw yr elwyr alaf gan dreic
 O dragon modrydaf
 Heb pant molyant milyoet naf
 Heb pannu gan y pennaf
 Pennaf vt gruffut greid eryr prydein
 Priodawr tud allmyr
 Hydyr yt a clod rod rywyr
 Hyd yt aeth hwyd heul a ssyr
 Rif ser yn haelder yn helw kertoryon
 Yn kerted oth artelw
 Rwnge dwyn y gwelwn a a gwelw
 Rwyf byd rwyd gennyd gynnelw
 Kynheilwad prydein wyd priodawr clod
 Ac wyd clo byddinawr
 Wyd ysgryd gryd greid gwryawr
 Ac wyd ysgwyd rwyd rwyf llawr
 Llawr deyrn kedyrn kedwis mawtryt ner
 Nerth kymry ae gwrhyd
 Pan dellid rac lloegyrlucvryd
 Dellis dreic bowys bwys byd
 Pan doeth byd y gyd goed engir keiryawc
 Kyrch Gruffut ry honnir
 Heynt loegyrliwed enwir
 Heyrn am deyrn am dir

¹ Neu, di wir yn wynias.

Tir uy naf traethaf treth wynet dy doeth
 O deithi teyrnet
 A threth gaer genuyn ar het
 A dwy o dir yr helet
 Hawl adwn ysgwn ysgwyd yn lleis dreic
 O dragon rut Emreis
 O pob tir treth ath weleis
 Ac o bei ameth treth treis
 Treissyeu ardaleu ardwy trin ry duc
 Ry digywys y gwerin
 Y racwys o loegyryws lin
 Y rac bron y breenhin
 Breenhin powys pobyl dost yn engir
 Yn ongyr goruost
 Twr keurein twr brydein bost
 Tad ced cadoet ry wnaethost
 Gwneuthost gestyll twnn tud gynnady
 Kynnygyn—kynnygeist ny bu hadyl
 Ny wneuthost di nam y neb dady
 Ny oruc duw dy gystady
 Castell mathraual mwyth werin wythawc
 Du peithyawc poeth ethrin
 Oth gynnygyn gynnogyn bytin
 Nyd vch wyneb neb noe lin
 Glyned duw trined ym trugardawn ui
 O vawr nen mervynyawn
 Arf myrt aradyr kyrt kan yawn
 Eryr gwyr llewyr lleissyawn
 Lleissyawn berchen benn ban fv ystwng
 Dreic—a dragon yn echwng
 Hydyr wneuthost wr ar wyr vlwng
 Dyt trawd trallawd or trallwng
 Trallwng llywelyn llen brid yw berchen
 Ae barchwyr yg gofid
 Och ar ny llas yn lliid
 Yth garchar dolur deliia
 Dekis gruffut mawr a maon prydein
 Nyd pryduerth yw alon
 Lle tec teyrnweith vt mon
 Llys yr lles y veddygon
 Metwynt llyw am vvw am valch wythuryn
 Twr—bu tyno wrth an gwynn
 Pan doeth oes aessawr yg gynn
 Pan dyfu penn llu pennllyn
 Penn llysoet kyhoet keiryawc amgant
 Glaer—a glywir dra lliant
 Hud aeth eu naf yn diuant
 Hud el rac gruffut cut cant
 Can ced ryt peunyt prif eurglaer yn rwyt
 Am roteist ut didaer
 Can cad tec torreist dreic aer
 A gwedy cancad cancaer
 Carws duw dy uod uyd ohen gymro
 Ar gymry yt wyd nenn
 Ar bob dreic dragon berchen
 Ar pob hydyr hud wyd yn benn
 Pan ym gwnaeth vulet nath uolwn uy
 Rwyf—nyd ryuet na thawn
 Peryf nef pyr dywettwn

Parabyl prif hyuryd hyd hwn
 Hwnn a due ragor ragoch wyr kymry
 Kymriwei dur vochuoch
 Pan vu lew loegrwys voloch
 Pan oet llif ceiryawc lliw coch

Cochurynn keredic kyrcheist rysset gwrt
 Yn gorddwy teyrnet
 Ongyr gwyr gwyrnt yg gwet
 Onn ger bronn breenhinet
 Breenhin mawr llin mab gwlad a gwyr
 Wyf gorwar am danad
 Ath garaf wyf digarad
 Ath garo duw dewr duw dy dad
 Duw douyt dym ryt &c.

LLYMA EGLYNYON MARWNAT.

A GANT PRYDID Y MOCH Y RUFFUT AB HOWEL
 AP OWEIN GWYNET.

CHWEFRAWR mis chweiris chweddy
 Diargel mawr—marw gruffut vap hywel
 Nym aele gne gnaws echel
 Nym eilyw dilyw ken del
 Dotyw ynn dilyw am dilen preitwalch
 Prid uyt pawb or gorffen
 Gwander coll aerner eurnen
 Gwendud barch gwyndyd berchen
 Perchen vo gruffut parch westi ar nef
 Ar neillaw grist keli
 Am lyw mawr gwawr gwrhydri
 Am luchuar gwanar gwae ui
 Gwae ui uod llawryt llawen vt gwendoryf
 Gwyndeyrn heb datcut
 Lloegyrm ormes rotes eur rot
 Rotyad gra dillad gruffut
 Gruffut grym euruut adwyn llew
 Yn lle bei gyumwyn
 Vnbyn detyf vn boen oe dwyn
 Enbyd ym ergydy mawrgwyn
 Cwynaf vleit gwryaf ulawt gwryawr
 Kyfnod—kyfnewid glas waewawr
 Einyoes drang llew gyfrang llawr
 Anyan chwefrin dan chwefrawr
 Chwefrawr mis chweiris &c.

AWDYL

A GANT PRYDID Y MOCH Y WENLLIANT, DEO
 VERCH HYWEL.

Duw sul gwyn yw hyn hynt gynwyre
 Glyw—hynt a dycco glew gloew dydwyre
 Dygychwyn olwyn elwa¹ vanngre
 Dygymer hwyl fer heul neud foure
 Dos heb argysswrw ar llwrw yr lle

¹ Neu, elwawd.

Dossawc hytolawc hawt y belre
 Heb dymyr Tudyr tud elisse
 Enwawc kyueilyawc ys kof aele
 Heb uerch gynuelyn gelyn gne unbynn
 Ked boed vnbennes ys anebre
 Nest a dywawd im dim gy dwyre
 Gnawd y dyn dylaw dylif ny gwe
 Llywarch ym gelwir llu dy ganre
 Lloegyrr dystryw distrawch dilawch dile
 Dyfnwyd uy ysgwyd yn ysgarte
 Dyfnant ysgarant gwaew oe hasgre
 Y fort yd gertwyf gwrt yd gre branhes
 Gwr yssy o varanhwc nuy haryfle
 Llawer vcheneid ym reid dy re
 Llwybrant om nwyfyant vch nor nwyure
 Neur arwet dyuret yn eu dyfyrle
 Gwisc gwyndeil gweil gwet a darre
 Neud adneu cogeu coed neud attrre
 Neud adwen ar dyn ry dwyn uygne
 Neur duc wysc cantwysc gan y godre
 Dolyt caer llion deil lliaws bre
 Neum duc meirch mygyruawr dyrawr
 Dyre—ar hwyl ganmawl hawl ar heul
 orne
 Caeroet gwynlliant gwynllywc se
 Caradwy lywy lewych ystre
 Can y daw ym bot om bod yn de
 Am hyn gwar uorwyn liw gwawr uore
 Klywaf uyg callon tonn val tande
 Yn llosgi yrddi ar detyf kynne
 Diameth osgeth o wisce eurde
 Diamheu anuon grann wynyon gre
 A chludaw y hawl y chlod a he
 Hyd y daerahawd heul hyd y dwyre

CANV

A GANT PRYDIT Y MOCH Y RYS GRYC.

CRIST creawdyr ymerawdyr an met
 Crist keli kolofyn tangnheuet
 Crist mab meir am peir pur uonhet
 Synhwyr—kyn synhyaw enwret
 Caranhawc yessu car ym wet
 Keiryonnyt kyrcheis uym buchet
 Kyrchaf yn gyntaf kyntet deheubarth
 Diheubenn teyrnet
 Kyrchaf rys uab rys om rysset
 Kyrchad cad cadell ediuet
 Kyrchynueirt kyrchant wy orset
 Kyrchuawr llawr ys kyrchu llaryet
 Kyrcheist ros ditos diuaet
 A phenuro a phen goruolet
 Torreist gaer uyrtrin toruoet ar freine
 Llawer franc ar adwet
 Ac aber tawy tref dyhet
 Tyryoet briw a hetiw neud het

A seint cler ar claer wyndiret
 Nyd saesson y maon ae met
 Yn Abertawy terrwyn allwet lloegyrr
 Neud llwyr wetw y gwraget
 Ny char eryr gwyr gorwet na chysgu
 Na chosgort heb wnet
 Gnawd ysgyn ac ysgwyd ar glet
 Yn ysgor brondor brenhinet
 Gnawd gwaewawr gwryawr gwythlon
 Gwan trwywan trwydun gythrymet
 Gnawd oe law y lavur cochwet
 Y gychwyn allmyn alltudet
 Gnawd y lu y lat eu tachwet
 Y lwydyon canaon callet
 Gnawd eryr ebyr abar gwet bangaw
 Y bencnud wy gyuet
 A chicurein kyuwyrein kicwlet
 Kicytyon coelyon kalanet
 Trydyt gnawd cannrawd kynrawet oueirt
 Am y vwrt kyuanhnet
 Ae breitin ae wlytwin ae wlet
 Ae breityawr goruawr gorhoffet
 Ae eur rut ae uut ae ueuet
 Ae emys hyweturys hywet
 A minheu om donyeu dym het
 Gnawd ym daw anaw anuedret
 Or deheu yrdanc haelonet
 Ardal hart y uart am uerthet
 Por eissor vn eissyau nym gwet
 Penn elyf pan elwyf wynet
 Vn llyssenw a run nyd ryuet uy mod
 Yn mudaw am reuet
 Reuet teyrnet ti bieu y dreis
 Ar draws ualch gyfrieu
 Rysva dygyn dugost wy goteu
 Rusgleth gwrt nyd ymhwrt amheu
 Riuet syr syrthyassant yg oreu
 Oth gynnygyn oth gynneuodeu
 Ros diuro penuro penn uateu pybyl
 Pobyl uedyt rwy kigleu
 Llys hawrfort y berw fyrt neud teu
 Llwyrr llosged y thudwed hitheu
 Llutwyd kymynwyd kwbyl yn eu pobed
 Pob kenueint yn ychreu
 Kastell gwis kystyngeist yn gleu
 Ac arberth gosymerth goleu
 Anghen yn aghen yn agheu oth gas
 Ath osgort rwy goreu
 Rys uychan y galwant ys geu
 Rys uawr ualch yg calch yg cadeu
 Rys gryc y galwant golofyn peu
 Nyd Rys gryc yn kynnyc kameu
 Rys nys kil na deg mil na deau
 Pan el rys yn rwyse y arueu
 Arwawc kymynawc kymened osswytt
 Oes vduet nyd tyghed
 Aerwr syr syrthyws eu riued
 Ar y law ae lafyn wyarlled
 Arwr dinefwr dinamhed adaf

Neud athwyf ath weled
 Yn bennaf yn bennaeth or gred
 O gymro o gymry giwed
 O bob teyrnas teyrnged yn rwyf
 Nwy rotwy gogeled
 Y eirchyon y eirchyeid ar lled
 Ae eur rut ae vut ae vynwed
 A minheu ked mynhwyf vyned
 Am radeu ryeu ryn daered
 Yssym eur ac aryant nyd fled
 Ac emys grawthurys grawnvyged
 Yssym wyr a thir a threfred ehang
 Ac ehofyn ystlyned
 Yssym vt digut digaled
 Digryno digawn y doethed
 Am rotes ryodres riued
 A drych eur ar drychant tuted
 Ef goreu rieu ry aned
 Er Arthur llary modur lliwed
 Ef dihytyl y eur yn arfed frawt veirt
 Ual frwyth coed llawn adued
 Llywelyn llyw bedyt a chred
 Uab Ioruerth uy nerth uy noted
 Y titheu vt deheu dyred
 Clod wr llary om llwry yth drwyted
 Ny bytud wrthut vut vyged
 Yth eissor yth oes o haelhed
 Wrth uordaf a nut pan roted ruteur
 A rydderch afneued
 Yth wrhyd yth wrt gadarnhed
 Mal gwrhyd ercliff ergrynghed
 A Samswn gwytgwn gogoned achaws
 Ac echdor pan broued
 Ao or pryd y prouaf nad fled
 Nath adws yessu eissywed
 Yn hygant y tri yn tecced adaf
 Neud adwyf yth ganred
 Run gymrawt gymry ouyged
 Rynn wrthyd llyw ryd llaw roted
 Rys uab rys dilys dyled prydein
 Prydyton eituned
 Rys derllys dyrlytwn y ged
 Rys rebyt ef dyrlyt dyued
 Dyued rwyf dy glwyf dy glod dy gyn-
 ygyn
 Dy gynnif ys hynod
 Dy gletyf ry glywssam arrod
 Ath waew rut yn rynn ym wossod
 Dy arwyf ech awyt vchod
 Ys ar grad y gad y ganuod
 Canhorthwy gordwy gordirod
 Can wyr lloegyr ys llwyr adnabod
 Dy ysgwyd rwygwyd ragod trychanweith
 Trychangwyth gyuaruod
 Ath eur ryt dilut diuyth od yth lys
 Ath emys amgyruod
 Ath breityawr yn dyrawr dyuod
 Ath preitin ath braf dy ofod
 Mal yt wytt yt wyf yth ganuod

Yth ganmawl ny ganuwyf goruod
 Mor huysgwr gwr yn gornod ar bawb
 Or bobloet agkydued
 Cannhyad duw ys diheu y uod
 Yth gannerth kyn darmerth daruod
 Canyd oes yma amnod y drigyaw
 Dreic prydein syll ragod
 Pan vuttych oth uyd hart gyduod
 Or bythwn ny hebwn hebod
 Boed yn nef ath hendref ath hauod teyrn
 Teyrnas duw vchod

MARWNAD HYWEL UAB
 GRUFFUT M. KYNAN.¹

PRYD Y MOCH AE CANT.

HYWEL ddiogel diogan deyrn
 Duw or nef nyth wyl han
 Ae senet laryet lydan
 Ae seint gloew ardonyeint glan
 Gloewdid a ryddid gan y rad boed ten
 A bid duw yn ganhyad
 Hywel hoewal pob eirchyd
 Hil kynan hwyl kynwan cad
 Cedawl arwynawl ar wyneb prydein
 Prydyton dioheb
 Ny uagei uygwyl ateb
 Ne uaeth uegyuaeth y neb
 Naf eryr teyrn rac tympestyl kedeyrn
 Cadwei dud y dan destyl
 Ner trymder tromgad diwestyl
 Neun gwneir vegys gweir vab gwestyl
 Gwystlid rac llethrid llathreidrut lafnawr
 O lofen mab gruffut
 Treis gymryd lewgryd lofrut
 Tros gymry traws gymreisc vt
 Ut adyen hywen hywel neud adneu
 Nyd adwna duw a wnel
 Gwr hydyr yn hoedran a del
 Gwawr echen gwrhyd echel
 Echig ynof cof neum cafas edlid
 Am edlig teyrnas
 Hydyr vt cletyfrut cloduras
 Huysgwr gwr yn oed gwas
 Gwastad yg cancad yg kyngwyf galon
 Gal ouid yn rodwyf
 Gosseb rotyad eur rad rwyf
 Gwys eissyeu aergleu arglwyf
 Ar deheu rieu rwyf goruchel nef
 Yn adawd mihangel
 Arbennic aer bynnac gwnel
 Arglwyf boed hywyf hywel
 Hywel ddiogel diogan deyrn &c.

¹N.B. Hywel Fab Gruffudd ap Cynan a fu farw An. 1216. ac a gladded yn Nghonwy meddai y Powel.

PRYDYD Y MOCH Y VADAWC
AP GRUFFUT O VAELAWR.

Am vnic treissic y traws yolaf duw
A ddigawn yach o glaf
Milwr milwyr uodrydaf
Madawc law ddeawc lary naf
Naf ner rac trymder trist gythrud dolur
Dilys ym y eur rud
Mab duw nef noda vy vd
Gredeuawl greidyawl gruffud
Greit eryr milwyr maylawr a archaf
Y erchwyn nef a llawr
Vd dinac dinas gwryawr
Vn dinam vn mab mam mawr
Vn mab duw ehun oe heneint na lud
Gwr ny lwyd beird œ heint
Rwym galon nyt gelyn seint
Rwyf powys peues hoffeynt
Powyssed anghew powyssuc æ gwyr
Or goreu y hamwc
A edeu rieu ryddrwc
Ac a uo da ef ae dwc
Dvc ywein wynnuein ny wnn han ae hoet
Neut y hoedyl am erwan
Hil gruffud taer rybud tan
Teu anghew anghyflauan
Kyflauan vuan vu ar dreigyeu byt
A bedyd kyn bwyn teu
Kadyr grist rac cadwen anghew
Kadw vadawc uynawc yn veu
Meu bryder llawer llwrw klwyf ym
Deuryd—ym dewred nyt ydwyf
Am—

[*Englynon ar goll.*]

LLYW gwrawl breinyawl brenhineitaf
Llywyawdyr gwennedref nef nerth a archaf
Llwydyant pob carant caraf dy uoli
Llewychuawr geli ri rywoccaf
Llwyr ym kyfyd bryd brys ny gelaf
Llauar veith a weith aweinydaf
Llyryeid uawl trethawl traethaf o naw
Uan—llwydran ellylw gan a genydaf
Llawen eidun vun uyd diorssaf
Lleueir ry gwbl eir ny rygabla
Lletyf dihol dethol doethaf or gwaged
Llaryed gluduawred a gloduoraf
Llawr mawr mebwynawyn dawn diwarthaf
Llewychedud meinhir ywr tir teccaf
Llu diurawd hyffawd hoffaf ker meuryc
Lliw gwynnblyc gwenyc gwen y hadaf
Leuuer eiry didreul neu heul yn haf
Lliaws ae canmawl or mawl mwyaf
Llin gwinuaeth pennaeth pennaf o gymry
Llun hy ae dyly ieith atalaf
Llwrw gwir nyw cenir ual y canaf
Llauar car kerdrod o uod uydaf
Lloer hynot ar glot yr gloewaf deurud

Llaesuerch uaredud a brud brydaf
Lleduryd yw gouyn dyn diweiraf
Llit cant o volyant gwarant gwiraf
Llawer geir — neir a wnafr ker aeron
Llif dragon vanon vonhediccaf
Llebliw ardal gwiw gwydyrblas yd af
Lle uym llwyd eilwyd arwyd araf
Lles uymoet eres evraf am tavawt
Llathreit wawt hyd urawt hut nawt hoet
naf
Lliw cer enwysc riw rin dawl om tafawd
Neut diuethl anueidrawl
Llin arglwyd llary hylwyd hawl
Llun diweiruun dy wiruawl
Mawl ran ellylw gan gynyd gwyd hydec
Y gwawd hydyr ny deruyd
Milyoed dreul ne heul hafdyd
Molyant pwyll uedyant pell uyd
Ny byd amdawd gwawd gwawr hynod
Ellylw—allwed dawn a gwybod
Nawd yw rac ran o dannod
Nwyf rieu glwyf rwy o glod
Cloduawr dwn kyrchwn kyrch dilud
Ueinuarch—ar fwynuerch varedud
Claer orne dwyre deurud
Clwyf cant uyrd uedyant veird uud
Buduawr yawn hydawn hediw hawl
Dylyn—yw heul dolyd hebliw
Bod rod rin diurawd wawd wiw
Bun laes wanllun lwys wynlliw

LLYMA VARWNAT

A GANT PRYDYD Y MOCH Y IORWERTH AB
ROTPERT.

FYSCYOLIN byddin bud achref kerddeu
Kerddwys hael yn tangnef
Carno vro vreinyawl addef
A gwedy carno caer nef
Nef yr gwr arwr eur osep cerddeu
Ny duc card e wynef
Ny wn o wawt e wohep
Ny wybu nakau nep
Nep ny wyr yn llwyr uy lletvryt am lary
Am lury nul oespýt
Trydar wasgar wisg ermyt
Trydyd hael beird auael byt
Bydoed ygkyhoed ygkwyn a ethyw
Oe athaw yn amwyn
Post cadeu kedawldut vrwyn
Powys dir peues derwyn
Terwyn yn amwyn am nerth teyrned
Teyrnas oed y werth
Ysgwyt eurdrut balchdrut berth
Ysgemyt tewdor Ioruerth
Ioruerth gat gannerth gyt gynnor kynran

Kynreul eur a phorffor
 Ef oed llew llew lu agkor
 Dyhed teyrned tut yor
 Yor drydar aerllary oerllawr ae gortho
 Ny wrthit yndyd gawr
 Mab rotpert rwyf byddinawr
 Wyr aryfrud maredud mawr
 Mawr a gwyn kymrwyn yr dwyn
 Kymrawt dreic drwy ganhyat y drindawt
 Car anwar llachar llwch gawt
 Llary llawfer fyryfder fossawt
 Fyscyolin &c.

MARWNAD MARED. M. KYNAN.

PRYDID Y MOCH AE CANT.

MAREDUT llofrut lloegyrywys diarchar
 Diorchrawn orthywys
 Y mer nef nota vt glwys
 Ym parawd ym paradwys

Parawd ysbytawd y esbyd prydein
 Vt pryduawr y wrhyd
 Maredut marw yw heuyd
 Mal modur arthur arthgryd

Greidyawl arwynyawl arwynebet glyw
 Gloew eryr teyrnet
 Clwyf dygyn deheu a goglet
 Clywed y uyned y uet

Betrawd an daerawd pob deurut prydu
 Pryderwn yn achlut
 Daear vn kyuar an cut
 Deon derw maredu maredut

Maredut gruffut grym aduan teyrn
 Teyrnet ar gwynuan
 Meibyon dewr derynt ychlan
 Mur greid kynniuyeid kyanan

Dwyn meibyon kyanan cyn bu llwyd yrun
 Arwynawl ym plymnwyd
 Engyrt gyrt gwrthlys annwyd
 Anghen agkyuartal wyd

Angheu an goreu gormeil kenetloet
 Can edlid yn adueil
 Nyd hawt ny nawt neb ynyeil
 Nyd hyn hoes dyn noc oes deil

Deilyadon dyfrynt am defry hiraeth
 O hiruoed dreic kymry
 Yth weryd hydyr wrhyd hy
 Yth achles wales wely

Gwelytyn teyrn tud gynuan ae ceidw
 Ae oedwis pob calan
 Bro heirt y ueirt y ueirch can
 Bronn gedawl uch bro gaduan

Caduan ner ener anaw kertoryon
 Kertassant ar eityaw
 Arwar trydar trin ognaw
 Eryr gwyr frawt dymhyr fraw

Fraw gyrchyd cant cad kyn bu llawr y
 Ae deyrn vytinawr [dy
 Ny elwid rwyd ysgwydawr
 Ry gelwir rann varw rann vawr

Mawr deyrn kedeyrn kyd gyuranna car
 Ac aryant ym pob tu
 Milwr milwyr gynytu
 Maredut mawr adwyn vu
 Maredut llofrut &c. *

CANU

A GANT PRYDID Y MOCH Y LLIWELYN)
 M. IORUERTE.

CRIST creawdyr llywyawdyr llu daear
 A nef—am notwy rac auar
 Crist keli bwyf keluyt a gwar
 Kyn dywet gyuygwet gyuar
 Crist mab meir am peir om pedwar def-
 Dofyn awen diarchar [nyt
 Crist uab duw dym ryt ar llauar
 Y uoli uy ri rwyse o dyar
 Llywelyn llyw prydein ae phar
 Llew a glew a glyw gyfarwar
 Uab ioruerth yn cannerth an car
 Uab ywein frawtyein frwyth kynnhar
 Ef dyfu dreic llu yn llassar dillad
 Yn dillin kyuarpar
 Yn eruid yn aruod abar
 Yn arueu bu keneu kynnhyar
 Yn dengmlwyt hylwyt hylauar
 Yn didranc y gyfranc ae gar
 Yn aber conwy cein dafar uy llyw
 Llywelyn a thrugar
 A dauyt deuawd ul kessar
 Diuei dreic dragon adwyar
 Diuwlech ut diualch y esgar
 Diuwy blwng blaen uuel drwy uar
 Dybryd ynn veirt byd bod daear arnaw
 Ac arnan y alar
 Ef an llyw kyn lliid gyuysgar
 Ysglyuyon ysglyuynt llurw ba:
 Oet rynn rut ebyr or gwyr gwar
 Oet rann veirw uwyhaf or drydar
 Oet amliw tonneu twnn amhar eu neid
 Nyd oetynt dilauar

Tonn heli ehelaeth trwy uar
 Tonn arall gwall goch gwyar
 Pann orvu penn llu llachar llywelyn
 Llyw alun athauar
 Myrt bu llat llith brein gortyar
 Or milwyr a mil ygkarchar
 Porth athwy pan aetham y ar
 Meirch mordwy vch mawrdwryf tonnyar
 Oet ongyr oet engir eu bar
 Oet angut gwaedrut gwaedryar
 Oet engyrth yn hynt oet agkar
 Oet yg oet agheu an kymhar
 Oet amheu yr byd bod abar
 O honam o heneint lleithyar
 Mawr gadeu angheu angklaear
 Meirw sengi mal seri sathar
 Kyn plygu rodri rwyd esgar y mon
 Mynwenhoet bu branar
 Llywelyn kyd llatwy trwy uar
 Ked lloswy nyd llese uelyar
 Llary deyrn vch kyrn kyuarwar
 Llwrw cyduod yr clod ys claear
 Ry lloues rwyf tres tros uannar y ueirt
 Oet vawrllwyth yr daear
 Gwisci eur ac aryant nys car
 Gwascwynueirch goseirch gossathar
 Ysginawr goruawr goruynt par
 Ysgarlad lliw fleimyad flamyar
 Meirch mawrthie frwythyc fraeth anwar
 Frawtus—a phreityeu cwiar
 Mwth y ryt arwyg ygwascar
 Mal arthur kein modur kybdar
 Cann a chann a chein wyllt a gwar
 Cant a chant a chynt noc adar
 Adar weinidawc caeawc kynran drud
 Dreic prydein pedryuan
 Adod lloegyrr lluosawc am pann
 Adaf hir yn herwynt calan
 Adwet teyrnet tir nys rann
 A dan ser yssef y amcan
 Adnes y uranhes y vrein bann dychre
 Y dychrein gwyr ygkreulan
 Gwrt y gwnaeth am deu draeth dryuan
 Gwr hydwf gwrhydri ogyruan
 Dygwyt gwyr heb leuyr heb lann
 Dygoch llawr dwygdad uawr varan
 Vn am vro alun eluyt cann a freinc
 Yn frawtus val camlan
 Ar eil yn aruon aruor uann
 Yn vndyt an vnduw ynn a rann
 A dwy dreic feleic faw gyman
 Ual deulew nyn dylochassan
 Ac vn traws gadgun treis uaran ual gwr
 Yn goruod ym pob uann
 Llywelyn llafnawr agkyuan
 Lloegyrr diwreit llu rutuleit rutglann
 Llu raeclaw a llaw ar lluman
 Llwybyr yn wybyr yn ebrwynt allan
 Llwrw dawn cadwallawn uab caduan

Y mae am brydein yn gynuan
 Llary ny del y law attaw attan
 Llyryed tremyned tea mor dylan
 Rac lleith anoleith anolo llann
 A llafnawr lledrut uch grut a grann
 Ninheu ueirt prydein pryduis eirynt berth
 Gwyr a byrth uy rwyf ym pob calan
 Yr digabyll barabyll gan bawb oe uann
 Digrifwch elwch elyf egwan
 Oe aryant gormant gorym drudran
 Ae alaf ae eur ae aryan cann
 Can edwyn dechryn o dechreuho bleit
 Vch blaenwel yn oed llo
 Gnaws achaws yn ych kyn aduo
 Gnawd y lat ny lwynt y abo
 Caer lleon llyw mon mwyn pabo ath duc
 Ef ath dwc yg godo
 Llywelyn ef llosges dy uro
 Llas dy wyr tra llyr tra llwyuo
 Llwyrduc y wytgruc nyd fuc fo
 Lloegrwys yn llucvryd ys ymino
 Llew dir teyrn llutywyd yn agro
 Llas y glas y glwysdei neud glo
 Llys elysmer bu fer bu fwyr gno
 Llwyrr llosged y thudwed ae tho
 Llwrw gwelwch neud hetwch heno
 Can vy rwyf nyd ryued ked bo
 Hyd yt el y doryf ar dyno a brynn
 Vt breinhyawc bieiuo
 Llew ae duc ae dwc pan uynno
 Yr trallwng trillu angosgo
 Llys efnys afneued tra uo
 Lles y uyrnt o ueirt ae kyrcho
 A duc y wytgruc ae dycco gwylywch
 Gwelhator pwy llutyo
 Llwrw uochnant edrywant a dro
 Llwydeun llwyd llithwyd am honno
 Lledkynt argoedwys gwys greudo
 Llys a dwy neud einym yno
 Edryched powys pwy uo
 Breynhin breisc werin brwysc ado(acdo)
 Ae gwellygyaw pwyll ry twyllo
 Ae gwell franc na frawtus gymro
 Llyw yssyn synhywch ked tawo
 Lloegyrr gychwyn a uynn a uynho
 Llwyrr y dyd y uryd ar uro gadwallawn
 Uab caduan uab yago
 Llary ysbar ysbenyt y plo
 Llwrw esbyd yspeid anolo
 Llew pryduawr llyw prydein ae chlo
 Llywelyn lliaws y vranuro
 Llary deyrn kedeyrn cad wosgo ygeur
 Ys fyg car a oruo
 Gorwynt vt dremrut dra mor lliant y mon
 Mam gymry y metant (bedrytant)
 Gorllwybyr llu llenwis ewyngant
 Gwarthaf brynn a phenrhyn a phant
 Gorlleinw gwaed am draed a ymdrychant
 Amdrychyon pan ymdrechassant

Cad y coed aneu cadyr anant borthi
 Burthyeist wyr yn diuant
 Eilgad trom yn tremynassant
 Vt adyen vch dygen dyfnant
 Eil milwyr milwyr dybuant
 Eil yrth gyrth yn gwrthuynnassant
 Eil agwrt ymhwrt am hart amgant bre
 Bronn yr erw y galwant
 Kynwan llu mal llew yth welsant
 Kadyr eryr yth wyr yn warant
 Kan hynny kynhennu ny gwnant
 Kan wyllon kelydon kertant
 Dugost y wytgruc a dygant y dreis
 A dryssei kyfnouant
 A rutglann yn rutlaw amgant
 Run gannclawt adrawt edrywant
 A dinbych wrthrych orthorryant ar uil
 Ar voelas a gronant
 A dinas Emreis amrygant
 Amrygyr newenhyr naw nant
 A chaer vn aruon acharant yg gnif
 Yg gnaws coll am peityant
 Neur orwyt dy orofyn nad ant
 Yth erbyn yth erbarch vetyant
 Neur ortwytt yg gorhenw morgant
 Ar vilwyr prydein pedrydant
 Mad yt ymdugost waew mad yth want
 Arall—yn aruoll ysgarant
 A chletyf a chlotuawr yth wnant
 Ac ysgwyd ar ysgwyt an chwant
 Mad tywyssseist lu loegyr yrddant
 Ar deruyn mechein a mochnant
 Dy gynnygyn ny genhynt cwt ant
 Ny cheif hoen na hun ar amrant
 Mad yth ymduc mam wytt doeth wytt
 Dinam—wytt ditawl o bob chwant
 O borfor o bryffwn uliant
 O bali ac eur ac aryant
 Afy wrys¹ gochwys goch anant y veirt
 Yn vyrtoet y caffant
 A minheu om radeu rym anant
 Yn rut eur yn rwyd ardunyant
 O bob rif ym rwyf ym donyant
 O bob ryw ym roted yn gant
 Ked archwyf ym llyw y lloergant yn rot
 Ef am ryt yn geugant
 Lliwelyt llettrawd dy uolyant
 Llywelyn a llywarch ae cant
 Munerawd y marw ny mwynyant
 Mal ym byw lleissyawn ryw run blant
 Nyd gormot uyggeir wytt² gormant teyrn
 Wyf tebic eliffant
 Can oruod pob rod yn ramant
 Can volawd a thauawd a thant
 Kein deyrn kyn bych digreiuyant
 Can difwyn oesgwyn ysgarant
 Can duw ren yn rann westiuyant
 Can diwet pob buchet bych sant
¹Neu, O omys. ²Neu, ytt.

AWDYL

A GANT PRYDIT Y MOCH Y LYWELYN
 M. IOBWERTH.

Duw ren dym ryt kymwynas
 Detyf dyfyndawn kyuyawn kyweithas
 Deduryd dyt gwynuryd gwyn wanas
 Dragon—dreic prydein ae hurtas
 Detyf uy rwyf rynn wrthyd o lias
 Dewr egin dwyreawd yn das
 Llywelyn llary dyn llwyr dias galon
 Gwyl hydwf ual pallas
 Buost mab arab arueu dras
 Drud cadeu dreic keneu kynlas
 A gwedy hynny buost gwas
 Clet eurin clo bytin cloduras
 Neud wytt wr aerdwr ardwy euras cad
 Kedernyd eneas
 Dy gywlad nyd lledrad y llas
 Dy gynnogyn ny gynheil y tywas
 Dy gludawr waewawr goch leas kyn-
 Yn kynnwyn galanas [nygyn
 Dy gludueirt ynt heirt yth hartglas
 Dy gletyf dy glod ry seas
 Dy arueu anghew angkywas galon
 Gal ouyt rwy dyfnas
 Dy orwyt dy oruawr adas
 Dywedi teithi teyrnas
 Ar ynys brydein briodas yn hir
 Yn herwyt bod achas
 Dy ystwing kedyrn kadarndras
 Detyf gwystlaw yth law heb lutyas
 Dygymer pob ner pob nwythas deyrn
 Duw o nef yth swynas
 Wytt priawd tir prydein ae thlas
 Wytt prifwyr eryr arddyrynuras
 Wytt chwyrn wytt teyrn wyt eiryas
 Cadeu—wytt cadarn ual dinas
 Wytt goreu vn gwron or uas
 A wnaeth duw y dyt yn creas
 Llym anyan tra than trwy gras a choed
 A cheyrn oreuras
 Llyw bydoet lled byd dwfyn a bas
 Llywelyn llywarch ryth gauas

AWDYL

A GANT PRYDIT Y MOCH Y LYWELYN
 M. IOBWERTH.

ATH uendicwy duw deyrn werlin hael
 Hil uletynt uab kynuyd
 Aryf eryr gwyr llewyr llewyn
 Aer gymid kyndlid kynuelyn
 Aryal gortywal gwrduyn pennawr
 Penn prydain ogyrthyn
 Yth ysgwyd tebygwyd toryf wyn
 Ysgwyd ball guall guhelyn

Geir uyg eir or penneir yn perthyn
 Ar bawb—o bobloet dyfestin
 Meu eur rut ym rotyon glyn
 Mi lywarch titheu lywelyn
 Mechdeyrn kedeyrn cad o mynn aryfrut
 Eur dilut aer dylyn
 Amhyl yth gylch galchdoed gymyn
 Am dymyr gwaed gwyr gorewyn
 Peithyawc dy alon dy elyn gwae ef
 Gwaet a gwlad neuth ganlyn
 Peth oth oed athwyd wy deruyn
 Pymthengweith pymthengmlwyt bych
 Hyn—mabddysc ytt dreulyaw treth en-
 Y veirt—yn yrtyoet yth gylchyn [uyn
 Dy law hir neu chredir na chryn
 Yn roti eur rut a melyn
 Dewr yth wnaeth vn duw yn vn dyn
 Haelaf—hyd aeth heul oe gylchyn
 Detyf dy dad daeoni ath glyn
 Dadeni haeloni heilyn
 Wyr ywein prydein praf dechryn galon
 Gal ouyt hil meruyn
 Wyr madawc vreinhawc enwawc hyn
 Mab Iorueth mad ganed urtyn
 Ath ogyuarchaf naf ny eduyd beirt
 Megis bart ar dremhyn
 Hawl gretuawl kedawl cad edwyn
 Hael hywlyt lawryt lywelyn
 Hanbwyf well o honawd wawd obryn
 Hanbych well o duw ac o dyn

AWDYL

A GANT PRYDYT Y MOCH Y LYWELYN UAB IORUERTH

NEUM bu dyt ker eluyt elwy
 Eilywn wawd a deuawd a dwy
 Neum bu aralldyt ym rydyd rwy
 Ker moreb kein wyneb konwy
 Neum bu tremyn tramwy rwng lleyn
 Llewychedic eur ar uy kyfrwy
 Ac eurawc aruon ac ardudwy
 Ardal dwfyn hoewal dimilwy
 Eissytn gwylein riein yn rwy
 Kalcheid y kaeroet kylchwy maelgynig
 Milgieit eu gwyr ym pob tramwy
 Nyd treid tra dilyn pell ouyn pwy
 Py geidw yr gorddwyr rac pob gorddwy
 Llywelyn ae keidw llew yn adwy
 Llyw gwynet ae met hyd y mawddwy
 Llaw orthrech wrth rwyfan mordwy
 Lloegyr wrthryn tra llynn llwmynnwy
 Wyr madawc ermidet uwyuwy
 Wyr ywein uirein y auarwy
 Pryffwn y digreit praff y ddirwy
 Ger eluyt mechyt a machawy

O lydaw o draw o drwy mor hafren
 Hyfriw y peleidyr ym porthaethwy
 O ddyfneint o neint o Nanheudwy
 Or tir a uernir wrth efyrynwy
 Gwychyruallch lywelyn erlyn arlwy
 Nid kywiw a llwyr dwfyr dyfyrdonwy
 Kereist oth uebyd gwryd garwy
 Karu bun weddeit lunyeit lywy
 Eur didawl meidrawl y modrwy ae phall
 Ny phell tynn riein rac a garwy
 Yn ganmlwyt yn rwy yn rwy ar gymry
 Ath gymryd yn uwyfwy
 Doeth attep duw ath attwy
 Teir oes byd a heuyd yn hwy

PRYDYT Y MOCH AE CANT Y LYWELYN VAB IORUERTH.

AELE nadolyc yr ae dyly lloegyr
 Dellis llew o gymry
 Yn gert gytuod rod ryly
 Yn ged gyhydyr gad hydyr hy

Hy bytei arthur eirthyaw hyn ae lu
 Eilywoet oe gylchyn
 Milwr gwlyt milwyr gryd gryn
 Mal yt wytt hetiw hytyn

Hytn lywelyn hytolawc y veirt
 Ae vytoet lluosawc
 Rwyf bedyt ny beit y rawc
 Rwym lloegyr lliwed trahawc

Traha yw y neb na bo kaeth ym rwyf
 Gwr ny rif kybytyaeth
 Duw mal ef nef ner bennaeth
 Dyn kynna nys gwna nys gwnaeth

Gwnaethost gad aerbost ged eurbar
 Prydein—nyd pryduerth yth esgar
 Y gymry gymryd gotyar
 Lloegyr wales yn woers war

Gwrhydri benlli ban llocher ys gwlyt
 Ys gwledic kymynner
 Ys gwrtn yny gordiner
 Ys gordrud fwyr dylud fer

Fwyr fyse aer deruysc ar deruyn lleon
 Llyw prydein llywelyn
 Dygen rwyf ry duc dy hyn
 Ducost vt dremrut dremyn

Tremyn llywelyn llyw rydyrch prydein
 Prid y loegyr y dissyrch

Miluyrt glydwr glod neinteirch
Moes terrwyn maes twr a gyrch

Cyrchyd tremynyad tra mor ut dy gas
Dy gosgort yn breinrut
Meu dy ged gad wychawc nut
Teu uyg gert angert angut

Angut uu dy gyrch angert lyr a bran
A briw goch dy ongyr
Traw y tremynaist benn gwyr
Trwy dyrn deyrneit eryr

Er pan y llywyeist lloegyr diwreit gymry
Gynniweir milcanpreit
Elyf dreic feleic fyrdreit
Elysmer vt fer nyd furueit

Nyd fuc orwyt gruc wytgun ysgorua
Oes goruod y hil run
Tyreu poeth peithyawc pob vn
Tande fyryf foes alun

PRYDYD Y MOCH AE CANT Y LYWELYN.

TREISUAWR lywelyn trossof nys rotei
Ef rotes wyllt a dof
Y winlynn dengyn da gof
Oe wennllaw hebyaw hebaf

Hebaf nyd anghof anghad glydwr llew
Llewelyn huysgwr
Hebawc teyrn varchawc twr
Heb ameu ef goreu gwr

Gwr gwrthod gwarthrut gwrtn yn gwrth-
rynn lloegyr
Llywelyn ar gychwynn
Ym blaen caen cawad vnbyn
Ymbliant gwyr ac vn gwynn

Arwynn yw gennyf arwein y vetwl
Ae veddyant hyd lundein
Aerwalch balch bolch y laslein
Eryr araf prif wyr prydein

Prydein anghyngain am gyngas galon
Ef golofyn teyrnas
Anaw pedyr ae nawt pa dras
Y gallwn val y gallas

Gallas arglwyd was aer gleis lywelyn
Lewenyd dwfyn a beis
Gwendud amryw dud emreis
Gwynet adrysset y dreis
Treisuawr lywelyn trossof &c.

Y CANU BYCHAN

A GANT PRYDYD Y MOCH Y LYWELYN VAB
YORUERTH.

CYUARCHAF ym ren cyuarchuawt awen
Cyureu kyrridwen rwyf bartoni
Yn dull talyesin yn dillwg elfin
Yn dyllest bartrin beirt uannyeri
Kymhwylaf uy naf kymry uodrydaf
Kymro keluytaf ry wnaeth keli
Kymreisc lywelyn nys kymrawt neb dyn
Kymry y deruyn ae doryf drosti
Eryr teyrnet yr yueis y vet
Ar het ar dyhet ar deheu ri
Yr yueis y win o ualch uelin
Ae wisgoet eurin ae uynogi
Yn llys aberfraw yn llochi bartrin
Yg kaer uawr vyrtn vyrtyoet beri
Yg kaer dygannhwy yn abertawy
Yn agwrt dramwy dref Gedweli
Yg kaer yn aruon ygkert gyflawdon
Ac ygkaer llion uy lliw dybi
Yg caer Amwythic yg cein dreui ner
Yg caroet aber tyner teiui
Yn llys fer elysmer yn saint cloduan cler
Yn llyseit aber hydyruer hodni
Yg castell baldwin ygkeri osgort
Yn hawrfort dref gort dref diuysgi
Yn rutlann deguann deiui drachas eingyl
Yn rutlan degeingyl tec a threui
Yn llys y wytgruc a lloegyr yc catuc
Llawer an goduc yn ymgoti
Yn llysoet deheu yn lloegyr adodeu
Lliaws twr goleu yn golosgi
Ym pryffwn rywrys yn rwyoli gwrys
Ym prydein ynys gwys an gwesti
Ny chawsan droeduet heb wan heb wnet
O deruyn gwynet yny gweini
Anoethach powys ae thir amddyfrwys
Ae thoruoet diffwys nyw differi
Neu loegyr lu derrywn ae llyw llid wen-
wyn
Ae lluoet trylwyn hyd tra gweilgi
Ny chawsan genhyn kymod kymeint hyn
Eithyrgwarth a gwrthrynn wrth ymbroui
Darogan mertin dyuod breyenhin
O gymry werin o gamhwri
Dywawd derwyton dadeni haelon
O hil eryron o eryri
O wyron ywein ar wyneb prydein
Vn vrtyein llundein o lan deithi
Yn lew loegyr gymyn yn yorueth y hyn
Yn lary lywelyn o lin rodri
Nys kelaf honnaf hon yw beli hir
Ny chelir nae wir nae wrhydri
Am bob treis ryduc ar bob tarw caduc
Ac ar bob ssaruc yr eu sorri
Argynnifer gwaed amdrychyon amdraed
Ac am pob paraed parawd losgi

Ae gwbyl weithredoet ar gel ar gyhoet
 Ar gadarn gadoet dryoet dorri
 Can kymery duw difwyn ynni dyn
 Kemer lywelyn lyw kydeithi
 Archaf ytt arglwyf yr arglwyti
 Y eryr keinwyr kymod a thi

ARWYREIN

A GANT LLYWARCH VAB LLEWELYN Y LEWELYN
 VAB YORUERTH.

Mi ath arwyre vt bre breinnyawc
 Breisclew anael hael o hil madawc
 Arwr yn arueu aeruetawc deyrn
 Eryr ar gedyrn eurged uarchawc
 Llywelyn llary rwyf rywym kyuryawc
 Lluyteu beri ri rutuoawg
 Llyw kymry deruyn diryawc y harglwyf
 Llwyf diruawr dygwyt y digassawc
 Ry darueit aeruleit eurulaen rodawc
 Aruogyon dragon dreic llys eurawc
 Ry arueityaf naf nerthawc dygyrchu
 Yn rwyuan teulu rwyf teuluawc
 Am prydest dyllest ar dull donnyawc
 Prydu nyd anoeth y gyuoethawc
 Prydyt wyf ym rwyf rywawc lywelyn
 Hil meruynhytyn hytueirch gwiscawc
 Teyrnuab ioruerth berth byddinawc
 Uab Owein uur prein preitrwyf enwawc
 Goreu wyd gorwyd am geiryawc dyffrynt
 Gwrawl hawl hwysgynt pellynt pwyllawc
 Mynneist gyfaruod yn gyuaruawc
 A gwenwynwyn rynn rwyf lluosawc
 Gyueillyeist ual drudgyueillyawc yth law
 Gnaellus dreic fraw freic kymynawc
 Y deheu neud teu ual teithyawc
 Urehein gwrft drin gwyr dreul uodawc
 Keueist eluyden alaawc ynyal
 Oth gleu gledyual goed gleuyawc
 Dy uart wyf dy uut ys anghutyawc
 Dy ueirt ynt heirtyon vt mon mynawc
 Dy uyrtoet kyhoet kyhoetawc beunoeth
 Dy gertawr byt goeth doeth dauodyawc
 Dy gert dy ganaf naf niuerawc
 Dy gynny gyn dygwyt arwyf eurawc
 Dy gy——ny bu bolchawc dy daryan
 Dy gynnyf nyd man nyd mal diawc
 Dy gynnytyf dyuod yn oruodawc
 Am benn gy gynnygyn kynnwryf gwyth-
 awc
 A gwasgaru clwyf a gwascarawt clod
 A gwisgoet arot yn uyd uodawc
 Ac eur ac aryant wrth chwant chwana-
 nawc
 A meirch mei meingrwn dwnn a dossawc
 A lluoet ygnif a lluoetawc uaes

H

A lliaws dilaes aes asgetirawc
 A ragod penn clod claer ysgwydawc
 Escudwan garthan is garthynnawc
 Gwaed am draed o drin a gwaedlid lain
 A gwaedlauyn aduutyawc
 A gwaedlwrw gwyr aerfwrw aruawc
 A gwaedlenn am penn ym peithawc
 A gwaed a bwyd brein
 A bran ar gelein
 A galon aduutyawc
 A golo ker man ro meinnyawc
 Gelynyon saeson sidanawc
 A geloreu creu
 A gwan a gwaedfreu
 A gwaedffrwd redecawc
 Am uochnant kein amgant coedawc
 Am uechein yn uochdwyreawc
 Am eiluann urychan urecheinyawc heuyd
 Bu hiruryn berchennawc
 Rac uy llyw yn llu diofnawc
 Amherawdyr llywyawdyr llurygawc
 Llywelyn llary rwyf rywonyawc
 Berchen—barch wledic hiraethawc
 Ath uolaf uilwr pedrydawc
 Ath uolant pymtheccant caderyawc
 Ryth uawl ar yssyt estronyawc
 Nath orsseif na moel na myghawc
 Boed dy wir ar dir tormennawc dyet
 Can mlynet yn het yn hytolawc
 Can dewis uuchet rinwet rannawc
 Yn rann yth barthred rwyf ced cadrawc
 Caffael trugaret trugarawc arglwyf
 Trugar duw hylwyf rwyf rinwetawc

CANU

A GANT LLYWARCH BRYDIT Y MOOH Y DUW.¹

DENG grat benn berchen barth briodawr
 Deng grat dy wennwlad mor uad mor vawr
 Duw dewrwir pellir pwyllawr on kynnhen
 Dilen o bressen ban yn bryssyawr
 Deu edryt yssyt a synnhwryyawr
 Deu erbyn agheu agychwiawr
 Doethwlad nef adef adaf wychawr seil
 Vffern yw yr eil dur eil dyrawr
 Ofer difuner llyther lleawr
 O fyt achrefyt yt achrettawr
 O fyryf yoli tri o draethawd berffeith
 O egwydet yeith o egwytawr
 Berthideu rieu ry wasgarawr
 Ny mad borthes mam mab nyw ditawr
 Porthid donnyeu byd dynyawl ogawr
 Nenn: dynyaton berchen benn bob euawr
 Parthwys rwyf radlawd dawn diburawr
 Porth ym gwawd tauawd dy garcharawr

¹ Cynddelw ai k. ait.—Ll. C.

Berth gyuoeth llwyrddoeth llewychawt
 beunyt
 Am elyf vedyt am eluyt glawr
 Gwedy golo dyt o dywyllawr
 Gwedy golwc vrad goleud gwawr
 Gwrth yoli keli kyn neithywr daear
 Gwyl drugar dy gar uo dy gertawr
 Kyd gwypwyf hetiw hawtuod vch llawr
 Ny wnn yr hynny a wyf henawr
 Gwyr ren an reid ryt yolawr heb daw
 Rac yn periglaw heb periglawr
 Gwytam yn gorllwc gwr llwyrddrwc llawr
 Gwr hydryueu agheu yg ghyghellawr
 Kygholli mawr duw mor ddybryd y neb
 Kyghall nwy goheb oe gynuebyd
 Kyntorawr yssyt ys ef an cryd
 Kyghallen ddilenn orfen orfryd
 Kygeuddon a daw o diofryd crist
 Kygafawc kyfyrdrist kyfyrdost benyd
 Cam yw y dyn difanw y uryd
 Kygreif diawl kygwyl kywyd
 Kyghaws a uyt traws a uet tristyd meith
 Kyfreith dioleith kyn lleith lleduryd
 Kywirdoeth rwy gwel brad annel bryd
 Kyfyrdwyth kyfarfyrdwyth prifwyth prif-
 wyd
 Kyuaruaeth amaeth am aruetyd twyll
 Kyurancgeu gymhwyll am pwyll ym pyd
 Kyuyrgnawd ym keudawd deuawd heuyd
 Kyfredec a chwec chwerw hir ennyd
 Kyfreid oet ym pleid oet ym plegyd uod
 Kyfragod dyuod tu uy gweryd
 Yn llwrw llwyth eluyt douyt an dyd
 Yn llwrw lliwed kawt anglawt anglyd
 Yn llwyr yt yd gwyd hyd yg gweryd llawr
 Yn llwrw vn kyfawr yt yn kyuyd
 O areu anghau aereu ergryd
 O oeruet poenwet pawb y uywyd
 O arwar daear down y gyd dytbrawd
 O arwein pechawt lleitawd lleduryd
 Ny rygar trugar tra syberwyd
 Ny ry daw anaw oe anwylyd
 Ny rygotwyf rwyf rym gweryd o dygyn
 Nyd rwyf wy gynnygyn gyndiebryd
 Ny rygollwyf duw o dewret byd
 Ny ry golles nef ny uo ynuyd
 Enuydrwyf awyt ewyc lafur twnn
 Anvedyr y carwn pwnn pennyadur
 Heb synnyeid yn reid rwyf achlyssur
 A heb wybod bod byd mor ampur
 Ry bu arthyst yn rybu arthur gynt
 Rybu amgyfrawd gwynt gwan tra messur
 Rybu ull kessar keissyassei flur
 Y gan vt prydein prid y hesgur
 Rybu vran ab llyr llu rwym adur mad
 Yg kamp yg kywlad yg cad yg cur
 Rybu ercwllf mawr rwyse dyrawr dvr
 Ryuyc angertawl gretfawl greitur
 Rybu gamwets wc madawc modur faw

Rybut uu itaw dylaw dolur
 Bu alexander byd lywadur
 Hyd sygnoet neuoet ny bu segur
 Pan ny wyl pobloet pawb yn tostur pla
 Pob tra yn diua ac yn difur
 Pob naf oe niuer pob ner pob nur
 Pob nenn ym pressen yn am prysur
 Gwrthod rwyf hollaul holl ysgrythur ueith
 Gwrthwyneb a weith yw y wneuthur
 Gwrth awyt dragwyt dra gwylyadur
 Gwarchedit eluyt dy byt disbur
 Gwertheuin vrenhin vreise bennyadur byd
 Gwrthlated om bryd pyd pechadur
 Gorthywys nefoet ny uet eglur
 Gwrthyf ny bo trist crist creadur
 Creaduryeu nef nawt dialaeth seint
 Kyrreiuyeint gymeint gymedrolaeth
 Caret ym ynni nyd mi ae maeth
 Caru a mynnu vym mabolaeth
 Caraf y olaf dri drwy drudanaeth ked
 Canred omgwared yr awch gwrdaeth
 Can ryt duw douyt dawn ehelaeth
 Can ran rad geleu dewr frwythav fraeth
 Can klyw can kennhyw kymhwyllwryaeth
 Kein llywyawdyr creawdyr credwn ry
 wnaeth
 Kant kadwent present presswylyaeth an
 hydyr
 Canys breu mal gwydyr hydyr hudolyaeth
 Yr teir person byd bid ych aruaeth
 Yr tri yn yawnwir yawn wrogaeth
 Yr vn duw vn dyn na uid hydraeth brad
 Yr mab rad yr tad tec hynafyaeth
 Can duc pymwan Crist pym oes o gaeth
 O yg o gyuyg gymodogaeth
 O angor tewdor tud alaeth gymhwyll
 O dwyll o dywyll dywyssogaeth
 Yndyndid ym pryd ym bru ban aeth
 Yn dolvr yg cur yg corffolaeth
 Kynytwys mawr wr mawr vreuolaeth
 Gnif—yn kynnif y brif briodoryaeth
 Kynytwn vinheu heb sswysson saeth
 Kan an duw ury ureenhinyaeth
 Breenhinhet benn ban yth aned hael
 Bro oet ysgauel ys gofuned
 Breenhin pob fin pob faw dyghed
 Braw cwydam gygd yg cryd agred
 Yn vfern gethern gaeth drefred erwan
 Yn affan poethuann peithyawc drwyted
 Yn daffar taeruar tan amgyffred
 Yn arfuruyt lle ny llwyf kered
 Yny yt aeth cain can y weithred cam
 Yg gyweithas nam nym bo vyned
 Gwtam pob anwar daear dyred
 Gotef grwn ysgwn anysogged
 Gotefwn gwylwn gwalaed arnan
 Gwyth gyman yn llann yn llwyr gywed
 A mi am awyt yn geheued
 Yn afrifaw duw yn efrifed

Archaf danc kyn tranc trwy eiryoled meir
Hyd nam gwneid kellweir coll aghyffred
Kyn dylaw gychwyn tytyntytwed
Kan dalu y duw y dyled
Kan lleng egylyon kein lliwed obeith
Kyn lleith rac kyfeith kyweithaed
Kaffwyf o yoli crist keli ked
Kaffael yn adef nau nef noted

Amen.

ENGLYNION

A GANT PRYDYT Y MOCH I LYWELYN MAB
IORWERTH.

CYFARCHAF i Dduw oi ddawn hunaidd
Hunaw ym gogawn
Arwr arwrwas cas crown
Eryr mawrwyr merfyniawn
Merfyniawn lleisiawn lles arwar cerddau
Cyhyrddws am un car
Pendragon berion bar
Pum wregys dewrfrys daiar
Dy orwyf hael rwyf hwyl reuedd prydain
Hil pryd fawr teyrnedd
Llew torf llyw terfyn Gwynedd
Llywarch Llywelyn ai medd
Meddfaeth dialaeth diwyl hydd ab cad
Cadr ddragon gyfundab
Gwr fab Madawg gwrddfeirch arab
Gwrhyd pyrre byrr y bu fab

Mabolaeth fy rhwyf yw rhywoli cad
Cedwyr tud Feli
Ar bob terwyn torf am ri
Ac ar bob terfyn torri
Mab ddysg yw i'm llyw llu rif ser i'w
Oe galchdoed nifer [gylch
Tarf cynnygn can yd weler
Torri heb noddi heb ner
Mamynogi draig drud yw ei gymmwyll
I gymmell y wendud
Lleith breisgwyr llith brain a chud
Lladd Ryfu a channu golud
Mebyd rwyf gwrhyd rhwydd fu ei gynnif
Ny' gynnyn bu tramgwydd
Pen dragon draig yn ddengmlwydd
Pobl dwr neud gwr yn eu gwydd
Gwrhyd ri Addaf gwrhyd ferth bieu
Buddugawl fab Iorferth
Draig Brydain ei bryd ai nerth
Ai ddyall guall gannerth
Cynnorthwy dragon draig hirlwys filwr
Ath filwyr na phowys
Car cyrdd cerdda pob diffwys
Cant cynnygn yn ddygn ddwys
Dessyf llu elyf llew teyrnas wyd
Ny odyr neb dy gas
Bar llychwr gwr yn oed gwas
Beirdd byd yth gyd ry gafas
Cefaist Lywelyn olywiaw gwendorf
Gwynn deyrn Aberffraw
Cadarn gad drwsiad dreisiaw
Ced byd yth lewyd oth law
Llwyddid yt gymry llywarch
'Neu, Yw.

CANUAU DAVYDD BENVRAS.

AWDL

A GANT DAVYDD BENVRAS I LEWELYN FAB
IORWERTH.

GWR a wnaeth llewych o'r gorllewin
Haul a lloer addoer addef iessin
Am gwneid radd uchel rwyf cyfychwin
Cyflawn awen awydd fyrddin
I ganu moliant mal Aneirin gynt
Dydd y cant Ododin
I foli gwyndawd gwyndyd werin
Gwynedd bendefig ffynnedig ffin
Gwanas deyrnas deg cywrenhin
Gwreidd teyrneidd taer ym mrwydrin
Gwrawl ei fflamdo am fro freiddin
Er pan oreu Duw dyn gyssefin
Ni wnaeth ei gystal traws arial trin
Gorug Llywelyn orllin—teyrnedd

Ar y brenhinedd braw a gorddin
Pan fu'n ymbrofi a brenhin Lloegr
Yn llygru swydd erbin
Oedd breisg weisg ei fyddin
Oedd brwysg rwysg rhac y godorin
Oedd balch gwalch golchiad ei lain
Oedd beilch gweilch gweled ei werin
Oedd clywed cleddyfau finfin
Oedd clybod clwyf ym mhob elin
Oedd briw rhiw yn nhrabludd oi drin
Oedd braw saw saeson clawdd y Cnwckin
Oedd bwlech llafn yn llaw gynnefin
Oedd gwaedlyd pennau gwedy gwaedlin
Rhyw—yn rhedeg am ddeulin
Llywelyn ein llyw cyffredin
Llywiawdr berth hyd borth ysgewin
Ny ryfu gystal Gwstennin ac ef

I gyfeir pob gorllin
 Mi i'm byw be byddwn dewin
 Ym marddair mawrddawn gyssefin
 Adrawd ei ddaed aerdrin ni allwn
 Ni allai Dalicssin
 Cyn adaw y byd gyd gyfrin
 Gan hoedl hir ar dir daierin
 Cyn dyfynfedd ysgyrnwedd ysgrin
 Yn daer dyfnlas ar lessin
 Gwr a wnaeth or dwfr y gwin
 Gan fodd Duw a diwedd gwirin
 Nog a wnaethbwyd treis anwyd trin
 Ym mhresent ym mhryssur orllin
 Ni warthaer hael am werthefin nos
 A nawdd saint boed cyfrin

TERFYN.

I LYWELYN.

HANBYCH well o Dduw eddewy
 Eddewid ddilid a ddeley
 Hanbwyf o honawd am wawd wedy
 Hanbwyll dygymmwyll a gymery
 Llyw Prydain prydydd ath ddefry
 Llywelyn llwyddid yt hynny
 Mawr ith orug Duw dad Arglwydd fry
 Myfyr yw mae mwyfwy fyddy
 Dy faint herwydd braint ti a brofy
 Dy fantawl nid hawl nid hawdd hynny
 Dy far ys anwar y gossody
 Dy uer a gwyner fal y gweny
 Dy fudd ni oludd er a wely
 Dy fedd ath refedd a ddoeth renny
 Difuddiawg farchawg feirch ystry
 Dy faddeu nid teu teg y rhoddi
 Dy feddiant nid chwant a chwennychy
 Dy feddwl nid cwl canys cely
 Dy fod falch y rod ry feddylly
 Dy fod herwydd clod mal y clywy
 Dy fyddedd cyhoedd ti ai cely¹
 Dy fryd wrth dy fryd frenhin Cymry
 Erwan yw ynni o mynny
 Aerwalch balch balchu fyngwely
 Arwar udd Kessar a'm ceissy am bwyth
 Ys da beth ym ceffy
 Traul caeroedd ciriega ymy
 Trefad fy hendad ai hundy
 Trais arnaf fy naf ni edy
 Tros y gerdd a gannwyf cytty
 Y mawr udd rhwyddfawr om rhoddy
 Nid mwy no deg erw os a ddygy
 Cymer a fynnych Cymry bendefig
 Arbennig wledig i wladychy
 Difanw son saeson sef a gery
 Difwyniant fyddaf o'm difenwy

¹ Ncu, coely

Na dilyssa fi y felly fy naf
 Nid ef yt lessaf o'm dilyssy
 A ganwyf dy geiniaid ai cny
 A genais a genir wedy
 Aerddryd tud or tu pan geffy
 Erddrwyg ys teilwg os tely
 Ystyria wrthyf wrth om colly
 Ystawd fy nullwawd nam hennilly
 Ystyriws dewys dawn ytty er gaint
 Ystyr saint dy fraint frenhin Cymry
 Can gwnaf dy foliant fal y heddy
 O gwnai iawn om dawn nim diawy
 O wythlonder ner nerth a gedwy
 O eithaf pob caer taer y torry
 Neu ry orwyd hael ydd hwyly
 Ni ryorug Duw dyn fal tydy
 A ddaroganer a gymmery
 O bob darogan dawn a geffy
 A ddarogonais a gynnyddy
 A ddaroganwyf a gynhely
 Wyt ddaroganawr gan a wely

TERFYN.

AWDL I DDUW AC I LYWELYN
FAB IORWERTH.

DAFYDD BENFRAS AI CANT.

MAB Duw dylyaf dy bwyllaw
 Mawr gwerthfawr gwerthyf gwranda
 Mor iawn yw ydawn am daw ygennyd
 Mwynair o'm plegyd heb plyg arnaw
 Mur modur llywiawdur rhag llaw ymae
 I'm meddwl dy geisiaw
 Mor ddiriaid i ddyn eiddunaw oi gnawd
 Er dygnawd bechawd na'i rybychaw
 Mor deg y gelly di gall arwyddaw
 Merwerydd echwydd ac ucherddaw
 Mawrfryd gan ddyn byd er bod iddaw
 Dda—na mawrair draha nid rhaid wrthaw
 Mab Duw ai dryydd yn eiddaw
 A mab Duw ai dwg y ganthaw
 A mab Duw ddyddbrawd a ddaw iw brofi
 Beth fo ei ynni am ei anaw
 Ni bydd a mab Duw diamadaw
 Afo mynws byd yn ei bydiaw
 Mab Duw dewiseis dewissaw a wna
 Ef dewisaf naf nawdd y ganthaw
 Diddestl oedd eu lle llu wrth sylliw
 Dydd y cymmerth Crist grog yn eiddaw
 Yngwaelawd uffern affleu fraw einioes
 Ydd oedd bedeiros yn ymdaraw
 A llu o bryfed yn eu briaw
 A llid llid boethfan dân yn eu deifiaw
 A llys afraid gwrys na gwryfiaw oi plaid
 A lliaws enaid yn direidiaw
 A llwyr dywyllwg wrth odrigaw

A lleng gythreuliaid yn ei threiliau
 A llawer bwysti heb ystyriaw ced
 A llawer syched trwydded trwyddaw
 A lluoedd pobloedd pawb yn athaw
 A llewod a rhod yn eu rhwydau
 A lle ydd oedd druan drwy adaw Cain
 I werin wirin ei warandaw
 Pan ddyfu y mab rhad oedd raid wrthaw
 Er porth yn dannorth a dawn arnaw
 I Uffern hyd wern heb adaw ychwaith
 Yn un boregwaith i'w hanrheithiau
 Achos pumoes byd ybu iddaw
 Uchelwr mirain bér drain drwyddaw
 Ucheldad fab rhad rhac rhwydau ei hawl
 Gwae ni fo deddfawl y dydd a ddaw
 Mihangel pan dél i dalu drostaw
 Yn erbyn cythraul cythrudd syniau
 Ac ymliw ac ef am ryluniaw gau
 Ac angen dieu dyfod iddaw
 Pam na char mab dyn Duw ai geisiau
 Pam na chynnyc ef nef yn eiddau
 O dda ni wyrtha wrthaw ny aned
 Y gwr gogoned gweled gwyliaw
 Gwr ni gaffad namyn dim arnaw
 Gwr ni cheffir ffordd i ffo rhagddaw
 Gwedi y gwr uchod uchaf llaw diau
 Ar eil gwr goreu meu ymadaw
 Llywelyn urddyn urddau iddaw
 Llew gwaywdwn ysgwn ysgwyd gydiaw¹
 Gnawd fod cyfranc rhwydd rhagddaw pan
 brofed
 Ai glywed ar lled hyd yn llydaw
 Gnawd fod ongar gwyr wedy gwyr²
 A chledd gwawr Gwynedd a gwaed arnaw
 Gnawd uthr fod rhuthr yrhyngthaw ai
 Esgar—a gnawd fod gwyar o'r ymdaraw
 Gnawd yw o'i elyn hylithr wylaw
 A gnawd fod tafawd diwyd iddaw
 Gnawd ysgafael hael yn hwyliaw oi du
 Rhac ei llu i Loegr andaw
 Gnawd Ffrange rhag ffyrdrange a ffo
 Arnaw—a pheleidr rheieidr wedi rhudaw
 Gnawd Sais nis cwynais yn cwynaw oi ben
 A gnawd o dduch Tren trin ymwriaw
 Gnawd cleddyf gilyd yn ymgiliau
 Cuall ac arall yn ymguraw
 Ac ar llwyth oswydd gnawd lleithiau
 Cigfrain—a chaer dew firain yn difuriau
 Gnawd gwayw ae arwydd gwedy gwyr²
 A gwr yn gorfod a chlod iddaw
 Gnawd seithgad o eingl yn syrthiau ergyr
 Ac eryr rhyswyr heb eu rhusiau
 Gnawd fod ysgwyd frwyd friwdoll arnaw
 Ac unbyn dengyn dengwlad iddaw
 A digawn o ddawn i eiddunaw rhen
 A dygen llawen yn eu llywiau
 Llywelyn neud llew cywaethlaw
 Llyw anaw llawenydd dreuliau

¹Goidiau.—Ll. C. ²Gwywaw.—Ll. C.

Ystyriawl ei hawl i hwyliaw yngryd
 Ys digrif i'r bod y danaw
 Ystyriws dewys y dawn iddaw
 Ystyried tad llwyrged rhagllaw
 Dyn yn fyw ni fedd i dreisiau Duw fry
 Am frenhin Aberffraw

MARWNAD I LYWELYN FAB IORWERTH.

DAFYDYD BENFRAS AI CANT.

MEU foli Crist celi culwydd
 Mawr foliant didrawd didramgwydd
 Maith i'm gwnaeth alaeth ac arwydd
 Arnaf—mi rydynnaf dan ei aflwydd
 Mor draws fu Iesu am aes digwydd
 Mor dreisiwr hagen am ren rhadlwydd
 Mor drist yw ein byw bod glafwydd derfyn
 Ar rudd Llywelyn llaw gyfanrwydd
 Mawrbeir cynniweir cynnif hylwydd
 Mawr benn Cymru wenn ai chymmhen-
 rhwydd
 Mawr barch gogyfarch gogyfrwydd or hyd
 Mae ysbyd y byd yn enbydrwydd
 Cam y gorug Duw o dybygrwydd
 Cyn bu drwch na bu drwchanmlwydd
 Cymyrrs angeu an ingrwydd attaw
 A dygynt o'i law liawsogrwydd
 Llywelyn haelddyn hwylddawn awydd
 Llywiauwr gwynfydig gwledig gwladlwydd
 Lladdawdd Duw arnam am ddwyn lleur-
 wydd frwyd
 Llawn rywydd ysgwyd ar ei ysgwydd
 Llywelyn aer llyw taer am y teirswydd
 Llwyddai a llithrai o'i helaethrwydd
 Lleigiad fryd yn rhyd yn rhodwydd ongyr
 Och awyr am wyr diwaradwydd
 Och fawr a fwrir o ddirfyngwrwydd
 Och faith heb ychwaith o'i obeithrwydd
 Och am naf am nêr diwydrwydd
 Och am nêr muner mynogrwydd
 Och ddygyn a ddognes goleurwydd
 Och de am ddewrddrud ehangrwydd
 Och nos o arhos yr arwydd
 Och ddydd a ddoddyw o'i dramgwydd
 Och Ddofydd ddifa gwreiddrwydd
 Och Dduw o ddyfod i'n arglwydd
 Wedi achadw cad fragad friwgwydd
 Wedi echwng teg heb attregrwydd
 Wedi addaf teg ar gartrefrwydd
 Wedi tynnu Lloegr iw llawn archwydd
 Wedi na wnaeth Duw diddanrwydd ym
 Wyd—ni gaffei llew gryd greidiaw awydd
 Gwedi llawer gwr a gorwydd iddaw
 A ddeuynt attaw wrth ei awydd
 Ni ri cedwesti cad wastadrwydd

Ni raid a warawd wyr yn hywydd
 Rhydd fydd a ganwyf i'm rhwyf boed
 rhwydd
 Rhan o deg addef nef yn ebrwydd
 Ebrwyddws dewa dawn ym plegyd gwr
 Gorehang ei wrhyd
 Ebrwyddynt ebrwyddweilch o'i gyd
 Ebrwyddwalch ceufalch cymryd
 Braw yw ynn deon diofryd ein llyw
 Braidd yw yn ein byw ynghynnen byd
 Wedi brys haelder muner menwyd
 Mwyniant llu tra fu yn ei fywyd
 Mai yw am doddyw yn anhyfryd wyf
 Am fyned fy rhwyf yn rhwym gweryd
 Golo hael galar yw y dedfryd
 Goludd ei achludd gwayw rhudd yn rhyd
 Goleu y dug Duw ein diebryd fry
 Am frenhen Cymry cymrwyn ergyd
 Gwir yw marw gwr garw am gaer eluglyd
 Goreu oedd ynn ein marw i gyd
 Gorofn y sy arnaf hyd nam gweryd dyn
 Wedi Llywelyn llywiawdr gwyndyd
 Gwarafun ni wna yn nydd creulyd
 Gwrawl oedd ei hawl wrth ei hwylfryd
 Gwaredid keli celfyddyd oleu
 I wrth ei afflew poenau penyd
 Cenais wawd ufydd-dawd yn ei fywyd
 I'm arglwydd gwladlwydd gwladodded
 ogyd
 Canaf im arglwydd cof enbyd ys man'
 Rym gorug angeu dristyd
 Am dreisiddwyn terwyn tyrfa espyd
 Am drosedd gwynedd a'i harfeddyd
 Am drawsgar gwanar gwenwynfryd Pryd-
 ain
 Am drawswyr Owain drais syberwyd
 Am drueni mawr dwyn gwawr gwyndyd
 Ymdro rhiallu fu o'i febyd
 Am drengi fy rhi rhwy ledfryd am bydd
 Ni edych Dofydd ef y gennyd
 Am drais Duw nid oes dinn gyhyd
 Am drais dyn dinam gedernyd
 Am dreiaw anaw anwylyd llawer
 Am dramawr bryder ac ni weryd
 Am drwm feddwl cost eurbost aer byd
 Am drin wychydd rydd ruddlawn creulyd
 Am dylwyth hydwyth yr hyd y buant
 Amgylch gwawr dygant yn deg hyfryd
 Ei deulu a delynt yngryd
 Delweu aur ar cyfeuryd
 Ei wyrda oedd dda oedd ddiwid pob un
 Oedd anhawdd iddun ei ddiolfryd
 Ei weision o'i wasanaeth gyd
 Ei feirdd byddyn heirdd byddyn harddglyd
 Ei fyrrdoedd cyhoedd cawsynt edgyllaeth
 Am ei freuolaeth hiraeth hyd
 I'm rhei y harchaf arch o'm plegyd
 I'm rhiau gorau gwr i'm ennyd
 I'm rhwyf y rodded rhan fawr o'r byd

Ef rhoddai i Dduw ei ddihewyd
 Ys rhoddo fy rhen rhan yspryd addef
 Ei ran o wlad nef iddaw hefyd

TERFYN.

MARWNAD RUFFUDD FAB LLYWELYN.

DAFYDD BENFRAS A'I CANT.

GWAE ni hael mor wael mor woleu
 Weled yn nesad ein eisiau
 Gwelsam ni gynt ai wynt yn oreu
 Gweilch Cymru yn cymryd arfeu
 Yn Lloeger yn llosgi ei thyllau
 Ai gwelai eiliai yn oleu
 Ai gweles gwelynt ryfeddau
 Gwelsam ni wawr maelawr megys ynteu
 Mygr fadawc wayw roddawc ruddgreu
 Gwelsam ni faelgwn fawr fur cadeu
 Cadr fab Rhys yn rhos ai ffagleu
 Gwelsam ni Owein prain prudd ei ddoniau
 Doniawg fab Gruffudd beirfudd bareu
 Gwelsam ni fab Hywel yn rhyfelau
 Cynan y gelwid cwyn a'n goddau
 Gwelsam Rys falchgryg ryfyg reithleu
 Yn rhuthr aruthr ar y deheu
 Gwelsam Rys fychan darian daerglau
 Ym mhyrth Caerfyrddin ai fyddinau
 Gwelsam wyr dinam yn ddiamheu
 Gwael yw nad ynt fyw neud ynt fiddau
 Gwaent hwy ar a wnaeth eu pennacthau
 Am Ruffudd gwewrudd gwae finnau
 Am riff ner lluch hyder llachau
 Am rym llym y lleinn fy nagrau
 Am nwyf y darwyf ai neud areu
 Amlwg yw custudd ar fy ngruddiau
 Aml i'm gwnaeth hiraeth hir anadletu
 Am leith gwr dewr dur ei lafnau
 Am lew glew o'm glud feddyliau
 Am lyw glyw glod hyd Fynnau
 Bu gelyn dychryn o'r dechrau
 Byth yn lladd Llundain ai thyllau
 Bu erwan yr awr y ciglau
 Bu oer ym aros y chwedlau
 Na bum farw o fawr bryderau
 Ac yn farw fy arglwydd diheu
 Na dyn oni'm dug anghofiau
 Am Ruffudd ni'm dyhudd nau dau
 Gwael yw colli hael o hil eneu
 Gwag yw byd bod yn ei faddeu
 Gwirfab Duw gan dug ben rhiau
 Gwae fi i'm poeni rhac pum edau
 Ucher rhac pryder pryd i'm goddeu
 Achaws gwalch mawrfalch mur cynnedfau
 Uchel y dodaf am naf nid mau
 Wych ragor och rhagod ti angau

Cyn y gwedd ini oedd goreu
 Gwedi gwawr Cymru cymryd croesau
 Cymmerwn iolwn o iawl seiniau
 A syniwn ar beth o'r pregethau
 Am ei ddwyn terwyn torf amrhyffleu
 Ymddifaid y'm rai genau nid gau
 Rhy draws fuam gynt hynt hir ddiau
 Rhy drist i'n gwnaeth Crist creaduriau
 Gwr a wnaeth yn llawn llenwi cibau
 O'r dwfr deierin yn win gwineu
 A wnel gorphowys rhag pwys poenau
 I Ruffudd rwyddfudd yn ei raddau
 Gwr an pryn prynhawn ddifiau
 Gwir iddal o ddylaw affleu
 Gorug dduw gwener rhwydd-der rhadau
 Goddef pum harcholl o archollau
 Gwedi llarydad Duw deg cyfreithiau
 Llofrudd fab Gruffudd draul budd dreigiau
 Llwrw y gwn gwenwawd bryddestau
 Llary rwyf a ganwyf a'm geneu
 Llew buwyf Llywelyn biau
 Llyw Gwynedd diwedd a dechreu
 Dechreuws dewys hyd na'm dyhudd dim
 Damwyniauw ym gythrudd
 Dychryn mawr bod llawr ar llofrudd
 Llyw meidrawl llew greddfawl Gruffudd
 Mab meithyn Llywelyn llafnrudd
 Mawr gwriawr gorwyr Maredudd
 Traws gyngaws gyngor diachludd
 Trais gymmell tri nawwell no Nud
 Gwna arnaf hiraeth hir gystudd
 Gwaith Saeson llid ruddion lledrudd
 Gweryd ni'm ergyd ai mawrgudd
 Gwae gwelsym cer mawrfryn morudd
 Gwr oedd wr oedd orfawr ei fudd
 Gwyr oedd wyr oedd orddyfn ganthudd
 Gwyth oedd lwyth oi laith ni atgudd
 Gwaith oedd saith ymy y oludd
 Gwawr oedd fawr ei far yn ddyfn brudd
 Gwas oedd gas ei geisiau dan gudd
 Gwalch oedd falch ei falchlafn uch grudd
 Gweilch oedd feilch am ei falch ddeurudd
 Gwn o ddwyn terrwyn torf angludd
 Gwan anrheg anrhaith heb rybudd
 Gwanar gar trimudfar trymrudd
 Gwenwyn gwyn gennyf nid ymgudd
 Gwyn eurdir ardwy dadanhudd
 Gwr eurdwr ardwyad trabludd
 Gwawr gwyndyd gwander ei orchudd
 Gwyn Gwynedd gwae ni am Ruffudd
 Gruffudd aur digudd ef dygnaf i gwyn
 O genedl plant Addaf
 Griff ner o'm pryder y prydaf
 Prif farwnad ir mab tad teccaf
 Greddf Echdor gwawr eurdorf gwraf
 Graid synniaid synniais ei alaf
 Grymus ean gweled ei dy gwelaf
 Gradd berchen ei barch am danaf
 Hiraith y sy i'm dwyn am a gwynaf

Hir yd goffeir a goffaaf
 Mor lle ym alar am a garaf
 Mor llwyr y lladdawdd Llundain arnaf
 Mor llwyr car am a garaf
 Cyd a dragon byd o byddaf
 Trugar hael pa hwyl a ddygaf
 Am ddwyn draig dragor nas gwelaf
 Drwg fab Duw y daethost attaf
 Crist a wyr yn llwrw a ganaf
 Na wn am fy rhwyf cwddwyf cuddaf
 O mynnwch chwerddwch mi ni chwarddaf
 Can mynnwn fy marw ni mawr wdaf
 Cud ymguddioch chwi oll mi ni allaf
 Ymguddiauw dan llaw ban fo lleiaf
 Cyd ymguddio pawb beth a gelaf
 Am farwnad Ruffudd nid ymguddiaf
 Nid a eill cadarn yn cadw eithaf
 A all gwan truan trist a allaf
 O orchrawn deigr llawn a ollyngaf
 O orchudd Gruffudd ail Nudd fy naf
 O erchyll golled gall marw fyddaf
 Ai Orchymmyn ef ar nef a wnaaf **TERFYN.**

DAFYDD BENFRAS AI CANT.

Ys gorwyn ewyn rhyn yn rhedeg
 Ys gwrdd yn Ionawr mawr morgroeg
 Ys gwae fi am iaith gwawdd faith gofeg
 Yr goddau chweddlau imi a fai chweg
 Ni wybum erioed medru Saesneg
 Pan geisiais i eful o ennilleg
 Cam oedd neud ydoedd yn wyndodeg
 An rhoddy fab Duw dawn arwaneg
 Yn dwyn oc ei plith yn olithreg
 Ei wladoedd cyhoedd cyfun hardd deg
 Ar wledig lleithig llwythfawr urddreg
 I wlad Dafydd rydd rwydd gymraeg

MARWNAD IR TRYWYR YNGHYD.

DAFYDD BENFRAS AI CANT.

NEUD mai neud lleilai llif yn afon
 Neud maith i'm dyrraith dir ofalon
 Neud mwyfwy galar gwanar gweinion
 Neud mau feddyliaw hwyliaw haelion
 Hwy hwyliesynt gynt hyd gaer lliion
 Owein prydain priodorion
 Lleiddiaid gad fleiniaid o flaen arfon
 Llywelyn glodfawr fawr ai feibion
 Llyna wr arwr i argosbion
 Llwyddedig gwledig gwlad orchorddion
 Llawch ardawch ardwy rheidusion

Llaith arfaith arfod blathaon
 Llywelyn llywiawdwr gwleiddiadon
 Llary gynghaws drwy gyngor doethion
 O fynyw hyd faen gaer lleon
 Ail colli colled annhyrion
 Ef cynnif canwyll marchogion
 Hy ddyfryd ddyfrys gynfreinon
 Hoeddyl Dafydd megis dydd dyddon
 Naf ieuange cyn trange treuleirchion
 Ni ballai i bellennigion
 Ner muner mynych ei roddion
 Neud ei hoed ar ei gyfoedion
 Doeth esgryn gwr chwyrn ei ymchwelion
 Ymchweiliad tromgad trwm ei gofion
 Dawn yr abad gwirad gwirion
 Ai dug oi olo i fro frython
 Duw am gwnaeth hiraeth hir ofalon
 Dyfod corf Gruffudd mwynfudd maon
 Diafrddwl feddwl fyddwn ym mon
 Pei yn fyw y delai i dal y bolion
 Chwegwyr cynnifwyr cynnebigion
 Eu cheddau goreu gwir er Iason
 Llywelyn ai blant pla gelynion
 Dafydd a Selyf ac Absalon
 Herwydd trymfryd byd bod tan Saeson
 Wedi treisynt gynt ar y goron
 Trydeydd rhyfedd llyfr llesigion
 Nid a gwyr Gwynedd gan y gwyllion
 Am far trwm tramawr goffion
 Am fod yn eu tud hwy alltudion
 Am fawrweilch aerweilch arfogion
 Am fawredd Gwynedd ganaon
 Llywelyn hyddyn terwyn tirion
 Gruffydd a Dafydd dywyssogion
 Rhai difai yn difa galon
 Rhan berthfan a borthyn greon
 Pei yn fyw fyddynt o mmon
 Perynt hynt hendref Wyrangon
 Parawd grawd gwedi eryron
 Peris Duw eu dyngudd rhagon
 Eny cyfred plyg gwenyg gwenion
 Yny cyfrange mor a mawr afon
 I abar feddau rheiddiau rhuiddion
 I aber Conwy ceneddl frion
 Tri goreu dreigiau sy or dragon
 Tri a ddug Duw or dyniaddon
 Tri eres armes trachwres trychion
 Tri eraill ni eill oll eu deddfon
 Tri araf pennaf pennadurion
 Tri arwydd hyrwydd ar eu holion
 Tri arwr eurdwr eurdorchogion
 Tri eryr yn wyr ac yn weision
 Tri chlwyf nad ydynt fal gynt Cynon
 Tri chleu eu pareu fal peryddon
 Tri chlo ar eu bro rhag bradogion
 Trwy eirioledd Pedr pen porthorion
 A mair oi gwyr y air ai gweryddon
 I'm tri Arglwydd byd boent cyfeillion
 Mihangel angel ar angylion TERFYN.

MARWNAD DAFYDD FAB LLYWELYN.

DAFADD BENFRAS AI CANT.

DYGN i'n symmud Duw ein tad
 Ysprydol ysprydoedd oleuad
 Dydd ym gwna yn drist drais dyfnaid
 Ar llall yn llawen o'i ganiad
 Rhyfedd eu rhiau rym swynad
 Rhyfeddaf o'm naf o'm neirthiad
 Nid rhyfedd cyd bwyf o'm rhiniad
 Gynnefin ar ganu marwnad
 Ceniddum hon dra bron braidd ni mywad
 Urddyn Lywelyn lyw y berfeddwlad
 Ceniddum hon Ruffydd rudd ei ruad
 Ac ni rygant dyn dim mor irad
 Canaf hon Ddafydd cynnifiad ryfu
 Ni wnaethbwyd gwar llu yn llaw gaead
 Ni ddodai eirif ar ra ddillad
 Na gwin grysgelo nac ysgarlad
 Ni ddotto fy rheen fab rhad ei bechawd
 Yn erbyn fy mrawd ddefawd ddifrad
 O amler o dir llawhir lleiddiad
 Ac emys golchwys goachubiad
 Na bu gystal dyn y danad Dofydd
 Ac y bu Ddafydd gan ei ddiad
 Mor rhyfedd rhac mor fu roddiad
 Na roddes fy llyw y lleuad
 Mor eawch ym ardawch ardwyad
 Cyn ni fwy o Ddafydd yn ymddifad
 Tra fu wr arwr gerddeidiad
 No'r trithael haelach yd gaffad
 Truan y gwnaeth Duw dwyn cariad
 Cymru—ym mhlith prudd wely heb oleuad
 Etifedd Gwynedd gwanar gyrchiad
 Neud Duw a'i rhannws yr hael reiniad
 Ysy fyw a fo henuriad
 Y sy farw gaffas farwnad
 Deu fab Lywelyn lew gymynad
 Diodefylt fi o feirch ffysciad
 Diodefylt Duw hwy ac eu tad
 Yn y wenwledd fry yn y wenwlad
 Gwlad fal cynheiliad y cynhelis
 Gwledig ben perchen gwr am perchis
 Gwyn esgar neud gwar ai gwerchedwis
 Gwae ni oi drengi fal yr drengis
 Llauer iawn oi ddawn a ddefnis attaf
 Llwyf y coffaaf am coffes
 Cyn angeu Dafydd cynnydd cannus
 Cawsant or bobloedd pawb erchis
 Nid doddi bareu a beris arnaf
 Alaf a enwaf ym a enwis
 Nid hebof ei alar car a'm cedwis
 Nid heb meirch meithdew i'm hedewis
 O eiseu Dafydd neud is yw meddwl
 Ac neud afyrdawl oi orddewis
 Nyd llew o dyrred yny dedlis
 Nid llawrydd Dafydd a ddiengis
 Gwael yw colli hael diwael dewis

Gwae ef a gyll nef er annilyd
 Dilys briodawr gwynglawr Gwynedd
 Dolur yw nad byw llyw arllechwedd
 Dygn yw i Gymru dygnedd ei dygned
 Clywed ei fyned yn ei faenfedd
 Dafydd hael ei hawl gywryssedd
 Deheu a gogleu a gogledd
 Dyfod hyd attaw dyhedd Iwerddon
 I farchogaeth Mon dirion diredd
 A llu o Brydain a llwrw hybrydedd
 A llu o Ffreinge fyr ffrawdd galledd
 I goron Lundain er garwedd heigrn
 Ni roddes teyrn ty o wynedd
 Duw ai dug rhagon deon diwedd
 Dafydd fuddugawl gedawl gyfedd
 Digawn o bregeth yw difaedd hael
 Heb fryd i'w gael hyd frawd gyhedd
 Ystruan ei ran rwyf marianedd
 Ysdrwg heddiw lliw wedi llaryedd
 Y llaw a gedwis erllynedd
 Adwy yn Aber conwy cyn eu gorwedd
 Wyr Brenhin Lloegr llu teyrnedd
 Mab Brenhin Cymru cymraig fonedd
 Gwr oedd a hauoedd gorfoledd gwerin
 O iawn deyrnllin y brenhinedd
 Callaf yw imi beth amynedd
 Colleis gwalch mawrfalch mirain orsedd
 Ni rygolles dyn dygnedd ei awydd
 Ni rygollo Arglwydd rwydd anrhydedd
 Ef a'm talai aur ar fy myssedd
 Nid ef a delid drwy dalwarwedd
 A Dafydd dreisrydd drosedd cyn golo
 Ni bu o Gymro ei gymrodedd
 Bum y gyd a hael hwylglod ryssedd
 Buarth eryr gwyr uch gwin a medd
 Bum y gyd ag ef yd gefais ei wledd
 Boed y gyd a'i Dduw fo ei ddiwedd

TERFYN.

CANU MOLIANT I LYWELYN AB GRUFFUDD.

DAFYDD BENFRAS AI CANT.

COLOFN nef dy nerth a archaf
 Celi hael ir hwyl a ddygaf
 Celfyddyd ym myd rymedraf
 Cyflawn dawn danfoned attaf
 Ar ddull llawnoed y dywedaf
 Arglwydd fal Cynddelw a gynhaliat
 Llowarch a berchis mal ydd barchaf
 Llywelyn urddyn urddas hynaf
 Llawnedd Cymru cymrodeddaf
 Llywelyn guall arall uraf
 Gwedi y tri trydydd a enwaf
 Nid oes is dayar od ystyriaf
 Nac odduch daiar dyn o mynnaf
 Heno a allo hyn a allaf

Dedfryd gwr goreu y barnaf
 Dadfrawd gwedi a ganaf
 Neud adwen i'm prifnenn prydaf
 Neud i Dduw mal y dadferaf
 Doethineb Selyf selwyd i'm naf
 A thecced eidduned Adaf
 A dewred yr undyn dewraf
 —————[*Englynion ar goll.*]

CYNNYDD LLYWELYN MAB GRUFFUDD.

D. BENFRAS AI CANT.¹

TRAETHWS fy nhafawd
 Trwy nerth y drindawd
 Traethawd om barddwawd mor ddibarha
 Treisswr ai cymmer
 Trosedd Eliffer
 Trawswalch ner muner ai mwynhaa
 Llyw glyw a glywir
 Llyw doeth coeth cywir
 Llawhir ni welir ei gywalha
 Llym yngrym yngryd
 Llaur gorfawr gwrhyd
 Llwyd y dyd ei fryd ar fryn buga
 Lloegrwys i gysgu
 Lluddiwyd oi ddeutu
 Lluoedd ai dyfu er ei difa
 Canawon Cymry
 Cuniaid ai deffry
 Cenedd ai dylid nid ymdolia
 Ceinweilch cyffredin
 Cynnifiaid werin
 Llauer i breiddin llu ai breinia
 Breiniwys gwr ai medd
 Braint y teyrnedd
 Breenhin Gwynedd canys gwedda
 Breiniawc Lywelyn
 Brenhinedd ei hyn
 Brynaich a dreissyn dros glawdd offa
 Brooedd ysgafael
 Bryd arddyrchafael
 I brifdeg caffael hael ydd hwylia
 Braisg waig wosgorddion
 Bryd gryd grym lleon
 Branar bar beirddion yn Saxonia
 Llawnnaeth gaeth giwed
 Lleith waith waredred
 Llosged eu trefred am eu traha
 Tyrau twyn eu mur
 Tertysg eu llafur
 Torfoedd disegur ai hyssiga
 Teyrnfab Gruffudd
 Teyrn dadannhudd

¹Ex y.—Ll. C!

Teyrnas ddatgudd prudd y preiddia
 Eurglawr Cymru fawr
 Arglwyddi clodfawr
 Arglwyddwas ceinfawr ai cynninia
 Argledr gwarthfuddig
 Arglwydd gwynfydig
 Arbennig wledig a wleddycha
 Cedwid unmab Mair
 Ceneu cyniweir
 Ceidwad y gadair gyd a gwenna
 Y gwr gwrdd uchel
 Ar gwaew gwaed awel
 Pan el yn rhyfel nid ymgela
 Lleiddiad gad gyrchu
 Llafur gwr gynnu
 A llu ni rhwymu yn rhyd chwima
 Ar erlyd fal cynt
 Ar ael y dyffrynt
 Ar ail hynt gerrynt garreghafa
 Trydydd hynt yddaeth
 Drud fu ei arfaeth
 Gwnaeth tyrau trefdraeth nad ynt trada
 Pedwaredd i fro
 Pennaf a gymro
 Penfro oddyno rhos oddyna
 Pummed Forgannwg
 Parhaus gilwg
 Er a wnel o ddrwg nis diwedda
 Chweched i dramwy
 Chwechad yn adwy
 Yn aber Tawy teg esgorfa
 Seithfed Gedweli
 Saithgad iw llosgi
 O ystrad Tywi tew ei haerfa
 Wythfed hynt greulawn
 O Garnewilliawn
 O Geredigiawn y dug yna
 Nawfed Frycheiniawg
 Naw cad cyndynniawg
 Fal Rhun rhuddfoawg fu ei drofa
 Degfed digyssellt
 Dug attaw Fuallt
 Dibellt ai fflamwellt y fflammycha
 Unarddeg diwraidd
 Elfael fro hyfaidd
 Arwraidd o flaid ai harfeiddia
 Deuddegfed yn iawn
 Y dug Werthryniaw
 Maelienydd oi ddawn a ddug etwa
 Trydeddeg hodni (dogni)
 Taerwalch Eryri
 Arwistli ker ker caer ena
 Pedwaredd ar ddeg
 Pan ddug ychwaneg
 Dwyn Cedewing deg Duw ai nertha
 Pymthegfed Powys
 Pan y cynnyddwys
 Pennaeth ni wystlwys ef a wystla
 Unfed ar bymtheg

I faelor Saesneg
 Pan aeth ar osteg i dir penna
 Dwy ar bymtheg drwg
 A wnaeth yn amlwg
 Pan gerddwys ei fwg am allt fuga
 Deunaw dawn oedd fwy
 Dug eu harfordwy
 Gwynedd uch Conwy lle y cynnydda
 Un eisiau o ugeint
 Ar wynawl eu maint
 A chwanegu breint ger bro Assa
 Ugeinfed gan rad
 Hendref ei hendad
 Dug y berfeddwlad ac nis gwatta
 Tros yr ugeinfed
 O Alun drefred
 Hyd waelawd Dyfed ydd ehetta
 Mi yw ei bencerdd
 Mawr yw ei angerdd
 Mynegeis ei gerdd ffordd yd gerdda
 Mwyfwy ei gythridd
 Mireinfab Gruffudd
 Mae yn ei ddeurudd ddawn ni chilia
 Cymmen Lywelyn
 Cymyrth ei derfyn
 Cymru o gylchyn a gylchyna
 Gwystlws y dragan
 Hyd ynghaer llion
 Gwysloni rwyf mon rymynycha
 Yr ungwr an pair
 An gweithred an gair
 Can eiriawl diwair fair ferch Anna

 Can cafas eurwas air a lwydda
 Can gaffed hir hynt byd bod yma
 Can Duw nef yn ei fawr noddfa
 Ys caffo drugaredd a diwedd da Amen.

EGLYNYON A GANT DAUYD BENURAS.

PAWB a ddaw yr ddaear long
 Pobyl vychein druhein a dreing
 A vacco treul gywro trang
 Yn vnawr y llawr ae llwng

 Llynguawr daearawr deruyn a garaf
 A gereis ych hanlyn
 Neut eddwyf yn oer dyddyn
 Nyd oes dim einoes yddyn

 Pob dyn oer dyddyn neut eiddaw agher
 Aghyueillwr iddaw
 Y veddu dayar arnaw
 Y uedd or diwed y daw
 Pawb a ddaw &c.

MAKWNAD RUFFUDD FAB
EDNYFED.

D. BENFRAS AI CANT.

GWYN ei fyd am gyd a geidw ei wir
Gwae ef Arglwydd nef ni fo cywir
Ar y fynno dyn rydarwir
Ond¹ a fynno Duw dim ni ellir
Rhyfawr o bechawd a rybuchir
Rhy afnam² o gam a gymmerir
Rhy anynawd o beth y pregethir
Gweleis i wr a gwr a gwynir yn feith
Fyth bellach ni welir
Gwelais i ddau a dau beth a dewir
Gwelais i dri a thri ni thremygir
Ni ryweles dyn dim mor engir
A gweled y byd ynfyd enwir
Y gwr ai meddai oll y meddir
Cyngor llyw mal aergwl llawhir
Mor ddiheid hynny mor ddihir druain
Dra fo byd ni cheffir
Gruffudd arfeu rhudd rydebygir
Greid barch i Lywarch fab Elidr
Ys dinam o was ys dir ei hepcorir
Ym mynwent fangor a hepcorir
Kalan Mai calon a dorrir
Cof anwar galar pa gelir
Pan ddangoser gwyr eryr eurdur
Nad y gwr o Ros a ddangossir
Ar a fo goreu gwir y dygir
Ac a fo da nid edewir
Nog a adws Duw yny dognir ced
Hael fab Ednyfed neb ni edir
Neud rygwyn terrwyn tyrfa pabir
Neud rai am Ruffudd a ddyhuddir
Neud rhawch ei ardawch neud rhywir ei
Ei farwnad a glywir [farw
A orug o ddrwg ni ddrugfernir
I Ruffudd oi fudd a faddeuir
A orug o dda oni ddywedir gau
Nid ai maddeu iddaw y meddir
Enaid hardd digardd dygyn yd gwynir
Cedwis fi ei fardd im gelwir
Cedawl Dduw ei ddawn a iolir
Ceidwad nef ei nawdd ni thorrir
Ai catwo cydymddaith cywir
Cyfarwydd roglwydd red³ Rigned
Cywirdad fab rhad rhifed ei wyrthiau
Ni wyrthia ryaned
Cof ynghar neud gwar neud gwaredred
Cyferyw⁴ a mi mawr eisiwed
Cyfar a daear dygned ei achludd
Am Ruffudd digudd deigr hyd arffed
Am ddwyn gweilch terrwyn gwedi tyrred
Am ddifa rhai da ry ddigoned
Ys llawer blwyddyn yn lliwed or gwyr
Pob goreu a golled

¹ Neu, wrth.
² Reed.—Ll. C.

³ Velly.—Ll. C.
⁴ Neu, cyfarfu.

Cefais a fynnais cyn ei fyned
Can Ruffudd o'i fudd ai foddhaed
Caffael iddaw nef iw nodded rhac drwg
Dragywydd ddymuned
Gwehenais ag ef nid gofyged
Gwahan hir a hwyr ymweled
Byddei praff heddyw y pryned oi fedd
Pei yn fyw y caffed
Enwog wr arwr aur ei duded
Anwar ei alar a oloed
Enwir iw angeu angen drwydded
Anwas rygallas pan rygolled
Enaid hir cywir cyuwch weithred
Anant ai cwynant mwyniant mwynged
Anaw oi wallaw ry wallofed
Anhawdd yw ei ddyn ei ddiolfred
Y gwr a'n prynws ni prydwertth galed
O Uffern gethern o geithiwed
A wnel iw enaid gwirnaid gwared

Amcn.

CANU Y LYWELYN FAB
IORUERTH.

EINYAWN VAB GWGAWN AE CANT.

KYUARCH om naf om neuawl Arglwyd
Krist keli kulwyt kwl y ditawl
Keluyt leueryt o le gwetawl
Keluytodeu meu ny uo marwawl
Y broui pob peth o bregeth bawl
Y uoli uy ri rwyf angertawl
Ryuel diochel diochwyth hawl
Llywelyn heilyn hwylueirt wadawl
Llewenyt y dyt y detyf ae mawl
Llewychedic llafn yn llaw retuawl
Yn llat dy wrthlat y wrth lys reidyawl
Gweleis a gereis ny gar mantawl
Gwelygort lleissyawn llysoet gwetawl
Lluoet arwoloet ar weilw didawl
Llawrwy am eryr yn ym eiryawl
Llywelyn lleyn llyw arderchawl
Lluryglas gwanas gwanaw a hawl
Gwenwyn yn amwyn am dir breinyawl
powys
Ae diffwys ae glwys a glyw y hawl
Ef dynnyad yg cad eingyl urad ureuawl
Ef dande rutle rutlan is gwawl
Gweleis lywelyn eurdyn urtawl
Yn vrtas dreic was dragywytwawl
Eil gweleis y dreis dros ganawl dyfyrdwy
Eny trei tramwy llanw rwy rwyd hawl
Gweleis aer am gaer oet engiryawl
Talv pwyth dyt gwyth gweith canyseawl
Ny ryweleis neb na bo canmawl
Or dev y goreu a uo gwrawl
Mi ath arwyre ath arwyrein myuyr

Eryr yn ryuyr prifwyr prydein
 Pryduawr lywelyn pryd dyn dadyein
 Prydus diesgus esgar dilein
 Esgynnu ar llu ar lle ewein
 Ysgymod goruod gorualch am brein
 Ysgymyn gwerylyn gwerlid gofyein
 Ysgymyt klodryt kvlwyd a llwyuein
 Llutedic edmic meirch mawrthic mein
 A lluoet yg gwisgoet yn ymosgrein
 Ar llimyn ar dynn ar dv kelein
 A llinon rac bron rac bro eurgrein
 Tyrrua klawt offa clod yn hoffyein
 A thoruoet gwynet a gwyr llundein
 Kyfrann tonn a glann glasdir gwylein
 Golud mor yskrud ysgryd nortmein
 Llywelyn terwyn toryf agkyngain
 Bieu'r gwyr ae goreu bacheu bychein
 Priodawr mwynglawr mon glod ysgein
 Areul golut pentud pentir gwychein
 Gwawr deheu goreu gwyr yn dyrein
 Gwennwyn a gwanar y deu gar gein
 Ae lyw kyuaryw kyfwyrein a thrin

A thrychyd gwerin caer uyrtyu uein
 Ny seuis na thwr na bwr bu krein
 Nac argoed na choed na chadlys drein
 A rac pyrth bu syrth saesson ygkrein
 Oet trist maer oet claer cletyf heb wein
 A chan llv pannu pen ar digrein
 A chan llaw lludwaw llann huadein
 Kilgerrann achlan a chlod goeluein
 A chlwyd ar dyhet mawret mirein
 Yn aberteiuy tew oet urein vch benn

Yny doet perchen parchus gyurein
 Oet tew peleidyr creu creynt kicurein
 Calanet gorwet gortyfnessein
 Llywelyn boed hyn boed hwy dichwein
 No llywarch hybarch hybar gicwein
 Nyd keladwy dreic dragon gyngain
 Nyd kalan kyman gwr y gymein
 Hydwf yg gnif ae llif o lein
 Hud el yn ryuel hyd yn ruuein
 Ae raclod ae rod o riw uetgein
 Hyd y dwyre heul hyd y dwyrein
 Ysy my rwy arglwyd argleidrad
 Argledyr tir a gwir a gwennwlad
 Ysmy or kynghor kygwastad
 Kywesti peri peleidrad
 Ysmy ri ryuel diffreidad
 Diffryd gwyr eryr ardwyad
 Ysmy rwy arglwyd erglywyad
 A glywir or tir ger tanad
 Y symy glew a llew a lleityad
 Yn ryuel aron orddyfynyad
 Ysmy wr a weryd y rad
 Y reidus galarus geilwad
 Ysmy ner yn arwynn dillad
 Yn arwein ysgin ysgarlad
 Ysmy nut haelvut huelueityad
 Ar lloegyr rwy llygrwys hep diwad

Ysmy ryterch rotyad eur melyn
 Molitor ym pob gwlad
 A mawrdud olud olygad
 A mordaf am alaf eillyad
 Ysmy run gadkun gydkam rad
 Kydgaffael a hael a hwylyad
 Ef ymy y metwl diurad
 Mi itaw yn llaw yn llygad
 Ny henyw o afryw afrad
 Mi henwyf o henwyr y dad
 Llachar uar aeruar eruynyad
 Llachar uron o urydeu gwryad
 Lluhyeint gweilch am walch gynniuyad
 Ual lluchynt estrawn wynt ystrad
 Hunyt nenn perchen parchus uad
 Parch aryfawr aruon angoryad
 Llywelyn dreis erlyn drussyad
 Dros deheu agheu oth angad
 Angor mor y mawr gymynad
 Angawr llawr lluryc duw am danad
 Ry chyngein prydein yn dibryder
 Y briodawr llawr yn llawn niuer
 Llywelyn gelyn nny galwer
 Y gelwir am dir am dud tymer
 Llewenyt lluoet llew yn bryder
 Llywyawdyr amerawdyr mor a lleuver
 Y dylif kynnif kynebyker
 Y dylan am lann am leissyeid fer
 Teruyse tonn dilyse dyleinw aber
 Dylad anwastad ny osteker
 Teruynt twrwl rywynt yn ryw amser
 A rialluoed lluoed llawer
 Toruoet yg kyhoet yg kyflawnder
 Taryaneu goleu ual y gweler
 Ry molant anant anaw kymer
 Ry molir y wir y orober
 Y vryd yn ryd yn reid niuer
 Y orofyn gwraf nny deler
 Y oruod goruod glod a glywer
 Y wyr am eryr ny am parer
 Y warae oreu pan waraer
 Y waew a oreu yn deuhanner
 Dinydyr yn dyt brwydyr yn yd brouer
 Dinodyng perging pargoch hydyruer
 Dinas dreic vrtas eurdawn haelder
 Dinac o uynae pan ouynner
 Dyn yw llywelyn llywyawdyr tyner
 Doeth koeth kywrennin gwin a gwener
 Ar gwr ae rotes ny rann or pater
 Ae roto ef gwennuro gwynn uryu vch sei

 AWDYL.

EIDDUNYANT i dyn y duyn ar voes
 Y gymryt crefyd Cristyonic groes
 Anuogaun woglyd o anneirioes
 Kan ny uyr ae puyll pellet anvoes

Anreit ystyryeit ysbeit eissoes
O gadarn gadwent camp present poes
A vu oedauc doe henu nyt oes
Yn hir nynnuys Duw dynnyaul einioes

Einyoes enryded rac llu anniueir
Yn lle ernewit a wna cadeir
A geiff a gaffer yn diatneir
O gywyt a gueith a guych gellueir
Kan yttoed agheu yn agkyueir
Paub presennaul luyth leith agkyueir
Namyn y dyuettuy o Duu a mab Meir
Nyt oed iaun i dyn dyuedyt geir

Geir garuffraeth gwaeth gweith guyth-
Guae yt vuynt adref ac ef y gyt [gyuyt
Guae a goduy Duu druy syberuyt
Traha ae syrth ym poen yn pell deincryd
Guae ny llavur lles yn y yspryt
Yspeit vyrr vydaul vot ym penyt
Guae a el ygkam ygkymlegyt Kayn
Kynryveloc lygryat enbyt
Guae a vo yno diffro diffryt
Distaaed dolur dygyncur cymryt
Kymmeraud an Duu an diheuyd
Kanyes ef an goruc ac an gueryt
Goruchel reen reol diffryt
Goludauc Argluyd goleuat byt
Gorpuyf greaudyr nef nerth y gennyt
Gobryt gaelet guled yn hed ynhyt

Yn hyd yn heduch hawd buyf oe glas
Glan Mechdeyrn glein gloyw deyrnas
Guledic nef a llaur a lluyr dinas
Llary Argluyd llauer lleuyn gwanas
Gwae ni wna kynnil kyn noe leas
Kymmot ar creaudyr ae rygreas
Credun i'n Reen rybendigas
Dwfn dyfn y hunu honneit y gas
Galwaf ymeiryaul ar y wenwas
A holl gradeu nef yn eu hadas
Am eiryolo Pedyr per y euras
Ar pobloed guerin guaned tras
Am eiryoluy saint Ezechias
Ar Veir vam i that y thec urdas
Am eiryoluy Meir ar y mab kuas
Nat eluyf yn llugyr yn lloc Idas
Nam gatto reen cyn deg pynnas
An ruin Kayn can Sathanas
Rac pobloed poen eu kyueithyas
Poet ef vyn Duu nef vo vyn Dinas

MEILIR AP GUALCHMAI AI CANT.

AWDL I DDUW

A GANT MEILIR AP GWALCHMAI.

KYVARCHAF i Dduu duyuaul ueini
Kyvarchuel a del y daeoni

Kyveiru cyvruid cyvret am auyd
Kyvaruyd ym lluyd ym lluyr deithi
Traethaf arnaf ormeint ynni¹
Arveid ym kyvreid ym kyffroi
Kyffret a lluted a llaud yoli Creaudyr

A lluyr grevyd i grynnoi
A llafur a chur a chorf torri
A chyfyau hoedyau hylau² heli
A chymryt y gan Duu diuyn vi³
A Chymro divro divrat wedi
Diureit a newid ni vei chwanta a llit
Divanu pressent⁴ presuyl gynhi
A chymrif⁵ oed guell no gwallrei
Rybuchet trinet tra vu velli⁶

Pwyll am kyveiryd
Or creaudyr or cyd
Or mab or yspryd
O'r iaunvryd vri

O r drindaud undaud undras a mi
Un tra trugared unued ovri

Undec teir person
Uch Archegylyon
Un donyon neiuyon

Nerth heb drenghi

Undanc uynt urthyf urth eu moli
Un duu ynt uynteu a diheu tri⁷
Truan o annyan ynni o ampwyll
Tracharu pressent pres ganhyuyl
Tramoet om daun duu y gymhuyl
Tremynid uy mryd ym mrad a thuyll

Trugarauc douyt
Treiha uyg keryt
Hyd na buyf heruyt
Kreuyt kertdwyll

Credaf Crist neuoet neuct gannuyll
Cein vedyt uyn duu yn diu ystuyll
Ystwyll ystyryus deus defnyt
Dirnad digymrad gymryd bedyt
Delyessid yeuan yeuange deduyt
Diheu uab Duu nef yn dufyr echuyt

Achaws y dyfu
Vchel vri ym mru
Meir yr maurhav
Llu llyuenyt

Llaun uyt reen yny rihyt
Ry cherir yn hir yny heruyt

Hi yn vam uy thad
Hi yn uiry heb uad
Hi yn hollaul rad

Yn rec ouyt

Hi yn uerch uy mab y mot yssyt
Hi yn chuaer y duu o duyuaul fyt
Hi a haut borthes lles llin yenhyt
Rac lluyth uyth bechaud priaud prifuyt
Prynessid mab Duw mad gerennhyt

¹Traethaf ar mafor meint ²A chynnif.—Ll. D. D.
y ynni.—Ll. D. D. ³Ny belli.—Ll. D. D.
⁴Hwylyaw.—Ll. D. D. ⁵Dyma y diwedd meion
⁶Diwynhi.—Ll. D. D. ⁷rhai llyvrau.
⁸Pressent dilid.—Ll. D. D.

Ernu y goyguy gobruy gobryt
 Pryderun gyfnod dyuod douyt
 A dafneu oe greu ar y groguyt
 Kredassant oe daun yn diuenyt
 Deudec ebostol dethol doethulyt
 Credun eu hyduod¹ ac nyd aduyt
 Yn vndaud drindaud yn draguyt
 Traguytaul Duu tra gyuanuyf
 Traethaud o honaud a handenuyf
 Or drun ry loueist ry lauaruyf
 Yn affleu y geu a gyuytuyf
 Ac yn rynnaut fraut fraeth yt aduyf
 Yn vrdas heb dras dros a bryduyf
 Am bryd ar gymryd gymraut am nuyf
 Kyuarus mynnus men y kaffuyf
 Ac yssy mi Dyu a diuykuyf om druc
 Oe drugaret kyn mi traghuyf
 Ac am gunel peryf pan berigluyf
 Perfeith ueith ouec a dec daluyf
 Teilygdaud adaud adef guirin
 Treithitor tra mor tra maur deruyn
 Tirry gymyrth Crist o groes eduyn kethri
 Truy am rygolli daeoni dyn
 Duu am duc yno anau dremhyn
 Tramuy caraduy kaerua urtyn
 Deuissach gennhyf canys perthyn
 Dyfnu diuroet no met melyn
 Melus yu pechaud pan y herlyn digreid
 Mor drum yr eneid yn yt eduyn
 E diuet masuet moes am kanlyn
 E diuar auar ef nys dechryn
 E diueiryauc da Duu ae keinmyn
 Ef keif kerennhyt oe fyt fechyn
 Erythyolaf ren rebyt enuyn ar hynt
 Haut haetuy y fuysgynt huyl guynt gor-
 uyn
 Gorfyn oe dremyn dra myr drefred
 Y dreiau caret caru myned
 Myn yt ymdaeth Crist ar gein dyduet
 Daear—kyn buyf abar am bo lluted
 Lluytid uyg kyuyd yg cyuir gred
 Yg kreuyt yn fyt yn fau ganred
 Yn dytuyn om duu ym dylyed
 O gaduent pressent pres euriued
 Efryt uyt dechreu
 Dyn deuret dyureu
 Ae diuet ef diheu
 Agheu ygged
 Ac nys oes gochel gochuerau druyted
 Guely agklacar daear duted
 A guae ni or neid yn rydoded
 Yn rygnaud pechaud pall gynired
 Rac an tuyllau byth o beth hebred
 Y golli teithi tanc afneued
 Ac yssy yn vetyc a vet guared an geu
 A dodun yneu yn ymdired
 Yssef argluyt nef a nerthaed
 Y diouryd guyd guedy ryred

¹ Cytod. — Ll. Coch.

Ac ym reen guynn guann ystlynet uyf
 Ac ys meu erchi arch geinmyged
 Kyrreiueint or meint meith gyhussed
 Ry uneuthym o dym o dryc ueithred
 Am trugarauc argluyt trugarhaed
 urthyf
 A mi y urthau nam gurtholod
 Am duu am diuyd arbed
 Erbyn braud trindaud trined

AWDYL WEDDI.

Am bo gan Duu am bo trugared
 Ny bo druc neued om gorvedho
 Bod ar iaun am ddaun ymdiheino
 Byt aun i gyt gryt gret a wellho
 Bod Duu a haeduyf ruyf am rivo
 Boed yn adef nef ym godefo
 Bydawl nef dichleis yr ae keisso ryd
 Brenhineid gynnyd crevyd credo
 Brenhin myr a syr am synhwyro
 Breinyawl yw y haul ar a holo
 Breint gwlat baradwys am kynhuyso
 Brenhinyaeth gyuiu gyuir honno
 O brifluyr synhuyr y synnio vymryt
 Brud gyt gelvydyt am kelvydo
 Keluyd ny dygret a ddywetto
 Nyd celuyd coelyd ar nytchoelo
 Koeluyf a synnuyf a synno kywraint
 Koelaf Duw ar seint a breint eu bro
 Cristyawn uyf gan iaun dawn digyffro
 Cristus bwyf dawnus yn y donio
 Cristnogaeth vaeth am digaetho
 Crist Geli vy ri am rydhao
 Ac ef Vrenhin nef am nodho rac guall
 Y ddaun ae ddeall am diwallo
 Diuallus Deus nym dyuanuo
 Diduyll y buyll ae krybuyllo
 Divrat y garyat yn yt garo
 Dinam ogonet y ae cretto
 Duu llyuyaudyr creaudyr am diduylllo
 Dedveu digamued am diuedo hyd
 vraut
 Devaut dibechaut ym a bucho
 O buchiant maurvot ef am rodo
 Rodyon ordywyll am diduylllo
 Dedveu digamwedd am diwedo
 Donyeu kyghoreu am cyghoro
 Kynghorur ar ur yr ae mynno gwar
 Kynghorvynt ny gar wrth ae karo
 Karu ymyd ym am digaplo
 Karyat ae buyllyat ym ny ballo
 Car an dadyl dilys am deuiso
 Kerennyd Dovydyd beunydd am bo

AWDYL I DDUU.

OEDAF oed ymi reithaf ym bywyt
 Caru kymklegyt ygryt grymhaf
 Caryat diduyll a grybwyllaf
 Cared breint camued camhaf o gywyt
 Om bryt cyn gueryt y guaredaf
 Caru Duu i bawp oed bybyraf
 Mal y car seint breint breinholaf
 Canys caru Duu diatveirias gueith
 Eilueith rac cyfreith y kyvrivaf
 Ef yn diwael hael haul gymhennaf
 Ef yn ddirgard hard y vard vydaf
 Ef divradu a chadu y dangnef uchaf
 Ef a oruc nef adef Adaf
 Ef yn un Duw guiu yn gyuiraf
 Undeb down digraun digreulonaf
 Ef yn dri a vu ni mynnaf ei var
 Ef yn drugar guâr yn hegaraf
 Ef yu'r Tat ef yu'r Mat muyaf
 Ef yu'r mab ef yu'r pap pennaf
 Ef yn yspryd glan gloywaf y defnyd
 Ef rihyd ryd ni ryvedaf
 Ef a gred y gret gret aduynaf
 Cret argel dirgel a dirganaf
 Credet baub i Duu deur naf gogonet
 Cret yn eidunet a eidunaf
 Cret vyvyr ystyr a ystyriaf
 Cret yn heb ymgel diogelaf
 Credadun yu ef yu eithaf drausgluyd
 Crist Argluyd culuyd ac nys celaf
 Credu camgyvreith ys dichweithaf
 Cret dysget reit gan yneit anaf
 Cret grevyd beunyd bennaf ysgogaun
 Credu y Dduu ae ddaun ys cyfiaunhaf
 Crettych¹ di vi y Keli kelvydaf
 Crettuyf di vy ri pan vo reittaf

MEILIR AP GUALCHMAI.

AWDYL MOLIANT I DDUU.

Duw Arglwyd erglyu dy volyant
 Duu a roddyat a rydd kyngueinyant
 Duw terwyn torvoed gogonyant
 Duu nefoedd dy nodva yn geugant
 Duu breinyauc a brynuys y gerant
 O'r poeneu ar pechaut a wnaethaut
 Plant Adaf plenhigyon fuant
 Yn y pressen y pressuyllyasant
 Gan Dduu yn lleuver lleuychant
 Llu bedydd lleuenydd a gaffant
 Rac bron Meir muyaf y medyant
 Guerydon guiryon vyd an guarant
 A mihangel deg dygant yn ganllau
 Yn canll—divant

¹Neu, creffych.

Crevyduyr credu ryunaethant
 Yr creaudyr ae creuys i credant
 Ygkein ffaut y drindaut y trigyant
 Yn prydverth guerth prifgerd a ganant
 Reit i minneu le luru medyant
 Parhaus baraduys yu vy chuant
 O eiryol milloed a milcant o'r teulu
 Parth adu ym parthant
 Gabriel Raphael am rivant yn gynmen
 Vygymmodi a wnaethant
 Yn y dydd ym priaut ym provant
 Yr Unduu nyr undaut ymgaduant
 Yn rhinwedd rhadau ymrodant
 Yn uastat vygguesti a gatuant
 Ygguyvvyt rac lledvryt yn lluydyant
 Teyrned teyrnulad ymdygant
 Yn lleithic Duu guledic y guledychant
 Un parch vy perchi a vynnant

MEILIR AP GUALCHMAI

AWDYL.

REEN riedauc ruysc kyverthi
 Rex ryngaf oth rob ruydvot voli
 Riain eiryau araut traethaut teithi
 Ym trugar Argluyd kuluyd Keli
 Canys ef an da an doeth gweini
 Duu guyl goludauc golychun di
 Nat elom yn lloc yn lle kyni
 Yn lluyr llu Malaen maledicti
 Mat mynycha dyn duyuaul uedi
 Neges yn kymmell kymrodedri
 Yssym arsuyt maur mynet iddi
 Mechdeyrn caeroedd na cheryd di
 Kany unn vy fford nam ffurf erni
 Ernyuyant y dyn y digoni
 Ar Dduu yn gollug guall vynechi
 Ae dyckuy yn gam ygkymbelri offer
 Affleu dihedd dihun grynu
 Cymrodauc anyd cymradu y vri
 Cymrodet vynet pan vo pont Deui
 Duy reit tristyt wed treghi
 Ir a vo divro yn y divri

MEILIR AP GUALCHMAI.

AWDYL.

Divri divroed dyhed diheu
 Disgeuyt diffyt diffaut gynreu¹
 Diphara y dda y defodeu
 Cam gymmydauc cas kessenydyl vreu
 Kyntaf ae gestung gystud agheu

¹Neu, gymeu.

Aghnoeth aghen eghif rageu
 Rex rysgolychuyf ruyf ryvedeu
 Cyn digones Duu oe defnydyeu
 Duu a digones lles a llysseneu
 Llyuyd lleveryd a llavuryeu
 Llary a oruc lluyr enguyr angeu
 Nym gattuy Reen yn ran vadeu
 Rhodyssyt y Duu yn an dechreu
 Rod per paraduys parha goleu
 Ryn parassai Duu heb dim eisseu
 Yn y unaeth an gunaeth an gueithredu
 Gwae a goduy Duu dogyn berthodeu
 Duu a una denvryt phryt a ffruytheu
 Diffryuthuyt daear druy garedeu dyn
 Dinam vuyat a vu ae goreu

MEILIR AP GWALCHMAL.

AWDY.

GOREU guaredret goreduyn ffau
 Gobrynnu gobruy gobuyll o honau
 Guerth ym rodeist dyn dynyaul andau
 Ath rodaf gysul heb gas yndau
 Pan vynno Duu dy divuryau
 O dyllest present a phresuyl vrau
 Ket ath vo di golut goleu anau
 Nath dynnit eldit er i adau
 Na muy veru avar rhacdau
 Na cheryd i Duu duyn yi eiddau

MEILIR AP GUALCHMAL.

AWDYL UARWNAD

A GANT EINYAWN VAB GWALCHMEI Y NEST
 VERCH HYWEL.

AMSER mei meith dyt neud ryt roti
 Neud coed nad keithiw keinlliw kelli
 Neud llauar adar neud gwar gweilgi
 Neud gwaethrec gwanec gwynt yn edwi
 Neud arueu donyeu goteu gwedi
 Neud argel dawel nyd meu dewi
 Endewisy wenyc o wynnou dir

Y am deruyn mawr meibyon Beli
 Oet hydreit wychyr llyr yn llenwi
 Oet hydyr am dylan gwynuan genthi
 Hyll nyd oet y detyf hi hwyretyf holi
 Hallt oet y dagreu digrawn heli
 Ar helw bun araf vch bannyeri tonn

Tynhegyl a gerteisy gortwfyrd deui
 Keintum gert y nest kyn noe tregi
 Cant cant y molyant mal eliuri
 Canaf can uetwl afyrdwl erdi
 Canyad y marwnad mawr drueni
 Cannwyll Caduan lann o lenn bali

Canneid y synnhyeid ger dissynnhi
 Gwann wargann wryr gall dyall dogni
 Gwreic nyd oet un urad garyad genthi
 Gweryd rut ae cut wedi tewi
 Gwael neuet maenwet mynwent iti
 Golo nest goleu direidi
 Golwc gwalch dwythualch o brif deithi
 Gwenned gwawn ae dawn oe daeoni
 Gwynet anrydet oet reid wrthi
 Nyd oet fawd ry gnawd rin y genthi
 Gnawd oet dal eur mal yr y moli
 Ny ryvu docnach yr y docni poen
 Penyd a uo mwy nor meu hebdi
 Neum goreu agheu agkyfnerthi
 Nyd ymglyw dyn byw or byd ual mi
 Ny chyueirch aghenn yawlwenn yoli
 Yr neb ry barther y ryborthi
 Nest nny hadawd wennawd weini
 Yt wyf pryderus ual pryderi
 Pryderwawd keudawd kyfnerthi ny wnn

Nyd parabyll yw hwn ny uo peri
 Llenn argel issel ysym poeni
 Llut gwen lliw aryen ar eryri
 Archaf ym arglwyd culwyt keli
 Nyd ef a archaf arch egregi
 Arch yt wyf yn arch yn y erchi
 Am archuein riein reid ymeni
 Trwy diwyd eiryawl detuawl dewi
 A dec kymeint seint senet ureui
 Am vun a vudyd¹ y hamnodi
 Ar gystlwn pryffwn y proffwydi
 Ar gyuoeth duw doeth y detholi
 Ar aghyueir meir ar merthyri
 Ac nny goteu gweti a dodaf
 Am dodes nwyf ym adoedi
 Ny bu dyn mor gu gennhyf a hi
 Ny bo poen otef peder wy noti
 Ny byt da gan duw y ditoli
 Ny bo ditawl Nest nef boed eiti

AWDYL

A GANT EINYAWN M. GWALCHMEI Y LLN.
 M. IORUERTH.

YSSYM ut aryfrut kystut kedeyrn
 Estygyad kywlad kyflawn deyrn
 Esgor difreidyad mad mychdeyrn
 Ysgar ysgenetyl gychwetyl gychwyrn
 Ysgwyd drud esgud esgyrn eliphant
 Ys gnawd yn yrdant ar y erdyrn
 Llywelyn llew glwys loegrwys lugyrn
 Llary gryc icitheuyc llosc y theuyrn
 Trwrf torredwynt mawr mis chwef rawr
 chwyrn

Tud ammwyn terrwyn tir eurdeyrn

¹Neu, vndynt.

A llafnawr dyrawr diruawr y dyrn
 Arwynawl gwrawl nyd gwr anchwyrn
 Nyd emyth nyd llyth yn llwyth heyrn
 Nyd ef yn ardwy adwy edeyrn
 Cochwet calanet kelern yg kynnhor
 Kyueissor echdor aerdor eurdyrn
 Eiryf drablut angut angert dinbyrn
 Arbennic bennaeth mab maeth metgyrn

AWDYL

A GANT EINYAWN VAB GWALCHMEI Y DUW.

Duw dewin gwertheuin gwyrtheu
 Dywallaw atan rann oth radeu
 Dynyaton defnytyeist yth oteu
 Dynyawl dyn donyawc wyf uinnheu
 Dawn yssym yn yawn yn dyn ethrylith
 A thrylwyn bwylladeu
 Dyn wyf glan affan offerenneu
 Duw douyt rec ouyt reithleu
 Dryc uab wyf yd rwyf rym goreu
 Bytwn da bytwn diamheu
 Kyn mablan wythran weithredeu
 Kyd bwyf drwc byt drugar ditheu
 Herwyf da greuyt dagreu dadolwch
 Dydelwynt yn hydyr hyd vug grutyau
 Kan oruod kymmod om kamweteu
 Kyn bwyf rawd bedrawd ym plith beteu
 Kyn duod chwerw gyfnod chwetleu
 Kyn aduant puchyant pechoden
 Duw am gad caryad y mywn caereu nef
 Duw a glyw uy llef ymluc urydyeu
 Duw am gwnel gochel frawt oeruel freu
 Ffrwd vfern astrus frawtus frydyeu
 Duw am gwnel om gweith goleith gwelieu
 Duw am gwnel goglyd selwyd sulyeu
 Duw am difero om dafareu
 Duw duc ui atad y mawrdad meu
 Duw nym kerytych om keryteu
 Dyt y keryter y careteu
 Diwet ny byt yt na dechreu ny bu
 Ny bwyf trist yth datleu
 Boed ef y talwyf hael rwyf rieu
 Ar lann eurdonen yr y donyeu
 Can gur a dolur ar dal glinyeu
 Can gymryd penydd penn elineu
 Ym muchet gorwac yr geiryau masswet
 A doeth eithyr messur ar vug geneu
 Portheist yr pumoes gloes glas uereu
 Pym weli keli keluytodeu
 Porthwyfy boen edryt mynyt mynnheu
 Parthred a myned myn yth gigneu
 Penn cred vu weled dy welieu
 Pan yth archyllwyd oth archolleu
 Can borth egylyon gwylyon goleu
 Nyd perthyn yth tad mad vy madeu

Can pereist douyt dyt yn veu
 Nam gad y gythreul yr dy gethreu
 Dy groc croes wytin vrenhin vreinhyeu
 Difyrth chwechoes byd rac pyd poeneu
 Ymerawdyr greawdyr oth greu bu
 gwaedlyd

Godlawd ny bytaf oth gyureitheu
 Gwyn eu hyd vyneich vywn eglwysseu
 Eglwysgar hygar hygadw gloesseu
 Diwetyn werin wiryon gathleu
 Dynyaton dynyon diamheu¹
 Gwae ef ae peris perygyl vradeu²
 Pan wanpwyd yessy nny asseu
 Gwedy doeth ef yr dioteu
 Duc anreith vfern nny affleu
 Ac wedy hynny hynn a oreu
 Gwir y pregethir y pregetheu
 Gweled yn myned mynwawl detfeu
 Gwyl gyuarhauael na chof amheu
 Goresgynnws mab duw difyeu nef vchod
 Gormot yw bychod o bechodeu
 Yn vrten reen yn rann deheu
 Yn wrawl kedawl kyda seinhyeu
 Boed ef yn diben boed yn dibleu
 Heli yn enlli hyd yn henlleu
 Gwedy dywedwyd gan anwyd geu
 A gwedy heuyd gwyd gortercheu
 Gwedy kyssynhyaw kydyaw kadeu
 Gwedy dwyn goruynt wrth y goreu
 Gwedy gwydeu garu llu a lleu
 A lliaws achaws vcheneidieu
 Gwedy cardu rwy gwedy certeu byd
 Gwedy gwyd plegyd y plygeinyeu
 Gwedy am daeru barnu brodyeu
 Gwedy gwyth³ omet senet swyneu
 Gwedy gwasanaeth y pennaetheu
 Gwedy kygauawc keigyeu y dyndid
 Gwedy lliid ymlid yn ymlateu
 Gorpwyf y gan duw vry gwedy gwydyeu
 Goruod gorffowys baradwys beu
 Myn na byt dyn na hyn na yeu
 Men nas trawt trallawd trallwybyr eiss-
 yeu
 Archaf arch y duw ar doreu nef
 Na dotto pedyr gloeu
 Ym llutyas ym adas yr meu
 Ym tref tad ym caryad kereu
 Mihagel am del ym dwyn adneu
 Mal y duc kwyuyen llen a llyureu
 Mal dyuod Eluod eluyt geleu
 Mal creuyt hywyt kynnyt keneu
 Meir a Seinsilin Marthin Mattheu
 Marcus a lucas yonas eneu
 Ar duw uy eneid kyureid kyureu
 Eiryolwch seuwch yn ych swyteu [hen
 Medyr uy eiryawl Bawl pan del ym ag-

¹ Diamreu.—Ll. C. ² Angeu.—Ll. C.³ Neu, gwynet.

Hael meidryawl nym dehawl om vn di-
Mi kyn bwyf araf nym bo areu [heu
Mywn creuyt a fyt a fawd radeu
Mynnid ymeiryawl gretuawl grateu
Men yd uet duw doeth yth gyuoethu
Myned ym gwared gwar vetylyeu
Molawd yr drindawd mal gwetieu
Menhid ym gyrruiyeint mwynyant
creiryu Duw
A diouryd arueu
Aruod perfeith gweith goreu
Kyn gorwet y met poed meu

AWDYL

A GANT EINYAWN VAB GWALCHMEI Y DUW.

PERYF nef pura uyg keudawd
Par ym duw parablu o honawd
Parabyl gwir pan dreithir draethawd
Per uegys pur velys volawd
Perygyl yw y dyn y diwyrnawd
Pan uo yg caret buchet bechawd
Pan del rac yessy tri llu trallawd
Pawb a daw ataw pobyl uraw yr vrawd
Pobyl byd hyfryd eu difrawd a wneir
Ar ny wnel y gardawd
Ediueiryawc da duw ae kymerawd
A dynyon gwiryon yn eu gwyrdawd
Gwerin diwerin ny dyorgrawd
Gwae ef arglwyd nef ny uo parawd
Nyd oes darogan dyn truan trawd
Or gwr an goreu mateu metdawd
Cretti y daw rac llaw yn llwrw anrawd
Vn dyt a douyt ynni ae dywawd
Y cosbir enwir y cosbawd aer gyd
Ar genedyl uedyssyawd
Ac eissyoes kyn gloes glasuet tywawd
Penydywn gwetwn yn ynn gwetdawd
Crist eli keli can uveltawd¹
Na chysbytnw uod heb ysbytdawd
Gwennwlad nef yn aduwyndawd
Gwyp edryt douyt deuawd y radeu
Ny rydraeth nep tavawd
Ragorwn greuyt a fyt a fawd
Rac agheu lledrad brad bredychawd
Gwetiwn gwylwn bytwn barawd
Parth ar gwr arwr an ry warawd
Pan doeth yessu vry oe vrenhindawd
Yt oet pym hoes byd yn gyd gaethnawd
Yg gauael yg gwael yg gwaelawd uffern
Yn affleu oerwern yn erdygnawd
Ardunedic duw ardelw o honawd
A wnaef arglwyd naf nerth pob kiwdawd
Cadwn vreint deweint canys deuawd
Duw ner ny gymer gam esgussawd
Na chysgwn canwn canon arawd

¹Neu, ufullawd

Can nyd o gysgu y daw gwasgawd
Ar duw adef y nef uy llef llwyprawd
Yny edrinaw ury rac y drindawd
Y erchi ym ri rwyf vawrawd gwerthuawr
Gwrthuyn uy eneid pan ol om knawd
Boed ef y bytwyf gwedy bedrawd
Kyd ar vnduw mawr yn y vndawd

AWDYL

A GANT EINYAWN. M. GWALCHMEI Y DUW.

ADEF nef neirthiad oth rad boed rwyd
Erglyw om gweti keli kulwyd
Argledyr o honaf naf nawt hywyd
Argleidryad meidryad medyr om awyd
Ar eu pechodeu puchswn arwyd crog
Ym dwyn croes yr crist ar uy ysgwyd
Agheu yr eneid aureid aurwyd
A daw am buchyaw ambechrwyd
Bychod gouyged trwyted tramgwyd
Buchet anvedret o ynvydrwyd
Beich o bechodeu nyd bychodrwyd
Bychdid¹ dall aghall aghyuarwyd
Kyn glassu vyg gwet kyn glasuet gwyd
Glessin deyerin werin wogwyd
Kyn dyuod kyunod ny kyfnerthwyd
Kennadeu agheu yn gyuarwyd
Kyn boed ym oerglat boed ym arglwyd
Ry dalwyf yawn yn radlawn rwyd
Kan edivarwech kyfrwyd ym yessu
Wedy kymynnv ym kymhenrwyd
Kyn del ar grutyau dagreu dygwyd
Kyn gwerydre lann nyd gwaradwyd
Edwyn uyt treul dyn trugeinmlwyd
Aduyt hoetyl hitlaw rac llaw ny llwyd
Aduwyn² pob gorllwyn pan dy orllwyd
Aduwyn arall pall pwyllaw eilwyd
Aduwyn met a gwlet gwledic hylwyd
Aduwyn haf hirwyn kein llwyn canllwyd
Aduwyn march penhill ebrill ebrwyd
Aduwyn ym gware gwaew ac arwyd
Aduwyn uyt ysgwyd ar deur ysgwyd
Aduwyn huysgwr gwr a gorwyd
Aduwyn gwyr terwyn taer gyuannwyd
Cad—pan uyt kedeyrn yn ymorthwyd
Aduwynach kynach kennyf boed rwyd
Keinuoli keli kalonnogrwyd

MARWNAD FADAWG AP
GRUFFUDD MAELOR.

EINIION WANN AI CANT.

NEUD rhaid am Fadawg trengi ciwdodoedd
Gwalch cadoedd cadrfalch ri¹Bychydig.—Ll. C.²Addwyn.—Ll. C.

Neud trai calon donn dug fi
 Ac neud trwydoll oi golli
 O golli Madawg edgyllaeth cofion
 Gwyw calon gan hiraeth
 Gwawr llawr llwyddedig bennaeth
 Gwae ei fro ai frodyr maeth
 Maeth Madawg mynawg mynadrwydd
 wyrth lyw
 Ac wrth lew ymorchwydd
 Arf tarf terfyn ehangrwydd
 Aerwr oreu pei canmlwydd
 Canmlwydd ydd oedd raid ruddelwch i
 fod
 I fad gynnhal heddwch
 Gwalch brynn brenin ynialwch
 Gwael nad byw byd neud amdrwch
 Trwch yw'r gwr arwr ardwyad gwerin
 A goreu o fab tad
 Ef oedd aerllew arllwybr cad
 Ef oedd arlleng pymthengwlad
 Gwlad oedd ni debyg glud oeddliw¹
 Ymmyd—Madawg oedd cyn heddiw
 Esgor oi dud nad ydiw
 Ysgor gadw ysgwyd fradw friw
 Briw galch ei rodawg o ryw tymhestyl
 cad
 Cynnoer wely diddestl
 Gwr a wnair fal gwair fab gwestl
 Gwyr wawr yn llawr llynn Egwestl
 Diwestl² ei ysgor yscwynais nad byw
 Hael or rhwy rygollais
 Blaidd blaengar blawdd trydar trais
 Trei hoeddyl ei hoed yr borthais
 Porthais alar trwm tramawr odrig gwyth
 Am wawr llwyth a lleithig
 Am eryr gwyr gwaith fuddig
 Am ior aerddor urddedig
 Arddas teyrnas teyrn arfrudd cad
 Tringyrechiad tra fu fudd
 Trymfryd byd bod yn achludd
 Traws maws Madawg mab Gruffudd
 Am fab Gruffudd lary lawch ynaid i'm
 ken
 Nid mau wen wedd honnaid
 I bob rhwyf rhwysg orddyfnaid
 Diwedd nod rhuddfedd neud rhaid

EINGION WANN I FADAWG
 AP GRUFFUDD.

SEF yw teyrnllwy teyrnllaw Fadawg
 Par enwawg pair anaw
 Teyrnedd teyrn ganllaw
 Teyrnas addas iddaw
 Iddaw lu ganllaw geinllyw hyfag cyrdd

¹Neu, odliw. ²Neu, Diddestl.

Cerddorion ofynag
 Rhwyf ner by archer bynnag
 Nid rhyw i'm ner rhoddi nag
 Dinag Loegr arac eryres amwyn
 Bardd gyflwyn beirdd gyfles
 Dyn a'i mawl llwyr ganmawl lles
 Dawn i'm rhwyf Duw ai rhoddes
 Rhoddes Duw ym llyw y llafn waedlif
 A'i ysgyr—ysgyrion yngnif
 Rhwyd Brynaich branes wrthgrif
 Rhad o'i genniad y gennyf
 Ynghynnif Madawg anghynnwys ei dorf
 Ai daerfar ar Loegrwys
 Rhwydd y ceidw cad am ddiffwys
 Rhwydd glyw tra fo byw Bowys
 Powys nen perchen parch woddef espyd
 Ys bo Duw gydag ef
 Rhwym cad yn cadw ei addef
 Rhwyf byd ys hyfryd os ef

MARWNAD Y LEWELYN AB
 IORUERTH.

EINIYAWN WANN AE CANT.

Mawr dilyw detyw am dirion vrtyn
 Llywelyn llyw dragon
 Gosgymon gwyth drwyth drudyon
 Gorparth pybyl pobyl dynyadon
 Dynyadon deon dily am y dwyn
 Dolur kwyn ae kyffry
 Gwr gwrnt blant hydwr uolyant hy
 Gwyr vraw gwir vrenhin kymry
 Kymry wawr warant yr werin nyd hawt
 Nid heddwch tragorllin
 Aer uyrnt aryf kyrt kettennin
 Aruoll brwyngoll breenhin
 Brenin tir rywyr ryuet yt etiw
 Nad eitaw uo wynet
 Namyn sarn drumein vein vet
 Namyn seith drudueith droeduet
 Ny met llywelyn llyw mawrgoeth wynet
 Adryset dreis anoeth
 Mab duw ae duc yw gyuoeth
 Mab mam meir dinam mawr doeth
 Doethon lleygyon lluduryd oes anawt
 Ys einym oll y gyd
 Treis duw dwyn hael o an byd
 Ac wedy treis duw tristyd
 Tristyd am ergyd mawrgerth na bu hyn
 Llywelyn llyw arberth

Mab diuei difefyl y nerth
Mab diwan eiryau iorwerth

Ioruertth essillyd aruogyon y hil
Hael gynnil gynreinyon
Gwae ni wynet orchordon
Gweled llawr ar llyw mawr mon

Monwyssyon maon mawr kynnetyf awch
llyw
Awch llywyawdyr rac annetyf
Modur vur parhaus ddetyf
— heid mur greid gretyf

Gretuawl lywelyn grym g—r ber toryf
Teruynwyd y amser
Ysgrud uud dreic feleic fer
Ysgwn ysgwyd rwyd racter

Racter y niuer naf lledneis y hil
Hael urenhin kemeis
Gwaew dur yn yt treul — is
Gwan — gwyl ual y gweleis

Gweleis yn lawen lyw meith y deruyn
Gan lywelyn ganweith
— kanhymdeith
Ae lu o led y anreith

Anreithwyd mab duw dewin holl wybod
Llwybyr ehang y myddin
Am eryr gwyr goreuwin
Canllaw branhes trachwres trin

Trinhei on gwron goruawr vur drallawt
O drilliw ysgwydawr
Pan gwyddawd cad vlawd vleidgawr
Pan golles gwyr mon gwr mawr
Mawr dilyw detyw &c.

EINYAWN WANN AE CANT Y LYWELYN AP IORUERTH.

LYWELYN gelyn golofyn plymnwyt
Lew—ar les beird e magwyt
Roi e wann yw e annwyt
A rac pob cadarn catwyt

Cadw dduw lywelyn lyw ongyr aelaw
E alon nyw hesgyr
Cedyrn llu cadarnllaw gwyr
Cadarnloes eiryoes eryr

Eryr mawr dewrwyr mae y delw y gall-
Na byddwn a dy helw [wn
Hard e vard vod yth arddelw
Hawd yr byt gennyf gynnelw

Hawd kynnelw uy rwyf rwyd ouec
Mordaf—rwyse mawrdon wrth garrec
Gweilch beilch balchdawn rwydawn rec
Gwalch gwreid teyrneid tec

Tec goryw uy llyw llauyn greulawn
ualch gwr
Ar y gar ae estrawn
Peryf hael o lin meruynyawn
Prud yny ddeurud y ddawn

Yth dawn gyrch gynnyrch gynneddyf
Emreis wrd
O orddwy franc a seis
Llyw glyw glewdrut yth weleis
Lloegyr goelkerth llwybyr draferth dreis

Treissyaw a oruc tros deruyn ual gwr
Ar y gar ae elyn¹
Llawch kerd mawr angerd meruyn
Llyw kat leidyat lywelyn
Llywelyn gelyn golofyn, &c.

LLYMA DADOLWCH

A GANT EINIAWN WANN Y DAUVD VAP
LYWELYN.

BREHNIN kywrenhin kywir yny dyt
Hael dauyt hawl i tir
Bolchlauyn lut am dut am tir
Beilch ae geilw balch y gelwir

Ry gelwir ar tir ar teiror prydein
Gwr vrtein gwrhyd por
Yn hawl chwyrn deyrn tut ior
Yn hael ehelaeth gyghor

Kyghor a rotaf y rwyf mon llawryt
Hael dauyt hil doethon
Bid lary bid lawch kertoryon
Bid lew a bid lyw dragon

Dragon vt dremrut dreic emreis val
Prif gynnyt keuyn yr eis [prut
O neirthyad ner nenn lledneis
Ac o nerthoet kadoet keis

Na cheis vy ystwg om estygyt vr
Yn wiryon ym plygyt
Na chassa vi vawr dauyt
Ny chassa mab duw dedwyt

Dedwyt rwyf aerglwyf eurglet arderch-
awc

Archaf yt yth laryet
Breinyawl hawl hylwyt orsset
Breenhin trin trugaret

¹ Neu, of goreu o vab dyn.

Trugarawc dauyt tricyawt om mawr-
dawn

Uy mardeir om tauawd
Cadeu dor cor kymhendawd
Cedawl kadw vi yth gysgawd

O gysgawd dauawd da yr awr y med-
reis

Ymadrawt a duw mawr
Diwen dy uar lachar lawr
Diueuyl vt prut priodawr

Priodawr pryduawr prydein adlam gwr
Wyt goreu o uab mam
Na char a mi meith gytkam
Ac na chred guhuted gam

Nyd cam canmawl hawl hwyl gynnyt
eirchyd

Y erchi kerennhyt
Tormennawc deifnyawc dauyt
Teu glod om dyuod ym dyt

Y dyt rwyf arglwyf argledyr gorllin
llu

Y llochir pob edein
Kedawl budugawl bytin
Kadyr ryd kadw yth uryd urenhin
Brenhin kywrenhin &c.

AWDYL Y RUFFUT M.
LLYWELYN.

E. WAN AE CANT.

KET del y ruffud vud gynnan o dda
A ddyglut mor y lan
Peunoeth doeth dethol gynran
Peunyd y ryd ac y ran

Ym ran llit ogyruan llawer a archaf
A gaffaf ym naf ner
Dyn kymhen wyf ae kymher
Deu kymeint rif seithrif ser

A dan ser ny byd ac ny bu vn well
Vawr glot bell diballv
Oes ellwng bud rud rannu
Eissillyd wrth y ssyllv

Syller e hyder hydyr raen y ongyr
Vn angert a serlymaen
A braw gwayw gwisce haearngaen
A dreid val bleid yn y blaen

Bleinyat gat hwylgat haelonaeth a geidw
Heb gytuoet bygylaeth

Ardwy llu llaw ehelaeth
Eurdeyrn medgyrn ae maeth

Ny maeth bygylaeth bu gelyn y freinc
Boet frawdus y deruyn
O haelon haelaf mab dyn
Hawl llu haeluab llywelyn

Mab llywelyn hael hawl gyua eirchyeit
Erchwyn greit grym tyrrua
Wyt rwyf cat cetwyr ddiua
Wyt rodyat rudeur afya

A gaffo fy llyw llaw fodyawc o vud
Ef a uyd gwasgarawc
Ar lles beird bwrdd digudyawc
Ar llet byt boet hirhoedlawc

Hirhoedlawc vor gwas gwisce eurduddet
Hard—gnawt yw vard ouyget
Ny lleueir geir gorchalet
Ac ny llud cat wossud ket
Ket del y ruffud &c.

ENGLYNION

A GANT GWGAWN BRYDYDD I LYWELYN
FAB IORWERTH.

RHUTHR a ddug fy llyw llew diarswyd
Traws—tros Gymry y clywyd
Fal rhuthr ereyr aur ysgwyd
Cynon fab Cul fanawyd [glod
Rhuthr a ddug fy llyw aeth tra llyr ei
Ei glybod bu myfyr
Rhuthr gwydd glyw gwythlawn ongyr
Llyna ruthr aruthr eryr
Rhuthr a ddug fy naf nawell yw or gwyr
Nor goreu or dilyw
Rhuthr cadarn cedeirn ddistryw
Cad gyfamrudd lledrudd llyw
Rhuthr a ddug nid ffug er ffossawd fy
Llangollen ddiwarnawd [llyw
Rhuthr didange aerdrange aerdrawd
Arf glyw a glywir hyd frawd
Rhuthr a ddug nid ffug ffwyr ddylyn
Bryneich—braw uddudd a ddychryn
Angeu goleu pob gelyn
Angad leiddiad Lywelyn

AWDL FARWNAD IORWERTH
FAB OWAIN.

SEISSYLL BRYFFWRCH AI CANT.

CHWEDL am daw dolur ei gofiain
Chweddl dirfawr dirfarch gyfrwynein

Chweddl rhyhir rhyhydr ei ysgain
 Chweddl agarw marw mawrfab Owain
 O newydd yn neheu a dwyrain
 Yn ormodd yn arnes Prydain
 Llaw-wag cyrdd gwedi car dilain
 Llawer cof canthudd a ddichwain
 Ar ol erbylu cyrdd nid coelfain ei ddwyn
 Oddyma hyd Rufain
 Canys marw Ior cor cywrain
 Chweddl mwyfwy garw dramwy drumain
 I Faig ni bu ddadwyrain
 Bychan hudd ei fedydd a fain
 Oer gywasg gywisg pridd a main
 Llan dutchyd¹ am glod orwyrain
 Rhwyfiadur dygenrad digain
 Rhwyf Arfon Iorwerth fab Ewain

Bu y gwyr cyleh llyr yn llewig
 Gan ei lladd or llew gosgeiddig
 Rhif trychan celain o drychion camawn
 Oedd cymmaint un mestig
 Bar anwar wanar wenwynig
 Bu estrawn i ystrad Meurig
 Gwae werin Addaf addoed mab Gruffudd
 Geleurudd galar dig
 Dwyn Owain fwy coelfain ceinmig
 Dygant graig aerddraig ar ddrussig
 Oedd casnar post trydar treisblyg
 Oedd castell hiriell hwyr wellig
 Oedd meidrawl meddwl oedd myddig
 I wan—I warad ei ddiffig
 Oedd rwyf eli feirdd heirdd hirddrig
 Oedd rebydd coel rydd celennig
 Oedd ewyn trange pob tra a diffig
 Oedd colofn yn ofn an dyfnig
 Oedd terfyn cardd oedd car ddeuddyblig
 Oedd calon calan Nadolig

MARWNAD OWEIN GWYNEDD.

SEISSYLL BRYFFWRCH AI CANT.

Duw gennyf Duw peryf perffaieth
 Duw dofydd Duw parchrydd parchraith
 Duw gwerthfawr gwerthefin gwniaith
 Duw drindawd bwyf priawd prifaith
 I edmyg dinag dinas mawrfaith clod
 Cleddyfrudd yn anrhaith
 Cerdd farwnad i'm rhwyf om rhwylwaith
 Cwbl ddigable barable ber araith
 Mur gwyndyd mad gwynfyd gwyniaith
 Mab Gruffudd ced fawrfudd fawrfaith
 Gwae eirchiaid erchi gossymddaith
 Gwae feirdd byd a bedydd oi laith
 Am borthloedd miloedd mil canwaith
 Am borthi galar nwy golaith
 Gwedi Owein mon mor ddiobaith cyrdd
 Cerddorion mor ynt gaith
 Twr dygyn diganwn oi angrhaith
 Tranc or ddraig ar ddragon oddaith
 Gwedi bod fy naf yn nef ym mhressent
 Nid oes pryssur affaith
 Gwyr Prydain ym mhryder hirfaith
 Eu gweled neud gwala diffaith
 Neum gorehudd gorchoddion
 Neud gormail gormodd o ymdaith
 Neud afrwydd neud efrydd gobaith
 Neud Cymru cymriw ei chyfaith
 Cymreith gar llachar lluchryfig Arthur
 Gosgordd dor am gor am gynnig
 Gwasgarei gweisgfeirch mai mawrchig
 Ced hyrwydd friwlwydd frwyn dyfig
 Colofn clwyf nid oedd clod fenfig
 Rhac traeth caer yn aer yn arfod gweilgi
 Cil gwri cil wellig

¹Neu, dutchyd.

CAN I'R ARGLWYDD RYS.

SEISSYLL BRYFFWRCH AI CANT.

Duw rym roddwy
 Rheiddun arlwy erlid cyngor
 Rhodd fodd fedru
 Rhif brif brydu bryddest ragor
 Rhwych wych wenwawd
 Rheg deg draethawd a draethitor
 Rhod glod gleudaer
 Ym mhedeiraer ym mhedeiror
 Rhudd brudd breon
 Rhos dros drychon alon elor
 Rhygn dygn disgyn
 Rhwysg wrysg wrysgryn wosgryn wos-
 gor
 Rhys wrys wrysiad
 Rhyw lyw lychiad gad gywangor
 Graid haid hygar
 Grym lym lachar gwrddfar gynor
 Clod gyfragod
 Corf gyfarfod rhod glod gludaw
 Cardd gyfarwar
 Car gyfarbar gyferbyniaw
 Gwanai drwy wrys
 Gwanai drwy frys Rys rwyf anaw
 Gwanai drwy gorf
 Ynghyfaerdorf ynghyfaerdaw
 Gwentydd gwrthlawr
 Gwentydd aessawr osswydd gwyddaw
 Gwân yn aer rain
 Gwyr yn aergrain yn ergrydiaw
 Gweilch yn aergrwydr
 Gweilch yn aerfrwydr gweilch yn aer
 frau

Coelwydd celain
 Coelfain i frain ni faith adaw
 Yn llawn llunwerth
 Yn lle coelferth Lloegr ddyludaw
 A glyw tra glyw
 A llyw tra llyw trillu rhagddaw
 A thref tra thref
 A llef tra llef trallan llywiaw
 A barf ar farf
 Ac ingl ar darf godwrf giliaw
 A llyry tra llyry
 A llwrw tra llwrw aerfwrw urthiaw
 A llafn tra llafn
 A llid tra llid tremid treiddiaw
 A gwr tra gwr
 A thwr tra thwr yn trachwynaw
 A gwyth tra gwyth
 A gwaith tra gwaith daith derfyniaw
 Rhyn wyn wenwyn
 Rhad tad terwyn torf ymandaw
 Rhod fod falchrydd
 Rhad fad fedydd—heidydd heidiaw
 Rhys rhos gyffro
 Rhag pyrth Penfro yn pebylliaw
 Ni lefais neb
 Amgylch moreb mor anhuniawg
 Na thwyll na thrais
 Rhag rhwyf Kemeis camp ardderchawg
 Cawsant warthrudd
 Gan fab Gruffudd prudd prifaerawg
 Rhag twr Gwallter
 Blaidd traidd trymder tra niferawg
 Rhac pumieirll taer
 Oedd ef yn caer yn gadfarchawg
 Un iarll Cernyw
 Rhac ein aerllyw eurllaw roddawg
 Ail iarll Brysteu
 Rhac post cadeu oedd cadwynawg
 Trydydd iarll gwent
 Trydydd torment torf gymrwynawg
 Pedwerydd dig
 Oedd iarll padrig rhac pedryddawg
 Pumed iarll Clar
 Rhag gwalch gwanar oedd gwareddawg
 Lliwgoch tref Ual
 Llud brid brenial braidd wasgarawg
 Llan Ystyphan
 Llyry byry boethfan llwrw bwrw beith-
 iawg
 Teulu ryn rys
 Teulu taer wrys llys lliosawg
 Teulu talfriw
 Aessawr fflamliw rhiw rhuddfoawg
 Gweli gwyar
 Gwely dayar gwar gorweiddiawg
 Gwerin aerlyw
 Gwaith gyfeilyw gwaith gyweliawg
 Gwen wlad Ewain
 A bro brydain a Brycheiniawg

AWDL Y RUFFUT MAELOR.
 M. MADAWC.

LLYGAD GWR AE CANT.

Y SYT yn argluyt eurglet ganllau
 Yssaut y gynnelu ardelu vrthau
 Ys da y gampeu heb guympau yn afyr-
 Ysyaun difygul oe ugythyau [dul
 Grymus vthyr yn ruthyr yn anreithyau
 Greddyf ddiletyf ddilesc urth gymrau
 Gruffut eur dilut duylau egored
 Guaur maelaur drefred ged gyfluytau
 Goreu kyrchlam ym kyrchu attau
 Kanyd hart y uart uod y urthau
 Guraul yu y haul yn huylau y gryd
 Gur hyfryd yr byd bod y danau
 Nyd anamyl y vut heb orchutyau
 Nyd etiu heb da dyn y urthau
 Nyd anheirt yu ueirt uyrtoet uallau
 Nyd annaud tafaud diuyd itau
 Araf toruoet teruyn achubau
 Aruyt coeluein brein bryneich dreissyau
 Ar oleu ys mev myuyryau y gert
 Arureit angert ongyr uriuau
 Ruyf kyuir ker tir Tyssilyau
 Ruythaus deus diofyn racddau
 Ruyse aerlleu tryleu yn treulyau arueu
 A guyr dros uylcheu yn ualch arnau
 Ruyl carrec oua cauas yndau
 Raud saesson lladron yn eu lluduan
 Ys dir oe uareu ddifuryau pob tur
 Ys anaut i ur y arueityau
 Drud a glud guladoet ymandau
 Doeth a choeth kyuoeth kyfunau
 Duys aerguys pouys poed eityau
 Detfeu teg tygu oe eurllau
 Dinam ddreig dragon eitunau
 Diryad cad kedeirn ordduyau
 Daun yssyt yn seuyll ganthau
 Duu o nef a uo nerth itau

LLYGAD GWR AE CANT

Y LYWELYN M. GRUFFUT. M. MA. AP GR.
 MAELOR.

HANBYCH well o bell bwyll ardderchawc
 O duw yn gyntaf naf niuerawc
 Henenyd dedwyt odidawc dy bar
 Anescor dy uar uur tormenawc
 Ys byt yt argluyt rwyd rutuoawc
 Llywelyn lluyt ueirch aruawc
 A chlod a goruod am geiryawc ddyffrynt
 Gwrawl hawl hwysgynt hynt hirlid-
 yawc
 A rechdyr ae wyr bynt waretawc
 Yt ddreic y weun wayw kyndynnyawc

Ar drewen yn boeth genhyd beithyawc
rwyf

Ac ar elsmer glwyf glud uygedawc
Rugyl eryr ongyr angert vreinyawc
Rac ulaen cad cadarn dywyssawc
Ragod gynhossod kyhoetawc colofyn
Ef a dyf gorofyn hyd gaer efrawc
Mab gruffut gleifrut glod wasgarawc
Mawrddrud afael hael o hil madawc
Mawr beir kyghyweir kynuarchawc yg-
had

Mawretus dy wlad rad redegawc
A mi mal athro ethrylithawc
Myfyr yw ynof cof cadeiryawc
Prydaf yn ddyfnaf ytt ddeifnyawc powys
Pryduerth dy gynnwys gennhyf nerth-
Ys keffych ys kyffuryf enwawc [awc
Wrth dy uot uod yn gyuoethawc
Ac yn y gorffen gorffawc anrydet
Trugaret gan duw trugarawc

LLYMA DEIRAWDL

A GANT LLYGAT GWR Y RUFFUT UAB
MADAWC.

I.

HANBYCH well ruffut ueirt uut uydked
Hael cloduawr eurwawr arwyp gerted
Hyneuyt powys peues uyged hir

Perchen gwir a thir a theyrnged
Post prydein vrtein wrt gyhussed
Pennyadur llafyndur llaw egored
Pendeuic gwledic gwlad amgyfred naf
Kawssam ny ut pennaf pan yth aned
Pan uei urwydyr eurgrwydyr aergun
dyged

Yrhod ath alon pan yth holed
A thithen yn gwychaw pan goched dy
par

Ny chaei dy esgar escor lluted
Kiliaw ny uynny yr nep caled
Colofyn cad cadarnuleit lliwed
Kellennic frwythic frwythlawn gored
Kyr—kertoryon eiduned

Ti goreu rieu rut wis ar lled
O gywan amws ar y ganued
Ti ureisaf mab dyn o dir cred a wn
Ym prifgyrch pryffwn praff dylyed

Gnawd yt dreic dragon ymddired
Grym ysgwn ysgwyd wyarlled
Dyuod a goruod a gwared ath doryf
Ath deruyn yn lledled

Gnawd yth lys lysseit gynnired
Gorulycheu gan valch gyfyued
A metgyrn teyrn tec haelged yn llawn
A lliaws galch doed

Llwyf y gwyr gwrawl dy weithred

Dy uod yn arglwyf eurglawr treured
Y nep ath welo wrth weled dy dawn
Y gan duw gogoned

II.

Gogonyant frwythyant fraethlew gwaew-
rut

Gogyflawn o dawn yw dy deurut
Gorwyp heirt dy ueirt dy uut neud
adwen

Nad ydyw y dan gut
Gorawenus dreic ar dragon prut
Gwreitrwys emreis dros dreis drablut
Gwrawl hael kedawl cad lofrut ar-
glwyf

Vn eurglod wyd a nut
Eryr teyrnet teyrneit vt
Ar fyrt kyrt kertoryon duhut
Aer yrdang kyfrang kyfrannut
Gwryaf gorofyn lloegyr ae chythrut
Aryf toruoet teruyn heb warthrut
Aruthyr goeluein brein bryneich gystut
O vertun gwawr gwychuawr dy gochrut
uylchlafyn

Dy ualchlys nyd ymgut
Anwer lyw luocet dirybut
Enwawc wyr madawc uap maredut
O honawd henyw dadannut
O honaf hanpych well ruffut

III.

Dewissaf arglwyf didramgwyt dro
Dywyssawc breinyawc brynn a thyno
Da gwyr dewissaw ae dewisso ef

Gwr a gynneil nef ae nerthao
Grym erdrym aerdreic yn deffro
Gretuawl hawl hwyl gynnyt pabo
Gruffut ged ddilut a dalyo powys

Gwrtuar a gynnwys vrowys vranvro
Goruolet y uyr kyrt ae kyrcho
Goruynt chwetyl kenetyl ae canlyno
Gwr a obryn faw heb fo vn troeduet
Nyd mawr oe drosset neb ny dreissy
Rwysc goteith pan lwyrweith losco
Rwyf diuefyl douyt ae gatto

Ry byt urtedic a vrto uy ner
Ny chymer hyder ae adawo
Bolchlafyn lud am dud a derllyto
Balch eryr dewrwyr doryf anosco
Beilch yw y gadweilch gadarnglo mael-
awr

Breisclym orwytawr rotyon ymo
Cloduoraf fy naf naw a gryno
Ny byt angloduan y bann y bo
Gwiw yw clod hynod a honno tauawd

Yr aerllew parawd ae dirpero
Diflisc wisc wascawdueirt ymdro
Detueu hael wrth pawb ae holo
Dilesc eurgrwydyr brwydyr bryd ar
gyffro cad

Dioual wlad a wledycho
 Dinac loegyr a rac wrawl flamdo
 Dewrwalch teyrneit urenhineit uro
 Donnyawc yw uy llyw llafyngoch gymro
 Ny dwc duw y dawn a roto

LLEMMA BYMHAWDL

A GANT LLYGAD GWR Y LYWELYN VAB
 GRUFFUD.¹

I.

KYUARCHAF y dduw dawn oruolet
 Kynnechreu donyeu dinam vawret
 Kynytu canu canyd ryved dreth
 O draethawd gyuanet
 Y uoli uy ri rwyf arllechwet
 Rutuoawc wreinyawc o urenhinet
 Ryuyg ut kessar treisuar trosset
 Ruthrylym grym gruffut etiuet
 Rwysc urwysc ureisc o ureint a dewret
 Rut bareu o beri cochwet
 Ryw itaw diryaw ereill diret
 Rwyf galon golofyn teyrnet
 Nyd wyf wr gwaclaw wrth y goelet
 O arglwyf gwladlwyf glod edrysset
 Nyd newidaf naf vn awruet a nep
 Aneprwyf dagneuet
 Llyw yssy ym ys amyl anrydet
 Lloegyr diua o diuefyl uonhet
 Llywelyn gelyn galon dachwet
 Llary wledic gwynuydic gwynet
 Llofrut brwydyr brydein gywrysset
 Llawhir ualch gwreituwalch gorsset
 Llwy hylwyf hael arglwyf eurglef
 Llew kemeis llym dreis drachywet
 Lle bo cad uragad uriwgoch rysset
 Llwyf orborth hyborth hep gymwet
 Gnaws mawr draws am ardal dyhet
 Gnawd itaw treityaw trwyddi beruet
 Am y wir byt dir or diwet
 Amgylch dyganwy mwyfwy y met
 A chilyaw racddaw a chalanet creu
 Ac o duch gwatneu gwaed ar darwet
 Dreic aruon aruod wythlonet
 Dragon diheueirch heirtveirch hartet
 Ny cheif seis y dreis y droeduet oe vro
 Nys oes o gymro y gymrodet

II.

Kymrodet uy llyw lluoet beri
 Nyd oes rwyf eryoes aer dyuyysi
 Kymro yw haelryw o hil Beli hir
 Yn herwyf y broui
 Eurunt ny olut olud roti

¹I Lywelyn ab Iorwerth, medd Ll. P. P.

Aeruleit arwreit o eryri
 Eryr ar geinwyr gamwri dinam
 Neud einym y uoli
 Eurgoryf toryf tyryoet o loski
 Argae gryd greidyawl wrhydri
 Arwr bar taeruar yn torri cadetu
 Cadarnurwydyr ystoui
 Aer dalmithyr hylithyr haeloni
 Aryf lluoet eur wiscoet wisci
 Arwmp ner hyder hyd teiui uetyant
 Ny vet nep y gospi
 Llywelyn lloegrwys ueistrol
 Llew breinnyawl brenhinet teithi
 Llary deyrn kedyrn yn cadw gwesti kyrt
 Kertoryon gyflochi
 Koelvein brein bryneich gyuogi
 Kelennic branes berthles borthi
 Kilyaw ny oruc yr caledi gawr
 Gwr ehofyn y gynt
 Parawd uyt metyant met beirt ym ri
 Pob kyman darogan derui
 O bwllfort osgort ysgwyd gochi hydyr
 Hyd eithaf kedweli
 Kan gaffael yn da dra heb dregi
 Gan uab duw didwyll gymodi
 Ys bo y diwet dawn berchi ar nef
 Ar neillaw krist keli

III.

Llyw yssyn synnwyrnawr rihyt
 Lliwgoch y lafnawr aesawr uswyt
 Llyw deifnyawc lliwyawc lledled uyt y
 blas
 Llwyf waeth yw y gas noe gerennyf
 Llywelyn gelyn gal ouyt
 Llwyrgyrch darogan kyman keluyf
 Ny thykya rybut hael rebyt racdaw
 Llaw drallaw drin wycht
 Y gwr ae rotes yn rwyf dedwyt
 Ar wynet arwynawl dreuyf
 Ae cadarnhao ked hywlyt yn hir
 Y amdifffyn tir rac toryf osswyt
 Nyd anwiw nyd anhof gynnyf
 Neud enwawc vachawc ueirch gore-
 wyt
 Y uod yn hynod hyneuyf gymro
 Ae gymry ae heluyf
 Ef diueiaf naf ry wnaeth douyf
 Yn y byd o bedwar defnyf
 Ef goreu rieu rec ouyt a wn
 Eryr suawtyn aer gyfludwyf
 Cad a wnaeth cadarn ymgeryf
 Am gyuoeth am gefyn gelorwyf
 Ny bu gad hwyllad heuelyf gyfred
 Er pan vu weithred weith ar deryf
 Breisclew mon mwynawr wyndodyf
 Brynn derwin clo byddin clodryf
 Ny bu eduar y dyt y kyrchawf
 Kyrch ehofyn essillyf

Gwelei wawr ar wyr lluosyt
 Ual gwr yn gwrthlat kewilyt
 A welei lywelyn lewenyt dragon
 Yg gymyse aruon ac eityonyt
 Nyd oet hawt llew aerulawt lluyt
 Y dreissyaw ger drws deuvyny
 Nys plygawt mab dyn bu donyawc fyt
 Nys plyko mab duw yn dragywyt

IV.

Teruyse taerllew glew glod ganymddeith
 Twryf torredwynt mawr uch mor ddiff-
 eith

Taleithawc deifnawc dyfynyeith aber-
 fraw

Terwyn anreithyaw ruthyr anoleith
 Tylwyth frwyth fraethlym eu mawr-
 weith

Teilwng blwng blaengar ual goteith
 Talheithawc aruawc aerbeith dinefwr

Teilu huysgwr ysgyuyl anreith
 Telediw gad gywiw gyfyeith
 Teleto balch a bylchlafyn eurweith
 Talheithawc mathraual meith yw dy
 deruyn

Arglwyd lywelyn lyw pedeiryeith
 Seu is yn ryuel diymgel deith
 Rac estrawn geneddyl gwyn anghyf-
 yeith

Seuit brenin nef breinyawl gyureith
 Gan eurwawr aerbeir y teir taleith

V.

Kyuarchaf y duw o dechreu molyant
 Mal y gallwyf oreu
 Kloduori or gwyr a geiryau
 Ym penn y pennaf a gicleu
 Kynnwryf tan lluch uaran llecheu
 Kyfnewid newyt las uereu
 Kyuaryf wyf o rwyf rut lafneu yg gnif
 Kyuoethawc kynrif kynulaen cadeu
 Llywelyn nyd llese devodeu
 Llwybyr ehang ehofyn uydd meu
 Llyw yw hyd gernyw aed garnet y
 ueirch

Lliaws ac kyueirch kefei nyd geu
 Llew gwynet gwynueith ardaleu
 Llywydr pobyl powys ar deheu
 Llwyrywys caer yn aer yn arueu
 Lloegyrr breityaw am brut anreithieu
 Yn ryuel frwythlawn dawn diameu
 Yn llat yn llosgi yn torri tyreu
 Yn ros a phenuro yn rusuau freinge

Llwytedic y einge yn lluyteu
 Hil gruffut grymus gynnetueu
 Hael gyghor wrth wrth gerteu
 Hylathyr y ysgwyd escud bareu gwr
 Hylym yn kyhwrt kyhoed waedfreu
 Hylwry vwry uar gymell tretheu
 Hawlwr gwlad arall gwledic rieu

Hartet o uonet uaeu gaereu dreisdwyn
 Hirbel ual flamddwyn y flamgyrcheu
 Hwyluawr dreic dragon gyuteu
 Heirt y ueirt yg gylch y uyrteu
 Hylithyr y gweleis dyt goleu y uut
 Ae uetgyrn wiroteu
 Iddaw y gynnal kletyual cleu
 Mal arthur waew dur y deruynau
 Gwir urenin kymry kymreise donyeu
 Gwrawl hawl boed hwyl o deheu

DADOLWCH I LYWELYN FAB IORWERTH.

ELIDIR SAIS AI CANT. O L. E. D.

GNAWD yr yfawdd glyw gloyw win—
 fual

O fuarth buelin

Gnawd cathleu cogeu cyntefin
 Gnawd y tyf tywys o egin
 Gnawd y doeth cyfoeth cyfyewin
 Ni nawd nid llonydd a llwyfin¹
 Hiraeth am ry wnaeth rewin
 Braint brodyr gwellwyr gollewin
 Broder de braw aele elin
 Duw a mair a chwair yn chwerthin
 Chwerthid bryd o bryder chweurin
 Dothyw llew a lluchyg gorddin
 Detholwalch buddugfalch byddin
 Llywelyn llyerw freyehin
 Llary ddefawd llyw gwyrddrawd gwyrdrin
 Nid wyf gynnefawd gynnefin amchwyf
 Ni rybum gerddennin

Edrych cyrdd cerddau Taliessin
 Edrych ni mor wyf eddein
 Ry ddarfod brau gyfnod Breiddin
 Ry ddywawd oi farddwawd Ferddin
 Cyssul ath roddaf oth rin wyd goreu
 Gorofn tra nierin

Ystyrych pan dreisych dros ffin
 Ystwng pawb hyd ben ei ddeulin
 Bydd wrth wann gyfran gywrenin
 Bydd iawn llary² wrth gorddau iownllin
 Bydd wrddrud aer ddylud ddilin
 Dilein Loegr a llwgr oi gwerin
 Trugaredd ath fo oth feinin gaerwedd
 O garu Duw ddewin

KYNBODION OR DADOLWCH.

Llywelyn hyddyn haedd am par cywlad
 Cyfluddion Udd kessar
 Om rhoddud rwysg ufeliar |
 Da rodd dy fodd heb dy far
 Dy far Llywelyn a fu fawr i drwm
 Ei drymed am diddawr

¹Neu, allwynin. ²Neu, iownllary.

Eurdreth o drymyn pob llawr
 Aerdrange gwr ieuange gwriawr
 Gwr gwraf gorsaf gwersyll Afarwy
 Ei fareu am erchyll
 Aerflawdd Lloegr lluoedd erfyll
 Afrudd er cyhudd nim cyll
 No cholled alaf elw freuner om ta.
 Tebygach ym lawer
 Heb eisieu neb neuom¹ ner
 Oes wogawn² hwyldawn haelder
 Haelaf oedd Fordaf ath fawrdad am ged
 Nym gedynt arallwlad
 Eryf llu arwr lleiddiad
 Eryr ar gedwyr nam gad
 Nam gad i wybraw eb obryn dy far
 Oth fawr ehang derfyn
 Glew llawr cenedl fawr Eerfyn
 Glyw liwelydd Lywelyn

ENGLYNION MARWNAD

EDNYFED FYCHAN A THEGWARED AP IARDDUR.
 ELIDIR SAIS AI CANT. O L. E. D.

UWCH ben bedd newydd Ednyfed y bum
 Ym bu deigr hyd arffed
 Cymraw Lloegr cymrwyn lliwed
 Cyman ced wychran weithred
 Gweithred Tegwared gynt y gweryd
 llawr
 Llawn beird oi wynfyd
 Gnawd oedd ei wayw yn waedlyd
 O waedlan rhuddai wan rhyd
 Rhodwyt ar gymryd oedd ar gyman llu
 Llary Ednyfed fychan
 Oedd Bann Gawr am ben garthan
 Pan gafas aerwas eurwan
 Erwan ym galar gulan hyddfref ddwyn
 Meu ei ddwys ddiodef
 Tygiant eidduniant addef
 Tegwared Ednyfed nef
 Nodded nim rhodded rhag rhygyr arfeu
 Arfod Cai a Bedwyr
 Yngorofn trai trais fynyr³
 Y gwriawr cadwawr cedwyr
 Om cedwyr lary ni lawag daer
 Duw a wyr eu manag
 Gwresaic⁴ pybyl pobyl ofynag
 Gwers y mal arall y mag
 Or a fag daear hi ai dwg ai phlant
 Ai phlaoedd am gorllwg
 Bu ron ym am dragon drwg
 Dreigioedd amlaen oedd amlwg
 Oedd amlwg aerlladd cyn orllen gwydd-
 fedd

¹Neu, neuo. ²Neu, gwogaw. ³Neu, nynyrr.
⁴Neu, gwresain.

Fal gwyddfid cyleh gwrysgen
 Glyw parchfawr ameu perchen
 Ai peirch Duw dofydd uch ben
 Uch ben ys—

AWDL MARWNAD HYWEL AB ARTHEN.

ELIDIR SAIS AI CANT. ● L. E. D.

HOED an cyferyw cyfarwydd
 Yw duw am ein diheurwydd
 Hoeddl dewrwr can deryw ymgwydd
 Hydr ei wir am ei waradwydd
 Neud oerfedd haulonedd hylwydd
 Hylawch cerdd oedd ef yngherthrydd
 Neud araf hywyl peri parodrwydd
 Pur wohen diben dibechrwydd
 Cyn tewi rwyu tywarch glaswydd
 Gloes angeu nid anghyfarwydd
 Yspaid hir haelon yn ei orllwydd
 Yspyddawd oes barawd barthlwydd
 Ys bwyf yn oed dyn dengmlwydd ar
 hugain
 Rhag deulin fy Arglwydd

MARWNAD

▲ GANT ELIDIR SAIS I RODRI AP OWEIN.
 O L. E. D.

DA ym goreu Mair fal yn maeth cul-
 wydd
 Celfyddyd wasanaeth
 Colofn nef nestig meidraeth
 Meidradur llafur pob llawnaeth
 Lleha fi fy rhi yn rhyolaeth nef
 Ith nodded frenhiniaeth
 Bendigws Dews dialaeth
 Diwolo ei weledigaeth
 Y pum torth ar pysg pysgaduriaeth
 gwyr
 Gorober ehelaeth
 Cyfran deg ei dygiaw a wnaeth
 Cyfri llu llydan o bennaeth
 Cyfraithgar ni gar neginiaeth¹ cyfren
 Cyfryw seint yn lywedyddiaeth
 Cyfoethau fy rhen nis rhydraeth tafawd
 Tan awyr ny hiraeth
 Hir ydd wyf oddnwyf yn alaeth
 Gwae brydain am briodoriaeth
 O golli rhodri neud rhygaeth eirchiaid
 Am parchai llu meddfaeth
 O golled ym galled mawrwaeth

¹Neu, negyfiaeth, neu ueginiaeth.

Gallas drais diredd catraeth
 Rhoddiad mad ym prydoedd pan aeth
 Rhoddi seirch a meirch marchogaeth
 Echwng Lloegr lledgynt farwolaeth
 Och Dduw a ddaw ef etwaeth
 I ystwng treiswyr treiswriaeth cynnygn
 Ynghynif pryssuriaeth
 Dyn yn fyw ni fedd oi arfaeth
 Duw a fedd oi fuddugoliaeth
 Ernywaf gallaf edgyllaeth ir gwr
 Am gorug hynafiaeth
 Arglwydd nef nodded ddarparaeth
 Argledr hwn ith arglwyddiaeth

ELIDR SAIS I DDUW.

O L. E. D.

RHAID yw ym dillwng tylluedd present
 Canys pryssyr ei hoferedd
 Rhedais o bechawd nid bychodedd
 O buchiant trigiant i'm trugaredd
 Trindod am dycco o'm dygnedd¹
 I'm dogn eidduned wared wiredd
 Teirffordd y deuant etifedd ar Dduw
 Yn y ddyfydd pawb i'r frawd gyhedd
 Uchaf gwyry achaws gwirionedd
 Llwyry gwyrdawd cyboedrawd² rhinwedd
 Ac ail yw priawd enw pruddedd
 Tros fwyniant trigiant trugaredd
 Tri da an goreu trydydd iw adaw
 Edifeiriawg da Dwy nyw gommedd
 Gomeddws Efa afal ddiwedd
 Afar fu iw char ei chywryssedd
 O Ddofydd y traethaf trwy gyhydedd
 O Iessu y traethws iossedd
 Am doethdwy³ Dafydd am dudwedd yr
 Israel
 Oesran y delwy i dangnhefedd
 Dydd y parcher rhai yn rhagyrwedd
 Y perchir eraill y parch argledd
 Cynadl a wna Crist wedi crogwedd
 Cynnadloedd pobloedd pawb i'w orsedd
 Cymhennaf yw i ddyn cyn ei ddiwedd
 Cymmodi a Duw cyn mud ym medd
 Cymryd oedd einym cymodlonedd cwbl
 Cyn cablu o Ddw ar ein buchedd
 Pechu yr digonsam o gam garedd
 Am gyrwyf drindawd dy drugaredd
 Messur a ddodir ar bob maswedd
 Moesen ai dywawd a Duw ai medd
 Goreu yw i ddyn diw ynyd peri
 Periglawr ei gymryd
 Canys goreu Duw diwyd
 Gwared plant rhag pla a thristyd

¹Neu, diguedd. ²Brawd.—Ll. C.
³Neu, dothyw, doethyw.

Gwr darpar y dirprwy lu byd
 Garawys cymmerth pwys penyd
 Dirfawr fu o feddwl ympryd
 Dirwest Duw bu deugain pryd
 Am Ddiw merchyr y brad dybu bryd
 iudas
 Bredychu ein yspryd
 A difiau ynn dyfu ledfryd
 Daly Iessu managu mwynglyd
 Duw gwener bu crau bu creulyd
 Crog ein tad an creis i gyd
 Gwnawn erddaw arddewl¹ enenyd
 Gwnaeth bob rhyw yn fyw oi febyd
 Duw Sadwrn ys aeth ys eithyd ym
 medd

Maddeuaint anhyfryd
 Trannoeth y goreu ail gwryd
 Gwirfab Duw dangos ei fywyd
 Duw Sul dwysaf cof awr y cyfyd haul
 Cyfodes oi weryd
 Chweddll mawr an deffry nid ef dyff-
 ryd
 Deffro Crist celi ein celfyddyd
 Culwydd an goreu ni ac an gweryd
 Argleidraid fab rhad ryhyd o garchar
 Bu ef a gyrchws ei arfeddyd
 Dug mab Duw o dân ac ergryd
 O oerwern Uffern wern wechlyd²
 O gyffro daear o gyffryd
 O garchar anghlaear anghlyd
 Aml syrthiasant blant oi blegyd
 Am greawdr ai grog yn waedlyd
 Wyth brifwyd y sydd ys enbyd
 Or wyth gwyth gwaethaf syberwyd
 Rygelwir fy naf can gan naf gennyd
 Galwaf difro pob dyfryd
 Ni bydd dadwoddeu dedwyddydd mab dyn
 Gan fab Duw oi wynfyd
 Yn oleu ys bo bu fy anwylyd³
 Ar nef ar nawdd Duw⁴ ai ddirfyd

ELIDR SAIS A GANT YR AWDL
 HON I DDUW.

O L. E. D.

DIR fydd ym brofi cyd coed breuawl byd
 An bedydd anianawl
 Duw Iewin breyenhin breiniawl
 Breiniawg wyd bro gadwyd gedawl
 Llehaa fi gan llu bedyddiawl
 Nam llea yn lle engiriawl
 Nam gossod om gosseb fydawl
 Yn gosson dyniaddon dyniawl

Neu, arddelw. ²Neu, gwecklyd.
¹Ys bo yn anwylyd.—Ll. ⁴Ar nad oedd duw.—Ll.
 P. P. P. P.

Crist a ddaw yn war yn wrawl dydd-
brawd

Ir dirprwy presennawl
A fo da ef gelwir dwywawl
A fo drwg a drig yn ddidawl¹
Yn nhaerdan affan uffernawl
Uffern dywyn² ddyfnas ei chanawl
Llawer un a ddaw enediawl yn gwasg
Yn gwisgoedd corphorawl
Mau ddyddwyn morwyn ymeiriawl
Mair a phedr Maria a Phawl
Meu adrawdd ymadrawdd meidrawl
Udd meidriad medrwyd o waddawl
Y gwr a oreu awyrawl ednaint
Ac adneu daearawl
Erglyw fi arglwydd canhwynawl
Erglywed gwawr nyned³ nefawl
Tu y bwyf y bo dy ganmawl
Tud yspryd an tad ysprydawl
Ir tad cyfarchaf rhwydd af fy rhen
Ac ir mab ar yspryd gloywbryd glân
Nid trawdd im cofiau can ym cyfun
Nid rhaid yn amau llyfrau llen
I Crist y canaf ar fraint canon
Ceinwawd om tafawd ar draethawd
drwn
Llathraid fy marddair wedi merddin
Llethrid a berid o beir awen
Bar ochel uchel uch engylion
Bardd fyddaf i Dduw hyd tra fwyf ddyw
Archaf nawdd mab mair crair crededun
Creawdr ymerawdr llywiawdr llawen
Rhac oerwern gethern Uffern affan
Affleu a nodeu lle annoddun
Lleha fi Dofydd huenydd hyn
Llawer a wna Duw ir dyniadon
Rhwyf nef a daear rhac taerfar tan
Y rhwng dy ddwyllaw rhac dy ddeulin
Gorugost wormes nith warafun
Gorfawr Dduw gorfod o Iuddewon
Am fedd Crist creawdr cred ysangen
Ys angraiff angred yn ei gylchyn
Tros elfydd yn byd bid yn erwan
Trais Ierusalem gan sy ladin
Ac ail dirglais drais draw a ddygen
I'm ddigawn galar om car cadcun
Dwyn Dofydd oi du ac oi dirion
Dyfrydedd dyrawr hil mawr maelgwn
Hyd ymdeu gwynedd am ei gwynfan
Neud amddwll awyr neud hwyr hinon
Gallaf ith garaf ith gaer urdden
Gellid pob defnydd froydd frenhin
Can wyd tri nid rhaid yt amgen
Can wyt Dau pell goddeu ac un

DIWEDD.

[*Mae yr awdyl yn dechreu yn tu dal. 244 yn ddarn
o hon, neu y gwrthwyneb.*]

¹Ddhawl.—Ll. C. ²Neu, ddofn.
³Neu, nyfed, fyned.

ELIDR SAIS A GANT YR AWDL
HON I DDUW.

O L. E. D.

MAWR o wr ei ddawn a ddyfu ym rhyd
I fryd mab kwas Mair o Iesu
Mad ganed ei fronged oi fru
Oi freiniawl ganmawl gynnyddu
Ef yn llwyr an gwyr ef an gorwu
Ef goreu gorwyrain a fu
Ef wnaeth daear cyn dywu i fron
Fry o nef i'n canwu
Ef gwnaeth haul hwylfawr lewychu
Ef gwnaeth lloer a llewych or du
Ef gwnaeth trai a llanw a llwyr feddu byd
A bydoedd wledychu
Mor gyfiawn ei ddawn ddarparu
Mor ddigwl i feddwl fynnu
Mynnesynt fradwyr fredychu Crist
Creulonedd heb allu
Rygellynt galleu anghredu
Yngryd byd ryhyd ryfeddu
Gwnaetham nam arygam rywu
Rhyfeddoed rhyfedd ei adu
Ceisiaw rhag culwydd celu
Plant Addaf rhag addef i bechu
Ac Efa ac ef ai gwybu
Gwybid Duw gwybod a ddarfu
Goreu ym o'm rheen rhagfeddu
Rhwydd araith o brifaith brydu
Prydestawd wawd or trindawd traethu
Cymmennaf yw ynn cymmennu a Duw
Diwydwr ym nerthu
Nerthoedd gwyth gweithredoedd am bu
Gwaith dedwydd yw dadolychu
Cyn cystwng clwyf cyfrwng claddu
Cyn gweryd gorober digu
Cyna nnaus tywaws tywarchu fynghnawd
Tywarchen o bobtu
Bwyf gwas Duw cyn nom gostegu
Gwst angen angeu riallu
Bwyf unfod wossod wassau
Oe weision iw wasanaethu
Am dyfynno Duw ym dyfynnu nef
Ar ei nawdd ai deulu

AWDYL DDUYVAUL.

ELIDR SAIS AI CANT. O L. P. P.

BRENHIN gogonhet breinyaul y ueithret
Ny cheit oe barthret na phlet na phla
Pei na unel — hei vegys y harchei
rei ryvaur draha
Torri ygguahardon a chynnal lladron
A threissau gueinon gun nath dykya
Druc vyd or diued dirper y gamued
Druc valch oer reued ryvic nyt da
Ystyr di enuir heruyd a treithir

Gan dduu ny cheffir dim cynirha
 Eithr guiryoned a guâr tangneved
 A guir drugared val y gueda
 Edrych dy vuched kyn myned ith ved
 O gunaethost gamued na ryveda
 Bot yn dir talu ger bron yr Iessu
 Lle y guelo trillu y trallaut a una
 Guae i'r saul a gredan os camued a unan
 Yr tuyll nyt truan a divlanna
 Ac ny medyllo a ruy dirpero
 Y ruyf a gaffo nyt ymgofhâ
 Cyt boet gyvanned bydaul gymmyrred
 Guledd guneir enrhyded uned a una
 Gueleis Lyuelyn luoed eil Mervyn
 A chymry tervyn yn y tyrva
 Gueleis bennaetheu guyned a deheu
 Colofynnan cadeu cyd orsedfa
 Gueleis uyr yn trin a meirch mysterin
 A guin a guerin a guaruyva
 Gueleis liossyd a chyved beunyd
 A byt ar gynnyd gynnyf guyrda
 Hynny aeth heibiau mal ymchoel dylau
 Mae paub yn adau oet dibarha
 Ny cheiff cyvoethauc vot yn hir hoedlauc
 Vuy no chynwinauc na chynhenna
 Ystyryeit pan vo rac poeneu a gro
 Ba beth a geisso beth a gassa
 Keisset pob detuyd y uled ny dervyd
 Lleuenyd llonyd ffyd a ffynna
 Na cheisset hocket truy gam gyhudet
 Nef yn y thecket kan nythyckya
 Pan luyr vedylier penyt pryt pryder
 Pan gam edyllder over Eva
 Nat oe gammoed ef yd aeth Argluyd nef
 Y pren diodef edyl traha
 Guae nyt mat anet bechodaul ueithret
 Tosted vyd guelet goluc luyrdra
 Dangos ffrouylleu ae holl archolleu
 Ae gethreu ae greu ae groc a una
 Hynn a unaethum i beth a unaethost di
 Med Crist Celi rhi reid oed yna
 Bod gleindyt paraut yn erbyn Duydaut
 Rac trallaut pechaut devaut diva
 Guae uynt y kebydyon ar hocket dynyon
 Ac camvedylyon nyt adola
 Guelet eu madeu dros eu camuedeu
 Yn uffern boeneu benyt gudva
 A guelet mynet i nef ogonet
 Y saul a gaffet ar gyffurf da
 Y gan leuenyd y uled ni dervya
 Yn draguyd ryd rat gymanva Amen.

 AWDL I DUW.¹

ELIDIR SAIS AI CANT. O L. P. P.

 ER mab cyfarchaf ruydaf vy reen
 Ac yr tat ar yspryt gloyubryt glan

¹Ac i gofio Angau Dafydd ap Owain Gwynedd
 dybygwn: ebai E. Evans.

 Nyt haud yn kofyau kan ym kyvun
 Nyt reit ym ammeu llyvreu llen

 Y Grist i kanaf arureint kanon
 Keinuaud om tavaut ar draethaut drun
 Llathreit vy mardeir uedy Myrdin
 Llethrit a berit o beir awen

 Barochel uchel uuch Engylyon
 Bard a vydaf i Duw tra vuyf dyn
 Archaf un mab meir creir credadun
 Creaudyr amheraudyr llyuyaudyr llauen

 Rhac oeruern gethern Uffern aphan
 Aflu anodeu lle anodun
 Lleha vi Dofydd huenydd hyn
 Llaur a una duu yr dynyadon

 Rhuyf nev a dayar rhac taerfar tân
 Y rug dy deulau rac dy deulin
 Gorugost ormes nych warawn
 Gorvaur Duu gorvod o Idewon

 Am ved Krist creaudyr nef ys aghen
 Yr agkreiff agkret yn y gylchyn
 Tros eluyt ynvyt yn erwan
 Treis sersin pan Sylatin

 Ac eil dirgleis treis trau a Dygen
 Ym digawn galar am kar katgun
 Duyn Davydd oe dud ac oe diryon
 Dyvryded dirvaur hil maur Maelgun

 Nyt ynteu Guyned am guynfan
 Neut amdull auyr neut huyrmon
 Gallaf yth garaf yth Gaer urden
 Gellit bop devnyd vroyd vrenin

 Kan wyt tri nyt reit itt amgen
 Kan wyt deu pell godeu ac un

II.

 Reit yw ymddillung tyllwedd
 Present canys pryssur y hoveredd
 Redeis o hechaut nyt bychodedd
 O vuchant trigyant ym trugared

 Trindaut am dyeko om digued
 Yn dogyn eiddunet waret wired
 Teirfford y deuant etived an Duw
 Yn y dyvyt pawb yr vraut gyhedd

 Uchaf guiry ahaus guiryonedd
 Llury guyrdaud kyt boet braut rinuedd
 Ar eil yu priaud enu pryded
 Tros vuynyant trigyant trugared

 Tri da angoreu tryded yw¹ adaw
 Ediveiryawc da Duy² nuy gommed

¹Neu, ir. ²Neu, Duw.

Gomeduys Eua aval diwed
 A warvu wychar y chywryssed

O Davyd y traeth truy gyhyded
 O Iessu y traethwys Iossed¹
 Am doduy Dofydd amdudued
 Yr Israel oresan y deluyf y dangnefed²

Vyd y parch rhei yn rhagyrwed
 Y perchir ereill y parch Argled
 Kynnadyl a wna Krist wedy crocwed
 Kynnadloed pobloed paub yw orsed

Kymhennaf yu i ddyd y diued
 Kymmodi a Duw kymmut ymed
 Kymryt oed einym kymotloned
 Kwbyl cyn o cablu Duw ar aubuched

Pechu yr digonasam o gam gared
 Am gyruf drindaut drugared
 Mesur o dodir ar bob maswed
 Moesen ae dywawt a Duw ae med

Awdyl ar ei phen ei hun yw o riu II. o hon yn. Ll. E. D. ac yn dechreu val hyn—Rhaid yw ymndilwng tylluedd present—Canid dim (ym) pryssur ei hof-credd.

AWDYL I'R GARAWYS.³

O L. P. P.

GOREU yw y dyn div ynyt peri
 Periglaur y gymryt
 Canys goreu Duw diuyd
 Gwared plant rhac pla a thristyt

Gwr darpar y dirpruy llu byt
 Garawys cymmerth pwys penyt
 Dirfaur vu o vedul impryt
 Diruest Duw bu deugeimpryt

Am Duw Merchyr brat dybu bryt Idas
 Bredychu yn yspryd
 A difieu yn dyvu leduryt
 Daly Iessu managu muynglyt

Duu guener bu creu bu creulyt
 Croc an tat an treis y gyt
 Gunaun yrddau ardelu enenyt
 Gwnaeth bob rhyw yn vyw oe vywyt

Duu Sadwrn ys aeth ys eithyt ymedd
 Maddueint anhyvryt
 Trannoeth y goreu eil guryt
 Guiriau Duw dangos y vyuyt

¹ Neu, i ossedd.

² Am doethdwy Dafydd am duedd yr Israel—Oesran y delwy i dangnefedd.

Duw Sul duyssaf kof aur i kyvyt heu
 Kyvodes oe ueryt
 Chuedyl maur an deffry nyt ef deffryt
 Deffro Krist Keli ankelvydyt

Kuluyd an goreu ni ac an gueryt
 Argleitryat vab rat ryhyt
 O garchar bu ef a gyrchuys y arvedyt
 Duc mab Duw o dan ac ergryt

O oerwern uffern wern weglyd
 O gyffro daear o gyffryt
 O garchar angklaear agklyt
 Aml syrthiassant blant oe blegyt

An greaudyr ae groc yn waetlyt
 Wyth brifuyt y syd ys enbyt
 Orwyt guyth gwaethaf syberwyt
 Galwaf vy Naf can gannaf gennyt

Ni byd daduodeu deduydyd mab dyn
 Gan vab Duw oe wynfyt
 Yn oleu ys bo yn anuylyt
 Ar nef ar nad oed Duw ae diffryt

E. SAIS.

AWDL I DDUW.⁴

O L. P. P.

GOGONAU Arglyud gogonaul
 Gogonet vrenin Deuin duyaul
 Differ vi vy ri ruyf ysprydau
 Deui Arglyud bu drigaul²
 Divei dat rac brat breuau gymlegyt
 Dygn enbyt benyt boen uffernawl
 Donyauc didrist grist groes rinuedaul
 Didlawt ynguaraut dyd gueneraul
 Diuyt luyd aruyd eiryaul ydyttuyf
 Na buyf arnaf³ ruyf ruym engiryaul
 Arbennic lyuyaudyr brynyaudy bryn-
 yaul
 Erbynieist llyuieist llu bedydyaul
 Erbyn vi vy llyu yn lle dedvaul
 Guyrtheu yr dy dost gethreu ath dyst
 gythraul
 Arglyud Nef a llaur guaur guerinaul
 Ardeluaf o'th nawd rac taud tanaul
 Eiryf gynnuy⁴ gorduy angerdaul Uffern
 Oerhagyruern gethern gaethraut varuau
 Yr dy gur dolur modur meidraul
 Argledyr gogonyant guarant gwraul
 Erglyu dic tlaud⁵ yn gnodaul erchi
 Trugared itti fy rhi reuvaul⁶ E. SAIS.

¹ Gualchmei a'i cant, medd rhai.

² Dewr arglyud hylwyd³ Gymwy.—Ll. D. D. hael budugawl.—Ll. D.

³ Arnad.—Ll. D. D. ⁴ Tlawt gnawt.—Ll. D. D.

⁶ Roduawl.—Ll. D. D.

MARWNAD CEDIFOR AP
GENNILLIN.

LLYWELYN FARDD AI CANT. O L. E. D.

CEDIFOR eurgorf o Argoed pan oedd
 Arf cyhoedd cyn addoed
 Ynghydwedd gyfedd gyfoed
 Ynghydfoes eirioes erioed
 Eriod i'm dyfu dyfal dreth angau
 Un diau diameth
 Hoedl breyr breuawl o beth
 Bron wala ei wahalieth
 Gwahalieth wosgedd wasgawd prydyddion
 Pryderus ywn defawd
 Fy ngherdd yn ôl fy ngheudawd
 Ynghaniad marwnad mor nawd
 Mor nawd i'm dyfu diofaeth gofion
 Y tirion oed hiraeth
 Yn cwynaw braw breuolaeth
 Breyr breenhin a faeth
 Magyssai erfai ar ruddion trydar
 Trydy ran fy nghofion
 Edlid hil gwythlid gwaethlon
 Edlaes maes wedi maon
 Maon Meirionnydd mor ddihaidd eich
 bod
 Heb arfod heb aerflaidd
 Ac eich byd byth ar ddiwraidd
 Mal y bydd beinw wedi baidd
 Wedi Cedifor cad farchawg a saif
 Sefid Duw gan Fadawg
 Hirwalch balch bwlch ei rodawg
 Hil hoedliw boed hir hoedlawg
 Hoedlfyrion haelion hil Bleddynt
 Trwm arnaf eu lletcynt
 Fal y deryw y derynt
 Fal y derfydd gwydd rhag gwynt
 Gwen ysgor Feirion Feirionydd hygar
 Ai hygor gyweithydd
 Hoed a'ch dwg ŷch digerydd
 Haid heb fodrydaf hu fydd
 Ni hu wyf lawen o lawer achaws
 O achwyson pryder
 Am ynghof ynghwyn ofer
 Am ynghymmwyd ynghymer
 Cymmerais i aur a'i ariant attaf
 A'i atdeb ardduniant
 Ni'm oes nawdd rhag cawdd coddiant
 Nid oes neb yn y bu gant
 Ni bu digyflu digyfludd am rodd
 Am rwydd fodd am rwyddfudd
 Tad mad magawd gawd gwaywtrudd
 Tad maeth myged Maredudd
 Maredudd gardd gudd gerdd gor gynnifiad
 A fu dâd y dâd ior
 Neud gwydd-fedd gwedi gwydd fod
 Neud gweryd cyd Cedifor
 Cedifor eurgorf &c.

LLYWELYN FARDD A GANT YR
AWDL HONI YWAIN AP GRUFFUDD AP GWENWYNWYN.
O L. E. D.

Clod ysgain Ywain clod ysgain
 Ysgwyd ddrud dylud dyliffain
 Clwyf iddaw ni ddaw ni ddamwain gorofn
 Cleu eofn golofn aur ei goelfain
 Clud gamlan cynran ofil cynrain
 Mal cludno eiddin prif gyfrin prain
 Cler ysgwn llafndwn orofn Llundain lawr
 Arwr mawr¹ prydfawr warant Prydain
 Aer bybyr eryr dewrwyr dwyrain
 Aer-gyfrwy gyfrwydd orwydd arwain
 Arwydd na elwir yn eain feddiant
 Arddelwawg hydd gant cwbl foliant cain
 Erddrym ced wychrym cadoedd achwrain
 Urddud ni blygud yn awr blygain
 Wrth ofwy arlwy eurlain teyrnedd
 Eurgledd gwr gywedd gwyar gywain
 Mab Gruffudd didyb Udd dadiain
 Myfyr nad didraul molawd didrain
 Wyr Gwenwynwyn wyn a wna rhain
 gorphew²
 Bleiddau y gogen³ ain ei gigwain
 Ef Nudd ced ddiludd cedyrn ddilain
 Eur-frenhin cywrennin cywrain
 Ef ddeddfau gorau goradain cenedl
 Pan ddoeth cychwedl am lwyth Cichwain
 Rhysswr parch perchen march archfain
 Rhyfedd balch cyflymwalch celain
 Rhwysg eurgor cyngor yn y cyngain ddawn
 Rhydd alaf ddigrrawn alon ddigrain
 Rhi rhuddbar cyfar cyfwyrain
 Ryn ddiorddin Brynaich ran orddawn brain
 Rhifir i ddewrllwrw rhyfel ddarllain gledd
 Rheufedd nid rhyfedd hyd yn Rhufain
 Rhif pybyr eryr arwyrain
 Rhwyf ddifradw rhwym achadw mechain
 Rhybudd drud ardud golud gwylain blaid
 Mal y daid i'n rhaid yn rhyd angain
 Rybo Duw rebydd ddadwyrain
 Rhy garawt daerwawr darywain
 Rhwydd ynni roddi main ei anwyd
 Clwyd ysgwyd clod ysgain
 Clodysgain ywain &c.

LLYMA ENGLYN

A GANT LLYWELYN FARDD CYWRYD I OWAIN
VYCHAN AP MAD. AP MAREDD AM DYBLAW
ARNAW ORDDERCHU EI WRAIG.
O L. E. D.Os hŷn fyddaf naf neirthiad
No thi Fechain ri roddiad¹Neu, wawr. ²Neu, gorphen. ³Neu, gogeu.

Arfaeth yw gennyf arfau gyrchiad deuryd
 Dodi dwfr ith farwnad
*Yna dodes Ywain ei anfodd ar Lywelyn
 fardd ac y cant yntau yr englynion
 Dadolwch hyn.*
 Ni hepgoraf fy rhwyf hyd Rufain ygwys
 Goreu gwas ym Mhrydain
 Na dal nad elwyf Fechain
 Er delw aur deulu Ywain
 Teulu Ywain lain lonyddwch i'm cerdd
 I'm cynnelw yd fyddwch
 Diriaid ni hawdd baid heddwch
 Dedwydd a gar dadolwch
 Caraf neirthiad naf a nertho fy null
 I'm dillwng arallfro
 Ni wna draig dragon wylo
 Ni wnaeth drwg ai diwycco
 O dywedais drwg o dramgwydd synwyr
 Oawyr ymawydd
 Dywedaf o'm diwydrwydd
 Difwyn ei far i'm harglwydd
 Galwaf Dduw arglwydd am arglais Ywain
 Llyw coelfain Coblingdrais
 Heddwch ym am a genais
 Heidding Fair fal y haeddais
 O haeddais ai clais ai clwyfiant rhyfedd
 Ai rhyfel am peiriant
 Haeddaf o'm cerdd cyrreifiant
 Gnawd i hael haeddu moliant
 Moliant a ddyly aur ddilydd roddiawg
 Hil Madawg medel glyw
 Hael Merfyniawn leisiawn lyw
 Had heb ladrad heb ledryw
 Ni bu yn lledrad ar lledryddion wyr
 Yr orwydd ar Saeson
 Yngharnial meirch marchogion
 Yngharneddau tau teon
 Neud tau or barau a berydd ymplaid
 I'm plygu heb ddefnydd
 Ai Cardd ai Cerdd o newydd
 Ai cabl ai cwbl garennnydd
 Cerennydd ydydd y daeth Mair yn wryr
 A wared a'm an pair
 Archaf ytt ateb diwair
 Eryr ongyr er ungair
 Eryr arbennig ar ben aneirw wyd
 Neur orwyd neu wyr meirw
 Bydd lary wrth lys Demteirw¹
 Na littia wrthyf wrth adrodd dy glod
 Dy gleddyf o drithawdd
 Na'm gwrthfyn wrtheb anhawdd
 Nawdd Duw yn eich cylch calchdoed
 Ywain—eirchion Cain eich Canred
 Erchwch ym pair can air ced
 Archafi udd naf nodded
 Archaf i'r goreu ungwr nid ofer
 Cyfrwng nef ac elfydd

¹Neu, deinteirw.

Caranfael¹ hael hefelydd
 Carannawg walch carennydd
 Cerennydd fy Rhwy nid rhawch ei erchi
 Gnawd gan rhi rhwydd ardawch
 Gwaed gan lu ar lafn dwynwch
 Gwae a gawdd llew ac nyw llawch
 Llochiad gwlad hygad bydd hygar wrthyf
 Nai'n gwrtheb yn anwar
 Am rhodd fedd feiddiad trydar
 Am rhodd fawr fawr fodd na'm rhodd far
 Os bar hir esgar hwyr esgor a fyn
 Hebawg brynn a bronddor
 Ni hebaf gan ei hebgor
 Ni hegyr gleisiad glas for
 Ni hepgoraf &c.

AWDWL

A GANT LLYWELYN VARD Y LYWELYN VAB
 IORUERTH. O L. D. D.

HANDID uyg gystlwn nas gwn nas gwys
 O veirt yspydeid yspeid yspys
 Handwyf huawdyl was a wys yn llys
 Val ymarwar llut a lleuelys
 Handid uy arglwyf kyfrwyf kyfrwys
 O ryw diamryw diamryuys
 Handwyf mor ehofyn diofyn dilys
 Or nennbren a deily y deu ystlys
 Handoet dy achoet o vchelwrys
 O echen lawen wrth lef a gwys
 Handoetud or llin ar llyfyn emys
 Kyuarwyf uy llaw yn eu llewys
 Handoet im om kert nyd cart vegys
 Nyd dawn angyflawn nac angyflys
 Handyuyt eryr clwyd clod enwerys
 Rieu diamheu diamebys
 Handythuagwyd peuyr yn penn erchwys
 Yn oreu keneu kynon vegys
 Handym veirt heirtyon haelon hwylurys
 Am hil ywein mawr mae ae dengys
 Handwyd lywelyn lwrw ddiechrys
 O lary uab casnar llachar lluchwrys

ARWYREIN OWEIN.

LLEWELYN VARD AE CANT. O L. D. D.

ARDEMYL gwir ar tir ardwyreaf
 Ardymyl gwyr eryr yt yth uarnaf
 Ardwyad cadeir cadyr yth welaf heno
 Arwreit gymro gymradw mordaf
 Arwred a wed aweinydaf
 Arwyrein ywein a gein ganaf

¹Caranfael oedd fab i Gynddylan mab Cynddylan
 Lys-tyuwennan yn Mhowys.

Arwyp vyn trasserth
 Ar uy ner uy nerth
 Ar orwydawl berth yd ymborthaf
 Ar porthloed toruoed achoed vchaf
 Ar pyrth agoret trwydet treidaf
 Treideis a gereis ae' garaf heuyd
 Hawd y vyt y pryt a bryderaf
 Hawd y bo balch gymro a gymrofaf
 Hawd bwyf heb uy rwyf ny rybydaf
 Yssit im eniwet aeiniwaf wrthaf
 Y liwaw rac llaw rys llauassaf
 A heno hynny ny gyffroaf
 Nys kerydo duw nys kerydaf
 N. keryd a ryuyd ny ryuedaf y uot
 O gyfanot clot yr clut alaf
 O gouynnir pwy py ryd vwyhaf
 O ssaffun as gun nas guaedaf
 Saffet attaf ys daw attaf y dawn
 Ot wyf anuodlawn bodlawn vydaf
 Bydinawc varchawc ueirch anaraf
 Bod duw a gaffwy a goffaaf
 Twryf torof traeth llychwr milwr molaf
 Mal yth rygeiseis yd yth geisaf
 Na chredet pen ket kadarn gyhudet
 Credet y tecket y dywedaf
 Credadun gatkun orun wraf
 Cret ve geir om peir perit attaf
 Parawt vyn traethawt nys gnawt traethaf
 hebot
 Trethtumot trosglot trawsglwyd vwyhaf
 Dothwyf eithyr gwyned a ryued pa ham
 Heb digoni cam heb nam arnaf
 Dygyrcheis i powys pennes teckaf
 Ar uadawc mynawc mynyt caraf
 A mi neud ethyw llyw glyw glewhaf
 Yn rin hael uron urenhin or llin llaryaf
 Esgor dor durdor diar
 Ysgwn cwdedyw ny uu cwdaf
 Dothwyf attat uat a gatwaf
 Y gyrchu kyghor goror gwraf
 Py arglwyd gwlatlwyd y gwedychaf idaw
 Pa le dros anaw yd asswynaf
 O chaffaf dewis hyt y guassaaf
 A dewiseis gynt a dewissaf
 Y gwr a dewisir os teir geir taf
 Hyt yn y gartref yn trin penhaf
 As dewisso duw y diweiriaf or gwyr
 Eryr porth wygyr wychyr uchaf
 Eryri getwi gat olyscaf
 Eryres ormes trachwres trechaf
 Eryueis dy win oth wen adaf diwed
 Eryuaf dy ved dy uod a wnaf
 Eryuant anant
 O eur o aryant
 Yth lys les milcant
 Yd ant yd af
 Dragon dreic wyned

¹ Neu, ao; ao a?

Dragon a uonhed
 Ar hed ar dyhed
 Nyth gomedaf
 Mi a uum genhwch can awch barnaf
 Ar tir deheubarth diheubyrth naf
 Mi a uum genhwch
 Ny haedeth i hedwch
 Ynyt uydei trwch
 Ny bei trechaf
 Pan uu gyfaruot ymodrydaf
 A lluoed lloegrwys pwys diffwyssaf
 Or sawl y doethant
 Seithmil a seith cant
 Syrthysant cnwssant
 Anant anaf
 Hanpych guell anaw pell guellwell yth
 wnaf
 Hanpwyf gwell inheu nyth amheuf
 Ny bo guaeth en ran y rei eithaf oth lyw
 Nor rei ar deryw or toryf nessaf
 Ath wyr yth orchymynaf
 Yr haeluron vchot vchaf

CANU Y GADUAN.

LLEWELYN VART AB CANT. O L. D. D.

GWERTHEUIN dewin duw ym gwared
 Gwerthuawr briodawr gwawr gwaredred
 Wrth y uot ym rwyf am roted awen
 Awdyl dec dygheduen amgen ym gred
 Am gyrwyf caru canu kanred
 Can am rotes uy reen rec eituned
 Kan am ryt douyt dogyn nothaed ym ran
 Y uoli caduan kedwyr noted
 Kedwis gwir y dir ae deyrnged
 Kedwis gwr arwr arwyp drefred
 Kedwis duw vrtas
 Yn wr ac yn was
 Y uab Eneas
 Eurwas uyged
 Kedwir nenn vab gwenn a vad weled
 Kadwent nerthnawd nerth¹ am kanherthed
 Poed kanhorthwy duw ym dyhuted an-
 yann
 Envysc dysc ditan wahan weithred
 Y wneuthur llafur bo lluted
 Myn na lleueis treis trasglwy uyned
 Myn na lleueir dyn dwyn eishywed or
 llann
 Ger glann glas dylann oe dylyed
 Myn na lleuessir dir oe daered
 Men y llauassaf oes darymred
 Teir allawr gwyrthuawr gwyrtheu glywed
 Yasy rwg mor a gorwyt a gwr lanwed

¹ Neu, nerthnawd nerth.

Allawr veir or peir hyg'reir hygred
 Allawr bedyr yw vedyr ydyrvolhed
 Ar drydet allawr a anlloved o nef
 Gwynn y uyd y thref gan y thrwyted
 Gwynn y uyd a uyt • nothaed
 Men y tric gwledic gwlad ednywed
 Gwyn y uyd y uryd a vawrhaed yndi
 Ual eglwys dewi y digoned
 Eglwys gadyr gaduan gan gynweled
 Eglwys wenn wyngalch wynhaed
 Eglwys fyt a chreuyt a chred a chymun
 Ual wrth duw eu hun y dyrlunhyed
 Llunywys y dewis dewisedryd itaw
 Pan doeth o lydaw ar lydu bedyt
 Bendigedic uab ny uaeth keryt
 Ys bendico duw dwywawl weinyt
 Bendith nawrat nef yny drefyt
 Bendigedic uro ureint gynnhewyt
 Bendigeid a deith oe gyweithyt
 Pan doeth yr kyuoeth beunoeth beunyt
 Pan dyfu chwant syllu ar essillyt
 Ymher aber menwenver vcher echwyt
 Vchel wawd yw honn y veiryonnyt
 Vcheluart ae pryd uegys prydyt
 Vchelwlad gaduan myn yd gyduyt
 Bresswyl vchel euegyl nwyl¹ ouyt
 Ar vagyl uerth werthuawr wyrtheu
 newyt
 A llut yr gelyn lat y gilyt
 Ae harglwyd gwladlwyd gwlad lewenyt
 A wna y notua yn da diwenyt
 Eil osuran gyfan aeswan oswyd
 Aessawr hael orwawr ar hawl oruyt
 Ae habad rotyad rad ry dyryt
 Attann rydyrrann oe lann lluosyrt
 Ry dylf kynnyf kan uot douyt
 Rod gynuan voruran rwysc dydaudyt²
 Ry goruc duw dev heuenyt oe ffeid
 Effeiricid hyneid hynaws yssyt
 Ny defryd y uot a dan glodryt
 Dyffrynt diledkynt di ledkreuyt
 A chadw croc ached a choydyt
 Achor mor ae aruor a goruynyrt
 Mor elw uy ghynnelw yghyuoer lliaws
 Yn llwybyr maws achaws vchel dymhor
 Vchelloc yw honn rac bron breisc yor
 Vchellann gaduan ger glann glasuor
 Ny chollir oe thir nac oe thewdor
 Annhet: troeduet yr dyhet dihawt hepcor
 Ny lleueis nap treis tros y ysgor
 Ny chymwyll nep twyll tyllu y dor
 Ny chymu rwyf llu allaw gyghor ygawr
 Ny chymyrth aessawr vn eisgyor
 Na cham leueryt ar lid echdor
 Ny chablwyd ysgwyd ar ysgwyd yor
 Ny chablaf uy naf yny achor uaran
 Bangeibyr gadw gaduan uegys bangor
 Y chreiryu ban-gleu bann glyhwitor

¹Neu, uwyl. ²Neu, dydan dyt.

Y chert y chynrein y mein marmor
 Y gwyrthyeu goleu gwelhator beunyt
 Y gwerthuawr edryt edrychator
 Y gorthir y gwir yny goror
 Y chlod y haruod yny haruor
 Mor yawn yw om dawn ac om dirnad
 Dedwyt goffau douyt om newyt nad
 Can rotes ym rann ueirch can kynwad
 Can am coffawys pan rannws rad
 Koffav yessu yssy bwyllad ym bann
 A moli caduan gan y gannyad
 Molawd a dyrlyt kedwidyt cad
 Yawn yw moli ri a uo rotyad
 Moladwy vn duw vn diffynyad yssyt
 Y meiryonnyrt ryt rot gygwastad
 Molidor y chor ae chelyfrad
 Ae chert ae chedwyr ae llyr ae llad
 Ae llann ger dylan ger glan dylad heuyd
 Llwytyd y gweryd ae hyd ae had
 Llwytyd gwir a thir yn y threfad
 Llwytyd gwlet a met a menet¹ mad
 Llwytid pob amhyd a phob amad yndi
 Llwytid ym uoli uilwyr neirthyad
 Llutedic uyghert yghynrabad
 Lluydon a berthon parth ac attad
 Llawn duw douyt dyt yd gaffad caduann
 Agored y wann y wenn aghad
 Ef goreu gwyrtheu wrth y gennad
 Dillwg tan yman y mewn dillad
 Ef warawd ball a gwall a gwad
 Bendigaw gwynnyr ae wyr ae wlad
 Ef a wnaeth y uaeth ual ygnad adef
 Ef gymerth nef dros dref y dad
 Deu wr a volaf ual ym kenniad douyt
 Deu dec deu dedwyt deu ryt rotyad
 Deu doeth yghyuoeth yghyuaenad
 Deu gu deu gyueith deu wyn ueithad²
 Deu a wna gwyrtheu yr goleuad raddud
 Deu dilut y but yr bot eirchyad
 Deu gefynderw oetynt ny verwynt urad
 Caduan y gadw llan ef a lleudad
 Kadyr y keidw kaduan glann glas weilgi
 Kadyruab enas gwanas gweti
 Kadyruryn yw tywyn nyd yawn tewi
 ac ef
 Kadyr adef nef eil y athreui
 Kadyr ydy kedwis ger dissynny
 Kadret a llaryet a llary roti
 Kadyr hwysgynt oruynt oruyrthi tewdor
 Kadyr ysgor aruor arnot³ yndi
 Aruetyd yw ym bryd prydu iti
 Aruaethwn dyffwn dyffrynt dyui
 Ar a vynnwy duw nyd egrygi itaw
 Arueitaw treitaw trac eryri
 Aruaeth ehelaeth wrth y holi
 Arueu o deheu bareu beri
 Arwyn oe drwyted kyn noe dregghi ydoet

¹Neu, mouet. ²Neu, neithad. ³Neu, aruot.

Yn cadw rac kyhoet aulloet enlli
 Vnllogawd yssyt herwyt heli
 Lleudad a chaduan yny chedwi
 Llyre werhydre wrhydri lliaws
 Hydraws hydreit maws a mynogi
 Yssyt lann landec y menegi
 Y meiryonnyd wlad mad y moli
 Molaf duw vchaf archaf weti itaw
 A threitaw kyn taw a chyn tewi
 A threitlan gaduan gadyr a threui
 A threitle haelon haelach no thri
 A threuyt herwyt herwyr wrthi nyd
 moes
 Ac nyd oes eissyoes eissyeu yndi
 Namyn heirt a beirt a bartoni
 Namyn het a met y mewn llestri
 Namyn hawt amrawt yn ymroti a bart
 A gwyr hart heb gart heb galedi
 Ac eurgrawn a dawn a daeoni
 Ac eurgreir kyweir kywiw a hi
 Ac angert a chert a cheinyedi llawen
 Ac amgen yw yn llenn a llann dewi
 Ac am gylch y chlawt y chlas gofri
 Ac amgyrn o dyrn adurn westi
 Ac amgant lliant yn llenwi aber
 Ac amser gosper gosbarth weini
 Gwenifyad ny¹ nad am rad am rann
 Gwenniueid oe bleid keinyeid kaduan
 Kedwyr o du myr o du morlann
 Vchel yn cadw eu ryuel nyd ymgelan
 Deon meiryonnyd eluyt eiluann
 Daw gantut eu but parth ac attann
 Dewisseis uyghert yghynuaran kynnif
 O dv llanw a llif a llef dylann
 Dewrwr a uolaf a uolant veirt byd
 Dewrwr a weryd penyd pob gwann
 Donnyawc bedrydawc o bedrydan
 Donnyeu damheu detueu ieuann
 Ytra uo ef yn nef yny wengan gadeir
 Yn ben ban lleueir yn beir eiryann
 Cadwedec uygawd yw logawd lann
 Cedwid duw dewrdoeth cyuoeth caduan

ARWYDDION CYN DYDD- BRAWD.

LLEWELYN FARDI AI CANT. O L. E. D.

GWYN gwarandaw di ar synhwyr
 A draetha y llyfrau mor llwyr
 Gwyrthau golau gwelhator dyrchafael mor
 hyd awyr
 Morudd meidrawl ei ddefawd
 Oblegid Duw ai dywawd

[New, ry.]

Maint yr arwyddion a fydd pumthegfed
 dydd cyn dydd brawd
 Y pedwerydd dydd ar ddeg
 Yd gyrch mor mawr attreg
 Yn nyfnder daiar dremynt
 Fal nas cyrraedd gwynt gwaneg
 Trydydd ar ddeg trwy deithi
 Mawr uthredd gweled gweilgi
 Pryd pan eler i'w sylli
 Nad ym men yd fu yd fi
 Deuddegfed dydd Duw digawn
 Anifeiliaid mor mawr ddawn
 Y daw pob pysg o'i odeb
 Hyd ar wyneb yr eigiawn
 Undegfed dydd certh ceugant
 Creaduriau yd grynant
 Rhac ofn diliw diarchar
 Adar daiar dirwestant
 Degfed dydd herwydd anian
 Ni aill dyniaddon diddan
 Mor ddiffaith ni's ryddiffawdd rhag maint
 ffrawdd ffrydiau tân
 Nawfed wedi degfed daw
 Duw ei hun yn ei luniaw
 Ufeliar tân drwy ysgyr ergyr or sŷr yn
 syrthiaw
 Wythfed dydd dybydd dyar
 Deddfau diau diarchar
 Dygn ddangos aros erfyn
 Fal yd gryn dyn a daear
 Seithfed dydd dydd darogan
 Main mwyaf oll a holldan
 Gwyrthau Duw a ddangosan
 Rhag arynaig brawd briwan
 Arwyddon chwerw chweched dydd
 Y daw gwaed or gwellt ar gwydd
 A'n Arglwydd ein argledrydd
 An rhoddes ni cred a bedydd
 Pumhed dydd elfydd aflwydd
 Rhyfel nid argel arglwydd
 Pan fo briwa brwynan¹
 Eglwysau diau digwydd
 Pedwerydd dydd drwy dristy
 Arnaid anifeiliaid byd
 Yngwylloedd cyhoedd cerddant
 Can gwddant nad ant i gyd
 Trydydd dydd drueni
 Rhag arynaig brawd braw fi
 A rygollo pawb o gar
 Ar wyneb daear Dyfi
 Eildydd cyn no dydd dilyw
 Pbloedd drist Crist a'i cennyw
 Yngwylloedd cyhoedd cerddant
 Can gwddant na byddant byw
 Undydd Dofydd dybydd oll
 Pbloedd plant Addaf o bell
 A mud a drud a drythyll
 Yn llwyr yn eu llawn ddeall

[New, brwynau.]

CANUAU BLEDDYN VARDD.

MARWNAD Y TRI MEIB
GRUFFUT UAB LLYWELYN.

BLEDDYN UART AE CANT. ● L. D. D.

NEUD amser gaeaf gwelwaf gweilgi
Gweilgig moradar hwyluar heli
Neud arllen aryen eryri weithyon
Neud vchel gwenndonn gwyndir enlli
Neud wyf hoed fwyfwy drwy dreueni
Neud wyf hoen hyboen heb arglwyti
Trywyr a golleis tri dyledogyon
Brodoryon haelon o hil rodri
Ry draws fuam oll kyn eu kolli
Rydrist yn gwnaeth crist croes oleuni
Ry drwm fu eu bar am beri lluoet
Y gynhal toruoet teruyn hotni
Gwyr hoedlwydyr gwyr hydyr eu gwrhydri
Gwyr hydreit gwreit am uro geri
Gwyr kyrchyd yg kad yg galedi blwng
Ny edynt ystwng ystrad Tywi
Ywein uab gruffut uut uynogi
Awytauw uarchawc ueirch ddigronni
Eryr fraw ny ddaw yw ddaeni neb
Am glod ac wyneb gwynet lochi
Llas gwr ge—nt hynt haelyoni
Llywyawdyr llv kymry hy y henwi
Llywelyn teruyn toryf gymelri ualch
Llafyngoch yg galch yg caer fili
Dauyt glod gynnyt gyn y dreghi
Deuodeu drystan daryan dorri
Dyurydet gwynet gwae ni ry allad
Gwalch ffyscyad rotyad rut a phali
Gwaed raeadyr baladyr o lin Beli
Gwaewddur ual arthur wrth gaer uenlli
Gwawr aruthyr gwychruthyr am gochi
eurglet
Pan oet gwyr gwynet tuet teiui
Dreigyeu rwyce arueu yn ragori
Dragon ddeicetil uil uanyeri
Drwc yn gwnaeth hiraeth hir dewi trywyr
Uegys mebyon llyr llwyrglod ynni
Y dduw yt archaf naf eu noti
Eir egored rotuyged ri
Y gwbyl or seinhyeu y gybi ureinyawl
Y hael ysprydawl dedduawl dewi
Y ueir uawr gadeir gadyr y gweddi
Yr gwyr a wnaethbwyd yn broffwydi
Ym plwyf mad gwastad gwesti kynr—rfeint
Ym plith hartureint saint senet ureui

EGLYNYON

A GANT BLEDDYN VARD Y DAUID AP GRUFFUT
AP LLEWEL. O L. D. D.

VY arglwyd cludlwyd clod adas vchel
Och uab duw dy leas

Am eurdawn mawrddygyr y llas
Am arddelw tec am vrddas

Am vrddas adas eiddunvryd kymry
Doeth kymraw a thristyd
Am ddauyt dyt dihyfryd
Ap Gruffut grym gythrut gryd

Och am ryd esbyd oesboen dagreu rwy
Ry duc lliw vgy gruddyeu
Och veith och vyth hyd anghen
Och veir am y mawreir meu

Meu rac dolur cur kyr vy mron rac dic
Dygy adnabod¹ weithyon
Yt hyll goual vgy callon
Val yt hyll tec erchyll tonn

Oer donn yg allon angheluyt oet ym
Eryr llym llvossyt
Aros clybod dyuod dyt
Eur golofyn diofyn dauyt

Kyn no llat dauyt deuawd einawn yrth
Nerthawclym mervynnyawn
Oe vreise ueirch maeth fraeth frwythlawn
Ae wiscoet ym dotoet dawn

Arwmp dawn kyfyawn oeraf kofyon vyt
Llat dauyt llyw deon
Eur disserch rydderch roddyon
Aruaeth llyr aryf mawrwyr mon

Gwae von ac aruon goruod kolli rwyf
Rwyse angert eliuri
Gwayw gwaed ffyscyad gad gyni
Gwawr deifnyawc rutuoauc ri

Llat y ri ymi mawr o dramgwyt hwnn
Hynn am dwc yn ebrwyt
Llyw dragon llym roddyon rwyf
Lleityad argleidrad² arglwyd
Vy arglwyd cludlwyd &c.

MARWNAD DD AP G. AP LL.

BLEDDYN VARD AE CANT. O L. D. D.

Duw dy nawd rac tlawd tan llachar vffern
Yny may kethern kaeth ywr karchar
Yny may allawt berw barawt bar
Yny may perued dygued dayar
Yny may mawrway marwar kyllestric
Yny may godric dic dilauar

¹Neu, dygyn adnabod. ²Neu, argleidrad.

Colleis a gereis o gar ac arglwyd
 Erglyw ew trangwyd tryngwyn auwai
 Colleis chwech tyrn kedym kytvar
 Chwech eryr ketwyr kadyr eu darpar
 Llewelyn ay blant blayngar vrodoryon
 Ay haylyon wryron oer eu galar
 Diwethaf ym bu buduwyr wasgar
 Dd. glot derlyd arllwybyr casnar
 Dewr o was pan llas yn llassar arueu
 Val e llas llecheu is llechysgar
 Esgutuab Gruffud barawt rud bar
 Ysgwn y dryllywyt ysgwyt esgar
 Ysgor digyuor die auar obeith
 Oysgawd e orrleith gweith gwythlongar
 Gwr heird e uilueird uolyant kynnar
 Gwr harddeddyf ddileddf ar dal branar
 Gwr a wnayth a gwayw gwyar yn cochi
 Vch aberteiui ri ryuelgar
 Gwr gwrdd yn ymhrdd emys lluchuar
 Gwr gorddin nas byw llyw lluosgar
 Gwr bolch y daryan dayr var yg kyni
 Gwr balch yn holi seri sathar
 Gwr beilch e ayrweilch arwymp drydar
 Gwr bwilch nat ydiw gwayw briw brwyd-
 yrgar
 Gwr a wnayth adaw adar ar gynrein
 Val kievrein ywein awyd ddaffar
 Gwr val kadwallawn dawn diarchar
 Llawhir oed ddauid lloed auar
 Gwr oed anysgavyn ysgar ae ganlit
 Gwr am gwnayth edlit gouit gouar
 Gwr a gynnheil nef gwir oddef¹ gwar
 Gwawr gwerthuawr gwrthaw boet trugar

EGLYNNYON

A GANT BLEDDYN HEUYT Y OWEIN VAB GRUFFUT
 O L. D. D.

DOETHYW am Oweyn doethwawr oe gollet
 Gnawt gollwng deigyr hyd² lawr
 Aer gymrud vud vyddinawr
 Oer gymraw ar gymry vawr

Mawr a dristyd byd⁴ bot hir orchud oer
 Ar ywein vap gruffut
 Nef neud ethyw llyw llafynrud
 Ner niver naw haelder nud

Gwell no nud am vud vu'r llyw a gollet
 Ergyllaeth am dothyw
 Gwawr gwayw dur dolur dilyw
 Gwael neut bed gwae vi nat byw

¹ Neu, addef.

² Ys ef Ywain goch ap Gr ap Lln.

³ Neu, hyt.

⁴ Neu, o dristyt byt.

Nyt byw gwalech trawsualech treis anodde
 rwy

Ry due duw oe gartref
 Arddelw keyn fyrd kyrd kyflef
 Vrddedic wledic wlat nef

Gwlat nef oe addef edyw frwythlawn ddreic
 O dragon mervynyawn
 Glew lew o lin Gadwallawn
 Glyw lyw ganyt byw ba wnawn

Noc a wnaeth aghew aghyffret avael
 Am ddwyn hael wael weithret
 Ny weles uolud am get
 Ny weleis dreis gyn drymet

Trwm golli arglwyd oerglad weryt yw
 Trangwyd llyw llawch espyt
 Trimut aerwalch valch vawrvryt
 Trymaf treis vwyaf tros vyt

Yr byd¹ ys tristyt treisddwyn damwein
 dreic
 Drwc a chwedyl y arwein
 Eryr cat breise borthyat brein
 Aerwalch awydvalch ywein
 Dothyw &c.

LLYMA AWDYL UARWNAD

A GANT BLETYNT UART Y EWEIN GOCH. M
 GRUFFUT. M. LLYWELYN. O L. D. D.

AGHALL o dyall yt ym yndaw
 Aghwbyl vu yn pwyll am yn twyllaw
 Yg draa eua a vu vraw y dyn
 Aual bu dechryn dechreu arnaw
 Aghew pob rieu diheu y daw
 Egyrth ry gymyrth y gam raddaw
 Aghof gwr hebof heibyaw nyd etiw
 Aghadyr yw uy myw uy mod hebaw
 Am ywein gyfyrgain gyuyrglod itaw
 Am aerwalch haclualch hawt yw wylaw
 Am eryr kedwyr kyduraw meruynyawn
 Mor digllawn digrawn deigyr yn syrth-
 yaw

Am deyrn eurgym aergwn lithyaw
 Am deyrnwawr llawr llu vytinaw
 Am dihiruut prut yn preityaw gormes
 Teyrnles branhes bryneich syrthyaw
 Hil gruffut waew rut rotuawr eurlaw
 Haeluab llywelyn llyw Aberfraw
 Hil yorueth cannerth kein wallaw reuuet
 Hil ywein gwynet haelon gwynaw
 Hil gwrawl breinhyawl breuhin manaw

¹ Neu, byt.

Hil madawc uodawc nyd¹ eitunaw
 Hil maredut draws hawt drostaw ledkynt
 Hil eduynt bletynt bleit ymwryaw
 Hirgwyn yssym dwyn urwyn vreutwydaw
 Hirgawt nyd anhawt im ym danaw
 Hir dewrllaw traglew yn treiglaw ysgwyd
 Hirwaew vn annwyd ar hwn nynhyaw
 Hiraeth am gwalaeth gweled arnaw flwng
 Hirhebrwg echwg och or cutyaw
 Hir darpar galar heb gilyaw yssyt
 Hir defnyt a uyt oe uetylyaw
 Hirdetyf gynnetyf gynn noe orthaw
 Heirt oet y uilueirt uolyant itaw
 Hart ywein virein var lluchyaw yg cad
 Haeluab rad y tad ae duc attaw

LLYMA AWDYL UARWNAD

A GANT BLEDDYN VART Y LYWELYN VAB
 GRUFFUT. M. LLYWELYN. O L. D. D.

Crist vawr arglwyd rwyd rad a archaf
 Crist uab duw didwyll hanbwyll honaf
 Crist ddetuawl cedawl cadarnaf arddelw
 A porthes y ddelw ddolur ddyknaf
 A perthyn am ddyn a ddywedaf
 A bortho goid bid bwylllokaf
 A uo gnaws achaws vchaf y vetyant
 Y vetwl bid leihaf
 Crist a ddoeth yr byd rac bod adaf
 Ae bobyl yn vffern gethern gaethaf
 Y amlenwi nef amgylch naf vchel
 A golles angel angheluytaf
 Kolles kymry vawr gwawr gwreitaf
 Gwreitlafyn esgud gloewddrud glewaf
 Gwreitlyw nyd byw ba wnaef oe gollod
 Gwreitlew hyged rotged rwytaf
 Gwr a las drosom gwr oet drossaf
 Gwr oet dros gymry hy y henwaf
 Gwrawl lywelyn gwraf o gymro
 Gwr ny garei ffo yr fort nessaf
 Gwr gwrt yn kyrchu llu lledeithaf
 Gwr gwyrtilw bebyll gwerssyll gorssaf
 Gwreituab gruffut ddigraffaf am rec
 Yn deddyfeu mawrdec nut a mordaf
 Gwr gwaewrut gwr prut uegys priaf
 Gwr gwiw yn vrenhin vyddin valchaf
 Gwr hylwyd y glod gwr haelaf am dreul
 Hyd yd gertei yr heul yr hwyl bellaf
 Gwr dic y ddistryw llyw llysseitaf
 Gwr dygyn y alar kar kywiraf
 Gwr kywirgoeth doeth detholaf o uon
 Hyd yg caer llion y lle teccaf
 Gwr vu lywelyn ger teruyn taf
 Gwawr kyhoet wisgoet wasgaroccaf
 Gwr oet arbennic bennaf o uilwyr

¹Neu, uyd.]

Hyd yn porth wegyr eryr ar
 Y gwr a gymyrth eghyrth yghaf
 Agheu dros bymhoes drymloes dromhaf
 A gymero uy rwyf rywoccaf vonhet
 Yn rann trugaret vawret vwyhaf

LLYMA AWDYL

A GANT BLEDDYN VARD Y RYS AM MAREDUD
 AP RYS. O L. D. D.

ARDWYREAF naf neirthyat tyyrnet
 Tyyrnvud llaw rodyat
 Tyyrnas addas iddaw boed mat
 Tyyrndrut ordrut wrd beleidrat
 Tyyrnwawr trawsuawr tros ystrat tywy
 Tyyrnwyr lochi gwesti gwastat
 Tyyrnwyr uilwr ual eliwlat
 Tyyrneid luchynt hynt e hendat
 Teyrn yn heyrn yn hard wisgat balch
 Teyrnwalch ygkalch ygkylch gorwlat
 Ar wymp emys rys ros achubyat
 Aryuab maredud rud e ruat
 Aruaeth ehelaeth hwyl gyrchyat brwydrin
 Eryr caer vyrddin vyddin veiddyat
 Aruot peredur drymgur dromgat
 Aruawc ab eurawc¹ cadyr uarchawc cat
 Aryf prydein ysgein ysgarlaf wasgar
 Ysgwyd tan llachar car kynnifyat
 Esgut waew weith i wir² ovynnyat
 Ysgwn baladyr cadyr cadarn leidyat
 Ysgauyn oed gennyf ysgarat pob dyn
 Wrth hwn llewelyn llyw beruedwlat
 Ysgor kor kymry diffreityat
 Aesgur val Arthur ethryst ladyat
 Ysbydd gnawt berthawt barth ac atat rys
 Om tavawt ysbys oesbell garyat
 Ys bo dy orffen gymhen geimhyat
 Ys bych neuawl hawl hwyl oleuat
 Yn ran drugared yn rat y drindawt
 Yn ryd oth bechawt ddeuwat ddiurat
 Dewrddreic deheubarth warth wrthotyat
 Dawn adlam dinam duw am danat

MARWNAD DD AP GRUFFUD AP O. AP MADAWG AP MAREDUD.

BLEDDYN VARD AE CANT. O L. D. D.

Duw a ddwc ataw bud waelaw byt
 Deduawl vreyenhin dewin diwyd
 Dewrddreic edeirnyawn gadernyt frwyth-
 lawn

Doethwalch o leissyawn dawn dileturyt

¹Neu, efrawo. ²Neu, ron.

Dd ab grufiud grym gythrud gryt
 Vab ywein¹ virein vawr syberwyt
 Vab madawc vynawc venwyt diorchud
 Vab maredud vud valch e ddetryt
 Gwr rybu dd diveuyl blegyt
 Gwrawl y verroes einyoes ennhyt
 Gwr hyvriw e wayw gwr hyuryt e vyw
 Gwreid eurllwy glyw glew oe vebyt
 Gwr goleu e arveu airgreu ergryt
 Gwr gelyn e ddyd e ddiolvryt
 Gwr golut esgut oysgyt byddinawr
 Ysgwn ysgwydawr buduawr beddyt
 Gwr balch yn eurgalch ayrgwn waytlyt
 Gwr bwlech y eurgled yn arueddyt
 Gwr bolch y daryan dewr wryt bedwyr
 Gwr beilch e uilwyr eryr ayrvryt
 Gwr hygyrch e lys esbys ysbyt
 Gwr hyget hygar car card oglyt
 Gwr am gwnayth hirayth hirhyt ys ryn-
 nawd
 Gwr hawd e adrawd kawd am kyuyt
 Y dduw yd archaf naf nym enhyt
 Llehav dd yn lle diwyt
 Lle may'r vn ar tri twy anwylyt mat
 Lle may'r mab ar ~~tas~~ ar tec ysbryt

MARWNAD ORONWY AB EDNYUET.

BLEDYN VARD AE CANT. O L. R. D.

KOLLI goronwy gwr diemyth vu
 Gorofyn llu llafyn dilyth
 Llew hael or llin wehelyth
 Llawir uyd dorvydir vyth¹

 Byth am walch rwydvalch ryndoeth
 Treis galar—bu traws golofyn kyuoeth
 Arwr dwr eryr ddewrdoeth
 Eurwawr karueddvawr koeth

 Dewrgoeth lluyduawr yn llu arallwlad
 Dinydyr gad gynydv
 Dinas esbyd gyd gyrchu
 Dinac——uain vanac vu

 Bu aruthyr gwythruthyr yn nyd gweithret
 Traws haeluab ednyued [trin
 Byd wir bud gywir am get
 Bu gwawr hygyrch lawr hyget

 Kedawl oronwy kat uorgymlawd hard
 Kard wahard kerd wahawd
 Kas kabyl kwbyldoeth ymadrawd
 Keissyaw bot hebawd nyt hawd
¹ Ywein Brogeintum ydoedd hwn
² Neu, Llawir ni orfyddir vyth.

Nyt hawd am yn kawd kan aeth oe dymyr
 Non damwein yssywaeth
 Hyt vrawt herw ddevawt hiraeth
 Hoet vraw damweiniaw dim waeth

Gwaethwaeth yn tragwnaeth treghi mur
 kiwdawt
 Traws uar gwenwynwar gwae ni
 Treis pobl trist pawb oe golli
 Kolli Goronw &c.

MARWNAD HOWEL AP GORONW.

BLEDYN VART AE CANT. O L. D. D.

RYM goreu agheu anghen ordwy dreis
 Am draws uab goronwy
 Rym dirwaen duw rym dirwy
 Rym dirwnaeth rann hiraeth rwy

Pwy y roddei vor a orwu e glod
 Ym pob gwlad yrywu
 Rinveirch rytveith eu kyrchu
 Rut val nut rotvawr vut vu

Hylithyr vu y lu lawer rec dy uyw
 Hwylva glyw glod redec
 Hylwyt wawr llawr llary ostec
 Hil doethyon hael tiryon tee

Tec yd gauas gwas gwayw hynod amlaen
 Dec amlwc y ganuod
 Llyw glyw gleif anesgymod
 Llew llavyngroch kledfygoch clod

Arwmp glod oruod aryf kyhoet hywerth
 Vu hywel oe pobloet
 Eryr triuawr aryf toruoet
 Aer ysgwn eur ysgwyd oet

Oet gleifruthyr aruthyr aryf ryuel oet hae
 Oet hwyluawr glod vchel
 Oet glew oet llew kyn llenn gel
 Oet glwys digart hart hywel

Gwar hywel vchel och or grwnn y mae
 Nyd vy mot nas gwelwn
 Gwawr gwreitualech gwalch gwaewdwnn
 Gwae wynet hir orwet hwnn

Hwn oet draws gyghaws ac angeu ae dvc
 Dic am gwnaeth ac eisseu
 Hwyl cad cletyf gyrchyad cleu
 Hael gwrawl or hil goreu
 Rym goreu agheu &c.

EGLYNYON

A GANT BLEDDYN VARD Y RUFFUT AP IOR-
UERTH AP MAREDUD O VON. O L. D. D.

GRO a gut deurut dewrwas gwael y varw
Yn y vawrglod gaffael
Grym erddrym aerddreic auael
Gruffut hil maredut hael

Ar hael gruffut cut can drauod anghau
Yng achweddyl y glybod
Gwayw gwrtr ragor yn goruod
Gwawr dragon gwae uon y uod

Bod heb walch keinvalch kynhebyc drys-
Ayr gynnwann eur gynnyc [tan
Detholew glew glod edmyc
Doeth y lwyth hwva pla plyc

Oet plyc dwyn terrwyn yny tyrrei bobyl
O bob man ay kyrchei
Oet dilyuyn eur a dalei
Oet dilut but myn y bei

Myn y bei ayr uab ioruerth yn ryuel
Kyn ryuawr drygyruerth
Oet kadarn dreic benn eic berth
Oet ked gynnyc kad gannerth

Cad gannerth mawr werth mor wae ym
Nym gad deigy y warae [digiwyd
Gryd esbyd oesbell warchae
Gruffut y maengut y mae

Lle y mae argae ar gymro dinam
Detyf dunawd ap pabo
Llavyn llidyawgddur kur kyffro
Llew prut neud llawn prit a gro
Gro a gut deurut &c.

MARWNAD

A GANT BLETYNT VART Y DAUYT BENURAS.
O L. D. D.

MAE gwyrda gwynet gwae ni yr eissywed
Yssywaeth yn treghi
Pob deu pobyl dygyn eu colli
Pob awr poen dramawr pob dri

Oet tringar an car cof newyt an peir
Perygyl hiraeth peunyt
Oet cwyn dwyn difefyl dauyt
Oet coeth gwr a doeth y dyt

Tra vu ddyt davyt difefyl ddylyf cad
Oet cadarn y gynnif
Oet kedawl oet cadyr yg gnif
Oet koeth digrawn doeth digrif

Tros nad digrif ym am was hael difei
Hwyl ddifefyl gyweithas
Trist wyf treis Duw ry gallas
Traws dauyt lawryt ry las

Llas vnmab llywarch llew afael yn reid
Llary deleid honneid hael
Car coeth doeth dygyn y allael
Cywir nas gwelir ys gwael

Mor wael myned hael hwyl gyffro galar
Yn rwym gwely manro
Llawr gwerthvawr llan ae gortho
Gadawc gadarn vreinyawc vro

Em bro dewddwr gwr gwrtr yn argae trin
Trist achwetyl heb warae
Vthyr gwynuan chwerw herw hirwae
Eithyr gwynet ymet y mae
Mae gwyrda gwynet &c.

MARWYSGAWN

BLEDDYN VARD E HUN AE CANT. O L. D. D.

ERBYN vi vy ri rwyf bedydyawl
Erbarch vchelseint breint brenhinyawl
Erbynneist keueist kyauawl eneideu
Yr agheu gethreu y gan gythrawl
Erbynnyat pym oes o groes greuawl
Arbennic wledic wlad gynveithyawl
Arglwyd dat nam gat gyllestrigawl dan
Yny may poethuan peth uffernawl
Yny may mawrway heb ymeiryawl
Yny may mawrwall eneit marwawl
Yny may kynigyn yn kanmawl kelwyd
Yny may peunyd poen angerddawl
Kyn mynet o'r byd bryd breuddwydawl
Kein vynwent brouent bro gorfforawl
Kyn maynved diwed bwyf dwywawl gyffes
Kyn nom goddiwes bwyf gweddiawl
Kan gwneuthost veithrin brenhin brein-
yawl
Kan gwneir yr dy eir veir vuddugawl
Gwna dan gof yrof eiryawl ym dangnef
Yn teyrnas nef naf ysprydawl

MARWNAD HYWEL M.
MADAWC.

LLYGAD GWR AE CANT. O L. D. D.

GWAE ui duw or diruawr golled
Ry golleisy² nym gellir gwared
Gwannder y lawer eilywed tramgwyt
Ry doeth am arglwyd eurglawr trefrea

¹ Dylasai yr awdyl hon vod gyda chanuau ereill y
bardd, yn dechreu tu dal. 237.

² Yr golleis. - Ll. P. P.

Gwalch gwrawl gwrhyd gwalhafed¹
 Gweilch oet veilch yny valch gerdded
 Gwyr golofyn ehofyn pan ehaget fot
 Am drefgort drwy galed
 Gwac yr byd bod heb y hawtged
 Gwael dwyn hael hwylvawr y weithred
 Galar yw gennyfy gweled ar lachar
 Golwc agklaear daear duted
 Hywel am² madawc ny mad doded
 Y mywn mynwes llawr mygyr wawr myged
 Hir yw byth bellach belled bod heb daw
 Hiraethlawn gymraw gymrwyn goted
 Hydoryf kylch y goryf gwrymseirch ar lled
 Hydyr glodryt gynnyt gynulaen lliwed
 Hygyrch oet y lys les trwyted oy fut
 Ae uetgyrn kyfyved
 Arwynt teg am rec ban riued gant seint
 Breint brenhin gogoned
 Ar deheu mab duw bo y dyghed ef
 Drwy gaffael porth nef yn agored
 Aghall yw y dyn ny del y gred
 Ar y gwr goreu a aned
 Agheu yn³ edev yn noted racdaw
 Trwy benn an treissyaw yw an tristed
 Trist yn gorug Crist kred nyd ymchwel
 Treis dirgwyn ac nyd treis dirgel
 Am draws walch aerualch oruel y golli
 Nyd ryuet ochi yn yawn vchel
 Neud etiw⁴ ynofy cof kyuarchwel
 Am lyw cletyfrut heb gut heb gel
 Neud meu y eisseu neud issel uy mryd
 Yw ueiryon oet clyd clod diargel
 Neud aelaw kwynaw neud kynhawel
 O uerrwyn hyd uawr hirddywel
 Am yr dwyn terrwyn twryf uuel am riw
 Ae bar oet gwaedliw ual gwaed awel
 Och am rwyf aer glwyf eurglet echel
 Och am diliw mawr nym dawr ken del
 Och am arglwynt rwynt rutuedel vtkyrn
 Och am wawr kedyrn cad diogel
 Och yr uyned gwr gwrtelew ryuel
 Och ueith byth bellach ny dychwel
 Och pa wneir och ueir och uihagel
 Och hyd attad duw yr dwyn hywel
 Eryr gwyr gwarant heb ochel
 Ar wiryonet yawn dawn ytyndel
 Erbynnyed arbennig agel
 Yn barchussaf naf ar nef yt el

MARWNAD RUFFUT FAB KYNAN.

GRUFFUT AP GWRGENEU AE CANT. O L. D. D.

GWR a gynneil y lloer yny llawnwet
 A genniwb pob tra trwydi beruet

¹Gwahaved.—Ll. P. P. ²Ni'n gedy, neu nynedeu.
³Vab.—Ll. P. P. ⁴Ytyv.—Ll. P. P.

Oe gannayd oe rad oe rinwet yn llawch
 Llewychedic heul yny gynted
 Ac ynteu an dwc on diwet
 Oe dyg ————— trigyant yn drugaret
 Edry ant trachwant trachywet an knwad
 Yt yn knyny daear yn y diwet
 Drwg yw ynn dryked an buchet
 Eil drwc yn kyflwc an kyflyet
 Trydyt twyll herwyt kymwyll camwet
 Pedweryt rewyt pymhed ryuet
 Chweched am galed amgelet am eur
 A mireinwch byd ae anrydet
 Seithued bwrw gwythlwrw gweithlonet
 Geir syberw a berw yny beruet
 Wythued yw llat a llafneu cochwet
 Kelein a chathyl brein ar y bronnwet
 Nawued yn ryred nyd yn anryuet
 Lleidyrr na all edrych crist yn y grocwet
 Decued anwaraed yw anwaret anwar
 Dall uydar kynn tylluget
 Dreic anhuenyt herwyt haeret
 Hiruod heb gymod yny gamwet
 Duw a uynn dyuod yw orset
 Hydyr a llaw nyd llai yw omet
 Dadwyrein o uein o uet an dylyt
 Y an diburyaw o an camwet
 Treisswr yw agheu ar bob trosset
 Trameint nyd kywreint an kywryssset
 O Ruffut gwaewrut goruolet ym ken
 Am kynnygyws eur a meirch hywet
 Hil kyan erwan erwydet
 Hael y wan hil ywein gwynet
 Hil madawc hydyr uynawc vonhet
 Mwynnyant kert nyd cart y diwet
 Kyuetach uorach uawret oruchel
 Or achwet oreu o deyrnet
 Neum bu oe agad mwyndyad met
 Ny bu oesdlawd beirt oe ystlynet
 Ysgereis a gwr nyd yw goruolet
 Ysgar byw a marw garw argywet
 Am arglwynt diwyd am diwet ysgar
 An ysgafyn a wr y vreuolet
 Ny byt kyuoed pawb pymcan mlynet
 Noc y bu gyuyg gwlyd teilyg gwlet
 Ny bo kyuyg duw ym kyuet yg kyuawr
 Synnhwyr vawr Senet

GRUFFUT VAB GWRGENEU

A GANT YR EGLYNYON HYN OE GEDYMEITHON.
 O L. D. D.

MARW merwyd hirwlyd am hirwlych
 Dagreu—digrawn ynt a mynych
 Nyt heneint gwr ae gwrthrych
 Nyt hyn oes dyn noc oes drych

Ystyrywn kwynwn ketwyr aruoll naf
 Ny ad duw yghyuyrgoll
 Marw myrd mawred kyrd kardgoll
 Marw merwyd meirw uydwn oll

Pell yw o Bowys pwyll argel y dyn
 Y ddial gwaet auel
 Gwaelawt ty tywawt tawel
 Gwely rud gwilim ryuel

Gweleis le am de am danaw heddiw
 Hawd y gallaf wylaw
 Rudued werthuawr wed wrthaw
 Ac edenawc y danaw

Kanys marw mawred a grym
 Griffri y treghi oed trwm
 Marw vyd einawn dawn dinam
 O dyna ny byd da dim

PHYLIP PRYDYD

A GANT YR AWDWL HON Y RYS GRYO.
 O L. D. D.

GWELEIS Rys yn llys eissidlo
 Gelurud gelyn yn alluro
 Hyuoluawc hael mynawc hawd bo
 Glot edmyc kymbengryc kymro
 Dragonllyw lluoed anwosgo
 Dreic vnbyn a vynn a vynho
 Hir y wir y wr dra sauo
 Hydyr y dreis y dreth o benuro
 Gwalch gwylwalch golut anghryno
 Gwawd uyuyr gwawr gwlyr gorho
 Enw y uard y uarn a welho
 Kediur kadeiryawc artho
 Baran llew yn lluryc eurdo
 Brenhin beird breinyawl a ganh
 Gorwenn tonn tued porth gwydno
 Garw y llenn a grann wenn y gro
 Gnawt rygwyd rygeis ny allo
 Gnaws gaeaf alaf yng godo
 Teleis y ueirch y uarchawc mwydno
 Teilwng yng talv an rodho
 Ys ymi vd lwysrud kas a gro
 Fyddyawc fodyawc y ymdro
 Hael hir lew hir llew hir llwydho
 Hil catuan kynan vab iago

LLYMA KYGORYON DADOLWCH

A GANT PHYLIP PRYDYD Y RYS GRYO GWEDY
 SORRI WRTHAW AM BRYDU Y NEB NAMYN
 ITAW EF. O L. D. D.

Pa gessidy ui uodrydaf kreugar
 Kroewgoch gwaew oth adaf
 Pa ham veirt adlam vleit naf
 Pa gam a gefeisty arnaf

Arnaf kymeraf kymhennrys atdeb
 Hyd attaw yny lys
 Myned dyleded dilys
 A mawrglod ym arglwyd rys

Rys uyg loegyr westyng lary westi toru-
 Taryan ystrad tywi [oet
 Rac dy uar kar kert lochi
 Mal gwiryon gwared dduw ui

Mi ath fum borthwr borthyad riallu
 Ny ellir y ddiwad
 Pan oet lyw kyhoet lew cad
 Ym pob riw ryuel arnad

Ar dy uawluar par pymllyg nam gwartha
 Nam gwrthod yn dduruyg
 Eryr llewyr llaw bergyng
 Erreityeisty ehang o yng

Ys yng yn ystwng ystic vara rys
 Rutuoawc cadurua
 Ys anilys im ddim da
 Os am carwys am cassa

Nam cassa pwylla pyllyawc eduynt rys
 Y rwng ros ac eppynt
 Bart vum itt trimud tremynt
 A chedymddeith kanweith kynt

Kyntaf achubaf echel ureint rac bar
 Hil casnar cas wytheint
 Nawt duw mawr dengwawr deweint
 Gyda nawt naw mil o seint

Synnya di roti rwyf gwawr carannawc
 Kerennhyt yth gertawr
 Rysua kyrt kalan yonawr
 Rys rut bar rwysc moruar mawr

Mawr fwy y credaf no chreir ked
 Neirthyad—echel kad ked adneir
 Gwr yssy ym kadw ym kadeir
 Gwn itaw goreuraw geir

O dywedeisy eir ar wekrei heb porth
 Parth eurgolofyn kymry
 Diwygaf honnaf hynny
 Difwyn a gymer duw ury
 Pa gessee dy &c.

EGLYNYON Y RYS IEUANGC.

PHYLIP PRYDYD AE CANT. O L. D. D.

Rys rwysc chuel ryuel rwyf naf deyrn
 Rwym kedyrn cat worssaf
 Eithryat brat bron eilyassaf
 Eithyr kenyt kynelw ny wnaaf

Ys gwneuthum ytt glot glut rwyf gawr
ygwrys

Gwawt vrys rys rwysc ddiryawr
Llyw ior llew tewder tutwawr
Llawer echaws tat maws mawr

Mawr yw ym dreic wawr fawr faw fwyr
Fysclew cat ket wallaw [fyscyat
Bot addef nef yn eiddiaw
Ar byt achlan y danaw

Dan Rys vab greifwrys grufut ysgwyt-
wyrd

Oes ket kyrd kard wosgud
Llwrw llwyrglot wawt rot wotrud
Llyry drauyn llawer llauyn lletrud

Lletrud parvrys rys rwysc hiryll yn aer
Yn arueu agkysbell

Hawl toryf teyrnvro gadell
Hydyr auael hael hanbych gwell

Hanbych gwell hyd bell bellawc lluch-
urys cat

Kedernyt enwerys
Aryfrud prud prydein ynys
Eryr aer glwyf arglwyd Rys
Rys rwysc &c.

AWDWL

A gant PHYLIP PRYDYD yn Llys yr Arglwyd Rys
ieuanc yn Llan Padarn Vawr pan vu amrysson
yrygthaw a Beird yspydeit pwy gyntaf o honynt
a delei a cherd Dduw Nadolyc. O L. D. D.

Bu dioual ny bu diofit

Gan golofyn kymry camp ddiodit
Pan wu yn ryuel gat chwel chwerwllit
Myny adeigei neb ar y newit
Peunyd yn rwyddryt ym rodit anoeth

Peunoeth a rygoeth ym anregit
Ac yn llys hil tewdwr tec ym hurdit yn-
aeth¹

Ac attoeth etwaeth nam gwnaeth wneit

Pei achwir volawt
Y dylwet fossawt
Dyrlydwn i wirawt
Kyn bydwn i ermit

Moladwy uleidiw nym rodey brit
Mawr y afael hael hawd y erlit
Ny thraethaf i gelwyd nyd ef gelwit
Hwn cledyf ysgwnn twnn twyll y gwndit
Disseirch meirch a seirch osseddrif borfor
Diachor ysgor ysgwyt turnit
Kadyr wychawc varchawc mynawc mwynlit
Kat elling ener wener wenit

¹ Neu, y uaeth.

Kadeir vaelgwn hir a huberit y veird

Ac nyt yr goueird yt gyuerchit
Ac am y gadeir honno heddiw bei heiddit
Bod se ynt herwyd gwir a breynt yd ym-
brouit

Bydynt derwyddyon prydyon prydein
Nes gwaew yn adein nyt attygit
A bei gwnawn or dawn a dadenit
Penkerd o digerd ny ddigonit
A bei ef gennyfy yd gennelwit
Atvyddaf naf arnaf y dorvyddit
Eudusswny uot rys rwysc ddiednit
Tra vei dywawl duw yny dwyodit
Ar y llenn valchwen ny vylchit y breint
Yd ysgarawd heneint ac yeuegit
Rwng y prenn frwydlawn
Ar tair prif ffynnawn
Nyt oed ar hirgrawn
Yd ymborthit

Yn hyrgan vann vawr y rydit
Yn hyngaer glaer yn yt glywit
Yn heyrn adef yn nheyrnas nef
Gwr ys yn godef y goreilit
Kywot dy was assaf essill ervit vawr lawr
Gnawt o synwyr vawr varn drybelit
Ae kymraw treidaw tra mynyd gwidawl
Myny ret redyawl o elenit
Ae gwallus yghof yghyuyrdelit
Ae gwaeth mynac nac noc eddewit
Kigleu y doroff ath toroff a thwryf ysgwyd
awr

Nos galan ionor mwynwawr medwit
Ac ambyrth clot wasgar llyry daear divrisc
Llawer march a gwisw wesgerit
Wedy cat dramawr agawr d—mit
A chyuaruot pybyl penn yn eruit
Rac me vei kyued kyuedach hedyrn
Rac bron eurdeyrn kyrn a genit
Bann ket ban rodet pan rodit eur coeth
Pan vei parabyll doeth a dywettit
Pan rei ankwyn med yn medwit yn llys
Ym hadawssei rys nam diddolit

AMRYSSON PH PRYDYD AR GOVEIRD YSPYDEIT.

O L. D. D.

ARGLWYD nef a lla6r ma6r a ryued
Val y keissyr cam o bop kam6ed
Anda6t ud g6ay6rud g6a6r teyrned
Y goueird ar beird yn ky6ryssed
Yr pan vu elfin yghy6ryssed vaelg6n
Neus porthes peppr6n pell dyfryded
Llaur merinnyeu g6ynnyeu g6raged
Lla6er ch6edel anoeth a doeth 6yned
Kyny deley h6nn o achened

Geuveird aghyfrôys y beryf ae henryded
 O gônaeth golydan gyflauan diryeit
 Bit ar y eneit yr enôired
 Tara6 kad6aladyr colofyn elyflu
 G6r oed yn gallu y dyualied
 Ac eissoes eissoes yny dygned
 Divreinya6 da6n du6 nyd dyn ae med
 Mor dyga6n y mae digymroded
 Wedy penkeyrdeth kymry yghamryssed
 O byd argl6yd g6ir g6yned dy6yssa6c
 Essillyd mada6c ry6ya6c reuved
 Lle6elyn lle6 g6a6r clotva6r cleddyfir
 Pell yd etmygir y atch6edled
 G6r ny uarn kamvarn kadarn yt ved
 G6r a vyd y en6 yn edryssed
 G6r biheu tretheu trathued llundein
 Diffeithdir prydein ae chyvanhed
 G6r yn ll6yr a 6yr synn6yr sened saint
 G6r a 6ys y vreint o vrenhined
 Goroeu y6 gennyfy gor6ed neuada6r
 Lly6 ll6yth Te6d6r ma6r g6a6r g6aradret
 Kynnedyf y6 kennyf y k—derganed
 Kanu kerd am borth am byrth neufed
 Hengerd talyessin y teyrned elvyd
 Hi a vu ne6yd na6 seith mlyned
 Ac onym agheu y aghenved daear
 Kyn an6ar kyfar kyflauared

Ny dervyd a6en y ar dar6ed treul
 Tra vo lloer a heul ar y rod6ed
 Ac onyt trech kel6yd na g6iryoned
 Neu darvot da6n du6 yn y di6ed
 Ys my a vefla6r or gygheussed
 G6eryt yr g6agveird y g6aghoffed

AWDWL VARWNAD Y RYS IEUANC.

PHYLIP PRYDYD AE CANT. O L. D. D.

GORUCHEL arglwyd goreythoylaf
 Goruedawt vyn tauawt gwawt a ganaf
 Goroyr vying callon goruch atdaf llys
 Goruc angheu rys anghen arnaf [ych
 Gorwlychawt vyingrwydeu om drageu myn-
 Neud val drych gwrthrych gwrth a welaf
 Neud ethyw glyw gloew orsaf byddin
 Hoedyl egin vrenhin hoet a borthaf
 Gwenwynvar gwanar kerdgar kyrd vyget
 Gwae ui oe vynet vyn nas gwelaf
 Gwedy mab gruffud gwaewrud gurhaf
 Ysgwenn vying hystlwnn ny wnn py wnaf
 Och hyt attat ti duw a dotaf yn dde
 O welet vy lle ar llet eithyaf

CANUAU Y PRYDYDD BYCHAN.

MARWNAD RYS IEUANC

Y PRYDYT B. AE CANT.¹ O L. D. D.

COLLED gwr arwr aruawc chwyryn yg cad
 Yg cadarnwic heyrn
 Mur toryf aerdoryf eurdeyrn
 Mygyr bennaeth mab maeth metgyrn

Mab metgyrn teyrn tawel ut mwynuawr
 Kyn maenuet y orchut
 Mab mad mygyr lleityad llauyrut
 Brwyse breinyawl gretuawl gruffut

Mab gruffut llauyrut lloet ros gyreheid
 Rys gyrchyd tra moroet
 Gwrt am deruyn amhyl doruoet
 Gwr bytin gwawr bytinoet

Bytinoet hartoet dyt y hyrtei rys
 Kiwdawd ros o hanei
 Lleith kynnygyn kynnetyf gwalehmei
 Llew gawr ysgwyduawr ys gwnei

¹Bhfs Ieuanc a 1 farw yn y Flwyddyn 1222 ac a gladded yn Ystradffur.

Ys gwnai Rys ar uryr arlwy gwlet branhes
 Kyn prynu tangnefet
 Par tridryll gwerssyll gorsset
 Penn clod kyn noe vod yw vet

Y met argyuet nyd gouyged teith
 Doeth 7 ueirt oe vyned
 Am ysgwyt gawr vawr vur ked
 Am ysgwyd vriwdoll golled
 Colled gwr arwr &c.

EGLYNYON

A GANT Y PRYDYT BYCHAN Y VAREDYT VAB
YWEIN. O L. D. D.

MAREDUt aestromrut troch
 Par awchlym wych lith gwyach
 Eurwawr llew yg gawr llauydrwch
 Aerwalch eiryf ny theiryf ny theich

Ny thechei ner fer frawtus
 Mab ywein bro goeluein brys
 Gwychyrlwm dreic eil meic myguras
 Gwychwlad o gad a gedwis

Cadw varedut cadyr eurdoryf
Cadoet gyman cad gynnwryf
Bolch glet yn dewret yn eiryf
Balch glod ac aruod ac aryf

Aryfrut balch teyrnwalc tec
Eurvro gadw gadarn dinac
Armes ros bla ddangos blyc
Aeruleit gwreit ae goruc

Goruc fy llyw llew amgoed
Gwyar am aer drydar draed
Oesawc varchawc veirch gydneid
Aes valchliw rut eurvriw rwyd

Rwyd ysgwyd ysgwn eurwlet
Ruthyr rynn ny geis rann o vot
Rugyl yawn y dawn yny dyt
Rutbar vawruar varedut
Maredut aestromrut &c.

EGLYNYON

A GANT Y P. B. Y VAREDUT VAB YWEIN.
O L. D. D.

MAREDUT ut prut prafu
Kefeis nyd kyfyg dy vro
Gwledic doeth kyuoeth kyfa
Gwlad roc diofyn colofyn kymry

Kymry varedut kymer
Kymreisc walch balch bennadur
Dreic vnbynn aervyn arwr
Drud llaw esgud lluosgar

Car gymhell treitbell trethoet
Mab ywein mawrdwryf arraet
Llyw glyw glew yn ymorchwyt
Llwytdud llew gwrtrud gwreit

Gwr yw uy llyw gorllawen
Gwyr a gar gwawr trydar trin
Gwrt yn ryuel ae elyn
Gwrth gas wrth y gassogyon

Digassawc franc frawt anvot
Dugost vawrdost uaredut
Diffeith pob gwlad gad gynnyd
Dewr gyuran ae chyfannet

Kyuannet walch dy ualchgorn
Ar tir ynyal dywalwern
Eurbost cad aerbyst kedyrn
Eryr cadyr dewrwyd kadarn

Kadarn kedeirn gywryset
Y keidw glew gwlad yr anuot

Bolchlaun yn aer daer deryt
Balchgoeth uawrdoeth varedut
Maredut vt prut &c.

EGLYNYON

A GANT Y PRYDYT BYCHAN Y VAREDUT
M. YWEIN. O L. D. D.

OESUYRR dy alon aesuriw varedut
Trawsualch ut treiswlad wiw
Pwyll mab vthyr rwyf aruthr riw
Pwyllawc par dryllyawc drilliw

Yn lliw gwyar bar beir vetu prydein
Hil ywein hawl fynnu
Pob gwlad barawd gad gyrchu
A diuarn ae gadarnllu

Yn llu yth weled yn llithyaw branhes
A bryneich yn cwytau
Llyw dragon llafneu dreicyaw
Llew ehwybyr o lwybyr dy law

Llaw ar bar anwar enwawc varedut
Dreic rwytuut rutuoawc
Kynnyd blas dy digassawc
Kynnwalch muner ner nerthawc

Ym neirthyawc breinhyawc brenhin
gwyr toruoet
Teruyse lloegyr y gelwir
Kymreisc wystlon a wystlir
Kymry ae dyry roc dir

Roc dir y rotir rwyf gofyneic prut
Maredut mawrvut meic
Ardwy llu lloegyr eryneic
Eurdretheu dreithyeu ym dreic

Dreic agkynnwys dwys nyd oes ath veito
Yth uytyn diarlloes
Ath gynnhwan gad veityad voes
Ath gynnhar wlad yth gynuhoes
Oesuyrr dy alon &c.

EGLYNYON

A GANT Y PRYDYT BYCHAN Y UAREDUT. M.
YWEIN. O L. D. D.

GWALCH yssym amyl y niuer
Gwalch eurgalch aergun gyuor
Gwalch dewrualch o lin dewdwr
Ac am walch dewrualch dewrwyd

Gwyr rit syr yssyt yn y gad
Gwrthrut varedut vur gryd
Twn y bar dreic anwar drud
Didwn y eir ual creir cred

Cred pan aeth dreic hydyrfaeth hy
Yr goteu gotewith bennuro
Oet amhyl am amlaen deulu
Heyrn traws teyrn trosti

Trosti yr treisdwyn gwendud
Aeth mab ywein prein prifglod
Ny bu le ar lawr dyued
Ny bei sathyr gan y seithgad

Cadyr uab ywein cadyrualch gwlet
Kedeyrn wostwg rygyvlwg ryt
Dyfrys brwydyr bryd ar ymlat
Difraw y law ar lafyn rut

Llafynrut uaredut llyw drinc
Llew ny ad lloegyr nny wnc
Nys arueit aerulawt frawt freinc
Nys geill seis na threis na thranc

Tranc ar bob franc frawtus gylch
Gwnaeth uy llyw llew ysgwydvwlch
Meic kyhauual aryal aerweilch
Mut mwynfut mygyr gwaerut gwalch
Gwalch yssym &c.

EGLYNYON

A GAN Y PRYDYT BYCHAN Y VAREDUT VAB
YWEIN. O L. D. D.

KYRCH a duc uy llyw llew gwyth
Kad vt uaredut valch deith
Oet aerdreic penn eic pann aeth
Oet agro pennuro pan doeth

Doeth brut varedut
[*Englymion ar goll.*]

MARWNAD UAREDUT. M. YWEIN.

Y PRYDYT BYCHAN AB CANT. O L. D. D.

AM varedut vut vawrged
Gwae y genetyl gwawr gogoned
Doeth oe gyuoethcoeth kerted gwenyn-
dro
Gwenwyndrwm a golled

Colled llyw llew huysgwr
Maredut mur dineswr
Dunawd gynnefawd gynnilwr ar ros
O lin rys ab Tewdwr

O dewdwr aeth gwr gwrmlaw hir bolch-
lauyn
Balchwlad dreic bu kywir
Maredut men na welir
Mygyrdrud gwae y dud ae dir

Tiriawc rywawc ros wrthrych uu uy
rwyf
Rwysc ywein urych
Vn oe deruyn doryf lewych
Yspys yspadaden ddinbych

Dinbych y kyrchws kyrch diatrec prut
Gwalch gwawdvut rwytvut rec
Hwyl diwyl dyfyndref saesnec
Hael awyt hil ywein dec

Oet tec rwyf rwysc oliffer
Oet cleu darpar clod dirper
Oet glew maredut oet gloewner esgud
Yn ysgwyd deu hanner

Oet deu hanner ber bar gwythrut yn
Gwr ual llew digythrut [llaw
Oet erwan gwaew preitwan prut
Aruoll mawrgoll maredut
Am varedut vut &c.

EGLYNYON

A GANT Y PRYDYT BYCHAN Y YWEIN VAB
GRUFFUT VAB RYS. O L. D. D.

YWEIN rutlein rot edmyc
Ged ysgein gad ddiysgoc
Teyrnet leith dudueith dec
Teyrnas dinas dinac

Dinac ywein rutlein lafyn
Doeth id yth wlad leityad leifyn
Trethoet tros uoroet uar dwfyn
Treul ked rwyf dyfed rac dy ofyn

Diofnawc uarchawc ueirch fraeth
Yw hwn ut gwaedwn gwawdueith
Lloegyr distryw cadarnllyw coeth
Llid anwar llew gwrtuar gwyth

Angwyth lew arglwyth gwythawr
Ywein borthyad brein bronddor
Dragon a volafy naf ner
Dreic ddiogel y gelwir

Gelwir hwn llu gystlwn llyw
Lloegyr gyrchyad cad ced aelaw
Teruysc eingyl eghyrth pob glew
Teruyn gadw taryan vradw vriw

Briw ragod ragor anvedyr
Bradw yscwyd hud blymnwyd hydr
Aergleis glwyf rwyf rut beleidyr
Arglwyf gwawd rwyf gwaed racadyr

Racadyr gwaed am draed am drwyn
Ryw rac uy llyw llew aryein
Rwym bryneich branhes terrwyn
Rwyf gawr awytuawr ywein

MARWNAD Y EWEIN. M. GRUFFUT.

Y P. BYCHAN AE CANT. O L. D. D.

GWR kymrwyn y dwyn gwawr kymry
neud marw

Ywein prein neud prit wely
Aruod uygyr aerwalch hydr hy¹

Vy hy arglwyf rwyf rut glet ry golleis
Rym gellir lledurydet

Vy llyw oet vur glyw a gwlet
Vy naf poed nef y diwet

Oe diwet vaenuet uwynuawr aruaeth
hydr

Hidyl uyt deigr o hiraeth
Ardelw dyued ged gyduaeth
Aerdreic oet benn eic ban aeth

Ban aeth gwawr gwinuaeth gwenwyn a
gollod

A golleis oe adwyn
Doeth y ueirt byd y gyd gwyn
Diau gwalch tyrua terrwyn

Oet terrwyn ywein tyrua rec eurvut
Kyn oervet gyhydrec

Oet amhyl oet amlwc gostec
Metgyrn am gylch teyrn tec

Oet tec eurbost rec rwyf adas prydein
Traws ywein treis leas

Oet aergwyn oet oergwyn was
Oet eurgoryf toryf teyrnas

Teyrnllv y law teyrned alar
Gwawr gwanar gwin a med

Teyrnllw glew gloew voned
Teyrnllw nyd byw neud bed

¹Neu, hyd w vah hy.

Neud bed dewrwalch gwlet daear dyw-
archen

Nem¹ gorchwy rwy trugar
Nyd am llud am uud y var
Nym llwyd goleuwyd galar

Meu alar llachar mur traeth llychwr
gwydyr

Llew gwychddrud dineuwr
Mwyth doryf dervyn ehachdwr
Meith blas yn was ac yn wr
Gwr kymrwyn y dwyn &c.

MARWNAD Y RYS GRYC.

Y PRYDYT BYCHAN AE CANT. O L. D. D.

LLAWER deigr hydruer ar hynt
Hityl am rys ryssua mynwent
Llyw dinefwr gwr gwychblant
Llew trin ae brenhin ae breint

Breinyawc rys brenhin kyuoeth
Brein borthyad cad kanhymdeith
Neud ethol walch weilch hydwyth
Neud ethym am dreic neud aeth

Athwyf ym brwyn gwyn geithyw
Ethym heb vt llauyrut llew
Aeth rys uab rys ros breityaw
Yw diwet uanuet vyniw

Ger myniw llyw llew hawrfort
Y gweleisy rys ros ymhwrt
Teyrnwawr yg gad uawr uyr
Teyrn yn heyrn yn hart

Hart llys rys ros geithiwed
Rwyf llu tra vu y vywyd
Balchgyrc barabyl bolchglet drud
Bar dwys aghynnwys yg gad

Cad gyrchyad llauyndrochyad llew
Vu rys rugylvar rutbar riw
Eryr deyrn loew eurgyrn lyw
Creir oet y luoet y law

MARWNAD Y VORGANT. M. RYS.

Y PRYDYT BYCHAN AE CANT. O L. D. D.

MORGANT achvre cant mor echrys myned
Llyw llwygged llwrw na wys

¹Neu, neur.

Oet argledyr gwir dir dilys
Ar eurglawr yr arglwyd rys

Mab rys eurbost llys aerbeir yn arueu
Duc anghau dygyn o eir
Ae law oet lw ym pob kyfeir
Fal kynun grededun greir

Creir nyd amharchei creulawn y volch-
lauyn
Ae valchlys yg carawn
Rwyf blwng rwyf ystwng estrawn
Rot digraff rotyon digrawn

Digrawn ar uyg grut dagreu am vorgant
Neum kynwant clwyfiant cleu
Hael enwawc hoetyl uradawc vreu
Hydyr nenn kyn aghen agheu

Duc agheu rieu rwyf ehagdwr llu
Llurycwalch dinefwr
Llew tir teyrnuro dewdwr
Llaw esgud llwybyr gwrtrud gwr

Gwr glew oet vorgant gwr glet gogoned
O genetyl teyrnet
Gwawr llawr lluosawc vonhet
Gwalch kein aerualch kyn oeruet

Der ym daw treisuraw tros diuant dragon
Ar pob dreic ys ramant
Erwan dolur mur milcant
Aruoll mawrgwyf goll morgant
Morgant achvre cant &c.

MARWNAD KYNAN VAB HYWEL.

Y P. BYCHAN AE CANT. O L. D. D.
DYFED llwyr y gwyr gwrhyd frawt kyf-
yrdan
Marw kynan kynhwan cawt
Dawn degwlad cad vleinyad vlawt
Dwyn yn llyw duw ryn llatawt

Llwyr yn llatawt cawt kwyn uetu galar
Gelyn lloegyr a darvu
Bod gwr arall yn gallu
Ym adolwyn ae deulu

Teuluoet kyhoet kwynyant eu heurglawr
Eu harglwyd collasant
Dwys ym bryd beirt byd ba wnant
Disgyr gwyr am eu gwarant

Gwarant gymry blant bla diochel mawr
Marw kynan vab hywel

L

Kein wlad nef boed ef yt el
Cannos gwnaeth yn ros ryuel

Ryuelnaf trossaf wyf treisdic oe goll
Gallwys beleidr yssic
Brein lithyaw breinyawl leithic
Mur gwladoet marw an gwledic

Gwledic mwyn uawr kwyn kynan kyrch
breityau
Preityad lloegyr ae phoethuan
An llyw aer aryf taer ual tan
Llew gretuawl llawer grituan

Grituan uarw kynan kynnyt seithuc bla
Plygu lloegyr a oruc
Dragon gyrchyd gad gaduc
Vu duw an dreic ny a duc

Duc agheu yr goreu goruc coted bron
Peir rotyon par ruted
Pennyal beirt llawr keinwawr ked
Pennyadur dewrvur dyued
Dyfed llwyr y gwyr &c.

MARWNAD RYS VOEL A SAMSUN M. MEURYC.

Y P. B. AE CANT. O L. D. D.

E AM rys uab rys ryuyc ny dalywn
Aeth samswn blyngrwn blyc
Mur llauyndur lloet edmyc
Mwyndud llawr mab mawr meuryc

Kyn plyc vab meuryc mawr anosbarth
llys
Kolli rys rwystud barth
Colled rwy ym rwyf diwarth
Coll mawr ar wawr llawr llannarth

Gwalch o barth llannarth llaw agor ys-
gwn
Oet samswn kystlwn cor
A gwalch rwyf eurvalch ragor
Hydwyth cadarnllwyth caduor

Cadarn an diuarn kyd a mateu rýð
Cadwalch llys lles kerteu
Cwyn dwyn deifnyawc oe dechreu
Cof meith anghyfreith angheu

Agheu ry diheu egy— seithuc pla
Plant adaf ry amuc
Hityl deigyr diuryd am goruc
Hoetyl ureu hydyr a deu a duc

Oe dwyn kynnetyf brwyn kwynassam
Samswn—llyw llauyndwn llew dinam
Collyssant oll coll kyflam
Cenetloet eu kein adlam

Adlam gweilch dinam gwyhlyd
Kyn ystwyll—can ystyn meirch dilys
Anwar yn aer urwydyrdaer urys
Enwawe rutbar votawc rys
E am rys &c.

MARWNAD RYS UAB LLYWELYN.

Y P. B. AB CANT. O L. D. D.

Ducost rys ar urys oe uro
Dic ym oe dwyn gwyn gyfle
Da y dewisseisty hwnnw
Yth uytin grist urenhin vry

Wrth dduw vry vreyenhin coeth
Rys —yl urys ureiscuawr dylwyth
Llawer kertawr gwawr gwawdueith
Ar uar am dy uarwolaeth

Marw rys dreic enwerys drud
Am gwnaeth drwy hiraeth dristyd
Rwg gedymddeith cludueith clod
Am arglwyf mawrglwyf golled

Colleisy rys colled nym peisc
Vab llywelyn llew aerffysc
Gwr am parchei parch dilesc
Ac am rotei rut eurwisc

Gwiscawc varchawc veirch hywet
Oet rys rwysc llew yn ymlat
A drud geir dreic gwynnyonyt
A distein gwawr prydein prut

Prut alar am rys nym roesy hoen
Prifwalch cadarn haearngaen
Chwetyl oer y euruab ywein
Ae gyfoeth a doeth oe dwyn
Ducost rys ar urys &c.

MARWNAD MADAWC MON.

Y PRYDIT BYCHAN AB CANT. O L. D. D.

MADAWC mon mal kynnifywr
Bu gwletawc oe nerthawe ner
Ae daeran ae daerlew bar
Bu briw ger bron y eryr

Oe eryr bu oer golled
Dwyn madawc dreic vodawc drud

Oe dy digart hart hyuryd
Oe wayw nyd oet waeth y glod

Oet clodnawr clutueirt otef
Madawg mon kein rotyon cof
Oet tauawd coeth doeth digrif
Ar lles pob neges oe naf

Kyd ae naf cadarn yg grym
Madawc leif aerduryawc lem
Oet pargoch yn aes droch drom
Oet glew lew o lwyth y cam

Llwyth y cam keimyeid dinydyr
Ae colles colled anvedyr
Llary vadawc brif enwawc brwydyr
Llew gwrthgloch burgoch baladyr

Oet briw baladyr cadyr cadcun
Oet brwysc y rwysc rwyd gelyn
Oet gwrth yg cad treifyad trin
Oet llew gawr madawc mawr mon
Madawc mon mal &c.

MARWNAD VLETYNT. M. DWYWC.

Y P. BYCH. AB C. O L. D. D.)

O DWYN bletynt o duw nef
O goll kywir aruoll cof
Glud yw herw hiraeth arnaf
Glyw deigr am wr glew digrif

Digrif a gar gwaewbar gwaed
Vletyn vleit trin tra adwyd
Oet kywir y eir erioed
Oet hael talym ddiwael teleid

Teleid yn reid yn rin gwrys
Vu vletyn vlygddrud neges
Ragor glod rugyl y kedwis
Rac bron balch naf y kafas

Can kauas kyuet dichwant
Gan vab dyn dawn ym pressent
Mab duw naf drwy nerth saint
Boed gwar wrth vlaengar vletynt
O dwyn bletynt &c.

MARWNAD WEN VAB GORONWY.

Y PRYDIT B. AB CANT. O L. D. D.

MARW am wên lawen lawch kyrt
O hiraeth oi uaeth i ueirt

Marwnad heb plyc hirddryc hart
Bellach a ballaf oe gert

Kertoryon kerteu diuwlech
Gwen lawen lyw ysgwyduolch
Oet tec am rec am rwyf gweilch
Oet tew amlew glew gwlet valch

Balch yn yscwy — loew galch laes
Vu wen wenwynic wrth seis
Vnbenn — vynnei nyvoes
Vnben o vnbyn powys

O bowys be — dihagyr
O dwyn gwen dilawen deigyr
Gof am daw — llaw am llwgyr
Am goll gawr am wawr mawr mygyr

Mygyrddrud wen hydrylawen hy
Mygyrveirt magwyd oe voli
Gwawr destyluawr distein tr —
Gwalch kenneytyluwalch kynnatylua

Kynnatyl — bei beilch ddoethon
Yn ymaruoll mawrweilch n—
Y lw ny lithid ar wen
Y eir oet creir crededun

A grettei wen walch syberw
Creded y vnyed y —
Erwan y ddwyn gwyn gannhwryf
Eryr mur mawrwyr neud marw
Marw am wen lawen &c.

MARWNAD LYWELYN VAB RYS. M. IORUERTH.

Y P. B. AE C. O L. D. D.

COLLI llywelyn llew argae mwynvawr
Maenvet trwm ae gwarchae
Oe genetyl nyd chwetyl chwarae
Ae blant os gwyntant ys gwae

Gwae ui oe golli drwy edgyllaeth hydyr
Hityl uyt deigyr o hiraeth
Aerwalch aruod ualch aruaeth
Eur — dwylann frydmaw — fraeth

Oet fraeth y aruaeth aerulaen gynghor llu
Llywelyn anhepcor
Tawedawc breinyawc brondor
Tauarn llwyth cadarn cediur

Caduarchawc pyllawc pwyll agglaeac
Gwrt—gortwy y esgar
Llawch kyrt kertwys y alar
Llew traws ny wneid treis ae gar

Oet carannawc walch weilch gylchyn yn
Yn llyw coch a melyn [llu
H——— gludhawd glod obryn
Haerwy lawryt lywelyn

Llywelyn llyw —

colles
Colli llywelyn &c.

MARWNAD BLEGYWRYT.

Y PRYDID BYCHAN AE CANT. O L. D. D.

MARW blegywryt bla wrthot galon
Wyf galar anoruot
Aerwalch balch bolchgled aruot
Eurwawr hoeddyl ddiruawr ddaruot

Deryw Bleg. deurud arwyd hoew
Neum doeth hoet oe tramgwyd
Drutwalch hylwybyr ualch hylwyd
Dewr argletyr da wr arglwyd

Arglwyd neit mawrgud neud mawrgwyn
Dwyn gwrda penadur [gwyrda
Blewgy. llew gryt llafynddur
Llew oestrawt llan ystrat flur

Ger flur yr dolur dilen saeth detwyd
Oe dytwed olo ydaeth
Dwyn gwawr trylwyn trwy hiraeth
Duw ury dewr urehin ae gwnaeth

Gwnaeth — law aeruraw aurcol bryneich
Briwlan riw a heol
Gwawr cadarn yn cadwyt ol
Gwr coeth gweryt doeth dethol

Neut dethol gwalch nef neut aeth ble-
Oe gywreint wassanaeth [gywryt
Llyw gwled gwin a med ae maeth
Llef gawr oe vawr varwolaeth
Marw Bleg &c.

MARWNAT GORONW AP EIDNYUET.

PRYDID BYCHAN AE CANT. O L. D. D.

MARW goronw mur gwyndyt
Gwychyr — uab ednyuet
Arueu — cleu — clot
wlat

[*Englymion ar goll.*]

EGLYNYON

A GANT Y PRYDYT BYCHAN O DEHEUBARTH Y
OWEIN GOCH VAB GRUFFUT. M. LLYWELYN.
O L. D. D.

Gwynet kein reuet kann rad nyth arllut
Mab gruffut mawrvut mad
Gorvlwng walch yg calch yg cad
Goruolet y beruetwlad

Gwledic gwychyrr hydric gwychnaws yw
ywein
Clet lith brein clod liaws
O lyw glyw glewddrud gynghaws
O lin breyennin trin traws

Trawsuar yn trydar yn tro dygythrut
Mab gruffut breiscut bro
Caer daer terwynwalch gymro
Dygant yth uetyant ath vo

Bo gwalch bro breint teyrnas
Drwy rad y rwyf cad nyd cas
Yn ddiodyn ehofyn ehangblas arglwyf
Oe eurglet ry cafas

Kawssawch goruuawch gwrhydri angut
Angert ueibyon beli
Mwynvawr weilch beilch westi
Mon eryron eryri

Eryr eurdreth myr aerdranc yw ywein
Gweilch goeluein gwalch gyfranc
Drud yn arueu yn yeuanc
Dreic llys fraw drwc ar lles franc

Ffranc uyth ueit kyfranc kyfrwysgar
gwerysll
Rwym pebyll bumddryll bar
Cad aerulawt uorgymlawt uar
Cadarn ddilesc wrth esgar

Hyddyso y esgar escuduryd ywein
Gwawr llundein llew yg gryd
Hydoryf walch hydror or mebyd
Hyder gwendud ner gwendyd

AWDYL

A GANT EINTAWN VAB MADAWG AB RAHAWD
Y RUFFUT AB LLYWELYN. O L. D. D.

ARDDWYREAFY hael hwylglod ellwg
Ardduniant toruoet tyrrua eitwg
Arud ysgymod goruod gorflwg
Arueu briw trilliw trillu gyhwg
Eryr gwyr gwynet gwn nad echwg
Ked ef ddigoner ny chymmer vvlwg

Yr yn uab ym rwyfy ry gwnaeth ystwg
Ar y estronyon ys drud echwg
Pendefic crukyeith meith mygyr ddifwg
Pennyadur prydein prydest deilwg
Pennaf yw gruffut pennaeth rwg deu uor
Penn eurddor bronddor breint a hebrwg
Pannu a uyt dir rac dewr gorflwg
Pan uo dyt gorwlad a chad yn wg
Pennyal pob aryal crev allwg branes
Amgylch llyw didres dwydreul gyfrwg
Gnawd yd gyrch kynnygyn oe gynnif pwg
Mal pan gyrch flamdau flamdo yspwg
Gnawd yd goch a glew gleif gan vwg gor-
Gnawd goches rodwyf ruat ostwg [wyt
Gnawd taw treissyaw tros bob ethwg
Nyd gnawd oe ardal na thal na thwg
Gwnaeth drwy einc ar freinc frawt anheil-
Ac ergryd a chryd a chreu ddillwg [wg
Gwnaeth drallif gwyar vch trallwg Eluael
Pan fu ymdrafael drud ac erdrwg
Gwnaed dduw y ddiwet ef ddifefyl hebrwg
Yny uo y orffen ar ffort deilwg
Yn dygyant trigyant dreic diystwg
Yn tec adef nef nawt orddillwg

EGLYNYON

A GANT SWERNEC VAB CLYDDNO. O L. D. D.

KWDEDDYNT lletkynt llit anoeth goval
Gnawt gouyn chwedel y ddoeth
Mawr dduw a ddyckych beunoeth
Mor wael na welir dranoeth

Tranoeth or pan el trwm ddylyn ys gwael
Nas gwyl neb yr gouyn
Dolur adrawd gawd ganlyn
Diuancoll dygyn hirgoll dyn

Y dyn a ddyckych e ddygyn troua poeg
Or pan el o ddyma
Hawl ddidawl ddidwyll wrda
Hael iessu kwd cv kwdda
Kwdeuynt &c.

HOWEL VOEL VAP GRIFFRI AP
PWYLL GWYDDEL

A gant yr AWDYL hon. i OWEIN GOCH AP GR. AP
LL. yr hwn oedd yngharchar gan ei frawd Llywelyn
ac a ollyngwyd yn rhydd 1277.¹ O L. D. D.

Duw mawr amerawdyr dynyadon
Dillwg dy walch terrwynualch tirion
Dewr ewein deurutliw fion

¹Ef a garcharwyd yn 1254. bu yn garcharor
23 blynedd.

Dur goch bar llachar llawch deon
 Dinegyf neges rodolygon
 Digaled am ged am geinnyon
 Diffwythws daear oe uod ygharchar
 Aed ae car gan wyllon
 Dilwfyf gwyth gweithfutig dragon
 Digrawn eur digrifwch dynyon
 Diafyrdwl yn aer yn aruon diwet
 Rwyf gwynet rwysc lleon
 Difro wyf hep rwyf hep rotyon
 Hep ewein hebawc kynureinon
 Diarswyd ysgwyd ysgyryon ygnif
 Ysgwthyr llif llid dryon
 Digart hart y uart ae vaon
 Ae uyrteu ae uyrte aruogyon
 Digabyll wawr gwryawr ual gwron
 Gwreit bleit bliant arwyton
 Dilut but ual nut y netuon mordaf
 Pryd Adaf prif haelon
 Diofyn cad kedeyrn doruogyon
 Difefyl ner fyryfder faraon
 Dinam hael o hil eryron
 Dinac dreic dinas kertoryon

HOWEL VOEL AP GRIFFRI AP PWYLL GWYDEL

A GANT YR AWDYL HON I YR UN GWR.
 O L. E. D.

GWR yssyt yn twr yn hir westi
 Gwreit teyrneit teyrnwalech ri
 Gwr am dotyw gwall oe golli o uyw
 Gwreitlyw a glyw y gloduori
 Gwr teleid teiluoet lochi
 Gwr teilu teilwg y uoli
 Gwr y gryd yn ryd gwr ual rodri mawr
 Gwr eurglawr aessawr vsswyt holli
 Gwr yn rwym gan rwyf eryri
 Gwr pei ryt ual run uab beli *
 Gwr ny adei loegyry y losgi y deruyn
 Gwr o hil meruyn mawruryd beulli
 Gwr toruoet gwr gwisgoet gwisgi
 Gwr gwasgawd kiwdawd kad weini
 Gwr cadarn cadoet reoli
 Gwr cadwent kedwis haelyoni
 Gwr eurfut dilut heb doli

* Bell, 178a. 201a. 214b. 217b. 230a. 239a. 251a. 266a. 299a. 300a. 309b. 322b. 334a. 340a. Bell, f. of Run, 267a.
 Bran, 155b. 205a. 211b. 214a. 216a. 238b. 339b. 340a.
 Branwen, 367b
 Casnar, 161a. 161b. 166a. 174b. 252a. 257b. 283b.
 D.shal, Caer. 151b.
 Don, 202a. 278b. 318a. 320b.
 Dylan, 250a.
 Gwern Gwygyd, 141a.
 Gwydyen (f = Gwydion), 167b, Gwydion, 367a.
 Henfelen, 162a.
 Llyr, 153b. 155b. 157a. 162a. 165a. 214a. 216a. 251a. 251b. 294a. 294b. 300a. 303a. 367a.
 Matholwch, 166a, Mallolwch, 200a.
 Pryderi, 230b. 267a. 322b.
 Rianon (sio), 333a.
 Teyrnion (f), 153a. 159a. 201b. 202a.

Gwr diletyf prifdeddyf pryderi
 Gwr oet ewein hael ny wnei holi mach
 Gwr nyd oet lyfrach noc elifri
 Gwr a beris lloer llwry goleuni
 Gwr a beris heul nyd treul tregi
 Yr gwir dduw yt wyf yn erchi
 Yr gwyr nef om neuawl weti
 Ar oed byrr os tyrr torri glas euy
 Gan uot llywelyn llyw kedwli
 Ga uod hir gymod heb gam ynny
 Gan ddiwyll gymwyll gymodi
 Gan uadeu o dduw y doddi yg crocwet
 Gan uyned yr bet bu bot keli
 Gan gredv penn llu llwry kyuodi
 Gan holl ddiwyd byd oe bym weli
 Pam na vadeu brawd y brovi arall
 A uyt wrth ddyall guall gospi
 Ny uet namyn duw digyuoethi dyn
 Digart lywelyn lew tra gweilgi
 Dewr dragon berywon borthi
 Dreic arueu pebylleu pali

MARWNAD ARGLWYDD LYWELYN

A LAS YM MUELLT YN Y FLWYDDYN 1281.
 GRUFFUDD AP YR YNAD COCH AI CANT.
 O L. E. D.

OER galon dan fron o fraw allwynin
 Am frenin dewin dor Aberffraw
 Aur dilyfn a delid oi law
 Aur dalaeth oedd deilwng iddaw
 Eurgyrn aur deyrn ni'm daw llawenydd
 Llywelyn nid rhydd i'm rhwydd wisgaw
 Gwae fi am Arglwydd gwalech diwradydd
 Gwae fi o'r aflwydd ei drangwyddaw
 Gwae fi or golled gwae fi or dynged
 Gwae fi or clydd fod clwyf arnaw
 Gwersyll Cadwaladr gwae saf llif daradr
 Gwas rhudd ei baladr balawg eurlaw
 Gwasgaroedd alaf gwisgoedd¹ bob gauaf
 Gwisgoedd am danaf oddi am danaw
 Bucheslawn arglwydd ni'm llwydd yn llaw
 Buchedd dragywydd a drig iddaw
 Ys mau bid wrth Sais am fy nhrsiaiw
 Ys mau rhag angau angen gwynaw
 Ys mau gan ddefnydd ymddifanw a Duw
 Am edewis hebddaw
 Ys mau ei ganmawl deb dawl heb daw
 Ys mau fyth bellach ei faith bwyllaw
 Ys mau i'm dyn hoedl am danaw afar
 Can ys mau alar ys mau wylaw
 Arglwydd a gollais gallaf hirfraw
 Arglwydd teyrnblas a las o law
 Arglwydd cywir gwir gwarandaw arnaf
 Uched y cwynaf och or cwynaw
 Arglwydd llwydd cyn lladd y deunaw
 Arglwydd llary neud llawr ei ystaw eiddaw

¹Neu, gwisgawdd.

Arglwydd glew fal llew yn llywiaw elfydd
 Arglwydd aflonydd ei afluniaw
 Arglwydd cannadlwydd cyn adaw Emrais
 Ni lyfasai Sais ei ogleisaw
 Arglwydd neud maendo ymandaw Cymry
 Or llin a ddylly ddâl Aberffraw
 Arglwydd Crist mor wyf drist drostaw
 Arglwydd gwir gwarded y ganthaw
 O gledydfawd trwm tramgwydd arnaw
 O gledydfau hir yn ei ddiriaw
 O glwyf am fy rhwyf y sy'mrhwyfaw
 O glywed lludded llu bod faeaw
 Cwbl o was a las o law ysgeraint
 Cwbl braint ei henaint oedd o honaw
 Canwyll teyrnedd cadarn llew Gwynedd
 Cadair anrhydedd rhaid oedd wrthaw
 O laith Prydain faith cwynllaith canllaw
 O ladd llew o an coel lluryg na'ncaw
 Llawer deigr hylithr yn hwyllaw ar rudd
 Llawer ystlys rhudd a rhwyg arnaw
 Llawer gwaed am draed wedi ymdreiddiaw
 Llawer gweddw a gwaedd y amdanaw
 Llawer meddwl trwm yn tomrwyaw
 Llawer mab heb dad gwedi ei adaw
 Llawer hendref fraith gwedi llwybrgodaith
 A llawer diffaith drwy anrhaith draw
 Llawer llef druan fal ban fu'r Gamlan
 Llawer deigr dros ran wedi'r greiniaw
 O leas gwanas gwanar eurllaw
 O laith Llywelyn cof dyn ni'm daw
 Oerfelawg calon dan fron o fraw
 Rewydd fal crinwydd y sy'n crinaw
 Pam na welchwyr hynt y gwynt ar glaw
 Pam na welchwyr deri yn ymdaraw
 Pam na welchwyr mor yn merwinaw'r tir
 Pam na welchwyr gwi'r yn ymgyweiriaw
 Pam na welchwyr haul yn hwyllaw'r
 awyr
 Pam na welchwyr syr wedi syrthiaw
 Pam na chredwchwi Dduw dyniadon ynfyd
 Pam na¹ welchwyr chwi'r byd wedy byd-
 iaw
 Och hyd attad Dduw na ddaw mor dros
 Pa beth i'n gedir i ohiriaw [dir
 Nid oes le y cyrcher rhag carchar braw
 Nid oes le y triger och or trigaw
 Nid oes na chyngor—na chlo nag egor
 Unffordd i esgor brwyngyngor braw
 Pob teulu teilwng oedd iddaw
 Pob cedwyr cedwynt y danaw
 Pob dengyn a dyngynt oi law
 Pob gwledig pob gwlad oedd iddaw
 Pob cantref pob tref ynt yn treiddiaw
 Pob tylwyth pob llwyth y sy'n llithraw
 Pob gwann pob cadarn cadwedd o'i law
 Pob mab yn ei grŷd y sy'n udaw
 Bychan lles oedd ym am fy nhwyllaw

¹ Poni, yw dechreu yr 8 ban rhagvlaenawol, mewn rhas llyfrau.

Gadael pen arnaf heb pen arnaw
 Pen pan las ni bu gas gymraw
 Pen pan las oed lesach peidiaw
 Pen milwr pen moliant rhagllaw
 Pen dragon pen draig oedd arnaw
 Pen lln. deg dygn o fraw—ir byd
 Bod pawl haiarn drwyddaw
 Pen arglwydd poen dyngngwydd amdaw
 Pen fenaidd heb fanag arnaw
 Pen a fu berchen ar barch naw Canwlad
 A naw canwledd iddaw
 Pen teyrn heiyryn heid oi law
 Penteyrnwalch balch bwlech ei ddeifniaw
 Pen teyrnaidd flaidd flaengar ganthaw
 Pen teyrnef nef ei nawdd arnaw
 Gwyndeyrn ortheyrn wrthaw
 Gwendorf gorf gorfynt hynt hyd Lydaw
 Gwir freiniol frenin Aberffraw
 Gwenwlad nef boed addef iddaw

DIWEDD.

GRUFFUDD AP YR YNAD COCH.

O L. E. D.

Och hyd ar frenin freint ucheldaw
 Haeldad goleuad llygad a llaw
 Na chred pechadur ei ddifuriaw¹
 Yny el i bwll i bell drigaw
 Na phoeni gau galon dreuliaw
 Na myned o Ghrist ir grog erddaw
 Ac na wyr yn llwyr llabyddiaw —'n
 harglwydd
 A thrwy waradwydd ei wir adaw
 Bei meddyliai ddyn ei feddyliaw
 A fu o ddolur ar ei ddwyllaw
 Gan gethri parawd yn cythruddaw cnawd
 Ef ni wnai bechawd nai rybuchaw
 Bei na bai undydd dofydd an daw
 Dyddbrawd yn barawd i'n diburaw
 Ar gwaed gyn ired²
 Ar dydd y croged
 Ai ddwyllaw ar lled
 Wedi'r³ llidiaw
 Ar gwaed yn ffrydiau ynghylch ei fronnau
 Ai holl weliau heb eliaw
 Ai goron yn ddrain ac yntau'n gelain
 Ai ben yn anghrain wedi'r greiniaw
 Ac ol ffrewyllau ar ei ystlysau
 Er gwneuthur angeu a phoen iddaw
 Er prynu mab dyn or tan ufelyn
 Y gan ei elyn oedd yn aelaw
 Er dangos i'r byd ei boen ai benyd
 Er ein⁴ dwyn i gyd o gidwm law
 Ac yna y dywaid y dydd uchenaidd
 Mae ef y diriaid oi eneidiaw

¹ Diuryau.—Ll. P. P.

² Uedy.—Ll. P. P.

³ Yn giret.—Ll. P. P.

⁴ Er y.—Ll. P. P.

A cham gyhuddwr
 A cham usurwr
 A thwyllwr bradwr
 Bradawg ddwyllaw
 A lleidr annoniawg a dyn dau eiriawg
 A glwth a diawg dial cymraw
 A gott¹ a chelwydd a geuawg grefydd
 Can nad eiddynt ffydd ffoynt rhagddaw
 I blith y gethern i waelawd uffern
 Yn lle mae mygn wern wedi' mygnaw²
 A chynnau o dan a defni brwmstan
 A phob marchdaran yn ymdaraw
 Rhag tragwres y tan a gormodd poethfan
 A wnaeth Barabban³ i benydiau
 Er cythruddaw cnawd er dial pechawd
 Perchen drwgddedawd a ddel attaw
 Archwn i'r yspryd Celi oth blegyd
 Cyn pridd a gweryd ein gwarandaw
 A chaffael angen a goleu⁴ a llen
 A chymmod a'n rheen cyn no'n rheiniaw
 A nefol orsedd a rhan drugaredd
 A Christ o'r diwedd i'n dwyn attaw
 Amen.

CERDD GRUFFUDD AP YR
 YNAD COCH 1280.

O L. E. D.

PONID gwan truan trymder pechadur
 Pechodeull annifer
 Na wyl dyn dyfod ei amser
 Na welydd cywilydd callder
 Na chryn llaw yn llyniaw salwder
 Na chred i Dduw ddewin ffyddlonder
 Na chrynai bob pryd rhad pryder cwymp-
 Y mewn cwymp Lucifer [aw
 Yn ddiledfryd byd bod yn ofer
 Nid da na thraha na thra-balchder
 Nid digywilyd pan weler ddyddbrawd
 Ddarllain pob pechawd fal y pecher
 A Christ ymrhen crog er creulonder
 Yn y boen y bu dduw Gwener
 Ar pumffrwd pumffrwyth nid ofer
 Ai bannai am ben y nifer
 Ac anheilwng lu gan Lucifer
 Ac yn nhal pob sant ei galander
 Ac angylion nef niser carannaid
 Yn crynu rhag pryder
 Deallwn syniwn trwy synwyr ber⁵
 Dielwed fydd dyn y dydd y ganer
 Ef yn fab yn febyd ofer
 Ef yn was anwastad gallder
 Ef yn oed yn edrym llymder

¹ Ac ot.—Ll. P. P. ² Bar aban.—Ll. P. P.
 Y lle y mae miguern ³ Ac oleu.—Ll. P. P.
 guedy'r vignau.—Ll. P. P. ⁴ Ver.—Ll. C.

Ef yn wr yn arial pryder¹
 Ef yn grwm yn grymman gwillmer
 Ef yn rhwth yn rhuthraw gwener
 Ef a rhwngc yrhwng ei ddwyfer
 Ef heb gof ynghyf brif aeredd
 Ef yn wan truan law tryfer heb nerth
 Ef heb gannerth heb gynnifer
 Llwyd ei benn ban henyw ei falchder
 Llygad briw heb liw heb leufer
 Lle'r dannedd yn dwn pan geisier
 Lledr y grudd yn grin pan deimler
 Llwm ei groen crinfrych ysgeler
 Lle rhyfedd rhyfyg a balchder
 Na fid un llysenw a Lucifer
 Ni bydd brychwen llen llawanycher
 Ni bydd brychwyn dyn dydd cladder
 Nis canlyn oi dda oi ddifer ymdro
 Eithr ei amdo amdawd biner

Nawdd y tad ar mab rhad rhof am galon
 Nawdd y glan yspryd cywyd cofion
 Nawdd y Iesu caru coron tangnefedd
 Caredd disgybledd ai ddisgyblon
 Nawdd y grog ddehau ddoniau ddanfon
 A gynmeraist Dduw er dy ddynion
 Rhag Uffern gethern geithaw anffyddlawn
 Ai chreulawn ddigawn ddigasogion
 Nawdd y cariad rhad rhof am galon
 Nawdd myr a mair ai morwynion
 A nawdd a archaf archengylion mawr
 Arglwydd nef a llawr fal y llwyddon
 Nawdd pedr arbennig lleithig lliethion
 Oreu porthoriau or porthorion
 Nawdd y pedwar gwar gweryddon wyr-
 yaid
 Angelystor plaid cywaid Canon
 Nawdd Ieuan liw bann ben diwydion
 A fendigawdd Christ croes arwyddion
 Nawdd addfwyn cysswyn cysson eu gwedd
 Prophwydi celi cylwyddogion
 Nawdd undawd Trindawn y tri pherson
 Nawdd yr holl seiniau senedd wirion
 Nawdd canmawl hollawl holl angylion
 nef
 A gwir addef y gweryddon
 Nawdd arnaf dodaf y dedwyddion
 Nodded oi parthed am perthynon
 Nawdd merthyri Duw Deon tragywydd
 Nawdd y sydd ufudd afael wirion
 Cyn goddef angeu engyrtholion
 Am bwyf gan deuhael cael cyfeillion
 Mihangel Gabriel gobrwyon ganmaw.
 Ysrydawl gedawl gydymdeithion
 I reol dehol y gwyr doethion
 I rydd-did addef nef i'm noddon
 Yn rhydd i'm henaid rhoddion goleuder
 Yn rhwydd-der lleufer i'm llehaon
 Amen.

¹ Neu, prudder.

AWDYL I DDUW.

GR. AB YR YNAD COCH AE CANT.¹ O L. E. D.Y GWR AN RHODDES² RHINIAU AR DAFAWD

Ac arawd a geiriau

Am troses i gyffes nid gau

Am troho i'r trohedd³ goreuI guriaw gorwisg⁴ y gruddiau

I garu mab Duw yn ddiamheu

I gymryd penyd rhag poenau Uffern

Ac affeith pechodau

Gwae ddyn a ddilyn camlyau

Gwae leidr ai ladrad ynghloddiau

Gwae dwyllwr ai dwyll nis maddau

Gwae gyfrydd⁵ oi gabl amryffrau

Gwae ott oi drafod yn y dyddiau

Gwae syberw ar subed angau

Gwae lwth oi lithiaw⁶ yngwenerau

Gwae fradwr oi frydion feddyliau

Gwae ni chyrrho ffair offerennau Christ

Croes dolur archolleu

Gwae a goddo mam o gam nid gau

Gwae a goddo tad nid rhad rhiau

Gwae ef oi eni ener cynghorwr

Cynghorfynt ai geingiau

Saith brifwyd pechawd yw pechodau'r bobl

Mae yn y Bibl eu henwau

Am saith briwyd nid gwyd gau

Saith weddi y pader arfer oreu

Seithrad mad medrwyf eu dechreu

Saith lleufer enwer eu henwau

Saith wers cymman glan cyn gloes angeu

A gant Christ ai enau [crog

Ystyrieint pumoes byd eu bod ym maddeu

Pan aeth unmab Duw y dydd goreu

I ddrws porth Uffern gethern gaethau

I wân heb annog ai grog oi grau

Y sarph aflawen yn ei enau

Ydd oedd yn berwi wb or barau

Saith canmil peiriad o eneidiau

A glaweir ac ot⁷

A seirph a llewod

A phawb heb annod⁸ yn ei boenau

Ar cethri osglawg

Ar cythrawl cerniawg

Ar cynr llym sodlawg

Ar ei sodlau

Ar llygod pengarn

Ar gylfinau carn

Ar llech las haiarn

Ar sarn saethau

Ar ffair yn hirddrwg

Ar ffwrn dywyllwg

A phawb ai olwg

Ar ei balfau

¹ O L. E. D. eithyr o L. ⁴ Goruest.—Ll. P. P.P. P. y mae yr enwad ⁵ Gebydd.—Ll. P. P.hwn. ⁶ Tuth oe tithiau.—Ll. P. P.⁷ A rodeo.—Ll. P. P. ⁸ A glau eira ac ot.—Ll. P.⁸ Am trosso yr trossed.—P.Ll. P. P. ⁹ Ammot.—Ll. P. P.

A phob rhyw hirddrwg

A phob cyfriwg¹

A phob eiddiorwg

Ar hen doreu

A phob rhyw ddefawd er doluriau cnawd

A phob cigweinawd ar cigweinau

A phawb yn ubain

A phawb yn germain

A phawb yn llefain

Nas lladd angeu

Nis adrodd tafawd

Nis traetha ceudawd

Onid y Drindawd

Undawd oreu

Poenedig gethern

Pobl² mewn mygwera

Poenofaint Uffern

Gethern gaethau

Archaf arch i'm n³

Y dewin doethaf

Nid ymarwerthaf

Heb ei wyrthiau

Or llethri arhaul⁴Or lle cyfyd haul⁴

Na'm rhoddo i gythraul

Er ei gethreu

Er ei gyd arfoll

Er ei bum harcholl

Yn ei arch friwdoll

Ai archollau

Er car Absalon

Er cur ei ddwyfron

Er gwaed ei galon

Ai fron friwgreu

Ydd archaf im tad

Ei yspryd a rhad⁵

Ran o wir gariad

Fal i'm goreu

Cyn ysgell beddrawd

Ysgar am pechawd

Modawd nid mau

Penedy cynnes

Caffael gorddiwes

Cymmunaeth a chyffes

A lles llyfrau

O lew ac angen

A chymwyll amen

A chymmod am rhên

Yr hyn goreu

Ni bwyf lwth diawg

Ni bwyf lesg ofnawg

Ni bwyf weithredawg

Camweithredau

Ni bwyf gyhuddgar

Ni bwyf ymladdgar

¹ A phob rhyw kyvruc.² Poblod.—Ll. P. P.³ Er lethri araul.⁴ Ar cyvyt gwenheul.—Ll.

P. P. [P. P.]

⁵ Yspryd a mab rhat.—Ll.

Ni bwyf anhygar
Yn hogi gau
Ni bwyf hoedyl gywall
O weithred arall
Ni bwyf wr angall erbyn anghen Amen.

AWDYL I DDUW.

GRUFF AP YR YNAD COCH AB CANR.
O L. P. P.

Ddu yn gyntaf
Y kyvarchaf
Bennaf bieu
Nef a daear
A gwyllt a gŕar
Gŕaŕ ysprydeu
Mor a dyfredd
Mur teyrnedd
Reitued raŕeu
Ar ffurvaven
Ar holl bressen
Bryssur donieu
A Pharadŕys
Ef ae prynŕys
Pryn godeheu
Ar holl bobled
Ac nyt ryved
Rŕyf synhŕyreu
Iessu Iessu
A vyd a vu
Trŕy vud gethreu
Mae yn vedyant
Maŕr ogonyant
Gŕarant goreu
Y mae'n canvot
Ac yn gŕybot
Holl ŕybodeu
Nyt oes Vrenin
Deus Domin
Ynn yn eisseu
Pam nat ystyr
Y parch ŕydyŕy
Percheu ŕydeu
Nad an dros gof
Y ŕyllt a dof
I daŕ agheu
Ac na ŕydant
Rac a glyussant
O glevytieu
Bryder diryaŕ
Pa bryt y daŕ
Eu dŕyn hŕynteu
Ac nyt gŕell barn
Eurgledd cadarn
Arglŕyd kadeu

¹Yn Ll. E. D. yn canlyn yma, heb yr un enwad, y mae yr awdyl nesav; ac hevyd un o eiddo Elydyr Sais, yn dechreu yn tu dal. 351, yn ol Ll. P. P. ac yn ddiwahaniaed.

Nor dyn gŕann
A distadlaf
Yn y datleu
Prudyon¹ vydant
Duŕ² y barnant
Am eu barneu
Heb dim nevaŕl
O rŕyf bydaŕl
Byt gyfreithieu
Kyvreith hocket
A chyhudet
Baned beieu
Ac enŕired
Heb drugared
A dryc eirieu
A gŕylltineb
Haŕl ac atdeb
Gattel poeneu
A dŕyn reidus
Yn gamlyrus
Lŕyr ovityeu
Y dyd a daŕ
Ni byd divraŕ
Gŕyraŕ geiryeu
Ar ŕan gristiaŕn
Yn anghyvyvaŕn
Digraŕn dagreu
Yr neb ae gŕnel
Gormot ryvel
Ryvaŕr gammeu
Ny byd un vreich
Heb vŕy no beich
O bechodeu
Gŕae hokedŕr
Gŕae gyhudŕr
O'r gohodeu
Ar balch gyved
Herŕyd trossed
Tryssor obreu
Pan ŕir varner
Yngoleuder
Ser a sygneu
Geyr bron Dovyd
A syŕedyd
Nyt oes ŕadeu
Nyt oes allu
'N erbyn Iessu
Na syn droeu
Nac esgussaŕ
Na chydyvaŕ braŕ
Brat vedylyau
Yna y telir
Agheu ystir
Enŕir eneu
Y bob tuyllŕr
Ac athrodŕr
Eu gueithredeu
Pan ŕrthotter

¹Drudion.—Ll. E. D.

²Drwc.—Ll. E. D.

O 6rth y niver
 Nef obr6yeu
 Y dyg6ydant
 Eisseu g6arant
 G6ae'r eneityeu
 Ym p6ll uffern
 Gyt a'r gethern
 Uern 6elyeu
 Lle mae trist6ch
 A thy6yll6ch
 A ll6ch a lleu
 Ar kythreulyeit
 Eu herbynyait
 Oeron boeneu
 Pob cam6eda6c
 Pa6b ys ofna6c
 Rac eu sasneu
 Yn disgyrnu
 Danned arnu
 Orn ymly6eu
 Llidia6c vydant
 Llym i g6anant
 A'r cigueinyeu
 G6en6yn atneir
 G6ed agky6eir
 Me6n peir poeneu
 Ac eu cronni
 7 hir goethi
 G6aeth noc agheu
 Ac odyo
 Uel dyna tro
 Dryc dam6einueu
 Eiry a rhe6
 A rhuthr6ynt gle6
 A gla6 dineu
 A g6aeth hevyt
 Oed odef kryt
 My6n cra6nbyllen
 Y neb ny chret
 Eu kyvryntet
 Bryvet broveu
 Wel dy yna
 Perchen traha
 Tra hir gammeu
 Yn hardymer
 Gan Luciffer
 Bryder bradeu
 Oed g6ell mynet
 Yn lle caffet
 G6elet goleu
 G6ylva6r vrenin
 Y gorlle6in
 Lle6ych drefyneu
 I gymrye g6led
 Va6r enryded
 Rydit gerdeu
 Geyr bron Dovyd
 Yn dragy6yd
 Gy6ir donyeu

Amen.

Y BRAWD FADAWG AI CANT
I DDUW.

A. D. 1250. O L E. D.

GWARED arnaf naf nawdd am rhoddych
 Gwan wyf im nerthwyf fy neirthiad fych
 Gwareder llawer lle gwaredych raid
 Gwaredwr gweiniaid gwae ni gerych
 Sef yw gwander ner nid nas gwypych
 Salw ym gelu pan y gwelych
 Gwander gwir pryder brad fynych cywyd
 Anghadernyd bryd wrth a bredych
 Bradychwyr yw'r byd ai gyd gywrych
 Ar Satan truan hyd tra ettych
 A wyl cnawd chwannawg a chwennyeh
 ynhawdd
 Mawr gawdd diadrawdd daw iw edrych
 Rhac tri gelyn dyn Duw am noddych
 Rhugl gyd eu cyngyd a'i cemwrych
 Rhac eu llu cad-ddu i'm cedwych Arglwydd
 Rhag ebrwydd cyfrwydd am cyfrennych
 Ffalster byd ai wyd a weherddyh
 Ffoaf os gallaf ei asgellwrych
 Ffoawdyr yw ei ryw rewindrych fyned
 Un fyged gerdded a gardd fressych
 Ceisiaid gythreuliaid a gythruddyh
 Cas wybraid crwydraid rhwystraid
 rhwystrych
 Cawsant gennyd farn nid adfernych fyth
 Na thrangc eu hoermyth nac eu hirwych
 Caer fras eu dorau fal daear sych
 Corph ai bum synwyr llwyr y llywych
 Caeadau parau perych yn eu bronn
 Gwirion borthorion a berthynych
 Tithau yr enaid paid nam pedych
 Tro o ffyrdd didro yd tra geffych
 Tyn droed dy feddwl tra feddych dy bwyll
 O blith maglau twyll tywyll eu rych
 Dyfodiad gwastad gwir ystyrych
 Dy fonedd ar wedd y harweddych
 Dybyed aeddfed faddeuych¹ yn gall
 Dy anian ddeall a ddyellich
 Gloyw degach no'r aur yngwaith² eurych
 Ath luniawdd creawdd hawdd y crettych
 Ei eilun ei hun honnych ei arddelw
 Ac oi deg wirddelw yr arddelwych¹
 Arfollaist ynof cof y cedwych
 Anffawd a phechawd cyn ni phechych
 Achaws reidwlych un oedydd fowych
 Angheu Dofydd Duw a folych
 Ryssyniaist wedi cais nas gwedych
 Ar cnawd wall ddefawd a well ddofych
 Nid unwaith na dwy dolurych bob awr
 Namyn yn rhyfawr a ryfynnych
 A wneych o ddrwg a ddiwygych³
 Gwedi cant cymmod cymyddych unwaith
 Herwydd cariad maith hyd na methlych

¹ Neu, maddeuych, fettrych.² Ith wnaeth.—Ll. C.³ Neu, o ddiwg na ddiogyeh.

Disgwyliaw yr awr elych o'r cuawd
 Na fydd amharawd pan ammherych
 Gwaed Iessu a fu gwaed cu cwynych
 Gwirdda ystoria pan ystyrych
 Griddfana ocha fal uch yn beichiaw
 Pan fo yn cwynaw gwae ei gydych
 Iessu deg Iessu im dangosych
 Dy wyneb ni heb a ohebych
 Na rhudd dy ddeurudd diddorych oth was
 Gwae'r neb a gas a gassych
 Tro fi fy rhwyf celi am calonnych
 Attad y troaf attaf troych
 Nad fi iwrthyd i wrthrych maswedd
 Gwagedd breuoledd a ddiweddych
 Amherawdr creawdr cryf i'm gwnelych
 Ym ffydd ym crefydd i'm crytheych
 Daly fy llaw ith law a lywych yn iawn
 Ar hyd ffyrdd uniawn im harweddych
 Ath folaf Duw naf nefoedd lewych
 Pwy nith fawl or sawl a ry seilych
 Ith foliant soniant son clych a llyfrau
 Cerddau telynu cras dannau crych
 Nef daear uffern pan y bernych
 Dod nod im hwyneb am hadneppych
 Parth clet i minnau ni mynnych fy mod
 Parth yr oen gorfod im gossodych
 Pan ddel y trillu trallawd berych
 I leaws yn draws a drais boenych
 Ith lu di difri difrych gwynoleu
 Ar y llaw ddehau i'm lleheych Amen.

I GRIST.

Y BRAWD FADAWG AP GWALLTER AI CANT
 FL. A. D. 1250. O L. E. D.

Mab an rhodded
 Mab mad aned dan ei freiniau
 Mab gogoned
 Mab i'n gwared mab goreu
 Mab fam forwyn
 Grefydd aeddfwyn aeddfed eiriau
 Heb gnawdol Dad
 Hwn yw'r mab rhad rhoddiad rhadau
 Doeth ystyriwn
 A rhyfeddwn rhyfeddodau
 Dim rhyfeddach
 Ni bydd bellach ni bwyll enau
 Duw i'n dyfu
 Dyn yn creu creaduriau
 Yn Dduw yn ddyn
 Ar Duw yn ddyn yn un ddoniau
 Cawr mawr bychan
 Cryf cadarn gwan gwynion ruddiau
 Cyfoethawg tlawd
 An tad an brawd awdur brodiau
 Iesu yw hwn
 A erbyniwn yn ben rhiau

Uchel issel
 Emmanuel mel meddyliaw
 Uch ac assen
 Arglwydd pressen preseb pian
 A soppen wair
 Yn lle cadair yn¹ llwycadau
 Pali ni myn
 Nid urael gwyn ei gynhiniau
 Yn lle syndal
 Ynghylch ei wal gwelid carpiaw
 Eissoes mai ef
 Dangos o nef a wnaeth gwyrtheu
 Oedd fab Duw ren
 Or hwn y Cen llen a llyfrau
 A dewinion
 Synhwyr ddoethion ddedhol gampau
 A darogan
 Prophwydi glân glaer barablaui
 Ei leferydd
 Wrth fugelydd gwylwyr ffaldau
 Engyl yd fydd
 A nos fal dydd dyfu'n oleu
 Yna y traethwyd
 Ac y coeliwyd coelfain chwedlau
 Geni Dofydd
 Ynghaer Ddafydd yn ddiamman
 Son angylion
 A glyw dynion a diolchau
 Llawaydd mawr
 A llawer gawr o ganeuau
 I Dduw gloria
 Pax in terra i'n terfynau
 Heddwch i'r byd
 Iechyd i gyd gwedi angeu
 Gwilynt er cynt²
 O gof hir hynt herwydd tadau
 Gwilwyr cywrain
 Gwyr y dwyrain ar Dal bryniau
 Pawb ol yn ol
 Gwnaent trwy reol rann wylfaau
 O nos i nos
 Fal chwant aros cyfarossau
 Gwelsan seren
 O liw amgen ac amgylcheu
 Ac amgen nôd
 Nôr ser uchod uch eu pennau
 Geni yna
 Y brenhin da arwydd dihai
 Un gyssefin
 Gan dri brenhin fawr eu breiniau
 Yna y credant
 Yna y cyrchant cyrch goddehau
 Ac eu manag
 Seren oi rhag yn rhoi goleu
 Caerusalem
 A chaer Vethlem nid yr methlau
 Daethant yn chwydd
 Ar feirch ebrwydd wiw ebrannau
¹Neu, i'm. ²Mye gynt.—Ll. O.

Disgyn yn ffysg
 Seren ai dysg wir¹ ei dysgau
 Ir ty iddant
 Heb ddor heb gant gwynnawg ddrysau
 Y mab ydoedd
 A anydoedd dan ei nodau
 Ai fam ar llawr
 Ai bron werthfawr wrth ei enau
 Dyn a welant
 Duw y credant da eu credau
 Ef addolant
 Ni ohiriant ar heirdd liniau
 Swllt agorant
 Aur anrhegant a rhagorau
 Myrr ac ystor
 Ardduniant cor certh rinweddau
 Trwy ffordd arall
 Troant yn gall heb golledau
 Rhyddun ai gwlad
 Rhag twyll a brad y brenhin gau
 Rhwystwyd Erod
 Greulod arfod ar ei arfa
 Lladdwyd meibion
 Gwirion gweinion gwaë eu mamau
 A nid gwaë nhwy
 Gwyn eu byd hwy bod yn seiniau
 A merthyri
 Achaws ei rhi yn eu rhwymau
 Cyn bod etwa
 Ewylls da dial eisiau
 Na gwneuthur da
 Na thraethu da ar dafodau
 Hynny a wnaeth
 Ganedigaeth deg fy nerthau
 Un mab Duw gwir
 Od edrychir ar y dechrau
 Nos nadolig
 Nos annhebig i ddrygnosau
 Nos lawenydd
 I lu bedydd byddwn minnau
 Bendigaidd fyg
 Yw'r nadolig deilwng wleddau
 Pan aned mab
 Arglwydd pob pab pob peth pian
 O arglwyddes
 A wna ynn lles an lludd penau
 Ac an gwna lle
 Yn nhecca bre yngobrwyau Amen.

YR ENGLYNION HYN

A GANT Y BRAWD FADAWG AP GWALLTER.
O L. E. D.

MIHANGEL uchel och rhag gelyn mawr
Mae y sarph i'm dilyn

¹Neu, wiv.

Dyd ym nerth canys perthyn
 Balch dywysawg doniawg dŷn
 Dyn can wyf oth blwyf ni oblygant
 Fihangel fy mabsant
 A thi yn drech no chwechant
 O gethern blin Uffern blant
 Plant Mihangel sant y sarph
 Yw drygwedd lliwen Cen Cyrph
 Hagr a llawn yw llun ei gorph
 A hwy a mwy no mân seirph
 Y sarph pan¹ sethrych seithuchig ei gaen
 Gain angel urddedig
 Gwan drwy ei safn ai sefnig
 Dyrnawd uthr bigawd ath big
 Ath big fawr yn awr yn y rhyfel taer
 Torr danhedd rhwyf Babel
 Ni bu awr rhag twyll cawr cel
 Fwy ei hangen Fihangel

LLYMA ODLAU Y MISOEDD

A GANT GWILYM DDU O ARFON I SYR GRUFF-
UDD LLWYD O DREF-GARNEDD A DINORWEG
YN ARFON. O. L. COCH HENGEST.

Neud cynnechrau Mai mau anrhydedd
 Neud aeth ysgwaeth a maeth a medd
 Neud cynhebyg ddig ddygn adrossedd drist
 Er pan ddelid Crist weddw athrist wedd
 Neud cur a lafur im wylofedd
 Neud cerydd Dofydd nad rhydd rhuddgledd
 Neud cof sy ynnof ys anwedd ei saint
 Neud cywala haint hynt diryfedd
 Neud caeth im dilyd lliid llaweredd
 Neud caith Beirdd cyfiaith am eu cyfedd
 Neud caethiwed ced nad rhydd cydwedd
 Nudd
 Cadwalch Ruffudd brudd breiddin tach-
 wedd
 Neud cwyn Beirdd trylwyn meddw ancwyn
 medd
 Neud cawdd im anawdd menestr canwledd
 Neud carchar anwar enwiredd Eingl-dud
 Aerddraig Llan Rhystud fynud fonedd
 Neud nim dyhudd budd bum arygledd
 Neud nam dilyd lliid lliaws blynedd [glyw
 Neud nam dawr Duw mawr maranedd nef
 Neud nad rhydd fy llyw llew trefgarnedd
 Neud trwm oi eisiau dau digyfedd
 Neu'r wyr Beirdd canwlad nad rhad rheu-
 fedd
 Neud ef arwydd gwir neud oferedd gwyr
 Wrth weled fy eryr yn ei fawredd
 Neud truan im gwân gwayw lledfrydedd
 Neud trwydded galed im amgeledd
 Neud trymfryd Gwynedd gwander dyedd
 braw
 Neud hwy eu treisiau am eu trossedd

¹Ban.—Ll. P. P.

Neud trahir gohir gloyw babir gledd
 Oed trablwnng echwng Echel ddewredd
 Neud trai cwbl or Mai mawredd allwynin
 Neud Mis Mehefin weddw orllin wedd
 Neud Mis Mehefin mau hefyd gystudd
 Neud nam rhydd Gruffudd wayw rhudd
 yn rhyd
 Neum rhywan im gwân gwayw cryd engir-
 iawl
 Neud am Ddraig urddawl didawl im dyd
 Neum erwyr om gwyr im gweryd Crist
 Ner
 Neud arfer ofer Beirdd nifer byd
 Neud arwydd nam llwydd lledfryd im calon
 Neud eres nad tonn honn ar ei hyd
 Mau ynnof mawrgof am ergyd gofal
 Am attal ariel Urien yngryd
 Mal cofain cywrain Cywryd iardd Dunawd
 Meu im Dreig priawd gwawd ni bo gwyd
 Mau gwawdgan Afan ufuddfryd firwyth-
 lawn
 O gof Gadwallawn brenhinddawn bryd
 Ni wn waith gwaywdwn gwawd ddiheuyd
 clod
 A thi heb ddyfod pa dda bod byd
 Neud wyr pawb yn llwyr lleyrfryd gynnal
 Nad hylithr aur mâl mal oddiwrthyd
 Nid oes north madferth ym myd oth eisiau
 Gwleddau na byrddau na Beirdd ynghlyd
 Nid oes lys ysbys esbyd neud dibeirch
 Nad oes meirch na seirch na serch hyfryd
 Nad oes wedd na moes massw ynyd yw'n
 gwlad
 Nad oes mad eithr gwad a gwyd
 Neud gwagedd trossedd traws gadernyd
 Môn
 Neud gweigion Arfon is Reon ryd
 Neud gwann Wynedd fann fenn ydd ergyd
 cur
 Neud gwael am fodyr eglur ogyd
 Neud blwyddyn i ddyn ddiodyd a gar
 Neud blaengar carchar grym aerbar gryd

GWILYM DDU O ARFON

I SYR GRUFFUDD LLWYD PAN OEDD YNGHAROHAR
 YNGHASTELL RHUDDLAN. O L. E. D.

RHEN trindawd a rawd eirf ynghystudd
 Rywnaethost am bost neddeirgost Nudd
 Rhiau rhad barau beri gorchudd llew
 Caer galchdew glew glyw ddadannudd
 Rhy flin yw attal llwydd arial lludd
 Rhy flwng yw echwng echel ddeurudd
 Rhy flaengar aerddar urddawl roddfudd
 hael
 Rheflac wael rwysg Mael er cael cyhudd

Rhyfedd yw yn fyw feirdd ni'n dyhudd
 Ei fod reiniad clod cledren flaen rhudd
 Rhi Dinorweg deg dygn ryfudd Gwynedd
 Gan Saeson gogledd mawredd Morudd
 Lle ym am walch grym gryd oleurudd
 Lledfrydedd mynych greddf hirnych grudd
 Llwrw gohir llawhir llawer cudd gan Eingl
 Ar llawr caer Degaingl dygn o gystudd
 Llucedd a wyddiad llaw roddiad rudd
 Llwybr drud aer ddylud aur ddioludd
 Lle delid llid prid prifudd eidduned
 Y rydelid ced cyd a Gruffudd
 Llwyd ynn feirdd anheirdd anhoyw drab-
 ludd
 Lliaws eisiwed am nodedd Nudd
 Llwyddid ei rydid o rad ufudd
 Llawenydd nawcant prif foliant prudd
 Llithiwyd o'i wenllaw bodd wallaw budd
 Llafn Flamddwyn fal brwyn brain ar goludd
 Llwybrged llawfrodedd llofrudd gelynon
 Llew di ymryson o fon forudd
 Neud digerydd Duw neud digarad cyrdd
 Neud llai gwyrdd i fyrdd o feirdd yn rhad
 Neud lliaws frwyn owyn canwlad ynghys-
 tudd
 O'th attal Ryffudd waywrudd roddiad
 Neud llid fy llethrid llathrad o'th adaf
 Llathrwyrd am danaf oddi am danad
 Neud lledfryd fymryd fy mrad o ddyfu
 Pan ddarfu ri llu roi llaw arnad
 Neum laddawdd trymgawdd llew tromgad
 py wnaf
 Pam na ddoi di attaf neu fi attad
 Neum llwydd tristyd prid prif wrthrychiad
 wyf
 A thrigwy fy rhwyf mewn rhwyl gaead
 Neum llwyr gur llafur llifiad fyngorhoen
 Neum lludd dygnboen hoen hun ar lygad
 Nam llestair fab Mair mawr arnad fy mar
 Ellwng ym fy aerddar cadarnbar cād
 Mowrglwyf a orwyf eryr gyrchiad glew
 Mor oedd ryw ym llew llywiawdr dengwlad
 Am eurglod hynod hyn a ddiwad Eingl
 Ym mowrglawr Tegaingl Tegyr bwyllad
 Am argledd trosedd treisiad ynghyni
 Am erglyw Dewi gwesti gwastad
 Am arglwydd hylwydd hwyliad yn aesawr
 Ar fraint carcharawr cyrch oer irad
 Pei mau pibl ddiau ddyad Talyesin
 Pan gyrchawdd a fiin' par trin trychiad
 Pwyll uudd Ruffudd bydd beiddiad yn
 heyrn
 Pen teyrn cedyrn ced wallofiad
 Pybyr eryr gwyr Gwriad yn yngorsedd
 Pobl orfoledd medd wledd wledychiad
 Post catgun eiddun ef a wyddiad byd
 Parch esbyd pair gryd greidiawl ffysgyad
 Na'th oedid rydid rad ymadroddau

¹ Neu, Elffin.

Na'th edau ddoniau ddinam bwyllad
 Na'th arfail buail bwad gwyn ddofydd
 Na chadwyd ith ddydd cynnydd cennad
 Na'th adwn od gwnn guniad pennadur
 O fewn caear falchfur fy modur mad
 Mad amddiffynniawg ceidwad ciwdawd
 Modur gwayw ddur mur Merfyn ddefawd
 Mydr eirian rhiau rhaawd ail Morgant
 Mygr foliant Rolant ffyniant ffawd
 Mirain Ruffudd budd byddin wasgawd
 Morien ddysg rodd ffysg reidd-ffyrf yng-
 nhawd
 Myfyr giried ced Cedrawd calchfynydd
 Mwyfof gynnydd rhydd rhoddion didlawd
 Meddw ym gwnaeth hiraeth herwr ceudawd
 Maddau fy rhiau ddau ddiwarnawd
 Meddwl lledfryd bryd modd brawd edifar
 Meglyd draig llachar llachynt medrawd
 Muner clyw clod ryw llyw llewychwawd
 Maig un arynnaig prif ddraig priawd
 Medd wleddau doniau Dynawd ai gyfarch
 Myfyr barch Llywarch llywydd ciwdawd
 Mi a wyr fy rhi rhwyf o ddifrawd
 Maith fôd mîs hebod ehebawg ffawd
 Mygr naf ddiffwysaf dy flossawd yn aer
 Menestr gledd-glaer taer tarw gaeafrawd
 Mor wael attal hael hwyl Anarawd
 Mor wann byd trymfryd wedi tromfrawd
 Mor wae ym y mae medrawd gyflafan
 Ynghastell Rhuddlan rhieddlwy walstawd
 Archaf i Grist naf araf arawd
 Er ei galon donn o'i fron friwgnawd
 Allwedd nef senedd son undawd Trefi
 Ellwng ym fy rhi Dduw tri trindawd
 Rhen trindawd arawd &c.

MARWNAD TRAHAIARN BRYD- YDD AP GRONWY.

GWILYM DDU AI CANT. O L. E. D.

FFRWYTHLAWN a chyfiawn a chyfoeth y
 gerdd
 Gwrdd Drahaian eirgoeth
 Ffawd gwyr oed nawd gwared noeth
 Ffraeth dafawd detholwawd doeth
 Doeth ynn gwyn o'i ddwyn o'i ddawn
 gynnydd
 Detholrydd brydydd brawd ffydd fydd-
 lawn
 Doethfab rwy Goronwy gair uniawn syberw
 Doeth dichwerw ei ferw hyd wlad Feiriawn
 Dyhir na welir waladr nawn cerddau
 Dihau iw anghau dagrau digrawn
 Da fu ffawd y wawd i Wiawn ddewin
 Da Fyrddin a'i lin o lwyth Meirchiawn
 Da Lefoed erioed da radlawn arddelw

Da arddelw cynnelw Cynddelw ceinddawn
 Da Elidir gwir gwarant iawn ganon
 Gwr o ddoethion Môn mynweseigiawn
 Da Lywarch cyfarch cyfenw iawn urddas
 Da Ddafydd Benfras digas digawn
 Da • Ddyfed ced Cadwgawn Ruffudd
 Da or iaith ddigudd araith Wgawn
 Da oedd rhwng caeroedd Ceredigiawn rym
 Phylip a Gwilym aethlym wythlawn
 Da gyfnun un Einiawn ap Gwalchmai
 A ganai ffynnai fal berw ffynnawn
 Da Gneppyn warthryn o Werthryniawn
 dud
 Oedd gerdd esgud lud Ladin gyfiawn
 Llygad gŵr oedd dŵr Edeyrniawn artal
 Odid ei gystal ynial uniawn
 O dudwed fawr lled hyd fôr llawn yngwy
 Hyd Gawrnwy fudd rhwy ar fedd Rhuaun
 Trahaiarn o'm barn em beirniawn cerddraid
 Oedd blaid pencerddiaid ceimiaid cammawn
 Trindawd tros folawd fal y gwnawn i'th
 fraint
 Trwy eiriolod Saint ceraint carawn
 Tro raid iw enaid i uniawn gymwys
 Trefred Baradwys ffraethlwys ffrwythlawn
 Ffrwythlawn a chyfiawn &c.
 GWILYM DDU ARVON AI CANT.

LLEWELYN BRYDYD HODNANT AE KANT Y IEUAN AP GR. VOEL.

• L. P. P.

KYUEILLT grym yssym nys amheuir
 Kyueillt beirdyon yw uy llyw llauynhir
 Kyueillt hynot glot a gludir vwyvwy
 Kyueillt arlwy rwy ny ry geblir

Kynheilyat diurat gwaredeat gwir
 Kyhoed dewr llysoed nyd arllwysir
 Kerd —awt ud hyffawt yd hoffir ieuau
 Kyhauall anyan Drystan dreistir

Kyn uab gruffud ud a odeuir
 Kynnyd yawn oy dawn ny diuenwir
 Kyuoethawc toruawc nyw teruir y gled
 Kyuet edryssed ef ny dreissir

Karaf ny wadaf vd ny wedir
 Koron glan aeron glyn a eurir
 Kynnetyf gwen lawen lwybyrdir nae oed
 Kanoed oludoed wyr elidir

Kadarn uyt peunyt pan gyuerchir .
 Kedawl arwyrein a gein genir

Kyfyawn gwalch karawn keryr y gyngyd
Kyvyd oe blegyd dedyf ny blygir

Keinyon am rotes lles nym llyssir
Kyuedach uorach uur dienwir
Kar dawnus parchus perchir orwyron
Kanon atebyon ef nyw tybyir

Kyueillt wyf ym rwyf nyd arwydir
Kyueillt ym uy rwyf rac herwnwyf hir
Kyueillon dragon dreic tir a ffedyt
Kyueillach diwyd kywyd kywir

I IEUAN AP GR. VOEL.

O L. D. D.

KYUEILLT grym yssym assawd y alon
Ay aelaw ny chronnawd
Kedawl wirawt wawt wahawd
Kadyr fyse rwyd hydysc rod hawd

Kyueillt grym yssym ysyd ker aeron
Kor beirdyon rodyon rvd
Kyrd uolyant cadyr ffynnyant ffyd
Kar ket gynnar kat gynnyd

Kyueillt grym yssym seil glyw glut gyfranc
Kadyr yeuanc ieuan yw
Grymus uab lafyn arab lyw
Gruffud griff gwaywrud gwiwryw

Kyueillt grym yssym ny ssomir si ffyrd
Yn ryw fford pan brouir
Kad gyfles yw llyw llafyn hir
Ked gyflwyd gwaranrwyd gwir

Kyueillt grym yssym nyd som gaffael walch
O weilch hydyr goafael
Koryf melwynyawn dawn diwael
Kyfrwyd mawl hylwyd moel hael

HILLYN AE CANT

I IEUAN LLWYT AP IEUAN AP GRUFFUT VOEL.
O L. D. D.

KLOT vuan ieuan ieuang dirion hael
Walch ehelaeth rodyon
Kludeis o uat vawrwlat von
Klot ys yrot is Aeron

Pereis glot yrot eur gofyon ieuan
Vriw darian vro dirion

Parableu a donyeu don
Peir tes eureir is aeron

Hytlit hael greir meir mur beirdyon dinac
Donyawc ieuan dirion
Hydyr geiridoeth synhwyrdoeth son
Hyder gloyw ner glyn aeron

Haelaf ac euraf dan y goron yw
Ieuan llwyt am rodyon
Ys wyr y ruffud rud ron
Ys irioel ieith is aeron

Lle bo y hoywuro hyuryt y winwlet
O wenwlad y gwyndyt
Llwyttec ieuan brifdec bryt
Llawered llu a weryt

Llys hyspys y gwys nit gwyt ker aeron
Karwreid gymlegyt
Lloegyrrwys dachwed aruedyt
Llauyn awchlym ygrym vgyrt

Llwyr attaw y daw diwyt y genyf
Gynedyf nud or mebyt
Llawen eir llew vn wryt
Llyw kynnyd vyw kan hawd vyt

AWDL

I IEUAN LLWYT AP IEUAN AP GR VOEL.
O L. D. D.

MAR yn gyueillt grym grymus val kei
Molyant ymadrawd hawd y haedei
Milwr hu ysgwr ysgwyt dryllyei ygnif
Mawl ddyrrif kynnyd gwalchmei

Milwreid aerueid aryf a bylei
Mal arall deall diofyn y gwnei
Meidrawl llew didawl lle dodei y vryt
Mireinbryt ygyrt ygrym hwylei

Medwl dewr frwythlawn oe dawn yd ei
Mywn kyfrang ieuang ieuan diuei
Mab ieuan daryan a dorrei yntrin
Mab gruffud heilwin uydin uydei

Gwawr llauyn escut klut klot a uynuei
Gwalch or adwynryw llew llyw lle bei
Gwarant kyndwrwf twrwf taruei estronyon
Gwiw ron llit alon yn lle delei

Ger bydin brenin y gobrynei
Gorhoffer a ffarch ar llyuynuarch llei
Gwr didramgwyd llwyd lladei eingyl gawat
Goreu ergyrchgat veidyat vydei

Gorwyd a hylwyd hwyl uarchogei
Gorhoffyon neidieu vch klodieu klei
Gwaew onnen rethren gwaee ruthrei rac
ouyn
Gwir eofyn golofyn gwyr a giliei

Llywiawdyr vrdaseid deyrneid dei
Llym ron isaeron ys aer gyrchei
Llawen uyd a ryd a rodei daoed
Lluoed ar bunnoed a erbyrnei

Lloegyr vryneich ae vreich a vrein borthei
Llaw gadarn dichwith dros nith dros nei
Lliwgoch gadyr baladyr llew ny bylei yghat
Lleidiat gwir giliat gwyr y galei

Llwyr ym gwnaeth aruaeth aruer hep uei
Llewenyd beunyd ban ym gwelei
Llew tadawl nefawl naf pob rei or byt
Llwydo iechyt hyt hoedel didrei

Costes kun bardles beirdlith
Ieuan ran rwyd dy diueth
Naduein a gwyngalch valch uath
Neb ny cyst y ryw byst byth

AWDYL

A GANT IORWTH VYCHAN AP IORWTH AP
ROTPERT. O L. D. D.

MEDWL a dodeis medwid vy kofein
Am twf mirein mein kein kyfyrdelid
Medyant pob nwyfiant naw gofid am treul
Nym llut lliw gwenheul gwan edewid
Medweis prydereis pryd tonn eruid
Madedu dyn goreu nym goruygid
Mwyuwy ym tramwy tramawr edlid
A meinoeth ym doeth o detholiad nep
Lliw ar uy wynep ny llwyr edid
Mynawc dawedawc dec kyfnwid
Meingan wedeidwan huan hownid
Mynygyllwen yn llen yn lle rhennid gwyrd
Mynychsathyr miluyrd milueird ganlid
Morwyn a weleis mor drybelid
Mireingall o ball a bell glywid
Mawredus veinus ven yd vernid kreir
Mor wen y hesgeir vch y hesgid
Yn arllwyd arwyd ar a boenid
Yn eurlenn yn wenn yn wann obrid
Yn orlliw eiry riw rettid ym pwyllad
Yn orllat kariad men y kerid
Yn arllauar war wawr diodid
Yn orllawen wen aweinydid
Yn orllut hoen grut gredyf dodid rac poen
Yn orllifant hoen hwn ny geisid

Yn arllawt hirgawt a hwyr geblid
Yn arllaw anaw yn e rennid
Yn erllyt kynnyt kynnyenid riein
Yn arllwybyr arwein mein mererid
Pan vu gymry lu o gymrwynlid
Yn kymryd kydkof am eu gofid
Am brydu kanu kerd a trethid
Y pryduawr gwenuawr llawr llewychid
Am bryd ewyn gwyn ym gweindid am
gwyl
Am brydest weiruyl yd bryderid

IORWTH VYCH. AE CANT.

O L. D. D.

NEUT wyf digeryd neut wyf digeryd
O garu nwyf llu neut lliaws dyd
Hawl hyuawl ganmawl ganmwy beunyd
Hawd vu y charv oe chaer newyd
Hwyl orne heul ure ar vrohyd glasuor
Pan vyd gloyw goror gorwymp lethryd
Llifawd vgy keudawd uyghyd hoet dyd
Llofrud uy neurud yn awr echwyd
Lleuver ebyr myr morveyd dylan
Pan llewych huan ar vann vynyd
Llywy vun wy hvn aeth oe hedryd
Llywyawc law eurawc liw eiry bronnyd
Lleueris wrthyf lleueryd didaer
Llawenglaer uy chwaer chwedyl am
deubyd
A addawssei hoet a hut beunyd
Om hoen drwy hirboen hirbell gynnyd
A ddygei kyn mei merweryd gyfliw
Gne gwynn gyllestyr riw rin dieduyd
A chyn meheuin hywyn glotryd
Hi dygawd yn hawd hediw oe fyd
Hoew wannvein riein na wenyd hawd wen
Yny wnel orffen vynihenyd
Kalan gorffennaf gorffwyll am byd
Gorffwyf gwedynwyf rwyf gan ryhyd
Gorffenneis kereis ker elvyd ffydyon
Ar gefyn rutheon ruthreis y drefyd
Gorffynnyant llivyant llu gwyndodyd
Gorffarant y phrifwawd gan y phrydyd
Gorfferygyl ym cof nam kein vygyd hon
Gorffurvyd gwenndonn gwyndir mechyd
Gorffurveid wedeid lonyeid lonyd
Gorffurvawr glotuawr wawr wir hafdyd
Gorffeygyawd trymgawd tragwyd ym dwyn
Nym gorffeirch morwyn mor wyf vuyd
Gorffamlwiw kywiw kyheuelyd
Gofflyc rawt wenyd ryt derwennyd
Gorffemych llewych llenn avallwyd kann
Gorffowys am gran ae bann nym byd
Gorffwyllaf molaf mal awenyd
Gorffwyllawc enwawc deifnyawc defnyd
Gorffell ym kymhell kamre iolyd kein

Gorffysc dadwyrain gwawr ddwyrain dyd
 Gwynnlliw arien briu brie huenyd
 Gwynnlluch eiry vchuch aches dolyd
 Gwynnllat wat vakyat vegidyd pobloed
 Gwenn gannwyll llysoed a llyosydd
 Gwanlledyf dedyf didawl y hieythyd
 Gwenlloer vawrth adoer adwyr weseryd
 Gwanllun wawr anhun veiryonnyd y daeth
 Gwenlliant am gwnaeth rygaeth o ryd
 Escor y hepcor nyd mi dorvyd
 Yscauael valch-hael vylchawc keiryd
 Escut am olut am dilyewyd rwyd
 Yscwn am eylwyd molyant derllyd
 Yskennyf y mae mawr hiraethyd
 Ysgwn na aned ych cystedlyd
 Yskenyey ys kmuoet ar yskwydyd kyrd
 Ys gelwir yn wyrd rif miluyrd ryd
 Ys mwy gan y beird heird bob hirddyd
 Na fan gant myrddin mawrddydd gwenddyd
 Meith arwyrein kein kynedwyd forwyn
 Mein wyf yn gorllwyn gorllewenyd
 Ys mawr uy angof na bum ouyd
 Ys mi ysy yn merwi mor angheluyd
 Ys blwyddyn am ne ysblennyd gawat
 Kyt bwyf digarat wyf digeryd
 Neut wyf digeryd &c.

LL. DDU AP Y PASTARD

AE CANT Y LYWELYN AP GWILIM AP HOWEL.
 O L. D. D.

GWAE vi arglwyd rwyd rwyf goleuat
 Gwelet mawr giwet val mor gawat
 Gwirodau gwledeu a gwlat ar hwntan
 Kwhwuan truan yw eu troat
 Gwyr hediw yn wiw yn weilch fyscyat
 Gwawt gny a vory yn varw heb wat
 Gwenwyn rent present bryssyat yw aruaeth
 Waethwaeth hudolyaeth oe hadeilyat
 Gwar amkar am ken uy ren reinyat
 Gwir hir mordehir eu marw deat
 Gordyfnais mygeis magyat llwyth katuor
 Goror y glasuor a gar gleissyat
 Gwedy llywelyn hyn hy neirthyat
 Gwedy Gwilym lym lys kynheilyat
 Gwedy chwedyl kenedyl kunyat diogel
 Gwedy pensel hywel digel dygyat
 Gwae a gar na gwar na gwyllt ffyrstyat
 Gwawr tref dieithyr nef tagnaf yn tat
 Gwatwar cwbyl gynnar cabyl gennat dy-
 bryt
 Gwyt yw carv yr byt hyt ehedyat
 Gweleis wennllys valch gweleis winnllat
 Goror trefynor geir gor garyat
 Gweleis wled a med a mat wrhydri
 Gweilch ac eurllestri gwesti gwastat
 Gwelei ae gwelas kedawiblas kat

Gwelwon arwydon rydyon rodyat
 Gruffud cledyf rud ruhat kyflauan
 Vychan daryandan ae diryondat
 Gwedy eu gwelet gwawt a gwiw wlat
 Gwedy eu colli rieni rat
 Gwae ui aros dros dref nat kydeckket
 Gwelet llaes kiwet a llys kayat
 Gwedy hyn duw gwynn gwenwyn borthyat
 Gwedy byt breuawl ae hudawl hat
 Gwedy ruthyr goruthyr girat pob kerdawr
 Gwedy nat oes awr heb vawr varwnat
 Goreu yn geissyaw heb vraw heb vrat
 Gwr a gynneil seil seithrad prelad
 Goruoled gwinwled gwenwlat tragwyd
 Lle bvd hael llywyd heul a lleuat

ENGLYNNYON

A GANT LLYWARCH LLAETH Y LLN. AP MADAWC
 AP MAREDUD. O L. D. D.

GOUYNNWYS nebun ny bu raen gan rei
 Kyn rudaw haearngaen
 Pa was a wisg e lasgaen
 Pa walch yw y balch or blaen

Lleissyawn werennic o ranned dyall
 Nyd arall ae harwed
 Llyw glyw glew anhangnyued
 Llywelyn gelyn gwyned

Pieu yr ysgwt egutwal¹ kynwan
 Ar kanwaew am y thal
 Pwy 'r glew llew llit aer ddywal
 Ae deily kyfrwg dwy brennyal

Ysgwyt lywelyn lyw kadeithi bro
 Eu honno yw honni
 Ysgwyt ac ysgwyd yndi
 Ysgwyt ac ysgryt reedi

Pieu y cledyf cleu a drauodir
 Klwyf hir diamheu
 Klotuawr klywitor nat geu
 Kauas llad ar llaw deheu

Ysset ae treuyt treuat amdifffyn
 Am diffwys gymynat
 Gweilch argae yn dyd aergat
 Gwalch mechein gorwyrein gwlat

Pieu y rodawc rud uaran aerule
 Ae haervleid gyr y ban
 Pwy briw vch browysuarch can
 Pwy y henw hynot gyurann

Ysset y gelwir llawhir llywelyn
 Llyw teruyn teruyse dir

¹Hwyrach mai - Ysgwyd esgudwal.

Llawr gawr goruchel y wir
Lloegyr ddiua ddiueuyl gywir

Pieu yr arueu aruot heb gilyaw
Ny gilyant hyt agheu
Pwy wr pennaetheid geneu
Rac pawb pieu y dechreu

Yssek yw hwnnw honneit nud or glyw
Ef yw glew a llofrud
Mygyr gawr uar trablaur trablud
Mab madawc vab maredud

Pieu y katuarch catulaen ae gorueid
Ar goruot dihouarch
Ar gwr ar gwyr am y barch
Ar gwaew ar gwan anghyuarch

Yssek yw hwnnw honneit ganllaw draws
Dra sauo duw ganthaw
Gwyr oruod gwr glot gludaw
Gwr rac gwerin dyssilyaw

Yssek ae herly arlwy garthan dyn
Llywelyn gwawtwyn gwan
Gwyr eryr aer darogan
Gwr yn gware llawessan

Dygychwyn gennat ar vreint keinyat kall
Ath dyall ath dyat
Kyrch uarch yr llywarch llew cat
Ar llywelyn llaw rodyat

Dos a duw gennyt yn hyuryt yn hawd
Ar gatulawd gatulaen gryt
Poet hwyl y holi diwyt
Poet ef enw dy rod bod byt

O dyuydyd uyth o ueith dremyn hwyr
Ar fwyr lwyr loegyr gymyn
Annerch ——— ac yr dyn
Y gan lywarch lywelyn

Tremytyat mynyd manot tew nyth lud
Nyth losgo eiry na rew
Annerch was hirlas hirlew
Annwyl dyn llywelyn llew

l.lwydit mat a rat'———

AWDYL.

NIS GWYDDIS FWY AI CANT. O L. D. D.

CADARN uyd ysgwyd esgudvrys brwydyrd-
Gwalch ymhwrdd gweilch emys [wrdd

¹ Y diwedd ar goll.

Carw mawrdrafyn rudlafyn rwydlys
Cadyr helmuriw keinrodwiw Rys

Clo dodwyd beirdlwyd bwrddlys y wrdurvyg
Diruawr brydein ynys
Cart waywgrwydyr trawsfwydyr treisfrys
Cud taryan rud tirion Rys

Gwneuthost aerurys rys ros gyurein
Gwawdlwyd a gwaedlafyn ym prydein
Oth ysgwyd rod glod gloywgein
Ath ureich leith bryneich lith brein

Cadarn rys cad urys ced uryd vrwydyr
dreis drafyn
Gwayw eurllauyn gwyarllyd
Carw rodlym cadyr wayw grym gryd
Coryf llew gwendoryf llyw gwyndd

AWDYL.

NIS GWYDDIS FWY AI CANT. O L. D. D.

TRA vuam yn seith triseith nyn beitei
Nyn kilyei kyn an lleith
Nyd oes yssywaeth or seith
Namyn tri trin dioleith

Seithwyr y buam dinam digythrut
Digyflut eu kyflam
Seithwyr ffyryf ffo diadlam
Seith gynt ny gymmerynt gam

Can etiw hywel hwyl diotef kad
Kyd vuam gyd ac ef
Handym oll goll gyuadef
Handid tegach teulu nef

Meibyon kediuor kyd ehelaeth blant
Yn y pant vch pentraeth
Buant brwysgyon breisc aruaeth
Buant briw ger eu brawd uaeth

Yny berwid brad brython ag cristyawn
O cristin ae meibyon
Ny bo dyn y myw y mon
Or brychuaelyeid brychuoelyon

Yr a del o da o dala tir present
Presswylluod aghywir
A gwaew gwae dauyt enwir
Gwan gwalch ryuel hywel hir

Caradawc vab kediuor
Gwalch bydin gwerin goror
Hebawc teulu ku keinmynn
Anhawd genhym dy hepcor

AWDYL.

NIS GWYDDIS FWY AI CANT. O L. D. D.

Llyw gwrawl breinyawl brenhineitaf
Llywyawdyr gwennndref nef nerth a archaf
Llwydyant pob carant caraf dy uoli
Llewychuawr geli ri rywoccaf

Llwyr ym kyfyd bryd brys ny gelaf
Llaur veith a weith aweinydaf
Llyryeid uawl trethawl traethaf o naw uan
Llwydran ellylw gan a genydaf¹

Llawen eidun vun uyd diorssaf
Lleueir ry gwbl eir ny ry gablaf
Lletyf dihol dethol doethaf or gwraged
Llaryed gluduawred a gloduoraf

Llawr mawr mebwynyawn dawn di-
warthaf
Llewychdud meinhir ywr tir teccaf
Llu diurawd hyffawd hoffaf ker meuryc
Lliw gwynnblyc gwenyc gwen y hadaf

Lleuuer eiry didreul neu heul yn haf
Lliaws ae canmawl or mawl mwyaf
Llin gwinuaeth pennaeth pennaeth o gymry
Llun hy ae dyly ieith atalaf

Llwrw gwir nyw cenir ual y canaf
Llaur car kerdrod o uod uydaf
Lloer hynot ar glot yr gloewaf deurud
Llaesuerch uaredud a brud brydaf.

Lleduryd yw gouyn dyn diweiraf
Llit cant o volyant gwarant gwiraf
Llawer geir — neir a wnaf ker aeron
Llif dragon vanon vonhediccaf

Llevliw² ardal gwiw gwydyrblas yd af
Lle uym llwyd eilwyd arwyd araf
Lles uymoet eres evraf am tavawt
Llathreit wawt hyd urawt hut nawt
hoet naf

Lliw cer — enwysc riw rin dawl om taf-
awd

Neut diuethl anueidrawl
Llin arglwyd llary hylwyd hawl
Llun diweiruun dy wiruawl

Mawl ran ellylw gan gynyd gwyd hydec
Y gwawd hydyr ny deruyd
Milyoed dreul ne heul hafdyd
Molyant pwyll vedyant pell uyd

Ny byd amdlawd gwawd gwawr hynod
Allwed dawn a gwybod [ellylw

¹Neu, canaf. ²Neu, Lleblw.

Nawd yw rac ran o dannod
Nwyf rieu glwyf rwy o glod

Cloduawr dwn kyrchwn kyrch dilud uein-
uarch

Ar fwynuerch varedud
Claer orne dwyre deurud
Clwyf cant uyrd uedyant veird uud

Buduawr yawn hydawn hediw hawl dylun
Yw heul dolyd lleblaw
Bod rod rin diurawd wawd wiw
Bun laes wanllun lwys wynlliw

AWDYL.

NIS GWYDDIS FWY AI CANT. O L. D. D.

THOMAS vab rotpert rwyf par gwersyllyc
Rwyf ryuyc ryuelgar
Ruthur aruthur areithran¹ esgar
Reithon gawr reithawr llawr llachar
Rot kynnygyn kynnif diwatwar
Rwyn kedeirn kadarn y ouar
Rwysc tan a gwynawn ual twryf gwynnyar
drud

Molut klut klot wasgar
Moli ri rybuch yn arpar
Molawdyr maws nyd moes y gytpar
Molyant llew lletawt om bannyar
Milwr coeth traws doeth tros dayar
Mal molawt dunawt gan rif tonnyar
veird

Tynuegyl heird hir dear
Tadawc gwent torment termyd gwar
Tadmaeth myrd mawr dawn y daffar
Tud menwyd mynud wrth wengar
Tu brwydyr glyw ef glew anhygar
Tuoed wysc yn wysc yn yscar torvoed

Ac eu teiryf mal adar
Adwyn llew yn llat yn anwar
Adwen llyw yn llawch yn hygar
Ac edif gynnif gnawd llychu amar
Edern llit pan llud y arwar
Edyrn trin vedgyrn trydar erchwynyawo

Trawd varchawc veirch amar
Emyrd kyrd kerdoryon llaur
Amlwc seif y safwy ual dar
Amwlch gled gloywdrut yg wyar
Amorth cart nyd kerdawr nyw kar
Amyl y rod oe uod y uar ys rydrwm

Ys rydraws kein wanar
Cnuyad cad kedernyd elgar
Kyneil vrwydyr ar vreint tanllachar
Kynor trin nyd rwy ediuar
Kynwrwf gweir kyniweir kunyar

¹Neu, areithrau.

Kynheilyant anant auar anelyf
Aer gledyf glew digar
Glud a drut ar drawt a thrugar
Glyw y ryw ef rwyf uuelyar
Glew ual rew rudgrys brys brwydyrgar
Gleif hywan ac nyd gleif hywar

Ae glod gueir ae eir y ar y trihael
Neb traha nyd achar
Lleawr gwawr gwedy bo abar
Lle mae seint yn sant diauar
Y dechreu oed wychuryd casnar
Y diwet boed y duw trugar

CANUAU CASNODYN.

CLOD I WENLLIANT VERCH
GYNAN.¹

O L. P. P.

MOLAF ia6n y da6n² gne g6a6n gwawthwec
Eiliw ewynriw gwynwiw gwanec
Eilieis hynot³ glot gloywdec Wenlliant
Eilia6d y molyant⁴ mil ych6anec
Eilw⁵ dreidyaw nym da6 tra6 truy gystec
Elvyd twf glodryd dyd na deudec
Eil kein galet ret ym reitrec okeith
Oleuveith hoew dreith⁶ breint ehedec
Aryal bugethal⁷ brif dial brec
Ar hoy6vun lu⁸ hun hoen gynwanec maen
Pan wisc tonn vr6yscvlaen gaen am garec
Eirgall diwall gall bwyll ogywec
Eiryoet yr difoet⁹ hoet gyhydrec
Eur mal am bu dal dolur attrec vra6
Yn lla6 6yl anda6 gan eil Indec
Eiryau verch Gynan kynran kanrec
Eryr tymyr gwyr gweilch disaesnec
Argl6yd cul6yd r6yf r6y groec rugylch6yrn
A ellwng heyrn¹⁰ y teyrn tec
Meu geiryau goleu g6yl wyndodec
Mi a wyr moli hil ri ha6l rec
Meithir y cludir clot anrec tava6t
Mor ddidlawt ygg6aut¹¹ yggwenh6yssec
Meua6t¹² mola6t gna6t gne tonn waedgrec
Manar¹³ wisc lassar avar 6osec
Mil¹⁴ ae ma6l heb da6l diledyf ch6ec l6ys-
ieith
Ma6r da6n ganhymdeith oesdeith ostec
Mein virein riein gein Gymraec
M6yn vor6yn hund6yn hoendygyn gystec
Mynych lle lle6ych lli6 ehoec ym

Meu y duc gwenlym¹ ar rym redec
Mynet yr gwelet gwennet gwanec
Manon wawr Arvon govyon govec
Maengaer glot belldaer glut baldec mygyr-
van
Meingan dyn eurwan² y Dinorwec
CASNODYN AE CANT.

AWDL I IEUAN ABAD
ABERCONWY.

O L. P. P.

VY ruyf geyr Kon6y goreu kanyat mydyr
Vy un eneit hydyr vy ia6n ynat
Vygket vynkiriet vynkaryat perffaith
Vy meith va6r obeith vy Ior abat
Vy argl6yd modl6yd medlat walla6gyrn
Vyggi6 rodyon ch6yrn vygwaredyat
Vy mra6t ffyd gynnyd med keinyat gerda6r
Vynkynorth6y ma6r vynkein neirthyat
Vyghartrevr6yd ru6d rodyon diffael
Vying6ir gymorth hael vygg6a6r geimyat
Vygholovyn diovyn rac dyat lletpei
Vynghynn6ys a wnei gan vyghennat
Gwa6r lla6r Maenan va6r mewn ia6n vyr-
yat ha6l
Gwedy heitya6 ma6l g6a6t ehetyat
Gweilging klot arvot g6a6l eurvat heird-dai
Gwylpei vud g6stei gan vod g6astat
Bedaf y barnaf wyf beirnyat kyvyawn
Barn ae trossa da6n Bernet drwssyat
Beuno bwyll didwyll dodyat enryded
Balched ber6 vudwled y berved6lat
Rydd ffyd fla6t traetha6t nyt truthyat
gogan
R6yd ia6nlllythyr gan gauryd dianllat
Rec dec dal aryal r6yf vryat ieithrym
Ry diengis ym rod oe anghat
Ieuan 6r divan ar dyvyat kanlla6
Ion a barchei dra6 wyneb eirchyat
¹ Man ymduc gwelwlym.—Ll. D. D.
² Erwan.—Ll. D. D.

¹ Awyl a gant kasnodyn y Wenlliant m. gynan, yw yr Enwad yn Ll. D. D. *Gwenlliant verch Gynan ap Maredudd ap Rys ap Gruffudd ap yr Arglwydd Rys oed honn; Gwraig syr Gruffudd Llwyd ap Rhys ap Gruffudd ap Ednyfet Vychan.—Yng-harchar yr oedd syr Gruffudd.*

² Aelw iaun yw dawn.—³ Yn dioed.—Ll. D. D.
Ll. D. D. ¹⁰ Ellwng o heyrn.—Ll. D. D.

³ Erot.

⁴ Dy voliant.

⁵ Elw.

⁶ Hoewdeith.—Ll. D. D.

⁷ Bu gethal.—Ll. D. D.

⁸ Lud.—Ll. D. D.

¹¹ Mawr didlawt uyg gwawt.—Ll. D. D.

¹² Menhawt.—Ll. D. D.

¹³ Neu, Manaw.

¹⁴ Myrd.—Ll. D. D.

Ener yu'n hydyr yn hoyódat crevyd
Ar dóys ganneit ffyd eur disgynnyat
Llaryeiddóyn dillyn llaón dullyat Moesen
Llwyddei gyhoed llen llaó ddigaead
Llyó byó berth maórnorth nyt murnyat
ygóneir

Llathyrgreir lles bartheir lliáo s borthiat
Maured enryded un redyat Machreith
Meith¹ mynych obeith mwyn achubyat
Myrdd gyrd gael ryael med ruat beirddoryf
Maórgoryf mygyr wenlloryf magóyr winllat
Kelvydgoel Gyryoel egorynt deall
Kovyon Dyvric kall kyvyaón divrat
Kampeu kein hólyeu kynheilyat kíódaó
Kymorth y drindaó fo ym keimyat
Kat keimyat divrat dyvrys eirchyeit

Eur eneit yr ynys

Róyd wenllan rydd y winllys

Róyf pab rywyau doeth vab Rys

Ysbys hil Rys heilyó rod

Ys boet vyw barch esbyt vyd

Amlóe yw hoyólyó hýóled

Oe ganneit beis y gynnyd

Kynnyd ae dyvyd kein davaó Bedaf

Aml wybodus geudaó

Kynnwys wyr kynnes wiraó

Kynnull ffyd kannóyll y ffaut

Kyvlóyd ffaó salym dalym dylóyth

Karyatvaó byrdvaó beirdvaeth

Kedyrn dut kadarn a doeth

Kar purffaó kywir perffeith

CASNODYN AE CANT.

AWDL I IEUAN AB GRUFFUDD.*

O L. P. P.

LLYU yw'r meu goreu góeid kanllaó
Llyó llaóer haelder ffer ffuryveidyaó
Lleuychvab arab y euraó clot prud
Ieuan vab Gruffud vud vedylyaó
Llyó nym gwneit teleit talym damunaó
Llewenyd a neb tra veón² hebdaó [eith
Llyó am dysgaó hadd hodyaó gerd berff-
Nyt val sothachieith beird keith Caeaw
Llóyd ragores les luossyd vraó
Llóydgar rac ieueinc veinc vydinaó
Llym gyngor ragor yn róygaó darpar
Lladgar rac escar deró rac yscaó
Llathyrwaó nyt⁴ oed vaó eiryf gbaó⁵
Llóró vri⁶ daeoni dieu anaó [guryaó
Llóybr digaeth y yarllaeth y eurliaó Ieuan
Llóyt llydan daryan llit yn⁷ duryaó

¹ Neu, Meich.

² Fawn.—Ll. E. D.

³ I Ieuan Llwyd ab Ieuan ⁴ Llathrawr uyd.—Ll. E. D.
ab Gruffudd o Ogerdd-⁵ Gawr.—Ll. E. D.
an.—Ll. E. D. ⁶ Bri.—Ll. E. D.

⁷ El.—Ll. E. D.

Llóybraó ehaóffysc adysc idaó

Llóybra oe¹ nerth vreich i Vryneich vraó

Llit erdyrn kedyrn Keidyaó neu Wrleis

Lleis llógyr dinas treis lloegyrdinistryaó

Llam lloegyrrfflam llógyrfflwh drysswch
dreissyaó

Llit duraó dur huaódur² Hueil vab Caw

Llwybrdórf Morgynnórf maó gannait³
nerthwir

Llanó enwir am dir yn ymdaraó

Lliáo s gystlón hón honneit gyvyaó

Llaóchblas a gavas adas eiddyaó⁴

Llys hysbys dyvrys divraó gasanaeth

Llys uchelóryaeth llary ffraeth ffróythyaó

Llavurón⁵ kanón keinyeit hebdaó⁶

Llavarveird digeird dygón attaó

Lle mae meón kur llaó ker llaó llys haelnat

Llann ran rymussaf goethaf Geithyaw

Kyrcheis ór klydó klot tavarn a thref

A thravot med o garn

Kar kaeth y var koeth y varn

Katvalck kadyr eurwalch kadarn

Kadarn y eirvarn ae ervit ae haó

Hael Ieuan eil Pebit

Keitwat rhac brat bróydyr ymlit

Katol⁷ eidyol i lit

Llit vróysc tan chueivróysc chóevrin yó
Ieuan

Llavyn Garthan gyrthyó trin

Llydan ryd⁸ y góeinyd góin

Llat lleó beidyat llyó bydin

Bydinlet hirget hóyrgard yó Ieuan

Baed róydgan rudgoch dard

Bodlyv croyó heilhoyó haelhard

Budlaón oe vaórdáón y vard

Bard óyf i im Ri rif llóyr ar vaórgerd

Aryf aergat estraóffóyr

Bard ynteu goreu ae góyr

Beird loeógerd bórd oleugóyr

Góyr Ieuan divan devaó ffróst bróyscdreth⁹

Gó breisc-dreul med amóst¹⁰

Erddeint¹¹ Gereint a Goróst

Górdvri eur gosti er góst

Góst gynnal heildal haelder góyr Ieuan

Gar ieuano Nud arver

Gosgedic Nur eilic Ner

Gosgord loyófford Eliffer

Ercólf¹² gryf¹³ Selyf seil wledic Ryderch

Róyd Ieuan wayw yssic

Aryf aer didaryf urdedic

¹ Ei.—Ll. E. D.

² Heb daw.—Ll. E. D.

³ Ddurawdr huawdr.—Ll.

⁴ Cad ól.—Ll. E. D.

E. D.

⁵ Llydawrydd.—Ll. E. D.

⁶ Neu, gamraw.

⁷ Brwyscdrech.—Ll. E. D.

⁸ Iddaw.—Ll. E. D.

⁹ Am wst.—Ll. E. D.

¹⁰ Llafariwn.—Ll. E. D.

¹¹ Erddraint.—Ll. E. D.

¹² Mae y Cyrchgymmeriad yn hynod yma, ac yn dangaws yr achaws o vod y sill gyntaf o bennillion Tawddgyrch Cadwynawg yn govyn bod yn dechreu val y maent.—*Iolo Morganwg.*

¹³ Gryf.—Ll. E. D.

Ar glot y tri glut y tric
 Trigys ma6l haed6ys mal haedu o ia6n
 I Ieuan gan veirdlu
 Adysc glot ffyse heb vyc vu
 Ud kard gorchud kerd gyrchu

CASNODYN AE CANT

AWDYL MARWNAD MADAWC.

CASNODYN AE CANT. O L, P. P.

Bu oerchwedl cenedl cwyn enwa6c¹ tristla6n
 Kamp Meirchya6n kwymp Marcha6c
 Bud a vyd rygud y ra6c
 Bit heb vyd bot heb Vada6c
 Mada6c oed marcha6c meirch sarruc kein
 Ail Kynva6r katgaduc [wr²
 Dy6an gar6 Du6 an goruc
 Dan sygn poen dygn pan y duc
 Duc Du6 dat bost kat kytvaeth heird eirch-
 yeit
 Oe orchud neb ni ch6eirdd
 Dygei yng6ylyei digeird
 Diga6n oe va6rda6n y Veird
 Beird wisca6c Vada6c o vot a6r hebot
 Y hybarch Grist nym da6r
 Der6 her6 hirvaeth maeth meithva6r
 B6r6 naf o l6r6 nef i la6r
 I la6r Vada6c va6r vur ervit Trystan
 Ban dra6staer ordinit³
 Tralla6t Eingl giwda6t gedit
 Dryllyeu aelodeu oe lit
 Llidyac oed Vada6c Ved6yr na6s garthan
 Gyrthyei Eingl yggygha6s
 Llet kadoed lluoed llia6s
 Llit Kedic lla6 dreisic dra6s
 Tra6s Vada6c arva6s eiryf sathrsarn aerllu
 Tra vu tu to hayarn
 Trech oed y nerth truy verth varn
 Tr6ch ad6y no'r tri chadarn
 Kadarnbleit eirchyeit y orchud bu trist
 Tra6sdec Vada6c eil Nudd
 Kadarnvalch⁴ llu tra vu y vud
 Ket yn eurllet anarllud
 Arllud y6 yn bud bed anglad mada6c
 Modur Beirdd a neuad
 Arll6ysyat hy6lat⁵ rat rad
 Eurlly6⁶ helym aerlle6 hylad
 Hylad Beird digeird digu⁷ oe d6yn
 Hyl6yd c6yn cyn darvu
 Ha6l va6l vil6r t6r tyryflu⁸
 Hyla6 rod heil vod hael vu
 Bu oerch6edyl &c.

¹ Cenedl enwawc.—Ll. E. ² Cywlad.—Ll. E. D.
³ Ceinfwr.—Ll. E. D. [D. ⁴ Eurlliw.—Ll. E. D.
⁵ Ordmid.—Ll. E. D. ⁶ Wyf digu.—Ll. E. D.
⁷ Cadrwalch.—Ll. E. D. ⁸ Torflu.—Ll. E. D.

Dreic llu kan darvu deurvur
 Drut Vada6c arva6c arver
 Dr6c na doeth ma6r anlloeth mor
 Dreigyl brys dreis dyrys dros dir

Dir6yn k6yn keinyeit l6yr6ys
 Dery6 lly6 lli6et aros
 Dur br6ydrdorf kerdgorf kardgas
 De6r nenbren perchen parchus

Parchus Vadauc deivna6c doeth
 Pob kynhalya6dr lly6ya6dr ll6yth
 Pibyl yr lla6r llu ma6r lle meith
 Pa6b gynt y dethynt y daeth¹

Aeth mada6c en6a6c anwat
 Uthr gyvlam Vargam va6rget
 Athraw br6ydyr draw gyffra6 drut²
 Uthr escutruthr ysc6ytrot

Roda6c Vada6c vodur lleng
 Rat winllat wenllys ehang
 Rudgled kyn der6ved durvyng
 Reid yrth aervleid Arthur vl6ng

Bl6ng eingl est6ng eisd6ng³ oed
 Blodeu kampeu k6ymp Lloegr6aed
 Bla6d galar am gar g6reid
 Blingur eirf blaengar ar6yd

Ar6yd ff6yr naf6yr nefly6⁴
 Ar 6naethost hoedyldost hedy6
 Aer gattra6s yr llia6s lla6
 O'r Goettref dan llef d6yn lle6

Lle6 gle6 gloywlan gan Gynwyt
 Llavur naf a6dur nef aet
 Lla6 ana6 yr lly6⁵ eneit
 Lle6enyd lly6 bedyd boet

Boet lla6en reen r6yf llen ll6yr
 Wrth Vada6c bur en6a6c beir
 Byt am walch gryt bryt br6ytrdaer
 Bei tes nyt eres neut oer

Oer vu y gyrd vyrd veirdroec
 Aros dyd ketryd katuryc⁶
 Arf aergled afnved evnvaec⁷
 Eryr tut murdrut ma6rdreic
 Dreic llu kan daru &c.

Amdrist wyf gorph6yf ym gorphen
 Ymdro call cyn dirwall derwen
 Ymdreigl brat ymbryssyat⁸ bressen

¹ Ydd ethynt ydd aeth.— ² Neu, na fflywr neu fflyw.
 Ll. E. D. —Ll. E. D.
³ Athro brwydr gyffro dro ⁴ Pr llew.—Ll. E. D.
 drud.—Ll. E. D. ⁵ Katruc.—Ll. E. D. [D.
⁶ Eiddwng.—Ll. E. D. ⁷ Arweddeurwaeg.—Ll. E.
⁸ Yw brysiad.—Ll. E. D.

Ymdra6t ffa6t ny pheit vyggohen
 Amdylan¹ am d6ylan Havren
 Am d6yn k6yn kynhebic Maxen
 Am vedru canu kyn aghenn
 Am Vada6c deivna6c dovyn a6en
 Am Nur pur val peir Keritwen
 Am ner per paroded Pascen
 Am nerth berth a barthei ychen
 A meirch eirch y arch6yr aren
 O'm kyvoeth amcandoe² ym ken
 Am cyveillt ceveis wrth angen³
 Am kovya6dr am lly6ya6dr lla6en
 Am kyvarch am parch am perchen
 Am kyved ymaened y men
 Nym kyuyt tristyt treis diwen
 Am koryf toryf tyrva⁴ ohen
 Am kar rac escar rac ascen
 Am gystal eirf aryal Uryen
 Am gwst⁵ Gystennin vab Elen
 Am vydroed mesuroed moesen
 Am veidra6l kymuna6l⁶ kymmen
 Am vodur val mab mur Moryen
 Am Vada6c bryt voda6c Brat6en
 Amyl na6d Du6 y de6in adyen
 Amled hed o rin6ed y ren⁷
 Ren llen a llyvreu goleu galar
 R6yf gl6yf o glevyt lleu bryt br6ydrbar
 R6ym did6ym dodi ri r6ng daear
 Rebyd ryd r6yd6in a de6in d6r
 Reda6d ca6d ym cof dof divevylgar
 R6y a m6y y mae no g6ae hyt g6ar
 Rydranc ieuanc ia6n da6n diwat6ar
 Reit ry6 lly6 lleas oescas escar
 R6yt ysc6yt escut drut wrth drydar
 Rot arvot arveu keneu kynnar
 Redyat kat kedyrn deyrn diuar
 Ryt byt b6yt vyroed wiscoed wascar
 Ryngwellyng walla6 heilya6 h6ylyar
 Rif llif llu vueil eil Ulkassar
 Reid arveid arvot 6edy clot clar
 Redet vet veidra6l dreigya6l drugar
 Trugar g6ar g6ir trioet hoet hir k6ynir
 keinud
 Trist Grist groy6 vra6t ym uyr 6ylna6t am
 wa6r eil Nud
 Tr6mgoll oll y6 tramg6yd yn lly6 trymga6d
 ny'n llud
 Treid-ffraeth maeth med treis y de6red
 tra6s y deurud
 Trossed Mervyn treissi6r gelyn gerdbryn
 g6rdbrud
 Tryssa6r oed ym tra vu walch llym gwio-
 rym gwaywrud
 Trossed y glo manar amdo mynor ymdud
 Traethu oe d6yn tretheu ad6yn hirg6yn
 hwyrud

¹ Amdylyn.—Ll. E. D. ² Gost.—Ll. E. D.
³ Am can ddoeth.—Ll. E. ⁴ Cynmawl.—Ll. E. D.
⁵ Ban o.—Ll. E. D. [D. ⁶ Dyma dervyn yr awdyll
⁷ Torfaeodd.—Ll. E. D. yn Ll. E. D.

Traetha6t en6a6c trathec Vada6c a vedyr
 Gruffudd

Tra reit ymi rac tra phrovi costi cystud
 Tr6y ar6yrein treidya6 o6ein dihein duhud
 Tr6y hir bara y Du6 donya y datannud

Datannuda6l ha6l yw hywled Owein
 Dig6yllgein ysgein d6yrein de6red
 Dedveu tra6s geneu treis g6ned gyrchyat
 Da6n y tat rodyat borthyat berthed
 Du6 g6ae vi d6yn Ri dyn ryved y vy6
 Am r6yf r6ydly6 nyt by6 neut bed
 Dyvrwledic eilic y wyled amget
 Dyvet y drosset oed et ryssed
 Divei val G6alchmei gweilchmaeth med a
 g6in

Divlin sarff bydin yn rin ried
 De6r dyvyant Rolant rul daered plyml6yt
 Diars6yt ysc6yt eurgl6yt aergled
 Dur eil Arthur mur ma6r alued ar lu
 Darvu lle ryvu lla6er reuved
 Dor ior dygyvor da gyved enwa6c
 Defnya6c oed vada6c vyna6c voned
 Dar doethyon ganon Gwyned a Deheu
 Y llug6yr a gigleu Lloegyr a gogledd
 Dir y6 ar gy6ir argy6ed Derwin
 Daearawl yscin Dewin diwed
 Dyrys d6yn oe lys l6ys gyvanned llynn
 Dyra6r g6a6r g6ay6ryn kyn kannmlyned
 Dyro Dat yn rat enryded divra6
 Deurud Ud ida6 a hodya6 hed

Hed wled sened y saint
 Hael di6ael Vael veint
 Hy dily vry vreint
 Gyt ar Vraham
 Hyn6yf gl6yf 6yf oll
 Honn galon donn doll
 H6yr g6yr ff6yr ffol
 Getkoll gytkam
 Hiraeth ffraeth maeth meu
 Hut drut lut lityeu
 Her6 ver6 ch6er6 ch6etleu
 Godeu g6dam
 H6rd d6rd b6rd beird6in
 Hoed6ysc vr6yn r6ysc rin
 Her wisner ffer fin
 Goflin gyflam
 Hyd6r mur cur caer
 Hydysc ffysc mysc maer
 Hoet adoet oet aer
 Ffloyw diglaer fflam
 Hyder ffer ver vu
 Heit greit bleit blygu
 Het haelet llet llu
 Trychu tracham
 Hydir 6ir hir haf
 Heb ateb neb naf
 Hynt g6ynt kynt k6ynaf

Mab mwynaf mam
 Aeth ffraeth vaeth Vangor
 Uthrla6n da6n ia6n ior
 Oeth doeth goeth gyngor
 Ma6rgor Margam
 Avar bar kar Ca6
 Uyf r6yf gl6yf gluta6
 Ef nef dref dreidya6
 Rodla6 r6ydiam
 Amdrist 6yf &c.

CASNODYN AE CANT I'R
 DRINDAWD.

O L. P. P.

I.

TRINDAUT dibecha6t Du6 bych diwahan
 Am ri r6ydian am kan kenfflych
 Mab diatneir meir mor vnych ym byd
 Aeth saeth seith brivwyd¹ ffyd am ffurvych
 Ymd6yn om gwenwyn nym gwenych uffern
 Afeith geith gethern surwern nid sych
 Lle mae llawer gwae waethwrych anescor
 Llu du diyscor ffylor ffoldrych
 Differ vi vy ner rhac nyeh uffern gnut
 Ar tan br6mstan brut rut rydunnych
 Ar pydew llenrew llawn rych kylestrie
 Ar peir geir gar6dic peithvric poethvrych
 Ar pryvet kalet kolya6c6rych synya6c
 Afr6yd s6yd salla6c treisgla6c treisglych
 A phob ry6 distry6 tr6y distrych flamda6d
 A ffwyr l6yr loesga6d adra6d edrych
 Diryeit nyt teleit talgrych wythlonder
 Dur aervur arver ar ny gerych
 Direidyon dynyon ny rydoniych dat
 Dirryd ffyd float brat ae bredych
 Tyro ran i'th wan wynvyt wrthrych ha6l
 O'th wlat vat vreidrya6l yr ma6l mynych
 Yth wled lly6 buched lle y bych dragywyd
 Lla6r ma6r mireinddydd llywydd llewrych
 Llys didos a nos da6n wledych raclla6
 Llen ot not neidya6 na gla6 nym g6lych

II.

Trinda6t dibecha6t nyt da bychan
 Troi bryt attat tro gloywrat glan
 Tri ac un cyvun mor yw cyvan
 Trugar gerennyd Dovydd divan
 Trugared ried reuved r6yvan
 Tragyd y byd nyt dyd diflan
 Traha ni phara ni pheir didan
 Trahir dielir dir darogan
 Treis dyn a obryn ennyn anyan
 Trist gosp gost ffurndost g6st ufferndan
 Trinheion dynyon danyal ogan

Briwyd.

Traffalst cyn amdo gro a graean
 Tru mo'r angall dall dull aneiryan
 Trossed tr6y gymwed a gymeran
 Trannoeth heb gyfoeth heb gyvr6ynan
 Tra6t angeu vereu vedeu vydan
 Tra hy y6 pob sy6 na synh6yran
 Trymder Luciffer ae loes affan
 Tros y gam arvaeth kynvaeth k6ynvan
 Trymg6yda6d heb ne6d y gla6d nyt glan
 Travael nam oe gam gwaelflam ae gwan
 Trachywed llech6ed lluch a tharyan
 Trevyna6dyr ll6yr hua6dyr lloer a huan
 Trevneist a ffurveist o ffyri amkan
 Trevneu ampryleu geneu a gan
 Treul gyvadeff nef naf pob atvan
 Trengit ae collo ll6r6 tro truan
 Traetha6t o'th vola6t vilyoed gyman
 Trenneist syr a myr mora6l dylan
 Trevneist dayar va6r ae chla6r achlan
 Trefneist wern uffern affeith Sathan
 Trevret i bryvet lle yd ymbrovan
 Troch heol ysgol esgar boethvan
 Tralla6t yr gi6da6t nyt ymgad6an
 Tra6s y vu Iessu pen llu llydan
 Tra6 yr ymdara6 ar doryf Sudan
 Treul gyvor tros vor kyngor kyngan
 Treidle yd ethy6 ffraethly6 ffr6ythla6n
 Traetloes yn y groes Grist e hunan
 Treit ym erchi mal am orchan
 Trar6yd vyd kul6yd am bob kalan
 Trugaredd a hedd haedd6yt amkan
 Tr6y eiryola6r ma6r Meir a Ieuan

III.

Trinda6t dibecha6t Du6 ni becha6d
 Treidwyf i nef yn adef y na6d
 Trist vyd tragywyd truy ga6d ae collo
 Tristydd vryd vradvro vr6ydyr gyyvanna6d
 Treis6yr nyt ystyr am dost ansa6d
 Trossir pob enwir yn hir yn ha6d
 Lle i trosset kiwet kawatsa6d niver
 Tru Lu Luciffer aergler oergla6d
 Gwae a dyt y vryt mewn byt ae ba6d
 Gwae duc rac gwan y ran ryyna6d
 Gwae dic gwir dreissic dryssa6d dy amcan
 Gwael dravael dryvan g6ayw tan ae ta6d
 Gwae a vo crettffio tro tr6ydevla6d
 G6ae div6yn g6en6yn carg6yn curga6d
 Gwae a divreint seint a seilya6d temleu
 Gwawr mawr mur gradeu greddyf ymadra6d
 Gwae a vyn gobryn gobyr uffernda6d
 Gwae divia6c lldia6c lleidyr tra alla6d
 Am berchen o brenn a bryna6d pumoos
 Per ffer ffurveidvoes ffrowyll-loes ffra6d
 Er penyt bywyt hoedyl vergyt ha6d
 Wr glan diwahan yn y waha6d
 Yr wlat vat veidrya6l a vedra6d Andras
 I'r wled hed haedblas heb gas heb ga6d

¹Neu, ffurwythlan.

Antury6n h6yl6yn heli a thonneu
 A thynn6n ved yn rhi
 Ynat pob g6lat rat roddi
 Un ion athra6on a thri

IV.

Trinda6t yn gwara6t an gwarant
 Tri unya6n unnerth gogonyant
 Tevy y tat a rat yn reityant
 Tr6y y mab gwnaet bawb bob grymyant
 Tr6y'r yspryt y gyt y gadant
 Trinda6t yn unda6t undu6 gwediant
 Trist vu Grist yn y groes dygyant
 Travael hael h6yla6d ar volyant
 Tra6t g6ener bu ffer y ffynnyant
 Trydyd dyd dody6 o divant
 Tros dyd deugeinvet ket katwant
 Trev nev afniver ef gwelsant
 Treidyom ni a mi a Morgant
 Treu deuvor kyngor kyngharant
 Treith ymdeith yn veith anvethyant
 Traeth a brynn a phenryn a phant
 Treu ny ludd tryleu eil Rolant
 Tra6 yr bra6 ar bryvet gormant
 Treth6yf Du6 a diwedd vy mant
 Tra v6yf travot6r un amrant
 Tramynut tr6m ynnof y ch6ant
 Tremynu treislu tros liant

V.

Trinda6t ffa6t ffer tref nef nifer gwarder
 gwirdat
 Trech wyt no neb tr6y da6n ateb treidiwn
 attat
 Tra v6yf vy myt y troych heb 6yt ym bryt
 rac brat
 Treul benydy6 ard6y gurya6 yr dy garyat
 Travel a chur gyta dolur g6edy dalyat
 Tr6m gymmereist tra6s yn pryneist or pren
 crociat
 Tr6y dy hoelya6 draet a d6yla6 drut adeil-
 yat
 ▲ gwayw dan vronn a g6aet g6irion g6erin
 bryniat
 Ar byt paladyr yn diangadyr am d6y angat
 Ar dall a'th want o'th vadeuant nyth vu
 diwat
 Creest Deus dilywygus y deulygat
 Creda6d ynteu yr g6yrthva6r greu goleu
 gwilyat
 Ae gwnaeth gol6c o dywyll6c a diwallat
 Ac ae g6naeth vyd o divedyd y dyvodyat
 Cryt y gymmyrth rac ovyn mawr6yrth mur
 g6ynnieithyat
 Cret ae g6ara6t oe va6wr becha6t beich oed
 anvat
 Ceir pob tervyn cred6n dyscyn credo dysgat
 Credadun eir Crist ym bru Meir ma6r ol-
 eust

Brenin ar gret oed pan anet yn pen ynat
 Breinya6l escor breint seint seil cor dor
 deggradwlat
 Kenevinglot mab kyn bot na phab na ffyr-
 yf avrllat
 Kant egylyon gein egluryon gloria ganyat
 Doeth trywyr tec a their anrec anrydedyat
 Eur Tus a murr yr gwr nyt byrr yn y per-
 ffeithrat
 Seren bu r6yd bu kyvar6yd bu kyveiryat
 O vlaen y tri y vynegi yn ri rodyat
 Era6t greula6n ny bu gyvyawn ny bu gov
 yat
 Ar addoli y Grist Keli kolovyn lleuat
 Arch6n yr hael a lud travael ymhob troyat
 A beris llen ac offeren ac offeiryat
 Ar d6vyr yn win a phob ry6 hin a phob
 ryw hat
 A nos a dyd a gwellt a g6yd a vyd' ffuryf-
 rat
 A gwyllt a g6ar mor a dayar ma6r ard6yat
 A deudegrad nef a diodef da a wydyat
 Yr y haelder yr y niver vy ner neirthyat
 Bot yn diwed yr trugared yn tro garyat
 Amen.

VI. *

Trinda6t dibecha6t buched wiryon
 Trugar tr6m y var kar gwar gweddwon
 Tri yw Duw Keli kolovyn Deon
 Truy rat ac un mat keinyat kanon
 Trech yw ef tat nef naf gleinyon radeu
 Nor creaduryeu goreu gwron
 Gwr dinam digam dygyn y alon
 Gwr dawnveith gobeith reith reidussion
 Gwr didic gwledic gwlat englylon
 Gwr dedva6l gwra6l bieu'r goron
 Gwr a gynnyd dyd dydon ymdangos
 Gwr a gynnu nos dros dreissogyon
 Gwr a gynneil seil seith urdolyon
 Gwr a gennyw yw awyd dynyon
 Gwr kymmen penn llen y llenodron
 Gwr kymwys kynnwys kanwyll deillyon
 Gwr kyvunot a chlot a chleivyon ov6y
 Gwr kymorth gov6y dr6y dravaelyon
 Gwr ny chud y vud y vedygon
 Gwr ny chel a wnel o dichwelyon
 Gwr ny char murnvrat lletrat lladron
 Gwr ny cheinmyc treis cleis cledogyon
 Gwr ny chymmwyll twyll tyllod hoelyon
 bra6
 Y draet a d6yla6 dolur calon
 Gwr a aeth yn y gna6t gaethra6t gethron
 Gwrddal g6yn ddial gan Ideon
 Doeth oe greu purgoeth perging drudyon
 Yr pumoes pumloes pumlif cochyon
 Duw mab meir yw kreir Cristnogyon
 Da y g6yr goglyt mebyt meibyons
 Rhae caffael travael tri anwirion

*Ncw, ffydd. *Ncw, maibon.

Kaiffas Sudas Sudan Babilon
 Kyffess6n keiss6n o rat kysson
 Kyffes dr6g benyt a ia6nbryt I6n
 Kaffom lwys gynn6ys gan orchestyon
 nef

Kartref gwir adef y Gweryddon
 Selyf ynat tat tec
 Seilyeith nyt g6yrieith gorwac
 Seith drwy obeith veith vedic
 Salym wraul seilym a oruc

VII.

Gorugam ryrret puret peryf
 Gormod o becha6t ar llyvyrgna6d llyt
 Goreu oed vadeu orneu oernyf
 Gorwakter y gler over a yf
 Gorwac bechadur gleudur gledyf
 G6thrus y eir a chweir ny chwyf
 Gyrrir y benyt detryt didryf
 Gared sa6d garthga6d yr gwerth g6dyf
 Gorwed hir ysdir ystor hybryf
 Gorwisc graean poen da6n pan dyf
 Gormeil pridladd nyt nad nedyf
 Gormes yw cluda6 aela6 elyf
 Gwr hybwyll kymwyll i wryf
 Goreu da wyrtheu yw Duw wrthyf
 Gorff6yf deith didrist neut Crist ud
 cryf
 Gorffen digynnen da yw gennyf
 Gymm6yll dysc ffysc ffer nyt ker Kaer-
 dyf
 Gem Garusalem geiryau Selyf

VIII.

Trinda6t para6t pur
 Traus ma6s moes eglur
 Tr6y rat mat modur
 Mur mereinwch
 Tro vi Ri ratla6n
 Trafnidr dinidr da6n
 Tref nef naf kyfya6n
 Diga6n deg6ch
 Treidiwyf rwyf rwydwynt
 Tros vor kor kerrynt
 Groec dec derynt¹
 Haedynt hed6ch
 Tir gwir gwingret
 Tymyr gwyr gwaret
 Tat rat reit nodet
 Get gadarnwch
 Tnt lut lud dram6y
 Tec rec ren ov6y
 Teith veith vaeth gobr6y
 Tr6y attreg6ch
 Am gynnal gwal gwyd
 Seith braweith bri6yd
 Peth braweith briv6yd
 Kyn trechdyd tr6ch

¹Derwynt, neu, dewynt

Llunhaf naf neges
 Llunya ym lym les
 Llydan lan loches
 Gwares gwarwch
 Llogeil seil Selyf
 Lle nyt prifde pryf
 Llawn nerth berth beryf
 Gryf digrifwch
 Llyw gwlat vat vedyd
 Ll6ythbeir creir crevyd
 Lleithic Gwledic gwlyd
 Dydd didanwch
 Lleuat rat rinwed
 Llyna da diwed
 Lle yd aeth ffraeth ffrwythwled
 Y med medyrwch
 Llaryed hed hodya6
 Lle g6yl h6yl heilya6
 Llawr nef dref dreidya
 Aelaw elwch
 Llys vry hy hoywblwyf
 Lles gne de digl6yf
 Ll6yd r6yd r6yf del6yf
 Dr6y dadolwch

IX.

Can digones Du6 an divlan verroes
 Yn eiryoed yn eiryau
 Gwr a'n gwnaeth ae gwnel am danan
 Trugared kyn meued mablan
 Gwr a'n peir an peryf glotvan
 Gwr gwychoeth gwych gyvoeth gyvan
 Gwr an gwyr an gwara6t oe ran pumoes
 byt
 Yr bedyd y Ieuan
 Gwr ygkret ygkrevyd nyt gwan
 Gwr ygkroc ygkroes bedryvan
 Gwr a wys a vrys y vra6tlan
 Ef a da6 nyt atta6 ef attan
 Pan wnel Duw dangos y varan
 Dydd6yre dy daeret arnan
 Dychryn t6ryf torvoed yn eban
 Dychyreh hynt dychre g6ynt gwaet-
 van
 Dychymri6 tonn amlie6 am lan
 Dychymer uvelyar bar bann
 Dychrys gwrys gwres tande allan
 Gwedy kelennic g6edy kalan berth
 Pan borther gly6 am ban
 Gwedy serch a seirch meirch meingan
 Emys llys llysseid uch ebran
 Gwedy treth mal tretha6t Ieuan
 Kyn glasved kyn glassu vgggran
 Duw am ryd om reidun ovan
 R6yd obeith o weith y winllan
 Ac yna daw bra6t braw gyman
 Ar deheu vy rieu vy rann

RISSERDYN AE CANT RACLLAU.

I HYWEL AP GRUFFUDD. O L. P. P.

RYGUD llew aryfrud llyw eurvro gwingost

Ynghongl gwyngor Beuno
R6yf clotnerth ryvic Clytno
Rydewr greir rud derw a gro

Cud gro teilwng Gymro tec
Kyt den6r br6yd¹ ket dinac
Kael ann6n y6'n kelennic
Calonnus is Kelynoc

Lla6r Kelynoc va6r a ved gorchud
Gwae eirchyeit o'r diwed
Llif greu aer g6a6t glaer g6aetgled
Ll6ybyr Par² travyn bar is trevyn bed

Kaened a gud Nud nedair
Kynvyn eil neut kwynvan aer
Kyt kam prit trillit trallwyr
Katkun oed lith katcun aer

Aer daradyr cadyr dellt6r coedyd on
Annwyldoeth fab Gruffud
Ad6yn kyn noi d6yn iw dyd
Oed eneit Pobyl Eiddionyd

Eidyonyd loryf koryf karyat oed Hywel
Grym Echel gry——
Aneird yn ei veird oe vot
Yggraen ved yggro yn vut

Os mut lle6 aerdrut lly6 urdrec llithyr-
waet
Llathyr walch pobyl Wyndodec
Wysc r6ysc ra6t 6a6t wiwdec
Ys u6ch y g6yn no d6yn dec

Pob dec ae k6yn ad6yn oed
Par durvlaen para6t aervleid
Prif ruthyr yng durvyng de6rvaed
Prid6r serch Paredur swyd

S6yd r6yd rodyat vat sudei vedel gyryf
Ni duc aryf na phensel
Ar ysgwthyr brat kat nyt kel
Saer hoy6ach no syr Hywel

Uchel o d6yn Hywel doe
A ch6yn g6yllt ochein a gwae
A chadarn oed dyroed dei
A chyd6r br6ydyr uch ad6y

Gai6y ar ad6y g6ra6l redyat ffuryf
Taer bri6gyryf tar6 bragat
G6ys g6ae oe var6 ar6 irat
G6yssi6r kerd g6ae assa6r kat

¹Neu, brwydr. ²Dar,

Llithyr am ud kat rat redec
Lla6n gyla6 lleuon ol6c
Lly6 ar dadl lle6 urdedic
Ll6ryf ch6alu trin lloryf ch6iloc

Chwiloc benn ae nenn y ninneu y roet
Lle y redant oe eisseu
Ch6ylgar6 clot vydindar6 cleu
Chwyrn digruthyr chwerwon dagreu

Dagreu tros vadeu llyw tra6s vydin
dra6

Da6 en6 dreig eurlla6 yn dra gorllin
Drut lut lavyn hard dravyn dor hirdrin
torvoed

De6r bor gna6tl6yd oed durbar g6aetlin
Dedyf redyf rein o vlaen dyd arwvlin
gymmysc

De6rffysc duc daerdysc d6ygat ordin
Dyed yn diued de6in ymladdgryf
Drutlyryf dal traffuryf deulit Tryphin

O glywet mynet ymein in argae
Anneit gor6yllt g6ae ym neut ger6in
Argl6yd yr ar6yd oreurin le6ych
Ard6ys gythrud gwych oer dyscethrin
Aryf lithaereu br6ytreu bratrin kerda6r
Yn lla6r rhoi hael6a6r a Ri heil6in
Och c6ympa6 kanlla6 a6ch keinllin G6el-
ydyr

Echel de6rweisc hydyr u6ch ael der6in
Tra6s dar6 br6ydr agar6 brad6r egin
Ffreinc

Taer vedyllfyrf einc torvoed Elphin
Travyn llavyn ll6ybyr vryt gryt digrin
baladyr

Taradyr t6r eurgadyr hyt tir Ergin
Treul6ed cost anned Cwstennin gynut
Tyrveu myvydrut toryf ymevin
Tava6t un ara6t Aneurin g6a6t glaer
Tec kyffryty6r aer tei kyffredin
Hy6el gaen uvel aryf gynnevin bla6d
Ha6d y glut delffa6d 6yr g6ladoed Olphin
Hael heilgost eurbost Erbin ysg6yt¹
Hard arveu v6lechvur hyrdeiryf vylchvin
Hydyr aervathyru hoe6der veithrin cle
oed

Hyder lla6er oed hyt orlle6in
Hynt r6ym byd llonyd heb all6ynin 6ed
Hepcor dor de6red hy6led hoy6lin
Hut kur r6yf Arthur ry va6rthrin deigy-
d6ysc

Kaf am urdda6l r6ysc koveu Myrdin
Kud prud pridla6r g6a6r g6erin bendevic
Klut i aros dic clo daëerin

Cl6yf dyed at6ed Et6in digonyant
Cly6 cant ma6r russyant am ior iesin
Kein ll6yr garyat rat yn rin yuchelbraw
Kanlla6 nef ida6 eil naf eidin

¹Mae yma vai yn y cyrch.

II.

Unyawn bill hirdaon o ball harded
 En6a6c valch vyna6c o veilch voned
 An6ylgein virein o va6red did6yll
 Un ny v6r6 y bwyll yn overed
 Ma6l y hir6en doeth mil ae har6ed
 Manon eur hoy6dal mynn anryded
 Myvan6y ly6y oleu6ed priff6ys
 Mygyr hoy6lamp Bo6ys mag6yr hy6led
 Govynnei va6lgerd yn gyvanned
 G6enl6ys eurs6llt bobyl g6inlys orsed
 G6asca6t inseil6a6t ansal6ed arver
 Gymmar hy Ener gem rianed
 Llythyr ae dysga6d vun llathraid osged
 Llunyat diorneir llun teyrned
 Lli6 divrisc lluch-6isc eiry llech6ed maen-
 a6l
 Ll6ydei ammot ma6l llaw diommed
 Kerir y ma6rd6f nyt er kared
 Kadeir y va6leir ket orvoled
 Kymenda6t tava6t etived l6ydyant
 Kwbyl iawn waret kant keibyl enwired
 Ku vynaucwyp wawr kyvya6n ag6ed
 Kluda6d ewybr da6n clot o diwed
 Koeth y gwnaeth y maeth a med buel-
 sathyr
 Klaer eurvreisc gorff llathr cler ar vr6ys-
 ged
 Bit ar hyffa6d hoedyl byt orhoffed
 Bu vlaen nodet beird byw vlynnyded
 B6ryat geir divrat geir6 dyvred glut
 Bylchem y golut balch amgeled
 Digloff i molyant hyt 6lat ogled
 Dec morof M6n digymared
 Dyat dyvyr dr6ssyat divar drossed coeth
 Deall aela6 doeth diell wyled
 Goluta6c kymar haelwar heulwed
 Goron6y vychan g6ron vuched
 G6ymp clot da6n hynot dianhuned deigyrr
 G6iwr6y groy6 eigyr g6a6r y g6raged
 Clytuo Eidin
 Glot ar6yd drin
 Glendur detryt
 Cynlluc durdoryf
 Ceinlly6 g6indoryf
 Canlla6 G6yndyt
 K6ynen kepkor
 Ar un Elor
 Yr An6ylt
 Kolovyn Gwyned
 Eur varanned
 Ar vyrr enhyt
 Koeth oet Hywel
 Kyn noi dirgel
 Kynnyd ergyt
 Kadyr vab Gruffudd
 G6awr Eiddyonydd
 G6eiryd unyt
 Kymro ad6yn

Kaf oe dreisd6yn
 Kof o dristyt
 Kyn6yl Garthan
 Rod wiw g6a6tlan
 Rud6ay6 g6aetlyt
 Kyvr6yd galon
 Ochein tromvron
 Ach6yn trymvryt
 Klot urdolyon
 Am y govyon
 Ym a gyvyt
 Kolli kyrchva
 Honneit utva
 Hynn neut atvyt
 Kantref digeird
 Doeth y wanveird
 Deith diwynvyt
 Keir oe dramcwyd
 Eureit ar6yd
 Yr ae deiryt
 Kynnwryf Bryneich
 Kynon hoy6vreich
 K6yn anhyvryt
 Kalon uchel
 Oed i Hywel
 Ud dihe6yd
 Keith gyvlymliw
 Dur ysg6ytriv
 Dar escutvryt
 Krist un mab Meir
 Radeu wertheir
 Reit yw wrthyt
 Kynn6ys Hywel
 Eurnaf uchel
 Ar nef iechyt

Iachaet Meir creir croywrad
 Eneit g6alch b6rdvalch beirdvod
 Och vynet uchaf voned
 Ion ym min cor yme6n cud

III.

Lly6 gly6 gle6na6s tra6s tr6ssyat kerdor-
 yon
 Leon ar6ydyon lla6 ia6n rodyat
 Lloryf koryf ket kiryet karyat G6yndodyd
 Lly6yd meu hyl6yd ym Mon hoy6lat
 Llym rym redyf gynnedyf gan gennad
 Iessu
 Lles veird a6enllu llys v6rd winllat
 Ll6ybyr r6y Oron6y eir ynat ieithvydyr
 Lle6 yn haelvab hydyr lla6en heilyat
 Tudyr yn ongyr ennyngat Eingylgr6ydyr
 Tryle6 g6r 6ydyr br6ydyr treul egoryat
 Trydar aer lavar erliviast g6aetffreu
 Trevneu clot oleu cleu adeilyat
 Teyrn g6alla6gyrn a llygat G6yned
 Taervur bri6dur¹ gled tyrv6r bragat

¹Neu, briwgar!

Forretôynt luchynt t6rf dilechyat ffra6d
 Frostan yghyrrh bla6d Trystan anghat
 Peleidyr g6aetreeidyr nyt g6yt ruat serth
 Prudust ang6y nerth preid ostyngyat
 Par trydar banyar erbynyat pob rei
 Parcher bell 6estei oe b6yll 6astat
 Pennaf a'r trechaf trychyat Elivlu
 Prit ae le6 leif vu pryt Eliwlat
 Por kyngor ragor parhau r6gyyat trin
 Paun g6iroyon win penn g6aretyat
 Kadyr golovyn diovyn yn kad6 dyad balch
 Kein diwacieith walch kun diwygyat
 Kyvya6n gadarn varn divurnyat gyngor
 Kadeir gлотryd ryd ket argleitryat
 Keid6 6arant ll6ydyant lleidyat ygghytrud
 Kara6d ell6ng bud keir y ddillat
 Kynnedveu Llacheu lluchyat g6yarlavyn
 Keinde6r weisc dravyn kaendur wisgeat
 Rec dec dal ardal ry6 eurdad perffeith
 Rethren aros keith ruthyr ia6n irat¹
 Rewin y vydin gan veidyat ygga6r
 Rydaer ar aessa6r ri dirussyat
 R6ysec br6ysec breisc lut drut neut rat y
 vraga6t
 Reid a grennya ra6t rod digronnyat
 R6yd Ion kerdoryon kaerdiriat didaryf
 Rud aer gama6n aryf rydeur geimyat

Dar ymleidyat uthyr dor ymladeu
 De6reir y giwda6t dar ar gateu
 Diagyrr Oron6y geyr deau aessa6r
 Dyry rodyon ma6r dur y reidyeu
 Da vreise geda6l goryf difr6ys oedeu
 Dyvyr² ad6yth llu dyvyr ossodeu
 Daret angerdruthyr 6rth dyreu gorllin
 Da 6rthholy6r trin di6arth heilyeu
 Llew a charyat myrd llyw iach oryeu
 Lla6 a chiriet mon lle6ych eiryeu
 Lluchynt creula6n vr6yd Llacheu gyhaval
 Llydan 6ra6l dal llit yn aereu
 Llathyrber eur groy6 ieith llithyrbar irgreu
 Lluny6n vardeir naf llawnyon vyrdeu
 Llaveiryant g6yar y6 llavuryeu keink
 Llawen orvot Ffreinc Llew yn arveu
 Kat 6i6 sudaer hydyr kad6 y s6ydeu
 Kymen var6n doeth kama6n vereu
 Kanon kywirdeb yw keneu Tudyr
 Kadarn g6ympy6r gwyr kedyrn gameu
 Kara6d valched treis kaeroed vylcheu
 Karyat tewglot aml kiryret hygleu
 Kyvar6yd y g6naeth kyveiryeu dragon
 Koetkun ol6ythyon katkaen latheu
 Egyr didla6t la6 nyt gar6 datleu
 Ag6rd atlam va6l am gerd otleu
 Anyan Eidaya6l gynt un anwydeu mael
 A racl6ydod gael eur a g6ledeu
 O v6r6 karchar g6yt Evra6c kyrcheu
 Y va6r geryd gryt ef yw'r goreu

¹Neu, iscat. ²Dyvrys.

I ar vratruthyr y g6naeth eirif vr6ydeu
 ymgnith
 Aer veryon lith ar vor6eu
 Ron ar dervysec greit Run aer dyrveu
 Rydglet aela6 lys r6ydglot oleu
 Ryvel rud6r drut ry6 va6l radeu Nud
 Rydeur waetffra6d Ud reid ar waetffreu
 Reit y bydoed y6 rat wybodeu
 Rydec ema6c loryf ri digammeu
 Rygara6d 6isga6 ragoreu eglur
 Risc odida6c dur r6ysec y deidyeu
 Murel dil6ryf vu mawr el6 daleu
 Mirein le6braff vreich Moryen l6ybreu
 Mord6ya6d yn eirif maerdyeu g6inllat
 Mur ar ag6rd gat mor yr eigyeu
 Mae'n aruyd y vot rug manereu
 Ma6l6r da adv6yn gorff mil6r dedveu
 Mynnoed dra gorvot hyt ym manneu byt
 Ma6red ragor bryt muroed dreigyeu

Arvot uthyr dreic
 Wrth gastell greic
 Aer arynneic
 Eur Oron6y
 Arveu kylch6yrn
 Ervei Deyrn
 Eryl Gedyrn
 Aryal Gad6y
 Eryr G6yned
 A ryf gyved
 Eirgras hoffed
 Irgreu saff6y
 Eneu digabyl
 Anant v6rd-dabyl
 Ynyal barabyl
 Yn ael Ber6y
 Aml6c dr6ydyet
 Amlyn¹ weithret
 Ym y yvet
 Am y ov6y
 Wythrif drossedd
 Uthraf lymgled
 Aeth y va6red
 Ieith Avar6y
 An6yl Dudyr
 Einyoes ysgyr
 Eirget Eryr
 Aergat aer6y
 Ion kenhetloed
 Ynyal 6latoed
 Ana6 lysesoed
 Enw las6y
 Hydyr galondit
 Hydaer de6rllit
 Heilyeu dibrit
 Hylut obr6y
 Heird y esbyt
 Hirda6n g6yundy

¹Neu, amlyu.

Hyder diwyt
 Hyd ar Dawy
 Helym di esgur
 Hylyon natur
 Hael brif a6dur
 H6yl brovad6y
 Hyr6yd varcha6c
 Hardlevyn durya6c
 Hir6ay6 truma6c
 H6yrnyd dram6y
 Korff trybelit
 Kaeroed gliffit
 Karyat erlit
 Kiriet arl6y
 Kamp Oliver
 K6ympei ygg6er
 Kant oe le6der
 Kun talad6y
 Keimyat G6yned
 Kymorth Gorsed
 Kyman de6red
 Kama6n dir6y
 Kroewles vedrus
 Kreulif dirus
 Ket eur gostus

Kat argyst6y
 Lliwrad llavyndur
 Llawrod eglur
 Llawen A6dur
 Lly6 yn ad6y
 Lluchynt Mel6as
 Lla6chveird winblas
 Llydan solas
 Lly6 Dinsil6y
 Ll6r6 i gorvud
 Llyr Penmynyd
 Lle b6r6 geryd
 Ll6ybreu Gar6
 Llym dan heyrn
 Llevei utkyrn
 Llundet erdyrn
 Lleidyat Ord6y
 Llonn Bendevic
 Llinon yssic
 Llun ffenedic
 Llin ffynad6y
 Ll6ybyr kat odeith
 Llavur drutleith
 Llwyryf da6n doethieith
 Lloryf Dindaeth6y

RHISSERDYN A GANT Y TEIR AUDYL UCHOT Y RONUY VAB TUDYR.

CANUAU G. AB M. AB DAVYDD.

I DUDUR VAB GRONWY.

O L. P. P.

Trosses ym Grym Grist
 Oe deith veith vaengist
 Trwm eidilgorff trist
 Tra meddylgar
 Treigla6d ka6d kyffro
 Tr6y'r vron hon heno
 O vot clot Clytno
 Dan do daear
 Trist 6yf murngl6yf ma6r
 Trin erwin aerwa6r
 Roi gle6 lle6 dan lla6r
 Ga6r gorddwyar
 Tost gost gystudya6
 O boen hoen hebda6
 Ym da6 ffr6t wyla6
 A phrit alar
 Treissyny¹ Von unweith
 Tros ruthyr uthyr anreith
 Treisiei bum triseith
 Mewn gweith gwyar
 Tr6m wnaeth maeth meithi6

¹Neu, treisiwyd.

Yggryt ryt a ri6
 Trom aergr6ydyr vr6ydyr vri6
 A lli6 llachar
 To gro maendo mur
 A gud Nud natur
 Tudur wayw aergur
 Wiw a eurgar
 Ter6yn g6yn br6yn bron
 Nys kel na6s kalon
 Treigyl y ov6y hon
 Tragleu avar
 Tra6s Ud Nud na6ell
 Treul mil hil Hiriell
 Travyn Tref y Castell
 Vedgell vudgar
 Trystan gleudan gled
 Oe geith deith dyt6ed
 Trist ia6n y6 G6yned
 Treistwyn Gwanar
 Tervyn dioer oer oed
 Toryf lloryf coryf cadoed
 Toryvoed aer viload
 Awr uvelyar
 Twryf lletvryt bryt br6yn
 Teirieith g6eith g6en6yn

Tervysc mysc maërgŷyn
 Dioerdŷyn deërdar
 Lle6 lly6 llu orllin
 Llavyn eurdravyn aerdrin
 A lly6y6r bydin
 Kyn llawr bydar
 Llawer blyngder bloed
 Oe dŷyn kŷyn kyhoed
 Lle6 oed Llyr getoed
 Lluric odar¹
 Ll6r6 alaeth gŷaeth gud
 Lla6greir nedeir nud
 Digra6n hywlych grud
 Deigyr anhalar
 Lloryf oed Llyr veidyat
 Kyn maen caen ka6at
 Llu blanc dranc dromgat
 Lluchyat llachar
 Lluny6yt breud6yt bryt
 Am doeth koeth kerdglyt
 Lla6 dreis dasg6yr gryt
 Ll6yr drist ysgar
 Llen gel da6el do
 A gud grud a gro
 Ll6ybyr kyffro Ffrollo²
 Me6n tro trydar
 Lla6r llyt6ed ved veich
 Llein llithvrein ll6ythvreich
 A llithr6r Bryneich
 U6ch llethyr branar
 Lla6ir 6eisc vreisc vreint
 Lle6 doeth coeth cywreint
 Llit Gweir geir gereint
 Oed veint y var
 Neut tost gost gym6yll
 Am goeth doeth did6yll
 Divrat gat gannwyll
 Eurbwyll aerbar
 Neut cor mynor maen
 Glas g6as g6isc durgaen
 Ir grud glo gro graen
 Ger taen tonyar
 Neut ma6r a6r ochein
 Am loryf kynnoryf kein
 Neut af i levein
 Nyt 6yf lavar
 Neut diledyf gredyf grann
 Dŷyn g6a6r dann lla6r llann
 Nyt adavel g6an
 Neut edivar
 Neut ch6er6 her6 hynt
 Oe vard hard helynt
 Neut lletkynt llechynt
 Llacheu darpar
 Nym da6 dydd lla6en
 Na geir gora6en
 Na g6en na g6yngen
 Am ior gwingar

¹Neu, o dar. Neu, Ffroio.

Ner ffer gle6der gly6
 Nertha6c lytwa6c ly6
 Ny 6elaf ym by6
 Y gyvry6 gar
 Naf nef na6d na6kant
 Ae ryd ffyd ffynnyant
 Gytac Edeyrn sant
 Trigiant trugar

G. M. AP. DAVYD AE CANT.

G. M. D. I DUDUR AP GORONWY
 O BENMYNYDD.

O L. E. D.

AWDUR hael eglur haul ogledd a lloer
 Oer yw cwympo dioer campau dewredd
 Eryr cyrchiad cad cydwedd Peredur
 Arf Eingl Dudur dadl diomedd
 Arwydd yw tramgwydd trymgof gyfedd
 bronn
 Oer fydd calon donn dan lledfrydedd
 Aruthr gynnygn dygn dognedd o hiraeth
 Aros marwolaeth eurfab maeth medd
 I6r ciwdawd hoywffawd orhoffedd dangnet
 Oedd ef wendref nef naf brenhinedd
 Ai frawd ffydd fyth a fydd yn agwedd drist
 Y drwy giried Crist i drugaredd
 Annhebig mewn dig dygnedd uchenaid
 Nid heb ladd enaid fu'r blwyddynedd
 Un da iawn hirddawn harddedd llawenydd
 Diarw a llonydd oedd erllynedd
 Ai law pan fu draw edrywedd eurdorf
 Y gwnaeth llorf catgorf coetgwn dach-
 wedd
 Eleni gwae fi gwiw feuedd blygu
 Drwg fu dwyn draig llu llyr gymrodedd
 Nid adwen roddi y dan dudwedd llawr
 Llew glew mor glodfawr gwawr gywrysedd
 Neud Edyrn teyrn hyd lan tuedd draw
 Ac mal hwn gwynaw braw breuoledd
 Neud ydyw heddiw hawdd gymyrredd cad
 Dan ddor cor caead rhad anrhydedd
 Neud adfoes einioes annedd a masarn
 Neud adfarn cadarn cedawl serthedd
 Neud udwaedd i fardd neud adwedd cerdd-
 awr
 A hoyw eryrwawr yn hir orwedd
 Neud adfail buail buangledd yngryd
 Neud adfyd Gwyndyd gwindai sylwedd
 Neud odfa trofa trafyn canwledd beirddion
 Neud atborion M6n mau gyfannedd
 Neud adwyth balchlwyth bylchlafn drosedd
 llyr
 A Thudyr ben gwyr is gwerydd fed
 Ner ffer ffyrf eurgyrf aergyrc hysedd glyw
 Ta fu fyw fy llyw llew gyfluedd

Nid oedd raid oi blaid blodau Gwynedd
 dud
 Nac ammau golud nac amgeledd
 Neur aeth trwm hirfaeth trwy gymmher-
 fedd bron
 Y boen ir galon hon anhunedd
 Neud mynny Duw fry o ddifroedd mawr
 Gwyn dwyn dor gawr gwawr gwirionedd
 Ni'm dorai syrthiaw amserthedd galar
 Nef ar y ddaear nifer ddyedd
 Neu ddyfod trafod trefn alludedd hir
 Y mor dros y tir enwir anwedd
 Neu frenin dewin diwedd gorthrymmaf
 Tros fradawg auaf traws frawd gyhedd
 Neu ddifa traha terfyn chwerwedd garw
 Am eurgarw ei farw yn ei fawredd
 Trwm oi ddwyn yw cwyn cyn hywedd
 farwddydd
 Yn llys Benmynydd oedd rhydd rheuffedd
 Trylew gwarant cant uch cyntedd beirddlu
 Gwledig eurswllt fu gwlad a gorsedd
 Traws iawn ail Meiriawn mawredd un ofeg
 Traf mawrdeg difreg dyfr gymyredd
 Trefnau aml frodiau am lawfrydedd heirdd
 Diryfig yw beirdd a diryfedd
 Tirion hil beilchion hwyl balchedd cadwr
 Tarian lwyth Tewdwr gwr gorfoledd
 Torfplymlwyd ysgwyd osgedd ardderchawg
 Tarf eurwawg lydwawg fynawg fonedd
 Trwy wyrthiau gorau digaredd Dudno
 Beuno y tyfo ei etifedd
 Tref Ner deng nifer dangnefedd gadair
 Ai pair pefrlwys grair mab Mair ai medd

G. M. D. I DUDUR. MARWNAD.

O L. E. D.

ARGLWYDD Didrist Grist gwirdrist gwarder
 Eurglawr nef a llawr a lloer loywyder
 Oeraf maith fawrdaith fu ar fyrder
 Arwydd yw na'n llwydd llwyr eddylder
 Aerdrangc llew cadau parablau per
 Eur drafn erfai lafn arf Olifer
 Aruthr ar un rhuthr a maith drymder
 Aros adfail ail Alexander
 Och a barus wyf drwy glwf glewder
 Fod hyn o ddychryn ail gwynn gwarther
 Och elawraidd bryd gryd grymmusder
 Elcel arwyn farw fawreir doethder
 Ucheneidiau mau Mab Mair uch ser
 A chyn daw glaw gloywddeigr lleufer
 A chan llewyg trist a chwyn llawer
 Achaws traws treisglud heildud haelder
 Echwng ior Gwen llys ffyrf emys ffer
 A charu gwindai och or gwander
 Gwnaeth Tudur aefur arfod lymder

Cyn rhuddglawr llawr llan ei ran ratter
 Gwyarllaith trisaith traws ehofnder
 Gwayw irlwydd adwydd Edyrn gryfder
 A chad fragad fraisg am waisg wychder
 A chammawn yn llawn lliid a blyngder
 A chau heiyrn chwyrn chwerw nawws digter
 A chorf dorf dirfawr mewn gawr gyrdd-der
 A chryd gryd ar grwydr a brwydr bryder
 A chrau deifr gan frain crain creulonder
 A chrair Gwynedd wenn yn ben balchder
 A chriaw iddaw eiddun ddewrder
 A chynnefin drin am dri amser
 A chynafon glew a chain nifer
 A chlod a gorfod i'm gwir falch-ner
 A chlybod ei waith uchlaw aber
 Dar o fonedd aml dewr ofuner
 Daered fraisg waisg walch eurfalch arfer
 Diwraidd ei faendy dor addfwynder
 Dirwy rybudd tost dur orober
 Deryw Ector nerth diorwagter
 Darfu am ddraig llu llwyr orthrymder
 Dogn gur poen ddolur pan feddylier
 Dogn gawdd am hudawdd am fy hyder
 Dihagr oedd glybod ei glod pan gler
 Deheu ceimiaid brwydr Duw ai cymmer

YR UN GWR I DUDUR. MARWNAD.

O L. E. D.

AER¹ fy nghwyn och ar gyhoedd Fair
 Farw blodeu cenedloedd
 Deryw clod y ciwdodoedd
 Dor o hil iôr dewr hael oedd
 Aml wylaw glaslaw glwyslen ai mawrgudd
 Am eurgorf rhudd² onnen
 Emrais barch am ras berchen
 Aml ddeigr a llef iôr nef nen
 Gwiwdwf iôr gwae fi dy fod
 Gwawr gweilch Gwynedd ym medd mud
 Durdorf cai ar daerdorf cad
 Dewrder grym dordor a gryd
 Galar calon a golwg
 Am gwna yn drist Grist ym grog
 O'th roi ddoe mae wythryw ddig
 Dan gaen maen mur Dudur deg
 Gwainyddoedd fy mron gwayw anoddau
 trist
 Treistwyn ior bryn byrddau
 Gwae ei genedl o'r chwedlau
 Gwaith tra galar maith yw'r mau
 Trafu traul ongyr gwyr trefn gwawr doeth-
 wlad
 Trin gyrciad gwriad gawr
 Treigl i'r fron hon hoed tramawr

¹Neu A ar. ²Neu, rhyd.

Traglew rym llew dan rwym llawr
Rhoed dan faen glasgaen glwysgorf heird
gedoedd

Hardd o giwdawd digeffeirdd
Ynghôr llên gwên am gweheirdd
Ynghudd llysty bûdd a beirdd
Gwann fry yw Cymry cymawredd dyfr
Gwenwyn Deifr ei fflamgledd
Gwan llÿs a llan gwan Gwynedd
Gwan Môn am iôr gwin a mêdd
Rhwydr didarf brwydr rhoed ar Dudyr
hael

Hil Ywain neu Fedwyr
Goreu eurddraig a geryr
Gweryd ni'n gweryd nen gwyr
Ponid rost dogngost dynggudd
Pefr drafn par eurllafn aerlladd
Pann Môn am ddraig Penmynydd
Pen cenedl pen aig Gwynedd

YR UN GWR. I DUDUR.¹

O L. E. D.

DOETH i blaid eirchiaid erchyll
Hir annerch a hwyr ynnill
Brwydr gwirlafn trev Castell
Brwyn a dogngwyn oi dygn goll
Rhagorawl pob rhyw giried
Oedd fy Arglwydd Udd fawrglod
Traws ofyn tir treisyfiad
Tra sefis cyn trais ofid
Gwae fi lorf eurgorf gwawr aergur cyfarf
Gwayw didarf gwiw Dudur
Gwasgu llew gwas glew gleifddur
Gwaisg haearngaen ym maen mur
Aml uch grann o'i hynt Fangor
I'm didyr deigr am Dudur
Aelaw ynof ei alar
Elyn gryd Alun gryfder

YR UN I DUDUR PAN OED GLAF.

O L. E. D.

CLAF yw nêr nifer nefawl aur anaw
O Ronwy rwysg Greidiawl
Caer ar aer car arwrawl
Cedyrn ostwng deilwng dawll
Cadw hyfryd iechyd Echel greddfawl câd
Ucheldad mâd meidrawl
Er dy donn fron frenhinawl
A'th boen gulwydd hylwydd hawl

¹Canlyniad yr awdyl ragolaenol yw hon yn Ll. L. M.

A'th greuloes ath groes ath grog freiniawl
Ystyr raid ath ganmawl [râd
Canhorthwy Fair fy eiriawl
Canwyll hardd ath farth ath fawl
Cadarn uchaf naf cêd nefawl arglwydd
Erglyw llef negesawl
Am lorf corf ciwdawd gwawd gwawl
Am lew gawr am le gwrawl

Oth hireint¹ eurfaint aerfrad arynaig
O Ronwy frwydr gyrchiad
Nid oes na berth nerth neirthiad
Na hydr fudd na rhudd yn rhâd
Na nen na pherchen na pharchiad ar fardd
Rhoist i feirdd dy ddillad
Na chyingaws bwyll echyngiad
Na chyngor mydr ragor mâd
Tra sych naf yn glaf gloyw guniad hoyw-
lorf

Hywlych grudd a llygad
Traws ein gawr gwynllawr gwinllad
Trosedd gwledig orsedd gwlad
Och fi eryr gwyr gwriad pennadur
Fod poen Edyrn arnad
Iechyd a hyd hoedl gariad
Athraw nefawl goeth doeth dad
Och wael drymglwyf rhwyf rhodiad budd
fawredd

Byddaf farw am danad
Och wisgoedd gwymmp ath wisgad
Oth wasgawd ni fu wawd wâd
Dyfod dewr arfod aerfawr ffysgiad trin
Mewn trist ofal gwaffiad
Mur dur dewr darpar car cad
Mair a wyr mawr a irad
Oth hirhaint hoyw faint nid hyfryd yr un
Oronwy lafn creulyd
Oth air ath arf gedernyd
Ath glod faith nith ddaw gwaith gwyd
Oth wengred giried gwryd annirgel
Yn aergad ddiheuyd

Ath ddawn ath ddinam lendyd
Ath ofeg ath brifdeg bryd
Och ner fod gwander Echel Gwyndyd traws

Ni'm gwnêl treis diofryd
Erglyw Grist fy mawr dristyd
Arglwydd grym am eurgledd gryd
Rhen rhwy folaf naf nefawl wryd gwir
Gwared boen a chlefyd
Rhad ysbys budd rhaid espyd
Rhudd baladr ger rhaiadr rhyd
Rhyfedd yw fy myw fy myd am harglwydd
A mawrglwyf i'th blegyd
Rhaith rhuthr brwydr aergwrydr ergryd
Rhywiawg difradawg dy fryd
Rhyhael eurgrair Mair mawredd lendyd
hydr

Ath ro hoedl ac iechyd

¹ Hirhaint.

Rhi rheufedd rhuddgledd rhoddglyd
 Rhi rhwysg heirdd rheufedd beirdd byd
 Os claf Modur mur mawredd garannawg
 Goronwy grair gorsedd
 Gwiw enaid beirdd gwae wynedd
 Gwawr gwindai ni haeddai hedd
 Na wna ddirg tremmyg trwm ledfrydedd
 Fair
 Er dy fawr drugaredd
 Am gar am giried rheufedd
 Am gain edmig wledig wledd
 Ucheneidiau mau och na medd fy mryd
 Haint fy mrawd cyfannedd
 Uchel ddar Echel ddewredd
 Iechyd i'w weddeiddbryd wedd
 Anhyfryd ir byd bod anhunedd clwyf
 Ar fy rhwyf nid rhyfedd
 Arf golofn eirf ymgeledd
 Eryr teyrn meddw-gyrn medd
 Oer yw hirfod clod clo rhyseidd Gwendorf
 Mewn gwander yn gorwedd
 Eurllyw o haelion fonedd
 Aerllew balch glew bolch ei gledd
 Och fi Arglwydd rhwydd rhwysg natur
 ywain
 Awydd dewrder Arthur
 Nad ystyr Mair dy dostur
 Ath glefyd frwydr fawrfryd fur
 Iechyd wrth fy mryd fy mrawd eglur
 Y gan Dduw bennadur [ddawn
 Ath ddêl oth haint ath ddolur
 Ath ddileddf anawdd gawdd gur
 Arwyrain madiain modur aur anaw
 Oronwy fab Tudur
 Arfod air pair paredur
 Arf yn ing aer ddirfing ddur

TERFYN.

Yna canlyn Awdl i Dduw gan yr un
 gwr—yfef—Lleddf ddeddf ddoeth eurgoeth
 &c.

GRUFFUDD AP MAREDUDD I DUDUR FAB GORONWY.

O L. E. D.

LLEW glew gleiflym grym gryd flemmychu
 Llorf corf cad ceimiad camon¹ dasgu
 Llaryeiddwalch geirfalch gorfu abrwysgl-
 dyrf
 Llyry byrffyrf briwgyrf bragad fylchu
 Llid prid prif yngnif yngnaws cyrchu
 Llyw glyw glwyd ysgwyd esgar bylu
 Llyr ofn aer frwysgddofn ar freisgddu
 fronndor

Llawch feirdd iôrangor Eingl dachweddu

¹ Neu, cammawn

Llywr ddarogan bran i'm brawd y cu
 Fab Dyfnwal arial gal ddirgelu
 Llwyddiant rhuthr llin uthr aeth lle bu
 ffrolo
 Llafn gelyngno clo clod enynnu
 Llun Rhun gun Gwynedd fedd fenestru
 Llyr gedwisg eryr gad wasgaru
 Lluniaf wawd tafawd er tyfu ym byd
 Lluniaeth diheuyd bryd o brydu
 Luch fflamddur Dudur dadl ddiblygu
 Llachar dar bar berth fawrnerth farnu
 Llachau glod oleu yn glew dalu gwaith
 Pan fai wyarlaith pum saith sathru
 Lleiddiad digiliad galon grynu
 Llaw rodded noddod Nudd gystadlu
 Lliwrudd wayw diludd wiw deulu ffyrn-
 fael
 Llawrudd hael diwael Duw iw adu
 Lladwin wrawl grair borthair barthu
 Llyd wawt wawr byrddaww¹ beirdd gar-
 trefu
 Llawn gyflawn hoywddawn llwrw haeddu
 om brawd
 Ni wnaeth trindawd ffawd ffordd iw
 gablu
 Tarian lwyth Tewdwr gwr iw garu
 Tremyniad saeth gad seithgant alltu
 Twr gwr gwrdd blaid greid grym car cu
 yn gadoedd
 Tarw ar arw aeroedd dorfoedd darfu
 Trystan hir am dir yn ymdaeru
 Traws maws mawrddrud clud clod enynnu
 Terfysg llew dewrddydg llied arddu gatgun
 Tarf cun rhwyf Alun yn rhyfelu
 Trachwerw ferw fawrdorf lorf corf coethlu
 Trychiad bryd gryd grwydr frwydrfedychu
 Troches goelfain brain uch bru gwyarlif
 Trech yngnif no rhif y rhiallu
 Tryfer cad neirthiad nerthawg allu
 Trefn heilrwysg huailrisg heyrnblu
 Treiglawdd clud ddattawdd clod hyd
 ddeutu afn
 Trafn llu egr ai lifafn Lloegr elyflu
 Treigl om bronn annerch serch disyrchu
 Traglew llew lleiddiad gad gymmynu
 Taerlaif gwyargnaif gwayw irgnu gwaedlin
 Twrf tarf tan chwefrin drin dremynu
 Trwy frys oi lys lwys ddwys ddeisyfu
 Trwy frawd y geudawd trwy ffawd fynnu
 Trwy lithiaw branes trwy lethu North-
 mein
 Trwy lathr arwyrain gain ganhiadu
 Trwy rad mawr gwawr gwaig i'n braisg
 brynu
 Trwy rodd trwy fodd foes trwy oes Iesu
 Trwy aur borthair Mair maethlu Mihang-
 el
 Pawl Pedr Gradifel y del oi du

¹ Neu, byrthaww.

YR UNGWR I DUDUR NEU
RONWYMEDD Y DR. DAVIES F'ALLAI MAI I YWAIN
GLANDWFRDWY. O L. E. D.

LLACHAU Gwynedd llyw dwyorsedd llew
diarswyd
Llucheden bar wrth aer ysgar Arthur ys-
gwyd
Llafn trafyn treigliad deo cynheiliad deucan
haelwyd
Llwybr gryd bryd brwysg lliaws gedrwysg
lleas gadrwyd
Llyr osgorddion wythlaith galon nithlyth
gilywyd
Lluryg frwydr-chwant o'th ddewrfeddiant
ni'th orfeiddiwyd
Lliosawg drafn ergryd lym lafn aergreu
blymlwyd
Lluniaist orfod o lewder clod hyd loywer
clwyd
Lloegr ddeifr goddi arawn ynni Urien an-
wyd
Llorf corf canwledd eislaith ddurgledd aes-
lwyth ddorglwyd
Llyw llym grym gryd o'th ddewr blegyd
ni'th hir blygwyd
Llew llyw orllin milwr dorch trin mal aer-
dwrch trwyd
Gwnaethost yn aer catgun eurfaer coetgwn
irfwyd
Llithiaist ath ron aer feryfon ar fore fwyd
Gwnawn glod yntau oth draws gampau
ni'th drais gwympyd
Gwas yngarthan a thrwm ogan ni threm-
ygyd
Gwayw gwaith liwed hyloyw giried hael
yw gorwyd
Gweilging ongyr yt teg eryr etto geiriwyd
Gwaywawr trymffysg mal o'th eurddysg
mal i'th urddwyd
Gwersyll porthfrain o'th arwyrain i'th or-
eurwyd
Gorsafwr trin dewrdwrf Cunin durdarf
Cunwyd
Fy ngwalch balch berth da oth fawrnerth
doe ith farnwyd
Fy ngwelygordd coed-dur osgordd cad taer
ysgwyd
Fy mhôr llawged tirion drefred tarian
dryfrwyd
Fy nghydymaith aesawr eurfraith oeswr
aerfrwyd
Fy nghariad gwrdd cymmen agwrdd cain
a wnegwyd
Fy nghyfwyrain fy nghâr durllain fy
ngharw dewrllwyd
Fy nghorf torf taer fy nraig yn aer fy
nragon wyd

TERFYN.

GRUFFUDD FAB MAREDUDD I
ORONWY FAB TUDUR.

O L. E. D.

CYFARCHAF i'm naf nefawl rinwedd
Cyfarch parch parawd ffawd fyddlaw-
wedd
Canmawl fy rhiau modd-wleddau mêdd
Ceinmug rhoddfudd rhudd Rhun gymrod-
edd
Cyfun Oronwy rhwy rhwysg mawredd
Cofiaedr frwythlawnddawn ddinam falch-
edd
Cyfarf arf eurgrair gair gorfoledd
Cyfiawn frawd tafawd deifr gyfrysedd
Cyfiawn frawd tafawd deifr gyfrysedd
Cadarn farn feirniad gwenwlad gwinwledd
Cadernid Gwrlais aerglais eurgledd
Cedryn wysg gyrdfrwysg gwrddfrwydr
dachwedd
Cadarnfab Tudur mur marannedd
Cystal Nudd am fudd fedd gorhoffedd
Cystegwr byddin drin drachywedd
Castell gawr clodfawr cludfalch fonedd
Cystwg brwydr aergrwydr eurgrain gor-
sedd
Canwyll pwyll ddidwyll am ddadl gwyledd
Canllaw lliosydd mewn dydd dyguedd
Cannrwyg tonn erfid llied llawfrodedd
Cynrhain brain breiddfawr gawr goruth-
redd
Cedawl yw fy llyw llaw ddiommedd
Cadr wryd Gwyndyd gwendorf gyfedd
Cyd fryd frwydrglwyf rhwyf Rhuon ddewr-
edd
Ciwdaud ffawd ffyniant farant fawredd
Ciried ced cadrblas gwanas gwenedd
Car dor ior eurwyrdd cyrd cynnadledd
Car dar dewrfryd gryd greidiawl ddewr-
edd
Corf torf llorf lliaws o draws drosedd
Cynnadfa anant borthiant berthedd
Cenedlfawr eryr gwyr gwirionedd
Colofn llwyth Cynwrig ryfig reufedd
Coelfain byd esbyd ysb gynnadledd
Cydles plaid cynbaid rhaid anrhydedd
Coeth lwybr cad fragad friwgur gochwedd
Cynnydd aur roswydd cain ei rysedd
Cannwyll cerddorion clod Fôn a fedd
Parch meddfawr aerwawr eurwalch cenedl
oedd
Cain adlam caer wengalch
Parawd lorf torf tariandalch
Pair gwaed ddafn par bylchlafn balch
Rhwyddwalch arf cyfarf cofau beirdd Fryd-
ain
Rydd arwyrain cain Cai ddefodau
Rhodd ehofn ddiofn ddehau ciwdodoedd
Regoedd cenedloedd au cynnadlau

Rhydderch ganmawl hawl i wyliau ymgy-
hwrdd

Rhun agwrdd ymwrdd aml laddfaan
Rhyfig urddedig ar ddadlau milcant
Rholant un ffyniant barant beiriau
Rhyfawr giried ced cadau ystyngiad
Rhyfig cariad mad modur gwleddau
Rhyfalch aerwawr gawr goreu ith fenir
Rhi cywir llawhir llyw brynn byrddau
Rhuawn hynt lluchynt rwysg llachau
Rhyfwr rwysg Tewdwr tydi biau
Rhysfa clod orfod arfau dân llachar
Rhysedd Ul Cesar par peryglon
Rhagoraist Ronwy ragorau amllder
Rhag balchder nifer fy naf hyglau
Rhagor rhugl aerfor eirf ddoniau llath-
frwysg
Rhag llif llafur dwysg uch rhwysg rhydiau
Rhwydd wawr cynnyddfawr cynneddfau
diwag
Rhwylf cyrdd fyrdd feirddfag ddinag ddon-
iau
Rhyhael aerllew glew gleisiau kann weli
Rhuthr ynni Beli beleidr gwaed ffrau
Rhyhydr ffyrdder ner nerth gwydneu yn
gawr
Rhwol gosgordd fawr gwawr gwirodau
Rhwyl giwdawd parawd parau Llychlyn
ddur
Rhwylf natur aerfur erfid brwydrau
Rhyfelgad neirthiad nerthau Cadwaladr
Rhudd baladr oesgadr ysgwyd ddrylliau
Rhugl flossawd wawd riau ardderchawg
Rhywiawg ddigwypawg dda ei gampau
Rhuthr ddychryn gelyn golau gyhydreg
Rhysgyr môr-waneg ior teg yw'r tau
Tau ——— fonedd o faint cenedloedd
Twr cadoedd cadr ith wnaint
Cymryd gwr cymrawd geraint
Cymro braisg Cymry ai braint

Breiniawl Oronwy bryd cyd cad ardwy
Brys lys les ofwy rhwy rhwyf Eudaf
Brawd eurwawd aerwawr bryd gryd gwr-
hyd gawr
Brad cad ced waywawr dramawr drommaf
Brwydr lorf corf cadfyrdd braisg gwais-
gawd wyrdd
Brwysg rwysg rwyf myrdd cyrdd cerdd
waesaf
Beirdd heirdd hardd ddatcan budd rudd
ruth osbran
Bodd rodd rod fflamdan darian daeraf
Dadiain gain gyngor didarf arf Ector
Difreg reg ragor dor derwynnaf
Didawl fawl foliant dadl frwysg rwysg
Rolant
Dedwydd cynnydd cant gwarant gwraf
Dawn llawn llawch meddgyrn doethbost
cost cedyrn

Deddf chweg deg deyrn gwiwchwyrn
gwyhaf

Dewrwr twr torfoedd dar car cenedloedd
Dor cor ciwdodoedd achoedd uchaf
Aerlud ddrud ddragon erfid lliid Llion
Eryr mwynwyr Môn roddion rwyddaf
Eilnerth gerth gedawl eurddraig Maig
meidrawl
Erddrym grym greddfawl hawl hael adaf
Eur air pair penrhaith arwymp tymp pob-
taith
Aergorf lorf Loegrilaith gwaith gwythlonaf
Eurgledd rhyfedd rhad arglwydd rhwydd
rhoddiad
Aerglais trais trom gâd mad modrydaf
Crair gair gorwyrain creuddafn llafn llith-
frain
Cedlorf corf cynrain cain cyfiawnaf
Cyfarch parch parthryw cyfarf gloywarf
glyw
Colofn eofn yw llyw llawenaf
Cedawl hawl heiliaw costwin drin dreidd-
iaw
Cant anant anaw aelaw alaf
Ciried oesged wysg corf torf llorf llifdwysg
Car par parawdwysg rwysg rywioccaf
Nod clod cleddyfal naws maws moes Dyfn-
wal
Ner ffer ffyrf arial mawrdal mordaf
Nawdffawd ffyddlonrwydd Nudd budd
boed canmlwydd
Nerth berth certh cedrwydd hylwydd
haelaf
Neud mael hael hynod a nudd prudd prif-
A nen pen pob clod orfod arfaf [nod
Nis arwedd gwedd gwawd angerdd cerdd
ceudawd
Nis traeth maeth meithfrawd fafawd hyd
Tâf
Gwr tŵr tormennawg unrhwysg brwysg
breiniawg
Am llyw rhyw rhywiawg niferawg naf
Naf a wir folaf orfoledd ceudawd
Ni char cadw na gommedd
Ner nerth clod ffraeth modd faith mêdd
Nen urddas gwanas Gwynedd
Gwynedd amgeledd fêdd fenestri
Gwanas ciwdodoedd rwydd wisgoedd ri
Gwr addwyn terrwyn yn torri aergad
Gawr fleiniad feiddiad wastad westi
Goreu yw fy llyw llafn rhuddweli
Gwarant hawl anant o haelioni
Goruthr fryd ennyd ynni llawrodded
Gwawr clodred llawged Lloegr folochi
Gwâr wrth wâr hygar hoyw gerdd hoffi
Gwrdd wrth wrdd ymwrdd aml ddaioni
Gwr wrth wr nailwr mal Elifri lewgorf
Helmdew glew ——— gleisiau gochi
Gwir fydd iddaw glod hynod henwi

Gwrdd digrawn oi ddawn ai ddaioni
 Gorwyn ffawd tafawd ger Teifi gylchwy
 Goronwy ardwy aerdorf sengi
 Gwryd bryd gryd greddf dileddf doli
 Gwrawl hawl hwyl Nudd budd rudd
 rod-di
 Gwrdd ffyniant Rolant yn rheoli cad
 Gwrdd ffysgiad rhoddiad rhudd a phali
 Gwayw ddrur bar aesbar espyd lochi
 Gwiwddoeth farn cadarn cedeyrn ddofi
 Gwaed raiadr baladr gwiwder Beli hir
 Gwalch cywir llawir llawer borthi
 Grymmus diwael hael hwyl didrossi
 Greir torf corf ciwdawd gwasgawd gwisgi
 Gwr greddfawl gwrawl yn egori gryd
 Fal rhyfelfryd gwyd gwynt ar dderi
 Gwaith fy naf balchaf rywioccaf ri
 Gwneuthur brwydr dostur bradwyr dosti
 Gwychr ddysg fel terfysg taerfor gweilgi
 gann
 Gwenyg fann am lann yn ymlenwi
 Gwasgarawdd alaf braint uchaf bri
 Gwasgawd cyrdd i fyrdd o farddoni
 Gwasgawd braisg cydwaig cydwedd Benlli
 gawr
 Gwr clodfawr yngawr yngwrhydri
 Gosgordd falch eurwalch aerwyr gospi
 Gosgorddion Cynon yngreddf cyni
 Gwaig arglwydd culwydd celi cyn addef
 Gwaesaf aur dangnef nef iw noddi
 Nawdd Crist arglwydd rhwydd rhwysg
 gwyr hael addfwyn
 Ar hylwydd fab Tudyr
 Neirthiad ffawd llwyr cymrawd Llyr
 Nerthawl arwrawl eryr

ERFYN.

G. M. D. I ORONWY PAN OEDD GLAF.

O L. E. D.

GWAÉ fi fod arfod arfaeth goddi par
 Mewn haint perygl borthi
 Gwae fyrdd gwae gyrdd gerdd lochi
 Gwae anheirdd gwae feirdd gwae fi
 Dod wared lyw cred crair pumweli nef
 I naf elod haelioni
 Aur golau orau geli
 Ardderchawg drugarawg dr
 Armes fu rodres Rhodri ar wyneua
 Oronwy gad gospi
 Arwyp ei fudd rudd rod-di
 Eryr gwaig aruthr fraisg fri
 Aros trynglwyf rwyf ryfig Benlli gawr
 Eurwawr mawr mawr eyni

Aer baladr arfau Beli
 Arf gwinwledd Gwynedd gwae ni
 Os gwan glew anian gloyw ynni Rhydd-
 erch
 Roddiad gwyrdd a phali
 Mur dur dar dewrfrwysg rwysg ri
 Mirain Nudd Mair iw noddi
 Boed hir hoedl fraisg vaisg gwasgawd cen-
 edloedd
 Cain adlam noeth a thlawd
 Arf ddeufin araf ddefawd
 Ail Rolant uthr ffyniant ffawd
 Os claf ner dewrder awdurdawd mordaf
 Mawrdeg bwyll gymmendawd
 Och rhag gofal mal molawd
 Am eryr mawrfudd Nudd nawd
 Uchaf geli tri wyd trindawd arglwydd
 Erglyw feirdd bydyssawd
 Am achub elwyf nwyf nychdawd
 Am iechyd i'm bryd a'm brawd
 Eurwawr cywir gwir gwarawd Oronwy
 Aur enaid ei giwdawd
 Argae gawr ergyd gwawr gwawd
 Aergad bair eurged barawd

Hoyw-gyfarch erbarch aer bar Goronwy
 Garannawg glew digar
 Hylithr ei wyrdd cyrdd cerddgar
 Hawl fynawg ddwyräawg ddar
 Hoedl hawsder i'm ner yn oer esgar
 drom
 Un dremyn Ul Cessar
 Hydr neidiad gwengad gwingar
 Hoywdeg wawr hygost fawr far
 Hir ym cyfyd bryd brwydr gar echwyn-
 wr

Uchenaid anghlaur
 Herwydd gofal anhalar
 Hiraint hwyl Geraint hael gâr
 Hoyw Oronwy rwy rywiawg farddair
 beilch
 Bwlch greulyd wyar bair
 O'i gedawl fudd a'i gadair
 A'i ged oi giried a gais
 Haint a'th glwyf fy rhwyf ail rwysg Gwai
 fab Gwestl
 Gwastad drin digyngrair
 Gwared gwir lawgred loywgreir
 Gwryr eurwawr gwirion fawr Fair
 Dod ym mrwydrwawr gawr gwraf Or-
 onwy
 Aeradwy aur adaf
 Gwir iechyd Grist goruchaf
 Gwâr ysprydawl nefawl nâf
 Mael hael hail fuail oi fwyaf dostur
 Ai ddolur ydd wylaf
 Meddgyrn mawr deyrn Mordaf
 Maith fod mur y gled mor glaf

TERFYN.

MARWNAD ORONWY FYCHAN
A FODDODD.

G. M. D. AI CANT. O L. E. D.

Ni chlyw na chalon na chlust
Ni thraeth tafawd tromfrawd trist
Murn dig a mab Mair yn dyst
Mawr far no marw da mor dost
Llawer o nifer anafu Gwybedd
O'i ddirfedd a ddarfu
Ai arfau ymrwydr a orfu
A wyr ddrwg llwyr am ddraig llu
Bu dygn bid ogyrch dolur
Am fleiniad gwengad gwingar
Boddi draig bleiddiad ragor
Baedd yn aer byddin eryr
Llawer och ior llawhir oedd
Llwrw galar am flaengar flaidd
A gwae a thrymgwyn a gwaedd
A hidl ddeigr oi hoedl ddigwydd
Rhyfedd ym fyw llyw llawged
Gan gyfar o gwyn gofid
Aros chwedl iawn irad
Yn ôl ior yniad wryd
Echaws bod clod clo marmor
Ochl brwydr-waith ail Beredur
Echwng dan ais trais trahir
Ochrog helm och rhag galar
Chwedl maith gaith gyfrange trange trai
Chwerw trist ym maengist y mae
Ior torf corf coeth a ddoeth ddoe
Ar Wynedd am Oronwy
Tristawyd beirdd tros daear
O sarw ffrwythlonaf eryr
Tromgad fugail ail Ector
Tramgwydd brwydr tryngawdd bryder
Trefnodd ynof cof coff dra girad dig
A beir deigr ar lygad
Trafn aer dorf trefn ei eurdad
Trahiraeth farw cydfaeth câd
Cawdd am gorthrymmawdd no thramwy
galar
Am golofn Dindaethwy
Mau gofion am Oronwy
Mab Mair ni wnaeth hiraeth hwy
Penyd oer poenau a dig
Plaid genedl Gymry fu'r plyg
Pell Grist farn drist a furn drwg
Pallu o'r pwell du pwyll deg
Pan ddoeth poen ddethol ofid
Tramgwydd am arglwydd mawrglod
Ys aml ar bobl a sommed
Yn Lloegr am ei hun llygad
Doeth am ddraig mil hil hiriell
Dygn dramgwydd deugwyn drymgoll
Dibwl y gorug dubwll
Am orchudd llew ymerchyll
Nim try hoen rhag poen pennydd
Marw eryr Penmynydd

Nim treigl gwên o lawenydd
Neu'm trig nawd dig nôs a dydd
Caiff ef yn nef naf osgordd
Llawenydd eglur mur myrdd
A hiraeth gwr medd-faeth gwrdd
A fydd a'i farw-ddydd iw fardd
Gwelais yn gwyngor gwiwlethr
Erfai helm arfau hoywlathr
Gronwy ddirarf arf aruthr
Gryd gyrchiad oesgad ysgwthr
Aerllafn dau finiawg eur llythr
Irlawn fy neigr o'i oerllithr
Rhoed yn ael rhodiwn alar
Menai mewn rhwym bedd mynor
Gwas glwysdewr mewn gwisg lafdur
Gwaith uwch gorwydd braisg breichir
Gwiw ei lafn gwayw Olifer
Gwawd hydr o lin gwaed Tewdwr
Dygn oedd roi post cost canrodd
Diriai Ffrainge mewn derw a phridd
Car glyw llyw llŷs Benmynydd
Cor brodyr troednoeth a'i cudd
Corf ced eurllof câd aerlladd
Cwyn trais wenwyn tros Wynedd
Dod fab Mair lle ni wnair nag
O blas ni ddel arnaw blyg
Hwyl oth wlad hoywlwyth wledig
Heliwr gryd hael ior ygrôg
Hwyl ddoeth a roi hail a ddug
Helm ddur hil i Dudur deg
Drud fu dawl rhuthr mawl maelgwn
Neddair dyfr yr anoddyn
Aruthr gedernyd Aron
Arial milwr gorph Urien
Ar llwybr rhyfel frwydr orllin
Ar llew dewr eurlliw darian
Dioer bu or iawn a llawn llid
Diwraidd draig mewn dewredd drud
Dieidd graig da oedd ei gred
Dewr a grym yn diriaw gryd
Duriol gledd dirwol glod
Dar ymlaengar ymlyngad **TERFYN.**

G. M. D. I SR. HOWEL AP
GRUFFUDD. MARWNAD.

O L. E. D.

GWELAIS lewddoeth hael gwiwlys wleddau
Ai loywfeirdd yn cael ei alafau
Yn rhefnant winllys yn'rhefnau clodfawr
Tra ydoedd ein gwawr cyn trai oedau
A chynadlu beirdd a chain odlau
A chenedloedd ysp oi chynadlau
A chwyn udlef wyf och yn nadleu lid
A chael a fynnid a choelfeiniau
A gwyr ieuang beilch a gwaryau

A gwir awdur beirdd a gwirodau
 A gwar gwmpas, clod mewn gwir gampau
 Nudd
 Ar ail eurfudd eiriol arfau
 A rhoddi yn ymwngh rhuiddion emmau
 A rhwydd orchwylion Rhydderch heiliau
 A rheieidr o win ynghylch rhiau hydr
 Mewn aur a gwydr muner gwawdau
 A chyrdd adeiniawg a cherdd dannau
 Uch y neuadd deg a chynneddfau
 A chain addwyn-walch a chynneddfau
 heirdd
 A chyfeddach beirdd och oi faddau
 Echwyn yw a dyf a chwyn a dau
 Ochain Edyrn bron ucheneidiau
 Achos galar iôr ni chwsg goleu gnif
 Llefain annigrif llif yn nagrau
 Uchel roddaf wyf achul ruddiau
 Och ar ddayar naf uch eurddyau
 Achwyn girad fu och un goreu Iôn
 Echwngh hoywrym Môn a chynghorau
 Echyngawdd deigr bardd uch uch ei enau
 Och anawdd yn ddig gyd a chwynau
 Echyngawdd ym boen a cheingiau hiraeth
 Och yngod a wnaeth anwych angau
 Iawn alarus wyf ynial oriau
 Un oleurwydd trist yn noluriau
 Am oleufryd cadw aml lyfrau da
 Am eiriau Beda mawrwybodau
 Am giried a mawl am gar nid mau
 Am gariad Gwynedd am ragorau
 Am guddiau Howel i'm goddau tram-
 gwydd
 Am gwyddaw f' arglwydd rhoi gwaedd
 fawr glau
 Trafaeliawdd fy mryd trwy ofalau
 Treiaw buarth clod un tri biau
 Trwm o ddolur fydd tra meddyliau car
 Am lyw ac eurddar amlwg urddau
 Tri mwy yw'r goglais tra mawr giglau
 Tri phenyd galar rhac tra phoenau
 No chwerw alaeth bron gan chwarelau dur
 Trymfryd ar lafur tromfrwydr lifiau
 Trech y lliidiawdd hon tra cholledau
 Trwy hanner y fron er traheiniaw
 No dryganian fflam y drwy gynnu derw
 O gymmell hirerw gain alloriau
 Trist y gorug Duw trawsdeg eiriau
 Tros lawr daear Môn treislwyr diau
 Trefn hyglood y doeth trafynhyglau nid byw
 Trwm erysedd yw tri mwy'r eisiau
 Can aeth amlwg iôr cain ei themlau
 Lwys gyfoeth mab Mair liaws gofau
 Gwae ddaear Wynedd gweddiau gydfod
 Gwiw fynnai pob clod a gwae finnau
 Er gwyar grog Leyn ar gwayw irgrau
 An rhaid brynawdd yn rhad a breiniau
 Ath ddiwarthaf daith a'th hoyw wyrthiau
 grair

O ragor pwyll Mair iôr yr eigliau
 Dwg heb lyfiant Duw deg ei blasau
 Wyr i Dewdwr mawr aur ei deidiau
 Uniawn rydid nef anian radau llwyr
 ☉ glod a synwyr gwlad y seiniau

G. M. D. I HYWEL AP GRUFF.
 AP TUDUR. MARWNAD.

O L. E. D.

GWISGAWDD bedd eurgledd aerglo lluryglau
 Yn llawr eglwys Feuno
 Gwr durawl rod clod Clydno
 Gwae ei ryw na bai fyw efo
 Irrllawn oedd farw trwy oerllid
 Orllwyn deigr orllin dwygad
 Aerddar glew eurddor y glod
 Urddawl ail Greidiawl ael gryd
 Mâb am gwnaeth alaeth ddolur
 Mair fawrgoeth os marw f'eurgar
 Mau lefain am Olfifer
 Yn rhwygaw brwydr yn rhagor
 Llywiwr hyfrydwch llawen
 Pei byw llyw llid mab Alun
 Drud y dial ar alon
 Draig brwydr rhag drwg o Brydin
 Aml am eryr gŵyr gwaywrdd ar dromgad
 O dramgwydd Mab Gruffudd
 Uchel gost achul gystudd
 Och a llef groch a llif grudd
 Cad arnam oerwall cedernyd Cymry
 Farw Cymro hael cerdd glyd
 Treisdwyn ior Trystan ŵryd
 Traws yngawr trais fawr tros fyd
 Achaws dwyn llorf corf canmil
 Tr ddaear gynt ar ddëol
 Echwngh is fy mron achul
 Och hywyllt am wych Hywel
 Gwae fi farw rhi Rhun osgordd
 Gwerin garw Gwair o angerdd
 Gwawr trin a roes gwin a gwyrdd
 Gwalch urddawl balch arddelw bardd
 Neud hiraeth oergaeth argel mynor
 Myned balch-ddrud Hywel
 Nattur un galon ottiel
 Naf oedd ddewr i nef ydd êl
 Ni bu falch haelwalch heilwin awdurdawl
 No marw dewrder Elffin
 Na thrais na gwaedd baedd byddin
 Na thrangc aerddraig brwydr a thrin
 Gwae fi Howel na'th welaf
 Yn fyw llyw llew cadarngrif
 Gwnaed Crist trist treisdwyn cwyn cof
 Gwawr nerth ymhlith gwerin nef
 Clwyf trymgwyn treisdwyn trusted f'uch-
 enaid,

Och wynedd o'r golled
 Trin cynnefin cynyfed
 Clodfawr yn nydd gawr Nudd ged
 Och farw rhyw fawl garw rhyfelgar aesawr
 Echeidw llawr gwawr gwaywdaer
 Eurddwrn rif myrdd cyrdd cerdd glaer
 Urddawl Arthuriawl wrth aer
 Cwbl fu cain deulu cyn diloyw ddaear
 Prudd ysgar pridd osgoyw
 Clo cadau aer-gran ir-groyw
 Clo clod rhyfel Hywel hoyw
 Corf Gwynedd cyn bedd cain bainge orch-
 aead
 Ennyngad uniawngainge
 Brwysg-lym lafn eurdrafn aerdrainge
 Brwydr drom a wnaeth ar firaeth Ffrainge
 Llorf didwyll Llyr bwyll llawr bedd a'i
 cynnwys
 Canwyll gwlad a gorsedd
 Llyw yn rhaid llaw anrhydedd
 Llew oedd ddewr glew a'i ddur glêdd

TERFYN.

GRUFF. AP MARED. I RONWY FYCHAN AP TUDUR.

O L. E. D.

NEUD trist im gwnaeth Crist croes dang-
 nheffedd
 Neud tros ofid llid a lledfrydedd
 Neud rhyfawr golled nid rhyfedd am clwyf
 Neum try yn hynwyf tra anhunedd
 Neud trymfryd penyd poen ddifæedd
 O gyfrange trange trafñ llafn llawfrodedd
 Neud tromfrawd tafawd am etifedd llew
 Erfai cychwyrn glew arfau cochwedd
 Neud truan i'm gwân gwayw irlonedd
 Neud trahir maddeu glew lachau gledd
 Neud amlwg i'm dwg dygnedd galarfrwyn
 A feirw orwyllt gwyn oi farw orwedd
 Neud trwm hepgor ior dor y dewredd
 Neud trom anrhaith faith gwaith gwyth-
 lonedd
 Neud trais trawslorf o ael tiredd Meig
 Myned eurfalch ddraig mewn daearfedd
 Neud braidd yw ym fyw o'i farw dudwedd
 Neud braw ein treisiaw am ein trosedd
 Neud bron don yw hon o'i hannedd a dry
 Am golofn Gymry a'i hamgeledd
 Neud breuawl chwedl tost farw cost can-
 wledd
 Neud brwyn cwyn can-myrdd am gyrdd
 Gwynedd
 Neud breuddwyd arswyd orsedd gynheill-
 iad
 Am lawhir ynad loyw wirionedd
 Ni'm daeth na gwyngen na gwên na gwêdd

O'i ddyfrys angau dan lifddyfredd
 Ni'm daw eithr wylaw uthr ddialedd
 chwedl
 Dros firain genedl am draws fawredd
 Neud hiraeth am gwnaeth gaeth gynnryg-
 edd
 Neud herwydd tramgwydd tromgad gyd-
 wedd
 Neud tra Edyrn chwyrn chwerwedd gwen-
 wynig
 Afreolus ddig o'i farwoledd
 Neud bu am nad byw llyw llaweredd
 Colled fu dostur mur maranedd
 Er pan las gwanas Gwynedd berfeddnod
 Hydr deyrn a'i glod hyd ar duedd
 Cynhebyg fyddai ni haeddai hêdd
 Twrw torredwynt graen am gaen gogledd
 Cymrwd mawrair glod cymrawd muredd
 daer
 Ynghymynad aer ynghyminedd
 Cwyn golau yw'r mau mi ai harwedd
 Treiaw Goronwy trafñ mordwy medd
 Côf garw o'i lwyr farw ei alarfedd oedd
 A bair filoedd heb orfoledd
 Cynnydd ewybr oedd cyn noi ddyedd
 Colofn osgorddfawr llawr arllechwedd
 Cadflaid teyrnaidd teyrnedd ener
 Eurlliw ei faner o ieirll fonedd
 Compod clôd cludfeirdd o heirdd harddedd
 Cwypai grau angau Eingl galanedd
 Cein dduriawl ei bar uch cynddaredd gryd
 Yngwyth gerwin fryd yngwaith garwedd
 Corf ior dor durgrwydr frwydr ddifrodedd
 Corf torf llorf lleiddiad o'r wlâd i'r wlêdd
 Cun Reged unllid mewn cynrygedd blin
 Cariad rhyfel trin ciried rheufedd
 Cwyrant oedd ei fraint fraisg anmynedd
 Cywair oedd ei air aur gymyrredd
 Cywir oedd ei wir o wiw rysedd beilch
 O genedlawg welch oi gynnadledd
 Cefais alaeth hir enwir anwedd
 A galar dar doeth coeth cyfannedd
 Ac udwaedd dan fron ac adwedd tristyd
 A bylchu fy mryd o farw balchedd
 Cefas rês urddas eurddawn fuchedd
 Cennyw ddewin nef cyn noi ddiwedd
 Caffo gariad rhâd anrhydedd allu
 Un rhagorawl fu yn nrhugaredd Amen.

G. M. D. I WENHWYFAR O FON. MARWNAD.

O L. E. D.

HAUL Wynedd neud bedd nid byw unben-
 nes
 Heb ynnill ei chyfryw

Henw gorhoffder a dderyw
 Hoen lloer hun oer heno yw
 Dygn ymyrraedd gwaedd bu gwael ym-
 ylochlawr
 Tros mwyalchliw ddwyael
 Dyn aur a fu'n dwyn urael
 Deune haulwedd heil-fedd hael
 Gwisgawdd llun cain main maendo
 Gwasgrwym llawr ar ol gweisgra
 Gwâr ddeurudd hoen gwawr ddwyre
 Gwydn oedd ym hir fyw gwedy
 Adeilwyd bedd gwedd gwiwder
 F'enaïd i'th gylch o fynor
 Adeilawdd cof dy alar
 I'm calon ddilon ddolur
 Treigl i'r galon hon hoen geirw creignaint
 glwys
 Gloes alar ofeiliant
 Tros orwyr deg traws Eraint
 Tristyd bryd brwyn mwy no maint
 Gwaith blwng oedd echwng och Wenhwy-
 far deg
 Dygn ynof dy alar
 Glwysaf corph dan bridd glasar
 Gloes fawr llawr llann dwf gwann gwâr
 Gwn feinwas a las o loes hiraeth mawr
 Marw eur-ganwyll Bentraeth
 Gwan yn ol gwenwyn alaeth
 Gwawn wedd gwin a medd a'i maeth
 Ni roed ymryd bryd bronllech
 Oerllawr dygn eurlloer degwch
 Ar ail cwyn ar ôl can-och
 Erddrym deigr ar ddrem degach
 Tristyd a'm cyfyd cofion llef a deigr
 Am degwch try chantref
 Can aeth i wlad tad tanguef
 A'm curiawdd ar nawdd i'r nef
 Echwng gwenlloer oedd oer ddoe
 Ymaengist fawrdrist farwdrâi
 Aml gwedd yn ynylau gwae
 Am ddyn doeth Ddindaethwy
 Llauer dyn hydr elyn hoed
 Lliw bas ewinblas wenblaid
 Am fun dawel uchelwaed
 O drais a dristawyd
 Lle bu ra a gwyrdd lle bu rudd a glas
 Neud gloes angau gystudd
 Lle bu aur am ei deurudd
 Lle bu borphor cor ai cudd
 Gwisgwyd haul gwindraul ger gwyndraeth
 Cyrchell
 Mewn carchar glasfedd caeth
 Gwae ef i gain nef gan aeth
 Ai carawdd rhac dig hiraeth
 Gwae fi lwysgrair Mair mawr i'm cyffry
 deigr
 Am eurdegwch Cymry
 Myned mewn argel wely
 Meinir dwf is mynor dy

Un a thri cyfyn uthr y cyfyd
 Gwayw trwy'r alarfron hon ar ei hyd
 Ymachludd hoen grudd hun gryd a'm dy-
 chryn
 Am falchliw ewyn glasddwfr rhynd rhyd
 Och hir dir diffwys rhac pwys penyd
 O'i dyfrys ferhoedl ai diofryd
 Och aros un-nos ennyd ai maddau
 Angau bun olau bu anwylyd
 Och ffer ner nawradd neum lladd lledfryd
 Galar Gwenhwyfar gwn gwyn hefyd
 Achos goglais trais tristyd o farwddydd
 Fy Chwaer glaer glodrydd ni'm bydd byw-
 yd
 Pan aeth mau hiraeth herwydd trymfryd
 I glaer gaer Gybi fro rhi rhoddglyd
 Llun difreg prifdeg yn ôl pryd gwennwawr
 Llauer llef a gawr uch llawr lleuryd
 Llauer och ym och aml ddiheuyd
 Llauer deigr uch grann ger glann glafryd
 Llauer arraedd gwaedd nid gwyd ei
 chwynaw
 A llafar wylaw llif oreilyd
 Ni'm dawr o hoen gwawr yn hun gweryd
 Is glasgor mynor manon ei phryd
 Cwyn yw can deryw ni'm deiryd gortho
 Canlliw aur gwenfro can ni bo byd
 Porthwyd fy nyn llwyd mewn llawr anglyd
 Porth iddi fo Mair ddiwair ddiwyd
 Poen dof pefr eurgof ergyd galar chwerw
 Rhoi yn rhwym irdderw lliw berw basryd
 Pallawdd i'm ddisgwyl am hwyll hyfryd
 Pwyll nid mau oi dwyn gwyn gymhlegyd
 Pall arael ydoedd cyn pell wryd gro
 Dan ruddglo maendo meindwrf cerddglyd
 Gwedi lloer Gymry lliw eiry gymryd
 Bod bun yn hun hir gwir na'm gweryd
 Rhyfel diargel a ergyd ym yw
 Rhyfedd gan a'm clyw fy myw fy myd
 Er dy goron ddrain gain gedernyd
 Ath ddolur fab Mair uch crair creulyd
 Erbyn gymmen wenn wynfyd enrhydedd
 I'r wledd a'r fuchedd ddiafiechyd
 Neud afiechyd bryd a bryderir
 Neud wyf achul hoen poen am perchir
 Neud afar galar ni rygelir
 Neud ofer hyder am hoedl drahir
 Ni'm doeth llewenydd eithr dydd dyhir
 Am fun deg ei llun lliw nif gorthir
 Neud trwm farw rhiain gain a gwynir
 Neud trom anrhaith faith fyth nas gwelir
 Teg oedd cyn diwedd daearfedd dir
 Y tal dan aur mal am ael meinir
 Lluniaidd a gweddaidd gwiwddyn llawhir
 Oedd hoen blaen gwelwgaen gweilging
 saphir
 Diwair oedd a doeth deddf goeth gywir
 Hael o fewn urael yn euraw gwir
 Trefnawdd hon arnawdd cawdd nyw cuddi

Troi'r iyrhell ymhell a gymhwyllir
 Trafynidr tost gwingost gwengaer bapir
 Trefnad oedd irad a ddidorir
 Truan yw gweled trwydded trahir
 Trefnadau angau angen ys dir
 Lle bu cyn pallu pwyll a hoffir
 Sirig a syndal mal y molir
 Lle bu fflwch degwch deigr a wylir
 A phorphor a rhudd neud grudd grodir
 Rhyfedd yw o'm byw mewn byd enwir
 Rhyfel dygn ar gam pam ym poenir
 Ar ôl dirwyol ym dirwyr
 A ddirfawr gerais gwenwyndrais gwir
 Gwae ddig boenedig a benydir
 Gwae angall fal dall a rydwyllir
 Gwenhwyfar wylwar a elwir
 I drugaredd Duw draw a gerir
 A minnau hyd tra fwyf clwyf a'm clywir
 Yn rhyfaddaw hon ni ryfeddir
 Hithau hoen gwendon lon don am dir
 Ei gloywdwf euraid a glodforir

Uchenaid fan
 Gelain deir-ran
 Galon dorri
 Am wenhwyfar
 Gwn drais galar
 Gan draws guli

Am deg ei gwedd a haul wynedd a haelioni
 Am ddiweirdeb am loerwyneb aml rieni
 Bardd hardd hirddysg eurglyd addysg ar
 glod iddi
 Bum i'w chanmawl fy nedwydd hawl
 f'enaid oedd hi
 Gwae ef ym myd o fewn penyd a fai'n poeni
 Yn ôl bun deg hoen morwaneg henw mawr
 weini
 Mygr win-defeirn miloedd a feirn mal ydd
 wyf fi
 Oedd grudd gwrel cain a thawel cyn n'oi
 thewi
 Oedd ddrem deccaf cannaid adaf cyn noi
 doddi
 Ym mhell ddyfn fedd i dreiaw gwedd o
 dra gweiddi
 Nid oedd bwyllfas i ddihunwas ddoe ei
 henwi
 Nid oedd anwiw fath em eiliw fyth ei
 moli [fori
 Nid oedd ryfedd a chlod fawredd ei chlod-
 Och o'r gyfrangc gweled oerdrangc gwiliaw
 derdri
 Och o'r golled am ail Luned em oleuni
 Och o'r trymfryd a llwyr dristyd fod llawr
 drosti
 Gwnaethost ath was fawr alanas Fair oleuni
 Gwisgo riein is glaswe fain ys gloeswae fi
 Gorchudd hoen blaen gorlliw gwelwgaen
 garllaw gweilgi

Gwaneg loywder gwynfrig aber gwenfro
 Gybi
 Gwae a roddes ac ai colles bryd eiry celli
 Arnai gariad o dro girad mau dra gewri
 Mawr Dduw dwyfawl Mair ith eiriawl a'r
 merthyri
 Er dy gystudd ath hir gythrudd ath ddur
 gethri
 Arail bryd nyf aur eir-gleddyf ior ar-
 glwyddi
 Dwg hon ith wlad ettonn oth rad wyt un a
 thri

TERFYN MARWNAD GWENHWYFAR.

GRUFFUDD AP MAREDUDD I FERCH.

O L. E. D.

MAU ddogn gur Arthur o orthir Prydain
 I'r dyn prifdeg llawhir
 Arwydd ei chlôd a eurir
 Eiry hoen am ferch Arwy hir
 Eiliaf o'm iaith gwaith gwenglod
 I liw Geirw o loyw gariad
 Oleune dyfr neu Luned
 Elynes gwedd ail Enid
 Rhoddais gariad gwad gwydn ym doeth
 hirglwyf
 Ar ddyn hwyr glaer bwyll ddoeth
 Olew boen alaw beunoeth
 Ail flur a dyf cur-dwf coeth
 Cerais ddrem gwalch falch fanwyl
 Myn saerym sant a Seirioel
 Ynghaer deg Angharad ail
 Liw eiry caen law eurawg hael
 Rhyfeddawd ceudawd cadarn yw llifant
 I'm nwyfiant glwyfiant glyw
 Gloywddrem riain arglwyddryw
 Glud hud hun am fun ym fyw
 O gariad eigr deg eirian
 A chariad glwysferch Urien
 Echwynawdd bardd ar harddlun
 Uchenaid Uthr a Chynon
 Hylithr nwyfiant i'w hawlwr
 Haul y geilw hael ei gwyl war
 O Bowys gyfoeth bowyr
 A Gwynedd ni ogenir
 Nid oes liw heddiw haeddaist gampau dyfr
 Difai bwyll ddefodau
 Cymryd a'r tawelbryd tau
 Cymawd eigr came degau
 Eigr eurfoes einioes anwyd diheurwydd
 Dihareb a draethwyd
 Na roddir ferch llawir lwyd
 Gwlad i fud gloywdwf ydwyd

Megeist boen i'm hoen henw merch a'm
dihun

Ieirll anhun eiry llannerch
Mau drennydd medru annerch
Madws oedd bum mud o serch
Lliw geirw rhyd o bryd a wnaeth brâd i'm
gne

Gnawd serchawg ymlyniad
Lladd gŵr ydyw lleddf gariad
Lloer y glôd haul llawr ei gwlad
Ni chwsg drem hoen gem gyfwlch
Am wawr gain tŵr main mynfylch
Ni chaf hun am fun em falch
Ni chair y fun oi chaer folch
Trawsdaer serchawl fryd Trystan
Ar Esyllt-wedd a roeswn
Priawd olwg pryd Elen
Luddawg ferch loyw eiddun
Magawdd i'm hwyrnawdd hirnwylf dy gar-
iad

Teg orhoen tonn am rwyf
Megaist ym boen hoen hunglwyf
Megais gwayw dan ais gwydn wyf
Hael ddidaer wenglaer haul winglawr Môn
Hoywliw manod Ionawr
Hun am lludd dewrnudd¹ dyrawr
Hoen ton ogledd wynedd wawr

TERFYN.

G. M. D. I FERCH.

O L. E. D.

MOLAF gain riain o ryw arglwyddi
Arglwyddes fy hoedl yw
Mawr hirlod mil ai herglyw
Mau hoen a nwyf tra fwyf fyw
Ith foli fraisg waosg wandwf
A thywyn haul ni thawaf
Tra fo hoen ewyn llyn llif
Fy enaid yn fyw ynof
Ni wnaef cyd bwyf nwyf nawtal
Tewi a chlud dyn tawel
Ni maddau bryd na meddwl
Ganmawl gwawr wyth ugein mil
Molaf ferch falch ddoeth goeth gain
Tra fwynt i gyd traul bryd brwyn
Yr enaid uchenaed chwaen
I'r corph oer mewn cur a phoen
Aelaw anhun hun hir yw i'w gwanfardd
Aros gwenfun lawhir
O logawd serch serch feinir
Ail eigr dwf o Loegr dir
Teg om pwyll ofeg im pall afael hun
Oedd wenfun hoywlun hael
A gerais dan frig urael

Neu, dewrnudd, neu, deurudd.

Ac aur mal uwch ei gwrmael
Gwelais a gerais yn rhagori pryd
O fewn prifdeg sentri
A phall syndal a phali
A phwyll oedd ei hirdwyll hi
Gwelais symud sud sidan ac awmael
Ac urael ac arian
Ac asur drwg a gusan
Ac aur mal am hoen geirw man
Gorhewg am dwg deg orfeddfa Gaw
Gywirferch ni phalla
Ail y cethin ni flina
Cyflym i'r llun grym llawn gra
Bryn Caw brwyn-hunaw brenhinaidd
froydd
Ail rhuddfreon duthflaidd
Bryd aurwryd arwraidd
Bron dorf farch tref Llywarch traidd
Cyrcher bun wanllun wenllaw anrhyd-
Un rhediad carn aflaw [edd
Brysg wyl er hoen braisg alaw
Brwysg rwysg rydain bryn cain Caw
Ceirch orddyfn archlyfn cyrch erchlas
dossawg
Deisyf neidiaw fferlas
Car farwain carw main myngfras
Caer feinir glaer fynor glas
Mau drymglwyf am Wenhyfar
Morwyn loyw mirain leufer
Mawrair am erddrym oror
Mwrog ddyledog loywdir
Wyr Iarddur wr gwayw-ddur gwyh
Am gwnaeth gaeth gwyn frwyn fron-
llech
Ac wyr Ithel uchel ach
Gam o Degaingl gam degwch

Yna canlyn yn y Ll. C. Awdl i Dduw
—ir pedwar angelystor—i Dduw. Awdl
gyffes G. M. D. ueu Iolo Goch—a Dy-
chanau G. M. D. TERFYN.

ENGLYNION Y SUL.

GRUFFUDD AP MAREDUDD AI CANT.
O L. E. D.

Duw sul eurllyw byw bywiaid arwyrain
Oriain¹ gain gannaid
Uthr wedd² anrhydedd i'n rhaid
Yth aned benrhaith enaid

Duw sul rhad iaith fad ith fedyddiwyd
Mawliaith ior mal ith eurwyd [naf
Mab y wry fair o air wyd
Nef a daear broffwyd

¹ O riain.—Ll. P. P. ² Neu, Uthrawedd.

Deu sul eur grair Mair mawredd y
Y daethost lyw Nasredd [doethion
Gwerthefin ddar trugaredd
Gwyrth fawr ior buddfawr o'r bedd

Disalw ner duwsul i nef
Deg eiddun y dug Addaf
O drais gwyn o draws gynnif
O dramgwydd Uffern drymgof

Duw sul un eiddun addef y creawdd
Creawdr rhad a thangnef
Ynglain¹ hydr ynglyn hoywdref
Ynglân² air engylion nef

Duw sul deg anrheg unrhin o gariad³
Y gorug nef ddewin
Dwywawl wawl waisg fraisg frenin
Difurn waith y dwfr yn win

Duw sul arglwydd rhwydd rhoddiad dug
O deg fesur cariad [Voesen
O leas⁴ raid o lwys rediad
A'i lu o'r Aift o'i lwyr rad

Daeth manna Alpha eilffawd rhen o nef
Yn rhaid nifer Moesen
Duw sul duw gwir gorawen
Saint braint bryniawdr llywiawdr llen

Or pumtorth hawddborth heiddbal
O'r⁵ ddeubysg ior oedd dibwl
Ryborthes meus deus duwsul
Rhadau heb ammau bummil

Duwsul goeth y doeth⁶ daith wir adeilad
Gwedi dilyw dyhir
Fudd rhad gan gawad gywir
Fodd rheg falch noe deg i dir

Sar⁶ nef a daear diagr briawd⁷ ddawn
Dor eigiawn flynawn ffawd
Dwys olwg ri tri trindawd
Duwsul y bydd brwydr ddyddbrawd

GRUFFUDD AP MAREDUDD AP DAFYDD.

I'R GROG O GAER. O L. E. D.

CARAF benrhaith cor arianwaith carai rin-
wedd

Crair gair a gad y drwy gariad y drugaredd
Crog calfaria faerdy gratia fawrdeg rysedd

¹Ynglann.—Ll. P. P. ⁴Ar.—Ll. P. P.
²Ylân.—Ll. P. P. ⁵Goeth doeth.—Ll. P. P.
³O laes.—Ll. P. P. ⁶Dar.—Ll. P. P.
⁷Brawd.—Ll. P. P.

Creded unben hael forwyn wen hawl firain
wedd

Cred bendefig lys wyrennig lwys wawr an-
nedd

Cannaid wyrthiau canon radau cain an-
rhydedd

Cadair ffair ffydd cedawl ufydd ced alafedd
Cyflawn ddawn ddar i rwym galar ar ym-
geledd

Coelfain Elen eurai Foesen ar ei fysedd
Celennig rad cadarn wenwlad cedyrn win-
wledd

Corf ardderchawg caer deg eurawg cor di-
garedd

Coron euraid cariad nwyaid ciried neuedd
Ceinllun teccaf brenin hynaf y brenhinedd
Coed berfeddnod cain ei fawrglod cun nef
eurgledd

Cael ym grym grair rhad oi borthair rheid-
iau berthedd

Culwydd ener a dyng nifer oi dangnefedd
Colofn llu cred a ran wared or enwiredd

Coel engylion o lin fanon o lân fonedd
Dylan natur fawrdeg eglur fordwy gogledd

Delis arwain o ddwfr dwyrain i ddeifr dir-
edd

Dyddug mordon ar ei ddwyfron arwy dyfr-
edd

Dyfrdwy waedd greg arial gwaneg ar ael
Gwynedd

Delw werthforaf a glodforaf a glud fawredd
Dadl ysprydawl or geiriau mawl i'r gwr an-
medd

Dor cor ceinmyg Duw yw'n rhyfyg dewin
rheufedd

Dar eneidiau dilyd frodiau diledfrydedd
Dawn tlawd anoeth daear wiwgoeth dior-
wagedd

Dinam loywder diwair ener Duw'r wirion
edd

Da yw ei borth a diamorth a diommedd
Delw fyw f'arglwydd eurlliw arwydd ior
llaweredd

Dysg ffysg ffynniant a gwir foliant y gor-
foledd

Deddf leddf loywddoeth euraid gyfoeth arod
gyfedd

Doeth Gaerlleon deg anrhegion digynrygedd
Didrai foliant Duw da farant dioferedd

Didrist Grist groes organ hoedl-loes eur
gynhadledd

Delw firein ryw er prynu'r tyw or pren ar
Dug morwaneg deg o du gauaf [bedd

Llys llawr lleon gawr llun gwawr gwypaf
Difai Ion erfai arfaf ei ganmawl

Delw fyw fab dwyfawl Duw nefawl naf
Diwarth drysor cor por perffeithiaf

Diwyd grair i Fair fawredd hoffaf
Dewin cain Iessin cyn isaf fedrawd

A Nudd ddiwyrnawd ei nawdd arnaf
 Doeth dros frig tonniar car cadafnaf
 Detholwalch balch byw llyw llawfnaf
 Dogn fedydd grefydd digrifaf dra nwy
 Drwy fordwy Dyfrdwy deifrdir eithaf
 Dwywawl hawl haelwawr a fawr folaf
 Defawd wawd wiwder ffer ffurfeiddiaf
 Dofydd lun ei hun henw goruchaf nen
 Fab Mair wen ar bren brenhineiddiaf
 Didwyll bwyll bellwawd ffawd fyddlonaf
 Dadiain cain cynnydd dydd diwaethaf
 Didawl faith ei daith doethaf bendefig
 Wyrennig feddig fudd iach a chlaf
 Doddyw nod eurglod Ior gwlad bellaf
 Lloegr llwyr i'n gweryd fyd fodrydaf
 Duw Iesu arglwydd dewisaf gynagr
 Dihagr eirw llinagr ar llun gwympaf
 I ddelw unmab Mair ydd addolaf
 O ddilys araith gwaith gwerthforaf
 I ddal ynof cof cyfiawfnaf dremyn
 I ddylyn tyddyn llwyth plant Addaf
 Eyr engyldorf hoywlorf haelaf
 Ior didwyll o nef euraid adaf
 Arddelw Moesen hen hynaf ei gynnydd
 Urddas llin Dafydd gwydd gweddeiddiaf
 Anfones canlles caen llanw breisgaf
 Anrheg Lloegr fawrdeg fordwy gloywaf
 Anrhaith a gobaith gwbl ffrwythlonaf Ior
 Ys briw dylan mor ysprydolaf
 Enwi ei farddlef Ion nef a wnaf
 Enwant llythr deccant llathrediccaf
 Enwawg ardderchawg archaf ei nodded
 Rhodded trwy giried tri a garaf
 Arwr arwydd mab Mair o air araf
 Arwrawl cedawl cadair deccaf
 Eryrod eurglod arglwydd pennaf yw
 A llyw marw a byw rhyw rhadlonaf
 Arwyrain croes Crist a oreuraf
 Ac oror cor Caer glaer egluraf
 Elen ai casaf alaf ysprydawl
 Trydydd dydd deddfawl awr hawl or haf
 Doeth delw fyw fy llyw llyryon prif obaith
 Praff adeilad iaith proffwydion
 Dawn a phlaid gweiniaid uch gwynion for-
 oedd
 A ffriwdeg¹ lysoedd ffrydau gleision
 Darogan dylan deil geirw gwelwon mor
 I fyddinfawr gor fu ei ddanfion
 Dug o gaeth alaeth faeth alon ofid
 I bobl eu rhyddid beibl a rhoddion
 Dehau rybudd mad diharebion mawl
 A naf arwrawl nef eryron
 Dor cor coeth cyfoeth dar cofion arllwybr
 Gwawr yngoleu wybr gwir engylion
 Gwerthfawr eurllof torf tirion ei bleidiau
 Da i eneidiau dianudon
 Gwared a roddai gwirion goludawg
 A gwawr dyledawg ir gwir dlodion
¹Phrifdeg.—Ll. C.

Cruplaid didwyllaid deillion cynhwynawl
 Budd awr ammodawl byddair mudion
 Clefyd anianawl cleifion difrawbwyll
 Neu anfedydd bwyll o ynfydion
 Gwyr berffeithiaw draw dragon gogoned
 O euraw gwared i rai gwirion
 Gwareddawg fynawg fanon brenhinbryd
 Gwaisg urddas y byd ai gosgorddion
 Gwynfyd oi febyd i feibion Addaf
 Ai ddifai alaf i ddwyfolion
 Gwypmp arwyrain cain Canon berfeddnod
 Ac awr araith glod y gorwyrion
 Llyna anrheg dda ddeon ei gwyrthiau
 O fyw allorau efill aeron
 O ryfawr goelfain ger afon Dyfrdwy
 O lawen obrwy o lynn Ebron
 O luchynt helynt holion dwyreinform
 Ac o lynn Tabor lan atebion
 O awr geudawd ffrwyth o ergydion mad
 I ddwyn addurn rhad i ddyniaddon
 Llithraw'r waneg deg dogn arwyddion
 ffydd
 Llywydd merwerydd llin mair wirion
 Llathraid blaidd enaid Ion y gogoniant
 A deheu foliant diofalon
 Llwybr berffeiddrwydd rhwydd rhoddion
 goludawg
 Llydwawg gwareddawg llydw gweryddon
 Llun llawnrad cariad ceirydd côr dangnef
 Ar fôr lluoedd nef o Gaerlleon
 Dug mor cor cywir delw fyw llyw Llawhir
 A nenn ni phlygir nawn na phlygain
 I lys lwys farddlef i Leon wendref
 Llun amerawdr nêf gan llanw mirain
 Eyr pum weli traws hael tros heli
 Eur fawredd geli ar fwrdd gwylain
 Anrheg brifdeg brÿd i roi budd ir bÿd
 I Fair y deiryd o fôr dwyrain
 Credadun un yw creir Mair marw a byw
 Croesdeg eurawg lyw Crist a garain
 Ceidw rad ysgrhythur cadarn bennadur
 Creadur modur creawdr madiain
 Cor iôr aurdrefnad cywraint wneuthuriad
 Mawr uchel fab rad Mair ai choelfain
 Cof gwaneg deg dist cofion diathrist
 Cyfarawdd a Christ mewn cyfwyrain
 Llathr grôg o fanaig llythr arawd ffawd
 ffaig
 Lluryg arian ddraig lliw'r goron ddrain
 Llyw byw buddygawl llawhir ysprydawl
 Llawn arwrawl lleir arwyrain [[hyfryd
 Llwyddiant nerth berth byd llw gwir hir
 Yn trosi iechyd rhac traws ochein
 Lloer cor ior arab llwyr gyfarch parch pab
 Llun ei oreu mab llawn aur a main
 Doethineb Elen a'm gwnaeth gorawen
 A hirwaith Moesen fu ei arwain
 Dwywawl wawl wahawdd Dafydd a'i
 hurddawdd

Duw a'i goreurawdd deg arwyrain
 Delw ysprydolaf dogn rad tad teccaf
 Da wiail Addaf diwael oeddain
 Dor cor por pefrlwys a doeth goeth gyn-
 nwys
 O lys Baradwys i lwys Brydain
 Rywnaeth saer glaer glod delw loyw hoyw
 hynod
 Er didwyll orfod o ior dadiein
 Rhadlawn ddawn a ddaeth ri tri trichyf-
 oeth
 I loywgauer gaer goeth o fro Loegr gain
 Rhywogaeth cedrws rhwydd swydd Sipres-
 sws
 O geingiau pinws ar ei gyngain
 Rhinweddawl fawl fudd ni faeth gaeth
 gythrudd
 Rhoed Duw oi deurudd rhad dadwyrain
 Bonedd medd moliant bydd ysydd o sant
 A naws gogoniant nis goganain
 Balch ddelw elw eiliad a naf nef wenwlad
 A ner oedd wirdad naw radd wardein
 Braisg diwair grair grym braint y saint
 ni'm sym
 Bid ei arddelw ym byd ai hurddain
 Amen.
 Doeth delw ner Aber wybr uchelfaer nef
 Naf gwerthfawr mireinglaer
 Dwfr dir cor eglur wir caer
 Dyfrdwy or mordwy mawrdaer
 Mor a ddysg mab Enair a ddug
 Mawredd daith gwaith gwynfydig
 Olygawd grair loywgged grôg
 O Loegr dir oleugaer deg
 Llyna gain goelfain fu gael yn Lloegr
 Llawged grair ar Israel
 Llanw ai dug oi deg afael
 Llun Crist ei hun Croes Duw hael
 Llanw llwybr glud llwybr dud y dug
 Llun llyw pumoes ar groes grog
 Mawr chwedl llawen gan wenyg
 Marchog bronn mordonn mawrdeg
 Doeth delw wenn ar brenn breiniawl nef
 Yn ei gwbl ddiodef [ac wybr
 Ni ddoeth rheg o deg dangnef
 Duw byw gaer ei debyg ef
 Daeth croes o wial Moesen
 A delw ar frig mor dylan
 Ner o Dduw nawradd ddewin
 Naf ger llaw nef Gaerlleon
 Creawdr llun eiddun Addaf lyw o nef
 Ni wyl neb ei gyfryw
 Crair Caer mawrglaer am erglyw
 Croes deg dan eurddelw Crist yw
 Teg fu dro to tonn welwgaen
 A thu i fro gaer ith ddwyn
 Torr grair gwerthfawr fy mawrboen
 Terra Calfaria firain
 Lles hynod llin clod llun clauer llyw nefawl

Llawn afael llwybrwaith saer
 Llethr Dyfrdwy mordwy mawrdaer
 Llithrawdd mor llathrgrair cor Caer

Yma canlyn yn Llyfr Mr. Walter, i Fair
 i Dduw, ac ir tri doethion. Cerddi o waith
 yr un G. M. D.

AWDYL.

O L. P. P.

KYN b6yf g6as grudlaf gredyff anvon b6ll-
 vra6
 O bellvro Gaerllion
 Da6n obeith kyvyeith covyon
 Dyn g6yl y6 van6yl o V6n
 G6ae bieu madeu medu govyon dogyngud
 Meu dygynga6d ovalon
 G6angein¹ riein rud ffion
 G6edus hael Veinus haul von
 Tec dygaf ar haf ar hoe6 vanon d6f
 Y dyvu ym govyon
 Ta6l ha6l hyl6yth ovalon
 Teith hydor meith hoe6dir mon
 Gweleis pan gerdeis gord6fyr avon rin
 G6yl riein dianvon
 Gwir diseml a gwar dison
 G6a6r hirdyd ma6r harded mon
 Ryd hydneit ym reit by ron vy nigya6
 Car h6ylya6 cur hoelyon
 Ran oval lann rin avon
 R6yl y mae meinwyl a mon
 Mygyr6enyc a blyc am oblygyon mein
 Meu ymaen vynkovyon
 Myrd yn wyrd o Iwerdon
 Mor a'u g6lych mew² amgylch mon
 Gwiw a 6eith g6a6tieith g6yt vanon riein
 Y rieu a doethyon
 Gwir voli g6yr ovalon
 G6ar drem walch g6a6r v6ynwalch von

AWDYL I AWD.

O L. P. P.

SYNHUYRUS Deus Duw goruchaf
 Sywedyd Dofyd divei haelnaf
 Sef 6yf yt vy r6yf r6yd araf geinyat
 Sef 6yt ucheldat mat modrydaf
 Synh6yrya da donyeneu attaf
 S6yd ditla6t o wa6t a weinydaf
 Syrcha6d gly6 vy lly6 r6ng Taf a Thawy
 Serchir yach Kon6y val y kanaf

¹Neu, gwengein. ²Neu, maur.

Saethvarch kein dravnidyr dinydyr danaf
 Seri eglurvryn kyn kynhayaf
 Sy6 dymma6r r6yva6r yr haf arbennic
 Torredic eidic elwic alaf
 Am verch Ruffudd ud addysc Mordaf
 Fab Ior6erth kannerth kynn6rf gorsaf
 Neut ad6yf o gl6yf yn glaf huwr diane
 Neut adoet gyvranc or tranc trymmaf
 Poen rya6t deva6t ot a adevaf
 Pan vu berigyl wann am gann gynaf
 Peunyd p6yll berthyd pell borthaf yt hon
 Penyt bronn dilonn delw y nychaf¹
 Hybarch dyno vro vreint talheithnaf
 Hyboen y6 vy hoen ny hunaf o bleit
 Hebogeid lygeid eureid araf
 Heb vy chwaer wenglaer mor 6yf wanglaf
 Hebu gre nyt lle nyt ll6r6 arnaf
 Hyb6yll glot did6yll dodaf ar esyt
 Heb wyt y loer bryt a l6yr brytaf
 Hir y keinmygir kerd wir waessaf
 Her6yd da6n diga6n val y dygaf
 Hwyrda6 oe heilya6 hwylaf ar veidvyrd
 Y vyrd dros gainwyrd a drawsganaf
 Hoen eglurvan kann kyn eiry gaeaf
 Hi a wnaeth keli ac ny6 kelaf
 Hylwyd wa6t deva6t yn diveiaf bun
 Hoy6lun hael eidun o lun adaf
 Wythgant annerch da6nserch dyn
 Uthyr vrys vro Henrys vrenhin
 A aeth dros ved 6ed 6ahan
 A Thawy ar lywy lun
 Llywya6d ll6yd ranga6d llud rin
 Llathyrvun geingann vann valchllun
 Trossof cof pob cyvry6 dyn eithyr aut
 Aeth am gwa6t am gw6n
 Pereis ffysc glutdysc glotdull
 Perigyl hun yr bun o bell
 Peris g6en yghyvrygoll
 Para6t y a6t geinwa6t gall
 Ot ergyt bryt bratvoll
 Y bob rlein vein vyndull
 Ran a6t om gwa6t a vyd gall
 Ne ryn eir6 no ran arall
 Ym dyd ef a vyd ovedda6t traserch
 Treisic y6 vy nivra6t
 Ym dic katwetic keuda6t
 A mi kyvoedi kof a6t
 Ry h6yr ym ll6yr kael ll6r6 ffa6t om serch
 Os archaf yn bria6t
 Rya6d y bum eil rya6t
 R6 hir ym oedir am a6t
 Ys breinva6r liw g6a6r ale g6a6t hirdric
 A h6yr dry om keuda6t
 Ys breid ym vy6 gly6 gl6yvna6t
 Ys bra6 pell ada6 pall a6t
 Tlyna Lys nyt a diwyrna6t om bryt
 Am bryder vyn divra6t
 Lle lloer wiwne ll6yr wae6na6t
¹Ban ar goll yma.—Iolo Mor.

Llifg6yn llas ad6yn llys a6t
 Kigleu kynn divieu deva6t gyntevin
 Kant avar vvyvrda6t
 Kyrd etneint gl6ysneint glasna6t
 Kerdgar kat adar koet a6t
 Y kof ys ynof ys anyna6t y try
 Tragwyd om keuda6t
 Anghenwyd her6yd hir6a6t
 Angeu ym edeu am a6t
 Dan gyngor ragor rac vyn divra6t ym
 Am nas kaf yn bria6t
 D6yn h6yl dyn g6yl goleuwa6t
 Dyn vric y goetwic ac a6t
 Erchi merch vy ri rodna6t ys gwneuthum
 Ys g6naeth gwyt tros vola6t
 Ar6yd nat ratl6yd rytla6t
 Eres ymoedes am a6t
 Trav6yf ry hirgl6yf rya6t y wrthi
 Hoet beri hut bara6t
 Nym dywan didanded yvna6t¹
 Nam da6 kyvada6 kof a6t
 Llawer Annerch verch Leilya6t brat aele
 Dro Deilaw ae loga6t
 O Wlat veith glutweith glotwa6t
 Vorgant a redant ar a6r.

AWDYL.

O L. P. P.

BYT ar olut byt o byd ma6rdodaf
 Bryssyaf lle y g6elaf brys llu g6eilyd
 Breint nef hun adref vat² ryd y keit
 Breinya6l ha6l henbleit ganneit gynnyd
 Gwyved breiscadurn divurn neutuvydarber
 Brenhines haelder gloywder gwledyd
 Br6ysc vydaf od af y dyd ym gwelo
 Bro yu amyl yno am lawenyd
 Bydaf a llunaf oe llonyd valchdut
 Parau ala6 olut or sut y syd
 Per dattiein koelwein kelvyd lavarwa6t
 Para6t berth dava6t gan borth Dovyd
 Prif deg6ch dil6ch eiry dolyd kynn glaw
 Pra6 n6yf gyryf ana6 nyt gorvynyd
 Pria6t oleuwa6t eilewyd hvvryt
 Pryt gein ar deuyt gynnar Davyd
 G6awr gerdgar h6yrwar her6yd adnabot
 Gorvot ar hoywglot g6iw i reglyd
 Gorhoffder lla6er med llywyd kerdeu
 Geiryau amyl vwryeu³ ymleveryd
 Gwir gymm6yll y ph6yll y ffyd ae champeu
 Goreu ffuryf brudyeu gan ffyryf brydyd
 Gwaret y6 r6ydet y ryd oe g6ytriu
 Gwin orlla6 iessin yr lluoissy d
 Ragores kares keryd ny haedei
 Rei ae ryvolei lla6r huvelyd

¹Neu, Didan deddfnawt, neu diddan deddfnawd?²Neu, rat.³Neu, vuryeu.

Rac breint merch wyndeint llen dyd 6yb-
odeu

Or mor bu goleu ma6r bwygilyd
Rodyat Angharat ynghaeryd g6yngalch
Rieda6c dremwalch wylvalch elvyd
Riein loy6 virein leveryd g6astat
Rat hyluys blannyat heul ysblennyd

Mae peth ar goll o'r awdl uchod: nid oes enw ai
cant wrth yr awdlau, o'r un yn dechreu.—Kyn bwf
gwas grudlas gredyf anvon hyd yma—ond y mae ach-
os i veddwl mai G. M. D. a'i cant: os natf, rhyw
fardd o Forganwg; tebygid.—IOLO MORGANWG.

I FAIR.

O L. P. P.

MEU ymoral6
O b6yll disal6
O bell d6ysa6l
A meir geirgoeth
Eiryau wiwdoeth
Eur rin6eda6l
Goreu y6 Meir
Glandat borthair
Gleindyt berthae6l
O berffeithr6yd
Ar bob ar6yd
Awr bybyra6l
Seren y6 hi
Not goleuni
Nyt gelyna6l
Lloer egylyon
A g6erydon
Eic wareda6l
Mam tagneved
A thrugared
Yeith ragora6l
Teyl yr mab rat
Neuad garyat
Na6d ac eirya6l
Hyna6s vor6yn
Hynot adv6yn
O hen6 dedva6l
Hoyvvam Iessu
Ha6d y charu
Hed6ch eirya6l
Hil gweilch Gröec
Hoy6l6ys brifdec
H6yl ysbyrda6l
Heul y d6yrein
Honn oed riein
Hoen d6yrea6l
Gabriel Geuda6t
Ac eur dava6t
Ac eir d6yva6l
A vu gennyat
Ymell dodyat

Ym6yll dida6l
Pan gat mab meir
Henu o vardeir
Hynaf urda6l
O deilyngda6t
G6ir vor6ynda6t
G6ryf vireinda6l
Goreu ave
Doeth ar6yre
Deith oreura6l
Gweith g6ynvydic
D6yn o ffurnic
Dan ufferna6l
Adaf ae blant
Oe div6ynnyant
O d6y vaena6l
Dayar a nef
Kyn peen odef
Kun penyda6l
Aeth gwawr y glot
Ar brenn hynot
Ior brenhina6l
Yr llawenyd
Rat a bedyd
Reidyeu byda6l
Yeithyd ffyd ffyrd
Wyth ugeinmyrd
Aeth ae ganma6l
Am y greivyeint
Diodeveint
Du6 adeva6l
Kyrcha6d Crist naf
Tros veich Adaf
Treis vucheda6l
Pumoes o ffwrn
Y bau gymwrn
Ny bu gama6l
Isgynna6d la6r
Llathyr niver6a6r
Llethyr nef eurwa6l
Ar deheu'r tat
Un tri meidryat
Yon tra medra6l
Brenin didla6t
Ar bob kiwda6t
Eurbab keda6l
Bit ef nef na6d
Byt a bryna6d
Bu Du6 breinya6l
Da vu yr Annerch
Y Anna verch
O ynni va6l
Ar les pobyl gret
Yr ll6yrwaret
Or lloer wryra6l
Gorffowys rat
Deon garyat
Diengurya6l
Ym mru'r weryd

Gar llewenyd
 Gorllewina6l
 Ior seint breint breiso
 Yn Du6 va6rweisc
 Yon divar6a6l
 Yn vab ffr6ythla6n
 Yn vy6 diga6n
 Yn vuduga6l
 Yn Ysbryt bud
 Deheu rybud
 Diharebya6l
 Yn un a thr
 Tric y 6edi
 Traggy6yda6l
 Yn vrenhin wybyr
 Hael doeth ewybyr
 H6yl deithia6l
 Yn vra6t fawt ffy6
 G6iryon ufud
 G6erin neva6l

II.

Merch mam Meir o di6eir6aet
 Ch6aer yth dat o rat eiryoet
 Eva 6yr y ave wyt
 Regina a roes eneit

Mammaeth bron vaeth brenhin vu
 Mor wybyr hir nef tir terra
 Meir an geil6 Mor6yn Geli
 Meu amovyn mam ave

Tist ar6yrein y gleindy
 Ti veir vu'r diweir waret
 Tec o'th gaer glaer y6 dy glot
 Temyl y Grist teu aml6c rat

Rat mat Meir geir ragori
 An d6c on dygyn an ymdro
 Gras oessoed ar groes Iessu
 Ar Annerch tec wyr Anna

Meir vam y Argl6yd y Mor
 A Naf a that nef a thir
 Ym kad6 rac r6ym brad6 bryder
 Oe brat tr6y garyat trugar
 Tec rec rat t6f mat mam g6ir broff6yt nef
 G6ell no neb yth varn6yt
 Temyl yth vab maeth yth wnaethp6yt
 A neuad ys vy na6d 6yt

III.

Ar l6yr waret
 Grist yth anet
 Naf nef drefret
 Na6s gogonet
 Nys goganein
 Ar dysc ar da
 Y l6yth terra
 Rac murn ma6rbla
 O ben Eva

Y boenovein
 Ar volyant greir
 Ar vilyoed greir
 Ar va6l i veir
 Ar va6r na6deir
 Ar varn adiein
 Ar berffeithvryt
 Hoy6vreich hyvryt
 Ar deheu byt
 Ar Du6 deiryt
 Ar dad6yrein
 Ar da6n k6plaf
 De6in doethaf
 Pan gyrcheist naf
 Lluoed Adaf
 Lle yd oedein
 Ar drevyn ord6y
 Ar dres dram6y
 Oerleith arl6y
 Yggloes dir6y
 Ygglas dyrein
 Ar groes irwyd
 Ar gadeir ffyd
 Ar gedym groc6yd
 Ar get gelvyd
 Ergyt goelvein
 Argynhyrcha6l
 Radeu d6ya6l
 Ar goeth gama6l
 Ar gof eura6l
 Ar gyv6yrein
 Ar da6l ma6l mat
 Ar demyl garyat
 Ar deil6ng rat
 Ar dut y kat
 Eur dadoc kein
 Ar glot gyhoed
 Ergly6'r pobloed
 Argl6yd ym oed
 Ar glaer diroed
 Ar gla6r d6yrein
 Ar gatholic
 Dyd nadolic
 Eir ma6rhydic
 Aur wynvydic
 Ir wen vadye
 Ar b6yll leindy
 Ar bevyr ysbryt
 Ar borth yr byt
 Ar les blegyt
 Ar l6ys blygein
 Ar dangneved
 Rat anryded
 Ar drugared
 Ar wir va6red
 Ar wry virein

IV.

Archaf Gul6yd
 Di6arad6yd

Dy 6i6 radeu
 Ac i Veir dec
 Hael o Röec
 Hil o rïeu
 Ach6byl a ll6yr
 Ynnof synwyr
 O nef seinheu
 Ac eggylyon
 A g6erydon
 A g6i6radeu
 Yt v'Argl6yd dab
 Yr dy garyat
 Eurdec eiryau
 Roi na6d yth 6as
 Rac bra6t ogas
 Rac brat a geu
 Rac barn kedyrn
 A baich edyrn
 O bechodeu
 Rac kebydyaeth
 Rac tra6s arvaeth
 Rac treis arveu
 Rac kynghorvyn
 A vyd elyn
 I vedylyeu
 Rac kreulonder
 Yn y dener
 Anudoneu
 Rac murn a th6yll
 A dogyn gymmwyll
 A dygyn gammeu
 Rac g6ae6 dan vronn
 Rac g6yth galon
 Rac g6eith g6yleu
 Rac d6fyn lesged
 A digassed
 A dic eisseu
 Rac treis arll6ybyr
 Och amyl e6ybyr
 A chamlyeu
 Rac tralla6t byt
 Rac traphenyf
 Rac triphoeneu
 Rac tan uffern
 Ae dryc gethern
 Ae dr6c hitheu
 Ae chassoveint
 Ae goveilyeint
 Ae geveleu
 Ae chaeth6en6yn
 Ae choec6an6yn
 Ae chicweinyeu
 Ae chynydyon
 Ae ch6n duon
 Ae ch6yn dieu
 Ae phyrth h6yrn
 Ae thanllyt gyrn
 Ae thin ll6yt geu
 Ae tharth ae ll6ch

Ae thiryonn6ch
 Ae tharynneu
 Ae rhost brynnic
 Ae restr ffyrnic
 Ae r6ystr ffyrneu
 Ae breveryat
 Ae bront baryat
 Ae brwnt beiryau
 Ae kot¹ genllysc
 Ae hin dervysc
 Ae hoer dyrveu
 Ae g6ythlonder
 Ae g6anniver
 Ae g6anaveu
 Ae dygyn gymm6rn
 Ae duoerff6rn
 Ae daearffeu
 Ior degradwlat
 Ya6n a brynyat
 Ion y breinyau
 Yno kyrcheist
 Ar a gereist
 O rei goreu
 O'th heneivyaeth
 Enydigaeth
 Eneit eigyeu
 O'th vod yth ved
 O'th enryded
 Aeth yn reidyau
 O'th vaeth a'th va6l
 O'th del6 d6ya6l
 O'th ddal divieu
 O'th vynedyat
 Eur dy dyhat
 Ar dy deheu
 Pevyr Vihagel
 Kun gl6ys aghel
 Kyn gloes agheu
 Pen kymhenda6t
 Y6r penn didla6t
 Pan vo dadleu
 Por kor karyat
 Per y vtedyat
 Pur y vrodyeu
 Par ef nef naf
 A diwarthaf
 Y6 d6 6yrtheu
 Y d6yn v'yspryt
 Rac hoedyl deugryt
 Rac hidyl dagreu
 Yth 6lat rat rec
 Yth windei tec
 Yth wyndut teu
 I'th le aml6c
 Yth l6ys ol6c
 Yth lys oleu

Amen.

¹Neu, hir.

V.

Baltassar gynnar gennat duc anreo
O dec ia6nry6 garyat
O ar6yd ia6n gyvia6nrat
O eur ta6d i eir y tât

Digystud anrec am dec yst6yll rat
Duc yr hydyr eur gann6yll
Iessus vab koeth doeth did6yll
Iaspart or Myrr nyt byrr b6yll

Gwnaeth Melchior eurior ar6yd govec
vod
Unia6nrod yn anrec
Y Ioseb dat rat redec
Y Iessus d6yn tus da6n tec

Baltazar durbar de6rbor a wnaethant
Oe ma6lsant a Melsyor
En6a6c Iaspart eurwar Ior
Anvon anrhegyon rhagor

Doeth o'r d6yreid kein ceiff bob a6r eur-
glot
Y Argl6yd Nef a lla6r
Ar6yd y vot yn glotva6r
Eur myrr a thus wedus wa6r

Y tri a roes yt tr6y rat
Teir anrec Veir yr kreir kret
Seren heb la6 lys Erot
A rodes gyvar6ydyt¹

I DDUW.

O L. P. P.

ARGLUYD Du6 ergly6 eurglauer vannyeu
Argl6yd llan6 a threi rei on reidyeu
Argl6yd lluchynt gwynt a gwylt ffrydyeu
mor

Mawr dy rat a'th wyrtheu
Argl6yd eglurder ser a sygneu
Argl6yd g6yllt a g6ar daear diheu
Argl6yd Gwendref nef naf dervyneu wybyr
Obeith rat vedylyeu

Argl6yd mor a thir gwir gwaredeu
Argl6yd nos a dyd kynnyd kanneu

¹Nid yw enw G. ab M. ab Davydd wrth yr awdyl uchod yn bumran i Vair. ond nis gallav lai na chredu, mai eve ai cant. Ac onid wyv yn camsynied, y mae ei enw wrthi yn Adysgrif y Dr. Davies o Vallwyd; etto y mae efe dan y gair Gwryf yn ei eirlyfr yn rhoddi yr Awdyl hon i G. ap yr Ynad Coch; ac yr wyv yn rhyveddu yn vawr iddo VE wneuthur hyny, ac eve yn deall rheolau, ac yn drallwyr debygol, hanes y gynghanedd y sydd ar yr awdyl; sev ei bod o'r rhyw ni welwyd erioed yn y Gymraeg cyn yng-hylch y vlwyddyn 1330, neu ychydig, a hyny yn ychydig iawn, yn ebrwyddach.—IOLO MORGANWG.

Arglwyd tervyn dyn donyeu goruchaf
Goruchel nodväeu
Tydi a anet get gret greiryen
O Veir wir eureir va6r wry oreu
Tydi a ved vry vreinyeu yspryda6l
Ysprydoed gwedyeu
Ti a da6 dyd bra6t ditla6t datleu
Yr barnu trillu trall6yr bynkeu
Ti vab Meir wyt kreir kreaduryeu Du6
Heb di6ed heb dechreu
Tydi Reen llawen llen a llyvreu
A dygyn werthwyt gynt dr6y dogyn
wyrtheu
Yr dec y byt tec bu teu ar ugein
O datyein a dotyeu
Tydi Argl6yd r6yd rinwedeu bob a6r
A rodet dan lla6r va6r v6ryadeu
Tydi Du6 g6edy g6a6deu cof ydy6
Kyvodeist y'th radeu
Am hyn wawr pob lla6r lloryf eneidyeu
Wrth veibydon dynyon dragon dreigyeu
Dilitya Argl6yd dy aeloteu ym
Amyl rätla6n vedyanneu
O gwnaeth am eurlly6 byw bechodeu
A cherydus dr6c a charedeu
Breisc dewin brenhin breinya6l senyeu
Nat dy var arnam am gam gwympeu
Yr dy gythrud loes yr dy gethreu
Yr dy goron drein 6r da goreu
Oeda vi vy ri rinyeu tystolyaeth
Rac tost dolur agheu

Lloryf brenhina6l
Doeth de6ina6l
Gorlle6ina6l
Garlly6 unyon
Lly6yd ranneu
Hyt vedyanneu
Llew hydyr canneu
Lly6yodor keinyon
Llym lavurya
Nam dolurya
Na thosturya
Ieith d6ys diryon
Lle digared
Gyvlavared
Yn rugared
Yn ri gwiryon
Lle didöstryd
Llys lluosydd
Lle dangosydd
Lladin gysson
Lle rieda6c
Digamweda6c
Lle gwareda6c
Llu Gwerydon
Lle cyvanned
Llu Rhianed
G6a6r varanned

Gwry vorynyon
 Lle nevolaf
 A dedvolaf
 Duw a volaf
 Diovalon¹
 Lle canmolud
 Lla6r ma6r olud
 Eang olud
 I englyon
 Llit a chasseur
 Ym pop plasseu
 Y vaflasseu²
 Eva vlyssyon
 Lliaws gurya6
 Llym dolurya6
 Llu divurya6
 Lladva wiryon
 Llawr wa6r warant
 Lluoed barant
 Llethyr 6a6t garant
 Llithyrwaet gwiryon

Cor eurdor urdas diwyllic
 Car kyvar kyv6lch barnedic
 Coryf gwendoryf Gwyndyt arbennic
 Kaer eurglaer Argl6yd bonhedic
 Krea6dyr Amera6dyr mor g6enic a thir
 A thervyn wybyr llithric
 Kyn mynet ir maened hiridric
 Kyn gwelu gwaela6t prynyedic
 Kyn gwelet gwales nychyedic
 Kaff6yf Crist vy r6yf vy ryvic
 O'th wlat ac o'th wled ny diffic
 Kyn pallu pump synwyr p6yllic
 Kyn pwill d6fyn pall divalch etmic
 Kyn provi o'r pryvet ffyrnic
 Pechodeu tremygeu tremic
 Kyriedus Argl6yd b6yf karedic vry
 Yn y vro dewissic
 Yr dy groes ar loes livyedic
 Ar kethreu bu kythruddedic
 Ar g6ayw ar gwyar llithredic
 Ar³ galon glaervron eglurvic
 Ar bedla6r wyt g6awr gwyrennic
 A'th eni aeth yno lle y tric
 O'th anet ny bu deith unic
 A'th deith Argl6yd r6yd rod brovyedic
 A nef damunedic [ner
 Ar wara6t o ffa6t ffynedic
 Ar warant Eva blant blennic
 Ar waret y werin boenedic
 Ar wryr eur wiryon llithryedic
 Ar weryt yr byt bendigedic rat
 A roet du6 nadolic
 Kyn gwnaethost nyt kost kystudyedic
 Vi Geli yn golovynedic
 Eur dec rec ragor deudyblic

¹Awdl foethus, ar y ban yma a bai ydyw.—I. M.
²Neu, va flasseu. ³Neu, O'r.

Ard6y r6y r6ysc canma6lyedic
 Ardal mal molyant sein Syric
 Ar dy del6 ardel6 urdedic
 Keli Naf pobloed yn kelennic dec
 Duc vi wlat ni diffic
 Molaf ar6yraf ar eiryau pria6t
 Ma6r dat y mab rat mat amodeu
 Molaf hefyt bryt brotyeu diatneir
 Un mab Meir diweir o'r geir goreu
 Molaf yn ffraethaf yr fir6ytheu'r hollvyt
 Y glan yspryt pryt pria6t wyrtheu
 Mor un Du6 a dyn donyeu credadun
 Un a thri d6un a thri dieu
 Mor undat un rat reityeu purffa6t
 Mor un vra6t un gna6t in g6neit ninneu
 Ma6r grea6dyr brynya6dyr ar brenneu
 gloewgroes
 Pumhoes o bum loes o lys angeu
 Myvi vy ri tri tr6y nertheu vy naf
 A tynghet bennaf bob anaveu
 O awyr diwyr a deheu dayar
 Ac uffern varwar bar berw bylleu
 Ae chas ae chwmpas ae champeu meddant
 A phecha6t y cna6t cnut anaeleu
 Ae brat ae retyat ar r6ydeu duon
 Ae hir eissyngyon ae harsangeu
 Kyt na allont ym am vyn kammeu wed¹
 Neb ry6 argy6ed dyed dieu
 Tr6y gyffes tr6y les tr6y leissyeu hed6ch
 Tr6y ediveir6ch rac ll6ch llycheu
 Tr6y'r tat ar mab rat yn reityeu hyvryt
 Tr6y'r glan yspryt pryt pria6t wyrtheu
 Tr6y di6eir loy6 Veir alaveu eglur
 A vu em antur y vam ynteu
 Tr6y eggylyon llonn llunyeu eur na6ta6d
 Ny syrthya6d yr cla6d yr claf dyeu
 Tr6y ebystyl r6y r6yd bregetheu llon
 Tr6y'r archeggylyon diryon dyreu
 Tr6y'r proff6ydi ri riedeu dysgeit
 Tr6y y henavyeit bleit y blodeu
 Tr6y y pet6ar g6ar gwiroteu ragor
 Angelystor cor kaer y sygneu
 Tr6y Ieuan galan goleu y gyvl6r
 Vedydy6r y g6r an gwyr ninneu
 Tr6y ar6yd gloesswyd tr6y egl6ysseu'r
 ffyd
 Tr6y vedyd kynnyd kyn no bedeu
 Tr6y ffyd tr6y las6yd tr6y leisseu rin6ed
 Tr6y wed ffeir anned efferenneu
 Tr6y hinda va6rda vyrdeu diletrith
 Tr6y wenith tr6y wlith rith anreithyeu
 Tr6y wyn tr6y wenyn tr6y wineu win-
 Tr6y barad6ys l6ys leis organeu [b6ys
 Tr6y vreint y loy6vreint ae lyvreu kyva
 A 6na y bara yn bur gorffeu
 A una y bara yn bur gorffei
 Tr6y gret tr6y giryet tr6y geiryau Lladin
 A wna'r gwaet o'r gwin rin yn rieu

¹Neu, kam meu wed.

Tr6y dy varn gadarn a' th gadeu dydbra6t
 Tr6y dy bria6t ffa6t na6t eneityeu
 Tr6y vy r6yf y b6yf heb evynneu dia6l
 Tr6y eirya6l y sa6l a seil gynneu
 Cartrefaf trevnaf travneu goleuni
 Tr6y voli vy ri tra v6yf inneu

Nid oes hael Iesu ny bu ny byd
 Digus¹ dudlew yw dy gystedlyd
 Neirthyat g6i6 retyat g6aredyd pumoes
 O drymloes eurgroes irgreu ar6yd
 Agen dervyn y dyn y dyd²
 A gward vyd galar 6rth y gilyd
 Agenn dy vr6yn g6yn yn y gynnyd balch
 Mal hoedel huda6c walch y ehedyd
 Ergly6 vi vy ner uch ser yssyd
 Eurglo ni c6elo med seilym Davyd
 Argledyat trevnaf travyn br6yd G6ynvyt
 Am try o gywyt ym tragwyd
 Yn kreir wyt vab meir morach gynnyd
 An llawen awdur a'n llunyedyd
 Yn nen an perchen parch llonyd para6t
 An deau deva6t an Du6 dovyd
 Yn ner reit hyder an rat ded6yd
 Yon gwira6l ewybyr an gwir ly6yd
 Yn tat unya6n rat an riyd didrist
 Eurloy6 Iessu Grist ar luossyd
 Nat na th6yll na brat ar dy brydyd
 Nat vrec uyt wiwdec ar dy wewdyd
 Nat anghallder ner yn dyd ym kreifycint
 Na digya6 y seint yn dec yssyd
 Ayssyoes nyt oes na nos na didos dyd
 Alpha hebot clot clo llu oedyd
 Un a thri a ri a rybud a rat
 A that digronnyat dy gerennyd

GRUFF. AP MERED. AP DAVYD AE CANT.

GRUFFUD FAB MAREUD AE
 CANT I VEIR VORUYN.

O L. P. P.

I.

LLUNYED Veir gyweir digywyt riein
 Y naf o dd6yrein nef a deiryt
 Llawen oet eryoet rat vebyt ovec
 O b6yll gyhydrec o brifdec bryt
 Llunyet ma6r a get meir y gyt ar seint
 Lle6enyd grivieint borthvreint berthvryt
 Ll6ydyant eur vedyant yn ll6r6 arvedyd
 Yn lla6r Barad6ys rhac p6ys penyt [gl6ys
 Llaryeid Veir o'r geir heb gyt y ganet
 Y mab gogonet get gedernyt
 Lludya6d dervyn dyn y da mygylt hir
 Llewenyd pob tir gwir y gweryt

¹Neu, digas. ²Gair cyrch yn eissieu.

Llwr6 rec oes bri. dec yspryt radla6n drem
 Lla6r wa6r va6r Vethlem lliw gem gymryt
 Lliw ll6ybyr g6anec dec am dyt llewenyd
 Lloer lla6r ll6yr gynnyd llu bedyd byt

II.

Meir ma6r dristyt byt bryt a bryderaf
 Meir ma6r da 6yrtheu oleu alaf
 Meir a mam a chwaer glaer egluraf
 Wyt i Grist didrist didranc waesaf
 Mireindec ovec uvyd c6plaf
 Mor6ynda6t ffa6t ffyd dyd dedvolaf
 Meir dr6y haulder ner nerthoed hyttraf
 Ath radeu ditheu doeth yth varnaf
 Meir vat ervei _____ af
 Meir neut tew va6leir tir a volaf
 Meir hoen haul hirdyd hevelyd haf
 Meir nym gat heyrwat hir6ayw tostaf
 Dan vron liviedic me6n dic dycnaf
 Meir o ved6l rat Meir uvydaf
 Meir o vedyant nef os mar6 vydaf
 Meir windei gadeir wendec adaf
 Meir dyro borthair barth ac attaf
 Meir gein kyn yd6yf o gl6yf yn glaf
 Meir loer wendref nef nerth a geissyaf
 Meir o'r Israel hael heul oruchaf
 Ma6red vyrd voned a Meir ad6ynaf
 Meir werthva6r glotvaur Meir wawr
 Meir a lonyda6d Meir lin Adaf [gwypaf
 Myna6c uvuda6l mam neva6l naf
 Manon d6f gwiryon g6aret arnaf

GRUFF. AP MARED. AP DAVYD AE CANT.

I DDUW.

O L. P. P.

ARGLUYD r6yd an ryd tangneved
 Eurglo bro breinyawl gymmroded
 Ergly6 vi wyt ri pob rhin6ed
 Argledyr Pedyr peidyaf am masswe
 Arglyt vyr vodur teyrned
 Arglein¹ kein rac keithyaled
 O cheveist orchyvic amved
 A chur o lavur eilawed
 Yn prynu o'r pren a'r dyvynved
 Na vyd na ved6l viggomed
 Na vit lit gan ly6 brenhined
 Na vadeu vedyant gorhoffed
 Dy brit6erth arnaf Naf Nazared
 O chereis becha6t a chared
 A cheryd a charat wraged
 A threissaw gweinyeit a thryssed
 A thrysor athreissic salwed
 A bylchu vyggeir a balched
 Heb olchi balch ved6l symled

¹Neu, Ar glein.

O gamlu ac amyl digassed
 Ac ymlan6 o gymlith¹ ryved
 Ac amlaf gaml6ybyr divroded
 Ac ymlwgwr o gaml6r6 gwaged
 Am aml6c gamlas enwired
 Ac ymlit morgymmla6d chwerved
 Kyn g6isca6 mewn g6asca6t maened
 Kyn g6isc risc r6ysc gaen dytwed
 Kyn g6as wher6 irder6 oer dyed
 Kyn gloessyon kyn glassu'r danned
 Kyn glassar diweddar diwed
 Kyn gweithla6r kyn g6ythla6n gynted
 Kyn g6ythleith seith drutveith draetved
 G6ir lawhir ly6 mor a thired
 G6a6r daear dehaus a gogled
 G6ediaf g6iw diagyr verthed
 Ymot ynatyein drugared
 Yth winlla6r yth winllat orsed
 Yth winllan yth wenllys anned
 Teith wledic y medic an med
 I'th wenwlat argl6yd yth winwled

GRUFF. AP MARED. AP DAFYDD AE CANT.

I DDUW.

O L. P. P.

ARDUYREAF naf a ner egylyon
 Clot Ion gwerydon gwareda6c ffer
 Ar6yrein matyein medr ia6nder keuda6t
 Ard6yrea6r wa6t ffa6t ffydlonder
 Eura6c a myna6c muner deggradwlat
 Argl6yd r6yd rodyat gwirdat gwarder
 Ef an g6naeth o gaeth gerth vlinder weinyd
 Yn ryd bu uvyd dr6y ffyd ffyryfder
 Ef a roes ar groes grysseu gollet brec
 Y waet y reded bu chwec chwerved
 Ef a divan6 llan6 llinagyr dyvynder ffraeth
 Ei a wnaeth uch traeth trei ac aber
 Ef a wnaeth arvaeth pob arver diveth
 A phob ry6 unpeth treth lle traether
 Dyn dil6fyr o d6fyr d6vyn loe6der glan
 A than un anyan pan ennyner
 A ry6 a6yr ll6yr ll6r6 ad6ynder ffyd
 A oruc Dovydd ac nyt over
 A Du6 y6 vy lly6 lle mae doethder mawr
 A dayarla6r g6a6r g6a6t a dirper
 Adar gwyllt a gwar gwir doethder vrodeu
 Wybyr eigya6n ffrydeu sygneu a sêr
 Yn lle y bu yn medu bud hoewder achles
 Ac yn y lle y colles y lles lla6er
 Ystyryet d6ysgret nat oes gryvder
 Na nerth dida6l berth dadyl a borther
 Nat oes hebda6 pra6 lle prover
 Diwed na dechreu parableu per

¹Neu, gymlit.

Nat oes rat na mat Metrum amser ffa6t
 Dieithyr ri tri Trinda6t uthyr wa6t wiwder
 Gwae a gretto bro breuolder vuched
 Gwae a wnel trossed yn lle y treissyer
 G6ae ef Argl6yd r6yd yn lle roder nac
 G6ae ef dyn gor6ac a vac valchder
 Un6ed ha6l dida6l huda6l vyrder dervyn
 Yn hoedel dyn tremyn tr6m orober
 Ac adeilat brat bryt sal6der dryd6
 A deil o d6r bed6 nyt arbeder
 Neu hyd a6r ech6yd yn ochor creicver
 levyn¹
 Neu leissyat ae gwyn mewn trwyn tryver
 Rac hirdilyt prit pra6 uvullder bryt
 Ri y byt am dyt dysc a challder
 R6y gaff6yf vy r6yc r6ysc didrymder hed
 Kyn bed seith droetved a g6ed gwander
 Ragor r6ym kyngor keingheu bader Grist
 Regeu di athrist trist lle tyster
 Ryd ym g6nel Dovydd rac diver dramc6yd
 R6yd Argl6yd hyl6yd ha6l gyvr6ydder
 Reen lleen llathyr dref nef naf d6yolder
 ch6ec
 Rex DS. na6sdec a Deus noster

AWDL FOLIANT I ESCOB
BANGOR.AC I YMLIW AC EF AM ESCEULUSSO BEIRDD A
MAWRHAU CERDDORION.

ARGLWYDD Crist culwydd calon gyflawnrad
 Argleidriad neirthiad nerth engylyon
 Englyw fi fy llyw penn llywodron cred
 Eurgrair gogoned gwared gwirion
 Erwan fu gennyf Arfon fu seithuc
 Athrist in goruc Athro Canon
 Ban wisgawdd urddawdd arddwelwon dan-
 nau
 Dwrdd clustiau cerddau cerdd ymryson
 A gadael gafael gofion diannoeth
 Y gwyr digrifddoeth yn rhynoethion
 Rhyfedd gennyf gan arwyddion plaid
 Yn Rhen rhy danbaid aniweidion
 Lle rhoed ar ddifrawd barddwawd Beirdd-
 ion
 Tra fu Llywarch parch perchennogion elw
 A Chynddelw arddelw urddeledogion
 Gwilym Ryfel ryfig anfon urddas
 A Dafydd Benfras ym mawrblas Mon
 Ni wnai Arglwydd rhwydd rhoddion ddi-
 gronniad
 Neb rhyw gonglad brad ar brydyddion
 Tra fu'r prifeirdd heirdd hardd weision
 cuddawn
 Cyflawn o driddawn ymadroddion
¹Twyllodl yn y Gair Cyreh : llwyn?

Nid ef a berchid berchyllson debic
 Grwth Helic terric torr goluddion
 Wrth glywed tecced ton englynion
 O waith prif Deifriaith y prydyddion
 A garw oedd glybod eigion telynau
 O gau gwisce fleiddiau tannau tynnion
 Pan aeth Maelgwn Hir o dir mab Don
 duedd
 O wledd Gwalch Gorsed i Gaer Seion
 A dwyn gydac ef gofion dan orchest
 Oedd o gerdd arwest ar gerddorion
 A pheri uddunt ffyrfeiddion lawer
 I hawb or nifer nofio'r afon
 Pan ddaethant i dir terfyn mor ar drei
 Dimeis nis talei'r telynorion
 Tyst yw Duw ar hyn tystion ai gwybydd
 Herwydd hardd gynnydd gynneddf doeth-
 ion
 Cystal i pryda'r Prydyddion a chynt
 Er a nofiesynt helynt haelion
 Gau rwyf Bangor gor goron urddedic

Pendefig gwledic gwlad y Brython
 Gwiscoedd a gafodd gosgorddion diffwrwyth
 Gosgryn dylwyth llwyth llethedigion
 Tudur Wiawn lon lun eidion myngus
 Reidus ys digus i ostegion
 Am wybod saesneg seisnic don drygwas
 Gwisce a gafas las laes odrëon
 Cafas costog cas nid cysson damwein
 Yscymun filain cog brain breision
 Yn dwyllawr cornawr Ceirnion drwg
 araith
 Yn dryllio breithiaith dillad brithion
 Gwehlyth nis car gwehilion cerddau
 Tabyrddau swyddau iangwyr saeson
 Truan oedd gweled gwaelddynion
 Rhoi dillaid iddyn ns bai'n dyllion
 Pan na wyddiad pennrhad Cennad Canon
 Mal nad cerdd Dutcyn sain erfyn son
 Ydd ai nod anglod englynion digudd
 Gwr prudd o for Udd i for Iwerddon
 IERWERTH BELI AI CANT.

CANUAU G. AB D. AB TUDYR.

G. D. T. I FERCH.

O L. E. D.

AUR a main coelfain cael y cae melyn
 Dau efyn dwy afael
 Arwyddion mad i adael
 O rodd dawn hoyw fodd dyn hael
 Rhodd hael rheg afael rygafas am
 wawd
 Ei dafawd y difas
 Unllythr llath waith cyweithas
 Un lliw ac aur gwiw gae'r gwas
 Y gwas ai cafas cofain rhodd argais
 Rhudd eurgae teg riain
 Gwaethaf na wyr arwyrain
 Gwaith eirian maith aur a main
 Budd difeth mwynbleth manblaid main
 sidan
 Mewn arian maen euraid
 Bun ai rhoes rhan einioes rhaid
 Bu yn cylchynu cylch enaid
 Gwae rhag ofn Duw dyn o'r fann y bo
 A geisio gwregysan
 Gwaneg deg gofeg reg ran
 Gwead gosodiad sidan
 Nid meu reg adnan rhac adneir dilys
 Roi gwregys gwreig ddiwair
 Doe ym doeth cyfoeth cywair
 Da o fewn gra a fu yn grair

G. D. T. I FYNON CEDIG.

O L. E. D.

DUG gwledig Cedig o du coedydd Rhos
 Nid nawd rhus ar ddedwydd
 O rwym garw o'r ymgerydd
 O'r anoddun Rhun yn rhydd
 Doeth Rhun hir i dir dewrair a bell drig
 Gan Gedig gain gadair
 Lle y gwnaeth Rhun gyfun gyfair
 Aberth o fawr werth i Fair
 Trwy nerth gair mab Mair eiddun cad-
 oedd
 Gwnaeth Cedig credadun
 Amlwg fodd o'r annoddun
 Ymddangos i Ros o Run
 Run goeth fal y doeth o daith geintach
 gyrch
 O garchar ddieiriach
 O ras bwyll i Rôs bellach
 Y delwyf o nwyf yn iach
 Yn iach eryr gwyr gwawr bendefig rhin
 Y doeth Rhun fonheddig
 I Rôs nid er dangos dig
 O rwym cadr o rym Cedig
 I'm naf a garaf a fedr gwyrw glaif
 Ac a saif heb syrthiaw
 Aer gledd radd eurgledd ruddaw
 Arglwydd boed rhwydd y byd draw

GRUFFUDD AP DD. AP TUDUR
I HOWEL AM FWA.

O L. E. D.

ERFID newid nwyf arfer cler a'm clwyf
 Erfyniaid i'm rhwyf ydd wyf ei dda
 A rhwyddawd erfyn ar oed un flwyddyn
 A warawd toppyn felyn fwla
 Arwyddion rhoddi a wna haelioni
 Caledi cronni crynu a wna
 Eraill a roddai arwydd rhwydd fydd rhai
 Ped fai ai dyrrai mor i derra
 Eryr gwyr gwarant arwyrain moliant
 Ardduniant ffyniant ytt y ffynna
 Edrydd gweinydd gwawd adneu cerdd daf-
 awd
 Arawd o'm meithwawd ytt ni metha
 Er mwyn mirein son morwynawl ddyinion
 A sôn llatheion ai llettya
 Er mwyn llif ddwyn llaith gwawr geinllawr
 gynllaith
 Gwawd obeith gweniaith a'm gweinydda
 Er lliw lluch lanawr er nef llef a llawr
 Er mwyn gwawr Faelawr na'm gofala
 Er cof dof dyfrwys bun loywlun liw lwys
 Canwyll Bowys lwys a'm dilyssa
 Fy rhwyf a'm rheufedd o roi'r gair gom-
 medd
 Rhianedd Gwynedd a'th ogana
 Celi a droses wrthyd fy neges
 Culwydd ath roddes lles nyw llaesa
 Colofn Prystattun coelfeiniau Awrtun
 Catgun cain eiddun ail Cunedda
 Calan ddydd dan ddel celennig ddigel
 Howel aer drafel ni wyr drofa
 Cydwedd buelin cadwedig Ladin
 Cyfrin car iessin mewn côr Assa
 Ciried nawdd ged Nudd car prudd far
 preidd fudd
 Can nid eirch Gruffudd na'th rudd na'th ra
 Cadair air eurbost cadarn lawfarn lost
 Cadr frost da fuost eithr dy fwa
 Cynnal gywirdeb ac enw ac wyneb
 Er neb rhyw ateb na'm rhy oetta
 Dos genad teithfad tuthfa poen dethol
 Poni ddoethosti etwa
 Duw a rydd i ddedwydd dda
 Diau mi biau'r bwa

G. D. T. I FERCH.

O L. E. D.

GWYL fun a dry hun drwy hud cur ortho
 Car wrthyf ddywedud
 Nid diboen na'm atebud
 Nid hawdd ymadrawdd a mûd

Mûd a balch hil gwalch gweilch nwyf ith
 welaf
 Oth farnaf iaith fawrnwyf
 Mônoedd henw men ydd henwyf
 Minnau llacs gofau llesg wyf
 Gwanlesg wyf hud rwyf hoed drwg am un-
 O du maengaer amlwg [gair
 Gwannach a digiach i'm dwg
 Gwenllys hil gwan-llaes olwg
 Dy olwg treiswg trosow wyf alltud
 A a filldir hebof
 Dyn a rydd gefyn ar gof
 Dywed air diwyd erof
 Dywed air cywair yn ôl cawad nwyf
 Can gorwyf cwyn girad
 Ai er gwerth cannerth cennad
 Ai o'th fodd enw rhodd yn rhad
 Ym ni chad yn rhad rhaid ateb eilwyd
 Eiliw gwendon moreb
 Nac er gwerth nac er nerth neb
 Y gan hon etton ateb
 Ateb dihareb hir orchwyl enaid
 A ddywaid hawl-blaid hwyl
 Ys addef feingan anwyl
 A deu brâd goleu bryd gwyl
 Ni'm bydd dydd llonydd a llun llary gwan-
 llaes
 Ar llawr gwen llys Eittun
 A minnau hydr yn anhun
 Mau nwyf cur rwyf uch caer Run
 Cymmered haeled hoyw-lun o'm dolur
 Am dalu pwyth fy hun
 Ar blaid glas glwys lawr Eittun
 Ar blaid ei henaid ei hun
 Ni'm gwnaeth gwayw alaeth gwiw eilun
 hyd hyn
 Onid hon yw Eittun
 Na chof na chawn arofun
 Na chawdd uthr anawdd eithr un
 Gwyddwn na haeddwn haddun hygerais
 Hoyw gares yn Eittun
 Gwyddai agwyddor anhun
 Gweddaiid elynaidd wyl lun
 Wythnos ymannos o'm anhun gyffro
 Aeth etto wyth Eittun
 Wyth ateb a aeth attun
 Aethant dan gudd heb fudd fun
 Aml drwy hiraeth ydd aethan
 Ammod rwydd awydd awen
 O'm genau eiriau eirian
 Erddylad attad Eittun
 Yt oedd cam llwrw cytgam llif
 Nad anfonud hud hoyw-dwf
 O Eittun gennad attaf
 Hyd tra gaid enaid ynof
 Diau y cymmer nêr nêf
 Y ddau enaid ddianaf
 Enaid yw hirwen gennyf
 Ar enaid a wyr ynof

Hoffder fydd doethder deithdud a ddvs-
ger
I ddysgawdr ddywedyd
Ar goreu geirioel fynud
Y gein pwyll hydwyll a hud
Trwy hud bwyll astud a bell ystyr
gwenn
Tu a'i gwan a'i hepgyr
Tro mwyfwy traha myfyr
Trech o dwyll no gwirbwyll gwyr
Gwyr nwyf gwir gannwyf gwawr gannwyll
llethrid
A'm llithrawdd i'm gorphwyll
Deith wyl-boen dyn dethol-bwyll
Doethion mal deillion a dwyll
Twyll a symud pwyll pell ddefnydd medd-
wl
Mal dyn meddw diawdrydd
Hoen gwaedd grêg gwaneg gweunydd
Hun am neb un ym ni bydd
Cyntaf fu Addaf o ddyn
A morwyn wyl am aeron
A dau gymmar trydar trin
Y gelwid gofid gyfun
Un fu Addaf am afal
Ac Efa cyd bai goful
A roes oi merched fedel
I'w meibion doethion dethol
Yn ôl Addaf naf nwyf radd
Cyn cyfraith Pâb mai drabludd
Y gorug pawb ei garedd
A'i gares yn ddigerydd
Digerydd fydd rhydd rhwydd gael
Da y gwnaeth mai dai o'r dail
Deu-oed dan goed y dan goel
I minnau mi a'm anwyl
Gwylia bwyll hir-dwyll hwyr dwf
Golwg cyd modd dioddef
Ac ynnill dysg ac ynnif
Ac antur bedd yn gyntaf

EDD.

G. D. T. ETTO I FERCH.

O L. E. D.

Nid lle ym geisiaw llasur brwyngur
braw
Rhof a phryd alaw fal grwd wylais
Lluniaw tangnefedd llifran gwahan
gwedd
Braint cyflafaredd cyflafuriais
Llidiawg fu genti llidiant rwyddiant ri
Beiddiaw ei henwi pan y henwais
Llithged breinged brwnn laes firain for-
wyn

Ilyma fy mawr gwyn nid am eurgais
Rhag lliw tonn ertrai mae fy llaw arnai
Rhai ai rhyfeddai na's rhwyfeddais
Llifaw fy ngruddiau am lladd heb arfau
Minnau ei maddau ni's meddyliais
Yn y llun cyntaf o ddechrau gaeaf
Pan fydd anaraf tonn safaf sais
Yr unfed flwyddyn o oed a therfyn
Iawnder yw gofyn hynn a honnais
Ar ddeg rwyndeg rin trwy lid a gorddir
O oed y brenin breiniawg Cemmais
Yn llygrant i'm grann yn lle y gelwir
llann
Yn llogawd fodfan hoedran hydrais
Yngheindref Aber angau draul lawer
Lle bu nêr nifer naf y gollais
Ynghymmwd pennaf Arllechwedd uchaf
Y dyn a garaf nis digerais
Yn seryddiaeth don yn Sir Gaernarfon
Lle bu ron dragon dreigiau Emreis
O mynnwn fy nghlwyf gan liw tonn wrth
rwyf
Rwyf nid esgorwyf can dwys gerais
Er deugein swllt nôd o ysterlingod
Fynn anaes amydd¹ ai sommais
Ys gwyr fy nifa ys gwan ym adwna
Os gwenn ai gwada gwydn ydd holais
Mae ym fraw glywed gwybod a gweled
Carwed Ednyfed Ednowein Sais
Gwenn a hoyw yw hon gyflw ertrai
tonn
Pan fydd eglur fronn a llonn ei llais
A'i gwahodd yn faith i'r llys dyfrys
daith
Cam ac anghyfraith gwaith gwythlawn
drais
Fy nghwyn fu gynnau dy ladd heb arfau
A llafnau geiriau gwyrion llednais
Am llw be ith lleddid o gair llesmair lliid
Yn fyw na'th welid edlid adlais
A byw ith welaf i bawb ytystaf
A brawd a archaf ac a erchais
Na ddilynwech dlawd ni ddilynwy wawd
Ar ec eur dafawd lliw eiry difais
Dedlis bed² yn haf didlawd ith welaf
Dadleu ni allaf ac ni ellais
A diallu wyf a deallwr clwyf
A diellfyd fwyf³ can diellais
Dealled doethon dyfod dialon
O gwnaeth Pendragon drwg i Wrlais
Nid eilhaws dignaws dygnais ddawn dad-
lau
Ar ddyn didlawd cwrtais
No myned hwyrged hirgais
I Werddon o Fôn o fais

¹Neu, mi. ²Neu, bod. ³Neu, nwyf.

The poems of Madog Dwygraig, which have been here omitted, illustrate in an extreme form the bardic vocabulary of satire and abuse, which was the counterpart of their vocabulary of eulogy. The two phases of this verse gave them great social influence in Wales, and after the loss of Welsh independence poetry tended to acquire side by side with an interest in nature (as in Dafydd ab Gwilym) a marked social character, and the zones where it flourished had generally each a social centre.

PRYDYDD BREUAN AI CANT I FAREDUDD.

O L. E. D.

ARDWYAF profas prifwawd nis cyll
Eurged rhaith yfed nid rhwyth eflyll
Aerddrud aeth esgud wrth esgyll ongyr
Eryr rhodd bybyr mewn rhwydd bebyll
Gwr gwrawl fydd ef pan fo'n sefyll
Gwr gwawd llwydd gyllid gwaedliw gyllill
Gwr a ddaw oi law lafn estyll awch grai
O'i wanas difai win ystefyll
Nid gair anghyfan difan defyll
Nid gwr cyfagos gair cyfegyll
Nid gwerthfudd pwystudd pistyll gwin an-
dawl
Nid gwarthfar f'antawl gwerthfawr fent-
yll
Glew llew llad merfyn is bryn bryd cyll
Gloyw deyrn cedyrn cadoedd a hyll
Glaif trabludd cystudd cestyll rhos helcud
Gludrwyddbair tradrud ruddbar tri-dryll
Un gynnyd beunydd gwinwydd gwyn wyll
Un profiad angad Eingl wyr a dyll
Un ddeddfau arfau o erfyll prydain
Yn rhyfedd Mechain a Rhys mechyll
Maredudd cydfudd cydfod a syll
Mawr adail cynnail cynnydd fferyll
Marannedd bonedd bennial ffyll gystlwn
Mur gwaywdwnn ysgwn ysgwyd wëyll
Rhag pob drwg amlwg amlaen drythyll
Rhwyg aerflawdd llwgrgawdd Lloegr-gad
ddistyll
I noddi fy rhi rhwyf gwersyll pennaf
I'm naf a archaf er ei erchyll
Llawr ynys Derllys nid arludd i'r byd
Bod yno ddadannudd
Llaw egored Faredudd
Llary ffysg un addysg a nùdd
Nùdd unfryd yngryd yngraid rhyfel trais
Traws ddeddfau mab Echel
Niferllwydd rhwydd rhôdd nis cel
Naf cerdd uchel cardd ochel
Ni ochel rhyfel rhwyf argae moliant
Bwrdd warrant beirdd warae
Torfoedd barch nid clod warchae
Tyrwyn llyw mwyn y lle mae
Lle mae cadair gair gwrawr maeth ardwy
Maith eurdeml pob cerddawr

Anant mwyn ardduniant mawr
Fewn ynys Derllys derllawr

LLAWR YNYS DERLLYS &c.

I TOMAS AP HOPCYN.

Y PROTH AI CANT. O L. E. D.

HOYWLYW ryw ras rysedd edlym
Edlau cyflym coflyhr hylwydd
Coeth doeth Domas dymyr erddrym
Urddrad grym llym llaw Duw ai llwydd
Cyflwr gwr gwych gwledd medd mynych
Gwin hoyw edrych gwynn ehudrwydd
Cannawdd cennych arnaw llaw llych
Noddiau tlaw clych eurwych arwydd
Arwyddion ion iawn ener diball
Dwbl cwbl cuall cyhoedd bensel
Abl digabl dawn doniawg ddeall
Deongl arall eryr digel
Yw ar bobloedd ac ar luoedd
A niferoedd wiwnwyf uriel
Ior cenedloedd a golu doedd
Iawnrad torfoedd unrad derfel
Derfel sel sant saint ogyfarch
Gafael mawrbarch alarch eiliw
Gwawl mawl moliant mal dihafarch
Hoywfodd ar farch wedd llywarch wiw
Hil madfil mawr Hopcyn wyn wawr
Hael wrth gerddawr ffraeth flaglawr ffrw
Wyr beirdd eurawr dros briaflawr
Yssig aesarw frwydr gatgawr friw
Briwgad rad rwysg rysgyr mordaf
Mawrdeg adaf ydyw Thomas
Beirddfyd bryd brwysg braisg rodd alaf
Eilun Addaf addysg melwas
Gorwyr geirwir Einiawn dawn dir
Mawr a gerrir mur gywiwas
Clau y clywir clod hynod hir
Cludnawd wawd wir cenir nid cas
Nid cas fës fodd fudd ardduniant
Ddaniel rymiant rwymiad cyfraith
Nudd ffydd rydd rodd rwydd ogoniant
I gynnal cant cyntedd llys faith
Erglyw Arglwydd nef tref trawsglwydd
Ymyr madrwydd am wr mydriaith
Ehud syud swydd euraidd arwydd
A hael hylwydd paun rhwydd pennrhaith
Penrhaith gwaith gwrdd gwyrdd ei roddion
Bwyddaf calon celi a'i nawdd
Penllad fad fydd feirdd whoddion
Hoywdda ddynion ddoniawg ansawdd
Lliw-lafn trafyn traws lluoedd lliaws
Llyfr hoff unnaws llwyn y flynnawdd
Bo hoywdro haws bellnot glod glaws
Lle ni bydd anaws llynn byddinawdd
Byddin drin draul drylwyn cadau

Cedyrn bleiddiau blodeu yn ryw
 Dyn hy dan haul hylwydd gerddau
 Gyrddaf gampau gwmpaf gwr yw
 Molawd fiawd ffydd mewn rhwyl mae'n
 rhydd
 Mawl a'i cynnydd mal y cennyw
 Irloes foes fydd ion awenydd
 Hirawdl mal hydd helydd hoywlyw

DAFYDD Y COED I HOPCYN
 AP THOMAS.

O L. E. D.

ARGLWYDDIAIDD traidd tr6ydded g6yr
 Cymru
 B6rdd cymr6ysg g6in yfed
 Y6 Hopcyn hoy6 loy6 la6ged
 Mab Thomas crair urddas cr6d
 Cred a 6yr yn ll6yr ym'hob llun o'r dawn
 Aur dinag lorf cyfun
 G6r yng'Hymru hy hoy6gun
 Gof na6d aur ac ef nad un
 Nid un lle6 modd gle6 medd glas a hepcyr
 A Hopcyn fab Thomas
 Da6n eur ddull nid un urddas
 Nid un rym ac nid un ras
 Grâf y6 mab Thomas me6n tymmyr ei
 dda6n
 Ys o ddyn yng6hyr
 A'i harf ym mr6ydr a'i heryr
 A'i hen6 a'i pharch ai h6n pyrr
 H6n pyrr g6yr g6hyr g6ay6 blaenaf ynghad
 Ynghy6i6d6rn de6raf
 Lyr nerth loy6 oreu naf
 Lary g6rol a l6yr garaf
 Ll6yr garaf naf na6 can-punt
 Lle6 cyrchiad ar Eingl gadbont
 Llyw Gwhyr gwell no gwyr Gwent
 Lla6n orfl6ch fl6ch flloy6 aur brint
 Llathr ben cun y dymuniant
 A llath bla6dd holl l6yth Bleddynt
 Ll6yth Bleddyn 6inllyn 6ynlly6 i6n eill-
 gad
 Ynnill gerdd Hopcyn y6
 Llyr harddrym ail llyry heirdd-ry6
 Llary Gymro hir y bo by6
 Nid by6 lly6 beilehyr6 bylch-rondi-hepcor
 Mal da Hopcyn ddragon
 Ef y6 ystor cerddorion
 O for Morgan6g hyd F6n
 Ef y6'r naf m6yaf a fag ma6n byd
 Bid a6dyr y Brython
 Eurfeistr myna6g sercha6g son
 Ior dethol ar y doethion
 An6yd Nudd pryd Udd prydyddion a
 faeth

Ar faith heiliau trymion
 Un adlam a Thalamon
 Eneid-ly6 teg difreg d6n
 Ar a6duriaid blaid blodau cofion mydr
 Meidra6l Gymry gysson
 O farn byd ia6n leindydd ion
 Fur g6ay6rudd ef y6'r goron
 Coron y6 Hopcyn cy6i6 wryd Cai
 Ca6 fâb Erbin unbryd
 Rheol g6indai rh6yl G6yndyd
 Rhyla6n barch ar haelion byd
 Byd doethder arfer eurfad ma6r e6ybr
 Mi a ro6n fy llygad
 Ma6l aur en6 mal yr ynad
 Os dy6aid un is Du6 dad
 Is du6 dad yn rhad ion rh6y aml gylchlyn
 I'6 galchlys ger Ta6y
 O 6in ac aur en6 Gar6y
 Ni roes neb fael 6yneb f6y
 M6y a rydd cynnydd cynneddf g6a6r
 tr6yadl
 No'r tri-hael i gerdda6r
 Walch trahydr clud-fydr clodfa6r
 Way6 ennyn aer yn un a6r
 Yn un a6r hyfa6r ddihafarch hoy6bost
 Deheubarth ben cyfarch
 Ynad lle6ych por g6ych parch
 Nid lla66ag un na6d Lly6arch
 Na6d Lly6arch cludbarch clodbell cledd
 na6ddgâd
 Coeth geiniad caith gymmell
 Nen cedyrn anian Cadell
 Naf balch ni 6nn 6alch ei 6ell
 G6ell ymhbell diell deyrn lla6ch-bobl
 r6ydd
 Hyd yn nrhef Gonstinobl
 Ail Elffin 6ay6 lli6 synobl
 Y6 na neb am 6in a nobl
 Ei noblau yn fau fy6 ddifri facc6y
 Ai f6g c6rn a'i sendri
 Ai gariad oreu g6i6ri
 O'i ras mawr a roes imi
 Mi a glodforaf feistr llys m6yeilch hael
 G6nai helmau yn fri6deilch
 Dros barch rhagora6l g6a6l g6eilch
 Harddfur a'i wisgoedd heirddfeilch
 Ei heirddfeilch 6isgoedd harddfoes y6'r
 g6aladr
 G6el6yf idda6 hiroes
 Ffyrf ia6n y6 me6n ffurf einioes
 A phob da ai ra a roes
 Rhoes ym ly6 hylm le6 helma6g ruthrdar6
 Llary rygar6 lluryga6g
 Ei fedd a'i 6in fyll drin ffa6g
 Ai f6nai Hopcyn fyna6g
 Myna6g Hopcyn lynn loy6glos
 Mur heil-dd6bl ced-g6bl cad-gis
 M6nai la6 mae yn ei lys
 Eur ddar y Lucidarius

A'r greal ar yniales
 A grym pob cyfraith a'i grâs
 Y gras a gafas y gôr
 A chlod teilyng-brif Ifor
 Gôyndodig fonheddig fur
 Gôinau didôyll feistr pôyll pêr
 Gôie ail Gôalchmai ap Gôyar
 A gôay6 a tharian Gôyr
 Gôyr garant ffyniant ffin
 Y gerdd tra fôyf fy6 y gônn
 Gôa6r ma6r mad bedeircad ben
 Gôaladr cadr coeth y doethion
 Gôalch a gar arglôydd a gôann
 Gôyrdd a hepcyr gôrdd Hopcyn
 Gôrdd Hopcyn loy6-6ynn le6aidd lary glein-
 dyd
 Gôr arfa6g yngryd 'n y byd n6y baidd
 Fab Thomas falchras fylchraidd yngham-
 ma6n
 Fab Einia6n fyrddla6n drin greula6n
 draidd
 T6r tir Ta6y rh6y rhaidd rhugl ddidarf
 Taer y6 aî ddurarf tyrau ddi6raidd
 Tarian i'r hollwyr mewn anturiaidd grwydr
 Wrth aros ym m6ydr 6r Arthuraidd
 Ceing hiraer orfod cynghoraidd nen gôyr
 Cy6iriaidd eryr mygr car6raidd
 Ca6r aesa6r gôa6r ma6r mireinaidd beilch-
 ry6
 Car6 h6yrfar6 hir fy6 eurllie iarlaidd
 Helmfeltt lorff gôay6ddellt g6rdddaidd an6ydr
 Ga6
 Ha6l caerau ddiria6 hael cerdd6raidd
 H6yl deil6ng brisgfl6ng breisgflaidd yn aer-
 gr6ybr
 Hyl6ybr Uthr e6ybr ac athr6aidd
 G6ir 6yneb Cymry g6erinaidd fyrddau
 A g6a6r y deâu a g6rdâaidd
 Da lyfr y gyfraith dilyfraidd ynghad
 A d6yfil ynad difileiniaidd
 Di6edd6 olud ma6r di6yddelaidd ia6n
 Da wedd aelaw ddawn dieiddilaidd
 Doniawg calon hael dienciliaidd blaid
 Digrinarf yn rhaid digryn6raidd
 Di6y6 aesa6r hydr 6r de6isaidd d6rdd
 D6ys oesen6 ag6rdd disaesnigaidd
 Difreg Hopcyn dêg didaioaidd dwr
 Da 6ie uchel6r diachulaidd
 A dlyeda6g ia6n a di6ladaidd ly6
 A dy6ynnig y6 a de6iniaidd
 Bri6 aerau a'i ron breyraidd ei radd
 Byrdd-6in eu neuadd barddoniaidd
 Bronn hynaif beilch-lin brenhinaidd erfai
 Buan dd6ygampp Cai boneddigaidd
 Por ior g6ineuddor G6yneddaidd eglur
 Pur fur praff a6dur fer6 proff6ydaidd
 Par br6ydr daer mael ael mil6riaidd 6aladr
 Paun difygwyl cadr pendefigaidd
 Prvd berth certh taernerth teyrnaidd digabl

P6yntus6alch doethbabl parabl peraidd
 Parottaf lle6naf lluniaidd helm ddurgaen
 Peryf ragorflaen g6a6lch6aen g6alchaidd
 En6a6g naf ffyrfaf ffurfaidd ll6yth Bleddyn
 Yn ei lys 6inllyn ef ni fyinn faidd
 Eurgadr fu'ng6aladr engylaidd difrad6
 Ion m6yn eiddun cad6 enmyneddaidd
 Eryra6l Hopcyn ar6raidd diofn
 Ior gloy6ddu eofn arglôyddiaidd
 Arglôyddiaidd traidd &c.

DAFYDD Y COED I RUFFUDD
 AP LLEWELYN AP IEUAN
 O UCH-AERON.

O L. E. D.

CEREDIGIAWN walch balch bylchron
 Cryfdrafn clodgar rhwysg barwn
 Yw llathr Ruffudd law Nudd lan
 Llew olwg fab Llywelyn
 Llawch-lu eryr llewych lin
 Llwyddiant holl wyrion Llowdden
 Wyrion Llowdden ben beunydd y dyry
 Yn dirion ail Mechydd
 Aur i'r gler ger merwerydd
 A medd gwledd gloyw fy hoyw hÿdd
 Teyrnaidd lluniaidd llonydd a gloyw-deg
 Yw Gwledig Mefenydd
 Trech no'i gas fawr ei ras fydd
 Trychdrin diawdwin dedwydd
 Dedwydd dieiddil dilaes
 Dynion gynnydd dawn gynnwys
 Dewr cain gwell no thrugein sais
 Diwg yw fydd deg ei foes
 Ei foes yw rhoi 'bawb ei fudd
 Ei feirdd cânt ei win a'i fedd
 Ei fawl yng Hymry a fydd
 Ei fyd a gaiff wrth ei fodd
 Modd pablaif medd y bobloedd
 Mil a'i gwyr mawl a gyrraedd
 Mur iawn rym mewn mireinrwydd
 Mynawg llaw eurawg llaryaidd
 Llaryeiddfab arab eirian llaw olud
 Llywelyn ap Ieuan
 Llurygawg calonuawg glan
 Llew trawsdeg unllid Trystan
 Llud Trystan dewrder ner nerth
 Yw Gruffudd Nudd naf di-swrth
 Dihyball myn Duw hoywborth
 Deheubarth feddbarth fuddbarth gyfoeth
 beirdd
 Byrddau brwysglawn beunoeth
 Dioer yw Gruffudd lyw loywoeth
 Drafn diddig di Seisnig doeth
 Doeth ail Uthr gwayw-ruthr yn gywrain
 iawnfalch

O anfodd Eingl Llundain
 Tr morfa coeth wrda cain
 Eryrawl walch arwyrain
 Arwyrain mirain morudd un urddas
 Wŷn arddwrn plymlwyd-ludd
 Eurgarw clodbell naw'ell Nudd
 Aergyrf oreuffyrf Ruffudd
 Gruffudd Nudd uddair grym llym llafn
 disglair
 Gwynngrair hael myn Mair am y gwin-
 grawn
 Gyrfa mawrdda maith gyrrbrwydr dewr-
 grwydr daith
 Gwyr distryw Einglgaith garw diestrrawn
 Gwawl hawl mawl mil-cant gwych llych
 llawch anant
 Gwarant glud ffynniant eurglod ffynnawn
 Hardd ffrwst wst wayw aestalch hydrdaer
 ar gaer galch
 Hyn Llywelyn walch iôr coethfalch iawn
 O werin lin lwys glod byw gwlad Bowys
 Hael ynad gleifddwys o hil Einiawn
 Emyr ail hail heirdd aml-ba da digeirdd
 Emyn Cirig beirdd yw myn Carawn
 A chel ferth nerth naid uch Aeron ron raid
 Un cymmurth Lloegr-blaid yw iôn cam-
 mawn
 Elw sal ail Selyf arf mael darf mawldyf
 Eryraidd aergyrf a rydd eur grawn
 Ei fardd ryhardd ryw wyf tra fythwyf fyw
 Fy llyw cymmen yw nid cam a wnawn
 Arfaeth maeth maith ner aerfaidd rhaidd
 rhuddfer
 Aur oleugd clêr ar ael eigiawn
 Draig trin lynwin law dragon calon Caw
 Drylliwr caer aelaw dreill-aer creulawn
 Bugail cad mad mawr baedd gwnedd
 gwedd gwawr
 Bryd uthr cadruthr cawr byrdd-lawr
 beirdd-lawn [sedd
 Breyr gwyr myr medd brenhin gwin gwên
 Bryd byd hyd hydrgledd mawredd Meir-
 iawn
 Balch gwalch gweilch loywnen barchus
 glod berchen
 Budd ffrwyth llwyth Llawdden doeth ben
 y dawn
 Braisg waisg wysg brwydr-dwrdd brys em-
 ys ymwrdd
 Bwrdd cird agwrdd Ceredigiawn
 Ceredigiawn walch &c.

DAFYDD Y COED ETTO.

O L. E. D.

CYSTUDDFULL bawddull baddwm y pechod
 Yw'r mab bychan iad-lwm

Cest gawl garl fol tombarlwm
 Gystegawr clawr amner clwm
 Caeth arial-sur dwrch cythreul swm soegfa
 Ci hir-bla cehyr-blwm
 Collais o'i werngoffr offrwm
 Cylla diawl mewn cenawl cwm
 Calonfaen cyff graen caiff grwm ni hyrth-
 gwymp
 Mal hurthgen Siacc fâb Twm
 Corph pydew trum Iddew trwm
 Ci wŷr cedi yw'r cidwm

Lle ni's gwneath o faeth fethiant ryff er-
 ioed
 O rodiaw gwledydd hyff
 Harddged oesgred heb ysgryff
 Heirdd brydyddion prifion pryff
 Llyma wneuthur pur pefr ysglyff ryged

O ragor geiriau cryff
 Englyn o farn gwyr anghlyff
 O ddau gwys nad gau ei gyff

Cafas Cadwgawn llawn llef
 Llauer nos dig annigrif
 Wrth din ci wrth dan calaf
 Yn tynnu drwy wrysg o brysg bryf

Ffo a wna'r Bedo oer badell ddrewson
 Ffed gweision ffad gysseilt
 Ffugiol ei waith fal ffagl o wellt
 Ffiloreg ffeiryn
 Ffosydd fydd fawddyn
 Ffod anglod englyn bawyn Buellt

DAFYDD Y COED AI CANT.

I IEUAN LLWYD AP IEUAN AP GRUFFUDD FOEL
 O OGERDDAN. O L. E. D.

IEUAN Llwyd eirian llew dewredd
 Yng'winllys o'i emys ni ommedd
 Bryd uthr ddrud em golud amgeledd
 Baedd brwydrchwant falch fwyniant feilch
 fonedd
 Braisg hir-laif bron hynaif brenhinedd
 Rhull Garwy rhaid gofwy rhâd gyfedd
 Rhwyll Arthur rhwydd lwysfudd rhodd
 lās-fedd
 Hail fyrddged hawl gwared hwyl gwired
 Hardd gariad Cai oesgad Caw osgedd
 Hil Einiawn glud uniawn glêd annedd
 Fab Gwallter ni fylcher ei falchedd
 Croyw Rydderch Pâb geirferch pob gor-
 sedd
 Cryf Selyf gwiw hoyw-dyf gyhydedd

Crair geirgall dda ddyall ddi-ddyedd
 Credigiawn ail Meiriawn elw mawredd
 Enw clodfawr un aesawr ynysedd
 Dilaesdof da lwysgof dilesgeidd
 Drud ddurnawd mael ddignawd mawl
 ddognedd
 Drafn aml-blaid mawr-enaidd marannedd
 Draws gyngrair anghabl-air ynghwbledd
 Dur friw fron annhirion yn nhaerredd
 Dull Bedwyr deg eryr digaredd
 Dwf Rolant enw mwyniant anmynedd
 Dewr gynnwrff cād ymyl-wrdd ced
 amledd
 Diruthr darf mur durarf mawr diredd
 Udd gampau iôn rhadau anrhydedd
 Anwyd clyr anghysur ynghasedd
 Gwawr faelewr gwir filwr gortoledd
 Glan eryr eur-clerwyr wr claerwedd
 Glynn Aeron da ddragon diddrygedd
 Gwyr Rydderch enaid-serch anwydsedd
 Ein heuraw a'n hurddaw enw harddedd
 A'n dysgu nid ysgyg o'i drosedd
 A'n puraw a'n breisgaw i'n brwysgedd
 Aig eur-barch ac arbed pob salwedd
 O'i giried ac euraw trychan-wledd
 Ac eiriach rygaru dim serthedd
 O'i gyrbwyll ac erbyn clêr wynedd
 Ac arail y geiriau cymrodedd
 Ac aros mal Geraint yngwnedd
 A gorfod ac aerfin filam ddurgledd

DAFYDD Y COED I RAYADR GWY.

O L. E. D.

RHAEADR oergrï cadr a'r crwcedau bach
 Bychain geiniawg werthau
 Rhugl ffugl ffagl magl mwygl refrau
 Rheglwern i gwm Uffern gau
 Cau gosostig dig dygn gyrbwyll asgen
 Du gynnen diganwyll
 Caeth Raeadr ddiwaladr-bwyll
 Clafres bres taeoges twyll
 Twyll dwng rwng duslwnng diflas lle ceu-
 soeg
 Lle ceisiwyd fy llêas
 Trist chwedl blin doed i'r dinas
 Tanfflam drwy Raeadr Gwy gas
 Cas yw anghadr Raiadr
 Casaf unhwch trwch lwch lun
 Cas drachus-ffrom sawr tom tin
 Cas cas cas cas cas cwn
 Cas digarw i'm cystegiyn
 Cwys dewgur i'r costogion

ENGLYN I DD. Y COED.

O L. E. D.

DAFYDD y coed hoed hydr sant
 Dyn wyt cerddlawn radlawn rent
 Ffo'r bore o'r brithle brwnt
 Ffi 'Lanymddyfri ddu front

ENGLYNION YN Y MABIN- OGION.

O L. E. D.

CLYWAIS aran a lefai ym mhwill
 Ym mhell oddiwrth dai
 Ar na wrandawer tawai
 Ys id yn y boly hwn blawd
 Ceiniaid cynnifiaid disgynnaid yn nhrin
 Rhag cadwyr cad barawd

Pan aeth Bendigeidran ap Llyr i Iwerddon i ddial
 sarhaed ei chwaer Branwen yr heddychodd a'r
 Gwyddelod a rhan o'r heddwch oedd iddynt wneuth-
 ur iddaw dy y gannai ynddo can nas gannasai mewn
 ty erioed. A'r ty a a deilwyd ar gant colofn ac ys-
 tryw a wnaeth y Gwyddyl dodi gwanas o bob parth i
 bob colofn a dodi boly croen ar bob gwanas a gwr
 arfog ynto. Yna y daeth Efnysion brawd unfam i
 Fendigeidran i edrych y ty o flaen ei frawd a'i lu a
 gofyn i'r Gwyddyl beth oedd yn y boly. Blawd eb
 hwythau. Yna y gwasgai Efnysion a'i law ben pob
 un o'r gwyr trwy'r boly nes eu lladd ac yna y canai
 yr Englyn uchod.

TRAHAIARN BRYDYDD MAWR AI CANT.

I HYWEL O LANDDINGAD YN YSTRAD TYWI
 1350. O L. E. D.

DIOFRYD dor gryd grym arwyriaith
 Dewr Howel ddigel ddygn o dreiswaith
 Draig balchlyw canllyw cunllaith Gelynyon
 Dragon gan gofion gwn gwyn gyfiaith
 Gweled ar giwed eur argywaith
 Gwedi gwalch rhoddiad gad gedymdaith
 Gwaed reieidr beleidr heb olaith yngryd
 Gwae fy mryd ym myd fy mod noswaith
 Llettawd greddf bythawd gruddfan hyd
 beith
 Llastr gwyn gwenwyn dirrwyndyrraith
 Llafar llu daffar lle diffaith heb ri
 Llaur Tywi tewi llwrw nad hywaith
 Llinon ysgyrion llew aes gwyriaith
 Llefain ac ubain am ddwyn gobaith
 Llgyrn braisg deyrn brwysg daith mor-
 gymlawdd
 Llwybr sawdd Lloegr-dorf gawdd llwgr
 dwrf goddaith

Lleon ddewrder ffer ffwyr annorraith
Llam drin brenhin Brynaich angraith¹
Llwyth Tewdwr tresiwr trisaith brenhin-
iaith

Llary llawffraeth bennaeth feirddfaeth
fwrddfaith

Llid anian dylan tarian teiriaith
Llaw rudd-lein ysgain ar wain eur waith
Llew prudd ced ddiludd cad ddylaith Cae-
aw

Llawr llwyrfraw lludwaw llid llyr llediaith
Pwyll Cai pyll Myddfai par pall meddfaith
Pyrth pybl-fag ddinag ddawn ganhymdaith
Por gryd lles esbyd llys oesbaith nad byw
Par glyw digabl ryw deheu gwbl raith
Parhawd molawd mil ossymdaith
Paun gwyr mawr eryr o'm aur araith
Prudd budd udd diludd oedd dalaith trydar
Par galon esgar gelyn oesgaith
Bid iddaw anaw ynad cyfraith
Baradwys tadwys tud pob gwyniaith
Parawd rodd unrhodd anrhaith ni dderfydd
Cerennydd perydd purffydd perffaith
Duw ddewin brenhin breiniawl neirthiad
Doethfab Mair a bair oi bur gennad
Dawn hysbys dyfrys difrad gerennydd
Ei brif awenydd herwydd hirwad
Gan wyrion haelion hwyl ddigranniad
Arf creulwan cammawn Einiawn ynad
Ardal aur bennal erbyniad anant
Ardeml blant moliant miloedd borthiad
Ni wadaf barnaf can wyf beirniad
Na waisg ar glod braisg brwysg ddychaniad
Ac ymhlith ynrlith anrheithiad ni'm ceir
Heb grair dilesgair² ac offeiriad
Cywyr wyf haeddwyf heddwch arad
Cyffredinrodd bodd byddin gyrchiad
O bwyll mur didwyll mawr dad didram-
gwydd

Arglwydd culwydd rhwydd rhwyf goleuad
Anfonaf traethaf treth o gariad
Eur chwedl i'm cenedl canon brydiad
Awen yn llawen rhac lliwiad celwydd
Nis bwyf goll gynnydd gan gall gennad
Eisiau synhwyrâu mydr eiriau mad
Oedd imi golli gwesti gwastad
Peiriau ffirwyth wleddau ffraeth wlad pêr
heilgyrn

Pyr lafnau erddyryn pyst cedyrn câd
Gwae biau maddau medd a gwinllad
Gwerinoedd llysoedd llês pob eirchiad
Gwahoddion rhwyddion a roddiad dreigiau
Gwiw gawadau tau Tywi ystrad
Da gyfoeth peunoeth poen ymbwyad
A golleis i drais drosedd ffysgiad
A gallu ceinllu canllaw had Merfyn
Ac ysgeir-loyw lynn ac ysgarlâd
Gwir folir yn hir gywir gawad

¹Neu, annraith. ²Neu, dilestair,

Gweich hirfryn terfyn torf gymmynad
Gwaed werin o lin lleiddiad am eryr
Gwyr bleiniad ongyr o blwyf Dingad

TERFYN.

TRAHAEARN BRYDYDD MAWR A'I CANT.

I GADWGAWN¹ A'I DDAW AC Y LLOSGES EI DY Y
CALAN NESAF WEDI EI DDYCHANU NOS NADOLIG
AC Y LLAS EI DAW. O L. E. D.

TRALLAWN Gadwgawn gyd ogan a'i ferch
A'i farch ddaw grabidan

Angall a nifer mall man
Ar gronwledd fuchedd fechan
A gwilio fawdro ef oedd fwdran llynn
Llan Gynawg fab Brychan

Mudfa oedd dda dduw Calan
Lle y bai llanw ei dai o dan
Ulldach ewingrach ei wan a rhudd-gledd
Oedd rwydd glod gyflafan

Alltud secreulyd succan
Ail breiniad albrwn gwlad gwlan
A chynnheig-nest gest gwst ogan celfi
A'i rhagein ei rhoecian

Gwys arnai nid bai bychan
Gweision a chleifion achlan
Ar offeiriad brad braint llawchwethan
brwnt

Maint² cadfarch lefhrchan³
Nid gweddaidd blaidd bloedd cigfran
Nid iaith o geiniaith a gan

ENGLYNION

A GANT GORONWY GYRRIOG. I WENHWYFAR
FERCH MADAWG GWRAIG HOWEL AP
TUDUR. O L. E. D.

RHOED llen gudd uwch grudd greddf drais
Rhiain barabl groyw loyw lwys
Rhyfyr ir byd hyd ei hoes
Rhwym caen lynn faen yn Llan-faes
Llanfaes fann uch marian môr
A gudd Gwen hoywfudd hwyfar
Lletty saint a braint brodyr
Llawr-gudd-fun llwyr-gawdd hun hir
Hir yw ynof cof cyffro
Herwydd trais Dofydd trosti
Hawdd ym urddawdd a mawr-dda
Hael hoendeg liw haul hundy
Dy hir hun-dy gwedi gwedd

¹Neu, Cadwgan Ficar. ²Neu, maint.
³Neu, lewhrchan.

A phryd a guddiwyd a phridd
 Dygn gofion rianon rodd
 Digofaint bun deg ufydd
 Ei llu fyddawd ceudawd cof
 I hardd Wenhwyfar araf
 Bun deg o bwyll didwyll dwf
 A'i haelder a dal ner nef
 Rhen nef rhan ofid ddyngoll
 Ei hun bun byd ni's ynnill
 Rhoed llawr ar lloer hardded hyll
 Ni rodded llawr ar wawr well
 Gwell fu bwyll ganwyll gwenwyn
 Gwenhwyfar haul daear hoen
 Gorchudd gwawr yw llenn fawr faen
 Garw chwedl iw chenedl ei chwyn
 Mawr o gwyn dwyn dinag rodd
 Merch Fadawg rieddawg radd
 Gro heddiw maenwiw a'i medd
 A gra a wisgawdd ei grudd
 Rhoed lenn gudd &c.

SEFNYN A'I CANT I
 ANGHARAD.

O L. E. D.

BYD olud byd o bydd mawr dodaf
 Brysiaf lle ygwelaf brys llu gweilydd
 Braint nef hun adref loyw fad rydd y caid
 Breiniawl hawl henblaid gannaid gynydd
 Braisg addurn difurn neud ufydd arber
 Brenhines haelder gloywder gwledydd
 Brwysg fyddaf od af y dydd i'm gwelo
 Bro aml yw yno ym lawenydd
 Prydiaf a lluniasf o'i llonydd-falchdud
 Paraw aelaw olud or sud y sydd
 Perddadsain coelfain celfydd lafarwawd
 Parawd berth dafawd gan borth Dofydd
 Prif degwech dilwech eiry dolydd cynglaw
 Praw nwyf gyrff anaw nid gorfynydd
 Priawd oleu wawd eilewydd hyfryd
 Pryd gem ar ddeufyd gynnar Ddafydd
 Gwawr gerddgar hwyrwar herwydd add-
 nabod
 Gorfod ar hoywglod gwiw ei rheglydd
 Gorhoffder llawer medd llywydd cerddau
 Geiriau aml fwriau ymlefydd
 Gwir gymmyll ei phwyll ai ffydd
 Gorau ffurf brodiau gan ffurf brydydd
 Gwared yw rwydded y rhydd o'i gwydrin
 Gwin o'r llaw iessin i'r lliosydd
 Rhagores cares cerydd ni haeddai
 Rhai a'i rhyfolai llawr hufelydd
 Rhag braint merch wynddaint wenddydd
 wybodau
 O'r môr bu golau mawr bwygilydd

Rhoddiad Angharad yugheirydd gwyn-
 galch
 Rhieddawg dremwalch wyl falch elfydd
 Rhiaid loyw firain leferydd gwastad
 Rhad hylwys blaniad haul ysblennydd
 DIWEDD.

SEFNYN AI CANT I LYWELYN.

O L. E. D.

CRIST celi poed mi o'm meithfaint synwyr
 Ai synniwy cyn henaint
 Crist creawdr llywiawdr llwrw saint
 Cred crefydd celfydd cywraint
 Nid cywraint i neb cywryssedd a'm rhwyf
 Yn rhyfyg gwythlonedd
 Tud glyw tir Mynyw neus medd
 Twr torfoedd terfyn Gwynedd
 Gwynedd yn rhyfedd yn rhyswriaeth glyw
 A glywant men ydd aeth
 Mal torf nyw terfysg alaeth
 Mal tonn trais trodlonn tros traeth
 Traethaf canmolaf canmil gwyr ysgwn
 Hawdd esgyn eu heryr
 Calchdoed saith rified sŷr
 Cylch fy rhwyf yn ei rechdyr
 Rhechdyr croes Oswalt crysiasant am
 ddraig
 Aml ddragon pedryddant
 Gwyr gortho bro bryn a phant
 Gwir Cymry cymmellasant
 Pebylliwys rhywr rhywodig lluoedd
 Llywelyn waith undig!
 Ym mro Lloegrwys diffwys dig
 Ym mryn gwyth yn Amwythig
 Amwythig wledig wlad anhydr ei braint
 Am Udd braisg ni chyhydr
 Uch uch y dydd herwydd hydr
 Yssig ddydd oswydd oeswydr
 Godrais a laddawdd o lu trychiad Lloegr
 Llywelyn ar honnoid
 A'i bobloedd cyhoedd cydnoid
 A'i byll a'i bebyll ni baid
 Pebyll Llywelyn lle cad a weled
 Yn oleu arthawad
 Yn lludwaw llidwm yn rhad
 Yn llu gorfeddu gorwlad
 Pebylliwys fy llyw yn llu hyfryd praff
 Ar pryffwn o Wynedd
 Gorthôai drai draws a hyd
 Gorthir y gelwir gerwryd
 Pebylliwys fy rhwyf yn rhwyd gwrdd gyn-
 nugn
 Gwyr gynnif ym mhlymnwyd
 Yngwendud glud yd glywyd
 Yngwenwen befr bell o Glwyd

Pebylliwys teyrn tew arnad ei henw
 Ef henyw o gan-câd
 Llyw Gwynedd gwynfydig wlad
 Llwyth lleudir ystwyth ystrad
 Yn ystrad Meurig anystywell lu
 Oddi am lyw bro hiriell

[*Diwedd yr Awdyl, mewn hen lyfyr, y sydd yn canlyn megys y darn olaf o Awdyl gan GYNDELW, yn dechreu—"Ym maes brynn Actun."*]

Ni safai rhag dim rhwyd pell
 Nac aer na chaer na chastell
 Pedwar castell poeth paith ryfig ystwyth
 Oddi am ystrad Meurig
 Clwyf uswydd nid plydd neud plyg
 Clod gyhoedd caeroedd cerryg
 Cerrynt a ddugam ni ddygerdd eraill
 Ar allt mor a'i ogerdd
 Pebyllfa pair cyfa cerdd
 Pennal dir engir angerdd
 Engiriawl rubeth am rybydd angerdd
 Ar gerdd gerdd Geirionnydd
 Dybuant dybyddawd fydd
 Dywalwern drywern drefydd
 Tremynws rhystr rhosedd ddiabred
 Am ddiabryd Gwynedd
 Lloegr gychwyn a'i mynn a'i mêdd
 Llywelyn llyw teyrnedd
 Teyrnud Leisiawn ac Alaswy dir
 I deyrn Deganwy
 Cam i'r Cymro ni hoffwy
 Cynnif Cadwallawn nid mwy
 Pebylliwys fy llyw yn Llyssyn drefad
 Am drefred Wenwynwyn
 Clawr Powys peues Unbyn
 Canmil canmoles Duw hyn
 Pebyll Llywelyn pawb etwa a'i gwyl
 Fal y gwelsawchwi yma
 Ynghaer yngharreg Hoha
 Ynghaerfyrdin fyrddoedd bla
 Pla oedd ar gyhoedd ar gytgam cynnygn
 Eu cynnif ry wnaetham
 Arthur gynt fiwyr luchynt fflam
 A'i ceisiai fal y cawsam
 Cawsam ar Bowys beues goeth gestyll
 Eu gostwng oedd anoeth
 Tri tryfan cyfan cyfoeth
 Pedwar enwawg peithiawg poeth
 Peth o'i ddylyed gan ddylyu braint
 Bro Feli ai meddu
 Cafas cyn lleas canllu
 Ceisied pen tudwed pob tu
 Tuedd a thiredd a thi neud hafal
 Neud hyfawl dy westi
 Ehang yw ytt rydid ri
 Ehofn a golofn geli
 Crist celi &c.

P

SEFNYN ETO. MARWNAD IORWERTH GYRRIAWG.

O L. E. D.

MYGR-DDUW hardd mae bardd balchffawd
 cyfannedd
 Mewn bedd modd buchedd maddau ei bech-
 awd
 Moes rās molt pariad parawd ddigrifaith
 Maith mawrddwyn gwindaith Myrddin
 geudawd
 Maccwy mau fordwy myfyrdawd garw-
 floedd
 Mad oedd mau wisgoedd mwrai wasgawd
 Medd cyhoedd miloedd molawd Aneurin
 Maer gwin mur gwerin Mair a'i gwarawd
 Dysgais gur dwysgur nid ysgawd terfysg
 Dysg dyrrwyf addysg diryfeddawd
 Dygnaf Duw eurnaf diwarnawd dygnudd
 Fu ddoe gan dri llu ddogn o drallawd
 Dwyn eurwas difas defawd diweccry
 I dy dirwely daear waelawd
 Diaingc tros fawrgaingc fargawd grudd
 prydydd
 Deigr rhydd diefrydd dau auafrawd
 Gwiw fydd ger broydd i briawd deigr gost
 Garw ffrost gan gwaedd-dost gwynaw
 gweddwdawd
 Gwneynt draw gwarantaw gwr undawd
 feddgryn
 Gar chwyrn ger tefyrn goreu tafawd
 Gwae nifer glewder gloywdddefawd pobloedd
 Draws fywyd oesoedd dros fedyssawd
 Cafas cwbl urddas rhag cabl orddawd hawdd
 Cawdd cain ymadrawd cyn no medrawd
 Cyfiawn cathl fawrddawn farddawd diletpai
 Cof rhai ced ddifai cadw addefawd
 Ceingau coeth ddadleu caith ddidlawd
 ddarmerth
 Cyngerth cwyn Iorwerth canon eurwawd
 Cuddiawd llawr cwyp mawr am arawd
 gwyrain
 Corsaint corff haeddfraint cywyr ffyddfrawd
 Brawd ffydd pob prydydd pab priodawr
 gwawd
 Gwydn yn fyw bedeirawr
 Bod ar Iorwerth gerth gerddawr
 Byddar gudd bedd lliwrdd llawr
 Llawr du oer yw llai'r deall
 Lletty Iorwerth ddawnferth ddull
 A garwbwys cwynfain geirwbell
 Ac irbwynt derw ac oerbwll
 Pwll a gudd ei rudd o rif pencerddiaid
 Gwlad gannaid glod gynnif
 Pawb a'i gwyl llyd dyn fyl llif
 Pelled deigr pyllaid digrif
 Digrifwch diau grefydd
 Dwy grefft bardd urddedig-rodd

Doded yn gaeth doe dan gudd
 Dogn trafael dig nid rhyfedd
 Nid rhyfedd trosedd traserch trais galar
 Tros golofn cerdd brydferth
 A marw ein bardd mawr enw berth
 Ym arwain deigr am Iorwerth
 Eurawdd Iorwerth geinferth gân
 Erlynedd gwir gyfedd gwin
 Araŵd tēg o orau tōn
 O rodd Duw a eurawdd dyn
 Dyn doethbwyll didwyll dodais floedd
 gyngerth
 Dwyn Iorwerth lwysferth lais
 Araf i dref oer fu drais
 I waelawd llawr a welais
 Gwelais am fardd hardd hylithr
 Gwedi darllain gwawd eurllythr
 Baradwyswaith berw disathr
 Bridd a derw breuddwyd aruthr
 Aruthr alaeth ruthr o lithraw prophwydi¹
 Meddyliwyd modd wylaw
 Dinidr dagrau am danaw
 Defni glud deufwy no glaw
 Glaw bryd wylaw brad alar
 Gloywon ddaagrau a glywir
 Nychwyd anafwyd nifer
 Na chawn ragorddawn gerddor
 Da gerddwr hawlwr haelion a guddiwyd
 Gwyddiad ffyrf amryson
 Dafodiawg beirdd difudion
 Didlawd traws fwynawd tros Fôn
 Gwae ger Môn o feirddion fyrdd
 Gwisgaw o gorph gwisgi gerdd
 Gwead diffest gwawd hyffordd
 Gwasg llawr gwaig gerddawr gwisg hardd
 TERFYN.

IORWERTH AP Y KYRRIAWG I FERCH.

O L. E. D.

Mi a baraf i ddyn araf
 Or a garaf ryw ogerydd
 Am foniwaw wyf fron friwaw
 A'm diliwaw ym duw lywydd
 Mae dy warant mawr dy farant
 Mewynfeilch garant maenfylch geurydd
 I lyfasu fy lliw lasu
 A'm lliasu em lliositydd
 Gwant fi'n druan gwayw nwyf buan
 Gwynder huan gwindai rhydd
 Gwen addwynaf gwyd ddirwynaf
 Gwedd gain gwynaf gwedd gwawn
 gweunydd
 Gwn na'm cery gwan y'm pery

¹ Neu, profwyd.

Gwas a'th ery gwys ith ddyrydd
 Gwawd foliannus gwaith lwyddianus
 Gwae dygianus gwiw dy gynnydd
 Heais eiriau haul cadeiriau
 Hafal creiriau hyfawl croywrydd
 Hyn a wneddyw yt y deddyw
 Gair yt eddyw gorwyd hoywddydd
 Yt feidduned wyt ddamuned
 Eilwedd luned wylweddw lonydd
 Uthr ddoluriais oth serch curiais
 A llafuriais fy lleferydd¹
 Llywiau awen llwybr per awen
 Efa lawen yw feilewydd
 Lleddf eaglynion llyw rhos gwynion
 Lloer morynion llawr Meirionydd
 Gwawr ddydd Meirionydd mawr anawdd
 I'm nwyf gwyn bryd nyf cyn dattawdd
 Gwyd a gofal am talawdd
 Gwawn lliw och heddiw o'i chawdd

ENGLYNION

A GANT LLYWARCH Y NAM. I LYWELYN FAB
 MADAWG MAB MAREDDUDD. O L. E. D.

NEUD mau melynddwn
 Orchfain cyngwrn
 Ceirw cyd bai ef ni roddwn
 Bodd bryd ar ei hyd yw hwn
 Fal y cefais y ceisiwn
 Goddeu budd gwyddiad fy lles
 Gwyddant negyf gant neges
 Ni aill gwaedd awel goddiwes
 Llyfn gwn Llywelyn ai rhoddes
 Or dyfyddi syth ar faith dremyn hwyr
 Lwyr Loegr gymmyn
 Annerch er Du ac er dŷn
 Y gan Lywarch Lywelyn

I HOPCYN THOMAS.

IORWERTH LLWYD AP Y GARGAM AI CANT.
 O L. E. D.

HAWDD fyd im por parawd foliant
 Filwr dyfiant difeth frwydrledd
 Hylwydd Hopcyn hylwybr ganlyn
 Heirdd a'i gofyn hirdda gyfedd
 Hael fab Thomas teml gwynedd seirdd^d
 Fyrddau digeirdd degan o wedd
 Hyder Rolant heirddgler fabsant
 Hael ogoniant hoywlew gwenedd
 Hil i Einiawn ener Cymry
 Cymro trahy trwyadl fonedd
 Hyawdl doethfyn hofion Myrddin

¹ Neu, llyferydd.

Heiliai rawnwin hael o rinwedd
 Hopcyn glaerwyn glerwyr frenin
 Freiniau Elffin wylfawdd gloywedd
 Hoedl hir iddaw hwylddawr fâb Caw
 Hydr yn llywiaw llin teyrnedd
 Heafi fawl filwr aerau
 Yr ein rheidiau ar anrhydedd
 Hwyl Peredur hebawg gleis ddur
 Hoywdeg eglur hyd y gogledd
 Hopcyn arglwydd eurglod warant
 Wiwri anant wawr rhianedd
 Hydr arglwyddlyw hir y bo byw
 Hael o wiwryw hyloyw wiredd
 Llewpart y gwyr gwyarlliw lafn
 Liaws hoyw drafn hydrum osgedd
 Llafn ymmrwydrgad llyr undrwsiad
 Llywiwr gwenwlad llawhir gwinwledd
 Llorf deheubarth hybarch freyr
 Freiniau bedwyr byd orfoledd
 Lluniau glod gwalch llyw llys gaergalch
 Llew dewr hoywfalch lle diryfedd
 Lleyg yw pawb pybyrlew gwyn
 Gwir wrth Hopcyn hepcyr ganwedd
 Llwywr wybodau llen a llyfrau
 Lawr y deheu ai llwywr duedd
 Llidiauw wrth frwydr friwdorf aergad
 Eurgarw gwenrad gwynrwydd elifedd
 Llorf cleddyf hir lleon falchedd
 Llathr y cynnail cannyn beunydd
 Bennaeth dedwydd didwyll wyledd
 Lliaws barlmant llonydd anant
 Llyr ddigoniant llwywr ddigonedd
 Dyl foliant filwr unfraint
 Iawn fryd Geraint gwrawl ryssedd
 Dihagr drwsiad doctor cerddfad
 Deheu fwriad dioferedd
 Dydd da iddaw addas gariad
 Wawr ei hoyw-wlad wiwri hywledd
 Darian gwyr degan clerwyr
 Doethder eryr ar gymrodedd
 Dysgawdd lyfrau loywfraint dowuus
 Lucidarws lwys ei daerwedd
 Cor holl Gymry diwael haelhy
 Da yw ymy a diomedd
 Dygaf ei glod gloywdwr hyder
 Hoywder ener hyd ar wynedd
 Dyl amlwawd dewin dafawd
 Dewr da hyffawd dewr dihoffed
 Difefi bennaeth bumoedd i oddi
 Rwyg mab Beli baladr dewredd
 Dor tariandalch digrif dremwalch
 Dewr a haelfalch dyry heilfedd
 Duw a'i rhoddo rhwydd hyawdlfryd
 Hoedl ac iechyd gwyachaf orsedd
 Da y hadwaen deyrn chwyrn chwaen
 Drech enw ymlaen drychan mlynedd

TERIYN.

MEURUG AP IORWERTH AI
 CANT I HOPCYN AP THOMAS,
 O L. E. D.

DIGABL wr y dwg ei blaid
 Dor dursaf dewr diarswyd
 Difai rad da fu erioed
 Diornwalch o deyrnwaed
 Teyrn hil cedyrn cydwiw faedd gwawr
 brwydr
 Briwdon wayw ar aesawr
 Teml beirdd byd bryd briodawr
 Tad y gerddwriaeth fad fawr
 Mawr Hopcyn aer-gryn eurgrair pwyllig
 teml
 Fab Tomas wyndodig
 Braint gwyr yw llyw llyssig
 Baredur ddysg mewn brwydr ddig
 Eryr uchelwyr diochelwig hael
 Hylathr farn gadwedig
 Breiniawl hawl hoywlys diddig
 Braisg fyfyrdawd fragawd frig
 Dragywydd y bydd barnedig mawl sail
 Mal Selyf wynfydig
 Ei drwydded bendigedig
 A'i dra myfyrdawd a drig
 Myfyrdawd ceudawd cerdd blethedig
 Mawrfawl swllt didawl cyssylltedig
 Modur maith awdur nid methodig
 Mal gwasgarfudd Nudd nyw roi'n oddig
 Mur gwayw-ddur gwiwddoeth coeth
 catholig fryd
 A — mawrwell no dyn byd hyd ym
 Merwig
 Synwyr a orug alwyssennig
 Sef ydyw naid syw yn safedig
 Syth wrth syth trasyth ac arf treisig
 Serth lorf doeth loywdorf detholedig
 Selyf un-nawd wawd Wyndodig brofiant
 Sant swydd a alwant y sydd elwig
 Hopcyn iôr gwinllyn gwenllys foesig
 Hopcyn wynn wanar trawsdar treisidig
 Hopcyn ail Merfyn mawrfar pwyllig
 Hopcyn harddwyn hyd deufryd Dyfrig
 Hopcyn yn dilyn Nadolig beunoeth
 Hopcyn eirgoeth doeth wrth ymdeithig
 Hylym arf yngryd fal hwyl amig
 Hoyw olud addef hwylau diddig
 Heliwr aer friwdwr arferedig
 Hael o wir anian hawl wyrennig
 Heilwin da wydrin diodrig cadarn
 A heiliau masarn wr helm ysig
 A gair yn ei lys ym delw Gwrig
 A gwraidd ydyw ac urddedig
 Y gler a a nifer nefol leithig
 A glân a difan yw'r peudefig
 A gloywdeg synwyr dirgeledig iawn
 A gwinfwrdd yn llawn i bellennig
 I Arthur loyw denil wrth aur wledig

A'i lwysgall awen lys Gelliwig
Ein Udd o fwy fudd a fu feddig
I dldion ddynion a ddywynnig
I Feda a Chadw gynnefodig iôn
Am ei atebion y mae tebig
Caeth awdur mesur moeseu Ffrengig
Caith ostyngiad mad yn rhwymedig
Cystal ac Eidal yw neud cedig
Costiad ddyfodiad addefedig
Cymmaint yw ei fraint fro ni ddiffig
nawdd

Ar mwyaf yn hawdd o fonheddig
Clau aergarw trafel cler gartrefig
Clywed ein awdur clod enwedig
Cedlym cleulafn grym greddf ffynnedig
Clwyf rhôn a'r dynion a'r diennig
Calander masw ener a miwsig beirddion
Coron y doethion tra dwythedig
Cymro ydyw ef cymmeredig
Cyfraith erbyniaith wr arbennig
Camber rymuster o rwym ystig
Calon ein brudion yn buredig
Cwyn a mil adar canmoledig hail
Cai ail a gynnaill ac a gynnig
Cwrseriaid euraid eirf bedestrig
A chadoedd emys nyd ychydig
Cyfoethawg lludwawg nid colledig
Cadr-lyw yw uniawn dawn diunig
Cerddau mwy radau mawredig a fedd
Cwbl awdur mawredd nid cabledig
Digabl wr &c.

MARWNAD GRONWY DDU AP TUDUR AP HEILYN.

O L. E. D.

DA lafurfa dawn ni dychia dyn o'i deched
Nac oi gynnydd nac oi grefydd nac oi
gryfed
Nac oi fawredd nac oi fonedd nac o'i fwyned
Nac oi gadair oi gydarnair ei gadarned
Ac nad arfaidd neb ei ddiwraidd rhag ei
ddewred
Cyd cawn ddynion ymadroddion ymad-
rwydded
Henym o dwyll daear orffwyll dioer arffed
Hen a ofal prudd y dial pridd ein dued
Ponid rhyfedd rhag dialedd ein dielwed
Nad ystyriwn oni faglwn o haid¹ fygled
Nad oes o ddyn daear dyddyn duoer duded
Ond tywarchen dymig bruddlem domog
briddled
O weddiaw a modd wylaw pawb meddylied
Ydaw angau dan gau beddau dyn gwyb-
ydded

¹Neu, hain.

O du'r elor i dir mynor mad yr myned
Och nad ystyr y dialwyr eu dielwed
Doe'n cyhuddaw heddiw'n treisiaw hawdd
i'n trosed
Heddiw'n ddirraink heddiw'n ieuainge
heddiw'n neued
Heddiw'n feilchion a doe gysson ni dangosed
Ac afory pridd yw'n gwely prudd yw'n
gweled
Duw dwywawlnaf dig a ganaf Duw gogoned
Rhag diawl elyn Duw an herbyn Duw an
harbed
Duw gwir arglwydd diau gulwydd diogeled
Doniawg fab Mair dawn yw ei grair i
ddwyn ei gred
Dug Pharaon y dyniadon y dan noded
Dug nefawl ddraig gair gofanaig gwr gof-
uned
Holl bobl yr Aipht o fawr angraffit o fer-
angred
Felly Duw ren da offeren ni ddiffered
O ball heiniau o daw angau i'n dianged
Un Duw doniawg tri trugarawg i'n trugared
Trugaredd fab Mair ytt roi gwared coeth
Rhag caeth bobl geithiwed
I'n rhoes ar loes groes greuled
Ar grog er dwyn pobl or gred
Credaf y dodaf ein dwyn cyddyn¹ prudd
I'n pridd wely _____ Dyn
Mor wir y daw dir derfyn
Mor ddielw dy myn delw dyn

GRONW DDU AI CANT.

GORONWY DDU I FERCH.

O L. E. D.

GOROR maendôr gôir benydiôr gôael fy
'nghyflôr
Gôae ryfelôr gôyr ofalu
Gôaen bedd neud tau gôynbryd Tegau
gôan a'th faddau
Gôenn a golau gônn ei gelu
Gôen laes chôrthin gôeheniaôdr gôin gôeil-
ging eurin
Gôaôr loyô iessin gôyr leassu
Arien decced eirian drefred arôydd coddod
Aur dy giried er dy garu
Gôaen bôyll enid gôen drybelid gôyr faôr
edlid
A dogn lôyth llid gôyr dygnllaith llu
Na gna feinôar ne berô tonniar gôenôen
hôyfar
Nid gôyd oth far neud gôaôd ath fu
Berigl a ddel baraôd ryfel budd ni'm ymgel
Bôrdd iaôn uchel bardd i nychu

¹Neu, tyddyn.

ENGLYNION AC ODLEU

A GANT MAB CLOCHYDDYN I WENHWYFAR ECI'
MADAWG GWRAIG HOWEL AP TUDUR AP
GRUFFUDD. O L. E. D.

HUNUDD mar6gudd neud ma6r gur
Enid unrh6yf Wenh6yfar
Anrhaith eil6aith a el6ir
Yn droednoeth 6yngoeth 6ingor
G6asg6yd c6r o fynor faen
G6asgarai 6yrdd cyrdd ai c6yn
G6asga6d g6a6d g6indraul haul hoen
G6isg ryoer uch g6aisg riain
Rhiein gain gynnedd ddeddf ddoeth
Rhyhoy6 falchloy6 o feilchl6yth
Rh6ol en6ir o hiraeth
Rhoi mein6ar me6n rh6ym maen6aith
G6aith anhyfryd bryd a bronn
G6ythla6n dypm am d6f g6ymp g6ynn
Gradd fein faes greddfa6l laes Lann
Grudd g6a6r a gro lla6r ei llenn
Llen a gudd d6yrudd d6yre
Llun haelaf ger llan6 heli
Lloga6d gyfunda6d faendy
Lle ceid6 saint ei braint a'i bro
De6id ger bro tonn gro gr6g
Dan lla6r ael dyn llary ol6g
Dinam o aur oedd dinag
Deune haul dyno helyg
Ael bro helig tremmig tr6m
Adeu o nad-lais drais drom
Hyloy6 dra6s hoy6li6 drem
Haul a garai draul ger drum
Lloer drym llary dremyn gwalcheida
Llawr wisg ai cudd neud llwyodd
Llun balch hael llin beilch hylwydd
Lliw _____ oedd
Oedd g6a6r ger lla6r llary fechyll
Oedd g6ael ei d6yn g6yn gynnull
Oedd g6angain lleddf ddeddf ddiell
Oedd g6ingar 6enn oedd g6enn gall
Call o'i phyll ei ph6yll oedd ddoe
Cyn colled ddaered ddir6y
Can6yll gaen hoend6yll hundai
Can aeth neud anrhaith g6eith g6ae
G6ae fi ddodi ddadl anfodd
G6aisg l6ysfun me6n g6isg lasfedd
G6a6r fa6r fireinddysg ffysg ffydd
G6yd am ergyd oi maurgudd
Hunudd mawrgudd &c.

Lliaws ofalon i F6n a fydd
Lleufer haul ucher hyloy6 ech6ydd
Llafuriau poenau peunydd o ddarfoe
Lli6 g6i6 g6ymp o gyfnod m6n6d mynydd
Llafar mor h6yr6ar o'i mar6 her6ydd
Lla6er deigr is grann oedran edrydd
Lly6 nefa6l d6yfa6l dofydd oi dygiad
Lle yw ynn arnad girad gerydd

Llathr-6edd g6enn 6a6r fa6r fore haf-
ddydd
Llithraw merch Fadawg ddeifnia6g
ddefnydd
Llaw roddfrys o'i l6s lliosydd edlid
Llym ddygn ofid prid pob prydydd
Lly6y gymmenb6yll ddid6yll dded6ydd
Lla6en ei g6yngen g6ingar ufydd
Ll6r6 eisi6ed c6d i'm cydfydd galar
Ll6yr dd6yn G6enh6yfar llun g6ar g6a6d-
rydd
Llefais llafuriais fy lleferydd
Llafurus groy6 mal g6aith G6enddydd
Ll6yr hiraeth arfaeth ni orfydd cerdda6r
Am 6a6r drem 6yl6a6r o drym elfydd
Llun a roed dan llen orphen eurffydd
Yn lle6ychgor saint creifiaint crefydd
Llary enaid llathraid ger llethrydd mor-
frig
Lla6r tyno helig trig tragy6ydd
Lledfryd can dery6 i'm by6 am bydd
Lli6 lloer pan dd6yre bre a broydd
Llaryaidd a lluniaidd er llonydd riain
Lluniais ar6yrain coelfain celfydd
Lly6ia6dr amera6dr m6r a gr6ydd
Lly6ied ail Elen i le6enydd
Lle mae didla6d ffa6d a ffydd ymgaru
Rh6ng llu ni ddarfu ac ni dderfydd
Un ni dderfydd iawn digerydd ion di-
garedd
Eneer g6yrthau a thri gorau a thrugaredd
En6 gogoniant a gar foliant a gorfoledd
Araf riain enaid firain enid fa6redd
Eirian gangu a ddug Iesu o ddigasedd
Oedd arddercha6g a hael en6a6g a haul
Wynedd
Oedd urddedig a hoen g6enig a hen6
g6ynnedd
Oedd urddas blaid a ry enaid i rianedd
A'm rhoes gan6aith g6in-ne gl6ys faith
g6in a glasfedd
A'm rhoes edmyg a phob rhyfyg a phob
rheuffedd
A roes i fyrdd ac aur a g6yrdd ac eiry ei
g6edd
A wnaeth boddiant aela6 ariant i la6er-
edd
O fe6n ysgrin a main ger6in y mae'n
gor6edd
Llathrferch Fada6g llun balch fyna6g
llin beilch fouedd
Ll6yr oleu-ne llary drem d6yre lloer drym
diredd
Llithr o'i darfoe llefain hynod llif an-
hunedd
Aeth G6enh6yfar i gaen daear o g6yn
dyedd
Eigr fun anian o ga6dd gruddfan a gudd
graddfedd

Ynghor crefydd ei llun dedôydd neud
Llandud6edd
O gyfyngdôr angau dreisôr yng adrossedd
Y mae rhaiain yn ei har6ain yn ei heur-
6edd
Yn en6 cyfia6n yn ei hirdda6n yn ei
harddedd
Yn rheinia6l yn rhagora6l yn nhrugar-
edd
Yn rh6y gariad ein naf 6en6lad yn nef
6in6ledd
Gwledig urddedig air ddidwyll glaerdfw
Eglurder eiry yst6yll
Cymman y gellir cymm6yll
Cymmhenda6d ei ffa6d a'i ph6yll
Mygr b6ylla6g fyna6g fanon 6ann hoy6-
fun
Wenh6yfar rudd ffion
Ma6r doeth dial gofalon
Mar6 g6raig ofynaig o Fôn

AWDL I FEFANWY FECHAN O GASTELL DINAS BRAN.

O L. E. D.

NĒUD wyf ddihynwyf hoen Creirwy hoyw-
A'm hudodd fal Garwy [ged
O fan o'r byd rhwyngwyd rhwy
O fynor gaer Fefanwy

Trymmaf yw cariad tramwy hoen eur-nef
Hwn arnaf dy facwcy
Dy far feinwar Fyfanwy
Ar a'th gar ni bu far fwy

Gofyn ni allaf namyn gofwy cŵr
Dug¹ mewn cariad fwy fwy
Fynawg eirian Fefanwy
Fuchudd ael fŵn hael fyw'n hwy

Eurais wawdd ddidlaw ddadl rhwy eglur-
llwybr
I glaerllun Myfanwy
Euraf i haul amaerwy
Er ei mwyn o eiriau mwy

Nid hawdd ardawl cawdd ardwy adneubo
Adnabod Myfanwy
Hoen a'th gar afar ofwy
Hoed brwyn i'r ddwyn yr ai'r ddwy²

¹ Dyn.—Ll. E. E.

² Darnau y ddwy englyn ragvlaenawl a wnant un yn
Ll. E. E. fal hyn:—

Eurais wawd ddidlaw ddadl rwy adneubo
Adnabod Myfanwy
Poen ath gar afar ofwy
Poen brwyn ei ryddwyn i ddwy.

Gorwydd cyrch ebrwydd ceirch ebran addas
Dwg dristwas dig drystan
Llwrw buost farch llary buan
Lle arlloes fre eurllŷs Frân

Gwnn beunydd herwydd herw amcan ddilyd
Ddelw berw Caswennan
Golwg deddf amlwg diddan
Gwelw freichfras brenhinblas Brân

Gyrrais a lldiais farch bron llydan hoyw
Er hoen blodau firian
Gyrrawdd¹ ofal i'r Alban
Garhir braisg ucheldir Brân

Lluniais wawd ddefawd ddifan traul ofer
Nêd trwy lafur bychan
Lliw eiry cymmar² pen Aran
Lloer bryd lwys fryd o lŷs Frân

Mirein wawr drefawr drofa³ brad i'm dwyn
Gwarandaw fy nghwyn frwyn freuddwyd-
iad

Mau glwyfa mawr-nwyf murniad hunoheb⁴
Gwrtheb teg ateb tu ag attad
Mi dy fardd digardd dygn gystuddiad Rhun
Gyfun laes wanllun wrth⁵ lys winllad
Mynnu'dd wyf draethu heb druthiad na
gwyd

Wrthyd haul gymryd gamre wastad
Mynud hoyw fun loyw oleuad gwledydd
Glodrydd gain gynnydd nid gan gennad
Maînt anhun hael-fun hwyl-fad em cyfoeth
Ddoeth fain oleugoeth fy nau lygad
Medron hoen goroen wyf⁶ digarad was
Heb ras mau drachas o'm edrychiad
Magwyr myr wydr hydr hydreiddiad lwysle
Mygr wedd haul fore eurne arnad
Megais llwyr gludais llawer gwlad yn ddwys
Dy glod lwys cynnwys pob atceiniad⁷
Mal hy oedd ymy am wyl gariad graen
Myfanwy hoen blaen eiry gaen gawad
Meddwl serchawl hawl liw tonn hwyliad
welw

Arddelw dygn elw⁸ heb dy gynheiliad
Modd trist ni wnaeth Crist croesdeg⁹
nerthiad llwyr

Wanwyr o'i synwyr drwy lud synniad¹⁰
Murn boeni a mi o'm anynad hawl
Serchawl eneidawl un fynediad
Mul y bwriais trais tros ddirnad Duw
gwyn

Tremmyn ar ddillyn porphor ddillad
Megis ti ferch rhi rhoddiad gymyrredd

¹ Gyrrawd.—Ll. E. E.

² Cynnar.—Ll. E. E.

³ Dra fo.—Ll. E. E.

⁴ Huno heb. Ll. E. E.

⁵ P'th.—Ll. E. E.

⁶ Nid. Ll. E. E.

⁷ Datceiniad.—Ll. E. E.

⁸ Dygynnelw.—Ll. E. E.

⁹ Im gwnaeth Crist croes-

dog.—Ll. E. E.

¹⁰ Senniad.—Ll. E. E.

Mwyfwy anrhydedd wledd wledychiad
Marw na byw nwyf glyw gloyw lunir
cyngaws

Hoednaws nid anhaws i'm am danad
Meddwl ofeiliaint braint braidd o'm gad
llesmair

I gael yr eilgair wrth offeiriad
Masw imi brofi brif draethiad a wnawn
Lle ni'm rhoddi iawn ne gwawn na gwad
Mesur cawdd anawdd i ynad eglur
Adrodd fy nolur ddwysgur ddysgiad
Modd nad gwiw fy lliw¹ lleuad rhianedd
Na'm gwedd hud garedd gan² hoed girad
Meinir nith³ berthir gwn borthiad poenau
Yn nen hoen blodau blawd ysbaddad
Medraist aur delaist er adeilad gwawd
Ym nychdawd ddifrawd ddyfrys golliad
Meddylia o'th ra a'th rad i'th brydydd
Talu y cerydd Duw dofydd dad
Meddiannus Ddeus ddyad ffyddlonder
Ner dreisgwyn bryder droi gain brydiad⁴
Brydydd wyf tros glwyf trais glud hoen
gwaneg

Iaith laesdeg ith lwysdud

Fynawg riain fain funud
Fun arlludd hun eirllwydd hud
Ym neud glud dy hud fydr riain walleddf
O'r wenllys ger din-brain
Aml yw gwawd gynnefawd gain
O'm araith i'th dwf mirain

HWYEL AP EINGION LYGLIW AI CANT.⁵

LLYWELYN GOCH AP MEURIG HEN I HOPCYN AP THOMAS.

O L. E. D.

GOGYFARCHAF naf ini a rodded
Yn llaw egored weisged wisgi
Gwawr ystrad diwad Tywi o'i dechrau
Gwrdd foesau llachau yn ein llochi
Goroff gadr baladr Beli am osgryn
Gwellyniawg Hopcyn waywryn wiwri
Llin Domas ddifas llawen ddofi cler
Llin Einiawn ener llew un ynni
Nid rhaid i eirchiaid erchi im canllaw
Ei law o'r eiddaw a w'r rodde
Gwyrdd-las o'r dinas daioni gofeu
Gwin a phiolau gwynn a phali
Eryr glewddewr iawn arglwyddi gydfaeth
Uwch goror hoywdraeth awch gwrhydri
Eofn llwyr y gwyr egori hyd frawd
A ddywawd praffwawd y proffwydi

¹ Gwiw lliw.—Ll. E. E. ⁴ Nid yw y ddau fan rhag-
² Nam.—Ll. E. E. ⁵ vlaenawl yn Ll. E. E.

³ Neu, neuth.

⁶ Edrych ai ewythr i Ruffudd Llwyd ap Dd' ap Ein-
ion lygliw oedd yr Hywel yma.—Dr. DAVIES.

Nid rhyfedd wael cael celi a'i berthwnaeth
O gampau luniaeth gwymp haelioni
Diodydd ynn rhydd ein rhi Rydderchnaws
O faril gyngaws rhydraws Rhodri
Hwyliaf addefaf o Ddyfi ardal
Trwy ochel pennial tryfal trefi
Dyrrais¹ goethynt dros Gothi ddulas
I Fedyfnych blás heb fod ofni
Trwy lychwr at w'r ni ad torri ffydd
A thraw i'w geirydd² ni thry gwyr
Hebawg goludawg galedi wrthryn
Hopcyn goreu ynn gwr ei eni
Lle mae draw iddaw drwy weddi fflaglawr
Croesdai neuaddawr Crist iw noddi
A lliaws draul mēdd a llestri ariant
A hir ogoniant a hwyr gynt
Gwyr a gwbl hygyrch i Gaer Gybi sant
A he yd fwyniant hyd Efenni
Gwawr gwyr hoyw lawr ger heli amrwyf
Glywed ei fawr rwyf iw glodfori
Gael gorhoff einioes Gilgwri fwyalch
Falch ym eryrwalch uwch mawr erwi
A diwedd hywledd yn holi a wnair
Un gredadun grair uthr air a thri
Tri ac un tro ym gun gael
I luniaw cerdd aelaw wyl
Wrth ei rym wiw Arthur ail
I eryr Gwhyr gwiw hael
Haelach no neb or hoyw-lu
Heiliawdd ym win uwch heli
Hwn a orddyfnawdd hynny
Hopcyn gyttyn lygeittu
Llygatgall diball debyg
Lle mae gair oth nawdd grair grôg
Llew durwayw llyw diorwag
Llywy rydd-dal llaryeidd-deg
Leg yw oronlyw ar alarch unlliw
Wahen-lliw palfrei-farch
A hael megis mael am arch
Ac ufudd fy ngogyfarch
Gogyfarchaf naf &c.

LLYWELYN GOCH I LYWELYN FYCHAN AC I RYDDERCH EI FRAWD.

O L. E. D.

HENYNT o le ni hunir
Heol y glyn hail y glêr
Hedd hawdd ddiomedd ammor
Hirdda fawl heirdd ddau filwr
Milwriaidd gorph mal Urien
Mygr Rydderch gaethferch goethson
Meinlew ail mwyn Lywelyn
Meddgell difachell fychan

¹ Neu, dieres. ² Neu, geurydd.

Bychan yw fy rhan o'r rhad a'r echwyn
 A'r uchel ysgariad
 Hyd pan ddycco cyffro cad
 Duw o Loegr ein dau lygad
 Llygad ei hael wlad yw hwn
 Llaryaidd Rydderch luniaidd lonn
 Ail llygad y winwlad wenn
 Yw fy llawlyw Llywelyn
 Llywelyn uwch y glynn glwys
 Rydderch gwrferch hygarfoes
 Deuwr yn arwain dwyacs
 Dau gyfaillt deg a gefais
 Cefais iawn redais yn wiroadau gwin
 Yn gaened yn dlysau
 Yn rhuddion feirch yn rheiddiau
 Yn ra ran o dda y ddau
 Dau o gennadau gwynnion ydynt dir
 caeth
 Lloegr a aeth boed ffraeth firwythynt
 Diwasaid yngherdd ym dewissynt
 Dewisaw gwiw ddyw dwys y gwyddynt
 Rhieddawg farchawg a gyferchynt
 Rhuthr milwraidd fraisg mawr-waisg mor-
 wynt
 Rhydderch wrth hir-ferch ddigynghor-
 fynt
 Rhi dentu Aeron ein rhaid yttynt
 Rhwydd rhag Llywelyn fo hyn o hynt
 Fychan ddiymgel echel uchynt
 Rhai o drumydd Lloegr bob rhyw drem-
 ynt
 Rhoed y ffawd i hwn rhydiau a phynt
 Gosyml y barnai er a geisynt
 Rhai a'i gommeddai gemmau oeddynt
 Gwerin gynnefin gwin a yfynt
 Gwŷr drythyll eu byd gwir a draethynt
 Braisg eu cyrph a gwaissg gwedi y gwisg-
 ynt
 Brenhinedd y serch byrr iawn hunynt
 Breiniau negesau a ddangosynt
 A gwin y brenhin a obrynynt
 Y nifer o glêr a eglurynt
 Awen yn llawen iawn y llywynt
 I dlodion ddyinion a eiddunynt
 Gael eu lles gan hael llaes gynhelynt
 Deallu barddlyfr da a ellynt
 Dillynion cysson ni'm atCESSYNT
 Dechreu a chanawl hawl a holynt
 Na diwedd cyfraith nid edewynt
 Rhwydd bererinion rhudd a brynynt
 Meirch ar ol dwysgeirch wedi dysgynt
 Arfau o'r gorau aer a gurynt
 Gwydd a rhudd-aur coeth gwrdd y rhodd-
 ynt
 Pybyr Lywelyn hyn a honynt
 Pabl Rydderch loyw serch ni'n dilyssynt
 Par Iessu fab Mair rhag pyr ryssynt
 Pob un o honun i'r lle yr henynt
 Henynt o le ni hunir &c.

I LYWELYN FYCHAN AP LLN. ABAD YSTRADFFLUR.

LLYWELYN GOCH AP MEURIG HEN AI CANT.
 O L. E. D.

CREDAF ytt Iesu fab y croy6-dad
 Crea6dr hael lly6ia6dr haul a lleuad
 Credadun nef gun naf ac ynad
 Crair o ddilys Fair ddeules f6riad
 Can6aith ragoriaith pob rhyw gariad
 Cynnorth6yaist fi geli gwyliad
 A'r a6r hon etton Du6 ren attad
 Rhed6n o'r di6edd ith 6l6dd ath 6lad
 Y nerthaist fyfy megis neirthiad
 Am argl6ydd-ly6 ym a mur g6ledd6lad
 Am 6r eresdrefn a'm 6a6r Ystrad
 Fflur ai phennadur a'i modir mad
 Lly6elyn 6i6barch lluniaidd Abad
 Fychan g6r difan gar6y dyfiad
 Llin lly6 cynnefin lle6 cynnifiad
 Lly6elyn arall ded6yddgall dad
 Heiliaist ddofydd g6ynn h6yl bryn a brad
 Haint a'i arwyddion hynt da roddiad
 Anobaith fuam am ia6n Abad
 A'th nerth a'n diffyrth a'th 6yrth 6yrthiad
 Cly6ed a 6naethost dost destuniad
 Fy llef uyd y nef ehud nofiad
 Ac estyn hoedl heb gus dyniad
 Ym llayaidd obaith lla6-rodd Abad

AWDL I DDUW.

GRUFFUDD AP YR YNAD COCH AI CANT.

Duw sul un hyder gwn y ganed
 Mab Duw—ag i doeth i'n gwared
 Braint y saint ar y seithfed
 Bedydd a chrefydd a chred
 Duw Llun naf gwiwlun aber gleu lles
 Llys Uffern a orfu
 O'r dydd y codes lessu
 O farw yn fyw da farn fu
 Duw mawrth coeth¹ ydoedd wr diwael
 yngailt
 Yngwydd pobl yr Israel
 Yn un Duw Tad iw adael
 Yn dri Cun drugarog hael
 Duw Mercher archer arch adreg o'r nef
 Pan ddaeth nâf aur anreg
 Gwnaeth Duw bob dwyfol oddeg
 I gwnaethpwyd brad y tad teg
 Duw Iau mab da rad diwradydd da lw
 I dylawd yn ebrwydd
 Gwir wared Ior reged rwydd
 Gwawr eurglod yn gwir Arglwydd
 Duw Gwener pryder pryd egwan Sawd
 wyr

¹ Neu, coedd

Gwnaeth Suddas a chusan
 Diau gwnaid gloyw enaid glan
 Dihenydd Duw ei hunan
 Juw Sadwrn wiw dwrn o ddihenydd hael
 I helaeth drugaredd
 A dywed yn y diwedd
 At yn tad iw wlad ai wledd

I wledd annherfynawl Ior
 Y sydd uwchlaw haul a ser
 A ddarparawdd rhag cawdd cur
 Duw i holl ddynton daear
 A byt deg a bywyd hir
 A gawn o charwn y gwr

Y gwr a rannodd ini i reiniau
 Ar dafawd gwarawd a phob geiriau
 A'n creodd o bridd a phrif Sugnau
 A'n prynodd ar waed ei draed ai fronnau
 A'n troes ni i gyffes heb air gau
 A'n trosso ni i bob trossedd gorau
 I foli'r Drindod drwy gardodau
 I garu mab Duw er ei fyw ddoniau
 Ifoli braint y Saint ar Santessau
 I erfyn gweddi Mair er i mawr radau
 I gymmeryd penyd rhag y poenau Uffern
 Ag affaith pechodau
 Gwae ddyn a dyngo oergam leau
 Gwae a ddiflas glas yr eglwysau
 Gwae ni chred mewn llen ag mewn llyfrau
 Gwae ni chretto bob peth o'r pregethau
 Gwae ni ddylyd rif prif weddiau
 Gwae a wnel balchder o gam arferau
 Gwae gynfigennus rhag petrusau
 Gwae lidiog creulon ai ddrwg ddoniau
 Gwae ddiog ni ddywaid weddiau
 Gwae gybydd ni rydd rann o'r gorau
 Gwae lwth a lithir ar Wenerau
 Gwae ef wybod ddyfod ei ddyddiau
 Gwae dwyllwr ai dwyllwaith ai gammau
 Gwae leidr ai ladrad yn y cloddiau
 Gwae a gâr y ddaear yn ry ddiau
 Gwae a dreulio'n ofer ei amserau
 Gwae a frawdwr a frawdio gam farnau
 Gwae raglaw ai ruglon ddirwyau
 Gwae ringyll hir sefyll yn ei swyddau
 Gwae ef oni saif yn y swydd orau
 Gwae a gollo i dad ni rad riau
 Gwae a gotto i fam ai gam gwynau
 Gwae ni chyrrho ffair offerenau
 Dros y saith bechod anglod anglau
 Saith weddi'r pader arfer orau
 Pan ddoeth un mab Duw ar ol dioddau
 I ddrws porth uffern gethern gethrau
 Ar gwaed drwg annog ar y grog ai grau
 A'r Sarff aflawen a'r tan o'i enau
 Yr oedd yno yn berwi o bob perirau¹
 Saith ganmil beraid o enaidiau

¹Yeu, peiriau.

A berw hyddrwyg a phob yddwrwyg
 A phawb ai golwg ar ei boliau
 A chwerwyn boeth dan agennaint brwmstan
 A lle gwelw Sattan suttwr ffyrnau
 A llyffaint llidiog a'r tir oerfelog
 Ar nadroedd cribog oer i cribau
 A Chythrau corniog a chethrydd osclog
 A chyryn gofylllog ar i sodlau
 A phob dychymig i druanu cig
 A phob cog ffyrnig o'r coeg ffyrnau
 A phob ryw ddefawd i ddolorio cnawd
 A phob cigweiniawd ai cigweiniau²
 A phawb mewn deincryd a phawb mewn
 penyd
 A phawb mewn clefyd a phob clwyfau
 A phawd yn druain a phawb yn germain
 A phawb yn llefain as lladd angau
 Adolwg a wnaif im dewin doethaf
 Nam gyro i'r eithaf er i wrthiau
 Er myfyr degmain Er i wylfain
 Er i goron ddrain ai wiw gadeir
 Er a oruc Mair oi mawr wrthiau
 Er lle i cyfyd haul hyd y lle i machlud haul
 Nam gatto i Gythraul er i gethrau
 Er cur i galon er Caer Apsalon
 Er gwaed i ddwyfron ai fronn freiniau
 Er i wiw arfoll er gwaed i fronn oll
 Er i bum archoll ai archollau
 Na bom gythruddgar na bom athroddgar
 Na bom anhygar erbyn angau
 Mihangel im raid a mair wen gannaidd
 A fo erbyniaid ir eneidiau
 Archwn ir Drindod drwy wir ufuddod
 Roi ini lwyr gymmod on pechodau
 A pherffaith fuchedd a phurlan ddiwedd
 A chwbl drugaredd o'n camweddau
 A chael goddiwes cyffredin hanes
 Cymmun a chyffes a lles llyfrau

Llyfrau llaswyrâu yn n sâl
 Llwyrr obaith heb araith bôl
 Credu a charu pob chwyl
 Crist creawdr ymerawdr mil
 Mab mair o bungair heb gel
 Y Sant a aned Duw Sul

HYWEL YSTORYN AI CANT I ADDAF EURYCH.

O L. E. D.

CYFARCHAF i'm naf nefaol oesdrig hwyl
 Hael frenin gŷyrennig
 Cyfran ran rinôedd gotholig
 Cyfarf arf eurôaôr arbennig [gardd
 Cyfiaôn arglôydd rhôydd rhôymedig breidd-
 O bruddgerdd enôedig

²Yeu, cigwenau.

I Addaf addail g6y6edig
 Adda6d na6d ne6yn heb ddiffig
 Addysg mysg ymysg6fl ffyrnig
 Addurn murn ym marn crogedig
 Addoed gynfyl ch6yl ch6aledig
 Y bydd buddel6 t6n cylllestrig
 Eurych brych breich-gul llosgedig
 Afr6ydd s6ydd y sydd anel6ig
 Afraid naid nidyr gerdd r6ystredig
 Afr-f6ch tr6ch trach6ybl rhostiedig
 Efrydd dall cybydd ceibr prynig
 Rh6yll grin rull gry6 cleidr ysgyrnig
 Car an6ar en6ir tridyblig
 Ca6r trilla6r trall6ng rheibiedig
 Corf breith-lorf brith-leidr g6en6ynig
 Cyrf anffyrf anffa6d cad6edig
 Cyrfyll hyll ch6edryll ch6ydrfr pennig
 meirch

March glerm6nt bremienig
 Ch6er6lys flys heb flas de6isig
 Ch6yrn esgyrn esgyll lli6iedig
 Ch6efris mis mysseing diennig
 Ch6er6 draber6 o'i drabudr sefnig
 Ch6are nid dyre teir6 p6yedig pla
 Plant Addaf grynedig
 Llys dyfrys difra6d heiriedig
 Lles armes ermain anodrig
 Ll6s myn6s menestr annheilig
 Llestrau llau ch6aennau ch6ein-wig
 Lleisgla6r yn nhyrna6r annhymmig frys-
 6lydd

Heb fras6ledd Nadolig
 Ll6ybr cyfl6ybr cyfle dif6ydid
 Ll6r6 pasgiad nid pesgych seisnig
 Lloriaid rhaid rheidusion debig
 Llyngcler ser sarphod b6ytteig
 Llyngaid rheidysiaid rh6d yssig rheithgun
 Rhythg6n cynnefodig

Lle diflan calan calennig
 Lle diflith difl6ng godroig
 Lle difloedd difla6dd enderig
 Lle diflas teulu6as talmig
 Lle direufedd g6edd goddedig h6ngyr na6s

Heb henga6s heb hengig
 Lle llafar glas adar gloesig
 Llefain brain branes fediedig
 Lle rhy6an garan wyl gurig
 Lle rhe6ydd haul ma6rth ddydd marthig
 Lle rhe6ydd cethlydd cathl-ddig herythlom
 Hiraethla6n ddiff6ydid
 Lle y g6nair dadlau i'r dryd6 llud6 lletto-
 llig

Lle bydd uchelydd ar ychydig
 Lle mae tylleuan g6rach fegr-6an fig
 Ll6ytben anlla6en yn y lle6ig
 Lle ar dif6an6e ar dy6ynnig bod
 Bed myn tla6d sychedig
 Lle anhardd lle anaml selzig
 Lle anho66 lle anosgeiddig

Lle aela6 eil6ydd pellennig
 Lle dile dila6ch adfydid
 Lle dioluda6g dioledig noeth
 Nyth h6nggyrdla6d rynniceug
 Lle dine dyna6l flotteig
 Lle dena6l dynion hirbrydig
 Lle dire dir6ydd adreisig
 Lle dirodd dir6ydd g6rthnysig
 Lle difenwant plant plennig Lusiffes
 Llys uffern 6en6ynig
 Lle y brysir bresych wyl Badrig
 Lle y ber6ir barf y b6ch cyrnig
 Lle difudd i dafa6d blysig
 Lle diffaith lle diffoddedig
 Lle difra6d rh6ys6a6d rhyfig nis daliant
 Noes dyl6yth trangyedig
 Lle di6en pob unben p6yllig
 Lle di6e lle di6estl mennig
 Lle diheirdd prifeirdd profedig
 Lle dyhir poenir pendefig clyttwyr
 Clytti6r pedyll benffig
 Lle heb foes llom arloes lleithig
 Na mynud na menestr rhestrig
 Lle heb win cynnefin ceinmig
 Na medd ymmadull gwaeddedig
 Lle heb g6rf na th6rf na thorf diyssig rygul

Rhac ne6in bob orig
 Lleas oersar6yl g6einiedig
 Er cyfle nid cyfl6yddiedig
 Ar marygyl² merydd llygredig
 A'i i fodd g6edd g6aeddann gynnhebig
 Medd6 gr6ban lloppan lleipr-frigt6ll fyrcei
 T6yll farcut ystyfnig

Lle anghryf pob pryf pryd anel6ig
 Lle anghredadun bun bengyrnig
 Lle y mae dryg eurych brych bri6edig
 Drygof dryg cynnyrch llemffyrch llymffig
 Llif daradr paladr plygeidig creifion

Llifion bri6yssonid bro6yssid
 Addaf grin gribin g6rbach dig
 Addaf glaf gleiriach troedig
 Addaf dincyr danc6d ch6yddedig
 O dd6f ddefna6d nid Afan fyrddig
 Addaf g6ynn anaf gwenwynig ei b6rs
 Bors-lynga6l ad6ything

Addaf leidr l6ydded pren gellig
 Addaf gr6m grymman flugiedig
 Addaf cn6f cnifddelph pysgodig
 Addaf ddrych dallgrych ddulliedig
 Addaf rasgl t6yll-gasgl tyllgorn prynig
 lledr

Lleidr arian clippiedig
 Addaf ddel6 ddil6r plygiedig
 Addaf bryf crinr6yf croen-ch6ysig
 Addaf hyll pebyll pobiedig
 Addaf gul galon 6asgedig
 Addaf gau ni thau iaith enid frith-gyrdd
 A'i freithgerdd ddre6edig

¹New, clottwyr. ²New, marugyl.

Can ni thau garrau goriedig
 Can ni phaid taré diriaid terrig
 Can ni myn emennydd yssig
 Ymada6 a'i ffrost ffennugl-fost ffig
 Bore oer ceilioer clo caedig cyff
 Am ben Addaf ddyff ryff róygiedig
 Goganaf Addaf wddf gieu lledr
 Lieidr arian careglau
 Gogul arch gogr cywarch cau
 Gaga6g craff daea6g crefftau

ENGLYN.

O L. E. D.

TRIPHETH¹ dirgel ni welir
 Tramwy maent hwy mewn tir
 Tyrfaeu ac angau terfyn
 Angau dwrffing ei derfyn
 A gwynt oer ac enaid dyn

ENGLYN.

O L. E. D.

NEUADD hywel hygel hegl
 Newydd drwg neud mwg ai meigl
 Ys dor gaead nid rhad rhugl
 Os derw ys diriaid na sigl
 Ys oerffyrch anhygyrch hogl
 Ys del drwy nen ei phen fflagl
 TUDUR DDALL AI CANT.

LLYWELYN GOCH FAB MEURIG
 HEN

I ORONWY AP TUDUR O BENMNYDD.
 O L. E. D.

LLARY wynedd llawer ynod
 Llef uchel llifaw iechyd
 Llethrawdd oth wyndir llwythrad
 Llew a gwawr llaw egored
 Egored frys lys ni laeso ei hil
 Hael foneddfawr Gymro
 Gronwy gymheniaith gryno
 Gwiwrwydd fu gwr oedd efo
 Efo hepgorus ei fudd
 I feirdd ymbiliaid o'i fodd
 Ei fod ynghyssegr-galch fêdd
 I Fon anghyflyrus fydd
 Bydd gwae a cherydd ac och irad fawr
¹Neu, pedwar.

Farwbaglur pymtnengwlad
 Bu dewr nef biau ei dâd
 Bydding arno baedd eiddun-gad
 Cad arynaig ced Ronwy
 Cefais o'i law draw heb drai
 Cyhafal brwyn o'i ddwyn ddoe
 Cyfluddiwyd gwen men y mae
 Y mae heb chwarae na chweiriaw ei wyr
 Och wir Dduw am danaw
 Gwae fi gan drueni draw
 Gwawr Penmynydd-lawr Nudd-law
 Llaw Ronwy llyw ar Wynedd
 Llaw'n amlaen llu yn ymladd
 Llaw yn cynnal llin cannudd
 Llafn awchrym llaw fynychrodd
 Mynychrodd o'i fodd a feddais o'i aur
 Awr neithwyr ni chysgais
 Mal chwedl gofal a gefais
 Marw fy iôr drud mawr fu'r drais
 Treiswyd ni am ein trysor
 Trwsiad trais ei dad Dudur
 Taer ddysgawdd terydd esgar
 Teyrn bryd twrn Beredur
 Peredur gystal parawd och gyngerth
 Rhac angen ai foloch
 Ym mol twr calch gol cylch goch
 Ym mryn aer am Ronwy och
 Och heno nawoch yn niwedd berthfyd
 Anhyfryd i'm bryd am barodedd
 Aeth gwawr a phennaeth gorhoff annedd
 myrdd
 Ym a fwriawdd gwyrdd am oferedd
 Iôn trychantref Môn amynedd ni chawn
 Iawn arial Wgawn uriel agwedd
 Arfaeth ehalaeth hwyledd bennadur
 Eryr fab Tudur goleuddur gledd
 Gwae fyth gwr geir-syth gwyr gorsedd ei
 wlad
 Gronwy o'i ddygiad gwae rianedd
 Gwae bybyr aerwyr oerwedd eu chwarae
 Gwae a bod lle mae eu llyw ym medd
 Cymmwrth Duw i'w byrth berthedd gogon-
 Cymro dirusiant cymry drosedd [iant
 Tâd o'r cymeriad er cymmaredd iôr
 Ni bydd yn esgor baedd an osgedd
 Achwyn gwn fal brwyn brenhinedd foloch
 Och Loegr wineugoch wenwyn agwedd
 Yth ddifrawd arnam ath ddyfredd ath
 ddwg
 Ath ddihunaw drwg ath ddihinedd
 Pan ym cen am lann naw mlynedd drosof
 Ynof ydaw cof ar deg cyfedd
 Ytty wyf anhy o fonedd a phlaidd
 Hwyl Gronwy f'enaidd hawl gwirionedd
 Gwr oedd hwn wrth dwr arth o daeredd
 glew
 Lle ym mron caer dew cyn cur diwedd
 Gwr gwrdd hydr hoed-lwybr huawdledd
 Garwy

Gronwy loyw saffwy liaws hoffedd
 A phen ei rethren aruthredd a wnaeth
 Draw a gelyniaeth drwy galanedd
 Yngheirydd Ffrengig yngharedd brwydr-
 lwybr
 Ynghammawn ewybr ynghymminedd
 Peris ym Mbaris ammhuredd riddfan
 Gwaedd yn narogan gweddwon wragedd
 Pwy ŵr ar adwy mewn parodedd dwyn
 Par cynnydd-gar cwyn gwenwyn gwneidd
 Diengis rhag cis na rhwyf casedd caith
 A phob anghyfiaith gwaith gwythlonedd
 Doeth i Fôn win doeth o fynyddedd
 Ffrainge
 Dewis ar ieuainge hoyw gainc agwedd
 Mynediad rhifiad nid rhyfedd hyd Went
 Fy ngosymmeith-rent i Gent gyntedd
 Bu alar i'w feirdd heb wyledd a'i wyr
 A llid iw frodyr a lledfrydedd
 Parchuswaith bumwaith heb ommedd a
 mwy
 Ymrhoddes Gronwy gorddwy gyrddedd
 Pennadurwawr mawr marannedd gynnal
 Penmynydd ardal aur mál a'r médd
 Mab tād yspryd rhad anrhydedd rhag poen
 O'i wyl loyw orhoen i laweredd
 Mawr wnaeth i'n hiraeth yn nhaeredd
 Gollmyn
 Pan las Llywelyn ni bu hyn hedd
 Gwedi gwaef fyfi am feu fedd a gwin
 Ac ymgoeliaw rhin ac amgeledd
 Mau uniawn heiniau amhunedd orddwy
 Mwy mwy dug Ronwy da ger Wynedd
 Llary Wynedd &c.

LLYWELYN GOCH AP MEURIG HEN AI CANT.

I RYS AP GRUFFUDD AP EDNYFED.
 O L. E. D.

HENPYCH well haelwych yn hwyl-wawd
 prydydd
 Hardd dy fedd-fardd fydd wiwrydd wir-
 awd
 Hyawdl grair purair parawd wrhydri
 Hoyw-dwr daioni hyder Dunawd
 Hael hoyw Rys diwael dywawd peir awen
 Y rhwy fyddut ben nid rhyfeddawd
 Hil coeth Rhys dur-noeth rhoes dyrnawd
 yngrhai
 Hil Ruffudd erfai windai Wyndawd
 Hyder brywysgler briw asglawd belydr
 Ael gwyar reiydr ail gwiw ryawd
 Hyrddaw tre bergaw bargawd peithynben
 A wnaeth dy gigwain cynrhain canrhawd
 Gwyn ei fyd i gyd dy giwdawd telaid

Gwyn yn Frutaniaid gweiniaid gwiwnawd
 Gwyn ei fyd feirdd byd bedw-wawd a gan-
 ant
 Gwyn ei fyd anant gwyllt ffyniant ffawd
 Gwyn ei fyd uwch rhyd ach rhawd ni
 chyrchych
 Gwyn ei fyd lle y bych Owain frych
 frawd
 Gwyn deyrn erddyryn gwenwyn orddawd
 caith
 Gwnaf i'th wiwaf waith miliath molawd
 Gwrdd-ior llawegor llogawd ferneis-win
 Gwawr trywanawr trin Elffin eilffawd
 Gwisgaist am danad gwasgawd llurygdew
 Gwraidd afael llew Gweirydd ddefawd
 Teyrn hil cedyrn ceudawd gwyrennig
 Trum difethedig safedi sawd
 Teflaist oddiwrthyd tafawd ymwangais
 Trafn Abermarlais trillais trallawd
 Tyfir yt foliant o'm tafawd y ceir
 Nid o anghywair druthair draethawd
 Terwyn fydd dy rynn fudd drawd gelyn-
 gawdd
 Ynghymmwy anawdd ynghymminawd
 Tyrfal tiriondal trindawd i'th adu
 Tri ac Iesu tu teilyngdawd
 Tegyw dy hynt lyw hyn nid tlawd gyn-
 nydd
 Trugaredd ath fydd fraisg dydd y frawd
 Iawn frawd Rolant ffawd fydd yw ar-
 glwydd Rys
 Eryr gloywddrem dedwydd
 Ergydwaw aer daer derydd
 Iôr du gwynn aur ynn a rydd
 Rhydd i glêr bedydd glawr byd
 Rydderch ail rwyddarch olud
 Rhi yn ein angen y rhêd
 Rhys dewr mal y rhoes ei dād
 Y tad o nef wlad oleudwng llwyddiant
 Lluddied Rys dy ostwng
 Aruthr yw dy fleidd ruthr flwng
 Arddelw talm urddawl teilwng
 Teilwng di freudwng dy fryd
 Tewbar glas ti biau'r glod
 Taer yn aesgalch twrn esgud
 Teyrn diwallgyrn dullgod
 Cad oresgyniad a roes gwiwnaf hael
 I heli Ffrainge ar eithaf
 Carw trin gwr o lin lanaf
 Ceinfyged Ednyfed naf
 Naf yw Rhys gwinllys a gwyrdd
 Nerthawg erddyryn farchawg urdd
 Nid dielw lun neud hael urdd
 Nid taeawg hên neud teg hardd
 Hardd berit hoywfardd bert efaill Ger-
 aint
 Gurwr Ffrengig castell
 Hurieist glôd y frô hiriell
 Henpych wych wimp wiw-dymp well

**PERYF FAB CADIFOR AI CANT
I HYWEL AP YWAIN.**

O L. E. D.

Es blwyddyn ydd wyf neu ddwy ith
Nith besgaf a fo mwy [besgi
Dug ym y dygn ofwy
Nim dygy — a fo hwy
Difiau i'n diau leas
Yn y penrhyn uch penrhos
Ym Mon y mewn ei hynys
Ydd ym lleddir a llafn glas
Dielid mab Duw dygn alaeth **Hywel**
Haul echel och arfaeth
Am ledrad frad freuolaeth
Ef ai frodyr mawr wyr anaeth
Llas arch yn y gyfarchfa¹
Llas nerth awyr eryr aerfa
Llas Hywel wyn fab Ywain
Llas gwr mirain uch morfa
Llas gyda Hywel hawl amddyfrwys
Lew llew trylew traul diffwys
Pla ple do dial dywal dwys
Plant Kedifor wyn wenwys
Lladd Brochfael wyn a gwynaf
Lladd Aearddur² an cur cof
A lladd Rhirid am lliid llif
A lladd Iddon ac Addaf
Brochfael ac Iddon brodorion **Hywel**
A holynt gerddorion
Ry llas a llafneu rhuddion
Ar lles draig yn llys dragon
Can eddyw aerddur yn arddyfrwys far
Yn trydar dar diffwys
Ciliai rhag ei lu Loegrwys
Cadr fab Cedifor wenhwys
Am fyned Hywel hawl diachor traws
Doeth tristydd i'm cyngor
Yn naear franar fangor
Doe a dau fab Cedifor
Fy nghalon a gryn rhac erchlais y fran
Dechreu gwan dychrynais
Gwae fi pan ei harhais
Gwayw yn Hywel a welais
Bran a gre yn y gyfarthfa
Ni ddarogan ym ddim da
Bod mab brenhin gwyn Gwynedd
Yn gorwedd yn yr aerfa

**AWDL A GANT GRUFFUD
GRYC.**

O L. E. D.

YOR nef ae chreir
Ac euryr meir
Y gwr an med
A throet a llaw

¹Llas arth yn y gyfarthfa. ²Neu, Aearnddur.

Ac aryf aelaw
A gorvoled
Gwarandaw heit
Bechaduryeit
Beich o daered
A maddeu ynn
Yn llusc dremyn
An lleesc drymed
An llet lyeu
An llit vrodeu
An llet vryded
An kasgyl olut
An kam ehvt
An kamwed
An gogan weith
An kyfrwysweith
An kyfryssed
An gwac valchet
Yn anwaeret
An enwired
Ti ywn llywyawdyr
An amerawdyr
Yn y mawred
Ti yw yn yor
Ti yw n tryssor
Ti aw n trossed
Ti an pryneist
Ti an ffuryfeist
Ti yw'n fyryfed
Ti ymhob pwnk
Yn ry ymwnk
Ni wyr omed
Tostyon erchyll
Ti yn nhywyll
Ti yw yn hoewed
Ti yw r goreu
Ti yngoleu
Ti yngwyled
Ti yw yn tat
An gwar ynat
An gwirioned
Ti an bendic
Ti yw n ryfic
Ti yw'n revued
Ti mab meir wenn
O Iorddonen
A vrdd wyned
Ti yw'r gwr kael
Ti yn Israel
Ti o Nasred
Yr dy gethydraet
Er dy raenwaet
Yr dy rinwed
Yr dy uawr drank
Yr dy diank
Wr di ddyed
Yr dy hoelion
Yr dy goron
Wr digared

Yr dy veddyant
 Yr dy uwyniant
 Yr dy uoned
 Yr dy garyat
 Ath enw redeat
 Oth enryded
 Yr dy lendyt
 Eurdwf iechyt
 Yr dy vuched
 Yr dy ddechrev
 Yr dy ddwyweu
 Yr dy ddiwed
 Yr dy grychlam¹
 Yr dy lwysvam
 Yr dy loesved
 Erbyn arglwyd
 Yrom gvlwyd
 Yr amgeled
 Y ddaearblant
 Yrdang nwyfyant
 Yr dangneved
 Rheynt gael gan Bedyr
 Rydit hyfedyr
 Rat etiued
 Yn rwy an coryf
 Yn wyd gantoryf
 Yn rwyd gynted
 Yn rod nawood
 Yn rif milioed
 Yn rwyf moled
 Ynghor yspryt
 Ynghof ennyt
 Ynghyvanned
 Yn raed Serubin
 Yn rhol farthin
 Yn chwyl ferthed
 Ynghaer addas
 Ynghae mawr ras
 Ynghymyrred
 Ymher gwiwfrent
 Ymher eurseint
 Ymher orsed
 Ymherffeithgwys
 Ymharadwys
 Ymharoded

AWDL

FADAWG AP IERWERTH AP RITHID AP IERWERTH
 AP MADAWG ESGOB BANGOR BRAWD I ROTBERT
 AP IERWERTH AP RITHID O GOED Y MYNYDD.
 O L. P. P.

I.

Duw byw an rhoes llyw llen bendefig
 Dwyfawl yw'r urddawl canmawl ceinmyg
 Diafyrddwl feddwl feddig perchodau
 A lles Eneidiau llys enwedig

¹ Gythrlam.—Ll. C.

II.

Dor ag Ior Bangor cor catholig
 Dar i lu daiar car caredig
 Dogyn gymaint deufraint Dyfrig Benez-
 awg
 Yw heulwin Fadawg hawl wyufydig

III.

Dyn dan Nef ag ef ni chaf debig
 O gwbl bwyll didwyll dadl brofedig
 O haelder Ener¹ unig ynghyfraith
 Y gyfryw benrhaith Bibl-iaith Bebl

IV.

Duw gan roes einioes'n ei fenthig
 Ai gad oi ganiad gan Nadolig
 Wrth raid y Gweiniaid i gynig Alaf
 A da rhwydd adaf dy rhoddedig

V.

Gwarant gaer trefnant traw diddiffig
 Gwin eurin lwryf chwryf a chig
 A gwisgoedd miloedd moledig wledau
 I feirdd galonau fyrdd galenig

VI.

Gwynedd anrhydedd rhadau Curig
 Gwanas pob urddas eurddull Padrig
 Gwyn i fyd bod gwledig clodbwyll
 Mewn cnif didwyll cynnefodedig

VII.

Gwan oedd Lys allan man a mennig
 O'n gwlad hyd trefad tref y Mwythig
 Pan ddoeth rhwyf cyfoeth cofedig Eur
 nerth
 Hil Ierwerth gannerth hael win gynig

VIII.

Gwypm heddiw Gaer rhiw rhwyll eur-
 ddedig
 Gwin drefnblas addas addurnedig
 Gwir glod ni chelir uwch helig dyno
 Gwefro wyr Pabo bybr Leithig

IX.

Llunias gant moliant mawl haiedig
 I Fangor rhagor rhag Celliwig
 Llys llu ai dengys dawn gaeledig gwyrdd
 Lle diwallwyd myrdd llu diwellig

X.

Lle mae Arglwydd rhwydd yn rhodd-
 edig
 Heb fynnu pallu pwyll Teoderig
 Lle deheuaf budd lle deheuig giwys
 Lle a gwin da dwys llu gwyndodig

XI.

Llyna dir an pair parabl a doig
 Hwn Madawg ddoniawg ddawn boforig

¹ Neu, yner.

Llaw Dduw am danaw ddoniawg frig¹
frongwyr
Eryr ar Glaswyr aer eglwysig

XII.

Lle mae rhaid Ceiniaid Canon fendigedig
Am Arglwydd hylwydd hael caredig
I hiroedl yw llyw Llys deithymig fawl
Mal banda gedawl bendigedig

GRONW GYRRIOG AI CANT.

GORDDODAU MERDDIN AB MORFRYN.

O L. R. D.

I.

Gorددod bron gorvod nid hawdd gysgaf
Pan ddel maban o hil Bryton brithvyd a
wna

Gwr o vewn awr
O Loegrwys nim dawr

A llwyr ddiva

Kyfyd Bryton

Brais gowyddon

Brys di draha

Kyfyd Bryneich mawredd ynys

Y fo addaw y Saeson

Lliaws pob bron

Lees ni wedda

Kaman i boodd

Y Tir a waeddodd

Y terfyn gwaethaf

Kyfyd Prydyn y menyh henaf

A rhuddion lafneu yn rhywyllt

O'n Caerau gan nis traethaf

Ac ar ervin brain pla a welir

Brysia iw diva

Y maban o gudd

Kyffreddiwr y budd

I'r blaidd issa

Yn rhwydd y rhydd ef y rha! esgud

Mewn cnaif cymwys

Gwr ni wna ymwys

Yn y gyfraith ddwys

Ni ddysg draha

Maban o dad

Er a veiont wy ai mad

Mawr yr hoffaf

Glendid Bonedd

Gwlad holl Wynedd

A dynn ef oll ou halltued

Aillt ai casa ef ni chyd ganan

Ni chyd archan gorchwil nis gwnan

Cydfod Saesson

Gwaith anhyron

¹Neu, am danaw frig?

A derfyna
Diolchaf archaf arch ddi drahaf
Cadwr haelaf
O'r hil penna
Gwyn eu byd Bryton
Brais yw'r goron
O Dduw nefol
Cadwr cedol
Mwyn ei ganmol
Llew llaw rhuddwaith
Milwr ei waith
Maith y molaf

II.

Gorددod bron gorfod yn derfyn
Aurfinioc fydd¹ llen llwyr amofun
Maban a gad mad ail gychwyn

A gwageled

Pan gychwynned

O gylch Mwyf y Gwynvryn

Rhag twyll y gann y Saeson

Arwyddion bradoch

I Ddyn neu ddau

Y gwnant wenwynau

Ar Ansoddau

Mewn rhyw wleddau

Gwedi'r moddion

Llawen fyddon

Pan ddigonont

Dysc ir Vervyn²

Weithred rhyw ddyn

Gorchwyl divraw

Gochelid rhagddaw

Rhiol dervyn

Y Rhioedd er hynn

Y Llew llafr rhudd

Gwiw vudd gwerin

Lluossawc eidiawc bid ef ar gychwyn

Mymn ef ystyr y Gaer

Ac anifer nis mynein

Ac arhöant wy Ddofydd yn gydwr

Oessawl ef fo a gychwyn

Ac oddiar dowysenau yr oen

Y Llew llüaws³ mawr a fyinn

III.

Gorددod bron gorfod gwyr arfogion
adynn

Y gad pan ryddyfo y dydd diarbed

A llafneu rhuddion

Y llu Alltudion

A meirch anliw amryw anrhec

A marchoc pwyllloc

Pell fydd ei orfod

O hil Brython

Brais ei hattebion

Llywiawd llawer oes am oeswr lluoedd

Ac yna ymladd arweddawr cad

¹Neu, vudd. ²Neu, Veroyrn. ³Neu, lliaws.

Difrad¹ divrec
 Pwylloc eidioe irwaith dynged
 I'r hwn ai gwnaeth
 Drwy fawr arfaeth
 Ef y gweithred
 Er nerthu a rhwyddhau i'r rhwyf godded

IV.

Gorddod bron gorfod gwynnoc er trai
 Llanw a thwrw a llawen fydd rhai
 A lluosydd a â yn rhydd
 Drwy rwyfau y Bi
 Maban cadyr medrawl holi
 Holion Brython
 Llawen fython
 Rhoddion a gaiff rhyw wr o'n iaith
 Myfi ai molianwn pei gwelwn ygwaith
 Yfo a ddaw ar awr
 I ni glodfawr Gawr
 Ac a gychwyn ar awr
 Yn rhydd i dramwy
 Gwaed dan draed arfaeth fwy fwy.
 Gwnn if ei foli
 Yn llywiadur² an rhi
 Pennad y llafneu rhuddwise
 Rheidawl genedyl
 Cadarn ei dadyl
 Llawer ai derbyn
 A liaws iw herbryn
 Ar tiroedd ini hevaidd yn ofwynion
 Yn ofni hil Dewdwr mwr³
 Llawr llwyth Teifi
 Lluosog enwog anodd fydd ei goddi
 A llawen fydd⁴ a rhydd vydd i rwydd
 rodde
 Cedwid ef Creawdwr nef
 Nawdd am ein pechodeu ni
 Rhag angherdded
 Rhag ariwared
 Oessawl fo'r Bi

V.

Gorddod bron gorfod heb rwyf ddegynod
 Heb luoedd a Sais draha tiriogaeth fy
 gawr
 Rhoddion cyfion
 Cyfyd Brython
 Eulun cyfraith
 A lygra yn iaith
 Drwy erlyn yn faith
 Baath a Baath yn oes oesau
 A vydd esgud y mud mynnawr
 Cyfyd eilwaith
 Yn llyw an Penrhaith
 Taith gyinwywaw
 Y tiroedd a ddychryn
 A'r tiroedd a vynn
 Gwaith y cynheilliwr maith

¹Neu, divrad. ²Neu, llywiadwr. ³Neu, mawr.
⁴Neu, oydd.

Ai gydymaith
 Blaidd rhun rhydaith gwaith gymwyawr
 Mynnu Colann
 Gwlad dderogan
 Yno y trigan
 Yn unawr
 Yn y wenwlad fawr
 Yn y lle y gwnaethpwyd brâd
 Yn cynheiliad
 Cynal di yn oesswr
 Yn enwoc wr
 Creawdwr Seli
 Gair o divri
 Gwn ei foli
 Ar mawl gorau

VI.

Gorddod bron gorfod gweddill Brython
 Eidioc rhywioc hil Rhioedd Moon
 Cyfion o Gynan mwyn waith dragon
 Rhywioc pwylloc pill marchogion
 Ar varfaeth iddaw a llaw eilon
 Deued gwared poed gwir vython
 Drwy hir dynged ced cidtalon
 Dyvedd gyrchant
 Cyfarfod a wnant
 Ceraint vyddant
 Lliaws fal brain
 Braisc feddyliaid
 Meddan gadau
 Gwlad ai gwybydd yn glau
 Gwledd fawr gyson
 Ywain ei henw hael y rhoddir
 Y gwin ym Mhenfro
 Pennaeth fydd y fo
 Ac Ion ar Ddeheubarth
 Ac o amgylch val traeth
 Ar llywodraeth
 Drwy'r tair talaith twyll ni ddelo in lôn

VII.

Gorddod bron gorfod gorchwyl am ei
 ddyvodied
 Fal ac y traethwyd am Grist cynn ei weled
 Darogan y daw
 Brython alaw
 Hylwydd dynged
 Daroganwyd
 Mab y Medrod
 Ai fawr weithred
 Credwn Iesu
 Creawdwr pob llu
 Yn llwyr im puched
 Pan fo drutta bid trista Brython
 Glutta calon golud gollod
 Y fo an rhydd Dofydd
 Bawb ohonom yn rhydd
 Ar y dydd ior da i wared
 Drwy eiriol saint

Gweithred gowraint
 Coro buchedd
 Gwelir symud
 Yn oes alltud
 Ailld o'r gogledd
 Y fo addaw rhydid
 Brython gwelid
 Gwedi ei dilid
 Gofyn tehyrned
 Yn ddiamau
 Drwy nerth blodau
 O'r Dwyrain y daw yn ddiamau
 Ddifri weithred
 Pan gyfodant
 Tir a fynnant
 Tervyn caled
 Alaw y gwelir
 Elain ar dir
 Brenhinwys gwir
 A folianned
 Pan fo y difiau¹
 Y daw ef in barn
 fydd y dydd hwnn i honni
 Ar brif galan

Cyfodwch a gwisgwch gwisgoedd diddan
 Y fo a welir y llynges ar llongau
 A rhwyfir y llynges ar tan
 O gylfyddydd ai hergryd ar ai gwelon
 Yntwy ai harohan au pyrynnau
 Ceid yr lldiawce yn afrowiawce
 Y gwnant pan rwyf sathraith
 Ryw niver gwn y cwmpiant
 Distrowio dyall
 Estdud a chall
 Hwytnt a giliant
 Archaf iddo pennadun yn bro
 Brys yw yr amcan
 Cyfran o wlad cyffredinwyr yn rhad
 Nyni ai meddwn

VIII.

Gorddod bronn gorfod gorvinnoc myn-
 ydd mynnau
 Gorfydd rhod — gawr gan gadau
 Pendeveg — yn y Dehau heb
 Wahoddion i dir Brython brith vyddiau
 Rhyfel a vydd
 Ag ymwan g—
 A gorrnod a wnau dau
 O blant alltud
 Drwy gymry glud
 Drud feddyliau
 Collir trydydd waith nim dorpydd
 Diriaid fydd Beirdd caith alldudydd
 Heb dynggefedd drwy waith cochwedd
 Caswaith y llu
 Ar y pydwerydd a lywia'r elfydd
 Byrr yw'r cynnydd

¹Neu, difian.

Baar o bobtu
 Heb fawr alaeth
 Oi frodyr maeth
 Maith gychwynud
 Rhyddid caffan
 Gwlad a gadwan
 Drwy weithred llann
 Lluoedd grynnu
 Caffont wynvyd
 Drwy union fryd
 A phawb i gyd
 A a yn gyfion
 Addnef meel a gwenith
 A gwlyth a dyfredd
 A rydd Dofydd
 Creawdr elvydd
 Ai law i'n bro gyda rhydit
 Cyfraith cyfartal ddylit
 Cyfion eiste am air tangnef a thangnefedd
 A rhyddid a gwared gwedd moliannu

IX.

Gorddod bronn gorvod galed a vydd
 Ac am Loegrwys rhyd rhywin golled
 A gorddwy tynged
 A Saeson mewn gloes heb nos wared
 A chyfion ar y Brython a chysondeb
 Ac o eisiau 'r Ganon cannoch glywed
 Heb leen heb lyfrau
 Heb lwyrfawr weithredoedd
 Heb fenych mewn llann
 Gorchwyl gwul im barn gwnn nam
 puched
 Heb ydeiladau
 Nac anneddau
 Annoeth olwe drwy fawr — —
 Y bobloedd heb wynvyd¹ — —
 Ffysc gynired
 Heb na rhoddion na — —
 Mawr yw'r golled
 Gwagedd a merched — —
 Ddim ac na ddadtodwch
 Canys chwychwi a welwch — —
 Yw'r dynged
 Anrhyfeddod traethaf rhagod
 Rhag eich² gweith
 Pan ddelo yr tan
 Rhwng y teir ban
 Pethau enbyd
 Arwyddion Celi
 Gwn o ddivri
 A dangossir
 Yn oes maban
 Y mynnir cyfran
 O'r cyfarwyddydd
 Ac y fo a ddengys yn neer
 Ei arwydd yn y seer
 Gwener goched

¹Neu, myr. ²Neu, eych.

Ymswrn am draul
 Amlwioc vydd yr haul
 A rhyvel mawr luoedd
 A mawr ludded
 Ffrwythlon daiar
 Marfol adar
 Ymhob cyfor
 Cyfion rhodded
 Pyscod mewn llif a leinw
 Pawb a wna arllwyf
 I llwyr weled
 Archwn in tad nefawl ei rad
 O rodd deilwng gadw Brython
 Rhag afrwyddon a brad Saeson
 Yn oes y iaith oi gwaith nim dawr

MYRDDIN AP MORFRYN AI CANT.
 DIWEDD Y GORDDODEU.

ENGLYNION.

O L. P. P.

GWYNT tan awyr llwyr llawr daearfa
 mwyn
 Gwnaeth un Mab Maria
 Lleuad dwfr heul ni threula
 Gwyllt gwar gwell gwydd nos dydd da
 Rhybychan Grist loywlan lyw
 Dros gur hoelion loesion liw
 A brath bronngnaif a glaif glew
 Ner eurddoeth a wneir erddaw
 Erddaw y dylem ddrem ddrud
 Oddef Mab Duw a Wyddiad
 Efe an prynawdd nawdd nod
 O uffern rew fignwern rwd
 Ac an gwnaeth ffraeth ffrwythlawnged
 O gaith yn rhyddion i gyd
 I gyd bobl y byd anwybodus ym
 Am na charwn Iesus
 A theg urddas y Grassus
 A Thad aur Myrr a Thus

GRUFFUDD AP MAREDUDD AI CANT.

DAFYDD Y COET A GANT YR ODLAU HYNN.

O L. P. P. I.

MYNAWG gwareddawg y gwiw raddeu
 Mwynawl hawl nefawl cefir mawl mau
 Modd rhodd rhen awen awydd gwyrthau
 Maint brait gwyrth y saint seilm y
 graddeu [lau
 Mawr gwawr fab gwryy Fair Grair Careg-
 Yt ydd addolaf ti Udd delwau
 Aur fyngloywner wyt ar fynghiniau

Om pedeiriaith ddyse am paderau
 Am Cuwrdd seilmawl am cerdd salmau
 Am fy rhi geli golofn rheidiau
 Ath fawl heb ddim tawl talm gerdd odleu
 Yt i cyfarchaf deuaf diheu
 Ddihagr f'Arglwydd Grist o ddehau
 Ti a wnaeth fy Nhad bob had iw hau
 Ti a wnaeth yn ffraeth yr holl ffrwythau
 A môr a daear mwy ardwyen
 Hofflawn hoywdeg wyrth a phlanedau
 Gadr Iesu wiwgnawd gyda'r sygnau
 Arglwydd pendefig rhyfyg rhifieu
 Arglwydd cyfiawn iawn ddawn dynionau
 Arglwydd Dduw culwydd rwydd ei reidd-
 ieu
 Arglwydd a Dofydd cynnydd cannau
 Arglwydd nef a llawr gwawr y gwyrthau
 Arglwydd dad mad rhad cariad corau
 Arglwydd llawen ren llen a llyfrau
 Dyro im Arglwydd rhag arwydd gan
 Cynnar yngyrth loes cynn yr Angau
 Cyffes a chymmun gyfun gofieu
 Oth nawdd rhag uffern billwern bylleu
 Er dy goron ddrain wr da gorau
 Wirdeg Athro nef er dy gethrau
 Mawr diwael eddyl er dy wleddeu
 Er deiliadaeth nef er dy lydwau
 Eurdal ydwyt haul er dy aelodau
 Er dy fyssedd heirdd er dy foeseu
 Er dy enwinedd llathr wr diwinau
 Er dy olwg Crist er dy aelau
 Er dy aelaw saint er dy wylieu
 Er dy eiliw teg er dy oleu
 Er dy wyneb gloyw er dy enau
 Er dy hoelion dur er dy heiliau
 Er dy ddigrif nef er dy ddragreu
 Er dy ing alar er dy engylau
 A gwaed dy galon hygron donn dau
 Fyngwyth rydaer gam fyngweithredau
 Am gwyll aruthr lid am gwall eirian
 Am eiddilweh oll am meddylieu
 Trwy iawndud meddiant Trindawt maddeu
 Cadarnenn syr em gwyr am gylch om
 drygeu
 Draig rhag aml bechawdfylch
 Cerdd gennyfi ai diylch
 Cof nawdd y Drindawd im Cylch
 Ith wenwlad widad eurdo gras disglair
 Grist oesglod lathr loywfro
 Ener gyda thi yno
 F'ynad henn fy enaid bo
 By gyfyngaf Naf nefawl fryd gain Dduw
 Fo gan ddyn anhyfryd
 Ehangangaf sydd benffydd byd
 O gynnull Iesu gennyd
 Gennyd ri Celi culwydd cywir mawr
 Amerawdr mor a thir
 Caffwyf nef lle tangnefir
 Drwy nerth gair y wryf air wir

Wir...glod cred wared dy arwydd arnaf
 Awyrnenn rhag tramcwydd
 Erglyw fi Rhen Geli rhwydd
 Eurgledd nef a byd Arglwydd
 Arglwydd Iesu Grist Arglwydd Asia mawr
 Arglwydd mur Affrica
 Arglwydd rhwydd rhodd Europa
 Arglwydd buddwedd hylwydd ba
 Arglwydd eglur Dduw Arglwydd Agla
 naf
 Arglwydd nef a therra
 Arglwydd Ri fab Maria
 Trugaredd a diwedd da

Trindawd gwawd gwalch fyngharw tra-
 falch fynghartrefiawdr
 Tro im rad mad trwy hoyw gariad gair
 rybuddiawdr
 Trafn gwyrrth hoywryw tra bwyf yn fyw
 fy llywiauwr
 Teg wyt Geli traws haelioni rhi rhagor-
 iawdr
 Trysor moliant trasyw ffynniant ffawd ar-
 weddiawdr
 Trossaist wyrth nyrth trasyth eurbyrth
 borth oleuawdr
 Trai bai bumoes ath wnaeth garwloes ar
 gros grogiawdr
 Er ein prynu eurwyrth feddu fudd wared-
 iawdr
 O wart Uffern dduhagr fignwern gethern
 gaethawdr
 Wyt un a thri ein Harglwydd ni nef gyn-
 haliawdr
 Car Brydydd rhwydd ai hael arwydd o hil
 arawdr
 Gwnaethost for Tawch a thir ffrwythlawch
 awch uchelyawdr
 A gwellt a gwydd a chred a ffydd ffyrf
 gynghoriawdr
 A gwyllt a dof a gwir hoywgof hygadr
 ddyscawdr
 Ar holl ffrwytheu ar holl raden raid war-
 ediawdr
 Er dy gethrau ath aml wyrthau wyrth ed-
 rychiawdr
 Naad fi yn drist mewn uffern gist hael
 Grist Greawdr

Crist Greawdr llywiauwr llawer
 Creulyd geli gwiwri gwyr
 Crair nef ddigae a daear
 Craff yth folaf teccaf twr
 Cryf Arglwydd gwaranrwydd gwir
 Hoyw gloyw hynod fawrglod fur
 Credaf yd iawn hyfryd Ior
 Hyfryd Ior wyd Bor balch
 Hoyw fraise babl di barabl fwlech
 Eu cur mawr dy fronn fawr folch

Rho dy nawdd nid cawdd im cylch
 Dy nerth Iesu cu yw'n coel
 Dy nawdd gwn nad cawdd y cael
 Naf nef eurwlad ddiadfail
 Na wrthod fi Geli gwyl
 Celi gwyl annwyl ennyd
 Cael im rym rann oth gariad
 Cwlm cwbl synwyr heb lwyr lid
 Coel da glwys nid cul dy glod
 Calongur fuost cost ced
 Er prynu pumoes loes lud

I DDUW LLYWELYN GOCH AP MEURIG HEN AI CANT.

O L P. P.

ACHUBAF Du6 naf diamnofydd
 Dy na6dd oth gyfarch rybarch rebydd
 Uchel yn a6yr dy fag6ryydd
 Iechyd meir6 a by6 lly6 lla6enydd
 Brenhin a de6in pob rhy6 dy6ydd
 Crea6dr ymmera6dr crair ma6r ded6ydd
 Ysbryd gloy6fryd glan darian derydd
 Tad da6n annogiad mab dinegydd
 Pan lithrddel rhyfel rh6yf mer6erydd
 Or tra lli6s bobl ar tri lluydd
 Ar lethr Olifer funer fynydd
 Engylion 6erin dy fyddin fydd
 G6naethan ddadl cynnel6 gydar cel6ydd
 G6naethost for reydr hoen g6ydr a g6ydd
 G6naethum ddifflais drais dros dygerydd
 G6naethost nef a lla6r drama6r drumydd
 G6naethum ddifra6d nef a g6yr Crefydd
 G6naethost gelfyddyd byd a bedydd
 G6naethum latteiaeth barn fedd6gaeth
 fydd
 G6naethost dd6fr a than glan a glennydd
 G6naethum i gy6ir 6ir 6arad6ydd
 G6naethost hagr a theg ofeg ufudd
 G6naethum ar draetha6d geu6a6d gy6ydd
 Ll6ucu yn eilfar lli6 caen elfydd
 G6naethum odineb nag ednebydd
 G6naethost lynn Ebron ai afonydd
 Cyffessaf 6rthyd byd 6ybedydd
 Cammau a 6naethum cymmen ieithydd
 G6rolgadr 6aladr digy6ilydd
 Goruchel bylgain ag a6r ech6ydd
 Torrais ogredu bannau beunydd
 Taerdd a ddyscais hydrau hoedrydd
 Torrais y dengair ffurfaidd gair ffydd
 Deddf 6urior dileddf ei ardelydd
 Torraist g6eryaist hil g6i6 rihydd
 Truma6gfedd daear loy6ar ly6ydd
 T6r dior6agiaith perffiaith parffydd
 Torraist byrth uffern g6lyb fign6ern
 g6lydd

Er dy goron ddrain er dy gerydd
 Er dy gariad cly6 ly6 fy eile6ydd
 Er dy gethra6l draed ar rhudd6aed rhydd
 Er dy gl6yf ofal ar glaif efydd
 Er dy l6yr6ir far6 ar dy elor6ydd
 Ar tradoeth gyfod y pryd trydydd
 Erbyn fy mar6a6l ddi6edda6l ddydd
 Eurdad digronniad dy gerennydd

I DDUW IORWERTH AP Y
 CYRRIOG AI CANT.

O L. P. P.

BRENIN gorlle6in g6r a'n lly6ia
 Broydd a gorthir brig tir terra
 Breinia6l nen d6yfa6l na'n difa erom
 Oni benytiom ia6nboen et6a
 Breisgior dor d6yrain cein amcana
 Br6ysgedd ala6edd ynn na li6ia
 Brycheu eneidiau Ion oeda cy6yd
 Bryd pa6b ai g6rthyd ai g6arthaa
 Beirniad byd ein Tad cofiad cyfa
 Barnia6dr ammera6dr meir6 obeithfa
 Bernych pan rennych w6yr Anna arnam
 Y cam ry6naetham na rynoetha
 Barn drugar ein car cor le6ychfa
 Oedd raid i 6einiad ar ddi6annfa
 Berny y ceffy coffa er gallu
 I ddial Iesu na ddiyssa
 Br6ysc ofalon dall ein g6allygfa
 B6r6 dysc in mysc yryfd crynfa
 B6r6 fendith in plith pletha dd6yolder
 Ner na rysommer rhai sy yma
 Buriad i 6eddi ym a 6edda
 Buriad y gennyt gennyt ydd a
 Ban fo amser ner nertha 6rth angau
 Y synh6yrau mau ma6r 6ellhaa
 Un 6yf a han6yf o hen Efa
 Ynof na6d pecha6d pechais ddirdra
 Un 6yd a han6yt dihuna im pleid
 O Fair ras enaid fa6r Reisina
 Yn y farn gadarn gyd gymanfa
 Yn y fra6d bara6d buredigfa
 Yn y fro i bo pob traha yngorphen
 Yn y fen fy Rhen mae'n rhaid noddfa
 Adra6dd dioer dir yma a 6nair
 Ger bron Crair Crog Calfaria
 Edrych na lyssych O ag Alpha
 Er dy bum 6eli Geli g6yilia
 Fy Argl6ydd cyfl6ydd am cyflea
 Fy ergly6 'nghyfyng yn ing a 6na
 Fy eurgledd ma6redd Maria ai g6naeth
 Am hoes hoedl digaeth fraeth im
 ffr6ytha
 Am rhydd fy Nofydd nef orph6ysfa

Am rhoddes hoy6les haul a luna
 Am rhodd6y obr6y Ebrea fa6redd
 Am rho trugaredd a di6edd da Amen
 Diwedd glan a ede6is
 Dibenn rh6ydd da bann rhoddes
 Ynnof Du6 o nef Deus

AWDL SANTAIDD AM DDIWEDD
 DYN AI GORPH.

O L. P. P.

RHYFEDD na phwyllwn
 Rhyfyg na ddaliwn
 Peidiwn na rwyfwn
 Er ei fawr rinwedd
 Gwae ddyn nad ystyr
 Ydd a yn ehegyr
 Cynn rhythyr tymyr
 Tomod Vaenvedd
 Yr un dyn deccaf
 O holl blant Addaf
 Aro vory y g6naf
 Nefol rin6edd
 A phob dyn felly
 Rh6ng yr a6yr fry
 Ar ddaear obry
 Wely waeledd
 Pa wnaer yn unig
 Na thrais na thremyg
 Na wnaed neb ddig
 Nag eiddigedd
 Miloedd anghyoed
 Fal ir oedd erioed
 Pawb a gyrch yr oed
 Ir saith droedfedd
 Milwr twr taerfor
 Val i bu Ector
 Nid eiddo ragor
 Yn ei orwedd
 Rhywnaeth caeth cynnadi
 Rhyfyg annhrwyadl
 Rhag rheidus disdadyl
 Dostur fuchedd
 Eurfab y Brenin
 Ag Iarles Erbin
 A fagawd ar win
 Flin flynyddedd
 Neu'r fun lun laesra
 Fal i bu Efa
 Wel dyma fal ir a
 Yn y diwedd
 Mewn pwll i dodir
 Mewn pridd i cuddir
 A byth ni welir
 Dihir dihedd
 Y corph afrifed

Mewn budr garreg
 Yn fwyd i bryfed
 Heb ged geidwedd
 Llyffaint braint brydnod
 A chynrhawn diglot
 A phryfed hynod
 Nod a nadredd
 Yn sach drewedig
 Yn sur doddedig
 Yn swydd annelwig
 Dig dign agwedd
 Y Penn a weled
 Yn hoff ei dynged
 Yn benglog briddled
 Ar bruddlawr bedu
 Ar pryd gweddeiddliw
 A oedd weddus wiw
 Cyt boet deg heddiw
 A hyddysc valchedd
 Ef a fydd annelwic
 Dan bridd a cherrig
 Heb na chroen na chig
 Dremyg drymwedd
 Y llygaid glwysion
 Yn dyllau crynion
 Yn llawn o gynrol
 Myn y gwirionedd
 Y geneu gweddus
 A fu chwareus
 A fu ryfygus
 Yn oer ei agwedd
 Yn dwll mingamddu
 Yn anybell ei garu
 Yn dwllgorn digddu
 Dygyn difroedd
 Ar dannedd gwynnion
 Fal hen ebellion
 Yn escyrn llwydion
 Budron budredd
 Yr hirion freichiau
 Ar heirdd esceiriau
 Yn ffustiau giau
 Gohygar budredd
 Nid estyn erddo
 Na thraed na dwylo
 Can gorfu arno
 Braw breuvoledd
 Ni flassa'r geneu
 Ni chlyw y clustiau
 Ni wyl llygaid brau
 Mewn cau Cadfedd
 Na dysc ffysc ffynniant
 Na gwyr a garant
 Nag aur nag ariant
 Na meddiant Medd
 Yna i diflann
 Y lwyswedd eirian
 Mewn pwll truan
 Anghyfannedd

Archwn yt Geli
 Er dy bum weli
 Er dy ddaioni
 Rhif rhwydd gymyrredd
 Er dy ddrain goron
 Er dy ddrud loesion
 Er gwaed dy galon
 Kymodlonedd
 Drwy ddiwair eiriawl
 Mair wyrf gannmawl¹
 Ysrydawl hil hawl
 Brenhinawl wedd
 Drwy eiriawl sawl saint
 O honun cymmaint
 Yn ei bro ai braint
 Am ein Camwedd
 Cyn cyrchu'r ddalfa
 Cwbl fawr cymmanfa
 Ni thycia yna
 Un gyfrwysedd
 Ond herwydd i gwaethant
 Ag i gorugant
 Ag ir haeddassant
 Anfad chwant chwerwedd
 Ior yr uchelder
 Mynydd Olfifer
 Nid drwy na symlder
 Nag oferedd
 Yna i diolchir
 Ymadrodd Cywir
 Yna i dielir
 Pob enwiredd

DAFYDD DDU O HIRADDUC AI CANT.

DARN O AWDYL.

NIS GWYDDIS PWY AI CANT. O L. P. P.

GOSYMMWY tramwy trom ddygnedd byd
 Gossymmittid bryd brad ammynedd
 Gorsach arllasach lles marannedd
 Gossymmeith eilweith annielwedd
 Gossummudawd gwawd gwedi maswedd
 Gossymmud gofud gofwy Nasredd
 Gofynnwn treulwn traed a byssedd
 Tref ydd aeth Duw nef iw dangnefedd
 Ymru morwyn fwyn o fonedd Anna
 Diw gwyl Faria fawr Gyhydedd
 Pan fu ym mhreseb ym mhrysor wedd
 Yr ych yr Assen gyda Iossedd
 Y gorau rhiau rhinwedd pan aned
 A ddoeth yn wared i laweredd
 Cyn bei Mab ein tad rhwy danwedd
 Yr hoen ar ysbryd gyd amgeledd
 Drwg a daethaw wrthwynebedd iawr
 I Erod greulawn ei greulonedd

¹Neu, gannawl.

Gwerthu yr Iesu y sy ryfedd
 A orug Iddas o ddigassedd
 Gwaith vernid gwythlid gwythlonedd im
 byd
 Gwrthfyd fu gywyd ei argywedd
 Cann ryfu ir werin o anwiredd
 A fredychwys Crist Creawdr buchedd
 Cyfiawn a edeu Cyfannedd ar dir
 Enwir difenwir ei etifedd
 Archaf arch im naf yn anwyledd
 Er archollion doll gan dylluedd
 Ei ddwyfron a fu ar fedd ei Arglwydd
 Na fy rho awydd yn oferedd
 Ei gorph a eddyw eiddun ryssedd
 Y mewn Eurddonen hyd y dannedd
 Cann ni mynnwys er Duw difroedd arnaw
 Na fynned ai law ladd calanedd
 O mynn o ammwyl cymmwyl camedd
 Myned ym wared o iawn waredd
 Na ddalied yn ddiau ddwy vlynedd y gyd
 Ei fod yn y byd hyd hir hoedledd
 Paham nad edrych tlawd yn ei dlodedd
 Mor fydd hoedl egin y brenhinedd
 Nad hwyrach i dwg Duw teyrnedd rhagon
 Na meibion eillion ni eill trossedd
 Ym cen im ceinwawdd ddyfrydedd
 Ym cwyn brwyn dwyn brenin Gwynedd
 Gwae fi Arglwydd Dduw am eurgledd di-
 deich
 Gwynn eu byd hwy Fryneich oi freuoledd
 Mal i dug oi deg anrhydedd
 I dwg Duw brow yn y diwedd
 Digarad a fydd digaredd rhagllaw
 Heb allell hunaw gan anhunedd
 Ef a nef a llawr gwr mawr ai medd
 Ef yn ddihun ddianhyedd
 Ef gareu rhiau rhadlonedd ryfu
 Gwrawl Iessu pen llu llaryedd
 Ef yn dri yn rhi ag nid rhyfedd

*Cais y gorphen : fel hyn y mae y gorphen yn Ll. C. :
 Bwyf gwas Duw cyn gwesti daear.*

O SAITH WEDDI Y PADER.

O L. P. P.

TRWM yw tremygu
 Hael Ddofydd ym rhydd om rhwydd brynu
 Llyma medd Beda byd i feddu
 Fy rhi ail weddi Celi ef ym celu
 Ai synwyr yw'r llwyr llwrw traethu gofeg
 Herwydd ei fadreg gymraegu
 Del dy deyrnas blas blaid barthu rhadau
 Diau na'n maddeu Duw in meddu
 Fal i bydder Ner naf allu ddyddbrawd

Rhag rhwyf o bechawd ryfawr bechu
 Un hanes un lles un llu un awydd
 Ag un Arglwydd rhwydd in rhyddhau
Fiat voluntas addas oddeu
Tua rhag traha trwm feddylieu
Sicut in Caelo salw eiriau ai gwna
Et in terra pla plyg eneidiau
 Wel dyna drydedd rheufedd rhiau
 Weddi ar Geli drwy lèn goleu
 Ai synwyr yn llwyr llorf graddeu dwy-
 wawl
 Dothyw in eiriol doethion eiriau
 Bid dy ewyllys heb frys frodiau
 Ar y ddaear car ceryddeu bennadur
 I bob pechadur rhag pechodeu
Panem nostrum trwm yw trem o lid
Quotidianum dy enw gleindid
Do nobis bodie dyn ysodid
 A wyr dy foli fel i gellid
 Llyma bedwaredd medd menechdid
 Weddi or Pader wedd na'n pydid
 Llyma lwyr synnwyr llwrw o synnid
 Ein rhaid Duw telaid talm a'n rhoddid
 Baraw beunyddiawl hawl a holid
 Dod Dduw gwiw heddiw ni haeddwn lid
 Hynny yw buchedd hon ni bechid
 Hanes pob cyffes caffom rydid
 Eth reufedd riau gwyd i gyd a gau
 Maddau imminau om anian ffaith
Dimitte nobis fab rhad Tad dewis
 Dilys in cedwis cadarn obeith
Debita nostra dybydd dydd bo da
 Duw ai gwna'n gyfa dinam gyfaith
Sicut et nos eurgrair air aros
 Ufudd-dawd aros dros ein drygwraith
 Dim oed *dimittimus* dyb *debitoribus*
Nostris iawn astrus chwyl mwythus maith
 Haelfab Mair Crair Cred honn yw llyw
 llwybrged
 Y weddi bummed gyfred gyfraith
 Llywiwn y geiriau llyma eu synhwyrâu
 Twy'r einym ninnau orau araith
 A maddeu weithion mawrdad rhad rhodd
 ion
 Ein gwir ddyledion gwar ddilediaith
 Mal erod tithau bob cyfryw bynciau
 Gwnawn innau faddeu feddwl canllaith
 Eth rhag cyfedd cas a llid sid siudas
Ne nos inducas in tentatione
Sed libera nos swydd rwydd rad ddangos
A malo mal dros dryswch aele
 Llyma weddiau gydar pump gynnau
 Gorau rhag barau berw anaele
 Hael Dad rhad rhifiant naf gyntaf ai cant
 Maddeuant gwarant meddwl gware
 Hynny yw amllder saith weddi y Pader
 Ym er honner Ner nefoedd gyfle
 Lle ini foli fal i praw Prophwydi
 NIS GWYDDIS PWY AI CANT.

O WAITH Y CHWE DIWRNOD.

O L. P. P.

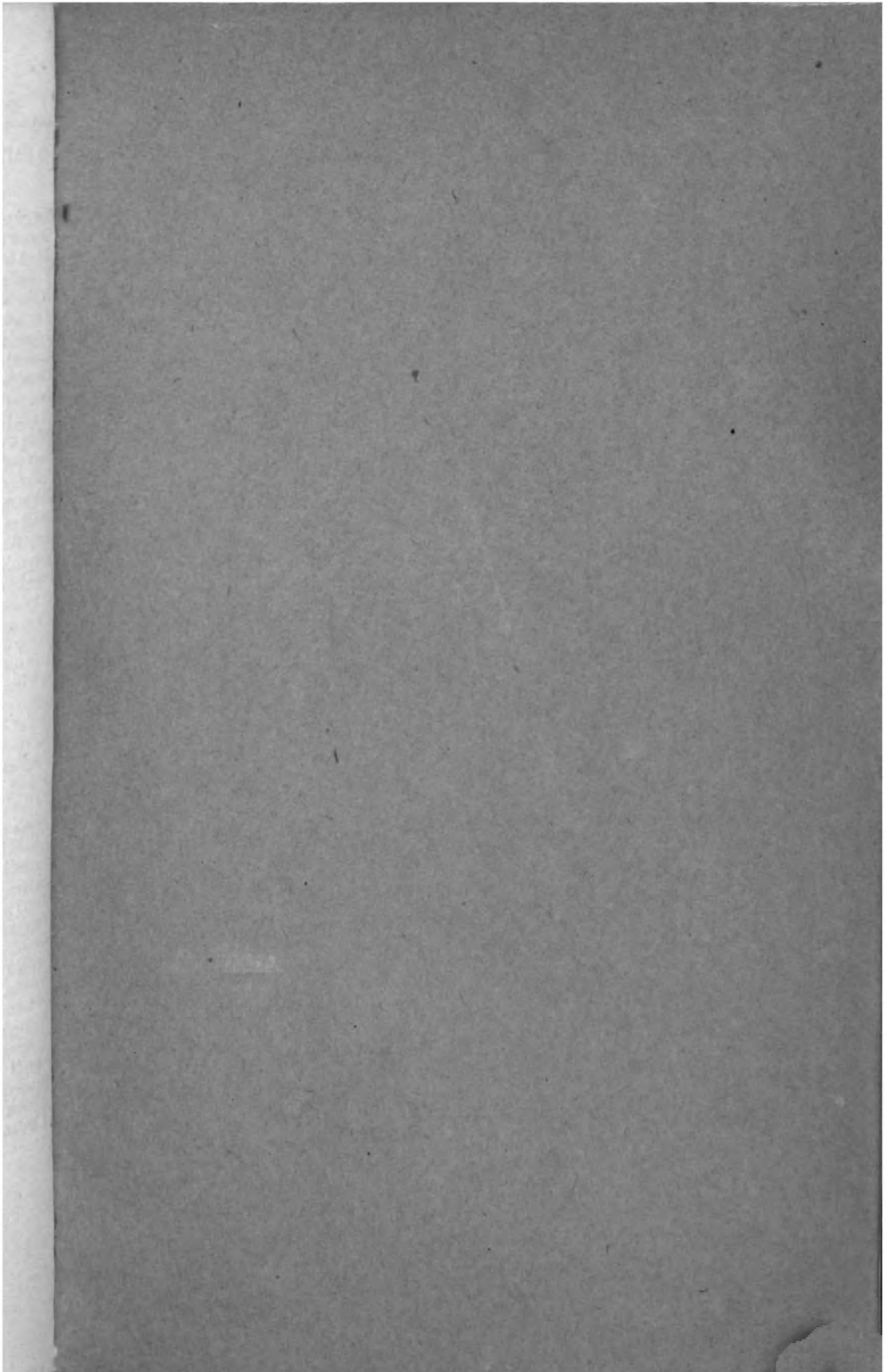
PAN gyhyrddawdd nawdd neddair hyged
 Duw mor nef a llawr llof eidduned
 I doeth brenin coeth rhag caethiwed
 O uchelder nef nef amgyffred
 Ir ddaer fal car i ymwared
 A dyn oedd mewn glyn o glwyf hybred
 Gwiscawdd gwisc anawdd enw sarhaed
 Gwasawdd dynawl gnawd brawd o brofed
 Gwiscad herwydd rhad a rybued
 Gwnaeth i rhai caeth gael ymwared
 Yn nydd i bu rydd ei rad ddegfed
 Nadolig Gwledig gwlad ddamuned
 Dewin gorllewin llyw a aned
 Dewin deorwin diareb ged
 Dechrau eu dechreu Crair orau Cred
 Diwedd eu diwedd Duw gogoned
 Pan syrthiodd Luciffer or goruchelder
 Mewn amllder bryder bradawg diffydd
 Duw ollgyvoethawg pan oedd drugarawg
 Yn nechrau ——— ddeifniawg ddefnydd
 Ef a wnaeth darpar ni bu edifar
 Y nef ar ddaer ffurfeiddgar fydd
 Ef a wnaeth rhoddi dirfawr oleuni
 Da fu Geli rhi fy rhwyf clodrydd
 Llyna'rgwaith pennaf a wnaeth Duw haelaf
 Duwllun yn gyntaf ddeddf blaenaf ddydd
 Ef a wnaeth dyvredd ag mewn eu perfedd
 Y ffarfafen wedd rhinwedd an rhydd
 Ag ai gwahanawdd trwy wir ymadrawdd
 Mal hawdd luniawdd yn iawn lonydd
 Dyvredd anniben goruwch ffurfafen
 A ddodes fy Rhen men i maent rydd
 A dyfredd llafar ar wyneb daear
 A'n rhoes car trugar treigl afonydd
 A mor i gelwir a mawr i gwelir
 A mwy na chwbl wir dir daeerydd
 Llyma ddwywawlweith a wnaeth wir ben-
 nafiaith yn eilfedyd¹
 Pan weles llyw cred llawhir gogoned
 Däed ei weithred i lu bedydd
 Yna digyssellt gwr a feddu mellt
 A wnaeth amllder gwellt a gwiwddellt
 gwydd
 Ag amryw brennau amrafael ffirwytheu
 A blodeu llysiâu lles tragwydd
 A bychan a mawr fal i tyf trwy'r llawr

¹New, Eilfed dydd.

Y medd wawr tymawr gwawrgwarant fydd
 Heiliawdd ynn Geli hael oedd in porthi
 Holer in foli rhi ai rheglydd
 Hwylwaith y dwywawl hoywdad ysprydawl
 Neud mad rad didawl y trydedydd
 Duw gorucheldad a wnaeth on cariad
 Yr haul a lleuad pob rhad an rhydd
 A sygnau a syr un anian yw myr
 Ag awyr bybyr pobl a edrydd
 Didraul haul ehun a ddyd gyd gyfun
 Ethun o glaerlun eglurliw dydd
 A lloer oer aros mewn wybr liw diddos
 Ag ymddangos nos i lliosydd
 Felly terfynawdd y gwaith a luniawdd
 Hawdd byd waredawdd bedwaredydd
 Ni thraethai dafawd yr amryw giwdawd
 A wnaeth o byscawd rhyfeddawd rhydd
 A hoywdeg adar ar wyneb daear
 Haid gerddgar lafar o leferydd
 Diddanwch bylgaint a ganant ir saint
 Diddeneint edneint adneu goedydd
 Llyma waith amllder o brim hyd ucher
 Duw gwener fy Ner yn oriau a rydd
 Ef a wnaeth weithred Cyfenwir chweched
 Oedd wir eidduned ir rhei dedwydd
 Pob rhyw anifail gymmarawl arail
 Diadfail rhwng dail dol a mynydd
 A phob cenedl bryf Cyfrwng gwan a chryf
 Or a ddeilyf chwyf chwyl a dderllydd
 Wrth eu bryd esbyd ysbaidd Dofydd
 Llyma atebion llywiawdr dyniadon
 Wrth i Angylion rhoddion an rhydd
 Ni a wnawn nebun o ddyn credadun
 Ar ein llun ein hun a honnoid fydd
 A hwnnw yn bennaf Creadur a wna
 Addaf fu'r hynaf or henw bedydd
 A chymmar hir hen a roed oi assen
 Anghymmen medd llên y lle or dydd
 Wrthynt i traethawdd y gwr au creawdd
 Erthyst ymadrawdd gannawdd gynnydd
 Tyfu a gerwch tyfid yr einwch
 Tyfwch amllewch ym blant beunydd
 Gorug gwaith didlawd defawd Dofydd
 Gorphowys dyged o bob rhyw weithred
 A wnaeth y seithfed teyrnged dydd
 Am hynny i dedryd y sul seguryd
 Hirfyd trwy gywyd bid dragywydd
 Dangos nos i lliosydd
 Ac wedi nos dahgos dydd

NIS GWYDDIS FWY AI CANT.

40193625

302913460S

**TAYLOR INSTITUTION LIBRARY
OXFORD OX1 3NA**

PLEASE RETURN BY THE LAST DATE STAMPED BELOW

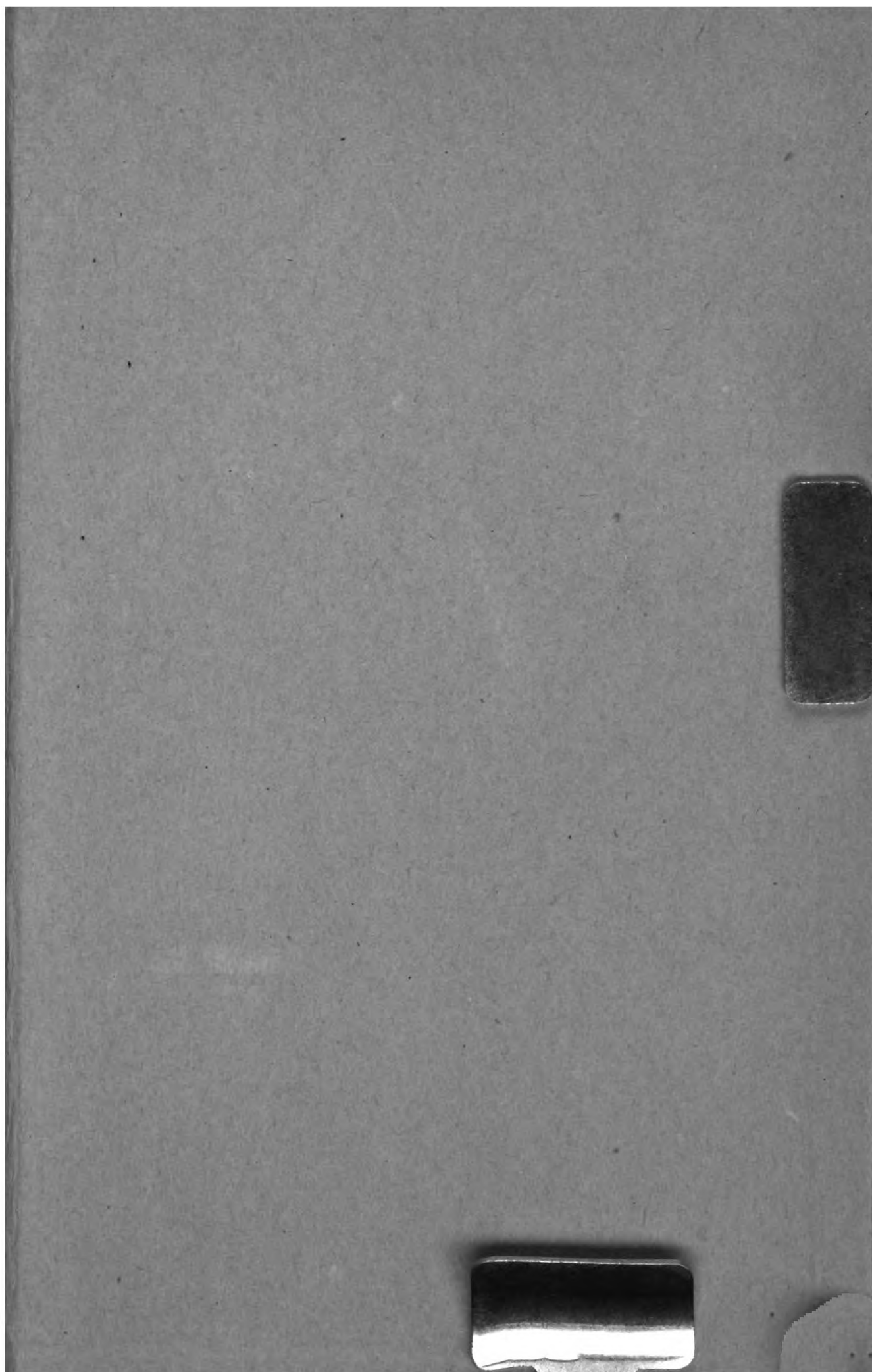
Unless recalled earlier

11. DEC. 1998

-4. MAR. 1999

19. MAR. 1999

12. MAR. 2003

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business and for the protection of the interests of all parties involved. The document then goes on to describe the various methods and techniques used to collect and analyze data, and how these can be used to identify trends and patterns in the market. It also discusses the importance of using reliable sources of information and the need to regularly update and review the data. The second part of the document focuses on the analysis of the data, and how this can be used to make informed decisions about the future of the business. It discusses the various statistical methods and techniques used to analyze the data, and how these can be used to identify key factors that influence the success of the business. The document also discusses the importance of using the results of the analysis to make strategic decisions and to develop a clear plan of action. The final part of the document discusses the importance of monitoring and evaluating the results of the analysis, and how this can be used to make adjustments to the plan of action as needed. It emphasizes that the analysis is an ongoing process, and that it is essential to regularly review and update the data and the analysis to ensure that the business remains competitive and successful.